

C.Th. Jongejan-de Groot

Harry ~
trilogie

HARRY-TRILOGIE

DEZE TRILOGIE BEVAT DE ROMANS:

Harry's proefvlucht
6e druk

Harry's bestemming
5e druk

Harry's dochters
4e druk

C. Th. JONGEJAN-DE GROOT

HARRY-TRILOGIE

UITGEVERSMAATSCHAPPIJ J. H. KOK - KAMPEN

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm, of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

© Uitgeversmaatschappij J. H. Kok, Kampen 1986
ISBN 90 242 1972 8
Omslagontwerp Dick van de Pol

HARRY's PROEFVLUCHT

HOOFDSTUK I

„Wil jij vaders koffie even boven brengen, Harry?”

Terwijl moeder de koffie inschenkt, kijk ik naar de lelijke hardstenen kop, die versierd is met rozen in een snoepgoedkleur. Wat hebben Elly en ik al vaak geprobeerd hem te verwisselen voor vaders fijn porseleinen kop, die hij vroeger gebruikte, maar 't is ons nooit gelukt. De kitsch-kop is een geschenk van de koster en vader is bang, dat het de man zou krenken, als hij toevallig binnen zou lopen en zou zien, dat vader zijn geschenk niet telde. Ja, wat overdreven is vader wel... neen, hij is alleen maar trouw, trouw zelfs in zulke kleine dingen, mijn lief, lief vadertje.

Mijn voeten gaan nu niet, zoals anders, rap de trap op.

Voor 't laatst kan ik dit voor vader doen.

Voor 't laatst! Hoeveel keer heb ik dat vandaag al gedacht? Morgenavond zullen Elly of moeder het loopje naar vaders studeerkamer van mij overgenomen hebben.

Zou hij me dan missen? Daar komen warempel mijn tranen al weer. Wat ben ik toch een huilebalk.

Ik zet mijn blaadje met de koffie even op een tafeltje om mijn ogen af te vegen. Wat is het stil op de slaapkamer van Edith en Remmy.

Ik ben gewend, dat ik minstens drie keer naar boven moet om ze zo rustig te krijgen, dat vader geen hinder van hen heeft, en nu hoor ik niets achter de gesloten deur. Zouden ze misschien stil zijn, omdat ik morgen...

Zacht heb ik de deur van hun slaapkamer geopend en een onderdrukt gegiechel doet mij het licht aanknippen. Ik zie in Ediths bed één kluwen van wollen dekens, roze blote voeten en verwarde krullen en Remmy's bedje ernaast, keurig opgemaakt, toont alleen het holletje, waarin ik hem zo even ondergestopt heb en waar hij natuurlijk onmiddellijk weer uit gekropen is.

„Zo,” zeg ik, „dat is aardig van jullie om de boel zo op stelten te zetten, de laatste avond, dat ik thuis ben.”

In een minimum van tijd ligt Remmy met een uitgestreken snoetje in zijn eigen ledikant en Edith doet moeite om orde te brengen in de chaos van lakens en dekens.

Ik orden het bed en dan zeg ik zacht: „Vinden jullie het dan helemaal geen sikkepitje vervelend, dat ik morgen wegga?”

„Natuurlijk wel,” zegt Remmy, „je verhaal is nog niet eens uitverteld.”

„Ik heb er echt wel aldoor aan gedacht,” belijdt Edith, „dat je ons 's avonds niet meer naar bed zal brengen. Maar Remmy zei, dat hij 't langste op zijn hoofd kon staan en hij wèèt, dat dat niet waar is.”

Och, mijn hummels, ze zijn ook nog zo jong. Laat ze me maar niet missen. Maar ik, ik weet niet, hoe ik het stellen zal morgenavond zonder hun kozende warme snoetjes en verstikkende omhelzingen.

Op de overloop kijk ik op de oude staartklok. Op slag van acht. Even wachten tot ze slaat om de stijve, knalblauw geschilderde scheepjes boven de wijzerplaat een keer of wat heen en weer te zien schieten op de hoekige, hard-groene golven.

Wat heb ik als kind dikwijls hier staan wachten, tot de scheepjes in beweging kwamen. 't Is helemaal geen familiestuk, die oude klok. 't Is maar een ding, waarmee vader zich beet heeft laten nemen op een verkoping van z.g. antiquiteiten, maar we zouden ze voor geen geld meer willen missen.

„Harry, neem vaders koffiekop meteen mee naar beneden en vraag hem, of hij de tweede kop straks beneden komt uitdrinken.” Moeders stem doet me verschrikt naar de vergeten kop koffie kijken. Onsmakelijk kringt de room op het koud-geworden, slaplijkende vocht. Neen, zo slecht zal vader de laatste keer niet door mij bediend worden.

Ik ga naar beneden, zoek vast wat uitvluchten voor mijn achteloosheid, maar moeder helpt vriendelijk: „Verstrooid geweest, domoortje? Neem vaders blauwe kop maar even uit 't buffet, dan maken we een nieuwe „vertering” klaar.”

Zij is nu heel niet boos op me. Niemand is de laatste dagen boos op me, hoe hinderlijk afwezig ik ook ben.

„k Zal blijven luisteren aan de trap, of je regelrecht naar de studeerkamer gaat, hoor!” plaagt moeder lachend,

„Alsjeblieft, domineetje.”

Ik laat vader de kop van het blaadje nemen en zet me op de leuning van zijn ouderwetse armstoel.

„Dank je wel, krullebol,” zegt vader.

„Mijn krullen heb ik van geen vreemde.”

Ik strijk vader over de kastanjebruine, korte krulletjes, die 's zondags zo wuft boven zijn ernstige toga uitsteken.

„U hebt fijn nog geen enkel grijs haartje.”

„Dat kan ook niet, ik heb niets dan plezier gehad in mijn leven, vooral van jullie,” grapt vader.

Niets dan plezier.... Vader, die zo'n goede naam heeft als redenaar, heeft voor ieder beroep naar een grote stad moeten bedanken om zijn chronische hoofdpijnen. Dat moet al een groot leed voor hem zijn geweest.

„Toen Elly en ik brievenbestellertje speelden met uw kersverse preek en de blaadjes uitdeelden, had u niet zo'n schik.”

Vader glimlacht.

„Ja, nu lacht u er om, maar wat was u toen kwaad.”

„t Was me ook nogal niets,” verdedigt vader zich. „k Heb me toen gered met een omgewerkte, oude preek.”

„k Geloof, dat uw schaapjes a.s. zondag ook niet veel nieuws krijgen.”

Ik klop op wat vergeelde blaadjes, die voor vader liggen.

Hij wordt ernstig.

„Dat zijn preken van mijn vader, Harry. Menige gouden gedachte helpt me aan preekstof.”

Ik leg mijn hoofd op vaders krullebol.

„Ja,” zeg ik, „U had een ideale vader en ik heb er ook een.”

Vader schuift me zacht terug en kijkt me aan.

„Moeder en ik hebben geprobeerd jullie wat goeds mee te geven in je leven, Harry, maar of het ons gelukt is, zal de tijd leren. Nu je weggaat, zal het erop aankomen. Alleen in de vreemde, in een omgeving die neutraal is. Je kunt het nog zo moeilijk krijgen. Och, hier in onze pastorie, in een beschermd milieu, is het niet moeilijk, maar ik laat slechts node jullie de koude, harde wereld intrekken.”

„En Lodewijk dan, vader?”

„Lodewijk is een jongen, Harry, en studeert nog. Jij zult direct

een verantwoordelijkheid dragen, die mij bezorgd kan maken.”

Ik neem uit de boekenkast een oude, versleten Bijbel, die wijd gaapt door een onmogelijk dikke boekenlegger, die erin ligt. Het is de boekenlegger, die ik als klein meisje voor vader borduurde. Ik wilde hem helemaal alleen maken en vulde het grove stramien op met dik karton, dat ik van een deksel knipte. Het voorwerp wekte indertijd ieders lachlust. Maar vader nam me toen op zijn knie en zei, dat hij hem bewaren zou, al was 't alleen maar om de woorden, die erop geborduurd stonden.

Die boekenlegger neem ik uit de Bijbel en leg hem voor vader neer, als antwoord op zijn bezorgdheid.

„Zijn kracht in uw zwakheid....”

Dat is de bemoediging, die daar staat op die wanstaltige boekenlegger.

Ik heb die woorden overgenomen van een andere boekenlegger en toen ik ze als klein meisje las, dacht ik, dat het betekende, dat vader sterk was en voor ons zorgen zou.

Maar nu weet ik, dat het de enige woorden zijn, die me zouden kunnen helpen, als de wereld werkelijk zo koud en hard zou blijken te zijn. Vader kan mij met een gerust hart weg laten trekken.

„Ziezo, u hebt zo dikwijls voor mij gepreekt, de laatste avond doe ik het voor u,” glimlach ik ontroerd.

Vader is bewogen en schaamt zich zijn vochtige ogen niet. Zacht gaat de deur open.

„Harry, wil je erom denken, dat je ook nog zoiets als een moeder hebt?” zegt moeder.

Ik wip van de stoelleuning.

„Die vader van mij is nooit uitgepraat.”

We lachen alle drie. Vader staat op en legt de preek terecht.

„k Ga mee met jullie.”

Moeder legt haar hand op zijn schouder.

„Ik dacht, dat je nog wat wilde studeren tot de tweede kop koffie.”

„Ja, dat kon ik eigenlijk ook beter doen.”

Vader gaat weer zitten. Hij begrijpt, dat moeder nog wat met me alleen wil zijn. Wanneer begrijpen deze twee mensen elkaar niet?

Beneden branden de kleine schemerlampjes om de haard en ik zet me op het plaatsje, waar wij als kinderen om moeten vechten: op de heerlijke hoge poef bij de haard.

Ik trek mijn knieën op en strengel mijn armen er omheen.

„Zullen we voor vanavond het kastrandje maar laten rusten, moeder?”

Elly en ik zijn bezig een feston te haken voor moeders linnenkast. 't Is een peuterig werkje en alleen de gezelligheid van de avond kan ons verzoenen met het gepriegel.

„Natuurlijk,” zegt moeder, „dat zou ogen bederven zijn. Ik beloof jullie, dat ik over zal schakelen op papieren randjes.”

Moeder zet zich vlak onder de grootste schemerlamp en neemt een tricotbroekje van Remmy uit de stopmand. Zij schudt het hoofd.

„Twee maanden geleden heb ik dat broekje voor hem gekocht. De winkeljuffrouw zei, dat het onverslijtbaar zou zijn en er zit nu bijna geen draad heel meer aan.”

„Voor Remmy zou een harnasje van ijzer ook nog niet te garanderen zijn, maar vanavond moet u zich het hoofd daar maar niet over breken.”

Ik trek mijn poef vlak bij moeders stoel en leg mijn hoofd tegen haar knie. Ze heeft Remmy's broekje weggelegd.

„Hij moet morgen zijn zondagse pak maar aan,” zegt ze. „De laatste avond, dat je thuis bent, zullen we die kleding-problemen maar laten rusten.”

De laatste avond! Die woorden maken ons weer stil en het duurt wel een paar minuten, voor moeder zegt: „Ik heb een gevoel, of één van mijn vogels op 't punt staat uit het goede nest te vallen.”

„Uit het nest te vliegen, moeder,” zeg ik. „Je hebt ze toch de vleugels leren gebruiken.”

„Ja, 'k heb ze leren vliegen in een omgeving, waar hen niets kon deren. Maar nu gaat er weer één voor goed uit en wat dreigen er voor gevaren?”

„Voor goed, moeder? 't Is immers maar voor een jaar om te beginnen. 't Is maar een proefvlucht.”

„Soms vraag ik me af, of het niet onverantwoord van ons is, om je naar een neutraal ziekenhuis te laten gaan. Per slot van rekening had je een positief christelijk ziekenhuis kunnen kiezen.”

„Deze aanbieding leek ons zo mooi, moeder. Niet al te ver van huis en Elly en ik kunnen niet langer in de huishouding blijven werken. Een dominee is geen kapitalist. Ik zie wel, hoe lang u 's avonds zit te rekenen.”

„Zou je nu wèl tegen die moeilijke taak opgewassen zijn, Harry? Durf je het nu wèl aan?”

Moeders vraag doelt op mijn sollicitatie aan een Zee-Hospitium twee jaar geleden.

„Wat denkt u, dat uw taak hier zal zijn?” had de directrice me gevraagd.

En ik had grif geantwoord: „Spelen aan zee met zwakke kinderen.” De directrice had de wenkbrauwen hoog opgetrokken en ik had me gehaast er aan toe te voegen: „...en ze verplegen als ze kou gevat hebben.”

Toen had ze me zonder een woord te zeggen meegenomen naar een zaal met ongeveer tien bedjes. En op die bedjes, waarvan er een paar uit niet meer dan wat harde rechte matrassen bestonden, hadden evenveel hoopjes wrange ellende gelegen, waarvan de grote, radeloze ogen om uitkomst vroegen voor de pijn, die vrat in hun uitgeteerde lichaampjes.

De directrice had me later gezegd, dat deze kinderen voor 't grootste gedeelte ongeneeslijk ziek waren en dat had me tot schreiens toe ontroerd.

Een volkomen nederlaag was het bezoek geweest en ze had me bij het weggaan gezegd: „Niet ontmoedigd zijn, kleintje. Alleen vòòr je weer in de verpleging wilt gaan, er ook aan denken, dat je sterk moet staan tegenover deze dingen.”

Eerlijk had ik het aan moeder verteld en eerlijk had ik erkend, dat ik te jong zou zijn geweest voor die taak. Maar in de maanden, die volgden, kwam het toch weer terug, het verlangen om mijn leven te wijden aan de ziekenverpleging.

Twee jaar zijn er over heen gegaan. Ben ik werkelijk sterker geworden? Durf ik 't nu wèl aan?

't Is of die vraag me weer aan het twijfelen brengt en moeder, die mijn weifeling bemerkt, zegt zonder dat ik een antwoord heb kunnen vinden: „Zul je veel bidden, Harry?”

Ik druk mijn hoofd in moeders schoot en zeg: „En jij, moedertje,

zul jij ook bidden voor mij?"

We hebben de achterdeur niet open horen gaan en we schrikken, als Elly plotseling op de drempel staat. Ze probeert met haar linkerhand Roland koest te houden. Die vindt, dat hij bijzonder uitgelaten moet doen, als hij zo lang van huis is geweest. Haar rechterhand tast naar 't knopje van het licht.

„Ziezo," lawaait ze, als moeder en ik onwennig knippen tegen het helle licht, „toen de jeugdvereniging uitging, ben ik drie maal de dorpsstraat heen en weer geglibberd om Harry haar apartje met moeder te gunnen, maar meer kunnen jullie niet van me vergen en Roland was bij de derde ronde ook niet meer te houden."

„Wil je vader ook even roepen, Elly?" vraagt moeder.

Een paar tellen later wordt er zo hard op de gong geslagen, dat moeder verschrikt de deur opendoet.

„Elly dan toch, denk om de kinderen, ze zullen zo schrikken van dat ongewone lawaai."

„Niks hoor, moedertje," lacht Elly. „Ze dromen hoogstens van een fijn brandje, als ze dat brandspuitgeluid horen."

Het duurt maar even, voor vader beneden komt en dan schenkt moeder, gezellig rammelend met de kopjes, de koffie in.

„Waarom kastrand je niet, Harry?" vraagt Elly. „Hebben we vanavond geen verplicht handwerken? Waar leidt zulk een roekeloos tijdsverspillen heen?"

Vader trekt haar bij een oor.

„Baldadige levenmaker," zegt hij.

„Hè," zucht Elly, haar beide handen warmend om haar koffiekopje, „wat zitten we hier heerlijk. 't Is maar niet te hopen, dat Netje Sanders een vriendin nodig heeft."

We moeten allemaal lachen bij de herinnering aan de zaterdagavond, dat we gezellig bij elkaar zaten en dat vader een half uur op de onverwarmde studeerkamer moest overleggen met Netje Sanders, wie al dan niet geschikte omgang voor haar zouden zijn. Elly strijkt vader over zijn krullen.

„Dat is de risico van 't vak, nikkertje."

„Elly dan toch."

Moeder probeert boos te kijken en Elly zegt: „Als u boos bent, vertel ik niet, wat er vanavond op de meisjesvereniging is gebeurd

en 't is echt een geestig verhaal.”

Zonder op een uitnodiging te wachten, babbelt ze verder: „Keetje van Loon, weet u wel, dat kind met die permanent vieze neus...”

„Och, Elly, we zitten aan de koffie,” griezelt ik.

„Val me niet in de rede, ik moet toch uitleggen, welke Keetje van Loon het was, er zijn hier twee nichtjes met dezelfde schone naam. Nu dan, die Keetje moest 'n inleiding maken over de reiniging der melaatsen. En zij en ik hadden afgesproken, dat ze mij die even vooraf zou laten lezen, omdat het haar eerste inleiding was. Ze had bijna letterlijk zonder meer de geschiedenis uit de Bijbel overgeschreven. Het was nog geen schriftblaadje vol en er boven stond: „Waarde zusters.” Nu, toen heb ik mijn verantwoordelijkheid tegenover de club gevoeld en een klinkend opstel in elkaar gedraaid met behulp van vaders geleerde boeken.” „Heeft zij dat als haar eigen werk voorgelezen?” vraagt vader misprijzend.

„Om u te dienen, weleerwaarde,” zegt Elly, „maar zij en ik zijn vanavond samen gevallen in de kuil, die we gegraven hebben. Keetje schijnt mijn gewrocht niet van te voren te hebben doorgelezen en middenin ontmoet ze de zin: ...de melaatse, klepperend met zijn Lazarusklep.... Ze houdt verschrikt bij het als een vloek klinkende woord op, zoekt mijn gezicht en leest.... „de melaatse, klepperend met zijn... Lazarusklep?” 't Was of ze me met die blik aansprakelijk stelde voor zulk een ruwe uitdrukking in een christelijk opstel.

„Maar 't verhaal is nog niet uit,” onderbreekt Elly ons lachen.

„Bij de bespreking over het onderwerp wordt haar een vraag gesteld. Ze kijkt met gesperde ogen in mijn richting en zegt: „Hoe kan ik dat nou weten?”

Moeder schudt het hoofd.

„Elly, is dat nu een voorbeeld geven als domineesdochter?”

„Wat saai, hè Harry,” wendt Elly zich tot mij, „dat wij altijd een voorbeeld moeten geven als domineeskinderen; zorg maar, dat ze dat in je ziekenhuis niet te weten komen. Je naam verraadt niets, want ik vind Harry een heidense naam.”

„Als je maar weet, dat jij die je zus zelf gegeven hebt. Jij hebt Harriët met je kromme tongetje van twee jaar verbasterd tot Hally en later tot Harry.”

„Als u haar gewoon Jetje had genoemd net als uzelf, dan was het toch niet gebeurd hè?” houdt Elly vol.

„Hoe moet dat met die naam van je, kind?” zegt vader. „Elly heeft heus een beetje gelijk. 't Is eigenlijk geen meisjesnaam, buiten de pastorie.”

„Zal ik zeggen, dat ik Jet heet?” weifel ik.

„Maak eens een statistiek van het aantal keren, dat je niet kijkt, als je dan geroepen wordt,” plaagt Elly.

De naamskwestie blijft een open vraag en ik zeg: „Moeder en vader zijn wel eens meer ongelukkig geweest in het geven van namen, want ik vind „De Ark” ook helemaal geen naam om te geven aan onze mooie pastorie.”

„Dacht u aan de overbevolking, vader, toen u het huis zo doopte? Hoopte u op twee dozijn kinderen?”

Vader glimlacht even om Elly's grapje, maar dan wordt hij ernstig.

„Weet je nog wel, moeder, hoe we aan die naam kwamen? We waren nog niet getrouwd en we zouden de pastorie bezichtigen, voor we erin trokken.”

Moeders ogen worden heel zacht. Ze glimlachen naar verre beelden en haar handen leggen zich in vaders kozende greep.

„Wat waren we vol idealen hè,” zegt vader, „en wat was jij lief. Je keek uit de naakte, onbeklede ramen ver over de velden en je zei: Ik zal me hier voelen als in de ark.”

„Ja,” vervolgt moeder, „en toen zei jij: „Ja, als in de ark, altijd verwachtend Gods nabijheid temidden van de zorgen, die er zullen komen in ons leven.”

Elly staat op, omhelst ze tegelijk.

„Schatten,” zegt ze, „schatten van ons.”

Dan neemt zij mij onder de arm.

„Vooruit, Jet, wens welterusten, we zijn hier glad overbodig geworden.”

„Och, laat Harry maar,” zegt moeder, „'t is haar laatste avond.”

„De uren vòòr twaalf tellen dubbel, moeder. En Harry moet morgen uitgerust zijn.”

„Fijn, dat je niet vroeg weg hoeft, hè,” zegt moeder, „blijf nog maar lekker lang liggen morgenochtend.”

„Ze moet nog naar 't dorp om Liesbet gedag te zeggen en de koster mag ze ook niet vergeten,” herinnert vader mij aan mijn verplichtingen.

Wanneer we op onze gemeenschappelijke slaapkamer beland zijn, is er een eind gekomen aan Elly's luidruchtige bui. Als ik me allang uitgekleeed heb, zit zij nog op de rand van haar ledikant voor zich uit te staren.

„Kleed je toch uit, Elly. Je wordt zo koud als een steen,” vermaan ik vanuit mijn al behaaglijk wordend bed.

„Wat akelig eigenlijk, dat je weggaat, Harry,” zegt Elly, „Wat zal ik je missen.”

„Ik was anders nooit zo'n erg handige hulp. Weet je nog de keer, dat ik je zijden kraagje waste in water, vermengd met schuurzand? Wat werd het grauw hè?”

Elly gaat niet in op die herinnering.

„Wat zal ik me alleen voelen,” klaagt ze.

Ik herken mijn montere zus niet en ik ga recht overeind in bed zitten. Mijn blote hals en armen, plotseling aan de koude blootgesteld, krijgen kippevel, maar dat geeft niet.

„El,” zeg ik, „toe maak het niet moeilijk voor me. Jij houdt vader en moeder en Edith en Remmy en Roland.”

„En ons meisje niet te vergeten,” glimlacht Elly, terwijl de weemoedige trek om haar mond blijft.

„En ik heb niemand,” klaag ik.

„Jij hebt een half uur sporen van je vandaan Lodewijk,” troost Elly.

„Nou, Lodewijk, daar zal ik veel aan hebben. We krijgen haast geen brieven, omdat hij zo hard moet studeren.”

„Och, zo af en toe zal hij wel opduiken,” troost Elly.

„Stel je voor, dat ik ziek word in zo'n vreemde omgeving,” ril ik.

„Nu, dan heb je een heel ziekenhuis om je te verplegen.”

„Ja, een heel ziekenhuis,” klaag ik, „maar niet één moeder.”

Elly staat plotseling op en knipt het licht uit, voor ze zich uitkleedt. Het maakt me ongerust en als ik even later een snuivend geluid hoor, spring ik mijn bed uit en probeer haar in 't donker te vinden.

„Elly, toe, wat scheelt je nou?”

„Stil maar, Harry.”

Elly zoekt vergeefs haar zakdoek, wrijft dan met haar onderjurk door haar ogen.

„'t Is al over. Ik had het ook, toen Lodewijk uit huis ging. 't Is

niet alleen, dat jij weggaat, maar ik moet er aan denken, dat er nu weer een van ons oude lieve huis wegvliegt. Och, je weet, dat 't zo gaat in het leven. Je hoort erover praten door anderen. Een gezin gaat uit elkaar, als de kinderen groter worden, maar dat het in onze Ark ook al begint te rafelen. 'k Mag er niet aan denken, dat er één zou emigreren."

Elly doet me de weemoed om mijn vertrek nog eens voelen en ik klaag: „Als jij ook al zo zielig doet, kan ik niet weggaan." Dan overwint mijn oudste zus zich. Ze omhelst me en lacht: „Harry, laten we vaststellen, dat we een sentimentele, klitterige familie zijn."

„In mijn bed is 't warm," nodig ik haar, als ik voel hoe koud ze is.

„All right en ik geloof, dat ik nog een voetenwarmertje weet."

We kruipen samen in mijn éénpersoons deze laatste nacht en op onze voeten vlijen we onze gezellig spinnende poes, die we „Pallierter" genoemd hebben om zijn voortdurende trek in lekkere hapjes.

Moeder moet de ongewone slaap-situatie en de levende contrabande boven op de dekens wel vinden, als ze ons goënacht zal komen zeggen, doch dat riskeren we nu maar.

HOOFDSTUK II

„Harry, hier is de thee."

Edith, die de ogen strak op het kopje gericht houdt uit angst te morsen, probeert me wakker te krijgen.

Thee op bed op een gewone weekse dag? Ik zoek in mijn brein, wat voor feestelijkheden er gaande zijn. Dan ineens verjaagt de gedachte aan mijn vertrek alle behaaglijkheid van zò lange bedrust in mijn nijvere huis, waarvan de bewoners niet gewend zijn te luieren.

„Geef maar hier mijn galgenthee," zeg ik.

Edith kijkt me aan.

„Gewone thee is het," zegt ze, „niet de bittere."

Ik moet mijn kopje op het nachtkastje zetten om uit te kunnen lachen. Edith heeft de klank „gal” opgevangen, deze geassocieerd met bitter en toen gedacht, dat ik de kruidenthee bedoelde, die moet helpen voor duizend en één dingen en die we te drinken krijgen, als we verkouden zijn.

Edith begrijpt niet, waarom ik lach en bedelt, gebruik makend van mijn goede bui: „Har, kom je me uit school halen voor de laatste keer?”

„Daar heb ik geen tijd voor, kabouter. Ik moet mijn koffer ook nog pakken.”

Edith wijst op mijn bruin leren koffer, splinternieuw besteld voor de gelegenheid.

„Heeft moeder vanmorgen gepakt. Mijn cadeautje zit er ook in.” „Ssst,” waarschuwt ik haar, het bed uitspringend, „verklik niet alles en ga gauw naar beneden, ik hoor Remmy roepen.”

Als ik het deksel van de koffer open laat springen, zie ik, keurig ingepakt, alles wat ik voor direct gebruik nodig zal hebben. Ik strijk met mijn vinger over het blauwe verpleegsterscostuum.

Elly is erg verontwaardigd over die dracht. Boven haar bed hangt een beeld van een verpleegstertje met een kap als een bruidsluier, versierd met een rood kruis. Smachtend strekt het zusterje haar beringde handen uit naar een beeld van een Engels soldaat, die gewond moet heten, maar aan wie niets te zien is.

Ach, wat hebben Elly en ik in onze bakvisjaren gedweept met en gefantaseerd over die salon-verplegerij.

„Als ik zo'n kostuum aan had gekregen, was ik ook verpleegster geworden, maar in dat langrokkige vrouwenpakje laat ik je alleen trekken,” heeft Elly geplaagd.

Tussen mijn kleren liggen wat pakjes, waarvan ik de vorm niet thuis kan brengen. Edith heeft me half verraden, wat dat zijn: kleine cadeautjes van mijn huisgenoten. Aan de kant gluurde een witte enveloppe. Met moeders fijne pootje staat erop geschreven: „Voor Harry, als ze vanavond naar bed gaat.”

Nee, moedertje, u kunt gerust zijn. Uw brief lees ik niet. En 't is niet alleen mijn angst, nieuwsgierig te lijken, die me de koffer doet dichtklappen, maar hoe kan ik flink en dapper weggaan, als jullie trouwe zorgen me tot tranen toe roeren?

Ik kleed me vlug aan, we ontbijten beneden voor de laatste keer

gezellig met z'n viertjes, ik klungel nog wat rond en half-elf stap ik naar het dorp om afscheid van Liesbet te nemen. Ik zou niet graag het dorp verlaten zonder dat gedaan te hebben.

Liesbet heeft eerst als schoonmaakster gewerkt bij ons en toen het gezin zo groot werd, dat moeder vaste daghulp nodig had, is de oude vrouw nog menig keertje te hulp geroepen en nooit vergeefs. Zij heeft ons allemaal gebakerd en vader heeft wel eens lachend Liesbet moeders tweede moeder genoemd.

Ik heb mijn eigen grootmoeder nooit gekend, maar ze zou al heel volmaakt geweest moeten zijn, om te kunnen wedijveren met deze oude vrouw.

Liesbet heeft haar man en vijf kinderen door de dood verloren. Eén voor één heeft zij ze weggebracht met dezelfde kalme berusting: „De Here heeft gegeven, de Here heeft genomen, de Naam des Heren zij geloofd.”

„Ben je nooit in opstand gekomen, Liesbet?” heeft moeder haar eens gevraagd en haar juichende antwoord was: „Is er één vrouw in het dorp zo begenadigd, dat haar man en al haar kinderen haar voorgingen en allen durfden getuigen, dat ze naar Jezus gingen?”

„Ze leeft als een heilige,” zei Elly eens.

Vader moest die onzuivere opmerking wel tegenspreken, maar in ons hart vinden we eigenlijk allemaal, dat Liesbet volmaakt is.

„Koekeroe.... koekeroe....” begroet me haar duif, als ik achterom kom. Haar ogen zoeken te onderscheiden, wie er binnenkomt en als ze na een: „Morgen Liesbet,” mijn stem herkent, verontschuldigt zij zich: „Och nog toe, juffer Harriët, neem me maar niet kwalijk, dat ik je niet zo gauw herkende. Mijn rechteroog laat me ook al bijna in de steek.”

Liesbet heeft een kwaal, die langzaam haar lichaam sloopt en ook haar ogen bijna lichtloos heeft gemaakt.

Ik ga naar haar toe, knuffel even haar hoofd met de witte haakjesmuts in mijn arm, druk haar dan weer in de rieten zorg, waaruit ze is opgestaan.

„We hebben een dik half uur om afscheid te nemen, Liesbet en in dat half uur zal ik jou eens verzorgen.”

„'t Water raast al en de droge koffie zit al in de pot,” zegt ze. „Als je het water opgegoten hebt, kom dan even bij me zitten.”

Ik trek een houten krukje bij haar stoel en pluk, terwijl ik met haar babbel, aan de dorre blaadjes van de raamplanten. Zij hoort ze ritselfend vallen en zegt droevig: „Ja, daar mot juffrouw maar niet naar kijken, mijn plantjes zullen nou ook wel verwaarloosd worden. Er zijn er bij, die mijn kinderen nog verpot hebben.”

„Maar Liesbet, je kan toch niet zonder hulp blijven, als je ogen zo zwak worden. Ik zal er eens met moeder over praten, hoor.”
Het oudje schudt haar hoofd.

„Laat dat maar, juffrouw Harriët. Je moeder heb het druk genoeg met de armen en zieken in het dorp en ik heb niks te klagen. Me buurtjes helpe me 's morgens wat met het opredderen en eens in de week komt me nichie. En de wijkverpleegster komt me drie maal per dag inspuiten.”

„Dat ga ik nu ook leren in 't ziekenhuis. In de vakanties zal ik dat nu voor je kunnen doen,” scherts ik.

Maar dan druk ik haar hand tegen mijn wang.

„Neen hoor Liesbet, dat zou ik nooit willen, geen prik zou ik jou kunnen geven.”

„Dat is vreemdigheid, mekind, je zal eens zien, wat een knap verpleegstertje je wordt.”

Ik schenk de koffie in en ga dan weer bij haar zitten. Wat houd ik toch veel van haar. De bijna gedoofde ogen staren op de lege handen. Het is, of de naar boven gekeerde palmen hun berooidheid tonen.

„Twee dingen vind ik wel erg,” zegt ze, „dat ik nou maar zo werkeloos mijn dagen door mot en dat ik de portretten van mijn man en kinderen niet meer kan zien. Geef me 't album nog eens, juffer Harriët.”

Van een koperen standaard neem ik het rood-pluche album, waarop twee bliken verbogen duifjes zitten te trekkebekken, en knip de sluiting los. Ik geef haar het boek op haar schoot en buig me over haar schouder.

Zij brengt met haar bevende handen het zware album tot vlak bij de ogen en klaagt: „Neen, 't gaat niet meer.”

Ze streelt de portretten, waarop stijve boerekindertjes met harkerige boeketten altijd weer leunen op hetzelfde tafeltje en zegt: „Ieder jaar liet ik een portret van me kindertjes maken, allemaal zitten ze hier in, het album is bijna vol.”

Mijn tranen zijn vlug bij de hand. Ik huil weer, maar nu niet om eigen afscheidswee. Ik huil om het tragische van dit beroofde leven en mijn stem beeft, als ik zeg: „Liesbet, als je nu eens helemaal blind wordt?”

„’t Is beter blind in te gaan in het Koninkrijk der hemelen dan met beide ogen verloren te gaan, juffer Harriët,” zegt ze eenvoudig. Eigenlijk moest het antwoord, dat Liesbet geeft, vanzelf spreken voor mij. Ik ben immers een domineesdochter! Netje Sanders heeft eens op zondagsschool tegen me gezegd: „’t Is eigenlijk niet eerlijk, dat alle domineeskinderen in de hemel komen, want zij kunnen de hele dag uit de Bijbel horen preken en wij niet.”

Och, Netje Sanders, als je op ’t ogenblik in mijn hart kon zien, dan zou je weten, dat alle bekende klanken en teksten niet kunnen verhoeden, dat er een wrevel in mijn hart sluipt tegen God, die dit lieve oudje maar sloeg en kastijdde, terwijl zij Hem diende.

Eer ik het weet, heb ik mijn gedachten in woorden uitgedrukt.

„Liesbet, waarom moest jouw leven zo gebroken worden? Het was toch niet nodig om jou naar God te trekken, want je leefde bijna als een heilige.”

Het oudje rijst op uit haar stoel. Het gezichtje, waarop de bijna lichtloze ogen al een starre uitdrukking hebben gebracht, leeft op in smartelijke verbazing.

„Juffer Harriët, ik leven als een heilige? Iedere slag, die ik van God ontving, was nodig, omdat ik mijn aangezicht van Hem af had gekeerd en de beproeving van mijn blinde ogen gebruikte Hij om mij dicht bij Zich te houden.”

Ze legt een hand op mijn schouder.

„Juffer, leer dat van de oude Liesbet, voor je vertrekt: Sta liever alles maar af in de wereld, dan dat je schade lijdt aan je ziel.”

Het klompgeklots van een paar miniatuur-boertjes en boerinetjes, die langs het raam trekken, zegt me, dat de school uit is.

„Liesbet, ik moet weg. Ik heb beloofd Edith en Remmy te halen.”

Voor het laatst omhels ik het oude vrouwtje en dan sta ik weer op de straatweg. In mijn linkerhand heb ik vier snoepjes, die Liesbet me meegegeven heeft voor de kinderen en in mijn rechterhand heb ik een groen pluche doosje, waarin een spiegeltje tegen een gecapitonneerd zijden bekleding geplakt is. Wat verroeste naalden steken in het kussentje en een koperen vingerhoed ligt

naast een papieren tekstje, dat overgeborduurd moet worden en waarop met kruisjesletters gedrukt staat: God is liefde.

„Hier juffer Harriët, 't is van mijn Sannetje geweest, meer heb ik niet voor je,” heeft Liesbet gezegd.

God is liefde. Mijn zondige gedachten zijn weer vervaagd. In de verte ligt het rode dak van de „Ark.” Alles wat er in dat goede huis woont, is mijn bezit: vader, moeder, Elly, Edith, Remmy. En dan huiver ik en buig het hoofd. Wanneer Liesbet, die dag in dag uit rekening houdt met God en zijn geboden, zegt, dat ze met het gezicht van Hem afgewend staat, hoe sta ik dan in het leven?

Nog eens tel ik vader, moeder, Elly, Edith, Remmy en Lodewijk. Mijn aardse schatten, waarvan ik nog niets af behoefde te staan! En met open ogen bid ik: „Here, geef dat mijn aangezicht naar U toegekeerd zij om deze zegeningen.”

Zò heb ik in gedachten gestaan, dat ik een gillette geef van schrik, als Remmy mij achter op de rug springt en zijn handen op mijn ogen legt. Zijn opzettelijk veranderde hoge stemmetje piept:

„Ra-ra, wie is dat?”

„Remmy,” zeg ik vlug om het vrachtje van mijn nek kwijt te raken.

„Nee,” piept Remmy, „'t is een rover uit het bos.”

Sedert de kleine rakker een boekje in handen heeft gekregen over een bandietenhoofdman, leeft hij in roversgeschiedenissen. Maar ik help hem deze keer vlug van het chapter af.

„Jammer, dat je Remmy niet bent, want ik heb twee snoepjes voor hem.”

Edith springt nu ook gauw te voorschijn en een paar minuten later tijgen we alle drie gezellig knoeperend op de eerlijk gedeelde snoepjes weer pastorie-waarts.

„Het wordt nu menens, hè Harry.”

Moeder wijst me op mijn koffer, die al beneden in de gang klaar staat, geflankeerd door mijn paraplu en regenjas.

„Ik heb alles maar bij elkaar laten zetten, dan vergeten we niets,” zegt mijn bezorgde moedertje.

Is het de druilerige novemberdag, die me alles zo troosteloos doet schijnen aan de koffietafel, of is het mijn naderend vertrek? Vader en moeder zijn ook stil, alleen Elly is nog levendiger en

vrolijker dan anders. Het is, of ze met geweld de naargeestige stemming wil verdrijven.

„Ik wou, dat Harry iedere middag vertrok, dan was ik voor goed ontslagen van die afwasserij van de koffiëboel,” plaagt ze.

„Misschien bevalt dat wandelingetje naar het station me zò goed, dat ik voortaan het dagmeisje tot na de koffietafel houd.”

„Ja, jij hebt wat te houden,” zegt vader, „je bent hier zelf maar het loopjongetje van de knecht van de bijkok.”

„Het loopmeisje,” verbetert Edith met een ernstig snuitje.

„Vader, zouden we niet meegaan naar 't station?” vraagt moeder.

Ik geef Elly een teken dat ze in moet grijpen. Ik heb haar gisteren toevertrouwd, dat ik het veel en veel prettiger zou vinden om maar alleen met haar naar de trein te gaan. Ik wil het afscheid van vader en moeder zo vlug mogelijk achter de rug hebben.

„Geen sprake van,” helpt Elly me. „In de eerste plaats mag moeder haar middagslaapje niet missen, in de tweede plaats motregent het sedert enkele minuten en in de derde plaats moet Harry nog afscheid nemen van de koster.”

„Nog meer plaatsen, Elly?” vraagt vader.

„Neen, dominee. Een goede preek is verdeeld in drie punten.”

„Elly, denk toch om de kinderen,” vermaant moeder.

„Gaan jullie nu maar direct weg,” zegt vader. „De koster is nogal lang van stof en 't is ook nog wel een kwartier lopen.”

„Vooruit Harry, opschieten,” jacht Elly me, als ze merkt, dat ik op mijn lippen moet bijten om me goed te houden.

Een paar minuten later glibberen we over de dikke modder van de landweg, die naar de kosterwoning voert.

„Ziezo, Harry, dat is geleden. Bulk maar uit en steek alleen om de drie tellen je hand omhoog, dan merken ze niets van je tranen en ik neem de honneurs wel waar, door om te kijken en te wuiven.”

Door mijn tranen heen lach ik om de dwaze opmerkingen van Elly. Ze heeft mij om mijn nieuwe schoentjes het harde paadje gelaten en haar hoge laarsjes zuigen telkens vast in de weke modderbrij.

„Ho, mijn schoenen zitten weer vast,” lacht ze. „'t Is eigenlijk onbillijk, Harry, dat jij daar loopt. Je kunt in de grote stad nog genoeg genieten van de geasfalteerde straten.”

We treffen de koster behaaglijk duttend aan. Zijn viltig-gestopte, rodekool-kleurige sokken heeft hij op de koperen trommel van de gloeiende jaagkachel gelegd en een emaille theepotje staat boven op de plaat te pruttelen, of de inhoud minstens uren kooktijd vereist.

„Ha jongedames! Juffrouw Harry komt gedag zeggen, is het niet? Dat is goed, ik heb mijn gedicht al klaar.”

De koster is zo veel als dorpspoëet. Alle mogelijke gebeurtenissen berijmt hij en toen hij uitgenodigd werd een verslag te maken van het vijftigjarig bestaan van de jongelingsvereniging, heeft hij dit gedaan in dichtvorm.

Hij gaat naar de kast en overhandigt me een velletje postpapier, waarop twee ineengestremelde handen de trouw symboliseren. Het is beschreven met rode inkt.

Ik neem het aan en begin halflied te lezen:

„Jeugdige vriendin, met deze ons verkeer
Ging onze vriendschap op en neer.”

Elly rukt me haast het papier uit de handen. Ze doet wanhopige pogingen haar lachspieren in bedwang te houden en zegt: „Hè nee, Harry, lees dat nu in de trein en laten we nu nog wat praten.”

„Vind je dat goed, Reimers?” vraag ik de koster.

„Natuurlijk, juffrouw, als je me dan ook maar eens een prenthriefkaartje stuurt, waarop staat hoe je mijn vers vond.”

Ik beloof het hem en hij houdt niet op, voor we een kopje thee van hem hebben gebruikt.

„Heel weinig melk, Reimers,” vraagt Elly.

„Weinig melk?” verwondert de koster zich. „Geen sprake van hoor. Wij kijken hier niet op een paar druppels melk meer of minder.” Als we de thee op hebben, die smaakt als een doktersdrankje, staan we op om afscheid te nemen.

„Jammer, dat de vrouw net op reis is,” zegt Reimers.

Ik laat de groeten voor haar achter en met een paar stappen zijn we nu bij het stationnetje, dat eigenlijk niet meer is dan een halteplaats.

We voelen ons in dat stationnetje als kind in huis. Vijf jaren lang

zijn we treinstudenten geweest naar de H.B.S., een half uur sporens hier vandaan. Het hele stationspersoneel loopt uit om de „juffer van de dominee” vaarwel te zeggen.

Als het lokaaltje binnenglijdt en Elly me in een lege, vieze, bedompte coupé geïnstalleerd heeft, steekt ze de hand in de zak van mijn regenjas en duwt me Reimers' gedicht in de hand.

„Daar,” zegt ze, „lees het onmiddellijk als de trein vertrekt en doe me geen verdriet door nog uren uit het raampje te hangen en te wuiven.”

Maar als de locomotief lang en snerpend gilt, klimt Elly op de treeplank. Ze laat haar geforceerd-baldadige stemming varen, omhelst me en fluistert: „Dag lieve, lieve zus. God zegene je.”

Al een half uur is het spoortje door de velden gesukkeld, als ik denk aan het gedicht. Ik probeer het te lezen, maar het is geworden tot een viesrossig gevlek.

Ik berg het zorgvuldig in mijn tas. Arme Reimers, zoveel werk voor niets.

Dan probeer ik me te oriënteren, door te zoeken naar de grote zwarte letters op het schemerige stationnetje, waar het locomotiefje ons hijgend en zuchtend binnen heeft getrokken.

Mijn proefvlucht is begonnen.

HOOFDSTUK III

C'est l'empereur!

Stellig voor de tiende keer lees ik het onderschrift van het antieke plaatwerk, dat met zijn verweerde passepartout en ouderwetse ribbel-lijst eerder op een oude rommelzolder dan in een moderne conversatie-zaal voor verpleegsters thuis hoort.

't Is hier een heterogeen allegaartje van ouderwetse en moderne meubels. Vlak naast een krullerige armstoel met een kruisjessteek middenbaan over leuning en zitting staat een recht-toe-recht-aan effen bekleed modern fauteuiltje. Naast de bekende oude Napoleonvoorstelling hangt de ijzergieter van Toorop en een geweldige Rococospiegel wordt geflankeerd door een futuristisch schilderij,

dat schreeuwerig van kleur en onbestemd van vorm een puzzle lijkt.

Ik drentel op de piano toe, maar telkens kijk ik zo angstig naar de stoel, waarop de portier me neergeplant heeft, als een verstoppertje-speler naar zijn buutpaal! 'k Zal toch maar weer gaan zitten. Als er iemand binnenkomt, staat 't niet erg correct, dat gesnor in een vreemde kamer. Of zou dat in zo'n officieel huis wèl mogen?

Gedachteloos sla ik een pianotoets aan.... Ping.... Onwijs valt dat gekke hoge toontje in de zaalachtige kamer. Eén, twee, drie zit ik weer op mijn stoel. Stel je voor, dat iemand afkomt op het mager geluidje.

Alles blijft stil. Alleen springt er een kanjer van een oranjekleurige poes ergens vandaan. Gemoedelijk lijkt die kat hier.

Hij rekt zich, wast zich een poosje en komt dan op me af, de ogen half toegeknepen.

„Kom eens hier, Pallieterken, of heet je zo niet?” vlei ik hem. Ik wil hem aaien, maar zijn kop trekt zich ongenaakbaar terug en als ik weer probeer hem te strelen, havent hij de rug van mijn hand met vier vurige strepen. Ik trek me boos terug. 't Lijkt wel een notenbalk, waarmee die venijnige kat mijn hand getatoueed heeft.

Dat wordt ook geen vriendje van mij, net zo min als die stekelige portier met zijn Feldwebelsnorren. Wat bekte hij dat mensje af, dat met haar zwarte omslagdoek en kapertje een sprokkelvrouwje van een plaatje leek.

„Weet je niet, dat het geen bezoekuur voor de zalen is?” snauwde hij.

Ik had een gevoel of ik mijn arm door die van het vrouwje moest steken en zeggen: Kom maar, moedertje, loop maar gerust door.

Maar de „Feldwebel” liet me er geen tijd voor. Direct nam hij mij onder handen met een bars: „En u?”

Hij ontdooide merkbaar bij de mededeling, dat ik een nieuwe leerling-verpleegster was.

„Zo, zo,” zei hij, „we zijn dus collega's.”

Ik vond dat collega's nogal aanmatigend, maar hij zette er een gezicht bij, of die uitdrukking een neerbuigende vriendelijkheid

van zijn kant was.

't Viel me mee, dat hij mijn koffertje droeg, toen hij me voorging naar boven.

„Ik breng u naar de „confer”,” zei hij, „want als de directrice afwezig is en de hoofdverpleegster bezet is door een operatie, dan ontvangt de eerste verpleegster van de bovenzalen de mensen, die iemand te spreken vragen.”

Ik had eerst de baldadige aanvechting om op te merken, dat ik toch zeker niemand te spreken had gevraagd, maar ik kon geen minuut langer dan nodig was, de pogingen van de man aanzien om zijn snorpunt bij zijn oor gedraaid te krijgen.

„'k Zal de eerste verpleegster waarschuwen, maar ik moet eerst zelf weten waar ze is, want ze doet haar ronde op de zalen om het ziekenbezoek in te lichten over de zieken.”

Hij verdwijnt.

Ik geeuw hartgrondig, ik ben wee van het geboemel in de trein; en die zware jodeform-lysol-lucht, die hier hangt, is bezig mijn maag in opstand te brengen.

Ik moet er wel miserabel uitzien. Ik stap naar de spiegel en bekijk mezelf. Foei, wat staat mijn hoed vreemd. Ik trek hem half op mijn oor om mijn haren wat te ordenen.

Precies op hetzelfde moment gaat de deur open. Ik zie in de spiegel een paar vriendelijke ogen in een innemend jong gezicht mij tegenlachen. Ze is even blijven staan op de drempel, maar nu sluit ze de deur en stapt vlug op me toe, me dreigend met haar vinger:

„Zo'n ijdeltuit!” Dan stelt ze zich voor: „Zuster de Geer. Heb ik u lang laten wachten?”

Ik heb me hersteld, ruk mijn scheefgezakte hoed van 't hoofd en zeg: „Harry.... Harriët.... Jet de Laat.”

Ze heeft weer dezelfde gulle lach en doelend op mijn hoed-afnemen zegt ze: „U is toch geen verklede heer, hè? En dat zoeken naar uw eigen voornaam vind ik ook verdacht.”

Dan glimlachen we allebei en ik heradem. Gelukkig, het zijn hier niet allemaal Feldwebels en valse katten.

Zuster de Geer zet zich genoeglijk bij me in de oude leunstoel en zegt: „Als u vanavond een officiële ontvangst had verwacht, dan moet ik u teleurstellen hoor. Ik heb alleen maar opdracht u uw

kamer te wijzen en te zeggen, dat u onder leiding komt van uw kamergenote zuster Eliveld. Maar dat neemt niet weg, dat u morgenochtend wel heel officieel in de dienst wordt opgenomen. Morgenochtend zes uur is er reveille en half zeven moet u present zijn, maar dat vertelt zuster Eliveld u allemaal wel."

Er klinkt een doffe gongslag in de gang en ze staat op.

„Kom aan, we moeten aan tafel. Deponeer uw mantel en hoed maar even hier bij uw koffer, dan kunnen we op de gang onze handen wassen voor we naar de eetzaal trekken."

Het is een pak van mijn hart, als al dat gedruk van die handen uit die blauwe mouwen afgelopen is en ik naast zuster De Geer een plaatsje aan één van de in hoefijzer-vorm gezette tafels gevonden heb.

Wie zal er hier voorgaan in gebed?

Zuster De Geer ziet mijn gevouwen handen, klopt even op tafel en zegt: „Een ogenblik stilte, dames!"

Het lawaai luwt wat. Ik had kunnen begrijpen, dat er hier van een hardop voorgaan in gebed geen sprake is. Ik buig mijn hoofd en sluit mijn ogen.

Als ik ze weer open doe, krijg ik het onbehaaglijke gevoel, dat ik alleen de gevraagde stilte nodig had en dat de anderen het ogenblik benut hebben om me eens nader onder de loep te nemen.

Ik probeer me te herinneren, wie mij als zuster Eliveld is voorgesteld, maar ik geloof niet, dat die naam genoemd is. Zij zal wel naar huis zijn gegaan.

„Ze woont hier in de stad," antwoordt zuster De Geer me, als ik vraag waar zij is.

Als de maaltijd afgelopen is en de zusters zich verspreiden, word ik toevertrouwd aan een kind van een jaar of zestien, dat geen lichtblauwe linnen japon draagt.

Ik weifel of ik me voor moet stellen. Ze neemt mijn koffer op om me naar mijn kamer te geleiden en zegt: „Ik hiet Daatje."

Het klinkt zo weinig officieel, dat ik vrijmoedig informeer:

„Ben je hier ook in de verpleging?"

„Keukenzuster ben ik," zegt ze rap.

Zwijgend lopen we over de gangen.

Een verpleegster manoeuvreert handig met een brancard en Daatje grinnikt: „Pas op, anders worden we overreden door de brand-

kar."

We komen een oude vrouw tegen, die gesteund wordt door een jong meisje. Ze wankelt bijna de brede marmeren trap af.

Ik kijk om en nog eens om. Mijn geleidster neemt er geen notitie van. Och neen, dat zal hier dagelijks te ontmoeten zijn in dit huis der droefenis. Getroffen mensen, die wegwankelen, omdat ze hier een geliefd leven achterlaten, dat gebroken of bijna gebroken is. Op een stillere gang gekomen, blijft Daatje, wijzend op het ijzeren afsluithek van de lift, staan. „Zullen we eens?” vraagt ze.

Dat „zullen we eens” klinkt bepaald baldadig. 't Doet me denken aan de uitnodiging van Elly om stiekum op het erf van boer Zegers te klimmen, waar van een plank over een ton een fijne lift te maken was.

Ik ben bang met Daatje in overtreding te geraken en zeg: „We kunnen ook wel trappen lopen, als 't soms niet mag.”

„Nee, 't mag natuurlijk niet. Ik mag nie met me fikke an de lift komme, maar ik ken em wèl besture. Je wordt er zo lekker duizelig van, net of-ie op een schommel zit en as d'r een 't ziet, dan zegge we, dat u veel verstand van lifte heb,” probeert ze me verder over te halen.

„Of dat mijn vader een liftfabriek heeft,” fantaseer ik verder.

Daatje giechelt weer, ze heeft bepaald gevoel voor humor.

Plotseling komt er beweging in het lifttouw en Daatje sleurt me bijna mee van de plaats des onheils. Bij een draai van de gang herademt ze.

„Dat was ook op 't nippertje. 'k Zie Grote Eduard al uit de lift stappe of de Dirrik.”

Ik moest niet op een Meisjes-H.B.S. geweest zijn, om te weten, wat „Dirrik” betekent. Maar wie ze met „Grote Eduard” bedoelt, zal de toekomst me moeten onthullen.

Na veel geklim zijn we beland op een gang, waar geen zaaldeuren meer op uitkomen. Er bevinden zich naast elkaar een hele rij gewone kamerdeuren, die je in ieder gewoon huis ook aan zou treffen, behalve dat deze hotelachtig genummerd zijn. „Hè, hè,” zucht Daatje, „we zijn er.”

Ze zoekt naar een nummer, vraagt: „Bij zuster Eliveld komt u hè, heeft zuster De Geer gezegd. Kamer 33, dat is effe een lollige zuster hoor en razend knap.”

Ik weet niet in welke zin ze dat bedoelt, dat „razend knap,” maar ze helpt me juist voor we bij de kamer belanden nog even uit de droom.

„Jammer, dat ze rood haar heeft. Me moeder zegt: een rood mens telt in z'n uiterlijk nooit voor vol.”

Met een smak gooit ze de deur open en ik treed binnen. Ze zet mijn koffer onder het lage, wit-gelakte Engels ledikant en geeft hem zo'n duw met haar voet, dat hij er een onmogelijk eind onder verdwijnt.

„Zo,” grinnikt ze, „dan valt u er nie over, 't is hier maar klein.” „Zeg eens, wat betekent die lawaaierige inbraak; kom eens even voor het front.”

We schrikken allebei van een stem, die achter de deur vandaan komt. Daatje slaat de hand voor de mond, grijnst: „O, ze legt in d'r bed.”

Ik wacht op de dingen, die komen zullen.

Daatje verontschuldigt zich met de mededeling, dat ze „de nieuwe zuster boven moest brengen.” Het platte, gekloofde duimpje wijst van achter de deur in mijn richting. „Daar staat ze, 'k heb d'r meegebracht.”

„Vermetele, breng het hoge bezoek voor mijn rustbank en verdwijn,” zegt doodernstig de stem en Daatje giechel-fluistert tegen me:

„U mot d'r maar in komme, die halve gare zegt de dinge altijd zo gek tegen me.”

Op de rand van een Engels ledikant, dat precies gelijk is aan het mijne, zit „de halve gare.” Ik kan een glimlach niet bedwingen om de eigenaardige manier, waarop de uitnodiging binnen te komen me heeft bereikt, maar er is verder niets joligs in haar ontvangst. Ze staat op, lang en slank in een geborduurd-zijden peignoir, die haar lichaam nauw omsluit en steekt me een prachtig, blank handje toe uit een enorm wijde soepele mouw. Wat heeft Daatje's moeder gezegd: Dat een rood mens niet voor vol telde?

Och, wat zou ik graag mijn huis- of tuinkrullebol ruilen voor dat koperrood, golvend haar, dat door het licht overstrooid schijnt met lichtvonken. De lage wrong, waarin de golven eindigen, geeft aan het blanke, regelmatige gezichtje iets voornaams. Er gaat van de hele verschijning trouwens iets gedistingeerds uit.

We zeggen onze namen. Ze wijst me het gordijn, waarachter ik mijn kleren kan hangen en slaat de spreij van mijn bed terug.

„Promoveer dat ook maar tot divan,” zegt ze, „de enige stoel die we hebben is zo onmogelijk hard. Overdag zijn we ook nog een vensterbank rijk, maar 's avonds wordt die door de gordijnen automatisch uitgeschakeld. Heeft u een goede reis gehad?”

„Dank u,” zeg ik, „ja 't viel wel mee.”

Ze bekijkt haar gesoigneerde nageltjes.

„Heeft u de directrice al gesproken?”

„Nee, de directrice en de hoofdverpleegster waren allebei afwezig. Ik ben door zuster De Geer ontvangen.”

„Ah, juist,” zegt ze en duwt met de slanke vingers even wat haargolven op. Telkens maakt ze die beweging en ik moet er naar kijken. Ik moet naar alles van haar kijken, naar het prachtige blank van haar gezicht, naar de rode steen, die fonkelt aan haar vingers, naar de zijden muiltjes met de geweldige pluimen. Alles aan haar is prettig om naar te kijken. Er is iets looms in haar bewegingen.

Als ze langzaam haar ogen opslaat, wend ik de mijne af. Ik wil haar niet als een dorpskind aan gaan zitten gapen. Ik kijk naar de witkatoenen, roodgebiesde gordijnen, die voor de ramen hangen. Zulke garnering droegen Elly en ik vroeger als kinderen op onze witte schorten.

Een zachte lach, die even opklinkt, doet me weer kijken naar het bed tegenover me.

Mijn kamergenote heeft haar kussens hoog opgetrokken en ligt er achterover in weggezakt. Haar armen, waarvan de wijde mouwen zijn teruggevallen, heeft ze achter het hoofd gevouwen.

„Niet boos worden hoor,” zegt ze. „Ik lach u niet uit. Ik vind alleen die situatie zo grappig: twee mensen, opgesloten in zoiets als een dakkamertje, die elkaar besnuffelen met woorden, als twee honden, die poolshoogte van elkaar nemen.”

Haar woorden en lach geven een plotselinge wending aan ons haperend gesprek. Ze heeft zich overeind gehesen.

„Hier zitten we nu samen, twee vreemde snoeshennetjes voor elkaar. Nu zijn er twee manieren: we kunnen elkaar een dag of wat heel deftig zuster Eliveld en zuster De Laat noemen. U zou zich een keer of wat vergissen en „juffrouw” tegen me zeggen, maar dat

is het ergste niet. We zouden vormelijk wat over het weer kunnen praten en over uw werkzaamheden, die ik u moet wijzen en langzamerhand zou de sleur van de dagen en het samen delen van de kamer ons wat tot elkaar brengen.

Er is ook een andere manier en u ziet er naar uit, of u die evenals ik zult prefereren: ik ben als we op deze kamer zijn Agnes en u is, of liever jij bent Jet en we slaan samen een heel stuk over en proberen direct of we die prettige toon te pakken kunnen krijgen."

Ik heb een gevoel, of ik me uit een nauwzittend gelegenheidskostuum in een luchtig, wollen huisjasje mag laten glijden. Eigenaardig is deze kennismaking zeker, maar ik heb het dan toch maar fijn getroffen met zo'n leermeesteres.

Ze is opgestaan en steekt me nog een keer de hand toe. Ik grijp die en juich:

„Fijn hoor, u is een schat."

„Jij bent een schat, bedoel je," verbetert ze mijn eerste vergissing en dan wijst ze me op mijn wastafel.

„Als je je soms eerst eens lekker wilt poedelen, dan kun je daar terecht. Een beetje primitief is 't wel, een wastafel te moeten delen met je collega, maar we beschikken ook over warm water."

Wonderlijk, zoals de „toon" van Agnes onze kennismaking doet vloten.

„k Begin me al echt op mijn gemak te voelen," verzeker ik.

„Als je dat morgenochtend ook wilt kunnen getuigen, mag je nu wel eens proefstomen in je verpleegstersjapon," raadt ze me.

„t Zit in het begin wat vreemd."

Ik wring me in de aansluitende japon. Agnes helpt me de zijsluiting dicht te maken en als ik me na veel gewurm bekijk in het kleine wandspiegeltje, herken ik mezelf haast niet.

„Enig staat het je," houdt mijn kamergenote er de moed in, „je zou jezelf eens ten voeten uit moeten zien."

Ze helpt me op een stoel en ik probeer al wiebelend, of ik me niet in 't vizier kan krijgen.

„Ik heb een gevoel, alsof ik me haast niet kan bewegen," zucht ik. „Staat het me heus niet gek?"

„Morgenochtend om half zeven stappen wij naar beneden," verzekert Agnes, „en jij voelt je dan net als ik één van de velen

en daàrom niet gek."

Als ik van de stoel afstap, begint ze ongevraagd de sluiting weer los te knopen. „Trek nu maar weer uit," commandeert ze, „we zijn buiten dienst en dan wil ik niet aldoor tegen uniform aankijken."

Als mijn togetakelde hand haar opvalt, vertel ik haar mijn „konfer"-avontuur met de kat en ze zegt:

„Nero hoort bij de ziekenhuisgroep, die je links moet laten liggen."

„Noemen jullie die kat Nero?" vraag ik.

„Jullie is meervoud. Ik noem hem zo om zijn valse streken. Wat de anderen tegen hem zeggen, weet ik niet."

„Wie horen er nog meer bij de linkse partij hier in 't ziekenhuis?" vraag ik.

„Dat vind je zelf wel uit. We horen, zien en spreken op deze kamer geen kwaad."

„Ik weet er al één, bijv. de Feldwebel," houd ik aan.

Vragend trekt Agnes haar wenkbrauwen op. Dan maak ik met duim en wijsvinger een beweging, of ik mijn denkbeeldige snor opdraai en ze begint, begrijpend, te lachen.

Ik wacht haar oordeel over de Feldwebel niet af en zeg: „Wat trekt zo'n ziekenhuis er zich eigenlijk weinig van aan, of er een zuster bijkomt."

„Wat had je verwacht, kleintje?" spot Agnes. „Twee rijen zusters en de directrice met bloemen? Zoiets als de intocht van een plattelandsdominee? Zelfs bij deze verpleegstersnood worden we zo niet binnengehaald. We missen hier ook de vooropleiding, waar ze de toekomstige verpleegsters soms mee paaïen."

Ik weet niet, of die uitdrukking niet wat opzettelijk is en pruil kwasi: „Is die opmerking aardig tegen de dochter van een dorpspredikant?"

„Och mekind, je wereldse krullebol en het ontbreken van een hoge hals deden me de staat van je vader heus vergeten. Erg orthodox is jullie richting zeker niet?"

„Wordt de graad van christelijkheid bepaald door je haren en een hoge hals?" spot ik op mijn beurt.

„Stil maar," lacht ze, „ik heb ook eigenlijk niet zo erg veel verstand van godsdienst hoor."

Er valt een stilte. Het is, alsof haar woorden me bezeerd hebben.

Ze legt mijn zwijgen verkeerd uit en vervolgt:

„Ik ben geen heiden, daar hoef je niet bang voor te zijn. Ik zal op oudejaarsavond niet licht de kerk verzuimen en verder laat ik ieder graag zijn opvattingen. Zover zijn we trouwens in onze beschaafde wereld zeker wel allemaal gekomen, dat we elkaar niet hinderen om wat verschil in levensopvatting. Behalve dan natuurlijk, als je een dweper wordt, dan heeft de samenleving recht om je af en toe een koud bad toe te dienen.”

In gedachten verzonken kijk ik voor me, tot Agnes me weer tot de werkelijkheid terugroept.

„Zou je je koffertje niet eens uitpakken, droomstertje?”

Bij het uitpakken van mijn bezittingen laat ik Agnes vertederd het pakje zien, waarop Edith met haar beverig, keurig schoolpootje getekend heeft „Voor Harry.”

„Voor Harry?” komt Agnes, niet begrijpend, „ben je verloofd of moet je 't pakje doorgeven aan een broer?”

„Ik heet Harry,” zeg ik beteuterd, omdat ik met mijn jongensnaam door de mand gevallen ben; „ik had dat verborgen willen houden. Stel je voor: „Zuster Harry.”

„Zuster De Laat, bedoel je,” zegt Agnes. „De zaalpatiënten weten immers alleen je achternaam. Ik ga je Harry noemen. Ik vind Harry vergeleken bij Jet zoiets als Ada vergeleken bij Daatje.”

„Daatje,” lach ik ineens luidop bij de herinnering aan mijn geleide hier naar toe.

„Je bent de eerste maand keukenzuster en zij wordt je hulp,” zegt Agnes.

„Ze is toch zelf keukenzuster?” zeg ik en nu is het Agnes' beurt om zich vrolijk te maken.

„Heeft ze je dat wijs gemaakt? Enig vind ik dat. 't Is een kind, dat jarenlang patiënt is geweest, één uit een armoedig, ziekelijk gezin van tien kinderen. Een bepaalde kwaal had ze niet, alleen door en door bloedarm en verzwakt door ondervoeding. Als troetelkind van de vorige directrice heeft ze hier een plaatsje gekregen als hulp in ons bovenkeukentje, om haar een lichte taak en een goede voeding te verzekeren.

Iedere nieuwe zuster, die een maand in haar domein komt, hangt ze bloederige verhalen op van afgezette benen, die ze van de operatiekamer weg heeft moeten brengen en zo. In werkelijkheid

heeft ze niets met de eigenlijke verpleging te maken. Ze mag zelfs niet eens op de zalen komen.

Ik verheug me al op de griezelige dingen, die ze jou al borden wassende op de mouw zal gaan spelden."

Ik beloof Agnes mijn meest argeloze gezicht te zullen zetten en informeer nader: „Moet ik een maand lang borden wassen en mag ik ook niet op de zalen komen?"

„Natuurlijk wel, maar aan de verpleging mag je die tijd niets doen. Afwassen, thee en koffie zetten, melk warm maken en het eten rondnemen op de „cocktailzaal" en de kinderzaal en één klassekamer en dan moet je 's morgens je tere handjes bezoedelen met een in water en lysol gedrenkte dweil en de vloeren van genoemde zalen stofvrij maken. We tobben momenteel met een tekort aan werkmeisjes."

Onwillekeurig zoeken mijn ogen haar keurige, blanke handjes. Ze vangt mijn blik op en zegt: „de dweiltijd heb ik achter de rug, maar daarom krijgen ook wij ouderen onze minder-prettige karweitjes wel op te knappen. De glycerine zorgt wel, dat we verzorgde handen kunnen houden en als 't niet kan, dan is er ook niets aan te doen. Een half jaar geleden ben ik dagen mooi geweest met grote bruine vlekken op mijn hand, omdat een baby-patiëntje een flesje jodium omver sloeg. Dat is het risico van 't vak."

„Je ziet er anders niet naar uit, of je die risico van 't vak toe zou staan, aan je uiterlijk te knagen," spot ik, maar die opmerking doet de grote lachende ogen ernstig worden.

„Nu vergis je je, Harry. Voor mijn werk hier zou ik alles offeren. Dat is 't enige, wat de moeite waard is en waarvoor ik het de moeite waard vind te leven. Anders is alles in het leven leeg en hol gedoe, waar je doodmoe van wordt en waar je mee moet spotten en omdollen, omdat het anders met jou de gek steekt. Als ik mijn werk hier niet had, dan stapte ik liever vandaag uit deze wereld weg dan morgen.

Je dagen vullen met het zorgen voor hen, die van je afhankelijk zijn door hun lichamelijk niet kunnen, dat is het enige, wat je leven werkelijk waarde kan geven en och, die paar avonduren en die vrije dagen zijn wel door te komen."

Mijn ogen blijven denkend staren, ik weet geen antwoord en ze

vervolgt: „Nu moet je geen roman gaan fantaseren over mijn woorden hoor. Geen ongelukkige liefde of zoiets ligt eraan ten grondslag. Alleen heb ik gedronken van alle bronnen, ik ben uitgegaan, ik heb gedanst, geflirt, ik heb het tweemaal tot een verloving gebracht, die weer jammerlijk mislukte, ik heb gereisd en getrokken en overal heb ik alleen gevonden leugen en leegte en ik herhaal, alleen mijn werk en mijn patiënten hebben mij gered van mijn levenszatheid en zijn daarom alle mogelijke offers ter wereld waard.”

Ze is opgestaan en me bij mijn oor trekkend, lacht ze haar ernst weer weg.

„Dus ook het offer van jodium-vlekken op je handen, kleintje. En nu houden wij op te filosoferen. Het preekje, dat je voor mij klaar had, moet je smoren tot ik weer eens loskom. Jij gaat je koffer verder uitpakken en ik verkleed me nog even en ga naar beneden, om een boodschap van Grote Eduard over te dragen aan de wacht... Ik had dat na tafel moeten doen, maar ik heb zo'n vermoeiende zaaldienst gehad, dat ik maar vlug een boterham gepikt heb in 't keukentje, om wat te kunnen rusten.”

Ze gaat weg en ik blijf met mijn handen om de knieën gevouwen voor me uit zitten kijken. Agnes geeft me haast teveel om te verwerken op zo'n veelbewogen dag.

Had ik werkelijk een preekje voor haar klaar?

Zondag aan zondag heb ik tweemaal in de domineesbank zitten luisteren naar vaders preken. Met mijn hand gelegd in moeders arm in de veilige sfeer van de pastorie, heb ik vader horen zeggen, dat wij christenen de taak hebben de rampzaligen, die leven zonder Christus, te wijzen op het kruis.

Een moeilijke taak, noemde vader het. Zou dat werkelijk zo moeilijk zijn? heb ik me afgevraagd. Hoe zou je 't kunnen laten, iemand, die bezwijkt onder de last van het leven, te wijzen naar Hem, die alle lasten der wereld wil dragen?

Ja, als iemand bezwijkt. Maar als iemand rustig zegt, dat ze na van alle bronnen gedronken te hebben, vrede gevonden heeft in haar werk?

Ja, als iemand ineenkrimpt. Maar als iemand, terwijl ze dat zegt met een versierd, blank handje spelend haar haargolven opduwt? Dan zou je kunnen vragen, of ze oòk van de Bron des Levens

gedronken heeft.

Maar als ze je een klapje op de schouder geeft en spottend je je preekje verbiedt voor je iets gezegd hebt, dan zeg je ook dat maar niet.

Waarom zwijg je dan? Omdat je alleen maar vliegen leerde in eigen omgeving?

Als je alleen je kleren maar op moest bergen, ja dan was zo'n koffer vlug uitgepakt, maar je reist als je die kleine, lieve attenties van huisgenoten tegenkomt, altijd maar weer terug naar de „Ark” en dan rusten je handen en dromen je ogen.

De brief van moeder bewaar ik tot 't allerlaatst. Die zal ik lezen als alles weggeborgen is en ik rustig ervan kan genieten.

Ineens moet ik denken aan mijn avondgebed, dat ik gewend ben geknield voor mijn ledikant te doen. Als ik dat nu doe, zal Agnes dan niet denken, dat ik me aanstel na alles, wat ze gezegd heeft over overdreven vroomheid? Is dat geknield bidden nodig? Zal ik er niet aldoor onder mijn gebed aan moeten denken, wat Agnes' gedachten hierover zijn?

Deze zaak heb ik al heel vlug met mezelf in 't reine gebracht. Er zou geen sprake van valse schaamte zijn, als ik niet geknield zou bidden. Ik kan immers veel vertrouwelijker alles zeggen in mijn gebed, als ik rustig in mijn bed lig en Agnes niet zal weten, dat ik tegen God spreek.

Als mijn kamergenote binnenkomt, zit ik in mijn keurige nachtpon, die moeder voor me naaide, op de rand van mijn opengeslagen bed.

Ze trekt zelf een zijden pyjama aan. Boven haar bed draait ze een leeslampje aan en knoopt haar weerbarstige haren in een brede fluwelen band.

Stad en land vertegenwoordigen Agnes en ik, denk ik, terwijl ik moeders brief opensnijd.

„'k Hoop, dat je geen hinder van mij zult hebben, Harry. Ik geloof niet, dat je in jouw bed iets zult merken van mijn bescheiden lampje.”

't Zou wel een wonder zijn, als de waterlanders weer niet te voorschijn kwamen bij het lezen van moeders brief.

Zo'n moeder ook. In haar prettige, keurige lettertjes staat er

alleen: „Welterusten Harry.”

Anders niets. Anders heeft moeder me helemaal niets te zeggen.

Alleen welterusten. Een welterusten van moeder!

Dat maakt, dat ik mijn bed uitglijd en ervoor neerkniel.

Ik was dat immers niet meer van plan? Neen, maar moeder heeft me welterusten gezegd.

Waar zijn mijn uitvluchten?

Ik heb geen uitvluchten meer, tegenover mezelf niet en tegenover God niet.

Moeders welterusten heeft ze verjaagd.

HOOFDSTUK IV

„Eerst moet je kracht verzamelen om sterk te zijn tegenover het grote leed, dat je zult moeten helpen verlichten.”

Dat waren ongeveer de woorden, waarmee de directrice van het Zeehospitium me te jong en te onervaren verklaarde voor het te verrichten werk in haar inrichting.

Niets heeft de omgeving, waarin ik nu zal moeten werken gemeen met de zwarte, sombere tragedie, die zij me toonde.

Overbodig lijkt me nu mijn lange wachttijd om flink te worden. Hier had ik stellig een paar jaar geleden ook mijn werk kunnen beginnen.

Ik zal mijn werk dan beginnen op de cocktailzaal. De afdeling dankt haar naam aan de verscheidenheid van ziekte-gevallen, die hier behandeld worden. Er zijn acht bedden.

Toen ik vanmorgen verlegen binnenschuifde met mijn blad, waarop acht melkglazen stonden, verstomde even het drukke jolige gesprek, waarin de patiënten voor zover ik kon nagaan bijna allemaal waren betrokken.

Zuster Agnes presenteerde me met wat vriendelijke onofficiële woorden en de patiënten glimlachten en gingen toen door met het heen en weer roepen van kwinkslagen. Maar ondertussen had ik het zenuwachtige gevoel van bestudeerd en in de gaten gehouden te worden door acht paar ogen.

Daardoor kwam het zeker, dat ik een glas melk liet kantelen over het bed van één der zieken.

Terwijl ik Agnes, die me gelukkig niet beknorde, hielp het bed te verschonen, moest ik aan één stuk door kijken naar de prachtige blanke handen van de patiënte, die gevouwen op het dek lagen. Die slanke, mooie vingers met de spitse toppen... onwillekeurig keek ik met meer aandacht naar het patiëntje, een meiske van ongeveer negentien jaar.

Twee vrolijke ogen lachten me toe uit een blozend snuitje, dat met het kortgeknipte, even gekrulde haar boven het platte, witte nachtponkraagje jongensachtig leek en ze plaagde: „U wordt vast geen handige hulp, hè zuster Eliveld.”

Ze had een melodieuze beschaafde stem, die sterk contrasteerde met het dialect der vrouwen om haar heen.

Voor ik kon antwoorden was haar aandacht al weer op iets anders geconcentreerd. Half zich oprichtend in de kussens dreigde ze met haar wijsvinger naar een ander bed, waarin een oudje met een scheefgezakt mutsje zielig als een kind lag te snikken: „Ootje, dat mag niet, je wordt zo niet beter en dan mag je nooit naar huis.”

„'k Heb ommers geen huus,” dreinde het oudje.

Ik wenste, dat het opoetje zou vertellen van haar leed, maar op de verveelde gezichten der anderen was te lezen, dat het een afgezaagde klacht was, waar ze mee voor de dag ging komen en zuster Eliveld vestigde mijn aandacht weer op het jonge patiëntje.

„Zeg Michieltje, heb jij zo'n praats nu niet tegen anderen, blijf zelf eens vijf minuten stil liggen. Als Grote Eduard komt, krijg je weer een standje. Zuster De Laat, wilt u die wilde robbedoes eens flink toedekken, ze mag niet verbed worden anders keerde ik haar kussens en peluw eens binnenste buiten om er al de paperassen onder uit te halen, die ze op alle mogelijke uren vol ligt te krabbelen om haar ogen en haar gezondheid te bederven.”

„Gezondheid heeft ze niet, om te bederven,” grinnikte een van de andere patiënten.

Agnes legde verder uit: „Ja zuster De Laat, dat dacht u niet hè, dat we zo rijk waren hier een artiste te hebben. Mag ik u voorstellen: Michelle de Ruig, bijgenaamd Michiel de Ruyter, handelend

in novellen en gedichten.”

Snoezig verlegen zag het meisje er uit, toen ze kwasi doof voor de mededeling van Agnes me vertrouwelijk over mijn haren aaide. „Mooi haar hebt u; 'k wou, dat ik het ook maar weer langer mocht dragen. En wat is u nog fijn jong, vast geen brompot zoals zuster Eliveld.”

Ik drukte even de tere vingers en toen ik door Agnes meegenomen werd naar het keukentje, verzuchtte ik: „'k Had daar best willen blijven. Wat een snoes is die Michelle. Ze hoort eigenlijk helemaal niet op die zaal. Waarom ligt ze geen klasse en wat scheelt ze?” Agnes fronsst even het voorhoofd. „Ja, 't is een schat van een kind, dat Michieltje, 't zonnetje van de zaal, maar waar ze haar blij optimisme vandaan haalt, begrijp je niet. Ze heeft geen vader en moeder meer. Enigst kind was ze. Haar vader was een bekend musicus; van hem heeft ze waarschijnlijk haar artistieke neigingen. Zo af en toe komt een deftige tante, waar ze bij in huis werd opgevoed, eens even naar haar kijken, zo'n soort mens, waar je van bevriest. En wat het meisje scheelt... maanden ligt ze hier al, de dokters en de directrice ontwijken haar vragen. De laatste tijd kan ze dagen lang down zijn. 'k Geloof niet, dat ze vooruit gaat en dat voelt ze zelf ook wel.”

Agnes' stem monterde weer op. „Enfin, we zullen maar hopen op Grote Eduard.”

„Wie is die Grote Eduard toch,” vroeg ik, „telkens hoor ik die naam noemen.”

„Dat is de spil, waar alles in dit ziekenhuis om draait,” grapte Agnes.

Ik verzocht haar verder te gaan met de gegevens van de puzzle, want zo kon het nog ieder persoon van belang hier zijn.

„Dat is de man, waar alle nieuw-aangekomen zusters drie maanden lang van weg zijn en weer bijkomen, als ze zien, dat de vesting onneembaar is.”

Ze liet me nieuwsgierig en terwijl ik nu de torenhoge stapels borden en bekers reinig, die van de zalen naar 't kleine hulp-keukentje vervoerd werden, informeer ik bij Daatje: „Wie is Grote Eduard?”

Mijn keukenhulp schijnt tenminste ernst te maken met het antwoord. Ze staakt de wasserij, zodat mijn afdrogen ook spaak loopt

en snuivende boven een kop overgeschoten klasse-bouillon, onthult ze:

„D'r is een grote en een kleine Eduard. Grote Eduard is als dokter de baas en wel twee meter lang, hij weet alles en hij maakt de patiënten beter.”

„In sommige gevallen bedoel je,” interrumpeer ik.

Ze negeert die opmerking en vervolgt: „Kleine Eduard is hier om te leren en die...”

„Is maar een halve meter lang,” help ik haar overdrijven.

„Nee, dat is een gewone man, maar anders kenne we ze niet uit mekaar houwe.”

Dat woordje „we” gebruikt Daatje om de haverklap. 't Is een enig gehoor en 't geeft me visioenen van het spichtige kind naast de directrice aan de bestuurstafel.

Na Daatje geïnterviewd te hebben, weet ik tenminste, dat Grote Eduard de aan het ziekenhuis verbonden geneesheer en Kleine Eduard zijn assistent is.

Ik ben bang, dat Agnes straks zal vinden, dat we niet opgeschoten zijn, maar er is geen sprake van, dat ik Daatje weer aan 't werk kan krijgen. Ze loert door een afgeschilferde plek in het matglas naar de gang. Ik neem haar de vatenkwast uit de hand en terwijl ik afwas, geeft ze me een volledige reportage van de dingen, die op de gang gebeuren.

„Twee operaties vandaag, mot u straks is zien as die terug komme. Dan zien ze groen en geel. 't Is altijd een angstig iets of ze bijkomme, dan is 't gevaar geweke,” lucht ze tegenover mij haar meerdere kennis.

„Daatje, zou je nog afdrogen, mijn aanrecht is vol.”

De vraag, die door de ongeduldige toon tot een gebod is geworden, dringt niet tot haar door.

„Daar komme Grote en Kleine Eduard en de operatiedokter, alle drie van de kokteelzaal. As-ie nou wil, ken je ze alle drie gelijk zien.”

Ze klimt van haar plaatsje en laat mij het kijkgaatje.

Het moest toch eigenlijk beneden mijn waardigheid zijn, zo de boel te begluren, maar ik kan de verleiding niet weerstaan. Ik maak mezelf wijs, dat ik het doe, omdat ik Daatje's offer niet kan weigeren.

Mijn rechteroog iets geloken om beter te kunnen waarnemen, zie ik behalve de drie door Daatje genoemde „hogen” nog de directrice en zuster De Geer.

De afstand is te groot en de groep is te beweeglijk om iets of iemand goed te kunnen onderscheiden, maar juist als ik van de tafel wil komen, doen Grote Eduard en de chirurg een paar stappen in de richting van mijn kijkgaatje.

De overigen lopen de gang af. Het gezicht van de chirurg kan ik niet goed onderscheiden, maar Grote Eduard is vlak voor mij. Ik houd mijn hart vast van angst, dat hij mijn oog zal ontdekken. Mijn vrees is echter ongegrond. Al zijn aandacht is voor de collega en ten overvloede stelt Daatjes: „Ze kenne je daar nooit zien,” me nog gerust.

Grote Eduard is eigenlijk al wat belachelijk gemaakt in mijn ogen. Een Don-Juan, een filmheld in doktersjas, gesignaleerd door Agnes als gevaarlijk voor vrouwen door zijn knap uiterlijk.

Ik bestudeer de strenge Sherlock-Holmes-kop.

Buitengewoon ernstig staat zijn gezicht. Neen, niets heeft hij van een filmheld. De even ingetrokken, dunne mond in het scherp-getekende gezicht doet je denken, dat hij een sarcastisch mens moet zijn, maar de grote, bijna droeve ogen doen je dat onmiddellijk weer betwijfelen.

Hoe oud is hij? Zijn trekken zijn jong, maar zijn jongensachtige gitzwarte krulkuif, waar zijn hand ieder ogenblik wat nerveus door strijkt, is vergrijsd aan de slapen.

Het gesprek schijnt ten einde. De chirurg klopt zijn collega op de schouder, wat een dwaas effect geeft, omdat Grote Eduard wel een hoofd uitsteekt boven de ander.

Dan gaan ze uit elkaar en Grote Eduard verdwijnt weer naar de cocktailzaal.

Ik laat me van de tafel glijden, waarop ik gestaan heb en wil mijn afwastaak weer beginnen, maar Agnes komt binnenstuiven. „Och zuster De Laat,” vraagt ze, „wilt u even de kribberijder ophalen aan 't eind van de gang. Michiel moet weer voor onderzoek weg.”

Ik haast me aan haar verzoek te voldoen en voel me al een echt zusterdje, balancerend met het wagentje, dat gebruikt wordt om patiënten te vervoeren, die niet verbed mogen worden.

Handig manoeuvreert Agnes even later met ledikant en al over de gang. Ze maakt grapjes tegen Michelle en commandeert de Feldwebel op een manier, die me goed doet.

Voor de lift moeten ze wachten en Agnes wenkt me vanuit de verte.

„Harry, voor ik 't vergeet, je moet je over een half uur melden in de kamer van de directrice,” fluistert ze me in 't oor.

„Alleen toch maar kennis maken hè?” vraag ik een beetje benauwd.

„Voorlezen van de kriegsartikelen.” Agnes duwt me lachend in de richting van 't keukentje en verdwijnt met ledikant en al in de lift.

't Half uur, dat me nog scheidt van 't ogenblik, dat ik me bij de directrice moet melden, gebruik ik om me danig op te winden. Een minuut sta ik op de mat voor haar spreekkamer, eer mijn bevend kloppje toegang verzoekt.

Eénmaal heb ik haar ontmoet. 't Was bij mijn sollicitatie in dit ziekenhuis. De kennismaking was toen kort en vluchtig. Vader was met mij meegegaan en zei later: „Zelden zag ik een vrouw, die op zo'n korte, handige manier alles zei, wat ze te zeggen had en alles vroeg, wat er te vragen was.”

„Maar vriendelijk was ze niet,” had ik gezegd.

„Daar kun je niet over oordelen,” had vader gemeend, „een vrouw, die aan 't hoofd staat van zo'n inrichting kan niet de hele dag met de strooppot lopen.”

Edith en Remmy hadden gejuicht over die onbegrepen uitdrukking. Neen, vriendelijk lijkt ze niet, die koele, statige vrouw, zoals ze daar in haar correct zwart-wit achter het geweldige schrijfbureau zit. Even heeft ze de moeite genomen om te kijken, wie toegang heeft gevraagd, maar aan het rustige verder krassen van haar pen, zou je zeggen, dat het niet tot haar doorgedrongen is, dat er zich nog iemand in haar kamer bevindt.

Ik blijf bij de deur staan, tot ze me met een korte handbeweging nader wenkt. Ze reikt me even over het bureau heen de vinger-toppen en heet me welkom in mijn nieuwe loopbaan.

Een vriendelijke indruk zouden die woorden kunnen maken, als haar ogen me niet al die tijd koel en kritisch bleven opnemen en afweren.

Ik probeer te volgen en te verwerken, wat ze tot me zegt. Dat ik absoluut moet doen, wat de oudere zusters me bevelen. Dat ik mijn plicht voor ogen moet houden in alle omstandigheden. Dat de moeilijke roeping, die ik me gekozen heb, erg veel van me zal vergen.

Ze wacht even. Twee of drie maal schraap ik mijn keel en dan stamel ik:.... „Eh, 't valt me nogal mee....”

Haar verwonderde ogen onder de hoogopgetrokken wenkbrauwen vragen nadere uitleg en ik zeg zacht: „Ik bedoel, dat 't me nogal meevalt, de patiënten op de ziekenzalen....”

„U trekt uw conclusies na één morgen ervaring, dat is te vlug, iets te vlug voor een verpleegster.”

Het antwoord klinkt als een bestraffing, omdat er geen glimp van een lachje in haar ogen komt en ik krijg het onbehaaglijke gevoel een domme opmerking gemaakt te hebben.

Waarom zeg ik haar nu niet, dat mijn woorden verband houden met een vroegere ervaring, opgedaan bij een sollicitatie in een Zeehospitium. De uitlegging had mijn gezegde minder dom kunnen doen schijnen.

Ik zwijg, ik heb trouwens ook geen gelegenheid meer iets te zeggen, want zij heeft het woord weer genomen.

„Eén ding moet u hier goed onthouden, uw plicht gaat vòòr uw genoeg en uw plicht gaat vòòr uw recht. Stipte gehoorzaamheid aan uw superieuren en stipte gehoorzaamheid aan de oudere zuster, die u opleidt. En bij verschil van mening met deze, eerst uw taak gedaan en dan uw recht gezocht.”

Ik vraag me af, of de laatste waarschuwing tot iedere nieuw-aangekomene gericht wordt, of dat mijn uiterlijk in de ogen van de directrice nogal opstandig lijkt.

Bijna kom ik in de verleiding haar gerust te stellen over mijn verhouding tot Agnes, maar ik bijt me nog bijtijds op mijn lip. 't Had me vast weer een berisping gekost over mijn te vlug oordeel.

„Nu,” zegt ze, „dan geloof ik, dat u nu wel weer aan uw dagtaak kunt gaan.”

Ik weifel even. In mijn oren klinken nog na de strenge woorden plicht en recht en stipte gehoorzaamheid. Moeilijk zal mijn taak zijn. Ik weet het wel, ik wist het wel. Maar ik voel me opeens

erg jong en hulpeloos en ik hunker kinderachtig naar wat be-
moedigende woorden.

Ik wacht, maar die woorden komen niet. Dan ga ik.

„Zuster De Laat!”

Ik keer me om. Zal ze toch nog iets anders zeggen? Heeft ze de
verwachting in mijn ogen gezien?

„Zuster De Laat, dit wilde ik u nog zeggen. Het is hier een
neutraal ziekenhuis, waar patiënten van allerlei godsdienstige
richtingen bijeen zijn. Over godsdienst wordt hier niet gesproken.
Een geestelijke mag alleen gewaarschuwd worden op uitdrukkelijk
verzoek van de patiënt.

Er zijn hier wel eens meer verpleegsters geweest, die wat moeite
hadden met onze opvatting en omdat uw vader dominee is, achtte
ik het niet overbodig ook uw aandacht even op deze bepaling te
vestigen.”

Ik tracht te verwerken, wat ze zegt. Een korte klop en het snelle
opengaan van de deur verhinderen mijn antwoord.

Grote Eduard komt binnen, weifelt even, als hij me ziet, maar
de directrice stelt hem gerust: „Ons onderhoud was juist ge-
eindigd, mag ik u nog even aan elkander voorstellen. Zuster De
Laat — dokter Borch van Heeckeren.”

Een correcte buiging, een handdruk en ik sta weer buiten de
deur.

En daar op de mat hoor ik door de tot op een kier gesloten deur
zijn stem opklinken: „Die wereldse krullebol van ons nonnetje
ziet er niet kwaad uit, ik had gladgestreken haren verwacht.
Overigens is ze nog zo jong, dat ze een verkleed schoolmeisje
lijkt.”

Ik sluit de deur niet. Ze mogen niet weten, dat ik de opmerking
gehoord heb. Ik hol de trap op en op mijn kamer probeer ik
me weer te bekijken.

Agnes komt binnen en schrikt: „Wat is dat nu, ben jij hier,
wil je wel eens gauw naar je keukentje verdwijnen.”

Ik stap van de stoel af, waarop ik geklommen ben.

Agnes strijkt me over mijn vuurrode wang. „De krijgsartikelen
waren — geloof ik — nogal opwindend.”

Voor geen geld wil ik Agnes de opmerking van Grote Eduard
overbrieven. Ze moet van mijn ijdelheid om op mijn eentje in

de spiegel te staan kijken dan maar denken, wat ze wil.

Zij neemt me onder de arm en tot de trap blijven we zo intiem lopen. Over mijn onderhoud met de directrice spreek ik niet, ik ben bezig haar eerste les in praktijk te brengen en niet te vroeg hardop conclusies te trekken.

„Niet te vroeg conclusies trekken,” maar één ding weet ik wel, ik zal niet bij degenen horen, die drie maanden wèg zijn van dokter Borch van Heeckeren. Koud en ongenaakbaar zal ik zijn tegen die nare man. Neen, zijn sarcastische mond liegt niet, hij is scherp en hatelijk.

Bij 't keukentje gekomen, houd ik Agnes, die naar de zaal wil lopen nog even bij haar schort terug.

„Agnes, als je wèl kwaad mocht horen, zien en spreken, zou je dan de directrice en Grote Eduard bij de linkse groep zetten?” Agnes trekt me bij mijn oor. „Ondeugd, als we kwaad mochten spreken, zouden we de directrice nòg niet bij een groep indelen, die troont boven alles en allen uit; maar Grote Eduard, daar hoeven we niet over te praten, die zetten we bij de rechtse groep.” Stil doe ik verder mijn werk die eerste ziekenhuisdag. Aan niets anders kan ik denken dan aan de spottende opmerking van Grote Eduard over mijn uiterlijk.

Direct 's avonds begin ik mijn brief naar „De Ark.” Ik heb er behoefte aan, naar huis te schrijven, hoe beleefd zo'n dokter over een verpleegster praat. Wat zullen ze verontwaardigd zijn.

Maar ik kom er niet toe mijn hart uit te storten. Als ik de pen opneem, bedenk ik dat ik heel de dag vervuld ben geweest van wat schampere woorden.

Doch geen ogenblik heeft het me gehinderd, dat me verboden werd hier ooit te spreken over „de enige troost, beide in leven en in sterven.”

Zal ik dat alles schrijven naar huis? Vader en moeder laten piekeren over mijn neutrale omgeving?

En kunnen ze me hierin helpen? Neen immers, geen mèn's kan me raad geven.

Ik heb geweten, dat ik hier niet als evangeliste heenging, maar toch.... vader heeft gezegd, dat ik het Woord uit moest dragen, waar ik maar kon.

Vader, wat heb ik er nu al de eerste dag behoefte aan nog even

op uw stoelleuning te zitten en met u te praten.

Moeder, wat hunker ik er naar bij u te brengen mijn vele problemen van nog maar één dag.

Naar huis schrijf ik over koetjes en kalfjes, over Daatje en 't keukentje en de Feldwebel en Michiel.

Maar waar blijf ik dan met mijn zorgen van heden, van morgen, van mijn verdere dagen hier?

Ik heb vliegen geleerd. Vanuit het oude nest nam ik een kostbare schat mee.

Werp al uw bekommernissen op Hem, want Hij zorgt voor u.

Hij zorgt voor me, als ik mijn bekommernissen aan Hem uitzeg. Een begenadigde ben ik, met een vader en moeder, die me dat leerden.

Als je dat weet, ja dan zou je weer kunnen glimlachen om groter zorgen dan wat schampere woorden over jezelf.

HOOFDSTUK V

„Toe Michieltje, kijk nu wat vrolijker. Zo rijd ik je de zaal op en dan moet je lachen hoor. De patiënten hebben jou en je opgewektheid nodig, dat weet je toch wel.”

Ik buig me over het patiëntje heen, strijk een kort krulletje achter haar oor.

Hoort ze me? Wat lijkt haar gezichtje nu lijdend met de gesloten ogen. Zouden de blijvende temperatuursverhogingen toch wat ernstigs te betekenen hebben?

„Heb je pijn, Michelle?” vraag ik.

Haar grote, donkere kijkers staan hopeloos triest als ze klaagt, zonder mijn vraag te beantwoorden: „O, als er iemand wist, wat die tochten naar beneden voor me betekenen.”

„Doen ze je zo'n pijn?”

„Pijn? Och, de pijn die ze me doen is zo erg niet, ik ben heus wel wat gewend en dat inwendig belichten vind ik alleen maar lastig, maar...” Ze breekt af.... „Waarom zou ik het u vertellen? U begrijpt het toch niet, niemand kan het begrijpen.”

„Zeg het me toch maar,” dring ik aan.

„Hebt u wel eens een nachtmerrie gehad, zò, dat er een verschrikkelijk grote angst u bijna de adem beneemt en dat u niet weet, hoe die te ontvluchten? Zo komt het over me, als ik daar ben. Als het onderzoek afgelopen is, gaan de dokters praten met elkaar, dan word ik alleen gelaten in de donkere röntgenkamer. 't Is maar even, maar 't duurt zo lang.... zo lang.... Dan komt die angst. Ik denk, dat ik gestorven ben en in een grafkelder lig.... ik wil me er tegen verzetten, maar ik kàn niet. Misschien is 't wel een voor gevoel.”

Met een grapje wil ik de nare gedachten van 't meisje verbannen, doch als ik de hopeloze angst zie, die haar ogen nòg verstart, zwijg ik.

Als ik nog zoek naar woorden, die haar in 't vervolg kunnen bevrijden van haar vrees, staat plotseling dokter Borch van Heeckeren naast ons.

Hij buigt zich over zijn patiënte: „Ik kom eens even kijken, hoeveel meters Michieltje nog in de put zit.”

Zou het haar bevrijden, als de dokter haar angsten kent? Ik waag te zeggen:

„Michieltje heeft me opgebiecht, dat ze zich iedere morgen verbeeldt Toet-ank-ahmen te zijn.”

Michiel verwijt me mijn verraad niet, ze doet uit zichzelf het verhaal tegen de dokter. Haar angst moet wel groot geweest zijn, dat ze ze zich nu ook zo op genade of ongenade overgeeft aan de spotzucht van Grote Eduard.

Maar voor zijn patiënten is zijn sarcasme niet. Voor zijn patiënten is de warme deelneming in de zachte ogen.

Hij heeft zijn hand onder haar hoofd geschoven en zegt: „Zo'n dom, dom meisje, dat is nog niet eens twintig jaar en dat ligt me daar te piekeren over dood en grafkelders. Dwaas ding.”

Michelle heeft zijn witte mouw gepakt en haar gezichtje is één en al spanning als ze hem vraagt: „Dus het is allemaal onzin van me? Och toe, zegt u het nog éénmaal. Mankeer ik iets ergs? Heeft al die pijn niets te betekenen?”

„Michelle de Ruig,” zegt hij langzaam, „jij mankeert niets ergs, helemaal niets ergs. Een doodgewoon geval ben je, niets bijzonders. We houden je hier alleen voor de gezelligheid.”

„Ja maar,” werpt ze nog tegen, terwijl haar gezichtje toch al rustiger is geworden, „drie maal ben ik nu al bijna beter geweest en telkens werd ik weer zieker.”

Dokter Borch van Heeckeren lacht zijn geruststellend lachje: „Drie maal, wat is nu driemaal? De Egyptenaren kregen tien plagen achter elkaar, dat was nog eens wat.”

Hij wendt zich plotseling tot mij en zijn gezicht is een en al spot, als hij zegt: „Wat vindt u van zo'n Schriftkennis, zuster De Laat? Ben ik niet Bijbelvast voor een heiden?”

Hij wacht niet op antwoord. Als zuster Eliveld komt om me te helpen met het ledikant van Michelle, is hij al verdwenen.

„Fijn hè, dat ik niets ergs mankeer,” snapt Michieltje. „Zo'n goeierd die Grote Eduard, om me telkens maar weer gerust te stellen. Als jullie wisten hoe 'n vervelende patiënt ik voor hem ben. Iedere dag verbeeld ik me dat ik een of andere griezelige kwaal heb. Pijn in mijn rug betekent een longaandoening voor me en pijn in mijn benen een dreigende verlamming. En dan huil ik maar weer een deuntje en dan wordt Grote Eduard gehaald en die stelt me maar weer gerust voor een paar uur.”

„'t Is wat moois,” zegt Agnes, terwijl ze haar dwingt te gaan liggen. „Zo maar beslag te leggen op zoveel kostbare tijd.”

Terwijl ik met de andere patiënten bezig ben, denk ik na over de woorden van Michelle.

Ja, hij is lief voor haar. Hij is trouwens lief voor alle patiënten. Mijn mening over hem is net een windvaan. Ik moet hem bewonderen om zijn eindeloos geduld met de patiënten, maar waarom zet hij tegen mij onmiddellijk zijn stekels op?

Zelfs tijdens de lessen in anatomie, die hij geeft, kan hij me niet met rust laten met zijn plagerijen.

„Niet zitten slapen, zuster Dekker,” zei hij tegen een der verpleegsters, „slapen mag je in de kerk, vraag 't maar aan zuster De Laat.”

Een weerwoord heb ik nooit. Hij moet me wel een domme gans vinden.

Toen ik mijn nood klaagde tegen Agnes, zei ze: „Och kruidje-roer-me-niet, wat geeft zo'n grapje nu?”

„Ik vind het grof en ik heb een hekel aan hem,” hield ik vol. Agnes nam mijn woorden in ernst.

„Als je werkelijk een hekel aan hem hebt,” zei ze, „moet je eens één maal goed kijken, hoe geduldig hij steeds weer de lange verhalen van Ootje aanhoort. Dan verdwijnt al je geraaktheid als sneeuw voor de zon.”

Ootje, het zielige besje van de cocktail-zaal, dat heel de dag door dreinerig klaagt over de ondankbaarheid van haar stiefkinderen, die niet naar haar vragen en haar in een gesticht willen hebben, als ze beter is.

Ootje, een brokje zieligheid, een stakkerig oud vrouwtje, dat te lang leefde, veel te lang.

Ootje, waarvoor al lang geen plaats meer is in 't leven en die toch toegemeten krijgt de lange, lange dagen, die ze verklaagt.... Ootje met het witte mutsje scheefgezakt op het restje dunne grijze haren.

Met de bijna gedoofde ogen in het gegroefde zorgen-gezichtje en het ingevallen mummelmondje, dat vraagt en klaagt aan ieder, die maar horen wil, of ze toch geen recht heeft op een klein plaatsje bij één van haar kinderen, waarvoor ze opgeofferd heeft haar beste jaren, toen ze geen moeder meer hadden.

De zaalpatiënten luisteren maar met een half oor naar de klachten van het oudje. Het meelij is allang gesleten.

Michelle is de enige, die haar af en toe nog wat probeert te troosten.

Ik heb gezien, hoe dokter Borch van Heeckeren een kwartier lang over het bed van het oudje gebogen stond te luisteren.

Achter hem wachtten de hoofdverpleegster en de directrice met hun kostbare tijd. Hij luisterde naar haar klachten, het rimpelige knuistje in zijn grote, sterke handen.

Er was geen ongeduld in zijn ogen. Groot en droef leefden ze mee het leed van het eenvoudige vrouwtje.

„Ootje,” zei hij, en zijn stem trilde. „Ootje, dacht je, dat er niet één van je tien kinderen voor je zou willen zorgen?”

Ootje zuchtte: „Och jonk, wat geen eigen is, wordt geen eigen.”Och jonk.... Dat zei ze tegen dokter Borch van Heeckeren.

Hij lachte niet. Met gebogen hoofd ging hij van de zaal en in zijn ogen was verdriet om 't oude mensje.... misschien om al de oude mensjes, die ook te veel zijn geworden in de wereld.

Te veel voor hun stiefkinderen.... of te veel voor hun eigen kin-

deren....

Dokter Borch van Heeckeren moet een goed mens zijn met een groot, warm hart.

„Krijgen ze elkaar niet Harry? Je zet zo'n sip gezicht.”

Ik kijk op van mijn lectuur. Agnes staat aangekleed om uit te gaan. Wat is ze toch elegant, als ze haar uniform uitgetrokken heeft.

„'t Is hier stil,” zeg ik, haar vraag ontwijkend, „ik geloof niet, dat de zusters de conferentie het meest gezellige toevluchtsoord vinden.”

„Vind jij dat dan wel?” vraagt Agnes.

„Och.... ik, ik ben er nog te kort om te kunnen oordelen.”

„Het wordt met een uur wel beter. Tegen half tien zwermen ze hierheen als bijtjes naar de korf.”

„Behalve zuster Eliveld,” plaag ik, „die zwermt van buiten zo naar bed.”

„En zuster De Laat zwermt via haar vriendinnetje van de cocktailzaal naar haar bed.”

„Mag dat niet?” Ik schaam me een beetje, dat Agnes van mijn stiekeme uitstapjes naar Michelle op de hoogte blijkt te zijn.

Ze laat haar stem dalen tot fluisterton, wat overbodig is, omdat de paar zusters, die aanwezig zijn met toegestopte oren zitten te studeren.

„Och kijk eens, dat zijn nu van die gevallen, die eigenlijk wel en eigenlijk niet mogen. Definitief verboden is het niet om 's avonds op de zalen te komen als je geen dienst hebt en mochten er ooit onverwacht hoge autoriteiten verschijnen, wat in een ziekenhuis nooit uitgesloten is, dan kun je toch niet helpen, dat je precies net toevallig iets moest halen van de zaal.”

Ze geeft me een ondeugend knipoogje.

„Zou het Michelle geen kwaad doen zo'n praatje? Ze moest toch eigenlijk dan al slapen,” weifel ik.

Agnes haalt de schouders op. „k Denk, dat de uren, die ze ligt te vertobben haar meer achteruit brengen dan jouw praatje, anders was ik wel zoveel verpleegster om het je te verbieden.”

Ze trekt haar handschoenen aan. „Alleen vind ik, dat jij op deze manier niet erg veel contact krijgt met je collega's. Ik wed, dat

je nog niet eens precies de namen van iedereen kent.”

„En van jou denk ik, dat je wel de namen kent, maar meer ook niet.”

„Je had helderziende moeten worden,” zegt Agnes, „en overigens mag je je aan mij niet spiegelen. Jij moet je aansluiten en gezelligheid zoeken.”

„En als ik nu meer voel voor jouw kluzenaarschap?”

„Dan sleep ik je vandaag of morgen met mij mee naar huis,” zegt Agnes.

„Daar hoef je me niet mee heen te slepen, daar stap ik graag en gewillig met je mee naar toe.”

„Goed, 'k zal afspreken voor je.” Met een wuivende handgroet voor de hele conferis Agnes verdwenen.

Heeft Michelle werkelijk de schetsen geschreven, die ik zoëven heb gelezen?

Een jong meisje, dat, toen ze gezond was, getinteld moet hebben van levensblijheid. Ze is nóg een zonnetje voor haar omgeving met haar weergaloos gevoel voor humor, niettegenstaande haar eigen pijnen. En toch zijn haar geschreven gedachten hopeloos triest.

„Eenzaamheid” heeft ze het gedichtje genoemd, dat ik 't laatst las.Eenzaamheid.... een indroefve klacht.... een uitgeschreid levenstekort.... Eenzaamheid....

Het heeft lang geduurd eer ze mij achter haar vrolijke masker liet kijken.

Eindelijk is ze voor mijn aanhouden bezweken. „Hier dan,” zegt ze, „lees het, maar spreek er met niemand over. Zeg er ook niets over tegen mij, leg de tijdschriften maar stil terug in mijn kastje.” Ik mag niet spreken met haar over haar eenzaamheid. Moet ik haar niet zeggen, dat niemand zo arm en eenzaam behoeft te zijn? Dat je je handen alleen maar in die van Christus behoeft te leggen om uit je verlatenheid verlost te worden.

„Nooit spreken over geestelijke dingen,” heeft de directrice gezegd.

„Heb je belijdenis gedaan?” vroeg ik Michelle.

„'k Weet nog niet bij welke kerk ik me aan zal laten nemen,” heeft ze me haar oppervlakkigheid op dat terrein getoond.

Nooit spreken over geestelijke dingen.

Schatten te hebben en niets van je overvloed weg te mogen geven! Ook niet als je bittere armoede weet. Omdat je geen woorden hebt... omdat je geen woorden mag hebben.

't Is nacht op zaal. Telkens klinkt uit de stegen, die achter het ziekenhuis liggen, het roezemoezige straatlawaai op. Buiten het grote gebouw gaat het leven nog zijn volle gang. Hier wat gekreun, een ongeduldig zuchten, een telkens wild zich omgooien, een lome hand tastend naar het glas water, de onrustige rust van een ziekenzaal.

Op mijn kamerpantoffels, die overdag contrabande zijn, sluip ik naar het hoekje, waar Michelle ligt. Slaapt ze? Ik buk me om de tijdschriften terug te leggen in haar kastje.

Als ik weer stil weg wil gaan om de voor haar zo kostbare rust niet te storen, houdt ze me bij mijn schort terug.

Ik buig me over haar heen, trek in gewoontegebaar haar dek recht en zet me op de rand van haar ledikant.

„Slaap je al? Hoe gaat het met de pijn?”

Ik zoek naar woorden om de verlegenheid te overbruggen, die er tussen ons gekomen is, nadat ik haar intiemste gedachten las.

Ze negeert mijn belangstelling, vraagt eenvoudig: „Heb je mijn werk gelezen?”

„Heb je nog meer geschreven?” is mijn weervraag.

Ze speelt het spelletje van antwoord-ontwijken door: „Hoe vond je mijn werk?”

„Zeker iemand verbood me iets daarover te zeggen.”

Mijn handen drukken even de hare, geven het eigenlijke antwoord op haar vraag.

„Ja, 'k heb nog wel meer geschreven,” zegt ze. „Wat losse schetsen van vrolijker gehalte onder mijn eigen naam. Die heb ik hier niet. Tante heeft ze onder haar berusting. Daar wordt mee gepronkt bij kennissen. Het stàat wel hè, zo'n artistieke nicht, die handelt in novellen. Het werk, dat ik hìer heb, is niet zo geschikt voor haar om mee te koop te lopen.”

Ze legt in haar stem een overdreven deftig accent: „Absurd zèg, zulke aanstellerige klachten van een meisje, dat alles heeft, wat haar hart begeert: kostelijk eten en volop pijn en een bed tussen zoveel gezellige mensen.”

„Niet doen Michelle.” Tranen zijn mij in de ogen gesprongen om haar wrange zelfspot.

„’t Is al weer over.” Ze ziet mijn vochtige ogen, dreigt met haar vinger: „Kom me niet aan boord met meelij hoor.”

„Vind je ’t vervelend hier op zaal? Zou je graag apart liggen, Michelle?”

„Nee,” zegt ze uit de grond van haar hart. „Als ik hier weg moest, zou ik gewoonweg bedelen om weer terug te mogen. Denk eens aan, wat een schatten ik hier vind voor mijn pennevruchten. Ieder bed is kopij en een aparte studie waard.”

Ze richt zich op om te kijken, of haar buurvrouw slaapt, begint dan met een lichte hoofdknik in haar richting: „Daar heb je nu juffrouw de Zwart. Hoe oud is ze? Vijf en twintig hè? Twintig was ze, toen ze trouwde. Verleden jaar is ze weer gescheiden. Niet officieel hoor! Zo maar! ’t Was hier nu eens niet het oude liedje van een andere „hij” of een andere „zij,” die hun levens in de war stuurde.”

„Wat een wijsheid,” lach ik.

Ze glimlacht en vervolgt: „’t Was gewoonweg iedere dag kibbelen en vechten, tot ze wegliep naar haar moeder met de helft van de meubels. Nu is ze een poosje geleden geopereerd. Ik maakte haar mee vlak na de operatie. Toen ze maar een veer van de mond kon blazen, kreeg ik hele verhalen over hun verhouding en over haar meubeltjes. Van ’t vloerzeil had ze ook maar de helft gekregen. Daar had ze niets aan. Haar moeder wilde, dat ze de andere helft ook opeiste, desnoods ruilde voor een stoel of zo. ’t Kon nog zo mooi in haar moeders huis liggen. Zo’n man alleen verwaarloosde het maar.

Tot op een goede dag haar man onaangekondigd op het bezoekuur binnenstapte, een grote boeket stijf bij elkaar gebonden narcissen in zijn hand. Mijn tante was op visite en terwijl ik mijn eigen bezoek mijn mening over ’t weer ten beste gaf, luisterde ik met wijd open oren naar het drama naast mij.”

„Mooi was dat,” interrompeer ik.

„Maar ’t werd geen drama, ’t werd een vlot blijspel. Toen Hendrik wegging, was de liefde weer beklonken. ’t Vloerzeil komt nu tòch weer in één huis, maar anders dan de moeder gedacht had.”

„Die moeder was daar toch blij om?”

„Natuurlijk. Ik heb haar geïnterpelleerd op een middag, dat Mariës geliefde haar als teveel bij het bed verdreven had. „’t Is toch immers je eige vlees en bloed,” zei ze, „en wat zou een mens nader op z’n hart gebonde legge, as ’t geluk van z’n eige kind?” Ik lach om het nagebootste stadsdialect en vraag: „En toen?”

„Verder?” Michelle haalt de schouders op. „Gewoon! Hendrik verft en behangt hun huisje en daar trekken ze dan weer samen in en leven lang en gelukkig.”

Ik zie haar gezicht vertrekken van pijn, als ze zich terug laat zakken in de kussens.

Ik sta op met een bezorgd: „’k Ga weg, je moet gaan slapen.”

Als in gedachten praat ze zacht door: „En dan tante Leida met haar kostelijke verzameling zangeressen en sprekers, geknipt uit Omroepgidsen en geïllustreerde tijdschriften. Is ze niet enig? Drie dikke schriften vol heeft ze al. Grote Eduard zorgt voor oude jaargangen. Denk eens aan, tien jaar te moeten liggen, vergroeid van de reumatiek, zèker te weten, dat je nooit weer op zal staan en dan nog interesse te hebben voor zulke dingen. Ik lig hier nu vier maanden en ik word al ongeduldig. Maar als ik tien jaar moest liggen, dan....”

„Wat dan?” vraag ik.

„Dan.... dan niets, dan helemaal niets, dan zou ik ook liggen dag in, dag uit, tandenknarsend misschien en met gebalde vuisten. Maar liggen zou ik, want ik ben immers maar een mens.... maar een heel klein, nietig mens.... net zo een als de miljoenen en miljoenen anderen, waarvan er soms zo wel eens een paar duizend weggemaaid worden door de een of andere catastrofe.”

Haar stem is zacht en klagend geworden. Al de angst en de onrust over haar ziek-zijn ligt nu in de grote, wijd open ogen. Een arm, eenzaam mensenkind, dat niets en niemand heeft om zich aan vast te houden.

„Wil ik vragen of je een spuitje krijgt, Michelle?”

Ze schudt het hoofd. „Neen, ’k ben bang van spuitjes. Ze maken je hoofd zo vreemd. Tand en elkaar, ogen dicht en.... welterusten Harry.”

„Michelle, dat mag niet, dat kan niet voor de andere patiënten, hoe ken je mijn voornaam?” schrik ik.

Ze glimlacht. „O, door de paar keer, dat zuster Eliveld zich

hardop vergist heeft. Maar 'k maak alleen van die ontdekking gebruik, als niemand het hoort, hoor."

Terwijl ik wegga van de zaal, ga ik nog even de bedden langs, ik laat Ootje wat drinken en schud de kussens voor de wakker geworden tante Leida op.

'k Vind het prettig, dat ze mijn hulp nog even nodig hebben. Dan voel ik me niet zo erg schuldig over mijn late zaalslippertje.

Met de deurknop in mijn hand verken ik even de gang. Agnes heeft gelijk. Hoge autoriteiten zijn er om deze tijd niet te be- kennen. Heel in de verte klinkt het gedempte praten van de wachtzusters.

't Lijkt wel een bloemenkas, die gang 's avonds. Bijeen gegroep staat ze voor de zaaldeuren, de jampotjes met wat eenvoudige astertjes, de potten met de kaalgesteelde geraniumbloempjes naast een late rozenweelde in een tere drijfschaal en wat elegante orchideeën van een vreemde sierlijkheid.

Verdreven voor de nacht om hun sterke geuren staan ze daar bij elkaar, de bloemen van rijken en armen. Morgen zullen ze, zelf al stervend, weer vertolken voor de zieken de vriendelijke lieve gedachten van hen die ze gaven.

„Sentimenteeltje,” scheld ik mezelf, terwijl ik naar het keukentje tegenover de zaal loop om een glas water te drinken.

„Zuster De Laat.”

Ik schrik zo heftig, dat het water uit het volle glas over mijn japon schokt.

In de deuropening van het keukentje staat groot en slank dokter Borch van Heeckeren. Hij is in smoking.

Op ons eenvoudig dorp zijn zulke costuums heus geen voorge- schreven avonddracht voor heren, maar alle helden van de kaarten, die Elly en ik verzamelden, zagen er uit als hij. Alleen de bloem in 't knoopsgat ontbreekt.

Ik voel me wanhopig slordig met mijn bemorste japon tegenover zijn deftigheid.

Ik blijf hem aanstaren en ik moet hem wel een tweede Daatje lijken. De wijd-opengezakte mond en de permanent-snuivende neus ontbreken er alleen maar aan.

„Zuster De Laat!”

Ik herstel me, wrijf wat over de natte plekken, vraag me af, of hij mij uit de coctailzaal heeft zien komen. Ik ben in staat om mijn stilzwijgendheid tegenover de strenge directrice af te smeken.

Hij opent langzaam zijn hand, waarin een vette prop papier ligt. „Wilt u de inhoud hiervan eens onderzoeken?”

Ik frommel aan het papier, dat langzaam open gaat: een kop van een gebakken vis en wat graten, dat is alles.

„Waarop mogen de zaalpatiënten alleen maar getrakteerd worden?” vraagt hij.

Ik voel me een schoolmeisje, dat een les opzegt, als ik hem antwoord: „Bloemen en vruchten.”

„Juist,” zegt hij, „en omdat dit de overblijfselen van een voorwerp zijn, dat nooit bij een bloemenfamilie ingedeeld kan worden, noch bij die der vruchten hoort, is dit contrabande.”

„Ja,” knik ik toestemmend. Als ik niet zo bang was voor zijn sarcasme dat mij stellig weer niet zal sparen, zou ik schik kunnen krijgen in het geval, want hoe zal hij ooit te weten komen, op welke zaal het toezicht te wensen overliet?

Alsof hij mijn gedachten kan raden, vervolgt hij: „Niemand zal ooit na kunnen gaan, waar die ongerechtigheid vandaan kwam, maar ik zag die kleine schooier er mee uit uw zaal glippen.”

Hij wijst op de poes, die de kop langs zijn keurig geschoeide voeten wrijft, spinnend vleierend om de hem afgenomen lekkernijen.

Grote Eduard bukt zich. Hij streelt het dier, zegt: „Ja, jij hebt dat meisje verraden, maar 't blijft ons geheim, 't geheim van jou en mij: de onoplettendheid van die zuster, al was het alleen maar, omdat ze zo vol dienstijver is, dat ze haar zaaldienst veel en veel langer waarneemt dan nodig is.”

Hij heeft zich weer opgericht. Aan zijn voeten knauwt de kat gulzig met scheefgehouden kop de gestolen traktatie.

Grote Eduards ogen lachen. Het is de vriendelijke lach, die hij voor zijn patiënten heeft.

„Ik.... eh.... ik dank u wel!”

„Geldt dat bedankje de reprimande of de geheimhouding?”

Mijn antwoord wacht hij niet meer af. Langzaam loopt hij de lange gang af. Ik kijk hem na en als hij uit het gezicht verdwenen

is, buk ik me om de poes op te pakken. Nijdig grommend verzet deze zich tegen de onderbreking van zijn gratenmaal en zijn mescherpe klauwtjes haken in mijn haren door zijn pogen om uit mijn handen bevrijd te worden.

Ik druk mijn wang in zijn vacht. „'t Geeft niet meer, Nero, wees nu verder maar venijnig tegen me, jij was de oorzaak, dat Grote Eduard vriendelijk tegen mij was.”

Langzaam beklim ik de trappen naar mijn kamer. Bij een draai kijk ik over de leuning naar beneden. Als een griezelige afgrond gaapt ver beneden me de vestibule. Anders mijd ik op die plek angstvallig naar beneden te kijken, maar nu peilen mijn ogen de diepte, zonder dat ik hoogtevrees ken.

„Meisje,” heeft hij tegen mij gezegd en precies zo vriendelijk waren zijn ogen als overdag op de zaal.

Ik loop weer door. Op de laatste trap leun ik tegen de muur. „Harry,” neem ik mezelf onder handen, „wil je behoren tot degenen, die drie maanden wèg zijn van Grote Eduard? Of heeft je zijn kostuum geïmponeerd? Ga dan naar een restaurant en bekijk de kelners, die er ongeveer eender uitzien.”

Ik lach om mijn eigen veronderstelling. Mijn blijdschap geldt natuurlijk alleen het feit, dat één van de hoge autoriteiten geen hekel aan me heeft.

't Is al laat als Agnes de kamer opkomt. Ik zit rechtop in bed voor me uit te staren. Mijn handen heb ik om mijn knieën geslagen, de deken als een tentje om me heen getrokken.

„Slaap je nog niet?” vraagt ze, me verwennend met een heerlijke bonbon, die ze me tussen de lippen duwt.

„Bijna,” zeg ik.

„Dat zie ik aan je theeschotelogen,” grapt Agnes, en terwijl ze haar uniform voor de volgende dienstdag klaar legt, vervolgt ze: „Grote Eduard slingert nog door 't ziekenhuis, poesmooi en opgedirkt.”

„Ja?” vraag ik.

Dat „ja” komt eruit, of het de gewoonste zaak ter wereld is, dat Grote Eduard op dit uur zonder witte jas door het huis marcheert. Waarom vertel ik niet onmiddellijk van het avontuur, dat ik gehad heb met dokter Borch van Heeckeren? Ik weet het niet. Ik glimlach alleen even.

Ik glimlach. Maar het geheim, dat Grote Eduard niet verder vertelt, verklap ik ook niet.

't Is het geheim van dokter Borch van Heeckeren en van mij.... en van Nero.

HOOFDSTUK VI

Zes uur! Opstaan, de dagelijkse kwelling van het wakker moeten worden op zo'n onmogelijk vroeg uur.

Ik kijk met knipperende ogen naar Agnes, die al is opgestaan, haar elegante pyama verwisselt voor het blauwe gesteven uniform. „Goede morgen, Harry,” zegt ze, „wat mopperde je eigenlijk? Ik was net mijn ogen aan 't wassen.”

„Wreed is het, dat je op moet staan, als je nog wel voor een paar uur slaap in de ogen hebt.”

Ze lacht en ik mor verder: „Ik weet ook zeker, dat er geen sprake van is, dat ik er ooit aan zal wennen.”

„O jawel,” glimlacht Agnes, „als je eerst maar een paar jaar nachtdiensten erop hebt zitten. Dan leert je lichaam wel een toontje lager zingen met zijn overdreven rust-eisen en verder Harry, moet je eens bedenken, dat onze sterke lichamen werkelijk gerust en geslapen hebben, terwijl we in bed lagen, maar beneden op zaal werden een half uur geleden de wasbakken door de nachtzuster uitgedeeld aan mensen, die soms vergeefs hunkerden naar wat slaap. En die zijn niet krachtig en gezond.”

'k Begin in sneltreintempo me aan te kleden. Agnes' terloopse lessen zijn goud waard voor iemand, die meelij met zichzelf meent te moeten hebben.

Via de eetzaal, waar we vluchtig staande een kop thee drinken, gaan we naar onze zaal.

Midden dag lijkt het daar. De voor het grootste deel al gewassen en getemperatuurde patiënten liggen klaar wakker te babbelen.

„Zo theetantes,” begroet ik ze plagend.

„Ja, tantes zonder thee, we snakken er naar,” zucht juffrouw De Zwart.

Juffrouw De Zwart is uitgelaten. 't Zal feest voor haar worden

vandaag, ze mag over een week naar huis en zij zal nu voor 't eerst op mogen staan.

De hele zaal leeft mee, vooral, omdat de voorspoedige patiënte een koffie-traktatie heeft beloofd.

Met een hoogrode kleur zit ze al rechtop, vraagt aan Agnes haar kleren.

„Tut, tut,” zegt Agnes, „Dokter van Heeckeren heeft geen slaapwandeling midden in de nacht voor je bedoeld. Zo tegen elfen mag je tien minuten in de grote stoel zitten. Er is geen sprake van aankleden.”

Ze doet teleurgesteld als een kind, laat zich mokkend in de kussens terugvallen.

Tante Leida bestraft: „Ja, 'k zou nog maar boos zijn. Wil ik ruilen met je? Ze steekt me haar klauwachtig vergroeid handje toe voor een wasbeurt.

„Goed geslapen tante Leida?” vraag ik, terwijl ik probeer haar dun grijzend haar te vangen in toonbare vlechtjes.

„'t Gaat nogal,” zegt ze, „de poes is vannacht op mijn bed gesprongen en heeft huisgehouden onder de portretten. die Michiel gister zo netjes voor me uit de Omroepgids geknipt had. 't Zou me zo spijten als ze weg waren. Michieltje knipt de koppen zo keurig uit, ze missen nooit een oor of een stuk van het hoofd. Als de anderen me helpen, worden ze ongeduldig en dan krijg ik ze terug met hoekige vierkant geknipte gezichten.”

Ik buk me lachend onder haar bed, raap de verspreide rompen en armen en benen op, de keurig uitgeknipte koppen houd ik voor haar apart.

„Leg u ze maar in 't zwarte schrift,” zegt ze, „daar bewaar ik de dominees in.”

Ik ben nog bezig de knipsels voor haar op te bergen, als Grote Eduard zonder gevolg de zaal opkomt.

„Mag ik hier even polshoogte nemen, zuster?” vraagt hij Agnes, die geschrokken om het ongewone uur, dat hij binnenkomt, vlug de temperatuurlijsten bij elkaar zoekt.

Hij babbelt terwijl even met tante Leida over haar verzameling, tast zoekend in zijn zakken.

„k Had nog een paar krantenberichten voor je, tante Leida,” zegt hij. „'t Zal een hele stagnatie geven in je plakkerij. Je zult weer

een paar dominees naar een ander gedeelte van je boek moeten laten verhuizen.”

„Welke zijn het, dokter?” vraagt ze met een dooernstig gezicht. „'k Weet 't niet meer. 'k Geloof, dat er wat van de Hervormde Kerk naar een of ander Gereformeerd verband zijn overgegaan of omgekeerd. Vraag 't anders maar aan zuster De Laat, die zal ongetwijfeld op de hoogte zijn met het over en weer wandelen van die geleerde heren.”

Hij loopt weg naar 't bed van juffrouw De Zwart en tante Leida, die evenals ik de spot in zijn woorden gehoord heeft, verontschuldigt fluisterend: „Hij meent het zo kwaad niet, hij houdt alleen niet van gefemel.”

Terwijl ik me afvraag in hoeverre domineesdochter synoniem is aan femelaarster, luister ik naar Agnes, die het ongeduld van juffrouw De Zwart aan Grote Eduard verklapt.

Bij de deur dreigt hij met zijn vinger in haar richting: „Zo'n tortelduif, de tijd, dat ze weer naar haar man toe mag, valt haar zeker te lang. Voorzichtig aan hoor.”

Dan wendt hij zich nog even naar Agnes, fluistert haar een paar woorden in, die haar gezicht doen verstrakken.

„Michiel wordt vanmiddag belicht in tegenwoordigheid van studenten,” zegt ze tegen me, als ik met haar op de gang ben.

„Betekent dat iets bijzonders?” vraag ik ongerust.

„Dat betekent,” antwoordt Agnes, „dat Michelles geval lang niet zo onschuldig en doodgewoon is, als ze haar willen doen geloven.”

Ik schud mijn hoofd. „Over Michelle hoef je je echt niet ongerust te maken. Ik hoorde dokter Van Heeckeren vanmorgen nog tegen haar zeggen, dat al de pijn, die ze heeft, nodig is om haar beter te doen worden.”

Een weemoedige, vermoeide trek doet Agnes' gezicht jaren ouder schijnen. Ze legt haar handen op mijn schouder.

„Harry,” zegt ze, „ik heb nooit de moed gehad hier echte vriendschapsbanden te leggen. Hoeveel mensen, jong en oud, heb ik hier uit zien dragen naar de dodenkapel! Pantser je tegen de hopeloze ontreddeering, die je zou voelen telkens als zulk een, die je lief geworden was, werd weggedragen.”

„Waarom zeg je dat? Is er dan gevaar voor Michelle?” vraag ik angstig.

„Voor wie is er hier geen gevaar in dit huis?” ontwijkt ze mijn vraag. „In geen geval waarborgt een dokters-geruststelling de genezing van een patiënt.”

Ik ga achter Agnes de zaal op. Haar woorden hebben mijn gerustheid weer weggenomen.

Het grote ogenblik is aangebroken. Juffrouw De Zwart zal tien minuten in een armstoel zitten.

Bij de tafel mag ze haar melk opdrieken met een plakje van de cake, waar ze op getrakteerd heeft.

„Vooruit Zwartje,” doet Michelle amicaal, „we wachten tot je bij de tafel zit, dan kunnen we onze melkbekers tegen elkaar laten tikkelen op je gezondheid.”

Ik ondersteun juffrouw De Zwart, die zich van het bed laat glijden.

„Hoe gaat het?” vraag ik, „beentjes van glas zeker, hè? Dat betert wel.”

Ik heb haar een peignoir omgeslagen en met haar hele lichaam op me leunend doet ze een stap in de richting van de tafel.

Plotseling voel ik haar gewicht loodzwaar worden. Haar handen grijpen wild en doelloos om zich heen. Ze steunt even. Michelle gilt. Aan één stuk door hoor ik in de gang het belsignaal, dat een der patiënten hiervandaan moet geven. Ik probeer, mijn patiënte ophoudend, de rand van het bed weer te bereiken. Een donkerrode schemer vervaagt alles om me heen, doet mezelf haast vallen.

Dan wordt de zaal deur met een smak opengeworpen. Agnes stuift binnen, neemt zonder iets te zeggen de jonge vrouw van me over en legt haar terug in bed.

Ik hol naar de kraan, breng Agnes een glas water om de patiënte wat te laten drinken.

Met haar vrije hand duwt Agnes het water weg, fluistert, onderwijl de pols van de zieke controlerend: „Vlug, waarschuw de hoofdzuster.”

Terwijl ik wegliep, valt het me op, hoe doodstil de andere patiënten zijn. De verschrikte gezichten volgen angstig de bewegingen van Agnes. Zuster De Geer, die juist in de lift wil stappen, volgt me. „Narigheid met juffrouw De Zwart? Och, dat zal wel loslopen.

't Komt wel meer voor zo'n plotselinge inzinking bij zo'n eerste opstaan."

Bij het bed gekomen zwijgt ze, de rustige blanke hand zoekt direct de pols van de zieke. Ik zie een ondeelbaar ogenblik ontsteltenis in haar ogen, ze kijkt naar Agnes, die even onmerkbaar knikt en dan komt haar stem kalm en rustig als altijd:

„Wil zuster De Laat even helpen dit ledikant naar een aparte kamer te brengen? Juffrouw De Zwart zal 't liever rustig om zich heen hebben als ze weer bijkomt."

Ze spreidt een doek over het gezicht van de patiënte.

„Zo," zegt ze, „ze mocht eens kou vatten op de gang."

De patiënten blijven zwijgen. Het anders in alle gevallen zo rap gegeven commentaar blijft achterwege.

Buiten de zaal is het afgelopen met de kalmte van de beide oudere zusters. Zuster De Geer vraagt me, hoe ze ineengezakt is. Ze praten druk over en weer. Mijn oren vangen klanken op, die ik niet kan verwerken.

Dood? Juffrouw De Zwart zou dood zijn? Ik moet me aan het ledikant vasthouden om zelf niet in elkaar te zakken. Het kan niet. 't Zal een flauwte zijn. Laat ze de dokters toch roepen om haar weer bij te brengen. Een kwartier geleden babbelde ze immers nog honderd uit. O, 't is niet waar, het kan niet waar zijn, dat de scheiding tussen leven en dood maar zo klein is. Dan heeft niemand meer de moed om verder te leven. De zieken niet en wij gezonden ook niet.

Zuster De Geer wil me naar de zaal terug sturen. Maar de intussen geroepen directrice beslist, dat ik Agnes zal helpen bij de droeve taak, die haar nog wacht.

„'t Is leerzaam voor je," zegt ze, „een paar reserve-zusters moeten voor jullie maar op de zaal invallen."

Op de sterfkamer neemt Agnes de doek van het gelaat weg.

Ik wend mijn gezicht huiverend af, als ik de half-open starre ogen zie. Bij het rechtekken van het laken, raak ik de afhangende hand, die koud als marmer aanvoelt.

't Is te veel voor me. Rillend leg ik mijn handen op mijn rug en wijk achteruit tot ik een stoel voel, waar ik me op neer kan laten zinken.

Agnes kijkt op. Ze heeft nog geen woord tegen me gesproken.

Nu zegt ze zacht: „Kom Harry, je er overheen zetten. We moeten er ons allemaal zo'n eerste keer doorheen slaan. Dit heeft alleen het tragische van het onverwachte.”

Ik slik een paar maal, doe een poging om op te staan, maar een duizeling doet me weer terugleunen. Dan komt dokter Borch van Heeckeren, gevolgd door de directrice, de kamer binnen.

Het constateren van de ingetreden dood duurt maar heel kort. De tanden in de onderlip gebeten, de schouders gebogen als onder een last, staat hij na het onderzoek bij het bed.

De vraag, die de directrice hem stelt, versta ik niet. Ik hoor zijn bijna nors gegeven antwoord, dat schouderophalend gegeven wordt: „Doodsoorzaak een hartverlamming. Zo noemen we dat immers, als we 't zelf niet weten!”

Terwijl hij een bewijs van overlijden schrijft, duwt Agnes me ongemerkt buiten de deur. „Ga even wat drinken,” zegt ze.

Terug bij de sterfkamer wacht ik op de gang. Ik durf niet binnengaan.

Snel gaat de deur open. Dokter van Heeckeren staat voor me. Hij wil me laten passeren, maar na een korte weifeling trekt hij de deur toe. Zijn gezicht is hard en koud. Hij gaat me iets zeggen, dat me zal wonden. Zijn toegeknepen ogen genieten mijn ontreddering, die hij weet te komen.

„Moet u zich dit alles zo aantrekken? Waarom? 't Is niets hoor! Niets anders dan dat mijn zorgvuldig opgebouwd kaartenhuis omver geschopt werd. Meer niet. Er werd een streep door mijn rekening gehaald.”

Hij lacht een kort, schamper lachje.

„Daar wen je niet zo heel vlug aan, omdat zulke dingen maar sporadisch gebeuren. Als ze voorkomen, dan voel je in je de woedende lust om je te verzetten tegen dat iets, dat je die nederlaag toebrengt. Maar zuster De Laat, wanneer je gelooft, dat dat „iets” met een kleine letter „Iemand” is met een hoofdletter, dan past dat verzet niet, dan past ook geen ongelukkig geschrokken gezicht.... Alles, wat gebeurt, is goed en mild. Vooral mild! Let maar eens op, hoe mild, als straks de familieleden komen.” Hij verwijdert zich snel. Een korte, droge snik klimt naar mijn keel. Wat doet hem toch zo spreken? Haat tegenover God, waarin hij zegt niet te geloven?

„Let maar eens op, hoe mild als straks de familieleden komen...”

Mijn vingers stop ik in mijn oren om het gegil niet te horen van de echtgenoot. Op de gang wachten Agnes en ik tot de familie afscheid heeft genomen.

„Ellendig voor die man, die zijn leven nu niet meer opnieuw kan beginnen met haar. Hij kan nu nooit meer iets goed maken,” zucht ik.

„En toch is je meelij misplaatst,” zegt Agnes. „Weet je hoe het gegaan was, als ze weer bij elkaar gekomen waren? Hoogstens zes duplicaat-witte-broodsweken en dan een herhaling van de kibbelpartijen en met om de twee jaar een scheiding en een paar jaartjes later de hereniging. Ik ken dat slag mensen. Eigenlijk is hij allerminst te beklagen. Hij heeft tenminste zijn verdere leven de illusie, dat het een paradijs zou zijn geworden in het opgeschilderde huisje. Een illusie, anders niet.”

„Je zei: ik ken dat slag mensen. Ben jij dus van mening, dat eenvoudige mensen geen werkelijke diepe liefde kunnen voelen?”

„Warempel niet!” zegt Agnes, „ik bedoelde met dat „slag mensen” personen met een zekere wispelturige geaardheid, die je in alle standen aantreft, dik gezaaid tegenwoordig. Van stand afhankelijk? Daar heb je b.v. de moeder van juffrouw De Zwart. Ik leerde haar kennen van de zaalbezoeken. Je hoort haar niet gillen. Och nee. Er zal wel geen gelegenheid zijn voor haar, uiting te geven aan haar smart. Ze zal haar schoonzoon de slag moeten helpen dragen.

Maar als dezelfde schoonzoon allang weer bezig is met zijn tweede vrouw te herriën of zich te verzoenen, dan zal de moeder nog de wonde in zich voelen om het verlies van haar kind, dag in-dag uit.”

„Waarom schrap je moederliefde ook maar niet in je cynische levensbeschouwing?” vraag ik verdrietig.

„Och nee,” zegt Agnes, „die verhouding zal wel zuiver blijven, zo lang die goedge wereld maar doordraait, al valt niet te ont-kennen, dat de moeder van deze eeuw anders tegenover haar kinderen staat dan de ouderwetse moeder, die deftig in 't zwart ging.”

„Hoe bedoel je dat?”

„Wel, de moeder van deze tijd zorgt voor haar kinderen of laat voor hen zorgen, maar eist dan verder voor zich de tijd op om uit te gaan, te zwemmen en te tennissen, of te werken.”

„Verdedig je dat?”

„Er valt niets te verdedigen, Harry. Er valt alleen maar te aanvaarden. Wij kinderen, die hebben leren uitbazuinen, dat je geen dank tegenover je ouders behoeft te hebben, omdat je er niet om gevraagd hebt op de wereld te komen, wij hebben er ook geen recht meer op, dat de moeders vroeg oud en grijs worden in onze dienst.”

„Agnes, ik heb nog een ouderwetse moeder. En ze is niet vroeg oud en grijs en ik geloof niet dat ze zich in onze dienst voelt op de manier, die jij bedoelt.”

„Dat is dan in alle opzichten een uitzondering,” zegt Agnes, plotseling haar stem dempend, omdat de deur van de sterfkamer opengaat... „ik heb een moeder van de korte rokken en de krullebol en ik voel me er wèl bij.”

Agnes treedt op de beide mensen toe, verzoekt de echtgenoot haar naar de directrice te volgen, die enkele dingen met hem bespreken wil.

We zijn gewend hem op de bezoeken te zien verschijnen als een namaakheertje en Agnes en ik hebben pret gehad om het te wijde boordje en de helle das met de geweldige hoefijzerdasspeld.

Zielig is hij nu met het roodgekleete ongeschoren gezicht boven het verstelde gestreepte boezeroen. Hij kijkt even schuw op, grijpt met het naieve gebaar van een kind een punt van de mouw der oudere vrouw.

„Breng u mij maar naar de directrice,” zegt ze met een vreemde schorre stem. „Ik mot het woord maar doen. Hij is z'n eige nog niet. 't Zal wel over de begrafenis zijn. Of we in de verzekering zijn enzo.”

Agnes gaat hen voor. Het tweetal sjokt achter haar aan. Voor de deur van de spreekkamer keert de vrouw zich om, grijpt de hand van Agnes.

„Dank-ie nog wel voor alles, wat je voor me kind gedaan heb. Jullie kenne het ook niet helpe.”

Op verzoek van Agnes breng ik De Zwart naar de wachtkamer

beneden in het ziekenhuis.

In de spiegelruit van de lift zie ik, met de rug naar de man toegekeerd, hoe hij het gezicht weer weggeduwd houdt in zijn jasmouw.

Gewichtig neemt de Feldwebel hem van me over, installeert hem in de wachtkamer. Twee vrouwtjes zitten er, waarvan de een tegen de ander op huilerige toon klaagt: „As ik 'm nog maar levendig mag zien, as-ie nog maar bij mag komme.”

„De moed d'r maar inhouwe hè, je beleeft soms wonderen,” zegt de Feldwebel, zich spiegelen in een omlijste spreuk.

Met zijn mouw door zijn ogen vegend, gluurt De Zwart naar de twee vrouwen.

't Vrouwtje staakt haar klaagzang, bestudeert het behulde gezicht van de sjofele man, houdt haar meelij klaar voor een eventueel beklagenswaardiger geval.

„Heb-ie hier ook ernstige legge?” informeert ze.

„Me vrouw, 't is afgelopen met 'r.”

De vrouwtjes schuiven naderbij. De Zwart vertelt... de vrouwtjes zullen straks op hun beurt hun leed vertellen.

De Feldwebel trekt spelend zijn snorpunten langs zijn van verveling gapende mond.

...en het leven gaat verder....

Juffrouw De Zwart is afgelegd. We hebben haar samen de nieuwe, door haar moeder gebrachte, nachtpon aangetrokken over de verstijfde ledematen.

We hebben haar de ogen gesloten en de handen gevouwen.

Samen hebben we haar gebracht naar de dodenkapel.

Daar heeft ze gewacht op haar laatste gang. Drie mensen wachten met haar om weggedragen te worden....

Drie mensen, want van drie hokjes in het dodenhuisje waren de zware lila gordijnen gesloten.

Takjes herfstseringen hebben Agnes en ik gelegd op haar laatste rustbed. Armen vol bloemen heb ik haar nog gebracht. De kaartjes zeiden, dat het de groeten waren van man en vrienden en burens. Toen ik er de bescheiden witte chrysantjes van de moeder bij ging leggen de laatste dag, was het laken, waarmee haar lichaam bedekt was, niet meer zichtbaar onder het bloemendek.

Ik heb de chrysantjes naast het hoofd gelegd. Naast het voorover-

gezakte hoofd, dat geen enkele gelijkenis meer vertoonde met het frisse lachende gezichtje van de jonge vrouw, die we op de zaal verpleegd hadden.

„Een dode is niets om bang voor te zijn,” heeft Agnes me geleerd.
„’t Is immers of ze slapen....”

Of ze slapen?.... Dat kille.... roerloze.... de al blauw geworden lippen.... de al diep weggezonden ogen....

Of ze slapen?

Voor mijn spiegel heb ik gestaan en ik heb met ontstelde ogen gekeken naar mijn beeltenis.

Eens zullen mijn ogen gebroken zijn....

Eens zal mijn lichaam, dat ik verzorg en versier, weggeborgen worden in de aarde....

....Vandaag is het tot mij doorgedrongen, dat ik sterven zal....

HOOFDSTUK VII

„Daatje, wil je in tegenwoordigheid van zuster De Laat nog eens herhalen, wat je op haar aan te merken hebt?”

Met een doodernstig gezicht sleept Agnes het giechelende kind, dat dwaas hinkt op één pantoffel, het keukentje binnen, waar ik bezig ben wat bouillon te warmen voor een klaspatiënt.

Daatje laat zich tegen het aanrechtje vallen, zucht: „Hè, hè, wat had ik ’et benauwd, me pantoffel ben ik verloren op de trap en u kietelde me met uw hand tussen de nek van me bloesie.”

„Je „bloesie” heeft geen nek,” corrigeert Agnes, „vooruit, herhaal wat je over deze zuster gezegd hebt.”

„Ja, maar,” protesteert Daatje, „alles wat je achter iemand z’n rug zegt, dat ken je nog nie in z’n gezicht zegge.”

„’t Zal deze zuster deugd doen, biecht op.”

„Ik zei,” begint Daatje, naar de grond kijkend, „dat zuster zo witjes zag.”

„Ja,” zegt Agnes, „en je zei, dat het niet lang meer duren zou, of zuster De Laat zou van verpleegster verpleegde worden, hè?”

„Oooo.... nee, dat zei ik niet,” schrikt Daatje.

„’t Geeft niet, je hebt het toch gedacht. En je zei, dat de directrice al dagen lang met arendsblikken ons zustertje in de gaten houdt, omdat ze niet genoeg eet.”

„Hèèèè,” grinnikt Daatje, „nou ken zuster De Laat net is zien, hoe u ken jokke. Ik eet niet eens in uw kamer.”

„Dat geeft ook niet, als je bij ons in de kamer zou gegeten hebben, zou je dat tegen me gezegd hebben.”

Zij wendt zich plotseling tot mij. „Zuster De Laat, hoe lang ga je nog door met piekeren en afvallen? Moet je na je proeftijd als ongeschikt voor je werk worden ontslagen? Wij zullen jou eens onder handen nemen. Je moet eens wat meer uitgaan. Zoek eens wat conversatie. Je moet wat afleiding hebben.”

Loom haal ik mijn schouders op. „Ik heb hier toch geen kennissen.”

„Dan ga je om te beginnen met mij vanavond mee naar mijn huis. ’k Zal straks even opbellen.”

„Gunst,” zegt Daatje, terwijl ze haar overgebleven pantoffel laat balanceren op de punt van haar voet, „bij mijn thuis mag u ook gerust is komme, as ik het maar van te voren weet. Met al die kleine kindere ken je nie altijd klaar zitte voor vesiete.”

„Daatje,” zegt Agnes, terwijl ze zich vlak voor het kind plaatst, „laat dat geschommel met je voet, dat maakt me zenuwachtig. Zondagmiddag komt deze zuster bij jou op visite. Je duidt haar te gelegener tijd de weg uit. Morgen is het je vrije dag, dan help je je moeder en zondag zitten jullie klaar voor visite, begrepen? En nu ga je je pantoffel halen vòòr de directrice ze inrekent en er een heel paar voor zichzelf van laat maken.”

„As ze die schoen van me vonde, zou ik gewoonweg u de schuld geve, dat u altijd zo gek doet,” dreigt Daatje, weghinkend. Agnes legt haar hand op mijn schouder.

„Harry,” zegt ze, „niet boos zijn, dat ik voor die uitnodiging maar brutaalweg over jou beschikte. ’t Is zo’n zielig kind en een visite van jou zou zoveel voor haar betekenen. Ze heeft me een keer toevertrouwd, dat ze jou de aardigste zuster van ’t hele ziekenhuis vond. ’k Hoef je natuurlijk niet te zeggen, dat het eigenlijk geen usance is, dat de zusters bij Daatje op visite gaan.”

„Dat hindert niet, ik zal wel gaan,” beloof ik haar.

„Je kan met me meegaan hoor Harry, onze visitekamer is vanavond vrij,” zegt Agnes, als we aan tafel gaan.

Ik vraag me af, wat ze met de „visitekamer” bedoelt. Ik ben toch niet zo’n deftige visite, dat ik niet in de huiskamer ontvangen kan worden. Ze bedoelt zeker de salon. ’k Zie me al zitten op de punt van een deftige fauteuil in een opgeprikte kamer. Niets gezellig.

Voor ik wegga wil ik Michelle nog even goedenacht wensen. ’t Zal wel laat worden, eer we terug zijn.

„Ze heeft een spuitje gehad,” waarschuwt me de nachtzuster. „ik zou haar in ieder geval niet wakker maken.”

Ik buig me even over haar heen. Dat is al voldoende om haar te wekken. Ze slaat haar grote ogen op.

„Pijn?” informeer ik.

„Nee, alleen behoefte aan slaap. Ik ben zo erg moe.”

„Fijn, dat je bij ons op zaal mag blijven hè?” zeg ik.

„Nou,” zegt ze. „’k Zou pas goed ziek worden, als ik jou niet meer zag.”

„Net of ik je niet overal zou opzoeken,” lach ik, haar kussens nog eens voor haar opschuddend.

„Nee hoor, laat mij m’n hoekje hier maar,” zegt ze.

Michelle heeft zich het sterfgeval van juffrouw De Zwart zo aangetrokken, dat de directrice er sterk over gedacht heeft haar te verplaatsen naar een andere zaal, om haar in een nieuwe omgeving te krijgen.

„Vreemd, dat een meisje als Michelle zich zo gehecht had aan een mensje als juffrouw De Zwart,” hoorde ik de directrice opmerken.

Ik weet, dat het niet een bijzondere gehechtheid aan juffrouw De Zwart was, die haar ontredde.

„Kan de dood dan zo nabij zijn, zonder dat we ’t weten?” klaagde Michelle tegen me, toen ze wist, dat juffrouw De Zwart gestorven was.

Gelukkig is ze de laatste dagen weer wat rustiger geworden en de koorts is weer afgenomen.

„Ik heb een gevoel, of we in voortdurend levensgevaar verkeren als we van ’t trottoir afgaan.”

Als enig antwoord trekt Agnes mijn arm door de hare, laveert met me door het in mijn ogen kris-kras verkeer van de grote stad-bij-avond.

Telkens zien we ons ten voeten uit weerkaatst in de grote etalagespiegels van de deftige winkels.

Elly noemde mij schertsend de mannequin van het dorp.

Naast Agnes lijk ik een erg provinciaaltje.

„Waarom heb je je uniform niet aan?” vraag ik, „’t lijkt me juist zo prettig ze thuis te laten zien, hoe je er overdag uitziet.”

„Och kleintje,” zegt Agnes op een grappig beschermende toon, „toen ik pas in ’t ziekenhuis was, had ik mijn uniform wel ’s nachts aan willen houden. Ik stapte ermee door de stad en ik voelde me als een officier in zijn eerste buiten model pak. Maar ’t gaat met zo’n pakje als met je andere kleren: ’t Begint je gauw te vervelen en als je dan ten overvloede een paar keer in je vrije tijd van straat weggepikt wordt om een flauwgevallen dame te helpen, dan zoek je weer vlug de modetijdschriften op en schaf je een garderobe aan naast je uniform.”

Moeder noemde hetzelfde gewraakte verpleegsterscostuum een ere-gewaad.

„Mag ik je mijn home voorstellen?”

Verschrikt kijk ik naar het deftige herenhuis, waarvoor Agnes stil is blijven staan.

„Woon je hier werkelijk?” vraag ik, als ze op de schel drukt.

„Ja, dacht je, dat ik hier beldeurtje wilde spelen?” lacht Agnes. Sprakeloos geef ik mijn hoed en mantel aan de oude, deftige dienstbode en volg Agnes de brede trap op, die in zijn dikke lopers alle geluid van onze voetstappen vangt.

Niets heeft de grote kamer, waar Agnes me binnen laat, gemeen met de stijve deftigheid van de gang.

Er is geen sprake van een geregelde meubilering. Achteloos lijken de meubels neergezet, maar ’t geheel vormt een weergaloos gezellig interieur. Hoog vlamt het open haardvuur in de hoge schouw. Een bijna Oosterse sfeer geeft het gedempte indirecte licht van de grillig gevormde wandlampjes. Een sfeer, die nog geaccentueerd wordt door de met kussens bedekte divan, die in ’t midden van de kamer tot rusten noodt.

„Kruip maar lekker bij de haard, je bent nog al een koukleumpje,” zegt Agnes.

Ik nestel me in een fauteuil, waar ik bijna niet in terug te vinden ben. Mijn handen naar het vuur strekkend kijk ik naar Agnes, die de al klaar staande thee schenkt in de ivoorkleurige theekoppen.

„Als ik een poes was, zou ik over spinnen gaan denken,” verzucht Agnes, zich op de haardvacht neerzettend.

Ik duw haar een hoge poef toe, die ze als rugsteuntje gebruikt en zet het tafeltje met de thee en de bonbons zo, dat zij er bij kan.

„Ziezo Harry, steek nu maar eens van wal met de duizend en één vragen, die je maar met moeite terughoudt.”

Ik nip aan mijn thee, schud lachend het hoofd.

„Vragen? Ik zat er juist over te denken hoe anders een visite meestal uitkomt dan je je dat voorstelt.”

„Verklaar je nader.”

„Wel, ik heb bij het woord „visitekamer,” dat jij gebruikte aan een salon gedacht, waar ik ontvangen zou worden en zou zitten in een iets muf ruikende pluche stoel en tersluiks zou gluren naar de portretten aan de muur, of ik jou ook zou kunnen ontdekken in een van de kindertjes met de wit-kanten jurk en het springtouw, die daarop afgebeeld zouden staan.”

„Ik amuseer me, Harry, laat je verbeelding verder werken.”

„Agnes, moet je eerst niet gaan zeggen, dat we er zijn?” herinner ik me haar mogelijk verzuim.

„Gaan zeggen, dat we er zijn? Aan wie? 'k Zal moeder straks wel even gedag gaan zeggen, maar waarom zouden ze moeten weten, dat ik gearriveerd ben met mijn visite?”

„Ontvangen jullie nooit iemand in de huiskamer?”

„Ja natuurlijk wel, gemeenschappelijke kennissen en ooms en tantes en neefjes en nichtjes. Maar voor de rest? 't Zou tamelijk saai worden als ieder van ons zijn bezoek in de familiekring bracht. Ieder ogenblik zou je moeten opzitten en pootjes geven aan mensen, die je niets interesseren.”

Ik denk aan onze „Ark,” waar we altijd bij elkaar schikten in de huiskamer met al de meegebrachte vriendjes en vriendinnetjes. Hoe vaak bracht vader niet een bezoeker, die voor hem alleen kwam, na een onderhoud op de studeerkamer nog even in de huiskamer!

Opzitten en pootjes geven?

„Zo'n Nicolaas Beets huiskamer,” roept Agnes mijn weggedwaalde aandacht weer terug, „met handwerkende juffertjes en bazende broers, die later samen pandverbeuren, is glad uit de tijd. Hoogstens luistert het gezin gezamenlijk naar de radio.”

„Wat is uit de tijd, Agnes?”

„Jij nog lang niet moeder,” zegt Agnes, „kom naderbij, dan presenteer ik je aan mijn visite.”

Ik weet niet wat me erger doet ontstellen, de vrije bijna brutale toon, die Agnes tegen haar moeder aanslaat of haar verschijning. Agnes' moeder!

Ze verschilt ogenschijnlijk niet meer dan tien of vijftien jaar met haar dochter. Ze is gehuld in een wolk van lichte tule en kant, die ze draagt over stijf uitstaande tafzijde van een vreemd groene kleur. Het koperrode haar, dat Agnes met haar gemeen heeft, is naar boven gekamd in korte krullen. Boven de oren, die lange spitse bellen dragen, eindigt het kapsel in een vraagteken.

De wenkbrauwen zijn niet meer dan streepjes en buigen sterk van de wenkbrauwbogen af.

„Is dat momenteel je leerling, Agnes?” vraagt ze, mijn hand vasthoudend, „foei toch, wat een leeftijd om je onder te dompelen in al die ziekenhuis-ellende.”

„Een veel te saai onderwerp voor jou, moeder, laten we 't liever hebben over de modeshow, die je gister bezocht. Nog leuke modellen gezien?”

„Niets voor mij. De mode schijnt deze winter alleen ingesteld op grote vrouwen. Bespottelijk gewoon. Ze moesten toch zeker rekening houden met alle figuren!”

Als een verwend kind stampet ze met het hooggehakte schoentje op de grond.

„Wind je niet op, kleintje; als er geen kleren voor jou te krijgen zijn, dan houd je van de winter je winterslaap maar eens,” spot Agnes.

„Och jij,” pruilt mevrouw Eliveld, „jij steekt overal de gek mee.”

„Nee zeker niet, dear, heus ik lijd met je mee.” En met een knipoogje naar mij: „'k Ga je een kop thee geven, dan kom je in een beter humeur.”

„Vlug dan, Neske,” zegt ze, „over een minuut of wat komt de

auto voor en je weet, dat je vader 't vervelend vindt op me te moeten wachten."

„Gaan jullie weer uit?" knort Agnes, „'t was beter, dat paps zijn oudste eens even gedag kwam zeggen. Of is hij bang voor de lysollucht?"

Mevrouw trekt haar neus op. „Je vader heeft de ene conferentie na de andere. Bijna nooit thuis en als hij niet op reis is, in de studeerkamer."

Agnes steekt de wijsvinger op. „Ja, ja en als hij dan eens een avond thuis is, hem meeslepen naar de een of andere opera."

„Nu kunt u eens zien, hoe onaardig Agnes tegen haar moeder is," pruilt kwasi 't mevrouwtje, „als ze zo voor de patiënten is, nou!"

Van terzijde bekijk ik haar, terwijl ze haar thee drinkt.

Als het beweeglijke gezicht in rust is, sluipen er trekjes en rim-peltjes op, die haar plots sterk verouderen. Die rust duurt echter maar kort. Nerveus tast ze weer van 't ene onderwerp naar 't andere.

Haar vragen tuimelen van mij naar Agnes en van Agnes naar mij. Zonder naar de antwoorden te luisteren, kirt ze haar naïef dwaze uitroepen er tussen door.

„Hè, heerlijk lijkt me dat op een dorp te wonen met al die mooie boomgaarden en leukgeklede mensen."

Achter haar rug schudt Agnes 't hoofd tegen mij, trekt even 't vreemd gekapte hoofd tegen zich aan. „De auto toetert, mamaatje, ga naar beneden en maak de paps mijn opwachting."

„Is 't geen schat?" zegt Agnes — tussen de gordijnen naar beneden kijkend tot de auto wegrijdt — „met haar enthousiasme voor jouw dorp. Nog geen week zou ze 't er uithouden."

Van waar komt ineens het hunkerend heimwee naar 't plaatsje bij moeders stoel?

Naar moeders zachte, rustige stem, naar moeders handen, waarin je je eigen handen kunt laten sluipen en die je vasthouden met hun sterke, warme greep.

„Wat ben je stil, Harry," zegt Agnes, als we naar huis gaan.

„Moet je wennen aan de moeder van de krulharen en 't tennis-racket?"

„Ik ben bang, dat ik er niet aan zou wennen," zeg ik zacht.

„Dat hoeft toch ook niet," glimlacht Agnes, „iedere moeder krijgt

dochters, die bij haar horen.”

„Ik denk,” zeg ik, „dat moeders dochters vormen, die bij haar horen.”

Denkt Agnes als ik over het ernstige probleem, dat ligt achter ons woordengestoei?

HOOFDSTUK VIII

Ootje zal verdwijnen van de cocktailzaal. Ze gaat naar huis. Of nee, ze gaat niet naar huis. De stiefkinderen hebben voet bij stuk gehouden. Een eigen tehuis werd haar niet aangeboden.

Ze heeft gebid en gesmeekt haar hoekje op de zaal dan maar te mogen houden, maar aan de reglementen van het ziekenhuis kan niet getornd worden. Wie alleen maar oud is en niet ziek moet naar huis en als je kinderen je een tehuis weigeren, dan ga je naar 't tehuis voor ouden van dagen.

„Daar ken ik ommers niet naar toe, 'k heb toch kindere,” klaagde Ootje tegen Grote Eduard, die de moeilijke taak op zich nam, haar te zeggen, dat ze hier niet langer kon blijven.

Met zijn grote, sterke hand om haar geschrompeld vuistje heeft hij getroost: „Heus, 't zal wel meevallen. Je vindt daar allemaal vrouwtjes van jouw leeftijd, waar je mee babbelen kunt. Je zult eens zien hoe gezellig 't er is.”

„Och dokter, vraag dan nog één keer of Klaas, me jongste zoon, me niet ken hebbe. Hèm heb ik toch helemaal groot gebrocht. As me eige kind, niks was me te veel. 't Duurde jare eer die zindelijk was en 'k heb altijd alles maar van hem geredderd of 't me eige vlees en bloed was.”

Grote Eduard schudde 't hoofd, zijn stem trilde, toen hij zei: „Och Ootje, weet je dan nog niet, dat je nooit kinderen moet herinneren, wat je als moeder voor hen deed. Dan zeggen ze, dat ze recht hadden op je zorgen, maar jij hebt immers nergens recht op.”

Hij heeft dezelfde woorden gebruikt als Agnes, 't refrein van de moderne jeugd.

Het mensje probeerde hem te volgen, maar de diepere zin van zijn woorden begreep ze niet.

„Nergens recht op?” vroeg ze, overeind komend. „Nergens recht op? En me kassie dan?”

Een brede glimlach vloog over 't gezicht van de dokter.

„Welk kastje bedoel je?”

„Me kassie, dat ik eerlijk meegebracht heb met me trouwe. 't Staat bij Klaas.”

„Ik denk dat er in 't tehuis niet veel plaats is voor je meubels,” zei dokter Van Heeckeren.

Er was werkelijk vastberadenheid in de manier, waarop Ootje het oude mummelmondje dichtkneep.

„As ik naar dat tehuis toe mot, fiat, maar reken d'r op, dat ik niet zonder me kassie ga. De rest van me meubeltjes kenne ze onder mekaar verdele.”

Hoofdschuddend was de dokter de zaal afgegaan. Eigen meubels in het tehuis waar zij naar toe zou gaan was contrabande.

Toen ik 's avonds mijn avondbezoek bij Michelle bracht, vond ik Ootje nog badende in tranen. Ontroostbaar was ze en toen in een onbewaakt ogenblik overrompelde ze me.

„Deerntje, ken jij nie gaan soebatte bij me zoon om me kassie?”

„'k Zal zien,” had ik beloofd. En na dat ogenblik kon ik niet meer op zaal komen, of haar hunkerende ogen vroegen bericht over haar „kassie.”

't Lokt me niet erg aan, de tocht naar de steeg, die door Ootje genoemd werd als de woonplaats van Klaas, maar als ik hoor, dat Ootje nog maar enkele dagen in het ziekenhuis zal blijven, besluit ik mijn belofte na te komen.

Het is schemerdonker als ik mijn tocht begin. Als altijd benauwt mij de stadsdrukke en ik ben blij, als ik me neer kan zetten in een hoekje van de bus, die mij aangeduid is als de verbinding met de achterbuurt, waar Opoe's zoon woont.

Vliemensvlug wisselen door de busruiten de stadsbeelden. De schitterende lichtjes boven het glinsterende water, de overvolle straten met de helle lichtreclames, die langs je flitsen, tot je duizelig de ogen afwendt.

Eindpunt. Uitgestapt op een helverlicht plein, zoek ik naar de ingang van een nauwe straat, die de door Ootje bedoelde steeg

kan zijn.

Een beleefde voorbijganger helpt me terecht en brengt me bij de ingang van het slopje.

Na het helle licht van het plein doet de mindere verlichting me hier huiveren van een vreemde onbestemde angst.

„Provinciaal,” scheld ik mezelf, „laat zien, dat je gewend bent in 't stikdonker te baggeren langs de verlaten dorpswegen.”

Schuw kijk ik naar de vrouwen, die opgedirkt in opzichtige kleren tegen de deurposten leunen.

Als ik langs hen ga, stokken de gesprekken, hoor ik ze halfluid vijandige opmerkingen maken over „kale lui.”

Ik durf om die getoonde onwil niet te vragen of ze de zoon van Ootje weten te wonen. Een huisnummer weet ik ook niet. 't Zal moeilijk zijn hier goed terecht te komen.

Dan ontdek ik midden in het straatje een viezig winkeltje. Een benepen lichtje beschijnt een ouderwetse snoeptafel met wat bijengeschoven schoteltjes suikergoed, waartussen vies gedropen vochtplekken.

Daar zal ik binnengaan om inlichtingen te vragen. Het afgebrokkelde stoepje doet me struikelen en ik grijp de vettige deurpost om me in evenwicht te houden.

Plotseling legt zich een hand op mijn schouder. Mijn adem stukt, mijn hart klopt in mijn keel en ik keer me met een ruk om. Achter me staat dokter Borch van Heeckeren. Zijn ogen lachen, maar zijn stem verwijt:

„Zuster De Laat, wat doet u hier? Als u in deze stad bekend was, zou u weten, dat u hier niet alleen naar toe moest gaan, zelfs niet op dit betrekkelijk vroege uur.”

Zijn nabijheid geeft me een heerlijk veilig gevoel. Mijn angst is verdwenen en ik lach: „Ik wil u wel vertellen, wat ik hier doe, als u 't bij de gratengeschiedenis in 't geheimkastje legt.”

„Accoord,” zegt hij, „biecht op.”

Ik wil hem vertellen, dat ik van plan ben de stiefzoon van Opoe op te zoeken om hem te vermurwen 't kastje af te staan, maar midden in mijn verhaal schatert hij zijn jongensachtige lach de straat in en vraagt: „Vòòr u verder gaat — waarvoor denkt u, dat ik hier beland ben?”

„Eerst dacht ik, dat u mij gevolgd was.”

Hij buigt spottend. „Mag ik u voorstellen? Dokter Borch van Heeckeren, geneesheer, in zijn schamele vrije tijd oppasser van de zusters.”

„Zo bedoel ik het niet.”

„Hoe bedoelt u het dan? Pas op uw woorden, want u maakt het steeds erger.”

Zijn vinger dreigt plagend. Ik voel me verward en verlegen, het dringt tot me door, dat ik iets dwaas veronderstelde.

Hij ziet mijn verwarring, praat er vlug overheen: „Luister zuster De Laat, ik ben ook op weg om 't kastje van Ootje te veroveren. Willen we samen dat zaakje nu maar verder opknappen?”

Ik volg hem naar een der meest vervallen huizen van 't buurtje. Bij het licht van de lantaren, die juist voor 't huis staat, zoeken we naar 'n bel op de volgeklodderde deurpost. We vinden niets meer dan een gat, waar de bel gezeten heeft en besluiteloos blijven we staan.

„Kan dat soms helpen?” Ik wijs naar de brievenbus — een overdadige weelde in deze vervallen deur — waar een vettig touwtje uithangt.

„Natuurlijk,” zegt mijn metgezel. „We zullen beginnen hier aan te trekken.”

De deur gaat open en een viezige bedompte lucht komt ons tegevoelt.

„Kom maar mee, maar houd u niet aan de leuning vast, die zit los. Wacht, geef me een hand.”

Hij helpt me tegen de afgesleten trap op. Mijn koude hand heeft even in de warme greep van zijn sterke handen.

„Bang?” fluistert hij.

Ik antwoord niet. Ben ik bang? Wonderlijk blij voel ik me.

We horen een verward lawaai van kindgeruzie, dat verstomt als mijn metgezel op de deur klopt.

„Doe is ope Kosie, ben je doof?”

In de deuropening verschijnt Kosie, een klein vies jongetje. Hij sjort aan het rafelbroekje, roept naar achteren: „Een meneer.”

De moeder komt op het woord „meneer” zelf poolshoogte nemen, jaagt met wat rauwe scheldwoorden een stuk of wat kinderen, die zich nieuwsgierig achter haar verdringen, de kamer in, vraagt

met een veranderde flemende stem:

„Mot meneer mijn hebben? O gunst, is d'r nog een mevrouw bij? Daar heit Kosie niks van gezeid.”

„We moeten bij Klaas Tromp zijn,” heldert dokter Van Heeckeren kortaf op.

Teleurgesteld schudt de vrouw 't hoofd. „O, dan mot u een trap hoger op.”

Ze komt een stap naar ons toe, stoot mijn metgezel vertrouwelijk aan. „Kom u misschien voor 't steun van de kerk? Al wat daar inkomt valt in een bodemloos vat. Ze doen dat nogal.”

Zij maakt een drinkbeweging, die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat.

Grote Eduard, gewend als hij is met allerlei slag mensen om te gaan, maakt vlug een einde aan 't gesprek en 't volgend ogenblik zijn we bij de stiefzoon van opoe op visite. Wanhopig armelijk ziet het er uit. De gezichten van Klaas en zijn vrouw betrekken, als ze horen, dat we de zaken van Ootje komen behartigen.

„Eens en voor altijd, we kenne dat mens nie an d'r eindje hellepe, 't is nog niet eens eige ook.”

„Dat komen we je niet vragen, dat weten we nu onderhand wel,” zegt dokter Van Heeckeren. „We hebben een plaatsje voor haar in een tehuis gevonden, maar ze wilde graag het kastje terug hebben, dat van haar is.”

„Vraagt ze daarom? Wat een ouwe tang. D'r kassie wil ze hebbe. Nee, die is goed,” komt de schoondochter in vuur, „daar heb-ie nou je bene voor stuk gelope om d'r in 't ziekenhuis op te zoeken.”

„In de maanden, dat ik in 't ziekenhuis ben, heeft Ootje geen bezoek gehad,” zegt ik zacht.

„Dat ken wel weze, de leste tijd ken ik nie op of neer van de rimmetiek.”

Dokter Borch van Heeckeren staat op. „Wat moet u voor dat kastje hebben?”

Ze mompelt, dat een kleine vergoeding de zaak natuurlijk anders maakt, wijst naar een oud bouwvallig mahoniekastje, dat overladen met snuisterijen in een hoek van 't armoedige kamertje staat.

„Kijk u maar is, met een strekie pollitoer d'r overheen is 't nog een aardig kassie. 'k Heb 't goed onderhouwe. Doet u d'r maar is een bod op. Mefrou ken ook wel zien, dat het geen lor is.”

Ik voel even aan het schamele meubelstuk, dat onder mijn lichte druk wankelt. De snuisterijen rinkelen.

„Dat ken je verhellepe met een pepiertje onder zijn ene poot.”

„Tja.” Dokter Borch van Heeckeren wendt zich tot mij. „Wat denkt u ervan, ik heb nooit veel aanleg gehad voor taxateur.”

„Beneden de tien gulden gaat-et niet,” dreigt de vrouw.

Ik heb een vaag vermoeden, dat een tientje nog veel te veel is voor het prul, maar Grote Eduard haalt met een gezicht, alsof hij de een of andere kunstschat voor een prikje veroverd heeft, een briefje van tien uit zijn vestjeszak.

„Als 't u blieft,” zegt hij, „de koop is gesloten.”

„'t Is te geef,” zegt de vrouw, spijtig dat ze niet meer vroeg nu de koper zo vlug toehapt.

„Gun mij nu ook eens een koopje,” lacht de dokter vrolijk.

„Morgen zal ik het weg laten halen.”

„Klaas zel een mooi bordpeprietje snijje om onder de pote te legge,” belooft vrouw Tromp als we al van de trap afstrompelen.

Ik heradem, als we op het plein staan.

„Ziezo,” lacht mijn metgezel, „nu hebben we samen de goede daad verricht, die ieder van ons alleen wilde doen en wat zijn uw plannen verder?”

„Ik ga zo vlug mogelijk weer naar 't ziekenhuis,” zeg ik. „Ik geloof, dat er juist een bus aankomt, die de goede richting gaat.”

„Niets ervan,” zegt dokter Van Heeckeren, „al dat bussen is uit den boze, als je een paar goede stappers hebt. U ziet er de laatste tijd uit, of u wat frisse lucht best kunt gebruiken. We gaan lopen en kiezen een weg buiten af, waar je geen honderd keer „pardon” hoeft te zeggen, als je tegen iemand aanbotst, of je hoed afnemen voor iedere patiënt, die zich herinnert, dat je hem van een verkoudheid afgeholpen hebt.”

Het valt me op, dat mijn geleider zijn stap iets versnelt, als we het rumoer van de volle straten kruisen.

„Ik geloof, dat u niet erg van de stadsdrukke houdt,” merk ik op.

„Neen,” zegt hij, „en toch heb ik het grootste deel van mijn leven in de stad doorgebracht. Voor mijn studie leefde ik zelfs verscheidene jaren in grote buitenlandse steden, maar ik heb nooit kunnen wennen aan het gewirwar van de mensen. Toen mijn ouders nog leefden, ging ik naar het dorp, waar ik geboren was,

iedere vakantiedag die ik kon krijgen en nu verstop ik me in een dorpje in Oostenrijk of Hongarije en verbabbel mijn dagen in de hütten van de houthakkers."

„Vertel u daar eens iets meer van," bedel ik.

„Bij gelegenheid, hoor! Lezing met lichtbeelden," spot hij, „vertel me liever wat van ùw dorp."

Ik schilder hem „De Ark" en het dorp en ik word niet moe te vertellen van vader en moeder en Elly en de kleuters.

Zijn jongensachtige lach schatert op, als ik de gedichten van de koster voor hem reciteer, maar als ik hem vertel van Liesbet, komt er in zijn ogen de moede, droeve uitdrukking, die zijn gezicht zo sterk veroudert.

„Wat scheelt ze zelf?" vraagt hij.

Ik noem hem de kwaal, waaraan zij lijdt, beschrijf hem de verschijnselen.

„Een kwestie van tijd, dan zal 't lichaam wel gesloopt zijn en kan ze rusten bij al wat haar afgenomen werd. Eén van de gevallen, waarin wij — medici — lijdelijk toe moeten zien, hoe 't ene orgaan na 't andere hapert en weigert."

„Ze is er zelf zo geduldig onder," zeg ik zacht.

Bij mijn laatste woorden heeft zijn gezicht de koude, hatelijke uitdrukking gekregen, die ik zo vrees.

„'t Zou haar wat helpen, als ze niet geduldig was," zegt hij.

„Wat zij doet, doen wij — mensen — toch in zeker opzicht allemaal. Ons bukken onder de slagen, waarmee we gestriemd worden.

Wij mogen even zwak protesteren, ons een ogenblik verbeelden, dat wij niet in de wieg gelegd zijn voor verdriet, maar als het voorgoed de verkeerde kant uitgaat, dan zeg je tegen jezelf:

„Zwijg maar worm, laat je maar trappen, je kunt je toch niet verweren." Hoe noemen jullie de mensen ook weer? Stofjes aan de weegschaal?"

We zijn gekomen op een rustiek bruggetje. Door de weg, die we gegaan zijn, heb ik me niet kunnen oriënteren. Aan het eigenaardige bruggetje herken ik nu de stille singel, die de achterkant van het ziekenhuis begrenst.

Hij heeft zijn stap ingehouden, blijft op de brug staan.

Een korte spotlach, die zijn laatste woorden vergezelde, jaagt me het bloed naar de slapen.

„Waarom probeert u mij altijd te treffen in mijn beginselen? U, die niets afweet van de dingen, die u hoont en die anderen en mij heilig zijn.”

Zijn gezicht is verstrakt onder mijn heftige woorden.

„Pardon,” zegt hij, „’t is nooit mijn bedoeling geweest u te beledigen en wat dat „afweten” van die dingen betreft, daar kon u zich wel eens in vergissen. Ik zal u echter niet vermoeien met mijn levenservaringen. Daarvoor lenen zich tijd noch plaats. Bovendien moet ik vanavond nog plaats bespreken voor Ootjes kast in ’t tehuis. Dag zuster De Laat, uw gezelschap was me aangenaam.”

„Dag dokter, dank u wel voor uw geleide.”

Langzaam ga ik in de richting van het ziekenhuis. Tersluiks kijk ik nog even om. Zijn lange gestalte, iets gebogen, de handen diep in de zakken stapt hij langs de singel.

Mij heeft hij niet willen beledigen met zijn woorden. Is hij één van die luchthartige spotters, die gedachteloos God en Zijn dienst smaden met hun woorden? Wat meent hij eigenlijk van de beleving der christelijke religie te weten? Wat hij hier of daar gelezen heeft van de een of andere vrijdenker?

Wat zette hij onmiddellijk zijn stekels op bij mijn laatste woorden. Stel je voor, dat het zustertje zich eens ging verbeelden, dat ze zich mocht verweren tegen dokter Borch van Heeckeren, de spil, waar alles om draait in het ziekenhuis.

Ik neem me voor, niets over mijn avontuur los te laten tegen Agnes. Ze zou me er mee plagen en niemand behoeft zich te verbeelden, dat ik wèg ben van Grote Eduard.

Met een kleur als vuur reik ik hem de volgende morgen bij zijn zaalbezoek de lijsten. Stel je voor, dat hij zinspeelt op ons gemeenschappelijk bezoek van gisteravond, dan zou mijn zwijgen de geschiedenis in een veel vreemder licht zetten.

Met een ondeugende twinkeling in zijn ogen buigt hij zich over ’t oude vrouwtje heen.

„Ootje,” zegt hij, „jij vindt in je nieuwe tehuis je kastje. Fijn opgeschilderd en de poot wiebelt ook niet meer.”

„Jong, jong, wat ben ik daar blij om. Dank ie nog wel hoor.”

„Mij hoef je er niet voor te bedanken, want een dame, die

onbekend wenst te blijven, had het al voor je in orde gemaakt." Geen acht gevend op het gevolg van de dokter, roept het oudje tegen me: „Deerntje, ik heb me kassie al, je hoeft nie meer naar Klaas toe."

Uit de bedden klinkt onderdrukt gelach. Als Grote Eduard met zijn staf de zaal verlaat, neemt de directrice me even terzijde.

„Sedert wanneer is een leerling-verpleegster zaakwaarneemster van de patiënten?" vraagt ze koud. „Ik denk, dat u aan uw zaaltaak alleen wel genoeg zult hebben, als u 't ernstig opneemt."

Agnes en Michelle proberen me over het standje heen te helpen. Ik blijf me erg bezwaard voelen over de berisping van de directrice en over mijn onoprechtheid tegenover Agnes.

Maar om dat alles ongedaan te maken, zou ik toch voor geen geld ter wereld mijn avontuur bij Klaas en de wandeling daarna willen missen.

Vooraf niet, nadat Grote Eduard met zijn lach en zijn grapjes me zonder woorden verteld heeft, dat hij niet boos op me is.

En wie weet of er niet een gelegenheid komt om verder te praten over alles, wat we nu even vluchtig aanraakten.

Ik neem mezelf duchtig onder handen over die veronderstelling. Harry, zo'n kastengeschiedenis komt geen twee keer voor en waarom zou een dokter Borch van Heeckeren contact zoeken met een leerling-verpleegster?

HOOFDSTUK IX

Ik ben naar huis geweest. Heel kort maar. Wat vrije uren had ik met behulp van Agnes zo economisch mogelijk aan een paar vrije dagen geknoopt. Daarvan afgetrokken tweemaal de ellendige reis bleef er maar een kort verblijf in „De Ark" over.

Een gouden feest leek me de ene gave zondag, die ik thuis doorbracht.

„Jarenlang heb ik hier gewoond en vandaag heb ik voor 't eerst de zondag beleefd," zei ik, toen ik vader 's avonds op een wandeling vergezelde, „en nu zal ik terug blijven hunkeren naar de

zondagen hier, mijn leven lang.”

„Valt het van huis zijn je niet te zwaar, Harry?” vroeg vader, „waarom zeg je me het dan niet? Waarom vertel je alleen wat luchtige zaalgrapjes? Is dat alles, wat je beleefd hebt die lange maanden, dat we je moesten missen?”

Vader bleef stilstaan. Ik kreeg een aanvechting om mijn hoofd tegen zijn schouder te leggen en hem alles te zeggen wat me bezwaarde. Mijn onrust na het plotselinge sterven van juffrouw De Zwart, het voorgeschreven zwijgen over geestelijke dingen in het ziekenhuis, maar ik zag het vermoeide gebaar, waarmee vader de hand tegen het voorhoofd drukte.

Hij had één van zijn hoofdpijndagen en dan moeten hem lange gesprekken bespaard worden. Met een paar woorden kon ik niet reppen over deze dingen. Vader zou er misschien over gaan piekeren, dat hij mij in een neutrale omgeving had laten gaan. Ik ontweek een rechtstreeks antwoord op zijn vraag, vertelde hem de zielige geschiedenis van Ootje.

„Ik heb Lodewijk gevraagd je eens te bezoeken en een zondag bij je over te blijven,” zei Vader, toen we weer bij „De Ark” kwamen.

Die woorden bewezen me, dat vader over mijn opmerking was blijven piekeren, ook tijdens mijn lang verhaal over Ootje. „Als Lodewijk dan maar niet deze zondag is overgewipt,” zei ik, „want dan zou hij de vogel gevlogen hebben gevonden.”

Mijn vrees werd bewaarheid. Agnes ontving me met de mededeling, dat Lodewijk 's zaterdags in de stad was gekomen en juist weer vertrokken was.

De tranen sprongen me in de ogen en ik klaagde Agnes mijn nood, dat mijn broer een vergeefse reis had gemaakt en zich erg verveeld moest hebben.

„Helemaal vergeefs was die reis niet,” zei Agnes, „je broer kwam niet alleen voor jou hier. Hij weekende bij een vriend en wat de verveling betreft, ik heb Lodewijk zaterdagavond een tehuis bezorgd door hem mee te nemen naar mijn huis. Hij had er behoefte aan wat over jou te babbelen en ik kon hem hier niet ontvangen.”

Met de middagpost kreeg ik al een brief van Lodewijk, waarin hij mij opdroeg mijn „charmante” vriendin nog eens te bedanken

voor haar gastvrijheid en waarin hij mij een spoedige herhaling van zijn bezoek beloofde.

Ondertussen was er een gezellige dag voor mij verloren gegaan. Tot mijn schrik vond ik Michelle van haar oude plaatsje op de zaal verdwenen. Ze was in een hoekje gelegd, zodat ze gemakkelijk „geschermd” zou kunnen worden als het nodig was.

Eigenlijk was het de wens van dokter Van Heeckeren, dat ze een kamer apart kreeg, maar daar wilde ze niets van horen.

„Ben je verhuisd, Michiel?” vroeg ik, op de zaal komend.

Witjes leunde ze in de kussens, glimlachte: „Ja, ze vinden het allemaal zo'n wonder, dat ik gistermiddag even van de wereld tolde. Stel je voor, dat bezoek van al die mensen, dat voor mijn neus heen en weer zwaaide en vlak daarna een theepartij op zaal met al dat kleurengewriemel van het bonte servies, omdat er eentje jarig was.”

Ik boog me over haar heen, legde per ongeluk mijn hand wat zwaar op de dekens. Ze kreunde, de tranen sprongen haar in de ogen.

„Let er maar niet op,” probeerde ze te glimlachen, „mijn lichaam bestaat tegenwoordig alleen uit pijn.”

Toen ze mijn gezicht betrekken zag, schertste ze: „Wel gemakkelijk voor jullie hè, dat ik geen vinger bewegen kan, dan hoef je ook niet bang te zijn, dat ik in de rusturen stiekem probeer te schrijven.”

Diezelfde dag ging er bericht naar de keuken, dat Michelle zelf haar menu mocht samenstellen en alles moest hebben, waar ze trek in had.

„Waarom schrik je daar zo van?” vroeg ik Agnes. „Dokter Van Heeckeren had haar al lang moeten laten eten, wat ze lustte. 't Is de enige manier om haar lichaam wat weerstand te laten houden.”

Agnes keek me erg somber aan, schudde 't hoofd. „Als 't gaat om de eetlust op te wekken, zijn er wel andere middelen.”

„Weet je iets meer over de toestand van Michelle, Agnes?” vroeg ik.

„Die vraag heb je me al meer gedaan, Harry,” zei Agnes, „ik weet niets meer dan jij, maar ik trek mijn conclusies. Waarom wil dokter Van Heeckeren haar in een apart kamertje leggen?”

„Ik denk om de andere patiënten niet belust te maken op de gerechten, die ze zich zal kiezen.”

„Zo kleinzerig zijn ze hier niet met de patiënten, dat weet je ook wel,” zei Agnes.

Het gesprek met mijn collega had me erg verontrust, maar toen ik tijdens het zaalbezoek het gebabbel tussen dokter Borch van Heeckeren en Michelle aanhoorde, was ik weer gerustgesteld.

Als het werkelijk om het leven van Michelle ging, zou hij toch niet zo luchtig blijven spotten tegen Michelle over haar ziekte.

Die morgen wierp hij een reisgids op haar bed. „Daar Michelle,” zei hij, „dan kun je vast een badplaats uitzoeken als je van de zomer beter bent.”

Michelles ogen leefden op „Hè heerlijk,” zei ze, „als ik eens naar zee kon. Ik zou nooit geld ervoor krijgen van tante.”

„Er bestaan badhuizen, waar ze van die juffertjes als jij nodig hebben om met de kinderen te spelen. Hoe zou je dat lijken? Met je naam als romanière vechten ze om je. Stel je voor, eentje die zo maar verhalen bij de vleet voor de kleintjes uit haar duim zuigt.”

Zó had hij haar moed ingesproken, dat ze 's middags een aardig kippeboutje oppeuzelde.

De volgende dag vierde ze haar „vrije keuze” met noten en appelen. Een paar gepelde stukjes noot en een schijfje appel was alles, wat ze van het begeerde nam.

Nu laat ze de maaltijden weer voorbijgaan en wendt het hoofd af, als we proberen haar de een of andere versnapering te doen eten.

Als dokter Borch van Heeckeren niet zo luchtig tegen Michelle sprak, zou ik me ernstig bezorgd maken over haar toestand.

Zondagmorgen in de stad.

Vanuit het hoge dakvenster van mijn kamer bekijk ik de wirwar van daken en koepels en torens beneden mij. In de straten wordt de zondagsrust verstoord door de af en aanrijdende trams, de sporadische vrachtauto's en het drukke beweeg van mensen.

Vlug trek ik mijn zwarte japon aan, die 's zondags voorgeschreven dracht is voor de dienstdoende zusters in dit huis.

Een andere kleding en wat lichtere dienst, dat zijn de dingen,

die deze gewijde dag hier onderscheiden van de werkdagen. En voor de patiënten een extra bezoeker.

Ik denk er aan, hoe ik de vorige week opging naar Gods huis onder kloggelui over de stille wegen tussen de eenvoudige boeren en boerinnen, die de kerkboeken met gouden sloten tegen zich aangedrukt droegen in de gevouwen handen.

Iedere zuster, die het wenst, wordt om de veertien dagen gelegenheid gegeven een kerkdienst bij te wonen. Met een paar andere „vrome” zusters jacht ik me een paar minuten voor kerktijd weg uit het ziekenhuis.

Hijgend van het harde lopen krijg ik ergens een plaats op een tabouretje, probeer ik me los te maken van de gedachten aan mijn werk. Beschaamd over mijn vergeetachtigheid pak ik een psalmboekje aan, dat me toegeduwde wordt door een vriendelijke kerkganger.

Waarom kan ik de preek niet volgen? Waarom pakken de woorden me niet? Waarom hunker ik naar het vriendelijk knikjes gevende hoofd van vader, als de strenge ogen van deze dominee de toehoorders rij voor rij schijnen te inspecteren?

Heeft vader me niet geleerd, dat het niet aankomt op de dienaar, maar op het Woord, dat gebracht wordt?

Mijn gedachten storen zich niet aan mijn zelfverwijt, ze sluipen weg uit het kerkgebouw, mijn hand betast in mijn tas de opengekeurde papieren zak, waarop een klein en een groot kruis staan als uiteinden van een doolhof van vettig-gekleurde potloodstrepen. Het grote en kleine kruis stellen respectievelijk het ziekenhuis en Daatje's huis voor en het gewirwar, dat er tussen ligt, is de weg, die ik te gaan zal hebben om bij Daatjes huis te komen.

„Ho, u loopt voorbij.” Hoog uit een raam van de tweede étage steekt het hoofd van Daatje.

Ik graai in mijn tas naar de papieren zak en kijk op het vettig gevekle als een officier op zijn veldkaart.

Daatje grinnikt om het succes van haar „plattegrond” en wil een gesprek vanuit tweehoog beginnen, maar naast haar verschijnt het hoofd van haar moeder, die mij verontschuldigt: „k Most is effe kijke tegen wie Da het had.”

Meteen voedt ze haar spruit op: „Zeg, trek nou eerst ope, je ken dat meisie niet staan late beneje.”

Terwijl Daatje haar weg naar het touw zoekt, kort de moeder me de tijd met me mee te delen, dat ze blij is, dat ik er ben, want dat dat schaap toch zo ingenomen is met zo'n vriendelijke zuster, die „niks groos" is.

Als ik de gehavende, vervelozze trappen beklim, struikel ik bijna over een klein jongetje, dat op één der treden in elkaar gedoken zit.

„Vooruit Fransie, de straat op." Giechelend duwt Daatje de punt van haar afgetrapte schoen tegen het ruggetje van het tegenstrevende gore jochie, dat grotemanachtig aan de bretels trekt, die gespannen zijn over het grijze borstrokje.

Ik wacht tot Daatje het weerspannige jongetje naar beneden heeft gewerkt, dan dalen nog vier spruiten van ongeveer gelijke grootte als het jongetje langs me heen naar beneden. Grinnikend opent het laatste vagebondje zijn hand en laat aan Daatje een dubbeltje zien.

„Mag ik droppies voor kope, as ik op straat blijft met zullie.”

„Snoepe en snaaie is anders me gewoonte niet," geeft de moeder van Daatje onmiddellijk commentaar op de blijkbaar ongewenste mededeling van het kind, „maar as ik ze niet wat geef, ken ik ze met geen stok de straat op krijge. Overal motte ze met d'r neuze vooran bij zitte.”

Daatjes moeder!

Een zorgenvrouw. Diep gegroefd het vale gezicht. In de ogen de doffe berusting om het moeilijke leven, waar ze niet meer tegen opgewassen is.

Het bête vriendelijke heeft Daatje in geen geval van haar moeder. De toon tegen haar kinderen is nors-onvriendelijk.

Het gezicht pijnlijk vertrokken steunt ze theeschenkend op de tafelrand. Aandoenlijk is het te zien, hoe er pogingen zijn gedaan de armelijke inboedel wat op te sieren voor de visite. Hel gekleurde papieren gordijntjes voor de alkoofdeur, die niet langer leven zullen dan enkele uren, de afgebroken takjes geranium in het gekleurde kopje.

Even zit ik nog maar als de afkoofdeur opengaat en Daatjes vader met een langgerekte geeuw binnenstapt.

„Zo juffie.” Hij steekt me uit de te korte boezeroenmouw een ongewassen hand toe. „Ben u is komme kijke in Daatje d'r villa?”

De vrouw werpt waarschuwend blikken naar zijn kousevoeten en vestigt ongewild mijn aandacht op de zwartgerande grote teen, die triomfantelijk door de sok omhoog steekt.

De man glipt in een paar uitgetrapte pantoffels, trekt Daatje bij haar vlechtje. „Is d'r nog thee meisie?”

Ik weet niet hoe een gesprek te beginnen, glimlach maar wat tegen Daatje. Dan begint de moeder: „k Ben blij, dat Da wat anspraak heb an u. Ze het een mooi diensie an 't ziekehuis, daar zâk niks van zegge, d'r ete en drinke op tijd, ze heit af en toe een kleur as een boei, maar ja een mens wil ook wel is een woordje spreke. Ze mag u graag en die rooie zuster, daar heit ze 't ook nogal op.”

Er valt even een stilte, dan zucht de vrouw nog eens: „Ja, as we 't hier allemaal zo goed hadde as Daatje.”

Die verzuchting is de inleiding tot een klagend opsommen van al de narigheid, waarmee ze in haar armelijk huishoudentje te tobben heeft. Ziekte — een te lage uitkering van sociale zaken.

't Zijn de verhalen, die ik ken van de zaalpatiënten.

Het is het monotone geklaag, dat me de eerste weken tot tranen toe geroerd heeft en waaraan ik nu al zo gewend ben geraakt, dat haar woorden alleen wat meelij wekken.

„Ach mens,” onderbreekt de man het geklaag van zijn vrouw, „'t is tegenwoordig overal misère, dat juffie zit altijd al in de narigheid, praat liever is over wat anders.”

En zich tot mij wendend: „In wat voor brans is de juffrouw d'r vader?”

„Vader is dominee.” Mijn toon is bijna verontschuldigend. 't Lijkt me, of die enkele mededeling de gezichten van de mensen tegenover me hard en stuurs maakt.

Ik vergis me niet. Even probeert de man zijn bitterheid terug te houden, dan schampert hij: „Dat is een baantje, dat mij ook nog wel zou lijken. 's Zondags een prekie over berusting, maar voor de rest van de week....”

„Vader is bijna nooit thuis, ook de avonden niet,” werp ik tegen.

„Thijs meent het zo kwaad niet,” zegt Daatjes moeder. „Ongelovig zijn we niet. We benne allebei gedoopt en angenome in dezelfde kerk, maar 't wordt een mens wel is te veel, dat je in al je misère nooit is iemand van de kerk ziet. 't Is me niet te doen om wat te krijgen, want dan was ik er uit me eige wel naar toe gegaan, maar een mens heb toch af en toe behoefte om is wat te prate met een dominee.”

„Gaat u niet naar de kerk?” vraag ik.

„Ik heb geen schoene,” zegt de vrouw, „en me man wil uit koppigheid niet meer kerken en me kindere blijve dan vanzelf in huis.”

Ik probeer de zaak in 't reine te brengen, maar al mijn schuchtere vermaningen worden beantwoord met een: „De juffrouw heb gemakkelijk prate.”

Ik kan een gevoel van tegenzin in deze mensen niet onderdrukken. Moeten ze ieder, die zich hier binnenwaagt, hun ontevredenheid onder de neus wrijven?

Ietwat gereserveerd groet ik Daatjes vader, de vrouw zelf brengt me naar beneden.

Op de stoep vinden we het kwartet, dat naar buiten gestuurd is, op één stoepje geknield zitten.

En dan glijdt er plots over het gezicht der vrouw een brede lach, ze haalt kousjes op, veegt de vieze neusjes af, stopt de hemdjes in de broekjes en de kleinste krullebol knuffelend, zegt ze: „Zo lang as ik deze maar allemaal mag houwe jufvrouw, ben ik rijk en heb ik nog niks te klage.”

Ik ben van plan geweest hier niet meer terug te komen, maar uit mezelf beloof ik spontaan: „Ik kom gauw nog eens een keer kijken.”

Ze zwaaien me met z'n allen na, uit de bovenramen laten Daatje en haar vader zich ook niet onbetuigd. Langzaam wandel ik terug naar 't ziekenhuis.

Naast het beeld van Daatjes moeder verschijnt de moeder van Agnes, rijke elegante vrouw, stampvoetend over een modegril, die haar figuur niet kleden zal.

Als deze vrouw toch eens iets wilde doen om die andere, arme moeder te helpen.

Ik schud mijn hoofd, glimlach over mezelf. Hoe gauw vinden

we toch iemand anders uit, die de „goede werken” nalaat.

Zelf doen, wat je hand vindt om te doen.

Zal ik moeder schrijven om kleertjes van Edith en Remmy? Geld kunnen ze thuis niet missen.

Opeens weet ik wat me te doen staat. Ik zal Daatje morgen vragen bij wat voor kerk ze horen, dan zal ik uitpluizen onder welke dominee het gezin ressorteert en dan ga ik de klacht van de vrouw aan de voeten van vaders collega neerleggen.

Ja maar, houd ik mezelf voor, als er werkelijk een drang naar geestelijke dingen in die mensen was, zouden ze wèl naar de kerk gaan.

„De juffrouw heb gemakkelijk prate,” zei Daatjes vader.

Hij heeft gelijk. Al die monden open te moeten houden van weinig geld, blijvend zorgen te hebben, voortdurend met ziekte te moeten tobben en toch te blijven zoeken uit eigen beweging het Koninkrijk Gods, het is een levenshouding, die wij — beter gesitueerden — onderschatten.

„Heb je je geamuseerd?” vraagt Agnes me, als ik thuiskom.

„Geamuseerd is 't woord niet. Daatjes moeder heeft het zo arm en....”

Agnes rekt zich lachend. „Och toe, Harry, je kan desnoods een tientje krijgen om de nood in Daatjes familie te lenigen, maar spaar me die armoede-verhalen, ik ben er verzadigd van.”

Verdrietig wend ik me af. Agnes praat er overheen: „Ga eens even babbelen bij Michelle, ze is vandaag zonder pijn.”

Ik haast me naar beneden en vind Michelle gesteund in de kussens. Ze houdt wat losse blaadjes in de hand.

„Span je nu niet direct zo in, als je een veer van je mond kunt blazen, Michelle.”

„Ik span me niet in. Ik las alleen wat zinnen over, die ik eens noteerde uit een boek. Hier, lees maar.”

„...Wie had toch gedacht, dat het allermooiste, het eerste uit moest, juist omdat het 't allermooiste was....,” lees ik half-hardop.

„Ik herinner me 't verhaal wel, waaruit dit citaat werd genomen. 't Ging over kaarsjes, die in een kerstboom brandden,” zegt Michelle. „Een klein meisje, dat erbij stond, wedde met haar broertjes, dat het helderste kaarsje het langst branden zou. Maar haar broertjes wonnen, want het wondermooie lichtje stierf het

eerst, juist omdat het zo prachtig brandde.”

Droef dromerig kijkt ze voor zich uit.

„Ik ga er een sprookje over schrijven. Maar uitgeven mag ik het niet, want dat zou plagiaat lijken. Ik zal het schrijven voor jou.”

„Zeer vereerd, Michieltje. Ik ben er blij om, maar nog blijer ben ik met je beterschap van vandaag.”

„Je blijdschap komt net even te laat,” zegt ze met een pijnlijke glimlach. „Ik houd het geen vijf minuten meer uit zonder spuitje.” De dienstdoende zuster geeft haar de morfine-injectie en terwijl ik Michelles zwakke pols controleer, vraag ik mezelf weer af, of ze dit ziekbed doorstaan kan.

In mijn angst klem ik me vast aan de ongerijmde gedachte, dat het toch Gods bedoeling niet kan zijn, zo'n sprankelende geest te scheppen en dan te doven.

Mijn oog valt op het papiertje met de door Michelle overgebrachte gedachte.... „het allermooiste moest uit, juist omdat het 't allermooiste was....”

Is dit een antwoord op mijn veronderstelling?

Met tranen in de ogen wend ik me af van het stille, witte gezichtje met de gesloten ogen....

HOOFDSTUK X

Het heeft lang geduurd, eer ik uit Daatjes aanwijzingen gedistilleerd heb, tot welke godsdienstige richting ze eigenlijk behoort.

Geen andere kerkelijke begrippen schijnen haar bijgebracht dan: fijn, heel fijn en gewoon.

Met behulp van een oud jaarboekje heb ik eindelijk uitgevonden tot welke dominee ik me moet wenden om over het gezin te spreken.

„Jullie dominee heet Ringers hè?” informeer ik om zekerheid te hebben.

„Hoe die precies heet, dat weet ik nie,” zegt Daatje schouderophalend, „maar hij heeft een lange baard en hij hijgt als hij

preekt.”

Als ik voor de pastorie naast de kerk sta, kan ik me niet overtuigen of de naam van de predikant klopt, want het naambordje is van de deur verwijderd.

Ik geef een drukje op de elektrische bel en dan kan ik volgens alle boeken over domineesgezinnen meidengeslof in de gang verwachten.

Ik hoor echter niets, en als ik daarom voor de tweede maal bel, komt er een stem uit de gang: „We zijn in de kelder, loop maar achterom.”

't Is een wonderlijk amicale begroeting voor zo'n eerste visite, maar ik weet niets beters te doen dan een weg achter het huis om te zoeken.

Dat valt me niet gemakkelijk. Ik ga een zwarte deur door en beland achter de kerk en als ik achter het hele kerkgebouw omgedwaald ben, kom ik op een plaatsje, dat bedekt is met kisten en manden, waaruit stro puilt.

Ik overleg met mezelf of ik de tuindeur binnen zal gaan, maar geblaf vanuit de bijkeuken doet me een afwachtende houding aannemen.

Mijn gedachten beginnen speels te fantaseren over de verdere loop der gebeurtenissen. Zal er dadelijk een raam opgeschoven worden en zal de astmatische gebaarde dominee Ringers vanuit een raam informeren naar het doel van mijn komst?

Ik hoor gerucht achter de deur.

„Koest Blackie,” waarschuwt een stem. De deur gaat open en een jonge man staat tegenover me met opgestroopte hemdsmouwen en een verwarde krulkuif boven een jongensachtig gezicht. Zijn ogen sperren zich van verbazing en ik begin:

„Ik wilde graag uw vader spreken.”

Zijn hele gezicht lacht als hij zegt: „Als u nu direct de sneltrein naar het noorden neemt, kunt u hem vanavond nog bereiken, maar sedert wanneer vervoegt men zich bij de zoon om de vader te spreken?”

Naast de arm van de jongeman wringt zich een jong vrouwengezicht dat me met grote verbaasde ogen aankijkt.

„John,” zegt ze verwijtend, „het is onbeleefd van je, niet direct te begrijpen, dat de juffrouw verkeerd is.”

„We dachten, dat u ons dienstmeisje was,” gaat ze voort, „ze was even een boodschap gaan doen en als we in de kelder zijn, dan kan de voordeur niet open. Kunnen we u misschien terecht helpen?”

„Ik wilde dominee Ringers spreken,” helder ik op, „volgens het jaarboekje moet hij hier wonen.”

„Als u een nieuw jaarboekje geraadpleegd had, zoudt u gevonden hebben, dat de vicaris Milius — hij maakt een buiging — de vertrokken dominee Ringers al sedert maanden vervangen heeft.”

„Ik wilde de predikant hebben, die in deze pastorie thuis hoort,” houd ik aan.

„Als het is om me over iets betreffende mijn gemeente hier te spreken, dan komt u te laat, want morgen vertrekken we naar Oosterwoud, waar ik zondag mijn intrede hoop te doen.”

„Laat de juffrouw toch even binnen komen,” zegt het vrouwtje, „allicht kun je haar terecht helpen.”

„Als de uitnodiging om in die verhuisboel binnen te komen van mijn vrouw uitgaat, laat ik u gaarne binnen,” lacht dominee Milius. En 't duurt niet lag of ik zit in de ontredde huiskamer op een tevoorschijn gehaalde stoel. Het echtpaar Milius zit bij elkaar geschoven op een verhuiskist.

„Is u familie van dominee De Laat?” vraagt de hulpprediker, wanneer ik hem mijn naam noem.

Als ik zeg, dat ik zijn dochter ben, is het ijs gebroken. Samen hebben de dominee en zijn vrouw een paar jaar geleden vaders lezingen over Selma Lagerlöfs werken gevolgd.

Hij zegt me, hoe die voordrachten in wijde kring grote waardering hebben gevonden. We vergeten de chaos om ons heen en babbelen honderd uit, tot de werkelijke „Neeltje” verschijnt.

„Hè toe vrouw, we kunnen onze visite toch niet op een droogje laten zitten, laat Neeltje wat thee zetten,” vraagt dominee Milius.

„De kopjes zijn ingepakt, ik heb alleen nog maar glazen voor morgenvroeg,” zegt het mevrouwtje.

Niemand vindt het natuurlijk een bezwaar thee uit een glas te drinken en een kwartier later babbelen we — de theeglazen op de punt van onze knieën — weer verder.

't Gesprek, dat eerst over koetjes en kalfjes gelopen heeft, wordt langzamerhand ernstiger. Dominee Milius informeert naar mijn

werkkring.

„'t Lijkt me heerlijk,” zegt hij, „met al je jonge levensblijheid en al je jeugdige werkkraft iets te kunnen zijn voor hen, van wie de vreugde genomen werd in de lange donkere tijden van ziekte en pijn.”

„En als het dan zo wordt, dat ziekte en dood je je eigen levensblijheid ontnemen?” vraag ik.

„U is christin?”

Zijn vraag is een antwoord.

Dan klaag ik tegen deze twee jonge mensen, die ik nog maar zo heel kort ken, al de moeiten, die ik voor thuis verborgen hield. „Nu ik telkens van aangezicht tot aangezicht tegenover ziekte en dood sta, is mijn levensmoed verdwenen. Ik heb begrepen, wat de regels van het bekende gedicht betekenen: Wie geen moed heeft om te sterven, Zal de moed tot leven derven, Steeds gaapt d' afgrond aan zijn voet.”

„Maar dat gedicht is niet voor u, want u is christin,” zegt dominee Milius weer.

„Ja,” zeg ik, „maar mijn liefde voor Christus en de zekerheid, dat Hij door Zijn dood mijn schuld verzoende, kan mijn afgrijzen voor de dood niet wegnemen. Ik ril als ik zie de vernieling van een mensenlichaam, die al begint voor het weggeborgen wordt in de aarde.”

Het jonge vrouwtje tegenover me rilt. De jonge man slaat zijn arm om haar heen en wonderlijk rustig zegt hij:

„Maar dacht u, dat er één christen op aarde was, die dat niet beleefde? Is het niet heel natuurlijk, dat uw jonge leven terugschrikt voor de dood? U hebt nu toch nog geen stervensmoed nodig! Die ontvangt u maar één keer: als uw stervensure aanbreekt.

Maar tot die tijd moet u geloven, dat uw liefde voor Christus en uw verzoening met Hem u willig af zal doen staan uw aardse lichaam, als de tijd gekomen is.”

„Dus mijn ontreddering bij de dood betekent niet, dat mijn geloof geen waarde heeft?” vraag ik gretig.

„Het betekent alleen, dat u mens is,” zegt dominee Milius.

We praten verder, ik vertel hem van Michelle en van de waar-
schuwing der directrice, dat ik nooit een geestelijke voor een

patiënt mag halen.

„Maar die geestelijke mag wel een ziekenhuiszaal bezoeken als onderdeel van zijn evangelisatie-werk,” zegt hij knipogend.

„U vertrekt toch morgen?”

„Maar ik krijg een opvolger,” glimlacht hij, zijn notitieboekje tevoorschijn halend.

Uit het boekje valt een portretje. Ik haast me het op te rapen en wil het bescheiden met de afbeelding naar beneden aan zijn bezitter teruggeven. Maar dat is niet naar de zin van 't vrouwtje. Ze legt het terug in mijn handen.

Een schattige baby zie ik er op afgebeeld met een overvloed van krulletjes boven de guitig lachende ogen.

„Vertel maar gauw, dat dat nu jouw kind is,” lacht dominee Milius.

Het vrouwtje pruilt: „Ben jij er dan niet trots op?”

„Niet tegenover deze jonge dame, die hele ziekenhuiszalen vol met schattige kinderen ziet.”

„Zelden zoals deze,” help ik het moedertje.

„Zie je wel,” lacht ze gelukkig. „Wilt u hem eens in 't echt zien?”

We lachen om de uitdrukking, stommelen achter elkaar de kale trap op, belanden in een lege kamer, waar alleen nog een ledikantje staat.

Mevrouw Milius draait het licht op.

„Dat is ie nou, het pastorie-wonder,” plaagt dominee.

Rudi, niet gewend aan het onbeschermd, directe licht, doet zijn oogjes open, lacht even tegen zijn vader en moeder, kijkt dan met knipperende ogen naar de vreemde indringster.

„Rudi „in 't echt” valt niet tegen hoor,” prijs ik, „wat kijkt hij pienter.”

„'t Is een erg wijs kind voor zijn leeftijd,” zegt 't gelukkige moedertje met een ernstig gezicht.

Dominee schatert zijn gulste lach door de kamer.

„Waarom lach je zo?” vraagt Rudi's moedertje.

„Omdat ik nog nooit een kind van die leeftijd heb gezien, of het werd door zijn moeder als een voorlijk kind geprezen,” plaagt de vader.

„Je hebt het zelf ook wel eens gezegd,” houdt het vrouwtje vol.

„Maar nooit als iemand anders het horen kon,” onderwijst

dominee.

Rudi geeft handjes, wordt weer ondergestopt en we gaan naar beneden. Mevrouw biedt me nog een glas thee aan, maar een blik op mijn armbandhorloge doet me vlug opstaan.

„Wanneer ik niet doorloop, kom ik nog te laat in 't ziekenhuis,” schrik ik.

Als ik al afscheid genomen heb, kom ik tot de conclusie, dat ik met mijn eigenlijke boodschap over Daatjes moeder niet voor de dag gekomen ben. Dominee schiet al in zijn overjas.

„Ik zal u even een korter weg door de binnenstad wijzen, dan vertelt u mij onderweg, wat u nog op 't hart had.”

Hijgend van het vlugge lopen vertel ik hem van Daatjes moeder, die zich tegenover me beklaagde, dat ze door de kerk in de steek gelaten werd.

Op de stoep van 't ziekenhuis noteert hij onder de booglamp het adres.

„Ik ken het gezin niet van naam, maar ik beloof u, dat ik uw boodschap over zal brengen aan mijn opvolger,” zegt hij, „ik dank u dan vast voor de goede zorgen, die u aan één van mijn gemeenteleden besteedde.”

„Jammer, dat ik die zorg vergat in gebabbel over mijn eigen belangen.”

„We wisten, dat we in 't geheel maar een paar uur van elkaars kennismaking zouden kunnen genieten en dat bracht ons wellicht in de war,” schertst hij.

Met een laatste hartelijke handdruk neemt hij afscheid. Even blijf ik hem nakijken.

Wonderlijk thuis heb ik me gevoeld bij die twee mensen en heimwee kan ik voelen bij de gedachte, dat ze meteen voor goed weer uit mijn leven verdwijnen zullen.

Boven mij begint het carillon te spelen. Half elf moet dat zijn. Mijn ogen zoeken de verlichte wijzerplaat. Tot mijn schrik constateer ik, dat de wijzers elf uur wijzen. Mijn horloge moet stil gestaan hebben. Ik zal de Feldwibel moeten vermurwen niet te rapporteren, dat ik een half uur over avondappèl arriveerde.

De voordeur gaat juist open. Misschien kan ik langs een vertrekkende late bezoeker naar binnen glippen.

Ik duw de op een kier geopende deur even verder open en sta

meteen tegenover dokter Borch Van Heeckeren en de directrice. Van ontsteltenis vergeet ik te groeten en blijf met gebogen hoofd als vastgenageld op de deurmat staan.

„Heeft u voor een geopende brug moeten wachten of is u te laat opgestaan? Welke van de uitvluchtjes schiet u 't eerst te binnen?” glimlacht dokter Van Heeckeren.

„Pardon.”

De directrice vindt het schijnbaar ongepast met een dergelijk vergrijp de gek te steken en neemt onmiddellijk de strenge leiding van het onderhoud.

„Wil zuster De Laat me even ophelderen, wat de oorzaak is van haar laatkomen?”

„Ik ben naar dominee Milius geweest,” stotter ik, „en de klok ging voor.”

De directrice gaat een stap opzij om me te beduiden, dat ik voorbij kan gaan, dan zegt ze met een sarcastisch lachje: „Uw uitvlucht is wat te gehaast verzonnen, want in dat geval had u te vroeg hier moeten zijn. U kunt gaan. U zorgt wel, dat het niet weer voorkomt, dat de klok „voor” gaat.”

Dokter Borch van Heeckeren lacht kort en gul.

Ik sluip weg. Ik voel me als een kind, dat voor een volle klas een pak slaag heeft gehad.

Uit het gezicht van de directrice zet ik me hopeloos bedroefd op de trap. Dikke tranen rollen me over de wangen. Na de heerlijk gezellige avond lijkt deze ontvangst me een koud stortbad.

Door de gang klinkt schel het signaal voor de directrice. 't Kan zijn, dat ze op een der zalen boven geroepen wordt en dan zal ze langs me heen komen.

Werkelijk hoor ik onmiddellijk na het signaal voetstappen achter me. Vlug loop ik de trap op, maar voor ik boven ben, wordt er een hand op mijn schouder gelegd. Ik kijk in de lachende ogen van Grote Eduard.

„Zo bedroefd om zo'n heel klein standje, mijn kleine kameraad van de achterbuurten?”

Alweer lachend door mijn tranen heen kijk ik hem aan.

„Vergeet u 't standje maar gauw, de directrice heeft zoveel reden tot tevredenheid, dat ze dat kleine vergrijpje wel spoedig vergeten zal,” troost hij.

Ik wil doorlopen, maar dokter Van Heeckeren houdt me tegen. „Dacht u, dat ik u alleen gevolgd ben om u te troosten? Ik heb een verzoek aan u. Wilt u er uw best eens voor doen Michelle de Ruyg te overtuigen, dat ze van die zaal weg moet? Ze is bijzonder op u gesteld. Zeg haar, dat 't voor haar herstel beter is, dat ze apart ligt”.

Mijn ogen lichten op. Grote Eduard zegt nu tegen mij, achter de rug van de patiënte, dat ze beter zal worden.

Ik reik hem de hand. „Ik beloof u, dat ze gaan zal.” Het gebaar is ietwat teatraal. Brengt dat het oude sarcastische lachje op zijn gezicht?

Hij pakt mijn hand en zijn stem tot fluistertoon dempend, vraagt hij, plots van onderwerp veranderend: „Sedert wanneer is het gewoonte, dat een dominee zijn catechisante tot de stoep van 't ziekenhuis wegbrengt?”

„Dominee Milius is getrouwd,” zeg ik vlug. „Ik bedoel... ik was daar op visite en hij bracht me alleen uit beleefdheid weg.”

In de war gebracht zwijg ik. Grote Eduard heeft mijn hand vast gehouden en terwijl zijn ogen blijven lachen in de mijne, zegt hij: „Uw antwoord maakt mijn vraag heus verdacht.”

Zijn stap is allang verklonken, als ik nog steeds de antwoorden sta te verzinnen, die ik hem had kunnen geven. Antwoorden vinden als het te laat is, is geen kunst, spot ik met mezelf, als nieuwe voetstappen achter me mij naar mijn kamer jagen. Om Agnes niet wakker te maken, ontkleed ik me in het donker.

Heerlijk rust mijn lichaam uit na de lange, vermoeiende zaaldienst en de wandeling er na. Mijn gedachten echter rusten niet. Die worden niet moe al mijn belevenissen van de avond te overdenken en nog eens te overdenken.

Ze houden de slaap uit mijn ogen, maar als je zulke prettige dingen beleefd hebt, dan zou je ook wel de hele nacht wakker willen liggen denken, zonder moe te worden.

HOOFDSTUK XI

....„Kun je 't je indenken, Harry, dat we die goede, oude Liesbet nooit meer zullen zien? Dat we voorbij haar huisje zullen lopen en haar schattige rimpelgezichtje niet meer boven de geraniums uit zullen zien kijken? Is het niet net of een lief oud grootmoedertje van ons is weggegaan?

Van haar laatste ogenblikken weten we niets. Het nichtje, dat zo'n beetje voor haar zorgde, kwam gistermorgen schreiend bij ons. Ze vertelde, dat Liesbet zó vast sliep, dat ze niet wakker te krijgen was.

Vader en moeder gingen met haar mee. 't Was zoals vader vermoedde: Liesbet was 's nachts stilletjes heengegaan.

We mogen niet om haar schreien, zegt vader. 't Was zo eenzaam in haar leven geworden. Ze was volslagen blind.

Harry, ben je van plan overmorgen hierheen te komen om haar begrafenis bij te wonen? Toe, doe het maar. O, ik ken je grootste bezwaar wel, maar ik heb een spaarpotje van mezelf en daar zal ik je de helft van het reisgeld uit teruggeven.

Later, als je directrice van een ziekenhuis bent, mag je het me weer vergoeden.

Toe Harry, kom maar. Liesbet stond altijd klaar voor anderen. Ga maar mee om haar weg te brengen naar 't kleine kerkhof. Kom met dezelfde trein als de vorige keer, dan zal ik er zijn om je af te halen.

Heel veel liefs van je

Elly."

Telkens lees en herlees ik de brief. Tranen lopen me over de wangen.

Onze goede oude Liesbet weg. Natuurlijk ga ik naar haar begrafenis.

Agnes trekt een bedenkelijk gezicht, als ik haar zeg, dat ik vrij wil vragen.

„Ga direct na tafel naar de directrice," raadt ze, „mogelijk, dat ze 't zo regelt, dat je vrij kunt krijgen."

„Maar Agnes," zeg ik, „Liesbet betekende zoveel voor ons."

Als ik tegenover de directrice sta en ze vraagt me, wàt Liesbet eigenlijk voor ons was, dan kan ik geen woorden vinden om het uit te leggen.

Ik gebruik het woord „baker,” dat ik vlug weer vervang door „vriendin.”

Met een schamper kort lachje wacht ze tot ik vastloop in mijn uitleggingen.

„Dus als ik het goed begrijp, verwacht u, dat ik de dienstrooster voor een paar dagen omver gooi, omdat u gaarne de begrafenis van uw.... enfin.... van één uwer kennissen bij wilt wonen?”

Ik zwijg en ze vervolgt: „U heeft een vreemde opvatting van uw taak. Gaat u eens even rustig zitten, ik heb u allang daar over willen aanspreken.

Om te beginnen hebben we de dwaze manier, waarop u bij die kastengeschiedenis van die oude vrouw op uw zaal betrokken werd.”

„Heeft dokter Borch van Heeckeren u verteld....” begin ik.

„Als u zich even precies de feiten te binnen roept, zult u zich nog wel herinneren, dat het mensje in mijn tegenwoordigheid u voor uw verdere bemoeiingen bedankte.

Dan hoorde ik, dat u omgang zoekt met het keukenmeisje. — Mij kwam ter ore, dat u daar thuis is geweest.

Verder heeft uw zaal bezoek gehad van een hulpprediker, die uw naam noemde. Voelt u zelf niet, dat dat dingen zijn, die niet voor moeten komen? Wat het laatste feit betreft, ik geloof toch, dat ik duidelijk genoeg geweest ben met mijn waarschuwing aan u, toen u zich meldde. En naar aanleiding van dat bezoek aan Daatje kan ik u zeggen, dat ik u geen lijstje kan geven van de dingen, die hier wèl en die niet te pas komen. Er wordt ook nog iets aan uw eigen gezond verstand overgelaten. Het is nu eenmaal geen usance, dat men kopjes thee en koffie gaat zitten drinken bij patiënten etc.”

Ik verweer me niet, de tranen biggelen me over de wangen.

„Dank u,” zegt ze koud, „u kunt gaan. Ik hoop, dat het bij een wàarschuwing kan blijven.”

Even later leun ik tegen de deurpost van de cocktailzaal, ik kan met zo'n behuild gezicht niet binnen gaan.

Met een ruk gaat de deur open en Grote Eduard staat voor me.

„Zo, kleine huilebalk,” zegt hij, zijn handen op mijn schouders leggend, „wat is het griezelige grote verdriet?”

„Liesbet is dood,” snik ik, „ik mag niet naar haar begrafenis.” Hij heeft zijn handen weggenomen. „Liesbet.... Liesbet....?”

„Liesbet van ons dorp, die blind was....,” zeg ik onbehopen.

„Ach ja,” zegt hij, zich naar de kamer van directrice kerend, „zal ik eens zien of de vesting voor mij òòk onneembaar is?”

In mijn verwarring pak ik de mouw van zijn witte jas. „Niet doen, de directrice is zo boos; ik heb zo'n hoop standjes gehad.”

Even verstrakt zijn gezicht, dan worden zijn ogen zacht en vriendelijk.

„Waar je standjes voor gehad hebt, weet ik niet zusterje, maar alleen al voor Michelle ben je schatten waard.”

Door mijn tranen heen glimlachen mijn ogen in de zijne.

„Zo,” zegt hij, „nu schaar ik me weer bij uw tegenpartijders.”

Mijn zaalwerk doe ik stil en verdrietig. Ik waan een leger spionnen om me heen, maar Agnes, die ik mijn nood klaag, zegt, dat ze niet gelooft, dat het zo'n vaart loopt met dat verklikken.

„Je bemoeienissen met Ootjes kast weet ze van Ootje zelf,” zegt ze.

„Daatje heeft natuurlijk met een verheerlijkt gezicht verteld van je tocht naar haar huis, waar ook absoluut niets insteekt. En dat bezoek van de dominee schuift de directrice luk-raak op jouw rekening.”

„Wanneer is die dominee geweest?” vraag ik.

„In jouw vrije tijd en hij was ook nog zo onhandig om naar jou te vragen.”

„Heeft hij gesproken met Michelle.... ik bedoel met de patiënten?”

„Nee, 't was een vrij schutterig jongmens. Hij zei, dat dominee Milius hem gestuurd had en sloeg een heel erge blunder, toen hij de zaal opkwam. Een der patiënten had een wildvreemde baby in haar armen en hij begon met haar te zeggen, dat het kindje sprekend op haar leek. — Je kent die ondeugden van de cocktail-zaal. Ze lieten hem in de waan, dat de baby bij dat vrouwtje hoorde, maar bleven giechelen van 't begin tot het eind. Zelfs Michelle glimlachte in een heftige pijnaanval mee. Ik moest de zaal tot de orde roepen. Hij heeft wel gebeden met ze, maar 't was toch een dwaas bezoek. Toen hij weg was, heb ik ze eerbied ingeprent voor iedere geestelijke, die nog zou komen, maar in mijn

hart geloof ik, dat een dergelijk onhandig exemplaar wel m^eer de lachlust op zal wekken."

„Och, hij was natuurlijk nog erg jong, misschien was het wel de eerste keer, dat hij een ziekenhuisbezoek aflegde," veronderstel ik.

Agnes slaat haar arm om mijn schouder. „Pieker nu niet verder over die domineesgeschiedenis. Wil ik je broer vragen of hij je zondag uit de put komt helpen?"

Verwonderd kijk ik haar aan. „Of jij dat wil vragen? Je weet toch zijn adres niet?"

Agnes kleurt, heldert op: „Ik vertelde je toch, dat hij die zondag dat jij naar huis was, bij mij thuis is geweest. Hij zag mijn collectie Tooropkaarten en beloofde me er nog wat bij te sturen. Toen moest ik hem weer bedanken en toen bedankte hij mij weer voor het bedankje. Simple comme bonjour."

„Ik heb zondag zaaldienst tot zes uur," weifel ik.

„Ik ben vrij tot zeven uur," zegt Agnes, „dan ga ik in de wacht. Dan ontferm ik me wel weer over je broer tot zes uur en 's avonds ga jij met hem uit. Desnoods kan je mijn kamer thuis wel krijgen. Moeder vindt dat wel goed."

Ik hunker er naar Lodewijk te zien en met hem over huis te praten, maar ik durf zo maar geen beslag te leggen op Agnes' vrije tijd.

„Vind je 't niet jammer van je vrije zondag, Agnes?"

„De „De Laatjes" zijn onderhoudend genoeg," vleit ze.

„Goed," zeg ik weer wat opgemonterd, „maar ik vraag het hem zelf wel even, ik moet t^och Elly's brief beantwoorden; dan ben jij van het briefschrijven af."

Een vlugge glimlach werpt Agnes naar me, dan vraagt ze me op de zaal te willen letten, terwijl zij met Michelle naar beneden gaat voor een hernieuwde belichting.

„Zeiden ze maar eens wat definitiefs tegen Michelle," zeg ik.

Agnes haalt de schouders op.

„Ik weet wel, dat ik die tochten met Michelle naar beneden verschrikkelijk vind. Bij iedere beweging kreunt ze van pijn en dan al die studenten er omheen, 't moet haar geweldig hinderen."

„Ze w^ordt beter," zeg ik. „Grote Eduard heeft me een paar dagen geleden gevraagd, of ik Michelle wilde bewegen apart te gaan

liggen, omdat dat haar herstel zou bespoedigen."

„Denk eens goed na, hoe dokter Van Heeckeren zich tegen je uitgedrukt heeft. Heeft hij gezegd: Michelle herstelt eerder, wanneer ze apart ligt?"

„Nee," zeg ik, „hij heeft gezegd: „Zèg haar, dat 't beter voor haar is als ze apart gaat liggen."

„Juist," zegt Agnes, „zèg haar, dat is de methode van Grote Eduard."

Ik grijp haar bij de arm. „Maar Agnes, als dokter Van Heeckeren wèèt, dat ze achteruit gaat, dat ze....," ik durf 't woord niet uitspreken, „mòet hij 't toch zeggen."

Agnes schudt 't hoofd. „Nee, niemand kan verdragen, dat de dood hem aangekondigd wordt. Zèker onze jonge levenslustige Michelle niet."

„Agnes, maar nà de dood?"

Onze ogen ontmoeten elkaar zonder begrijpen. Het is het terrein, waarop we vreemden voor elkaar zijn.

„Agnes, als ik het ronduit vraag aan Grote Eduard, wat zijn wèrkelijke gedachten zijn over Michelle, zàl hij me dan antwoorden?"

„Och," weifelt Agnes, „een verpleegster is geen artikel, dat gespaard wordt door de heren doktoren. Ik denk wel, dat hij 't je zal zeggen, maar waarom wil je 't weten? Je moet immers toch zwijgen!"

Ik help Agnes Michelle de zaal afbrengen, maar als het patiëntje even haar slappe, klamme vingers als steun zoekend in de mijne legt, weet ik, dat ik te laf.... veel te laf zal zijn om dokter Van Heeckeren de waarheid omtrent haar te vragen. Hoe zou ik haar verder kunnen bemoedigen?

Als de grote, naar het leven en gezondheid hunkerende ogen de mijne zouden zoeken, dan zouden ze de leugen vinden....

Het valt me niet moeilijk Michelle over te halen alleen te gaan liggen.

Stil, met een van mij afgewend wit gezicht, ligt ze na het onderzoek op de gang te wachten tot haar ledikant de zaal opgereden zal worden. Een luid gelach van één der patiënten klinkt door de half geopende zaal deur naar buiten.

Ze slaat haar ogen op. Haar voorhoofd fronsd zich even over de hinder van het lawaai.

Ik neem haar hand. „Michelle, denk je eens in, rustig te kunnen liggen en dat gelawaai niet meer om je heen te hebben. 't Zou zo goed voor je zijn, als je ongestoord zoudt kunnen rusten. Je wèèt, dat je een kamer apart kunt krijgen.”

Als ze blijft zwijgen, buig ik me over haar heen. Twee grote tranen rollen over de ingevallen wangen.

„O Harry,” zegt ze, „zeg hun, dat ze me niet naar zeven brengen.” Kamer zeven — het celachtige kamertje met de sobere meubilering van bed en nachtkastje en wastafel. De kamer, waar iedere wens van de patiënt — als het enigszins mogelijk is — vervuld moet worden. De kamer, waar de stille, witte handen uiteindelijk op de niet meer ademende borst worden gevouwen.... soms na dagen.... soms na enkele uren.... de dood stoort zich niet aan de schatting van geneesheren.

„Michelle zal apart gaan liggen, maar breng haar niet naar kamer zeven,” vraag ik zuster De Geer.

„Zeg haar, dat het zonder enige bedoeling is, dat die kamer voor haar gebruikt wordt,” raadt de hoofdverpleegster.

„Heeft u geen andere kamer vrij?” houd ik aan. „Waarom zouden we haar nodeloos verontrusten?”

„Ik zal er met dokter Van Heeckeren en de directrice over spreken,” belooft zuster De Geer.

's Avonds ligt Michelle op een tweede-klas-kamer, waarin maar één bed staat.

Op de cocktailzaal is het de hele dag akelig stil in de bedden. De patiënten missen Michelle, die de laatste tijd toch meestal maar stilletjes in haar hoekje lag, niet zo erg.

Als ik de laatste zaalronde maak, blijf ik even staan bij tante Leida. De schriften met haar verzamelingen liggen op haar nachtkastje, wat uitgeknipte dominees zwerven over haar bed.

„Foei toch, tante Leida,” zeg ik, „zo'n wanorde in je dominees-galerij.”

Het bleke, benige hoofd met het grijze vlechtje blijft afgewend, de vergroeide vingers proberen met het wollen beddejakje — tante Leida's zelfgehaakte glorie — een traan weg te vegen.

Ik grijp het klauwige kille handje, buig me over haar heen.

„De een na de ander....” fluistert ze.

„Ze is niet naar kamer zeven gebracht, tante Leida.”

„Tien jaren in dit huis hebben me zò wijs gemaakt,” snikt ze,
„zo wijs....”

Ik laat haar drinken.

„De een na de ander.... kamer zeven wacht nog wel wat,” snikt ze.
Ik vouw de deken om de vreemd opgetrokken benen, de benen,
die nooit meer zullen kunnen bewegen; dan druk ik het trillende
hoofd even tegen mij aan.

Tante Leida, die wellicht nog jaren zal liggen, bevend en ver-
lamd.

Kamer zeven wacht nog wel wat....

Voor ik naar bed ga, loop ik nog even bij Michelle aan. De hele
dag heeft ze onder invloed van spuitjes gedoezeld.

Als ik binnen kom, probeert haar over het nachtkastje tastende
hand het doekje te vinden, dat in een bakje ijs ligt.

„Wil ik je helpen, meiske, heb je hoofdpijn?”

„Ja, maar 't is wel uit te houden hoor. Maar dat ijsdoekje is zo
verrukkelijk.”

Ik leg het koude doekje op haar slapen, voel even in gewoonte-
gebaar haar pols. Haar vingers proberen mijn mouwen te strelen.

„Harry,” zegt ze met iets van de oude olijkheid in haar stem,
„kun jij mijn tante het grienen niet verbieden? Op zaal moest ze
zich beheersen, maar hier was 't vanmiddag verschrikkelijk.”

„Een keer ben ik bijna verdronken,” zeg ik zacht. „Moeder snikte
heel erg, toen ik thuisgebracht werd, hoewel ze wist, dat mij niets
ergs overkomen was en nooit verlang ik erger naar mijn moeder,
dan wanneer ik aan die tranen denk.”

„Heb jij geen mensenkennis of zitten je ogen dicht?” zegt ze
met een treurig lachje. „Wie vergelijkt er nu een echte moeder
met mijn tante?”

„Ze kan toch wel van je houden?”

„Ja, dat zou kunnen, maar 't is niet zo en bovendien, ze maakt
me zo nerveus met die huilbuien. Er is hier niets te huilen.”

Terwijl ze de laatste woorden zegt, houdt ze haar spiedende ogen
op mijn gezicht gevestigd.

„Harry, er is hier toch niets te huilen?”

In haar woorden heeft weer de doodsangst gehijgd.

„Ik wòrd beter,” zegt ze.

„Je wòrdt beter,” zeg ik.

In mijn hart is de stille bede of mijn woorden niet tot een leugen mogen worden.

„Dan is het goed. Wat is een mens toch direct veeleisend hè?” vervolgt ze. „Als je maar een veer van je mond kan blazen, begin je direct maar over beter worden te denken en als die nare pijn in je lichaam begint te vreten, zou je je handtekening wel willen zetten om je hele leven hier te liggen, als die pijn dan maar weg was.”

„Harry,” gaat ze verder, „vergeet morgen niet van de zaal mijn notitieboekje mee te brengen. Ik heb aldoor aangetekend, hoeveel spuitjes ik krijg.”

„Foei,” zeg ik, „potlood en papier zijn voor jou contrabande.”

„Ik zou geen pen meer vast kunnen houden,” zegt ze verdrietig lachend, „wat statistiek-streepjes kras ik, vier op een rijtje, een vijfde er doorheen. 't Is voor later geld waard, als ik mijn roman ga schrijven over dit ziekbed.”

„Je wilt er dan toch geen medische verhandeling van maken?” plaag ik.

„Nee,” zegt ze, „en toch zou ik graag weten, waar ze mij mee inspuiten. Eerst wilde ik me niet laten verdoven. Morfine is zo schadelijk. En toen heeft Grote Eduard gezegd, dat ik ingespoten zou worden met een onschadelijk middel, waar ik wel honderd jaar mee kon worden.”

Als ik op mijn kamer kom, legt Agnes geuwend haar boek opzij.

„Zo, teutstertje, ben je daar eindelijk?”

„Agnes,” zeg ik zonder haar te antwoorden, „zijn er onschadelijke en schadelijke verdovingsmiddelen?”

Ze trekt haar schouders op. „Spuitjes zijn een noodzakelijk kwaad. Ik voor mij geloof, dat een geregeld gebruik altijd schadelijk is.”

„Wat krijgt Michiel voor spuitjes?” vraag ik.

„Meestal... eh... morfine,” weifelt Agnes.

We zwijgen verder over Michelle, maar ik moet mijn ogen sperren om de tranen terug te dringen.

Michelle, die te goeder trouw gelooft wat ze zeggen, al die geleerde mensen.

Michelle, die opzettelijk misleid wordt. Tot haar beterschap?
Of om haar te blinddoeken tot de poort des doods?

HOOFDSTUK XII

Zondag. Een lange saaie zaaldag heb ik doorworsteld. Een zaaldag zonder Agnes en zonder Michelle.

Om geen tijd met tafelen te verliezen, heb ik staande in 't kleine keukentje een boterham gegeten. Heerlijk zo'n hele avond met Lodewijk in 't vooruitzicht. Klokslag zes zit ik beneden in de vestibule te wachten.

De Feldwebel dreuntel heen en weer, probeert me uit te horen, waar ik mijn zondagavond denk door te brengen. Met irriterende langzame klikjes verspringt de wijzer van de gangklok de minuten. Het wordt half zeven en kwart voor zeven, maar Lodewijk en Agnes verschijnen niet.

Op slag van zeven stuift Agnes binnen, hijgt met haar hand wuivend: „Foei, 'k ben bijna te laat, ik loop maar direct door.” Lodewijk is achter Agnes de vestibule binnengekomen, slaat uit verlegenheid over zijn laatkomen een toontje tegen me aan, of ik Edith ben.

„Zo kleintje, wacht je al lang? We hebben ons iets verlaat.” Hij heeft me op beide wangen gekust en de Feldwebel humt veelbetekenend.

„'t Is wat moois,” zeg ik, „je zùs zo lang te laten wachten.” De opzettelijke aanduiding van de familierelatie heeft een eind gemaakt aan het wantrouwen van de snorrenstrijkende bemoeial. Samen zoeken we als bij afspraak de stillere stadswijken. Heerlijk om saampjes te kunnen praten over de „Ark” en over Liesbet. 't Geeft ons het heerlijke gevoel nog helemaal bij vader en moeder te horen, ook al zijn we mijlen van het oude nest verwijderd.

„Wat zie je witjes, Harry, we hebben veel te lang achtereen gelopen,” zegt Lo, als hij mij gebracht heeft tot de ziekenhuisdeur.

„Voor zeker iemand heb ik mijn avondboterham opgeofferd,”

pruil ik, „en hij heeft dat beloofd door me een vol uur te laten wachten.”

„Ik kom gauw weer,” troost Lo, „en dan zal ik om zes uur present zijn.”

„Dan kom je natuurlijk op mijn vrije zondag,” beslis ik.

„Zuster Eliveld vertelde me, dat jullie afwisselend vrij zijn en ik moet noodzakelijk nog eens haar verzameling Tooropkaarten zien.”

Ik dreig hem lachend met de vinger. „Lodewijk, je zuster wil niet langer verwaarloosd worden voor wat anzichtkaarten.”

Als ik dat gesprek overbreng aan Agnes, zegt ze wat afwezig: „Ja, 't is de moeite waard.”

Ik vraag lachend, wàt de moeite waard is, de verzameling kaarten of de middag met Lodewijk, maar ze is alweer ver weg met haar gedachten en antwoordt me niet.

Michelle is jarig. Als we heel vroeg in de morgen haar kamer binnenkomen, ruiken we al de zware, zoete geur van sering en hyacinthen.

„Hebben de nachtzusters me niet erg verwend?” zegt ze, mat glimlachend.

„Dat is nog maar een begin,” antwoordt Agnes, haar feliciterend. Als ik haar hand even te hard druk, kreunt ze, doch glimlacht mijn zelfbeschuldiging weer weg.

„'t Geeft niet Harry, vandaag over een jaar mag je mijn hand zo hard schudden als je wilt.”

Agnes heeft een grappig cadeautje voor haar verzonnen: een röntgenfoto van een gelaarsde voet in een lijstje. 't Is maar een plagerijtje, omdat Michelle zo vaak bedelde eens een röntgenfoto van zichzelf te mogen zien.

Lang bekijkt ze de ingelijste sculptuur-foto, die ik haar gaf: De Goede Herder, Die het gevonden lam meeneemt in Zijn armen.

„Mooi hè?” zegt ze. „Kijk die val van de kleren en de uitdrukking op het gezicht van de Herder eens. Ik kende de afbeelding wel. Wat een mooie sculptuur is dat toch.”

Wat een mooie sculptuur! —

O, begreep ze toch maar de zwijgende boodschap, die ik haar heb willen brengen.

Tegen de middag lijkt haar kleine kamer een bloemenhof.

„Kijk eens,” zegt ze naar een slanke vaas met witte rozen wijzend, „die heeft Grote Eduard me gestuurd. Jammer, dat ik er de andere zaalpatiënten niet een heel klein beetje jaloers mee kan maken; 't is zijn gewoonte niet om cadeautjes te geven.”

„Misschien maak je er de zusters wel jaloers mee,” zegt Agnes, me aan mijn oor trekkend.

Met een kleur als vuur praat ik vlug over Agnes' woorden heen. Zou zij me in haar hart rekenen bij degenen, die wèg zijn van Grote Eduard?

„Harry hoeft in ieder geval niet jaloers te zijn,” zegt Michelle weer. „Ik heb allang gemerkt, dat Harry een favorietje van hem is.”

Met haar stemmetje, dat de laatste dagen vreemd schor is geworden, imiteert ze dokter Van Heeckeren: „Ja hè, die zuster De Laat; als we die niet hadden, die kunnen we niet missen.”

„Dan ben jij over me begonnen tegen hem, ondeugd, anders zou dat gezegde van hem kant noch wal raken,” glimlach ik.

„'t Kwaadspreken zit me in 't bloed,” grapt Michelle.

Als grote gunst wordt toegestaan, dat tante Leida als afgevaardigde van de cocktailzaal haar zèlf het cadeautje van de zaal gaat overhandigen. Een handspiegel met leuke roze strikken versierd.

Ik schrik, als ik na dat bezoek weer bij Michelle binnenkom.

Lijkwit ligt ze met gesloten ogen teruggeleund in de kussens.

Ik waarschuw Agnes, die haar op bevel van dokter Van Heeckeren een opwekkende injectie geeft en ijs op de hartstreek legt.

De bloemen worden van de kamer gezet en haar tante moet zonder haar bezocht te hebben naar huis terugkeren.

Mijn vrije avond breng ik, met toestemming van zuster De Geer, achter het scherm op haar kamer door.

Als ik haar licht hoor kreunen, buig ik me over haar heen.

„Gaat 't weer wat beter, druktemaakstertje?” vraag ik, haar een paar zijgige krullen achter de dunne, witte oren strijkend. „Dat komt nu van al die verjaringsdrukte, hè?”

„Zijn ze weg?” vraagt ze.

„Wie?” vraag ik, haar zwakke pols controlerend.

„De bloemen!”....

„Morgen mag je ze terug hebben,” denk ik haar te troosten.

Plotseling schokt het ledikant van ingehouden snikken. „Ik wil ze niet terug; o, ik wil ze niet terug. Als ik tussen al die bloemen lig, dan lijkt het een.... een sterfkamer.”

„Michelle dan toch,” zeg ik ontroerd, „met 't zelfde recht zou je toch kunnen zeggen: Dan lijkt het een bruidskamer.”

„Ik was nog zo jong, toen moeder stierf,” klaagt Michelle. „Niets kan ik me bijna van haar herinneren; maar die donkere kamer met de lucht van rozen en sering en later die zwarte koets met al die witte bloemen, waar tante me naar liet kijken door een kier van de gesloten gordijnen.” —

Ze rilt.

„Stil nu maar,” kalmeer ik. „Denk er nu niet meer aan, anders krijg je weer hartkloppingen. Je bloemen zal ik op de zaal uitdelen.”

„Harry, neem dat ook weg,” zegt ze met een aandoenlijk smekend stemmetje op de röntgenfoto wijzend, „die griezelige voet doet me aan een geraamte denken en.... bewaar de spiegel van tante Leida ook maar. Dat nare ding was de directe oorzaak, dat mijn hart zo gek ging slaan. Foei, wat schrok ik toch van mijn gezicht.”

„Och, ze hebben gedacht je zo'n erg groot plezier te doen,” vergoelijk ik het zaalcadeautje.

„Ik denk hem later ook erg dikwijls te gebruiken,” glimlacht ze, „als ik weer dikke roze wangen tussen de roze strikken kan spiegelen.”

Ik zie, dat haar voorhoofd klam bezweet is. Ik ben bang, dat ze zich te druk zal maken, als ik bij haar blijf en daarom besluit ik haar alleen te laten en aan de nachtzuster over te dragen.

„Even nog,” vraagt ze, „toe Harry, in mijn laatje moet een envelop liggen met wat geld. 't Is het honorarium van mijn laatste schets. Zou je wat van dat geld af willen nemen en voor de zaalpatiënten morgen een gebakje willen bestellen? Ik was vanmiddag al van plan het je te vragen.”

Ik vind het geld en beloof haar, dat ik haar wensen zal vervullen, als zij nu probeert de hele nacht te slapen.

„Harry, jij en zuster Eliveld moeten maar wachten, tot ik beter ben hoor. Dan zal ik jullie fuiven, dat het klinkt als een klok. 'k Zal er speciaal een ellenlange schets voor schrijven, zo gauw

ik de pen weer hanteren kan.”

Doodmoe ligt ze in de kussens. Donkerblauw schaduwen de oogholten het uitgeteerde gezichtje.

Als ze beter is....

Buiten op de gang staat de bloemenschat, die haar verontrust heeft. Morgen zal ik ze verdelen onder de patiënten van de cocktailzaal.

Maar de rozen, de tere rozen in de slanke vaas neem ik mee naar mijn kamer, ze zouden zo spoedig verwelken op de warme zalen.

De rozen tegen mij aangedrukt loop ik in de richting van de trap. Plotseling zie ik in de verte Grote Eduard aankomen.

Vlug zoek ik hem te ontwijken, maar er is geen uitweg, die niet langs hem heen of voor hem uit voert.

Ik blijf stilstaan, klem houderig de vaas in mijn beide handen.

Ik kijk niet op, hoor zijn voetstappen bij me stilhouden.

Met neergeslagen ogen jok ik, de bloemen vooruitstekend: „Ik wilde die rozen naar uw kamer brengen.”

„Ai, waaraan heb ik die bloemenhulde te danken?” lacht hij.

„’t Is toch de vaas van Michelle,” zeg ik verwonderd, omdat hij zijn eigen geschenk niet herkent.

Zijn ogen krijgen plots de droeve zwaarvoedige uitdrukking, die hem jaren ouder maakt. „Och ja, ik bestelde ze per telefoon; waarom worden ze verbannen?”

„Die bloemen maken Michelle verdrietig,” zeg ik, „ze doen haar denken aan de dood.”

Is ’t de plotselinge schrik van deze ontmoeting, die me week maakt; of heeft het gesprek met Michelle me van mijn zelfbeheersing beroofd? Ik kijk tot hem op, mijn lippen trillen, tranen dringen in mijn ogen.

Dokter Van Heeckeren houdt even mijn blik vast. „Wilt u deze rozen wel even naar mijn kamer brengen? Ik zal nog even naar Michelle gaan; wacht u dan maar even op me, dan zal ik u voor de nacht nog zeggen, of er direct gevaar voor Michelle dreigt.”

Enige passerende zusters kijken even verwonderd naar ons. Dokter Van Heeckeren heeft zijn hand niet weggenomen. Het moet een vreemd gezicht zijn, die houding met die vaas rozen tussen ons in.

Van een overdadige weelde is de zitkamer van dokter Van Heeckeren. Hij heeft dit verblijf zelf laten inrichten voor de nachten, die hij in het ziekenhuis moet doorbrengen. Het zware Smyrna-karpet, de kostbare originele etsen, de open haard, het gedempte indirecte licht uit de grillig gevormde schemerlampjes; het scheidt een sfeer, die werelden verschilt van de koele, strenge meubilering van de overige particuliere ziekenhuiskamers.

Het duurt maar even voor hij binnenkomt, hij wijst naar een brede Chesterfield, waar ik bijna in verzink. „Gaaf u zitten?”

„Dreigt er direct gevaar?” vraag ik angstig.

Hij haalt de schouders op. „k Geloof het niet. Ik denk, dat het nog wel weken duren kan.”

„Maar garandeert u dan werkelijk haar absolute genezing?”

Hij is bezig geweest een sigaret aan te steken. Op mijn vraag deponeert hij de onaangestoken sigaret op het asbakje en wendt zich met een ruk naar mij toe.

„Haar genezing?... Zuster De Laat, in veel ernstige gevallen moeten we ons met een schouderophalen afvragen, wat voor kant het uit zal gaan, maar in dit geval kunnen wij met absolute zekerheid zeggen, dat zij niet beter wordt, niet beter kan worden. — De vreemde zelden voorkomende ziekte, die zij heeft, zal haar lichaam slopen en de morfine, die we haar moeten geven, omdat de pijnen anders niet te dulden waren, zal de rest doen.”

...Michelle's doodvonnis...

Zo plotseling is die slag voor mij, dat ik als onder lichamelijke pijn ineenkrimp. Met mijn hoofd in de handen, snik ik mijn intens verdriet uit.

Ik herinner me Agnes' woorden: Pantser je tegen de hopeloze ontredde, die je zou voelen telkens als zulk een, die je lief geworden was, werd weggedragen.

Dokter Van Heeckeren laat me drinken, zegt zacht: „Maar u wist dat toch wel, u had dat toch kunnen weten, een leek kan zelfs wel zien, hoe hard ze achteruitgaaf.”

Ik sta op en met trillende stem zeg ik: „Nee, ik wist het niet; hoe kon ik dat weten? Ik heb er bij gestaan, de talloze keren, dat u Michelle met uw grapjes wijs maakte, dat ze maar een kleinigheid mankeerde. Ik heb erbij gestaan, dat u haar de reisgidsen op bed wierp, die ze zou mogen gebruiken als ze beter was.

Ik heb u geloofd, maar dat is het ergste niet. Zij heeft u geloofd, zij vertrouwt argeloos op u en u laat haar sterven en zet uw kalmste gezicht.”

„Ja,” zegt hij, „ik zet mijn kalmste gezicht, maar u moest eens weten, wat het voor mij betekent met al mijn wetenschap machteloos te staan en zo'n jong leven niet te kunnen redden.

Michelle moet sterven, dat heeft — laten we zeggen — het noodlot beslist en ik help haar door deze tijd heen. Zuster De Laat, u kent de levensdorst bij Michelle, denk u eens in, dat ze bij al de ellende van haar gemartelde lichaam ook nog de wetenschap te dragen had, dat de kist haar wacht.”

Ik huiver en dokter Van Heeckeren vervolgt: „Ik zeg het met opzet zo ruw, om u te laten voelen, wat het is op uw leeftijd dit onder de ogen te moeten zien. Hoe ontsteld was u zelf niet, toen u voor de eerste keer een stervende zag.”

„Ja,” zeg ik, „maar ik heb die doodsangst weer overwonnen door mijn geloof, maar u... u is met uw medelijden zo intens wreed; u ontnemt de mensen de kans om vrede te vinden voor hun arme zielen. Het ogenblik zal komen, dat Michelle zich haar toestand bewust wordt en dan laat u haar alleen in haar doodsstrijd...”

„Stil,” zegt hij, zijn hand heffend, „ik zal u mijn levenshouding verklaren. — Mijn vader en moeder waren gelovige mensen. Misschien niet van zo'n zware richting als de uwe, maar voor hun oprechte vroomheid sta ik in. Ik was hun enig kind en het ideaal van mijn moeder was, mij op de kansel te zien. Ik wilde dokter worden; ik geloof dat de eerste gedachte hieraan bij me opkwam toen ik onze oude tuinman bij een kropoperatie van een zieke kip hielp.

Moeder protesteerde, maar vader wist haar met de gedachte te verzoenen, dat haar jongen niet als predikant de maatschappij in zou gaan.

„Immers,” zei hij, „een gelovig dokter kan juist zoveel zieken bereiken met zijn Godsboodschap en naast hun lichamelijke noden hun zielen verzorgen.” De lichamelijke nood van de mensen! Die heeft me toegeschreid uit de wanhopige ogen van ongelukkigen, die wegteerden en wegwijnden aan de meest lugubere ziekten en kwalen. Ik zag kleine onschuldige kinderen krimpen en kreunen

onder de wreedste pijnen, waarvan ik hen niet wist te verlossen. Ik moest mijn ogen afwenden, als ik de doodsangst zag in de ogen van jonge mensen, die me smeekten hen te genezen en van wie ik het doodvonnis wist.

En ik had geen troost. — Omdat ik niet begreep een Schepper, die iets moois wrocht om het later te kunnen verminken en kwelen. Wanneer ik zou geloven in zulk een Opperwezen, dan zou ik hem kunnen haten.”

„Niet doen,” beeft mijn stem, „zeg niet zulke dingen. U kon toch weten, dat al die ellende op de wereld is gekomen door de zonden van de mensen.”

Hij wuift ongeduldig met zijn hand. „Woorden, die we elkaar nazeggen. Geen barmhartig God zou dit alles kunnen gedogen.” „En toch is er wel iets terechtgekomen van de zielsverzorging, die van mij verwacht werd,” gaat hij verder. „Ik bevrijdde de zielen van de mensen, die ten dode waren opgeschreven van hun doodsangst. Als ze vlak voor de doodsvallei waren gekomen, liet ik ze geloven in hun genezing. Dat was mijn manier van geestelijke verzorging.

Ik bereikte ermee, dat de meesten rustig de ogen sloten, onbewust terugkeerden tot de staat van niet-zijn, waaruit ze eens op de aarde geroepen werden.”

„En als eens God rekenschap zal vragen van de mensen, die u de kans ontnam zich met Hem te verzoenen?”

„Dan hoop ik, dat Hij rechtvaardig zal zijn en rekenschap van mij zal vragen.”

„O God,” bid ik met gesloten lippen, „laat mij toch de woorden vinden, die hem helpen kunnen de weg terug te vinden.”

„Wilt u nog wat tegenwerpen?” glimlacht hij. „U begrijpt na mijn verhaal toch wel, dat uw vrome gemeenplaatsen bekende geluiden voor me zijn. Probeert u er toch geen bekeringsdrama van te maken. 't Zou anders wel iets zijn voor de achterkant van een kalenderblaadje. De bekering van een dokter door een zuster, tien maal afscheuren.”

Zijn ruwe spot wondt mij meer dan ik zeggen kan. Ik buig mijn hoofd, omdat ik niet wil, dat hij de tranen in mijn ogen ziet.

Hij klopt me op de schouder. „Trek je mijn woorden niet te erg aan, zustertje en vergeef me mijn opdringerigheid u lastig te

vallen met mijn levensgeschiedenis.”

Ik reik hem de hand. „Dank u wel voor uw vertrouwen,” zeg ik zacht; „ik bezie uw bittere spot nu anders. Ik zal niet ophouden voor u te bidden.”

Hij kijkt me aan. Is er ontroering in zijn ogen?

„Dag kleine non,” zegt hij. „Je hebt een groot, warm hart. Dank je wel voor je bezorgdheid voor mijn patiënten.... en voor mij.”

HOOFDSTUK XIII

Weer op weg naar „De Ark.” Twee haltes voor ons dorpje heb ik mijn koffers al uit het net gehaald, met het gevolg, dat een vriendelijke oude heer me, als het lokaaltje stopt, de trein uit wil helpen.

Ik schud lachend het hoofd. „Nee, hier nog niet.”

„Wat zenuwachtig om het reizen?” lacht hij goedig.

„Nee, maar ik ga naar huis, vandaar mijn ongeduld,” zeg ik opgetogen.

Hij praat niet verder, zijn ogen staren strak over de schemerige velden naar de wegwiekende sloten en weilanden. Zijn tere, witte hand streelt nerveus de fijne, witte baard.

Hij buigt zich voorover. „Nog naar huis te kunnen gaan, dat betekent zo erg veel in het leven. Eens word je dat ontnomen, vroeg of laat en dan blijft alleen de herinnering.”

Hij zwijgt weer. Mijn ogen zoeken zijn handen, waar geen ring aan is. Oud en eenzaam. Een warme golf van blijdschap doortrekt me, als ik uit het raampje leunend Elly en Edith en Remmy op het perronnetje zie wachten.

O, niemand te hebben, die ooit op je wacht!

Mijn reisgenoot helpt me met de koffers en op het perronnetje probeer ik vlug uit de verstikkende omhelzingen van Edith en Remmy te komen.

„Vooruit kinderen, zwaaien naar die mijnheer met die baard, die daar uit 't raampje leunt,” waarschuw ik.

Zonder me iets te vragen, wuiven ze met hun zakdoeken of hun

leven er van afhangt.

„Hè, hè,” zucht Elly, die meegezwaaid heeft, „ik ben blij, dat de trein uit 't gezicht is. Ik hoop toch niet, dat je ons al die moeite hebt laten doen voor een reisrelatie zonder meer, hè?”

„Zal ik je wel eens uitleggen,” belooft ik haar, Edith en Remmy nog eens naknuffelend.

„O Harry,” zucht Elly, „te denken, dat we je een week hier mogen houden.”

Al babbelend lopen we door 't dorp. De koster staat aan de deur, wuift me vriendelijk toe. „k Zal maar niet vragen, of je d'r inkomt juffer. „De Ark” zal wel meer trekken.”

„Als een magneet,” roep ik terugwuiwend.

„Vader is niet thuis. Hij heeft een lezing,” vertelt Elly.

Moeder is erg ontroerd als ik thuiskom. Ze houdt me tegen zich aangedrukt.

„Heerlijk, dat je thuis bent, mijn meisje.”

„Moeder huilt en ze is blij,” zegt Remmy, „hoe kan dat nou?”

„Mars, naar boven, pantoffels aantrekken,” commandeert Elly tactvol.

't Duurt maar even of ze zijn weer beneden. Ze vechten om naast me te zitten. Och, morgen zullen ze wellicht precies als andere dagen weer buiten spelen en gewend zijn aan mijn aanwezigheid hier; maar vandaag geniet ik van hun aanhaligheid.

Het is wel een teleurstelling, dat moeder vanavond het jaarfeest van de vrouwenvereniging moet leiden.

„Kan dat dan heus niet anders, moeder?”

„Plichten van een domineese, kindje,” zegt moeder.

„Willen we meegaan?” vraag ik.

„Elly en jij blijven bij de haard babbelen en komen me gezellig afhalen om tien uur.”

Als ik de kleintjes naar boven gebracht heb, ga ik, voor ik terugkeer naar de huiskamer, even op vaders studeerkamer kijken.

Mijn ogen strelen al de lieve bekende dingen. Dat bruine standaardje op zijn schrijftafel ken ik echter niet. Ik lees wat er op het etiketje staat, dat er voorop geplakt zit. „Brieven van Harry.”

Ik druk mijn wang even tegen de mouw van zijn kamerjasje, dat aan de deur hangt.

„Hè Elly, wat een heerlijkheid hier.” Ik schuif bij de haard. Het enkele schemerlampje boven de schoorsteen laat de kamer bijna donker, doet alleen het vele koper boven de schouw opglansen.

Elly knielt bij de haard, haalt de as weg, die het vuur verdonkert. „Hè, ga nu zitten,” dring ik.

„Wacht even,” zegt ze, „eerst moet ik zorgen, dat onze ogen sprookjeskastelen kunnen bouwen van het vuur.”

Heerlijk is het, zo teruggeleund in het gemakkelijke haardstoeltje te luisteren naar de geluiden van het huis. Boven ons is het telkens af- en toenemend lawaai op de slaapkamer van de kinderen.

Ik wijs naar boven. „Is dat altijd nog zo?”

„Ja, altijd, eigenlijk is het erger geworden, sedert ik het avondcommando over hun slaapkamer heb, want jij kon nog wel eens een bestraffend gezicht zetten, maar ik stoei met ze mee, als ik naar boven word gestuurd om hen tot stilte te manen.”

Lachend wijst Elly op de koperen ketel, die zingt op het kamer-gasstel. „Luister er naar, Harry, ik zal hem nog wat laten zingen; het is het geluid waar alle mensen, die in de vreemde geweest zijn, van kunnen genieten, volgens de boeken.”

„Als je in de vreemde geweest bent, Elly, dan geniet je van alle geluiden. Gek is dat toch, dat je nooit ten volle je huis waardeert, zolang je het niet hebt behoeven te missen. Voor ik van hier ging, wist ik ook wel, dat de „Ark” met alles wat er in huist me lief was, maar wàt het voor je betekent, leer je pas als alles dag in-dag uit verwisseld is voor een vreemde omgeving. Weken te moeten werken zonder dat je iets of iemand van de pastorie ziet.”

„En Lodewijk verscheen de laatste tijd nog wel zo trouw.”

Ik haal mijn schouders op. „Eén keer is Lodewijk geweest, terwijl ik hier was. Agnes Eliveld nam hem toen mee naar huis en na die tijd interesseert Lo zich zo voor de verschillende verzamelingen van Agnes, dat hij bij voorkeur komt als ik dienst heb. 's Avonds wandelt hij wel met me en zegt, dat hij tegenover mijn collega verplichtingen heeft, omdat ze zich die eerste keer over hem ontfermde, maar ik vind dat toch wel wat overdreven. Trouwens ik wist ook niet, dat Lo zich zo heel erg interesseerde voor kunst.” Elly lacht huidkeels. „Gansje,” zegt ze, „domme gans.”

Met grote ogen kijk ik haar aan.

„Begrijp je dan niet, dat hij het gezelschap van dat aardige ver-

pleegstertje liever heeft dan dat van zijn eigen zus?"

„Bedoel je, dat Lo van Agnes zou houden?" vraag ik, verschrikt.
„Och, houden van, met die woorden steek je zo erg hard van wal hè? Maar je hebt me zelf zoveel van dat interessante roodharige elegantje verteld, dat ik het heus niet te verwonderen vind, dat Lo ook graag met haar praat. Lo komt zaterdag, ik zal hem eens plagen en op zijn gezicht letten," vervolgt ze.

„Neen, niet doen," schrik ik, „stel je voor.... Lo en Agnes."

„Och dwaasje," zegt Elly, „in onze moderne tijd mag je elkaar toch wel aardig vinden zonder directe trouwplannen. Natuurlijk denkt Lo nooit aan een verbintenis met zo'n meisje."

„Zou jij een heer hier alleen in de pastorie ontvangen, die alleen jouw vriend is?"

„Neen, natuurlijk niet, maar vergelijk mij nu eens met Agnes. Hier een eenvoudige dorpschone, zedig opgevoed naar degelijke, ouderwetse opvattingen en Agnes...."

„Maar Lo kreeg jouw degelijke opvoeding."

„Lo is geen jongedame, Harry. Je moet niet vergeten, dat de vrije omgang met de meisjesstudenten hem ook wel wat vrijer in zijn opvattingen zal hebben gemaakt."

We zwijgen verder over Lodewijk. Theeschenkend informeert Elly naar al de mensen en toestanden, die ze uit mijn verhalen en brieven kent.

Ik vertel haar van mijn bezoek aan Daatjes moeder en de originele ontvangst in de pastorie van dominee Milius. Ze lacht er hartelijk om.

Dan komt het gesprek op Michelle.

„Waarom horen we zo weinig over haar?" vraagt Elly. „Het laatste, wat je over haar schreef was, dat haar ziekte ongeneeslijk was. We kennen haar alleen uit jouw verhalen, maar we vonden het toch heel erg."

Met het hoofd in de handen geleund kijk ik in de haard.

„Waarom ik tegen jullie zweeg over Michelle? Ik geloof, omdat ik tegenover mezelf ook probeer te zwijgen over haar."

Elly kijkt me niet begrijpend aan.

„Eigenlijk," zeg ik, „laat Michelle me dag noch nacht met rust. O, ik weet, dat ze sterven zal vandaag of morgen of over weken. En ik laat haar als de anderen maar wegsterven, omdat ik niet

spreken mag en daarom duw ik laf alle gedachten aan haar maar weg. Ik hoef haar niet meer te verzorgen, ik werk nu op de kinderzaal. Soms ben ik in geen dagen bij haar."

„Vraagt ze dan niet naar je?" zegt Elly.

„Hele dagen wordt ze onder morfine-spuitjes doezelig gehouden. Ja, soms vraagt ze naar me en dan ga ik even bij haar kijken, maar dan is ze soms al weer versuft. Ze sliep ook, toen ik afscheid van haar ging nemen, voor ik naar hier vertrok. Weet je, wat ik een moment hoopte? Dat ze maar slapend weg zou glijden uit het leven, terwijl ik hier was."

„Harry," schrikt Elly, „en dan?"

„En dan? Dan zou ik dag en nacht zelfverwilt hebben, omdat ik niet met haar gesproken had."

„Ik zou niet zwijgen," zegt Elly beslist, „ik zou niet kunnen zwijgen."

„Dacht je dan, dat dat mij geen strijd kostte? O, ik heb me zo aan Michelle gehecht en haar heengaan zal het ziekenhuis vreemd en kil voor mij maken, maar ik zou haar met vreugde kunnen laten gaan, als ik maar wist, dat ze zelf vrede had met haar heengaan en dan nu te moeten zwijgen, nu er nog tijd is."

„Ik zou niet zwijgen," herhaalt Elly nog eens.

„Maar ik zei je toch, dat de directrice mij verbood ooit over geestelijke dingen te spreken! Ik weet, dat ze me toch al wantrouwt in dat opzicht."

„Dat is dan een wantrouwen, dat pleit voor jou, maar in dit geval zou ik naar de directrice toegaan en haar eerst waarschuwen, dat ik mijn belofte niet langer kon houden en dan zou ik met Michelle spreken. Natuurlijk kun je haar niet zeggen, dat ze gaat sterven, maar je kunt haar vertellen van de Heiland. Op zeker moment zal ze weten, dat ze niet meer beter kan worden en als ze dan in Hem gelooft, zal er geen verschrikking meer voor haar zijn."

Mismoedig schud ik het hoofd. „Jij praat zo, omdat je de toestanden daar niet kent. Een vertrouwelijk gesprek met de directrice is uitgesloten. Je bevriest als ze je aankijkt en eerlijkheid tegenover de directrice zou tengevolge hebben, dat mij eenvoudig verboden werd op Michelles kamer te komen."

„Is er dan niemand in het hele ziekenhuis, die jouw houding

zou kunnen begrijpen?"

„Eens had ik er een gesprek over met zuster De Geer,” zeg ik. „Ze zag mijn ontreddeering, toen dokter Borch van Heeckeren mij pas gezegd had, dat Michelle sterven moest en dacht mij te troosten met de opmerking, dat sterven alleen een overgang naar betere sferen betekende voor iedereen. Een mens kan dat niet begrijpen, zei ze en daarom is het beter, dat het stervensgevaar voor hem maar verborgen wordt gehouden in tijden van ernstige ziekte.”

„Spreek er eens met vader over,” raadt Elly me.

Opeens geven we een gillette van schrik. Zonder dat we enig geluid op de gang gehoord hebben, wordt de kamer in een schel licht gezet.

„O, wat een attente dochters heb ik,” klinkt moeders stem, „die vergeten daar met hun gebabbel hun moeder.”

We kijken verschrikt op de klok.

„Om tien uur zouden we u halen en 't is nog vijf minuten voor tien,” verdedigt Elly zich.

„Alsof jullie in een paar minuten naar me toe hadden kunnen lopen,” zegt moeder kwasi verontwaardigd.

Gezellig babbelend zitten we nog wat bij elkaar, maar vroeger dan anders drijft moeder ons naar bed om de lange reis, die ik achter de rug heb.

Samen brengen we een bezoek aan Edith en Remmy, die ons — blootgewoeld en rozig als ze in hun bedjes liggen — in verrukking brengen.

Dan gaan we mee naar moeders kamer.

„Vindt u 't vervelend alleen te slapen, moeke?”

„Och, vader blijft wel vaker weg, als hij ergens een lezing heeft gehouden,” weifelt moeder.

„Twee zijn heus beter dan één,” houdt Elly aan. „Ik sta Harry als slaapkameraad aan u af.”

„Och, ik weet, dat je je er zoveel van voorgesteld hebt, Harry 's avonds weer bij je te hebben.”

Resoluut schudt Elly 't hoofd, wuift afwerend met de hand. „Er blijven nog zes nachten over, moeder, en we zijn voorlopig toch uitgepraat.”

Even later lig ik met moeder in de geweldige lits-jumeau. We praten niet meer, mijn ogen spelen, zich sperrend en weer toe-

knijpend, met het nachtlampje, dat moeder 's nachts niet kan missen.

Ik kijk naar het lieve, grijze hoofd met de gesloten ogen. Moeders arm ligt in mijn richting gestrekt. De palm van de hand is naar boven gekeerd.

Heel voorzichtig leg ik mijn hand in de hare. De vingers sluiten zich onmiddellijk. Moeder slaapt niet. Ik ook niet. Zonder te spreken waken we beiden.

Waren er problemen in mijn leven?... Gisteren.... en eergisteren.... en al die dagen, dat ik zo erg ver van huis was?....

Problemen waren er en ze zullen er zijn morgen en overmorgen en straks als ik terug zal zijn in mijn werk.

Maar zo dicht bij moeder, mijn hand stevig omsloten door de hare, is alles in me en om me rustig en blij en goed.

„Vadertje.”

„Harry.”

Ik heb me op mijn oude geliefkoosde plaatsje gezet op de rand van vaders leunstoel.

Zijn ogen lachen me vriendelijk toe. „Vertel me maar alles,” schijnen ze me te zeggen.

Ik geef aan die uitnodiging gehoor. Ik vertel hem alles over Michelle. Van mijn gesprek met dokter Borch van Heeckeren rep ik niet.

Vader schudt het hoofd. „Je hebt het daar niet gemakkelijk, kind. Toe, stap naar de directrice en vertel haar je moeilijkheden.”

Ik schud het hoofd. Vader met zijn lieve trouwe karakter, die altijd klaar staat om anderen te helpen en die doodsbang is om iemand pijn te doen, kan zich de ongenaakbaarheid van de directrice niet indenken.

„'t Is moeilijk, erg moeilijk,” zegt vader, „ik geloof, dat een zwijgen van jou tegenover Michelle nooit te verantwoorden is, maar aan de andere kant....”

„Als het niet te verantwoorden is, is er geen andere kant, vader.” We schrikken op van een zware slag. Ik heb te zwaar tegen de Bijbel geleund, die op vaders schrijftafel ligt en met een plof is hij op de grond terecht gekomen.

Ik raap hem op en zie mijn wanstaltige boekenlegger, die eruit gevallen is.

„Als in een zondagsschoolboekje, vader, een regelrecht antwoord op onze zorgen....”

„Zijn kracht in uw zwakheid. Door het gebed, meiske.”

Ik vouw mijn handen. Vaders handen sluiten zich om de mijne en in het korte, dringende gebed vraagt vader een oplossing voor mijn moeilijkheden.

Ietwat verlegen kijken we elkaar aan. Zelfs voor een domineesdochter is het niet zo geheel gewoon, zo'n stil, innig gebed zo met z'n beidjes.

De avond vindt ons allemaal in de huiskamer. Lodewijk is ook gearriveerd.

„Twee schuifbladen moeten er weer in de tafel net als vroeger,” zegt moeder met een gelukkig lachje.

Om Edith en Remmy te plezieren doen wij allemaal samen spelletjes. Bij het domineren plakt vader telkens een vijf aan een vier en zelfs éénmaal een zes aan een dubbel-blank. Maar telkens wordt hij op heterdaad betrappt door Edith, die toch weer goedig zijn verschrikte verontschuldiging aanneemt, dat hij zich heus echt vergist heeft.

„Zo'n slimme vader,” fluistert Elly.

„Neen,” denk ik, „vadertje is alleen maar verstrooid, heel erg verstrooid, maar dat kunnen zij ook niet weten.”

Gulzig willen Edith en Remmy op één avond alle soorten gezelschapspelletjes afwerken. Als ze naar bed moeten, smeken ze nog om één keer kwartetten te mogen maken. Eén keertje maar met het Vaderlandse Geschiedenisspel, dat Lo voor ze meebracht.

Elly neemt telkens de ernst van het spel weg door te zeggen: „Ik wil een staatslied.”

Als ik met de kleintjes op de trap ben, zoeken ze nog steeds naar gelijksoortige verbasteringen en nemen zich voor, morgen tegen Harmsen, de timmerman, „dag timmerlied” te zeggen.

Wat voel ik me rijk later in de huiskamer tussen moeder en de anderen.

„Vind je 't fijn thuis, Harry?” zegt moeder.

„Fijn? O, moeder wat een zwak woord; ik drink de gezelligheid

gewoon met teugen."

Voor de vorm ben ik met een handwerkje bezig, maar telkens rusten mijn handen. O, dit hier, al die lieve bekende dingen om me heen, die sfeer van de huiskamer in „De Ark."

Als er meer huiskamers waren als deze hier, dan zouden er niet zoveel moderne Agnessen zijn.

„Nog vijf zulke avonden, Elly," bereken ik gierig als ik in bed lig.

HOOFDSTUK XIV

„Ga je mee even naar de post, Harry? Dan lopen we gelijk nog wat om."

Lodewijk, zeker van mijn gezelschap, heeft mijn mantel al voor me meegebracht uit de gang.

„Hè nee," pruilen Edith en Remmy. „Harry is ons aan 't voorlezen uit „De Negerhut." We moeten weten, of de arme Tom verkocht werd."

„Zal ik 't je gauw vertellen?" plaagt Lodewijk, „dan ben je van de directe spanning af."

De kleintjes stoppen de vingers in de oren. Van zo'n ongezellige bevrediging van hun nieuwsgierigheid willen ze niets weten.

Elly buigt zich over me heen, neemt me het boek uit de handen.

„Geef maar hier, Harry, dan lees ik ze voor."

„Als ik tenminste zin heb om met Lo mee te gaan," plaag ik.

„Eigenlijk ben jij hier aan de beurt, in de stad geniet ik het plezier van zijn wandelingen, als hij tenminste een uurtje voor me over heeft."

„Toe, zanik niet zo," zegt Lo met een frons in zijn voorhoofd.

„Meisjes kunnen geweldige zeurkousen zijn."

„Ook lang niet allemaal!" Elly knipoogt naar me en ik dūw Lodewijk bijna de gang in, uit angst dat Elly te ver zal gaan met haar grapjes.

„Hè." Diep snuif ik de fijne voorjaarslucht in. „Heerlijk is 't hier toch."

Door de velden lopen we met een grote omweg naar 't dorp. Hier

en daar krijgen we een groet van de enkele boeren, die nog op de akkers aan 't werk zijn. Met langzaam, traag beweeg, de landman eigen, doen ze nog wat werk af.

„Wat een verschil bij het gejacht in de stad, hè?” zucht ik tegen Lodewijk. „Af en toe krijg je daar een gevoel of je heel diep adem moet halen om mee te kunnen komen in dat gedraaf.” Lo schouderhoch. „Alles heeft zijn charme. Ik zou niet graag voorgoed hier weer begraven zitten.”

„Ik denk toch niet, dat je onmiddellijk rechter in een grote stad zal worden.”

„Dan maar advocaat op een dorp.”

We lachen allebei om die oplossing en dan zegt Lo zonder enige aanleiding: „Zeg Harry, waarom vraag jij Agnes hier niet eens te logeren in „De Ark”? We genieten zoveel van haar gastvrijheid.”

„We.... we.... ik kan de keren tellen, dat ik bij haar thuis geweest ben,” zeg ik.

„Ja, ik ook, maar dat neemt niet weg, dat Agnes toch altijd buitengewoon aardig voor jou is.”

„Tja,” zeg ik, „ik geloof niet, dat Agnes zo gemakkelijk tegelijk met mij vrij zou kunnen krijgen en dan.... Vind jij Agnes een meisje, dat zich thuis zou voelen in onze Ark?”

Lodewijk is stil blijven staan. „Wat zijn jullie toch eigenlijk bekrompen schepseltjes. Omdat zo'n meisje nu niet precies jullie opvoeding gehad heeft....”

„Och Lodewijk, je bent er toch geweest, je hebt haar moeder gezien, hoe kan je haar brengen in de sfeer van onze Ark, waar moeder zelf brood snijdt met een huishoudschort voor.”

„Dus alleen om wat standsverschil weer je haar?”

„Nee jongen, niet om wat standsverschil. Ik drukte me daar verkeerd uit. Agnes zou zich hier niet thuis voelen. Al de goede mooie dingen van „De Ark” zou ze met haar cynische gedachten uitrafelen en bekritisieren.”

„Ik wist niet, dat je haar niet mocht lijden,” zegt mijn broer stug.

„Ik vind Agnes een schat, dat weet je best, maar....”

„Maar op een afstand,” vult Lo schamper aan.

Ik word boos om Lo's opmerking en snauw terug: „'t Lijkt wel,

of Elly gelijk heeft.”

„Waarin?”

„Ze zei, dat je van Agnes hield.” Ik herinner me ineens, dat Elly niet precies die woorden gebruikt heeft, maar eer ik tijd heb voor mezelf te formuleren, wàt ze precies gezegd heeft, zegt Lo met afgewend hoofd:

„En àls dat nu eens zo was?”

Lodewijks vraag is een bekentenis. Ik hoor mezelf wat zinnen zeggen over een huwelijk met een ongelovige.... „Nooit gaat het goed.... het kàn niet goed gaan.”

„Ik houd van haar,” zegt Lodewijk rustig, zonder antwoord te geven op al mijn bezwaren.

Dat rustig volhouden van Lo, zijn spottend oogoptrekken, het maakt al mijn tegenwerpingen tot een dwaas gezedeptreek. Lo's gezicht zegt: Je hebt vaders lessen goed onthouden, maar wat ken jij, kiekentje, nu verder de wereld?”

We zijn langzaam doorgelopen. Het dringt ineens tot me door, dat we lijnrecht op Liesbets huisje toelopen. Blinde, gestorven ogen tussen de verlichte, levende ramen. Weggegaan.... voorgoed.

Lodewijk heeft bij het huisje zijn stap ingehouden, legt zijn hand even op het al wijkende hekje als wilde hij het tuintje binnengaan. Het laatst stond ik hier voor ik vertrok naar de stad.

„Lodewijk,” zeg ik zacht, „oude Liesbet gaf me een boodschap mee, voor ik voorgoed van huis ging. Ik denk, dat ze jou die boodschap ook gegeven zou hebben als ze je moeilijkheden gekend had. Zei ze: Juffer Harriët, leer dat van de oude Liesbet voor je vertrekt: sla liever alles maar af in de wereld, dan dat je schade lijdt aan je ziel.”

Vlug stappen we naar ons huis. Woorden zijn er niet meer tussen ons. Duizend vragen dringen zich aan me op. Houdt Agnes ook van Lodewijk? Heeft Lo er met haar over gesproken?

In de gezellige sfeer van „De Ark” smelt al mijn bezorgdheid om Lo en Agnes weg.

Alleen breng ik mijn broer naar de trein. Hij vertrekt een paar dagen eerder dan ik.

„Heb je nog een boodschap in 't ziekenhuis?” zegt hij, „'k stap nog even in jouw stad uit.”

„Dus toch?“.... denk ik.

„Daarna zul je me wel niet meer zien, meisje,“ zegt hij, alsof hij mijn onuitgesproken vraag geraden heeft. „Ik moet hard aan de studie.... je zult het zonder mij moeten stellen.“

Heel eenvoudig zegt hij het of het vanzelf sprak.

In de donkere omlijsting van het portierraampje lijkt zijn gezicht een wit verbeterd masker bij zijn gulle, open jongenskop van vroeger.

....'t Is beter de wereld te verliezen dan schade te lijden aan je ziel....

Heeft Liesbets hoodschap Lo wakker geschud? Gemakkelijk is de les niet te leren....

Omdat de schade aan je ziel soms zo heel klein lijkt bij het verlies van wat de wereld biedt....

Hoe is het gekomen? Wat heb ik gezegd?

Ontsteld probeer ik mijn gedachten te ordenen. Straks zal de directrice rekenschap van mij vragen over Michelles ontredde-ring.

In het kleine keukentje zit ik op een stoel gezakt. Naast me klaagt Daatje, met haar schort door de ogen wrijvend: „k Heb d'r al zoveel zien gaan, maar Michiel kenne we nie misse. En 't is vast het laatste nou. Altijd as al die dokters en verpleegsters zo af en an lope ineens.“

„Ga mee, Harry, de directrice wil je spreken.“

Agnes is binnengekomen, neemt me mee naar de kamer van de directrice.

O, nu zal ik me verdedigen. Nu zal ik zeggen, hoe wij, christenen, die gewend zijn om rekening te houden met leven en dood, niet mee kunnen doen aan het systematische bedrog van hen, die God uitgeschakeld hebben. Ik zal....

„Wilt u mij precies vertellen, wat u gezegd hebt tegen patiënte De Ruig?“

Een paar kille woorden maar.... Een enkele vraag.

Langzaam bevriest het in me. Nu loopt mijn hele zelfverdediging uit op wat gestamelde woorden. Ik zie weer Michelles angstogen, die me de verzekering af wilden dwingen, dat zij zou genezen en toen mijn vraag.... „En als je nu eens niet beter werd?“....

Dan striemen de woorden van de directrice me.

„Heldin.... Wat is het gemakkelijk om met een gezond lichaam een arme zieke te stoten in doodsnood en ellende. Nu kunt u tevreden zijn. Nu Michelles scherp verstand uw vraag begrepen heeft. Jammer, dat u haar ontreddering niet kunt genieten, de lange zwarte dagen, dat haar gemarteld lichaam nog zal moeten wachten.”

„Houd op.... Houd op....”

Hoogopgericht staat de directrice voor me....

„O jullie fijngevoelige christenen ontnemen en ontroven.... Maar wat kun je teruggeven?.... Waar blijft je troost?....”

„Laat me teruggaan naar haar,” beeft mijn stem, „ik zal spreken met haar.”

„Dank u. Uw hulp wordt hier niet meer op prijs gesteld. Over zes weken kunt u vertrekken. De tijd, die u nog rest, kunt u in de roodvonkbarak dienst doen. Dan zit u op een veilige afstand van dit gebouw.”

Ontslagen.... Terwijl ik nog in de kamer ben, belt ze één der reserve-zusters om in mijn zaaldienst te voorzien.

Met wat nachtgoed onder mijn arm sluip ik over de gangen. Langs me heen gaat Grote Eduard. Hij ziet me niet. Hij is op weg naar Michelle. Verwensen zal hij me om haar ontreddering.

Weg.... hier vandaan.... als een misdadigster....

„Zo zuster, barakkendienst valt niet mee hè?”

Langs de Feldweibel ga ik. Morgen zal hij spijt hebben van zijn knusse praatje. Morgen, als iedereen zal weten, dat ik weggejaagd zal worden hier....

HOOFDSTUK XV

„Moedertje Harry, sta nou op.”

Om de deur van mijn kleine, celachtige kamertje kijken twee paar ondeugende ogen onder ragebolletjes van kinderhoofdjes....

„Afmars naar je bedjes, ik kom zo bij je.”

Moedertje Harry.... De naam is bedacht door de oudste van de

„roodhuidenkolonie,” zoals Agnes onze barak noemt.

Voor straf ben ik hier naar toe verbannen. O, wat zal ik later terug hunkeren naar deze zes weken.

Zeven herstellende patiëntjes, anders heb ik hier niets te verzorgen. 's Morgens even het in orde brengen van de doktersrapporten, die door het raam nagezien worden door voorzichtige huisdokters.

„Alles nog goed zuster? Prachtig, goed oppassen voor kouvatten maar en doorgaan met dieet...”

Ik moet goed opletten of er zich bij de kleine herstellenden geen onverwachte complicaties voordoen en verder mag ik moedertje spelen over de hummels en ze tot in 't oneindige voorlezen uit de stukgelezen kinderboeken, die ik uit mijn fantasie aan moet vullen, zo dikwijls de verdwenen bladzijden in gebreke blijven de spanning op de aandachtig luisterende kindergezichtjes te bevredigen.

We naaien poppekleren, we ruimen samen heel onze gezellige kleine woning op. We vergelijken wie er het hardst vervelt.

.....„Kijk eens, vandaag gaat Piets hele duimrug eraan.... Wacht maar eens als Lientje morgen haar eerste warme bad krijgt.... Als een slang zal ze eventjes haar vuile huid verliezen....”

„Hier Evert, je laatste papdag, morgen heb je Toos ingehaald met het puré- en visdieet.”

We schateren van de lach bij de verkleedpartij van iedere morgen. Uit een mand diep ik de gestichtachtige gestreepte schortjes en kielen, de gymnastiekslofjes, waarvan geen enkel paar meer bij elkaar hoort. Als kleine tuchthuisboefjes zien ze eruit, mijn uit de maatschappij verbannen kleine mensjes.

Het allerkleinste is warempel haar moeder vergeten.

„....Zuster, zuster, beurt Annètje nu eens voor het raam, laat ze toch eens tegen me lachen. Ze kent me niet meer.”

Op en neer laat ik het blondlokkig kindje voor het raam op mijn arm dansen. „Kijk eens naar buiten, zie je je moedertje wel?”

Het krullebolletje wordt met een pruillipje tegen mijn schouder geduwd.

Ik schud krampachtig mijn hoofd tegen het jonge vrouwtje daarbuiten, dat zich de ogen afveegt bij zoveel ontrouw van haar bezit.

Ja, ze zou maar weggaan nu, anders blèèf Annètje maar schreien.

Ik moest toch ook nog kijken naar mijn andere patiëntjes, die met een verveeld gezicht, allang uitgepraat tegen hun bezoek, stil naar de klok gluren of moedertje Harry nog niet voor zal gaan lezen. Dag vaders, dag moeders, neen, kijk maar niet meer om. Jullie kindertjes hebben er maar één nodig hier. Och laat ze maar, gun ze maar een paar weken aan een arme mislukte verpleegster, die ontslagen zal worden.

O mijn kleintjes, hoe zou ik het hier uithouden zonder jullie. Dagen zou ik moeten kijken naar dat éne matglazen raam, waarachter ik Michelle weet. Dof en grauw is het tussen al de blikkerende ruiten. 's Avonds als mijn kleintjes slapen, kijk ik naar de figuren, die zich bij het zwakke licht aftekenen op de ruiten. Vormloze gestalten, die af en aan gaan, die dempen en weer doen schijnen het licht.

Agnes bezoekt me iedere avond. Op de voorgeschreven afstand van een paar meter, het hek er tussen, spreken we met elkaar.

Hoe het met Michelle ging? 't Zelfde, altijd hetzelfde. Neen, ongerust moest ik me niet maken, strijd had ze niet, ik wist toch nog van vroeger, hoe de spuitjes haar verdoofden. Nu dan, ze kreeg nu nog grotere hoeveelheden morfine.

Vragen naar mij? Neen nooit, ze was immers eigenlijk nooit helemaal bij kennis!

— Tot Daatje me verraadt hoe het wèrkelijk gesteld is.

„O, zuster Harry, wees maar blij, dat u weg ben daarboven. IJselijk is het op kamer zeven, de patiënte op de andere zale hebbe de gil gehoord van Michiel.... Zo maar ineens.... Een hele dag had ze stil gelege en ineens begon het lieve leve. Me moeder zegt ook, dat het beter is as ze maar weggenome wordt. Zo'n pijn as dat schaap heb, zeit me moeder.” —

O, Michelle, lichamelijke pijn doet je niet gillen, dat verdraag je wel met een wit vertrokken gezicht. Het is de doodsvalei, die je voor je ziet.... het graf, waar je nu met open ogen voor staat. En ik, Michelle, heb je de blinddoek van de ogen genomen. O, had ik maar bij je mogen blijven, had ik je handen maar kunnen leggen in die van Christus. Je zoudt misschien hebben geleerd willig over te geven je al weggeteerde lichaam. Michelle, ik had je niet mogen stoten in die doodsangst zonder steun.

„Moedertje Harry, toe vertel nu verder, je houdt telkens op.”

.....„Waar was ik gebleven? Dat die kleine kabouter....”

„Och, wat een domme zuster, u had het helemaal niet over kabouter-
tertjes; 't ging toch over dat kleine meisje uit dat toverbos.”

....Dag en nacht bid ik met een wit verbeterd gezicht, wakend
en slapend. Mijn gebed klaagt en dwingt en gebiedt bij alles
wat ik doe.

.....„Here Jezus, ik heb in Uw dienst gesproken, ik heb een ziel
willen redden; help me, laat een wonder gebeuren.

....Here, ik vraag toch niet om iets voor mezelf, geen winst, geen
voordeel, een mens moet behouden worden.

....Here, er staat toch: bid en u zal gegeven worden. Ik bid,
o bezwaar mijn ziel niet met haar doodsangst; ik heb toch ge-
sproken in Uw dienst. Ik ben U meer gehoorzaam geweest dan de
mensen. Here.... wijs me de weg, laat een wonder gebeuren”....

Met koortsachtige haast maak ik me klaar voor mijn kerkbeurt,
het enige wat me hier in deze besmette omgeving als uitgang
is gestaan. Ik neem het voorgeschreven sublimate-bad en zoek
een plaatsje in een nabijgelegen kerk. 't Is geen kerk van onze
richting. Wat geeft dat? Ik ben hier om te bidden, misschien
moet ik in een kerk bidden om verhoord te worden.

Ik zoek de tekst op.... Klopt en u zal opengedaan worden....

„Here, ze heeft zelf niet leren kloppen, ik doe het voor haar.
Here, doe haar open”.... bidden mijn angstige lippen.

Een heftige schok krijg ik als boven de kansel het rustige, sympa-
thieke gezicht van dominee Milius verschijnt.

Half rijs ik op, ga onmiddellijk weer zitten. Ik hoor zijn stem,
zijn woorden dringen niet tot mij door.

„Here, is dit het wonder? Wijs me de weg.”

Na kerktijd wacht ik bij een zijuitgang van de kerk. Verwonderde
blikken monstren mijn zusterkieren, mijn opgewonden kleur.

Met een gezicht, vertrokken van angst, grijpt dominee Milius mijn
schouder.Zijn vrouw.... Was er iets met zijn vrouw?....

Beschaamd schud ik het hoofd. Neen, ik was zo verrast geweest
hem op de kansel te zien. Kende dominee me niet meer? Die-
avond van de verhuisdag....

Luidkeels lacht dominee op. Hè gelukkig, nu kon ik eens zien,
wat een held hij was. Zijn vrouwtje lag in mijn ziekenhuis. Neen,
niets ergs. De tweede baby moest geboren worden en de dorps-

dokter vond het beter, dat ze die in de stad wachtte. Hij logeerde hier bij vrienden. —

Dan kom ik met mijn eigenlijke boodschap voor de dag.

„Dominee, u moet me helpen. Brengt u me weg, ik kan hier niet met u blijven praten, mijn tijd is te kort.”

Onderweg vertel ik hem, hoe het met Michelle gesteld is. Ik vertel hem van mijn verbanning naar de barak en van mijn aangekondigde ontslag.

„Natuurlijk zal ik proberen op kamer zeven toegelaten te worden,” zegt hij. „Niemand zal een geestelijke terughouden, als hij uit eigen beweging een patiënt wil bezoeken.”

Voor het ziekenhuis nemen we afscheid. Ik beloof dapper en rustig te zullen zijn. Neen, hij kwam mij niet opzoeken in dat gevaarlijke kamp. Zelfs niet op een afstand. Hij was heus bijgelovig bang voor besmetting, niet voor zichzelf, maar voor zijn jongetje en voor zijn vrouw. Maar schrijven zou hij diezelfde avond nog, na zijn bezoek aan Michelle.

Met gejubel word ik door mijn patiëntjes binnengehaald.

In koor brabbelen ze: „Bonne matègne, surre Harry.”

Triomfantelijk kijkt de oudste me aan. Had ze de tijd, dat ik weg was, niet goed besteed? Een franse groet had zij hun geleerd. Wist zuster wel, wat het betekende? Het wilde zeggen. „Goede morgen, zuster Harry.”

Luid klinkt mijn lach weer door de barak.

Terwijl ik de reserve-zuster help het sublimate-bad klaar te maken, dat zij op haar beurt weer zal moeten nemen, babbel ik honderd uit met haar.

Waren ze niet enig, mijn roodhuidjes met hun franse groet? Hoeveel weken er om waren van mijn verbanning? Nog maar drie! Ze vraagt niet naar mijn ontslag en ik spreek er uit mezelf ook niet over. Alleen blijf ik weer achter met mijn ziekenhuis-kinderen.

Duizend pond lichter is mijn hart geworden. Och neen, eigenlijk is er nog helemaal niets gebeurd, dat me zo blij behoeft te maken, maar ik voel me niet zo hopeloos alleen meer.

Agnes vindt me bij haar avondbezoek erg monter. Samen lachen we om haar verhalen over Grote Eduard.

Hij was eindelijk met vakantie naar Zwitserland vertrokken.

Maandagmorgen zou hij al afgereisd zijn en dinsdagavond had hij de Feldweibel de schrik op 't lijf gejaagd door stiekum uit zijn kamer in 't ziekenhuis te komen sluipen. Hij moest nog even een patiënt controleren. Woensdag zou hij dan toch werkelijk weggaan. Maar donderdagmorgen had hij zijn zaalronde gemaakt of er geen vakantiewolkje aan de lucht was. En de directrice, die hem had willen bewegen te vertrekken, had hij afgesnuwd op de cocktailzaal.

Kon hij soms zo maar in de trein stappen en violen laten zorgen?

„Gister is hij heus gegaan. Zuster De Geer heeft hem in de expres zien stappen,” eindigt Agnes haar verhaal, „en vanmorgen kwam er een telegram van hem uit Zwitserland: „Denk aan dieetverandering van patiënt Logger.”

„Wanneer komt hij terug?” vraag ik Agnes.

„Over drie weken,” zegt ze.

Mistroostig leunt mijn hoofd tegen het hek. Over drie weken komt hij terug, dan zal hij weer rondlopen daarboven, troostend en helpend, waar hij maar kan, met zijn vriendelijke ogen. Maar ik zal er dan niet meer zijn.

Er is iets, dat naar teleurstelling zweemt in me. Waarom heeft hij me niet geholpen tegenover de directrice? Waarom is hij niet even hiernaartoe gekomen om me te groeten?

„Dwaas,” bestraf ik mezelf, „dacht je, dat er in zijn knap, verstandig hoofd, waarin alleen maar plaats is voor de patiënten, nog één gedachte aan jou is opgekomen, een nietige zuster, gestraft en verjaagd? Je bent uit zijn gezichtskring verdwenen en geen patiënt, dus... uit.”

„Agnes,” klaag ik in mijn weke stemming, „zul je me daarboven niet een heel klein beetje missen? Zal niemand me missen?”

Agnes buigt het hoofd. De laatste stralen van de ondergaande zon geven het koperrode haar een aureool, het kleine, sierlijk geschoeide voetje wroet in het grint tot de zwarte aarde tevoorschijn komt.

„Zo erg zal ik je missen, jou en Michelle... dat ik ook wegga hier.”

Haar hand grijpt in haar schortzak, reikt me een brief.

Ik lees en herlees haar benoeming in een kinderziekenhuis in

een andere stad. Ik wil haar hand grijpen, „Agnes, wat heerlijk.” Ze vouwt haar armen op de rug.

„Dank je kleintje voor de legers microben, die aan je handen kleven.”

Dan ontdekken we te laat, dat haar brief ook gevaarlijk is geworden. Ik dompel hem in een lysollemmer en overhandig hem druipend.

In gedachten bevekt ze haar mooie handen met de door de lysol uitgelopen inkt. Ze laat me haar handpalm zien.

„Kijk,” zegt ze, „lelijk en gevlekt en bijna niet meer schoon te krijgen. En dat allemaal omdat ik mijn handen tegen andere onreinheid wil beveiligen. Misschien zijn mijn handen nu veel gevaarlijker geworden voor de patiënten. Een beeld van 't leven! Wij mensen knoeien maar zo wat heen. We denken het beste te doen. En doen we het beste? Wie zal 't zeggen? Misschien nemen we maatregelen om ons leven goed en zuiver te houden en verknoeien daarmee het mooiste wat we hebben.”

„In ieder geval moet je toch altijd zo handelen, dat je je geweten zuiver houdt,” zeg ik schuchter.

„Och, jij kleine puritein met je geweten,” zegt Agnes, „wacht eerst tot je het leven kent en als je ooit voor de verleiding hebt gestaan je leven te leven, zoals het voor het grijpen ligt, of je verstand te gebruiken en je bent daardoor wanhopig eenzaam geworden, dan mag je meepraten.”

Ze draait zich om, loopt vlug weg in de richting van het ziekenhuis. Ik zie, hoe ze met de rug van haar hand langs haar ogen veegt. Agnes, de cynische, altijd spottende Agnes huilt.

Is de door Lodewijk afgebroken verhouding een tragedie, ook voor haar, geworden?

HOOFDSTUK XVI

„Moedertje Harry, gaan we vandaag wedstrijd houden in het maken van papieren mutsen? Tootjes vader heeft nu toch papier gebracht, rood en blauw en geel.”

„Och nee, vandaag heeft zuster het te druk, morgen misschien.” Het ongeduldige in mijn toon drijft mijn kleuters samen om het bedje van het laatstaangekomen patiëntje, dat nog niet op mag staan. Ze mokken wat. Moedertje Harry laat ze ook erg aan hun lot over.

Ze weten niet, ze kunnen ook niet weten, dat mijn adem telkens bijna stikt van angst, omdat die brief uitblijft; die brief, die dominee Milius me toch zo stellig beloofd heeft te zullen schrijven, als hij het eerste bezoek aan Michelle gebracht zou hebben.

„We hebben toch ook geen speelgoed.”

Mijn kleine bende is in opstand. Ik heb het gehoord aan het gestamp van Ferdies voetje. Hij vertolkt de algemene ontevredenheid. Ik keer me om.

„Nu dan, dan zal zuster vandaag maar een loopje nemen met het werk. Zo, voor Hans en Ferdie een spoorrein. Alsjeblieft, twee stoven achter elkaar. De achterste volladen met blokken! Dat is de goederenwagen.”

„Toe-oe-oet!” gilt Ferdie al bij voorbaat.

„Mag Tootje niet met de pop van Suus spelen? O, maar ik weet een fijn ander kind voor je. Geef me dat wollen doekje maar aan en houd je armpje op.”

„Hè, dat is een kruik in een doek gerold.”

„Nee Ferdie, dat is net zo goed een echte pop, als jij een echte trein hebt.”

„Hoor,” fantaseert 't poppemoedertje op haar eentje door, „'t klokt in 't buikje van 't kind. Ze heeft zeker weer te veel gedronken.”

„O.... bezoek....” juicht Ferdie.

Ik kijk op. Door het raam zie ik het gezicht van dominee Milius. Ik ruk de deur open. „U hier? U met uw angst voor besmetting?”

Hij antwoordt niet, zijn ogen staan groot en droef in het ernstige gezicht.

„Uw vrouw?.... Is uw vrouw?”

Hij schudt het hoofd. „Nee, ik ben vandaag voor de tweede maal bij Michelle de Ruig geweest. Na mijn eerste bezoek wilde ik u niet schrijven. Ik had u ook niets te schrijven.... ik heb u nu ook niets te zeggen.... Daarom kom ik nu zelf maar.”

Wonderlijk onlogisch zijn zijn woorden.

„Misschien ben ik te jong voor deze taak,” klaagt zijn stem. „Misschien wil mijn Zender me leren, hoe wanhopig klein en onmachtig ik ben, dat ik met al mijn praten en mijn dringende gebed deze ziel niet bereiken kan.”

Zijn bezoek duurt maar even, hij zal alleen terugkomen als hij werkelijk iets te zeggen zal hebben. Hoe het lichamenlijk met Michelle is, kan ik wel van de zusters te weten komen.

Voor ik me omkeer, bid ik mijn zondige gebed: „God, als U haar dan niet wilt redden, verdoof dan haar bewustzijn tot.... tot U haar verloren laat gaan.”

Een droge snik schokt uit mijn keel.

Een zachte kleine hand beroert de mijne.

„Huilt moedertje Harry? Ze vechten daarbinnen.”

„Welneen, zuster huilt niet hoor.”

Als een kluwen rollen mijn patiëntjes door en over elkaar. 't Is een gestomp en getrap van wonder en geweld.

Hè, wat een troep vechtersbazen. Als straks het bezoek kwam, moesten ze zeker allemaal maar met blauwe ogen rondlopen. Waar was nu het speelgoed gebleven? De trein van Ferdie, de pop van Tootje?

Bedremmeld plukken ze aan de vervellende handjes, dan klaagt Ferdies stemmetje timide: „Die stooft is alleen maar een trein, zolang u er bij bent.”

Ik sla alle voorzichtigheid in de wind en knuffel ze. Als ik hun armpje niet om mijn hals voelde, als ik ze niet bij me had, hoe zou ik deze zwarte dagen doorkomen?

Nog vier dagen, dan zal ik hier weg zijn. Nog vier dagen, dan zal een ander hier mijn plaats ingenomen hebben.

Ik lees en herlees moeders lieve brief, die ik vanmorgen kreeg.

„...Natuurlijk kom je direct naar de pastorie. Elly en ik vinden het vooral prettig je weer op 't dorp te krijgen. Over de reden van je ontslag praten we samen als je hier bent, maar nooit mag je zeggen, dat je proefvlucht mislukt is. Vader en ik zijn erg trots op ons dappere meisje. Je bent alleen Christus meer gehoorzaam geweest dan de mensen, Christus, die ons geboden heeft uit te dragen het Evangelie. — En verder tobstertje, moet je de dingen biddend aan God overgeven. Ook wat het geestelijke

betreft, geldt immers het: zolang er leven is, is er hoop. — Vlieg maar gauw terug naar het oude nest hoor!”....

O, 't is zo verleidelijk nergens meer aan te denken en voorgoed terug te gaan naar de pastorie.

Maar kan dat wel? Zei moeder bij mijn laatste bezoek niet, dat het erg prettig was, dat ik met het oog op de financiën voor mezelf kon zorgen?

Edith en Remmy groeien op. Lodewijks laatste studiejaren zullen veel geld kosten....

De huistelefoon rinkelt. „Met Agnes?.... Ja.... Hoe zeg je?.... Kun je niet van de zaal weg en heb je een boodschap voor me? Neen ik zal niet schrikken.... Of ik het niet begrijp? Neen.... Hoe zeg je.... Michelle?.... Is ze?....”

Met een kreun laat ik de hoorn uit mijn hand zinken.

Michelle dood.... Zolang er leven was, was er hoop. Maar ze leeft niet meer en de brief van dominee Milius, die hij zou schrijven als hij iets te zeggen had, is niet gekomen.

Plotseling staat Agnes voor me in de barak. Ik herken haar eerst niet in de vreemde witte jas, waarin ze zich gehuld heeft voor het besmettingsgevaar.

„Hè, wat heb je me laten schrikken,” zegt ze. „Hier, drink eens. O dom meisje, wat is het goed, dat jij de verpleging uitgaat. Jij die zo ontredderd bent door het heengaan van een der patiënten.” Stil leunt mijn gebogen hoofd tegen Agnes' mouw. We praten niet meer, maar tranen druppen op mijn gevouwen handen, tranen van mij en tranen van Agnes, die beweerd heeft zich gewapend te hebben tegen zulk een ontreddeering.

Als de eerste ontroering voorbij is, maakt Ages zich los van me. Kon ik nu wel alleen blijven? Neen, de directrice zou haar niet lastig vallen om haar tocht naar de barak. Ja, nu moest ze weg. Neen, ze wist niets, helemaal niets van Michelles laatste ogenblikken. Michelle was nog maar juist overleden. De familie was nog niet eens gewaarschuwd. 't Gevaar, dat ik het onvoorbereid van anderen zou horen, was nu voorbij. Heel zeker wist ze, dat Michelle rustig was geweest en in de laatste ogenblikken geen zware doodstrijd had gehad. Hoe had de dienstdoende zuster het ook weer gezegd.... Zacht en kalm.... was ze heengegaan.

„Zacht en kalm,” herhaal ik in mezelf, als Agnes weggegaan is.

Dat zal er morgen ook wel in de advertentie staan.... „Heden overleed zacht en kalm”.... Dat zijn zo de geijkte termen.... de troost van de wereld.... zacht en kalm.

Dat zou in dit geval betekenen: Weggeleden uit het leven, verdoofd door morfine.

Kreunend verberg ik mijn hoofd in mijn handen, als ik het grind hoor knarsen onder de voeten van de zusters, die een brancard rijden naar de dodenkapel.

Zonder me te ontkleden zit ik tot diep in de nacht in een hoekje van mijn ledikant. Heel mijn hart is in opstand tegen het leven, tegen God.

Bid en u zal gegeven worden. Dat sloeg alleen op geestelijke dingen, heeft vader gezegd.

Heb ik dan om lijfsbehoud voor Michelle gebeden?

Alles heb ik willen aanvaarden in het leven, ziekte en lijden en dood. Nooit heeft het als bij dokter Borch van Heeckeren mijn geloof en mijn liefde tot God aangerand, maar nu vraag ik met gebalde vuisten rekenschap van God. Ik ben in Michelles leven gezonden alleen om haar weg te doen sterven in doodsangst. En wat wordt heel mijn doen en laten daar nu ongerijmd door.

De directrice mag nu wel overtuigd zijn, dat ze me haar verwijten terecht in 't gezicht slingerde.... „O jullie christenen ontnemen en ontroven, maar wat kun je teruggeven?”

Niets heb ik terug kunnen geven.... niets.... omdat mijn God in gebreke bleef.

De morgen licht, eer ik van vermoeidheid in slaap val.

Een brief van dominee Milius. Ik heb geen haast meer om hem te lezen.

De boodschap, de goede boodschap, waarop ik gehoopt had, is weggebleven. Nu, na haar dood, wellicht nog wat deelnemende woorden, wat rouwbeklag over de mooie vriendschap, die me ontnomen werd.

Ik snijd de brief open.

„Moedertje Harry, spoel me nou af, ik krijg zeep in mijn ogen.” Ik kijk in het witbeschuimde tot me opgeheven gezichtje met de stijf toegeknepen ogen en stop de brief weg. Straks als ze allemaal gewassen zijn en als kleine hongerige vogeltjes in de boterhammen

zitten te happen, zal ik de brief kunnen lezen.

De doktersbezoeken beginnen deze morgen al vroeg. Tijdens het ontbijt wil een haastige, jonge medicus mijn lijsten al controleren en dan, na het ontbijt, heeft een der patiëntjes schijnbaar wat gulzig gegeten. De gevolgen blijven niet uit en het bedje moet verschoond worden.

Pas in het middaguur, tijdens de rust van de kleintjes, kom ik er toe de brief te lezen.

Beste Zuster de Laat,

Weet u 't al, dat u me mag feliciteren met mijn dochter? Een prachtmeisje van acht pond en 't vrouwtje is ook helemaal wel... Met een bitter lachje laat ik de brief zinken. De deelnemende brief, die ik verwachtte is alleen maar een uiting van vaders trots.„Begrijpt u nu, waarom ik u gisteren niet schreef? Ik heb het even uitgesteld, omdat ik in de angstige spanning, waarin ik verkeerde geen pen vast kon houden. Och nee zusters, laat ik nu maar helemaal eerlijk zijn; ik was alles glad vergeten op de wereld, behalve mijn kleine vrouwtje, dat het zo moeilijk had in haar zware uren. Maar ik heb u iets te zeggen... er is een boodschap voor u.

Kom op het kerkhof bij Michelles begrafenis, die ik zal leiden. Daar zult u de boodschap ontvangen, die ik u te brengen heb.”

De boodschap, die hij te brengen heeft? Mijn bange gedachten durven niet aanvaarden de mogelijke belofte, die deze woorden kunnen inhouden.

Bedoelt hij misschien met de boodschap de waarschuwing, die hij zal laten uitgaan van dit jonge leven, dat geveld werd?

In een koortsige spanning doorleef ik de dagen en nachten, die me scheiden van mijn vertrek hier.... De dag van mijn vertrek, die de begrafenisdag van Michelle zal zijn.

Telkens wil Agnes me bewegen mee te gaan naar Michelles rustplaats.

„Toe toch, Harry, ze is zo lief om te zien. Haar gezichtje is zo rustig. 't Is of ze glimlacht. Nooit zag je zoveel bloemen. Als je de kapel binnengaat komt je de zware bloemenlucht tegemoet. Wat moet ze een vrienden gehad hebben.

„Gisteren heb ik een jonge man bij haar gebracht. Stil en schuw legde hij wat seringten neer zonder kaartje. Zijn schouders schokten, zo snikte hij.... Er is ook een krans van rouwviolen met een kaartje erbij, waarop staat: Rust zacht, dapper meisje. Ik meende duidelijk de hand te herkennen van dokter Borch van Heeckeren, maar dat is ten enenmale onmogelijk, want die zit nog zo ver weg. Hij weet wellicht nog niet eens, dat Michelle overleden is.” Ben ik het zelf, die afscheid neemt van mijn kinderen?

Sommige van hen schreien, omdat moedertje Harry niet meer terugkomt. Ikzelf ben niet in 't minst bewogen. Het gaat alles langs me heen. Eén ding is nog maar werkelijkheid: de boodschap, die dominee Milius mij te brengen zal hebben.

De directrice heeft op Agnes' verzoek mijn dienst de laatste dag zo gewijzigd, dat ik Michelles begrafenis op het kerkhof kan bijwonen. Een wonderlijk milde geste na haar onverbiddelijke houding.

Bij de ingang van de dodenakker herken ik veel verpleegsters. Het is anders geen gewoonte in het ziekenhuis gestorven patiënten naar hun laatste rustplaats te begeleiden. Wat moet Michelle geliefd zijn geweest.

Agnes en ik voegen ons met hen bij de verzameling mensen, die bij de ingang van het kerkhof wachten om zich straks achter de lijkbaar te scharen.

Er wordt druk gefluisterd.

....Goed, dat 't maar afgelopen is. Neen, 't was niet meer om aan te zien, zo'n lijden....

„Die tante moet er toch nog veel van weten, of 't moet schijn zijn, dat kan ook nog!....

....Ze zijn laat hè? Ja, wachten valt nooit mee....

....Wist je, dat ze orthodox waren? Dominee Milius leidt de begrafenis.

Agnes trekt me bij mijn mouw weg. „Kom,” zegt ze, „laten we liever op Michelle wachten op de plek, maar ze neergelegd zal worden. 't Lijkt me eerbiediger daar dan tussen al die fluisterende mensen.”

Het duurt wel even voor we op de uitgestrekte dodenakker het vers gedolven graf vinden. Zonder spreken wachten we.

....Een kuil.... een diepe kuil.... roodbruin grof zand.... opge-

worpen aarde, die straks weer op haar plaats terug zal worden gebracht.... wat torren wroeten.... ik vertrap ze in een wrede meedogenloze lust tot vernielen.... een worm kronkelt zich door de aarde.... Michelles fijne handen.... Michelles zachte golvende haar.... Michelles ranke meisjeslichaam....

In ontzetting sperren zich mijn ogen.... Van aangezicht tot aangezicht sta ik weer tegenover de dood....

Een.... twee, een.... twee....

Stijf ingehouden schreden dragen een bloemenlast. Witte seringen.... blanke aronskelken.... een geurende bloemenweelde, die probeert te loochenen de sombere tragedie van het jonge weggekijnde leven.

Opzij met die bloemen.... van onder het zwarte rouwkleed wordt weggehaald de kist. Boven de groeve komt hij te staan.

Tot bloedens toe bebijt ik mijn lippen. Dit is de werkelijkheid, die dan uiteindelijk overblijft, deze schamele houten kist, zwevende boven die grimmige kuil.

Mijn bevende hand zoekt steun. Agnes legt haar arm onder de mijne.

Dominee Milius komt naar voren. Met gebogen hoofd begint hij te spreken.

Was het niet de gewoonte de deugden te memoreren van hen, die ten grave werden gedragen? Wat kon hij dan zeggen? Hij, die haar nauwelijks gekend had. Dat ze zo buitengewoon begaafd was? Zou de herinnering de jammer om het voorgoed verloren gaan van dit talent niet vergroten?

Hij had iets beters van haar te zeggen.

Dominee Milius wacht even, dan kijkt hij op, zoekt mijn gezicht en mijn blik vasthoudend, zegt hij met langzame stem op ieder woord de nadruk leggend:

„Het voornaamste wat ik hier te zeggen heb, is dat deze diamant, geslepen door een droef, intens lijden, zal schitteren in Christus' kroon.”

De boodschap, die hij me brengt. Met zo grote zekerheid?

„Dat is het, wat ik van haar te zeggen heb,” vervolgt zijn rustige stem. „Maar waar nu heen met de huivering, die we voelen als we dit jonge rijke leven aan het graf overgeven?

Hebben we niet een aanvechting om met een licht verwijt in

onze stem te klagen als de zuster van Lazarus: „Heer, indien Gij hier geweest waart, zij zou niet gestorven zijn?”

Was die redding uit de dood voor Lazarus dan van zò groot belang? Kwam er niet weer de dag, dat hij onherroepelijk weggeborgen zou worden in het kille graf? Groter dan het wonder van Bethanië is immers de Opstanding in Christus! De Opstanding in Christus, die de Zijnen zal hergeven een nieuw verheerlijkt lichaam....”

De opstanding in Christus....

Als een last valt mijn doodsangst weg. Het is of naast Michelles graf Christus zijn armen naar me uitstrekt. „Vrees niet, geloof alleenlijk.”

....Dood, waar is uw prikkel....

Hel, waar is uw overwinning....

Eens zal ook mijn lichaam weggeborgen worden.

De bittere sombere tragedie van de raadselachtige dood, die geen mens kan aanvaarden.

De wetenschap van de verlossing, die de christen, bevrijdt uit deze bange nood, voert op jubelende hoogten, zelfs als we de kist weg zien zinken in de aarde.

De ogenblikken, waarop we staan op heilige grond....

In de kleine auto, die dominee Milius van zijn vriend geleend heeft, neemt hij me mee naar het huis, waar hij gelogeed is.

Onderweg spreken we niet, stil teruggeleund met gesloten ogen voel ik de gebrokenheid van mijn lichaam na de intense spanning van de laatste dagen.

„Geef ons je studeerkamer en laat je dienstbode ons verwennen,” schertst mijn geleider tegen zijn vriend.

„....Dominee”....

„Geen woord wissel ik met u voor u uw thee gedronken en uw toast geknabbeld hebt.”

Mijn bevende handen zijn bijna niet in staat het kopje naar mijn lippen te brengen.

„Kwel me niet langer,” vraagt mijn moede stem.

„Ik heb u toch vanmiddag verlost uit uw onzekerheid,” zegt hij.

„Maar”....

„Nee, er is geen maar. Als je bidt met een arm mensenkind, dat in doodsangst neerligt en ze klaagt dan, dat voor haar de

redding in Christus niet geldt, omdat ze Hem in haar leven niet aanvaard heeft als Gods Zoon....

Als dan eindelijk de zwakke stem klaagt: Heer, wees mij zondaar genadig en als de zich in vertwijfeling wringende handen rust vinden, omdat ze zich gelegd hebben in de doorboorde handen van de Heiland, dan is er geen maar.... zuster.... Dan buigen we ons hoofd en danken God."

„Ik dank u”....

Hij schudt het hoofd.

„Nee, u dankt mij niet en ik dank u niet, wij danken samen God."

„Wat kort heb ik haar maar gekend," vervolgt hij, „enkele dagen.... dagen, die ik doorgebracht heb, worstelend met God om haar te bevrijden uit haar doodsangst."

„Ik heb ook gebeden," zeg ik zacht, „iedere bede was een verwijt, een opstandig verzet tegen God; ik heb mijn vuisten gebald...."

„Ja," zegt hij, „wij mensen, wij dominee's vooral, wij onderschatten Gods liefde, wij kunnen onze tijd niet afwachten en als God ons gebrekkige gebed verhoort, verhoort op Zijn grote Goddelijke manier, dan kunnen we het niet aanvaarden, dan zijn we geneigd te denken: Zou het wel in orde zijn? Kan een zondaar dan zò maar gered worden?.... 't Is goed, dat we de geschiedenis van de moordenaar aan 't kruis hebben.... wij dominee's."

Met een vermoeid gebaar strijk ik over mijn voorhoofd....

„En nu wordt het tijd, dat we ons eens met u bezig houden hè?" zegt hij. „U is nog maar een schim van de zuster, die ons bij onze verhuizing overviel."

„Ik ga eerst naar huis, ik heb geen betrekking; ik zal de directrice vragen of ik vannacht nog mag slapen in 't ziekenhuis; er is nog zoveel te regelen."

„Dan gaan we nu meteen maar," zegt hij, „dan mag u Eleonore zien."

„Eleonore?"

„Mijn nieuwe dochter," lacht hij. „We zijn zo trots op haar."

„Ik vergat u te feliciteren."

„Kom mee," jacht hij, „dan mag u 't nòg doen. Maar wacht tot u haar gezien hebt, want dan zal uw felicitatie uitbundig zijn."

Wriemelende vingertjes, een donzig kopje, een zoekend mondje,

een weelde van teer roze en blank, gevat in een rijkdom van tule
stroken en satijnen lint....

Een diep gegraven kuil, knarsende touwen, die neerlaten een ruwe
kist....

De grond, waarop we staan, is heilig land....

HOOFDSTUK XVII

„Logeer vannacht bij mij thuis, Harry. Je ouders verwachten je
immers niet eerder dan morgen? Je ziet er zo moe uit.”

De uitnodiging lokt me wel. Ik voel me erg moe. Als ik heel
vlug voortmaak, zou ik de laatste trein naar huis kunnen halen
en in 't holst van de nacht thuis kunnen zijn. 'k Zou graag Agnes'
invitatie aannemen, alleen zie ik er huizenhoog tegen op, vanavond
de gezellige logee te spelen in Agnes' huis.

Agnes begrijpt mijn aarzeling. Ze zegt tactvol: „Alleen zou je
niet veel mensen hebben om je te amuseren. Moeder en vader
zijn op reis en mijn verdere familie is niet gewend 's avonds
thuis te bivakkeren, zelfs niet voor een logee.”

Dankbaar neem ik nu de uitnodiging aan.

Van de verpleegsters en de directrice heb ik al afscheid genomen.
De directrice had haar vijandige houding laten varen. Over de
oorzaak van mijn heengaan repte ze zelfs niet, alleen zinspeelde
ze er even op, dat mijn werken beter gewaardeerd zou kunnen
worden in een omgeving, die bij mij paste.

Een dezer dagen moet Grote Eduard van zijn vakantiereis terug-
keren. Zo moeilijk als hij zich eerst van het ziekenhuis los kon
maken, zo gemakkelijk schijnt het nu voor hem te zijn weg te
blijven. Uit het oog — uit het hart, denk ik schamper. Misschien
is hij morgen weer op zijn post en dan zal ik nog afscheid van
hem kunnen nemen.

Ik moet hem toch vertellen van het wondere einde van Michelle.
Misschien zullen zijn ogen spotten. Neen, dat zullen ze niet. O nog
één keer zijn ogen groot en droef te zien om de dood van
Michelle.... om de weemoed van ons afscheid.

„Dwaas,” scheld ik mezelf, „als hij bij zijn terugkomst de ontslagen zuster verdwenen vindt, zal hij zich haar naam niet meer herinneren.”

's Avonds in Agnes' huis voel ik me als in een hotel. Een zacht af en aan lopende dienstbode, die de badkamer in orde brengt en me verwent met lekkere beetjes. In de zachte kussens van de divan op Agnes' kamer rust ik uit.

Wat een weelde hier. Wat een contrast met Daatjes huis bijvoorbeeld.... Daatje, ik zal haar alleen maar per brief vaarwel kunnen zeggen. Agnes vertelde me, dat ze met een flinke verkoudheid thuis was gebleven.

Acht maal slaat het bronzen dametje van het antieke penduletje haar stafje op de bel, haar voorgehouden door een hoofs buigende jonker.

Acht uur. Als ik nu eens even afscheid ging nemen van Daatje en haar moeder. Wonderlijk uitgerust voel ik me en ik verlang naar een wandeling.

Ik kleed me vlug aan. Heerlijk als je niemand rekenschap hoeft te geven van je uitgaan en terugkomen.

Opzettelijk neem ik de buitengrachten. Boven me flonkeren de sterren. Als je lang daarnaar kijkt, is het of je jezelf verliest in Gods eeuwigheid. Rustig word je dan, zelfs na een dag als deze, een dag die zo rijk aan belevenissen was, dat ze een jaar zouden kunnen vullen.

Alsof ik iets ongeoorloofds doe, monster ik van terzijde het deftige herenhuis, waar ik dokter Borch van Heeckeren weet te wonen. Er brandt licht in de gang. Zou hij thuis zijn? Maar waarom zou hij thuis moeten zijn als er licht brandt? Hij heeft misschien twee kamers van het hele huis in gebruik, corrigeer ik mijn veronderstelling.

Juist als ik het steegje indraai, waar Daatjes familie haar derde etage bewoont, zie ik achter de half-beslagen ruit van een groentewinkeltje Daatje voor de toonbank hangen. Om haar hoofd heeft ze een door het wassen viltig geworden wollen doek geknoopt, waaraan dwaas de geschonden balletjes-franje op haar rug bengelt. Met mijn neus tegen de ruiten bekijk ik tussen de schreeuwerige bioscoopannonces de verlepte groente, uitgestald op gorige kranten. Wat zo'n winkeltje je toch in een melancholieke stemming brengt!

Ik kan Daatje's gezicht niet meer zien. Zou de dikke vrouw achter de toonbank haar een verslag doen van een of andere griezelfilm? Ze begeleidt haar verhaal met drukke gebaren. Ze wijst omhoog, rolt haar handen een paar keer over elkaar en wijst dan naar beneden.

Daatje veegt zich een paar keer met een punt van de omslagdoek door de ogen. Wonderlijk toch, zoals zo'n kind reageren kan op een of ander zielig verhaal.

Het gesprek schijnt beëindigd te zijn. Daatje wendt zich naar de deur. Zo heftig moet ze aan de knop trekken, dat het winkelletje niet uitgeklingeld kan komen.

„Daatje hier, je vergeet je boodschap.”

Daatje pakt het grauwe puntzakje uit de handen van de vrouw. Zonder op- of om te kijken loopt ze langs me.

Ik moet haar bij de arm pakken om haar aandacht op mij te vestigen.

„Daatje dan toch.”

Ik schrik van het witte, ontdane gezichtje, dat me wezenloos vanuit de omslagdoek aanstaart.

„Ben je zo ziek, Daatje?” vraag ik bezorgd. „Waarom ga je er dan uit en dan nog wel in de avondlucht.”

„...Is het waar, wat ze zeggen? Komt u 't me vertellen en ken u d'r zo kalm onder blijve? Hij was nog wel zo vriendelijk altijd tege u.”

Ik grijp Daatje bij de smalle schouders.

„Waar heb je 't over? Wat is er gebeurd?” vraag ik geschrokken.

„Grote Eduard is doodgefallen in Zwitserland, onder een sneeuwval. De juffrouw uit het winkeltje op de hoek zegt....”

Ik luister niet verder, keer me met een ruk om. Even later sta ik in het winkeltje. De dikke juffrouw schommelt naar voren. Wat of ze wist van de dokter uit het grote ziekenhuis? Ja, dat was toch ook wat. Hij was doodgevalle onder een hoge berg van sneeuw. De hele stad door werd het verteld.

Ze vouwt de armen over elkaar, leunt op de aardappelbakken.

„'t Mot zo gegaan zijn....”

Weg ben ik, niet langer luisteren....

Wat doe ik hier op de stoep van zijn huis? Mijn vingers strijken

over de zwarte letters. „Dr. Borch van Heeckeren.” Een vreemde leegte is in mijn hoofd. Mijn oren suizen. Er is iets met die naam. Er is iets. Ik moet het wegdringen uit mijn hersens. Ik wil het niet begrijpen. Ik leg mijn gloeiend hoofd tegen het ijsskoude emaille van het naambord.

Grote Eduard, ik begrijp mijn droefheid wel. Toen je leefde mocht ik het niet denken, mocht ik het niet zeggen. Ik had je lief, ik had lief je droeve ogen in je fijne, intelligente gezicht. Je handen, die genazen en goed deden. O eenmaal ze te mogen kussen, nu ze stil en wit neer zullen liggen.

Plotseling wijkt de deur. Vaag zie ik een dienstbode. Ze staart me aan. Mijn lippen vormen woorden, mijn keel brengt geen klanken voort.

Ze keert zich om, roept, belt.... mensen komen aanlopen. Dan, uit de vage wirwar van klanken.... zijn stem.... zijn stem.... Word ik krankzinnig?

Twee armen omvatten me. „Leun maar op me, kleintje....”

In mijn ogen suist het leven weer aan. Mijn polsen en voorhoofd worden gebet. Iemand wil me terugroepen tot de werkelijkheid. Stil wil ik hier blijven liggen, niet meer zoeken naar het grote zwarte leed, dat er gekomen is in mijn leven.

„Harry!”....

Zijn stem.... weèr zijn stem.... Ik sla mijn ogen op. Het is toch zijn gezicht, dat zich over me heen buigt. Ik laat mijn vingers door zijn haren glijden.... mijn handen leggen zich op zijn ogen. Hij pakt mijn handen, kust ze, neemt me in zijn armen. „O mijn kleintje, wat heb je me laten schrikken.”

Stil leunt mijn hoofd tegen zijn borst. Ik wil lachen, maar mijn lach wordt tot een klagend gesnik.

Hij legt me terug in de divan-kussens.

„Rust maar wat,” zegt hij, „ik blijf bij je.”

O, dit grote geluk, hier stil bij hem te zijn. Te weten, dat hij leeft. Mijn vingers omsloten te voelen door zijn sterke levende handen.

De telefoon rinkelt.

Zijn stem terwille van mij dempend, voert hij het telefoongesprek, dat mij de oplossing brengt van al dit wonderlijk gebeuren.

„Ja, hier Borch van Heeckeren in levende lijve.... Waarom ik niet dood ben?.... Omdat ik leef hè?.... Och welnee, geen valpartij, geen klein ongelukje zelfs, dat goed afliep.... Och, hoe komen ze er toch bij. Ik ben vanavond aangekomen en word aangestaard of ik een geestverschijning ben.... 't Enige is, dat ze de jonge dokter Herbert, die eergister in Tirol verongelukt is, met mij verwarren. Maar laat ze dan beter uitkijken hè. Alle doktersnamen, die met een H beginnen, luiden nog niet Van Heeckeren. En dan verwaarlozen ze de B van Borch ook maar.... Ja, dat is goed, maar vanavond niet hoor, ik ben nog doodop van de reis...”

Hij legt de hoorn op het toestel, keert zich naar mij toe.

Ik ben half opgestaan van de divan, mijn nog bevende handen proberen mijn haar te ordenen.

Hij neemt me op en legt me terug in de kussens.

„Stilliggen jij, nog wel een paar uur.”

„U is nog doodop van de reis.”

„Och domoor,” zegt hij, „dat was een leugentje om bestwil en dan, 'k word nu voor de tiende maal opgebeld, ik kan al die mensen toch niet ontvangen, hè?”

„Zou ooit een vals bericht wel zo'n consternatie teweeggebracht hebben als dit?” vraag ik.

„Zou ooit een vals bericht wel zulke vergaande gevolgen gehad hebben?” lacht hij.

Mijn niet begrijpende ogen jokken. Ik wil van hem horen, wat dit alles betekent. Ik wil na mijn hulpeloos vallen in zijn armen horen, dat zijn tederheid uiteindelijk iets anders betekent dan zijn overgrote zorg voor een patiënte.

Hij komt naast me zitten, neemt mijn handen en zegt:

„Dat onnozele kletspraatje, dat jou in mijn armen voerde, heeft mijn ogen geopend voor het feit, dat jij.... dat ik.... Harry, in de boeken staat, dat er op dit ogenblik een knieval met huwelijksaanzoek in optima forma moet volgen, maar zou je dat maar niet vanzelf allemaal willen begrijpen?”

„Houd je van me?” vraag ik.

„....Mijn liefste”....

„....Houd je van me?”....

„We vierden samen het gouden feest van twee jonge mensen, die

het wonder beleven van hun liefde.”

Tegen hem aangeleund stel ik de duizend en één vragen, die hij beantwoordt met een eindeloos geduld.

Wanneer hij begonnen was van mij te houden? Ja, nu moest ik hem goed begrijpen. Hij had me altijd een aardige krullebol gevonden, een originele uitzondering op de zusters, die hem zo af en toe probeerden met wat aanstellerige lonklachjes te vangen. Maar eerder dan vanavond had hij zelf nooit aan een huwelijksaanzoek gedacht.

Of hij dan geen meelij met me had gehad, toen ik naar de barak verbannen was? Wist ik dan niet, hoe hij de eerste dagen als een schooljongen tussen de rietmatten van de tuin had staan gluren om te zien hoe ik me hield in mijn verbanningsoord?

Waarom hij toen juist weggegaan was naar Zwitserland?

De moede uitdrukking sluipt in zijn ogen.

Hij was gevlucht van Michelles ziekbed. Hij kende de symptomen en hij kon niet langer aanzien de strijd, die ze niet op wilde geven. Neen, Michelles pijn zou hij niet mèèr hebben kunnen verlichten dan ieder ander medicus. De regeling der spuitjes zou desnoods overgelaten kunnen worden aan een gediplomeerd verpleegster.

Hoog in de bergen was hij, toen haar overlijdensbericht hem bereikte.

„Ik zal je meenemen later,” zegt hij, „je zult zelf voelen, dat daar met die machtige bergen om je heen het leed en de tobberijen van de mensen je bijna niet meer bereiken kunnen. Je wordt daar aangeraakt door het Eeuwige, zò dat alles om je heen verzinkt. En als ik morgen terug zal keren in mijn werk, zal Michelles plaats weer ingenomen zijn door anderen, die aan het begin staan van de lijdensweg, die zij afgelegd heeft.

Maar daar willen we vanavond niet aan denken.”

„Toch wil ik je vertellen van Michelles sterven.”

„Vanavond alleen niet,” zegt hij, „vanavond is de wetenschap, dat ze „rustig” stierf voor mij voldoende. Vanavond zijn de uren voor òns en morgen....”

Morgen....

Een paar uren geluk genomen zonder denken, dan komt het ogenblik, dat je weer alleen bent, alleen in Agnes' huis....

Je luistert hoe lang je zijn voetstappen nog kunt horen, de voetstappen die je even in je leven begeleid hebben, dan druk je tegen je gezicht de wollen shawl, die van hem is, die hij in zijn bezorgdheid om je schouders legde. Dat is nu het enige nog, wat je van hem gebleven is.

Dan komt de nacht. De nacht, waarin je nog voor jezelf wilt rekken je gouden feest, maar waarin je op moet staan en vertrekken uit je wondere geluksland.

Maar je wilt niet weg. Je wilt blijven wachten op de morgen, je bent bereid de strijd aan te binden om dit te behouden.

Maar je hoeft geen strijd te voeren. Tegen wie zou je strijd moeten voeren?

Er staat geschreven: Het is beter de wereld te verliezen, dan schade te lijden aan je ziel.

Je hoeft niet te strijden. Alleen je knieën te buigen en het te aanvaarden. En je kunt het niet, je kunt het niet.... Liesbet, het is te moeilijk om te leren....

Als de morgen licht, ben je zo ver, dat je het wilt aanvaarden, je hebt de reddende gedachte gevonden, die je eenzaamheid weg zal nemen.

Je houdt jezelf voor, dat je enkele uren te voren nog maar verlangde alleen zijn dode handen te mogen kussen.

Nu leeft hij en hij houdt van jou en jij van hem. Uit alle anderen heeft hij jou verkoren. Zò weet die gedachte je geestdriftig te maken, dat de jubel in je hart terugkomt. O, je hele leven zul je daar nu genoeg aan hebben.

Als de avond weer daalt en je bent weggevlucht naar je kleine dorpje, dan staar je ineengedoken op je lege handen. Dan zit je verslagen bij je gehavende geluk en dan ben je je beredeneerde houvast, dat voor je hele leven moest dienen, al weer kwijt....

HOOFDSTUK XVIII

Mijn liefste,

Voor ik dat kleine, blauwe briefje, dat van jou kwam, opende wist ik al, dat dat het einde zou zijn. Het einde van onze droom.

En wat zal ik je nu antwoorden? Ik zou je kunnen bidden en smeken op je besluit terug te komen. Ik doe het niet. Ik zou je kunnen beloven met jou te proberen jouw God te dienen. Ik doe het niet.

Ik zou je kunnen verwijten al de wreedheid van jouw ascetisch christendom. Ik doe het niet. Ik doe het niet, omdat ik jouw geluk zoek. En och kleintje, jouw geluk ligt niet in de handen van een cynicus als ik.

Had ik dat moeten bedenken, toen ik je in mijn armen nam? Neen hè? Jij bent toch even blij met die wondere avond als ik. En verder? Zou het je voldoening geven, als ik je hierbij betuigde, dat ik als een gebroken man door 't leven zou gaan?

Dacht je, dat jij zou verbleken en vermageren uit liefdessmart? Och jij en ik, wij mensen van de lach en de traan, zijn niet bestemd om als treurwilgen te fungeren.

Alleen wat meer teleurstelling in mijn hart en verder mijn leven blijven geven aan anderen. En jij? Jij bent nog zo erg jong, jij moet Grote Eduard (ik ken mijn bijnaam wel hoor!) vergeten.

Voor de zoveelste maal lees ik zijn brief, die hij me gisteren in „De Ark” toezond. Elly's plotseling binnenkomen doet me de brief wat gehaast wegduwen.

„Stoor ik Harry?”

„Wat een vraag! Sedert wanneer begin jij tegen je huisgenoten zulke overdreven beleefdheidsvormen in acht te nemen?”

„Sedert ons huis is geworden een toevluchtsoord voor gebroken harten en voor verliefde harten, die prefereren te zwijgen.”

Om Elly's aandacht van mij af te leiden, begin ik over de logee, die ik in „De Ark” aantrof.

„Logeert Margreet hier dus om een bepaalde reden? Ik heb me al verwonderd over haar verandering. Weet je nog wel, hoe ze een paar jaar geleden kon stoeien en draven met ons? We vonden haar 't leukste nichtje, dat we hadden.”

„Ja en nu loopt ze rond met een gezicht, of ze het verdriet van de hele wereld alleen meezeult. Natuurlijk een ongelukkige liefde.”

„Dat kan erg genoeg voor haar zijn,” zeg ik half in ernst.

„Harry, je zegt het op een manier of je er over mee kunt praten. Zoek jij tenminste iemand van wie het geoorloofd is te houden

op een heel normale manier en breng hem naar „De Ark.” ’t Lijkt me enig een nieuwe broer te krijgen.”

Door het raam van onze slaapkamer kijk ik over de wuivende velden.

Een feest van kleuren buiten.

O, samen te kunnen gaan met hem door deze weelde. Elly is onwetend zò wreed.

Langzaam lopen de tranen over mijn wangen.

Ik voel een arm om mijn hals.

„Harry, huil je? Waarom huil je? Heb ik iets miszegd?”

Elly wrijft zich met de hand langs het voorhoofd. „Wat heb ik er ook weer allemaal voor onzin uitgeflapt?”

Ik schud mijn hoofd. „Laat me maar.”

Zacht sluipt ze weg. Na een poosje gaat de deur open. Moeder staat achter me. Ze steekt haar arm door de mijne.

„Ik heb thee voor je meegebracht, ik dacht dat je liever boven bleef.”

Zij vraagt niets. Als ze weer opstaat om weg te gaan, legt ze even haar hand op de mijne.

Dat kleine gebaar is te veel voor me. Ik leg mijn hoofd op haar hand.

O mijn fijngevoelige moedertje, dat mijn vertrouwen niet met geweld wil nemen.

Ze laat me stil uitsnikken, legt haar hand op mijn hoofd met hetzelfde gebaar, als toen ik nog een klein meisje was.

Mijn verhaal komt met horten en stoten.

„Mijn lieve, dappere meid,” zegt moeder ontroerd.

„Ik ben niet dapper, moeder,” kreun ik. „Ik ben immers gevluht, omdat ik niet wist, of ik sterk genoeg zou zijn om hem weg te sturen, als ik tegenover hem stond.”

„Gave God, dat alle jonge mensen als jij vluchten voor de verleiding. Er schuilen zoveel gevaren in deze vrijbuitertige tijd.”

„Het voorbeeld van moeder zeker,” zeg ik, door mijn tranen heen lachend.

Moeder blijft ernstig.

„Nee,” zegt ze, „als een christelijke opvoeding en een goed voorbeeld garandeerden, dat de kinderen bewaard bleven, dan konden er heel wat ouders rustig zijn. — Maar de kinderen, uitgaande

in de wereld, worden besmet met de moraal van de tegenwoordige jeugd. Ze komen in aanraking met jonge mensen, die het woord „trouw” niet meer kennen, niet meer ten opzichte van hun beginselen en niet meer ten opzichte van hun liefde. — Ze zijn zonder idealen! Een verloving? Wat zou het, of je het een keer of wat probeert? Een verloving is toch geen huwelijk! En al was het een huwelijk, wat dan nog? — Waarschuwingen hebben ze niet meer nodig. Ze weten wel, hoe ver ze gaan kunnen.”

Moeder wacht even, dan vervolgt ze zacht: „Tot ze vastlopen en niet meer terug kunnen.”

Stil blijf ik bij moeder zitten.

Met mijn handen in de hare weet ik, dat ik het beste deel heb gekozen.

Kon ik maar op de pastorie blijven.

't Is alsof moeder mijn gedachten raadt, als ze zegt: „Je vliegt er voorlopig niet weer uit, Harry. Wij hebben je zo gemist, toen je weg was.”

„En de financiën, moeder?”

„Vader heeft weer een pracht van een nieuwe lezing voor de winter. Je zult eens zien, hoe hij uitgevraagd wordt.”

We lachen en Elly steekt haar hoofd om de deur.

„Hè heerlijk, waar vrolijkheid is, durf ik wel ongevraagd binnen te lopen.”

Onder aan de trap horen we Edith en Remmy ontsteld informeren, waar moeder is. Het is de algemene vraag, als ze moeder niet direct zien.

We stellen hen meteen gerust en in het knusse theeuurtje vergeten we voor een ogenblik onze zorgen.

HOOFDSTUK XIX

„Er is er één jarig — hoera, hoera —
Je kunt het wel zien, dat is zij...”

Edith en Remmy wekken me met hun verjaringsversjes.

Loom blijf ik liggen. Ze zingen voor mij en zijn nu bezig de kamer te versieren.

Ik wilde, dat mijn huisgenoten deze dag maar stil lieten voorbijgaan. Ik voel me lichamelijk en geestelijk zo moe.

„We zijn niet bestemd om als treurwilgen te fungeren,” schreef Grote Eduard me zo ongeveer een jaar geleden.

Ik grijp de toiletspiegel en kijk naar mijn ingevallen wangen. Verbleekt en vermagerd van liefdessmart, denk ik in wrange zelfspot.

De dokter heeft me rust voorgeschreven. Rust.... nog meer lange uren om te denken aan wat voorbij is.

Vader denkt, dat ik zo'n moeite heb om weer in evenwicht te komen, omdat ik al zo'n knauw had gekregen door die geschiedenis met Michelle.

„Alsjeblieft, jarige, hier is je thee en je post. Brieven uit alle delen des lands. Ook één van Agnes. Die moet ik ook lezen hoor. Zij schrijft zulke interessante brieven.”

Alleen gelaten roer ik mijn thee in het door Edith en Remmy versierde kopje.

Het eerst grijp ik naar Agnes' brief. Zij werkt in haar kindertehuis ver van de stad. 't Is zuiver toeval, dat haar brief juist vandaag komt. Ze weet niet, dat ik jarig ben en haar brief bevat dus geen felicitaties.

.....„Mijn werkkring bevat me nog steeds uitstekend. Het is goed te werken onder kinderen. We leven hier echt „achter de wereld.” Er gaan weken voorbij, dat ik geen courant inkijk. Vind je dat dwaas? Och waarom? Die grote, wijde, ijdele wereld, die over mijn kleine wereldje van lijdende kindertjes gestolpt staat, is die belangrijk genoeg om er je oog niet van af te houden?

Hoe gaat het mijn kleine nonnetje anders in haar pastorie? Zeker heel wat meer op haar plaats dan in die neutrale ziekenhuissfeer. Wat bracht je daar een beroering teweeg.

Denk je nog wel eens aan Michelle? Toen ik met vakantie thuis ben geweest, heb ik haar graf bezocht. Haar tante heeft natuurlijk voor een schitterend marmeren graf gezorgd met gouden letters. Weet je wel, zo'n gedistingeerd graf, dat ingeschreven staat in de registers van de steenhouwer met de aantekening er achter: Bij abonnement schoonhouden.

Lieve Michelle, wat heeft ze 't moeilijk gehad in haar korte, rijke leventje. Wat een ellende en pijn eer ze zich vrijwillig neerlegde voor haar laatste, grote rust. Zie je, Harry, ik moet eerlijk zijn. Als ik het geruzie en gewauwel onder jullie kerken en kerkjes aanzie, als ik hoor roepen: Hier is de Christus en daar is de Christus, dan denk ik, het moet alles een dwaling zijn. Maar als ik denk aan de grote rust, die de wanhoop van Michelles gezichtje verdreef, die je jaloers deed zijn op haar, zelfs terwijl ze daar lag in haar gruwelijke pijnen, dan zou ik mijn handen kunnen vouwen en zeggen: Mijn God, leer mij de Macht kennen, die vrede en rust brengt aan hen, die zich wringen in de doodsgreep. Wat een gefilosofeer voor zo'n luchtig gevalletje als ik ben, hè? Weet je, wat ik vond op Michelles graf? Een verse krans rouwviolen, precies gelijk aan die welke dokter Borch van Heeckeren op haar begrafenisdag stuurde.

Denk je eens in. Grote Eduard met zijn schijnbare onbewogenheid, die maanden na haar sterfdag nog bloemen stuurt naar het graf van een patiëntje. Arme jongen, wie weet hoe gauw hij zelf weggedragen wordt, als slachtoffer van zijn beroep. Het moet hopeloos met hem zijn hè?

Met zo'n infectie, opgedaan op de ontleedkamer, valt nooit te spotten en 't duurt nu al zo lang. Jij was zeker erg onder de indruk toen je de berichten over zijn ziekte voor 't eerst hoorde. Weet je wel, dat ik me even verbeeld heb, dat jij en hij.... Och, 't geeft niet, wat ik me verbeeldde, als 't waar geweest was, had ik er wel meer van gehoord.

Hij is zo geliefd, onze Grote Eduard. Een der zusters schreef me, dat er dag in dag uit bulletins aan 't ziekenhuis gehangen worden....

„Stil,” zeg je tegen jezelf, „stil nu toch, neen niet huilen, niet roepen, stil, het hoeft niet waar te zijn.”

Je probeert je te herinneren hoe het eerst was. Je probeert je iets ervan te herinneren. Hij is dood.... Daatje.... Zwitserland.... een groentewinkeltje.... Dood werd hij gevonden onder een lawine....

Wie zei er, dat ik dood was? Wie zei er, dat ik ziek was? Stil nu maar, 't is niet waar, 't is toch niet waar. Ik ben er nog,

rust nu maar wat en wees maar stil, we zullen straks praten, hier, drink maar eens. Voel je je wat beter?

't Is vaders lieve gezicht, dat zich over me heen buigt.

„Mijn meisje, wat is er dan toch?”

Mijn vingers zoeken een brief, ze vinden moeders handen.

„Moeder...., moedertje, Agnes.... Grote Eduard, help me dan toch. Heeft moeder Agnes' brief gelezen? Ik wil naar hem toe, moeder, ik wil naar hem toe.”

„Meisje, klein meisje, het kan niet. Je bent zelf ziek en dan, je bent immers niets van hem?”

„Moeder, ben ik niets van hem? Ik wil bij hem zijn. Wat daarna komt, zijn dood of zijn leven, ik wil weer afstand van hem doen, maar nu wil ik bij hem zijn.”

„'t Kan niet,” snikt moeder, „dat kan toch niet.”

„Stil maar, kleintje,” zegt vader, „morgen zal ik zelf naar hem toe gaan. Morgenavond zul je alles weten.”

Dat hoef je nu alleen nog maar te onthouden, morgen zal je vader hem zien, morgenavond zul je alles weten.

En zelf zul je bidden om het behoud van je liefste. Een nacht lang God bidden en smeken hem te laten leven, want als je niet bad, als je je handen ook maar één ogenblik wegnam uit Christus' handen, je zoudt bezwijken onder je grote angst.

HOOFDSTUK XX

„Een onrustige nacht gehad!”

Het bericht van vandaag. Vier woorden. Daar heb je op liggen wachten de donkere uren van de nacht en de lange uren van de dag.

Je had het uit kunnen schreeuwen om de wijzer van de klok, die zo traag voortkroop. Je bent mee gaan tellen. Zestig langzame tellen, dan was één minuut om, dan was je één enkele minuut nader bij het bericht, dat komen ging. Je hebt je klamme handen tot vuisten geklemd.

Toen is de postbode gekomen met het telegram, dat vader iedere

morgen stuurde.

Het bulletin van het ziekenhuis seint hij, meer niet.

Een onrustige nacht gehad.... Vader had alleen dat ene woordje maar hoeven te veranderen, dan had er gestaan: Een rustige nacht gehad. Dan had je je voor kunnen stellen zijn lieve hoofd met de gesloten ogen, rustig slapend.

Nu zie je hem kreunend en woelend; zijn vingers, die anderen genezing brachten, tastend naar uitkomst uit deze nood. Vader is wel eerlijk.

„Zal hij leven vadertje?” vroeg ik, toen hij terugkwam van het bezoek aan het ziekenhuis.

„Zo lang er leven is, is er hoop, meiske, maar....”

„Heeft u hem gesproken?”

„Hij had juist een verdovend spuitje gehad....”

Morfine.... Grote Eduard.... Michelle....

Ik weet veel. Ik weet t  veel.

O mijn God, mijn God!

Schuw kijk ik om me heen. Het klonk als een vloek. Het w s een gebed, een radeloos gebed. Een vloek was het n  nog niet.

„Houd je aan mij vast, Harry, ik zal je meenemen naar de huiskamer.”

Zo erg is het nu, dat je oude, grijze vader je dragen kan.

Stil leun je je hoofd tegen je vaders borst. Als klein meisje werd je ook zo door hem gedragen. Je was toen ook ziek. Je huilde toen, omdat je pop gebroken was. O, nog te kunnen huilen, omdat je speelgoed breekt. Waarom weet je in die jaren niet, dat d t je gouden tijd is?

„O vadertje.” Ten voeten uit zie ik me in de grote gangspiegel. Vreemde, holle ogen; ingevallen wangen. Ben ik dat?

Vader houdt me dicht tegen zich aan.

„Harry,” zegt hij, „er is toch een mogelijkheid, dat hij morgen vragen zal naar je!”

Mijn ogen zoeken die van vader.

„Als ik flink ben, als ik beter ben, mag ik dan naar hem toe gaan?”

„Dan gaan we samen naar hem toe, kleintje.”

Vanaf dat ogenblik probeer je het voedsel weg te slikken, dat je tegenstaat. Je probeert, of je opstaan kunt, zonder duizelen.

Als je flink zult zijn, vòòr het laatste, het allerlaatste telegram, dan mag je naar hem toe.

„Dokter Borch van Heeckeren wenst geen bezoek.”

Vaders hand legt zich bemoedigend om mijn schouder.

„Hij zal stellig voor mijn dochter een uitzondering maken.”

Nu is het geheim prijsgegeven. Ha, ha, zeggen de ogen van de Feldwebel, terwijl hij zich met hoogopgetrokken wenkbrauwen terugspoedt naar zijn lastgeefster.

„Op wat voor grond meent u, dat uw dochter toegelaten zou worden bij de patiënt?” informeert de directrice even later, terwijl ze over me heen kijkt, of ik een vreemde voor haar ben.

„Er zijn dingen, die niet gevraagd moeten worden.” Vaders stem klinkt zacht, maar dringend.

„Ga nu, meisje en denk er aan, wat ik je gezegd heb,” zegt vader, als ik een wenk krijg om de Feldwebel te volgen.

En denk er aan, wat ik je gezegd heb....

Wat heeft hij me gezegd?

Ten koste van alles flink zijn; niet huilen.

Met de deurknop van zijn kamer in je hand probeer je je te herinneren, wat je je voorgenomen hebt te zeggen, als je binnen komt. Je weet het wel. Je hebt het duizendmaal herhaald in de dagen en nachten, dat je wachtte op dit ogenblik. Je zult met geen woorden reppen over het verleden, je zult vragen of hij pijn heeft en of hij het prettig vindt, dat je bent gekomen, je zult zeggen....

Naast zijn bed laat je je op je knieën glijden. Je hoofd duwt zich onder zijn hand, die zacht je haren streelt.

„Mijn kleine meisje, mijn arme, kleine meisje.”

Je wendt je gezicht naar hem toe. Tranen stromen je over de wangen.

Tòch glimlach je.

„Ze hebben gezegd, dat je zo ziek was.... ze hebben gezegd, dat je.... dat je....”

„Mijn arme, kleine meiske.”

Zijn stem is gewoon, ik kan met hem spreken. Zijn gezicht is smaller geworden en witter, maar hij glimlacht.

„Je zult beter worden hè?”....

„Mijn arme, kleine meisje.”

Een driftige klop op de deur. Een heer stapt binnen. Ik sta verward op. Het nieuwe bezoek gaat naar 't bed toe, buigt zich over Eduard heen, neemt zijn beide handen.

„Old boy, zal ik je helpen?”

„Je zult het proberen, Fritsie, anders niets. Als je tenminste op de dag van de operatie ook niet ergens neergesmakt ligt in je bed. Je bent maar een mens van gelijke beweging als ik, Fritsie.”

„Harry.”

Ik ga naar zijn bed, hij neemt mijn hand. „Mijn verloofde, Harry de Laat.”

Ik glimlach zwak om de naam, waarmee hij me genoemd heeft. „Professor Van den Heuvel,” stelt hij verder voor. „Net zo oud als ik, een studievriend, alleen een veel knappere kop.”

„Ik begrijp nu, dat ik een onvergeeflijke fout beging hier te storen,” zegt de professor.

„Geeft niet,” glimlacht Eduard, „je kunt het niet helpen, dat je zo brutaal bent. Dat komt door de pretenties van je baan. En je komt me erg gelegen. Vertel mijn meisje precies, hoe de zaken staan. Ik ben bang, dat ze zich nog wat illusies maakt.”

„Ik zal je er boven op helpen, jongen. De operatie moet lukken. 't Is waar, 't is een zware operatie, maar...”

„Fritsie,” zegt Eduard, „vergeet nu niet, wie er hier in bed ligt. Ik heb met jou college gelopen, ik ben met jou assistent geweest. Ik weet precies, waar ik aan toe ben. Ik weet ieder verschijnsel in mijn lichaam thuis te brengen. Dat is het nadeel, als je een dokter als patiënt hebt. Neem Harry mee en vertel haar precies, hoe erg het is en laat de zuster me een spuitje geven, ik ben zo moe.”

Hij is uit zijn iets opgerichte houding achterover gezonken in de kussens. Zijn ogen zijn gesloten; de tanden zijn in de onderlip gedrongen. Hij weet een kreun niet te bedwingen.

Professor Van den Heuvel belt om een zuster, duwt me de kamer uit. Samen lopen we de gang op. Samen lopen we naar het raam, dat ligt aan het einde van de corridor.

Hij heeft zijn hand op mijn schouder gelegd. Hij wil iets zeggen. Hij bijt op zijn lip.

„Arme kerel, hij moet zo geweldig veel pijn te verduren hebben

en hij probeert nog zo moedig zijn grapjes te lanceren.”

„Helpt u hem, professor? Kunt u hem helpen?”

De professor haalt zijn schouders op. „Een dubbeltje op zijn kant, maar zo kan hij niet blijven liggen. Zo moet het verkeerd lopen. Een paar weken geleden was ik ook hier. Toen weigerde hij de operatie, maar nu heeft hij me laten roepen. Hij weet zelf ook wel, dat langzaam al zijn organen vergiftigd zullen worden.”

„Wanneer de operatie lukt, professor...”

„Wanneer de operatie lukt, zal het maanden en nog eens maanden duren voor alle gevaar voor complicaties geweken is.”

„Dus er is een kleine kans, professor?”

„Als er geen enkele kans was, juffrouw De Laat, dan bezorgden we hem de kwelling van een operatief ingrijpen niet.”

„Niet huilen, kleintje.”

„Mijn eigen jongen...”

„Heb je gehoord, hoe ik je genoemd heb tegen mijn vriend. Mijn verloofde,” zei ik, „mijn verloofde... Was je er boos om? Neen hè. Aan iemand, die wegglijdt uit het leven, geef je voorrechten, die je een gezonde onthouden zou.”

„O, stil toch, zeg toch zulke dingen niet.”

Tranen verstikken mijn stem, mijn handen strelen zijn haren, zijn wangen.

„Leg je handen op mijn ogen, Harry. Moeder deed dat, als ik niet slapen kon vroeger. Ze legde haar koele handen op mijn ogen.”

Als ik mijn handen wegneem zijn ze nat van zijn tranen.

Ik leg mijn wang tegen de zijne.

Ik wil met en voor hem bidden. „O Heer,” begin ik.... „O Heer.”

„O, bid toch,” smeek ik, „bid toch zelf.”

„Neen Harry,” zegt hij, „een bekering op 't laatste nippertje, dat is weer iets van een scheurkalenderblaadje. Zulke dingen bestaan in werkelijkheid niet,”

Ik richt me op. „Eduard, hoe dèrf je te spotten. O, hoe durf je spotten met God, nu op dit ogenblik.”

Hij pakt mijn hand, hij trekt me naar zich toe.

„Spotten met God?” hijgt hij, „spotten met God? O Harry, begrijp

je niet hoe ik hunker naar Iemand, een Almachtige, aan Wien ik me vast kan grijpen? Maar het kan toch niet, het kan toch niet! Ik heb God getart toen ik Hem niet nodig had. Ik heb Zijn bestaan geloochend. Wat heeft het nu nog voor zin te zoeken? Een noodbidder, die zich vastklemt aan een strohalm. Ik zou walgen van mezelf."

Een zuster komt binnen, wacht bescheiden bij de deur. Nu hij dit gezegd heeft, heb ik hem zo heel veel te antwoorden. Er is geen tijd meer voor.

Ik zie de verpleegster op haar horloge kijken. Ik begrijp de wenk. Ik buig me over Eduard heen, mijn handen raken zijn schouders, die kreunend van pijn samentrekken.

„Harry, jij mag wel bidden. Bid voor me tot jouw God. Ik zal...”

„Ssst,” zeg ik, „God heeft geen belofte nodig. God is God, God is geen mens.”

Als ik bij deur kom, zie ik nog zijn grote ogen, die me hunkerend volgen. Dan ben ik alleen. God helpe me....

Bid voor me....

Als je maar kòn denken. Als je hoofd maar niet hol en leeg was. Eén grote angstklomp. Je ogen zijn op de klok gericht.... Je wacht.... Als de grote wijzer dàar is, dan.... Maar je kan toch niet rustig zitten wachten en luisteren naar dat tikken. Het zou je gek maken.

Je zet de slinger stil. Er was je een taak opgedragen maar je weet niet meer welke. Je ogen zoeken vader. Zijn handen strelen je haren, leggen zich op je ogen. Zo deed moeder vroeger....

„Harry, je hebt òns nog.... Moeder en mij.... Christus is bij je.”
„Christus.... Vader, mijn taak.... Here Jezus.... Vadertje, leer me bidden.”

Met zachte drang dwingt vader me te knielen. Hij buigt zich naast me. Mijn handen vouwen zich. Zijn handen klemmen zich om de mijne.

„Onze Vader, Die in de hemelen zijt....”

Mijn lippen stamelen hem de woorden na.

„Uw naam worde geheiligd... Uw Koninkrijk kome.... Uw wil geschiede....

„Vader, het duurde lang, maar ik heb hem nagezegd, de moeilijkste bede.”

„Want Uw is het Koninkrijk.... en de kracht.... Want Uw is de kracht.... Uw is de kracht....”

Die bede laat je niet los, die houdt je vast tot dit eindeloze, ontzettende wachten voorbij is.

Hoe zal ik hem zeggen, dat ik nu naar huis moet gaan?

Vanaf het moment, dat hij vlak na de operatie stil en wit als een dode teruggebracht werd in zijn kamer tot nu toe, heb ik naast zijn bed gezeten, zo lang en zo dikwijls ik kon.

Ik heb zijn eerste blik opgevangen, toen hij tot het leven terugkeerde; ik heb een glimlach over zijn van pijn verwrongen gezicht zien glijden, toen ik me over hem heen boog.

Enkele dagen, een week kunnen alle levensverhoudingen genegeerd worden voor zo'n ernstige zieke, dan houdt het leven ons zijn wetboek van etiquette weer voor.

Wat nu verder?

Ik denk er over, terwijl ik naast zijn bed zit. Mijn handen strelen de dunne, witte vingers, die alleen rustig zijn als ze de mijne gevonden hebben.

Langzaam slaat hij de ogen op.

„Heb je de boodschap gehoord van de professor, Harry? Ik zal leven.”

„Zonder complicaties,” zei hij.

„Zo God wil, zal ik leven.”

Ik herhaal het: „Zo God wil” zacht en eerbiedig. 't Is alsof een verbond wordt bezegeld, het verbond van een weerspanning mens-kind met zijn God.

„Harry, wil je met mij trouwen?”

Mijn antwoord is ontwijkend.

Als ik nu eerst eens naar huis ging en later terugkwam om met hem te praten, als hij wat sterker was. Iedere dag zou ik hem kunnen schrijven.

„Laat me niet te lang alleen,” klaagt hij. „Kom zo vlug als het kan bij me voor altijd. Ik ben zo alleen geweest. Ik heb zo lang moeten wachten. Ik kan je niet meer missen.”

Een beklemmende gedachte verontrust me, terwijl ik in zijn hunkerende ogen kijk.

Heeft hij 't woord „God” niet gebruikt om uit zijn eenzaamheid verlost te worden? Eenmaal vroeg hij mij voor hem te bidden, eenmaal noemde hij Gods naam, erkennend Zijn Almacht. Is dat een waarborg voor zijn terugkeer tot God, straks als hij weer zal staan in het werkelijke leven?

Ziet hij de vrees in mijn ogen?

„Ik ben niet bekeerd, Harry, niet wat jullie bekeerd noemen. Alleen, ik heb gestaan vlak voor de doodsvallei. Weet je nog, dat ik je eens zei, dat ik de zielen van de mensen bevrijdde van doodsangst door ze vlak voor hun dood nòg te laten geloven in hun genezing? Ikzelf stond wetend, bewust van het grote gevaar, vlak voor de poorten des doods. —

Niemand die mij de ogen verblindde. Ik was alleen met de dood. Ik durfde niet aanroepen Hem, Die ik veracht had in mijn goede dagen. Ik zei het je al, maar toen ik op de operatie-tafel lag, heeft mijn benauwde ziel een kreet geslaakt. 't Was een bekend geluid, dat was blijven hangen uit mijn kinderjaren. „Och Heer, wees mij zondaar genadig.” Verder ben ik nog niet gekomen. Nu ook nog niet.”

„Ben je niet verder gekomen, jongen? Weet je, wat je alleen maar hebt te doen? Je moet alleen maar proberen die bede vast te houden tot Christus zelf je antwoord geeft. Hij zàl antwoorden. Hij heeft het beloofd.... Roep mij aan in de dag der benauwdheid en ik zal u uithelpen....”

„Durf je 't aan, Harry?”

„Mijn eigen liefste, mijn man.”

HOOFDSTUK XXI

„Kom eens hier, hummels. Wat hebben jullie te protesteren?”

Edith en Remmy laten zich naar Eduard toetrekken, mokken pruilend:

„We hadden gedacht, dat we een echte bruiloft kregen met een

sluier en bruidsuiikers en zo. En nu mogen we niet eens mee naar 't stadhuis en we gaan niet eens naar de kerk...."

„Vader trouwt ons toch in huis, dat blijft toch eender.”

Edith haalt schamper haar neusje op.

„We horen vader iedere zondag preken; we hadden het zo leuk gevonden een vreemde dominee in huis te hebben.”

Over de hoofden van de kinderen vang ik even de blik uit vaders lieve ogen. Niet ieder geniet het voorrecht op zijn trouwdag Gods zegen gesymboliseerd te zien door de uitgestrekte handen van zijn eigen vader.

„Luister,” zegt Eduard, „als Harry en ik uit Italië terugkomen en ik ben weer helemaal gezond en sterk, dan komen we naar de pastorie en dan beloof ik jullie een nabruiloft, die klinkt als een klok.”

„Met serpentines?” vraagt Edith wantrouwend.

„Met serpentines en strooisel en grote erepoorten.”

„Eerlijk?” Remmy's ogen onderzoeken ernstig Eduards blik.

„Morgen hebben we alleen feest hier.” Eduard legt zijn hand op zijn hart.

Om Eduard de vermoeiende reis naar ons dorpje te besparen, trouwen we in de stad. In alle stilte zal ons huwelijk voltrokken worden. Eduard, die de winter in 't Zuiden door zal moeten brengen om weer de oude te worden, is eigenlijk nog patiënt.

De bruiloft is wat geforceerd, omdat ik hem naar Italië wilde vergezellen.

Geen uiterlijke praal... geen vermoeiende recepties, alleen de eenvoudige autorit naar 't stadhuis en daarna in Eduards huis, waar we straks samen zullen wonen, vaders huwelijksinzegening.

Mijn trouwdag.

Moeder, die met zorgvuldige handen de zijden das op mijn sportblouse strikt. Moeder, die mij in mijn tweedreispakje helpt of het een satijnen bruiloftskleed is.

Moeder, die haar handen om mijn gezicht legt en het opbeurt naar het hare.

„Mijn eigen, lieve meisje....”

„Moedertje, tranen op mijn bruiloftsdag?”

„Mijn tranen van vandaag kun je niet begrijpen, Harry. Vanaf

vandaag staan moeder en vader niet langer naast je. Ze doen een stap achteruit en God alleen weet, hoe moeilijk het is, die stap achteruit te doen."

„Had u liever gehad..."

„Er is niemand ter wereld, aan wien we je liever toe zouden vertrouwen dan aan hem, meisje. En het is immers het leven, dat zo komt. Ouders worden verlaten voor de man. Moeder deed dat immers zelf ook. Alleen zo'n dwaas moedertje is te egoïst en te sentimenteel om lachend haar plaats te verlaten."

„Mijn liefste."

„Mijn bruid."

„Een bruid zonder bruidstooi."

Eduard schudt het hoofd, trekt me mee naar een vaas, waarin takken witte bloesem staan.

Hij tilt ze uit de vaas, legt ze in mijn armen.

„De mooiste bruidstooi, die je je bedenken kunt. Echte oranjebloesem, vannacht vervoerd per vliegtuig uit Italië. Een groet uit het oord, waar we naar toe trekken."

Mijn trouwdag.

De dag, waarop in je handen gelegd wordt het tere, broze geluk, dat zo groot en zo kostbaar is, dat je je haast het te bergen in Christus' handen. Je zoudt zelf misschien te zwak worden bevonden om het te beveiligen.

In de auto, waarmee vader en moeder terugkeren, geven we de gekregen bloemenmanden mee. Ze zouden verwelken als we weg waren. Eduards zieken zullen de losse bloemen krijgen. Dan blijft nog de tere oranjebloesem.

„Ophangen boven je trouwportret, dat deed onze naaister ook," raadt Edith me.

„Nee," zeg ik, „zulke takken, die daar dor en bruin verkwijnen, ik zou 't niet aan kunnen zien."

„Mag ik ze Michelle brengen?" vraag ik Eduard.

Samen rijden we, voor we vertrekken, naar het kerkhof, leggen mijn bruidsbloemen op haar graf.

„Ze is te vroeg gestorven," zegt Eduard, wat dorre bladeren van haar graf rapend. „Wat zou zij met haar talent, in het leven

teruggekeerd, als christin velen tot zegen hebben kunnen zijn.”
„God vergist zich niet,” zeg ik zacht, Eduards arm door de mijne trekkend.

Zwaar voel ik hem op me leunen, als we naar het kerkhofhek teruglopen.

„Nu moet ik nog op jou steunen, liefste, maar later...”

„’t Geeft niet jongen,” zeg ik, „of ik jou tot steun dien, of jij mij; als wij samen maar sterk leunen op Christus.”

HARRY'S BESTEMMING

HOOFDSTUK I

Nog dertig kilometer naar de Nederlandse grens....

Onze two-seater, die zijn vurig rode lak verbergt onder een dikke stoflaag, verslindt gehoorzaam deze laatste afstand. Even gehoorzaam als hij ons gevoerd heeft door de vreemde landen, die ik alleen kende van de schoolkaart. Gaafronde stippen en grillig-zwarte aders in gekarteld bruin, fondant-roze en kanarie-geel.

Dat gekartelde bruin is het gebergte. Onverschillig betikte onze goedige dorpsmeester het hart van de Europese kaart.

„Opletten, Harriët, je kijkt weer met ogen als theeschoteltjes de verkeerde kant uit.”

Het is goed, dat ik de schoolbanken ontgroeid ben, want nooit meer zou ik rustig kunnen zijn bij de herinnering aan de schoonheid en weelde van de landen, waar Eduard en ik gezworven hebben op onze huwelijksreis.

Aanvankelijk — toen Eduard nog veel rusten moest na de ziekte, waarvan hij onder een stralende zon vlug herstelde — lagen we onder de Italiaanse hemel en genoten we van de mildheid van het zonnige klimaat.

Later hebben we samen gedwaald van het ene dorp naar het andere. We hebben gehuiverd voor Gods almacht in de ruige eenzaamheid van een met moeite beklommen bergtop.

Ik heb dwaze, onwennige skisprongen gemaakt onder leiding van Eduard, die zelf door de lucht scheerde als een vlugge vogel.

We hebben gebabbeld in de hutten van de Oostenrijkse houthakkers en met hen gedronken van hun fonkelende landwijn.

We hebben hand in hand gedwaald langs klaterende watervallen en het feest van onze liefde gevierd in een sprookjesland.

En gebruid en verreisd komen we naar ons eigen land terug, verlangend naar ons nestje, dat we nog niet gebouwd hebben.

Mijn overpeinzingen knappen af bij de grens. Douane — onderzoek — papieren — passencontrôle.

We krijgen toestemming verder te rijden door ons eigen land.

„Holland, mijn Holland, ik vind je zo mooi,” neurie ik.

En dan ervaren we in de eerste de beste provinciestad ook weer, hoe kleingeestig ons landje kan zijn. Want terwijl ik de boodschap van onze behouden aankomst doorgeef om naar mijn ouderlijk huis te kabelen, beleeft Eduard een aparte sensatie.

Hij wordt geweigerd op het terras van een groot, deftig hotel. Hij toont me kreunend van de lach het keurige kaartje, waarop met arrogante bloklettertjes staat: Op uw aanwezigheid in dit restaurant wordt geen prijs gesteld.

Mijn ogen sperreren zich in een onuitgesproken vraag. Eduard wijst op zijn korte linnen broek en de opgestroopte mouwen van zijn shirt. „Vind jij dat een terrastoilet? Dacht je, dat jij een plaats kreeg met je verwarde krullebol en je Tirolerachtig bonte overgooiertje? Probeer het eens voor de grap.”

„Wat doen we nu?”

„Wat we doen? We halen de two-seater van zijn parkeerplaats en laten hem afspuiten tot hij weer blikkert. We verkleeden ons in een ander hotel en dan gaan we terug naar het verboden-toegangs-oord.”

„En dan presenteer je je kaartje: Dr. Borch van Heeckeren, geneesheer-directeur van een ziekenhuis.”

„Och, wat zou die ober schrikken.”

„Doen we het dan niet?”

Maar Eduard schudt het hoofd. „Stap in, krullebol. We slaan het een en ander in en worden bermtoeristen en proberen Amsterdam te halen. We kijken immers niet op een paar kilometers.”

Onze reis vindt zijn einde in een oud Amsterdams hotel, waar we — gerekend naar de verdiepingen die we passeren — onderdak vinden in de nok onder zijn verweerde pannen.

We dineren op onze kamer en dan hebben we nog maar één wens na het vermoeiende kilometers-vreten van de laatste dagen: we willen slapen als marmotten.

Na een afwezigheid van maanden en maanden zijn we weer in Holland.

En dat is een heerlijke gedachte.

Een hotelkamer in Holland. Eenvoudig en degelijk als het land zelf. Sobere bedden — kraakhelder linnengoed — meubels zonder

vorige eeuwse tirelantijntjes. Ik heradem na al de stoffige luxe van de landelijke hotels met hun allegaartje van houtsnijwerk en vaal fluweel.

Het bed naast me is leeg. Eduard is een vroege vogel, die de gewoonte heeft de badkamer te gebruiken, wanneer ik nog op één oor lig. Ik houd niet van te spoedige actie in de vroege morgen.

Ik laat me uit bed glijden en schuif de ouderwetse ramen hoog op.

Herfstmorgen in Amsterdam.

Als een schilderij ligt het karakteristieke stadsbeeld onder me. Een plein — een gracht — oude geveltjes.

Mijn voorgevoel is uitgekomen, we bivakkeren zo ongeveer op de bovenste verdieping.

Ik beaai de groen verweerde saterkop onder het venster en vraag me af, hoeveel tientallen jaren hij neergeblijkt heeft op het gewoel daar beneden. Als kleine poppetjes worden de mensen door de stoplichten gedirigeerd. Trams slijpen spattende vonken uit de glijdende beugels. Kleine figuurtjes dragen gevulde balen uit de schuiten naar de pakhuizen. Zestienhonderd-negen. Begin van het Twaalfjarig Bestand.

Een dozijn jaren rust voor die vechtjassen, die elkaar oren en neuzen afsneden, of het maar niets was.

En nu schijnen de mensen nog niet wijzer geworden. Hoogdravende en brallende redevoeringen wanneer je de radio aanzet. Oorlogsdreiging.

Ik vouw de courant open, die de directie met een vriendelijk: goedenmorgen op de omslag op onze kamer gedeponereerd heeft.

Spanning in Europa! De zwarte, waarschuwend opschriften schijnen een vervolg op mijn gemijmer.

Ik dring die sombere gedachten terug. Ze zullen ons landje toch wel met rust laten. We hadden immers in honderd jaar geen oorlog.

Hoe laat zou het zijn? Ik buig me uit het raam om een klok te zoeken, maar dan bedekken twee handen mijn ogen.

„Ra, ra, wie is dat?”

„De kelner met het ontbijt?” grap ik, en ik keer me om naar mijn man.

„Heb je me gemist?”

Ik schud plagend het hoofd. „Er was zoveel te zien.”

„Bij deze symptomen zullen we de wittebroodsweken dan maar als geëindigd beschouwen,” troeft Eduard.

„Ja, dat zullen we maar. Een man, die zijn vrouw een uur in de steek laat! Heb je soms ontbeten ook?”

„We ontbijten hier op de kamer. Kleed je maar vlug.”

„En wat gaan we dan doen? Gondelen door Hollands Venetië of een bezoek brengen aan Artis? Ik ben dol op een dierentuin.”

Eduard geeft geen antwoord. Hij kijkt op zijn horloge en haalt onmerkbaar de schouders op.

„In ieder geval zal ik me wat gedistingeerder kleden dan gisteren,” babbel ik. „Een tailormade of zoiets. Stel je voor, dat we beneden ook geweigerd werden op grond van onze kledij. We zouden er een minderwaardigheidscomplex van krijgen. Jij ziet er trouwens heerachtig genoeg uit in je tweed plusfours en je fleurige overhemd.”

Eduard heeft wat afwezig naar me geluisterd.

„Harry....,” begint hij haperend...., „zou je.... ik heb beneden in de hal een collega ontmoet. Er is een driedaags geneeskundig congres hier in Amsterdam. Het begint vanmiddag. Het is zo belangrijk. Het is wel jammer, dat ik er niet heen kan gaan.”

Een kil gevoel van teleurstelling kruipt in mijn keel omhoog. Wij hadden afgesproken, dat Eduard zich verborgen zou houden tot hij zijn werk zou hervatten. Ik probeer dapper deze tegenvaller te verwerken.

„Natuurlijk ga je er heen,” zeg ik. „Ik zwerf die drie dagen op mijn eentje door Amsterdam. Eet je wel met mij samen?”

„Ik weet een veel beter plan,” zegt Eduard. „Ik breng jou met de auto naar de pastorie en je hebt drie dagen de tijd om verslag te doen van onze buitenlandse reis. Maar denk er aan, zaterdag kom ik je onverbiddelijk opeisen.”

„Zaterdag kom je ook naar de pastorie en we blijven dan samen tot maandag,” verbeter ik. „En er komt niets van in, dat je me zelf wegbrengt. Je zou op die manier een dag van het congres verspelen en de trein brengt me er ook wel heen: vlug — veilig en voordelig.”

„Maar je moet overstappen,” zegt Eduard met een gezicht, waar-

van de dwaze bezorgdheid me goed doet.

„Ik ben nu een globe-trotter, die overal kans toe ziet,” lach ik.

Een uur later zit ik in een eerste-klasse coupé met een kanjer van een doos bonbons op mijn schoot en een stapel tijdschriften naast me, waaraan ik ook genoeg zou hebben, wanneer ik een reis om de wereld ging maken.

In de zak van mijn tailormade zit een papiertje, waarop mijn treinreis van het begin tot het einde uitgestippeld staat.

„Zou je me niet een kaartje met mijn naam en adres omhangen?” plaag ik, als Eduard nog eens controleert of ik wel goed zit.

„’t Liefst ging ik je zelf wegbrengen.”

„Stap maar in en laat je congres schieten,” raad ik hem met een ernstig gezicht.

Eduard kijkt schuchter en onbeholpen en ik wil hem troosten, maar daartoe krijg ik de kans niet meer. Er zeilt een statige dame binnen, wier bagage getorst wordt door een buigende witkiel. Drie colliés en een hoedendoos. Veel opdringerige etiketten geplakt op de koffers vertellen me, dat ik tegenover een zeer be-reisde Roel zit.

Zij monstert keurend mijn magere bagage. Dat heb je als je man je tegen wil en dank in de eerste klasse stopt, omdat hij vindt dat het beste niet goed genoeg voor je is.

„Heb je de conducteur wel gevraagd om op me te letten?” informeer ik fluisterend.

En dan glijdt de trein weg en ik nestel me in de zachte kussens. Maar de tijdschriften blijven op hun plaats, want de hele treinreis, neen, een leven is niet lang genoeg om de heerlijkheid te verwerken van de bezorgdheid en de liefde, die nu in mijn leven gekomen is.

„Twee zijn beter dan één, want ze hebben een goede beloning voor hun arbeid.” Onze trouwtekst, die vader met zoveel zorg koos.

Een goede beloning voor hun arbeid. En een weelde en een rijkdom aan liefde en geluk.

„Here, bewaar dit alles lang voor me, alleen in Uw handen is het veilig.”

Langs me schuiven bomen en weilanden rusteloos weg. Ik ben op weg naar huis.

HOOFDSTUK II

Ons dorpsstationnetje. Het ligt nog precies zo verveloos en verlaten langs de eindeloze spoorbaan als altijd.

En Freriks, de enige man die de wacht houdt, geeft me zijn linkerhand, omdat hij me moeilijk de ijzeren haak kan reiken, die zijn rechterhand vervangt.

Hij is opgetogen. „Och juffer, ook weer terug in 't dorp? Met de baas ook alles goed? Nou, ik zal je maar niet langer ophouden, want de koffie zal wel bruin zijn op de pastorie.”

En Reimers, de koster, zit achter zijn horretje en komt naar buiten om te kijken wie er tegen hem wuift. We praten even en dan glibber ik zonder oponthoud verder langs de modderige dorpsweg. Edith en Remmy zijn de eersten, die me in de gaten krijgen. Ze zijn allebei verschrikkelijk gegroeid en lijken op magere veulens, zoals ze daar over de weg springen. Ze kijken me aan of ik een geestverschijning ben en verdwijnen in vliegende vaart naar binnen om te vertellen wie er in aantocht is.

Het wordt een thuiskomst om nooit te vergeten. Moeder huilt en lacht tegelijk en vader laat van verbouwereerdheid vuur uit zijn pijp regenen op mijn hoofd en de veulens dansen om me heen en slepen met mijn veelbelovende koffertjes.

En Elly? Mijn oudste zus komt uit de keuken en probeert haar beweging weg te lachen.

En dan redt Mieke, ons zestienjarig keukenhulpje, de situatie door te zeggen: „Dan hadden ze op 't dorp toch gelijk. Ze zeiden, dat Geurt, de postbode, verteld had dat er op de pastorie een telegram van juffrouw Harry gekomen was.”

„We hebben een postkantoor als een zeef,” lacht vader, „maar dat hindert niet. De pastorie moet een glazen huis kunnen zijn.”

O, de weelde te zitten in de huiskamer, waar alles zo goed en vertrouwd is. Vaders fauteuil, de zilveren trekpot, het cadeau van de gemeente bij een ambtsjubileum. Het is alles zo goed en vertrouwd.

Ik moet vertellen, waarom Eduard niet meekwam, ik moet verslag doen van mijn reizen en trekken.

Mijn huisgenoten genieten van de kiekjes en het verhaal van het

mormeldier, dat pas verschalkt kon worden door de lens, nadat we een half uur in de onmogelijkste houding achter een rotsblok hadden gezeten, brengt Edith in verrukking.

En dan komen de cadeautjes. Geborduurde pantoffels uit Hongarije voor vader en zakdoekjes met geborduurde edelweisz voor moeder. Voor Elly een shawl in bonte kleuren en voor de kleintjes een ouderwetse speeldoos uit Tirol, waaruit wijsjes klingelen als werden ze gespeeld op een oud spinet.

„En wat is dit, Harry?”

„Dat is een met de hand uitgesneden sla-bestek. We kochten het in Interlaken uit meelij van een blinde jongen.”

„Het lijkt op een stel krukken,” spot Edith.

„We zullen ze zelf wel houden,” zeg ik, ze lachend weer inpakkend.

„Ik wil het anders wel graag hebben,” zegt Elly blozend.

Ik kijk haar verwonderd aan.

„Wat moet jij met zo iets huishoudelijks beginnen?”

„Elly heeft zich verpraat. Ze heeft zich verpraat!” juichen de enfants terribles.

Om Elly niet te veel in verwarring te brengen, geef ik het gesprek een andere wending.

Doch 's avonds, wanneer Elly en ik voor de gezelligheid weer samen in haar éénpersoons bed liggen en Pallieter, onze gezellig spinnende poes, weer als vroeger op onze voeten opgerold ligt, moet ik weten wat Elly te verbergen had.

En dan vertelt ze me van haar a.s. verloving met Leendertz, de kandidaat-dominee. Hij logeerde enkele keren op de pastorie als vriend van Lodewijk, mijn oudste broer, die rechten studeert.

„O Elly, wat heerlijk voor je. Ik hoop, dat je aanstaande man een beroep krijgt bij ons in de buurt.”

Elly's stem klinkt oneindig droef, als ze zegt: „Harry, weet je wel dat ik eens zei, dat we een sentimentele klitterige familie waren? Ik heb het vandaag weer gemerkt, dat het zo is en daarom vind ik het vreselijk je te moeten vertellen, dat er nooit een kans is, dat ik bij jou in de buurt kom. Roelof gaat naar Indië.”

„O Elly.... in welke plaats?”

„Hij gaat als zendeling, Harry. We weten niet waar hij zal komen. Ik denk niet, dat we veel comfort verwachten mogen. Misschien een paalwoninkje ergens op Borneo.”

Ik begrijp nu waarom het nieuws vandaag verzwegen werd. Het moet vader en moeder zwaar vallen over dit vertrek te praten.

„Ben je gelukkig, Elly?”

„Zo gelukkig als een mens maar zijn kan,” zucht mijn zuster.

„Dan neem je je paalwoning en mijn sla-bestek maar op de koop toe,” grap ik.

Maar dan wip ik met een onverwachte beweging uit bed en zeg, dat ik liever in mijn eigen etui kruip, omdat ik het krappe liggen ontwend ben.

Doch met mijn hoofd diep in mijn kussen geborgen, verwerk ik het verdriet om de aanstaande scheiding.

Lief en leed.... lief en leed....

Van wie veel heeft, zal veel genomen worden.

Schatrijk zijn we in de oude „Ark” geweest en daarom betekent ieder vertrek een onmetelijk verlies.

Aan Pallieter, die door Elly's voeten een onrustige slaap heeft en mauwend protesteert, merk ik wel dat Elly ook niet rustig is. En dan klinkt Elly's vraag zo dwaas en onverwacht in de nachtelijke stilte: „Harry, hoe groot is zo'n mormeldier nou?”

We schateren van de lach. Zacht gaat de deur open en moeder waarschuwt: „Ssst meisjes, de kinderen worden wakker.”

Zij stopt de dekens in en legt haar hand even op mijn voorhoofd en Pallieter wordt als altijd meedogenloos verwijderd.

Lieve moeder. Was zij werkelijk zo bezorgd? Of wilde zij de weelde genieten van haar kinderen te zien rusten onder haar dak?

„Het mormeldier is een reuzekanjer,” zeg ik.

En dan vallen we in slaap.

HOOFDSTUK III

„In grootvaders huis hangt een deftige klok.”

Op de overloop wacht ik, het melodietje neuriënd, voor de oude staartklok tot hij zal slaan.

Hoe stonden we als kinderen tijden te wachten op het wonder

van de stijve helblauw geschilderde scheepjes boven de wijzerplaat, die heen en weer schoten op de hoekigharde groene golven. Moeder komt de trap op.

„Vind je hem nog altijd zo mooi, Harry?”

„Zo mooi, dat ik hem meegenomen heb overal, waar ik ging, evenals al de lieve oude dingen uit de pastorie.”

„Als je hem dan nu eens werkelijk meenam?”

„De klok — de staartklok weg van zijn oude plaatsje?”

„Vader en ik worden oud, kind,” zegt moeder en ze leunt licht hijgend tegen de trapleuning. „We hebben je ook geen huwelijkscadeau gegeven. Alles ging zo vlug.”

„Je hebt me schatten meegegeven, moeder. Over die klok praten we nog wel eens.”

„Beneden kunnen we wel eens kijken, wat je nog meer mee kunt nemen. Ik heb nog zo'n aardig serviesje. Er ontbreken een paar kopjes aan, maar dat is 't ergste niet. Er is ook nog een kristallen bonbonnière en wat vazen en pulletjes, die ik wel missen kan.”

We bekijken samen de snuisterijen en Elly komt er ook bij.

„Jij krijgt ook wat mee, hoor meiske, maar we moeten even afwachten waar jij terecht komt.”

„We weten anders ook niet, waar Harry neer zal strijken. Die is maar heel zorgeloos uitgevlogen zonder aan haar toekomstig huis te denken. Nee, dan de ouderwetse mensen, hè moeder? Die zorgden beter. Vertelt u er nog eens wat van.”

„Ik vertel niet op commando, ondeugd.”

Maar bij de koffie komen ze toch weer los, de verhalen die we uit den treure gehoord hebben en die we toch altijd weer als nieuw beluisteren.

„Weet je nog, vader, wat het allereerste stukje was, dat we samen kochten, toen we trouwplannen hadden?”

Vader knikt lachend.

„Een standaard voor het portretalbum. Och, wat waren we er trots op. Later kochten we een keukeninventaris en alle materiaal om de fijne was te doen,” vervolgt moeder.

„Van de wringer hadden we niet veel plezier. Daar draaide Lodewijk in een onbewaakt ogenblik een gordijnstang door,” lacht moeder. „We hebben hem niet meer kunnen gebruiken.”

„We speelden wasvrouwje,” grinnikt Elly.

„Harry is modern ondegelijk,” zegt vader. „Die denkt alleen aan een weelderige inrichting en ik wed, dat haar gedachten nog geen moment uit zijn gegaan naar een strijkijzer of zoiets.”

„Ik denk, dat de kinderen uit een wat ruimer beurs kunnen putten dan wij. Wij moesten passen en meten en we konden lang niet alle kamers in „De Ark” meubileren.”

„Maar niemand merkte het,” lacht vader, „want we prikten keurige bordjes op de deuren van lege hollewaaien: naaikamer — mangelkamer — wachtkamer.”

„Je overdrijft,” zegt moeder en haar hand sluipt over de tafel naar die van vader en hun ogen ontmoeten elkaar in een liefdevolle blik.

„We hadden het goed samen,” zeggen die ogen. „We brachten de lange jaren door als één gedachte van liefde en eerbied voor elkander. Er waren geen dissonanten.”

Een beklemming overvalt me. Zullen wij — jongeren — het geluk zo vast kunnen houden in deze moderne angstig gejaagde tijd? Wat is Eduard's tasten naar God in verhouding met vaders krachtige sterke geloof?

Maar Christus is Dezelfde!

Alsof moeder mijn gedachten kon raden, wijst ze op de vaal-fluwelen tekst: „Die kreeg ik van mijn huis mee.”

Ik omhels haar zwijgend.

„Neem je alsjeblieft een huis met een tuin?” vraagt Remmy, die logeerplannen heeft.

Een huis met een tuin! Eduard heeft orders gegeven aan een makelaarsfirma om een huis voor ons te huren. We zullen de panden wel te bestuderen krijgen.

„Er wacht jullie nog een heerlijke tijd, kinderen. Meubels uitzoeken, stalenboeken doorbladeren, schilderijen aan de muren passen. Het is een weelde op zichzelf zo'n nestje in te richten.”

„Ik denk, dat ik met mijn woning gauw klaar zal zijn,” spot Elly wat wrang. „Een bamboestelletje en een bed met een muskietengaas.”

„Waar liefde woont....” troost vader.

Maar in zijn ogen lees ik de zorg om ons, die ons liefderijk zal vergezellen, waar we ook gaan.

Eduard komt zaterdag niet naar de pastorie. Dat is de eerste

grote teleurstelling die ik te verduwen krijg sedert ik getrouwd ben. Hij schreef het me vanuit het ziekenhuis, waar hij hals over kop weer aan 't werk is gegaan.

Hij schrijft: „O Harry, zul je ooit kunnen begrijpen, hoe groot het heimwee was dat me terug dreef naar mijn werk? Dokter Ravenhorst, die mij tijdens mijn afwezigheid verving, was ook op het congres. Hij wilde me zo graag consulteren over een paar gevallen. Na het congres ben ik daarom met hem meegeleden en nu is hij zelf ziek geworden. O, niet erg hoor, een licht griepje maar. Als ik er niet geweest was, zou hij op de been gebleven zijn.

Maar nu ben ik er en de gevallen waarover hij me wilde consulteren, zijn zo dubieus. Er is een geval bij, waarbij de afloop dodelijk zal zijn, als de patiënt niet heel gauw reageert op de injecties, die we hem toedienen. We zoeken nu naar de verborgen haard, die de injecties tegenwerkt. We dienden hem vanmorgen een bloedtransfusie toe, waarop hij koorts kreeg. Geen angstwekkend verschijnsel overigens.

Verder is hier nog een geval van nierkoliek, dat al mijn zorg behoeft.

Harry, je begrijpt het al, hè? Ik loop hier in mijn doktersjas rond, alsof ik nooit weg geweest ben. O, weer gezond te zijn en de strijd aan te kunnen binden met ziekte en dood. Onze vakantie is onverwacht afgeknapt, vrouwke. Maar ik zou het zo heerlijk vinden te mogen blijven werken.

Ik hoop niet, dat je terugschrijft, dat je uit wraak wegblijft. O lieveling, je moest eens weten hoe ik naar je verlang. Bij jou uit te mogen rusten in een eigen home. Ik verblijf nu weer in mijn vrijgezellenkamer in het ziekenhuis. De directrice is wrangvriendelijk. Ze vergeeft het me nooit, dat ik dat nonnetje met haar wereldse krullebol tot mevrouw Borch van Heeckeren gemaakt heb, nadat zij haar zo smadelijk uit het ziekenhuis verwijderd had.

Het grootste nieuws bewaar ik tot het laatst. Of neen, ik zeg niet wat voor grote verrassing ik voor je bewaard heb. Als je me dan soms zou willen straffen met een lange afwezigheid, zal je

vrouwelijke nieuwsgierigheid je naar mij toe drijven. Maar het kost me heel wat moeite het grote nieuws te verzwijgen. Ik heb zo'n geweldig buitenkansje gehad. Ongelooflijk gewoon.

Telegrafeer me, wanneer je wilt komen en ik zal aan de trein zijn om je af te halen."

Glimlachend berg ik de brief weg. Moeder begrijpt mijn teleurstelling wel.

„Weet je nog wat je eens tegen me zei, Harry, toen een preekbeurt van vader je verjaardag vergalde? Je beweerde, dat je nooit met een dominee zou willen trouwen, omdat je niet van plan was je man te allen tijde te moeten delen met de hele gemeente.

Je hield woord, je trouwde niet met een dominee, maar je nam een dokter. Ik geloof, dat je van de regen in de drop gekomen bent, want een doktersvrouw moet haar man niet delen met zijn patiënten, maar ze zal hem moeten afstaan zonder ooit enig recht te doen gelden."

Maar nu win ik het toch nog van de patiënten, want op de afgesproken dag houdt de rode two-seater voor de pastorie stil.

„Ik kon het niet uithouden, Harry. Maar je moet me beloven maandag voor dag en dauw met me te vertrekken."

Ik nestel me in zijn armen en probeer hem het geheim te ont-futselen van de verrassing, die hij voor me heeft. Maar hij zwijgt als het graf.

We genieten een heerlijk weekend en 's maandags starten we heel vroeg. In de dicky-sit zijn de colliës geborgen, gevuld met de snuisterijen van thuis. Het geschonden serviesje — de vaasjes. Ook nog een eierwekkertje, dat zo handig is. Moeders zorgende handen hebben het ingepakt.

„Twee landverhuizers zijn we, die vertrekken zonder te weten, waar ze terecht komen," grap ik.

„Maar ik weet het wel," zegt Eduard en hij knipoogt geheimzinnig tegen vader en moeder, die zo ondeugend kijken, dat ik wel moet geloven dat ze ingelicht zijn.

„Is het een huis...? Heb je een huis gehuurd?" roep ik.

„Je bent heel warm," zegt vader. „Maar verder vertellen we je niets."

De two-seater start. Rijdt weg naar mijn leven van plichten.

HOOFDSTUK IV

Een kasteel van een huis, met kamers vol gloednieuwe meubels, die te pronk staan als in toonzalen.

Dat krijg ik als op een presenteerblaadje aangeboden en dat is de grote verrassing, die Eduard mij bereid heeft.

Het huis is niet modern. Bewerkte plafonds en hoge ramen. Voor ons uit trippelt een Hollands-Indische dame, die deze hele woning met toebehoren aan Eduard verkwanseld heeft, omdat ze na een jaar repatriëring tot de conclusie kwam, dat ze toch niet kon wennen in Holland, na haar jarenlange verblijf in de tropen.

Zij draait haar ogen ten hemel en haar beringde vingers friemelen aan haar gelige bepoederde huid en ze babbelt maar tegen „dokter Borch van Heeckeren.” Heerlijk laat zij de rr's van de naam rollen en haar woorden ratelen in mijn oren.

„Het klimaat hier... affreus... Let u even op de betimmeringen hier... kapitalen hebben die gekost... Maar dit is geen land... indirect licht, ziet u wel?”

Ze trekt de velours overgordijnen toe en laat het blauwige licht van de zoldering af stralen. „Wacht, ik zal ook de andere lichten aandraaien.”

Ik kijk naar de schemerlampen, wier trechtervormige geheven reflectors witte felle lichtkringen aftekenen op het plafond.

„Heerlijk hè, dat die stofnesten van lampen verdwenen zijn,” zegt de dame.

Ik knik, maar ik voel me oneerlijk, want ik hunker toch naar de modellen van thuis: zijde met bloemen en fluwelen strikken, met hun zachte en warme licht.

Ik kijk naar het geweldige bankstel van beige velours, dat geschoven staat om de open haard.

Zelfs de boeken in de ingebouwde kasten zijn gloednieuw en ongelezen.

„Alles in de koopsom inbegrepen,” knikt mevrouw. „Mevrouwtje zal heel wat tijd hebben om te lezen, want het personeel is prima. Ik zal ze straks aan u presenteren.”

Dus het personeel wil Eduard ook overnemen.

„Wij nemen nu een kijkje in de Gothiek-eetkamer. Alles handgesneden en drukt u eens op de veren?”

Ik druk op de veren en knik en kijk naar de bijpassende schilderijen-stillevens en smulpartijen van oude meesters. In onze toekomstige slaapkamer duizelt het me van al het gespiegel. De spreij van crême kant over rose fluweel werd gemaakt op een of ander koninklijk atelier.

Ik moet denken aan de geel katoenen ster, waaraan moeder bezig is.

„Ieder kind krijgt een spreij mee van mē,” zei de lieverd. „Sterk en onverslijtbaar.”

Over de vachten en perzen wandelen we naar de logeerkamers en van de logeerkamers naar de badkamer met het ingebouwde bad.

„Alles marmer, ziet u wel? Kapitalen heeft het gekost, maar wat wilt u? Eleonora en Karel — mijn kinderen — willen ook weer naar Indië terug en och, ze hebben hun studietijd achter de rug. We zullen ons verblijf in Holland maar beschouwen als een mislukt experiment.”

„Denk je eens in, Harry,” zegt Eduard, wanneer we even alleen gelaten worden, „geen soesah van behangers en stoffeerders, geen zoek in stalen. We kunnen hier zo maar neerstrijken.”

Ik denk aan de standaard voor het portretalbum, die vader en moeder samen kochten en de vreugde van het samen uitzoeken. Hier zijn geen lege ongemeubileerde kamers.

Wij zijn nog lang niet uitgekeken. De herenkamer komt nog en de ontvangkamer, de provisiekamer en de keuken. Die keuken, wit betegeld, een dienstbode in statig zwart en wit aan de aanrecht. Een geheel dat me de schoolplaat te binnen roept, waarvan de juf in de eerste klas vertelde. „Aagje in haar keuken,” stond er onder.

....Zien jullie alles wel, kindertjes? Hier staat het fornuis en daar liggen de groenten — een bos oranjewortels — een paarsige rode kool....

Dwaze associatie op dit ogenblik, dat ik bezit ga nemen van mijn volledig gemeubileerde home.

We drinken koffie in de salon, in onze eigen salon. Ik zit op het puntje van mijn crême teddy-beer stoel te wennen aan al de deftigheid.

De Indische dame is brandend van verlangen ons al haar weelde

en comfort over te dragen, nu de koop gesloten is.

Ach, was dokter in het ziekenhuis ondergebracht? En mevrouw dan? Samen in een hotel? Neen, daar was geen sprake van. Dokter was zo reëel geweest met de koop. Zij verliet morgen met haar kinderen het huis. Een nacht kon het misschien geschikt worden. Op 't laatste moment trekt ze me nog mee naar een zonnig zij-kamertje. Wat lichte meubeltjes, een speels behangetje met Micky Mouse-motief. Dit kamertje was vroeger zeker bedoeld als kinderkamer. Ze had het jammer gevonden het behang te overplakken en dat was nu maar goed ook. Zo'n jong getrouwd paartje.... Neen, ik behoefde niet te blozen.

Wij stappen in de moderne Dodge, die in de stad het roodgelakte two-seatertje vervangt. Eduard moet al zijn aandacht wijden aan het drukke verkeer. Ik ben er blij om. Ik moet iets zeggen. Ik zoek naar woorden. Ik moet tonen hoe blij ik ben met zijn verrassing.

Wanneer we wachten voor één der vele stoplichten, leg ik mijn hand op zijn arm.

„Eduard, wat moet je rijk zijn.”

„Schatrijk, dreumes, met jou,” zegt hij lief en hij bedekt mijn hand met de zijne.

„Het lijkt allemaal buitensporig kostbaar.”

„Maar de naam laten we van het huis wegnemen,” zegt Eduard.

„Ik heb geen zin in een huis te wonen, dat Eleoka heet, alleen omdat de namen Eleonora en Karel vereeuwigd moesten worden, maar verder....”

„Verder is het af,” zeg ik, zo neutraal mogelijk.

Maar dan neem ik mezelf onder handen en bedwing het dwaze gevoel van teleurstelling, dat me telkens besluipt. Ik doe uitgelaten en dwaas en dwing Eduard gebakjes te eten in een gezellige lunchroom.

„Vandaag kunnen we het nog doen,” plaag ik, „morgen installeren we ons in het sprookjeskasteel.”

„Ben je niet echt blij, Harry? Je zegt het, alsof....”

„Ik ben heel blij,” knik ik en wanneer ik in zijn stralende ogen kijk, voeg ik er aan toe: „Ik heb een lot uit de loterij getrokken.”

En verder zwijg ik, want hoe zou hij kunnen begrijpen, dat ik

liever eerst rondgedrenteld zou hebben in lege kamers, die naar verf en behang roken en dan graag met eigen hand strookjes had gerimpeld aan neteldoekgordijntjes?

Op mijn hotelkamer staan de koffers met de snuisterijen van moeder. Vertederd pak ik een stenen beeldje uit en denk aan de pronkstukken van Sèvres-porcelain, die ik zag in mijn toekomstige huis, hopen riddertjes en danseresjes met rokjes van ragfijne kant.

Tranen rollen over mijn wangen. Is het van verdriet? Is het van blijdschap? Een vreemde warreling van tegenstrijdige gevoelens.

En ik behoef geen moeite te doen om me te beheersen, want Eduard is naar het ziekenhuis. Ik ben alleen.

Dan pak ik briefpapier en ga verslag doen aan de pastorie. Ik vertel over mijn groot en prachtig huis, alsof ik mezelf wil overtuigen hoe blij ik ben.

Maar dan denk ik aan Elly's toekomstig huis en verscheur mijn brief weer en verzend een telegram: In Holland staat een huis en dat huis, dat is van mij, gemeubileerd en wel.

De bleke jongeling achter het loket monstert me, wanneer hij het telegram aanneemt. Ik knik hem vrolijk toe en ik ben weer vrolijk, want per slot van rekening deel ik dat griezelig deftige huis met de liefste man, die er op de wereld bestaat.

Een schril, onafgebroken gerinkel schettert mijn dromen aan flarden.

„De telefoon.... Eduard.... de telefoon.... het ziekenhuis.... Eduard....”

Het bed naast me is leeg. Ik glip het bed uit en grijp de hoorn van de haak.

„Dag droomstertje,” streelt Eduard's stem aan de andere kant van de draad. „Ben je nog op de slaapkamer?”

„Ik heb niet eens gemerkt, dat jij opgestaan bent.”

„Om zes uur er uit gerinkeld en ik zie geen kans om thuis te komen, voordat het morgenspreekuur afgelopen is.”

Ik geew hartgrondig en demonstratief.

„Dan blijf ik in mijn bed tot je terug bent.”

„Amuseer je, kindje. De hoofdverpleegster, die met me mee zal

gaan, is in aantocht.”

„Dat hoor ik aan 't afzakken van je stem, mannetje. Ik geef drie zoenen in de hoorn. Luister maar en ik eis, dat je ze me teruggeeft.”

Eduard grinnikt als ik hem de drie klakgeluiden laat horen.

„So long darling,” zegt hij.

„Ze verstaan daar bij jou Engels, hoor,” waarschuw ik.

De hoorn wordt op de haak gelegd. Ik kruip weer in mijn bed en stapel kussens in mijn rug en vouw mijn handen om mijn opgetrokken knieën.

„So long darling....”

Ik heb het dikwijls gehoord in de maanden, dat ik Eleoka bewoon. Veel te dikwijls. Nu zal mijn man zijn tocht door het ziekenhuis beginnen. Een glimlach zal op zijn lippen zijn. Hij zal troosten en helpen waar hij kan en ontredderd zijn, als zijn kennis tekort schiet.

En waarmee zal ik mijn dag vullen?

Een klop op de deur wekt me uit mijn overpeinzingen. De huishoudster komt binnen.

„Dokter komt zeker niet thuis ontbijten?”

Zij wacht mijn antwoord niet eens af. Ze trekt de gordijnen open en verdwijnt weer. Nu zal ze terugkomen met een zilveren blad. Thee — cake — geroosterd brood — een eitje — marmelade.... De ochtendbladen er naast. Ze weet hoe het hoort.

Dan zal ze verdwijnen. Ze heeft veel plichten in het grote huis. Zij is een toegewijde kracht.

In 't begin bracht ze een potlood en blocnote mee en vroeg me wat er te noteren was voor de leveranciers. Maar ik noemde groenten en vis op, die het jaargetijde niet bood en om alle misverstand te voorkomen, laat ik de regeling nu maar aan haar over.

„Over een uur sta ik op, juffrouw Muller.”

Nu zal ik precies op tijd in mijn bad kunnen stappen. Heerlijk op temperatuur. Daarna hijs ik me in mijn degelijk ondergoed en tricot jurkje.

Ik heb het vermoeden, dat juffrouw Muller dit alles om de een of andere reden niet àf vindt. Zij zinspeelde op mijn lege toilettafel. Wat zou zij bedoelen?

Ik heb geen crèmes, geen poeders, geen parfums.

Op haar vraag wat voor bad-zout ik gebruikte, moest ik het antwoord schuldig blijven en ik weet geen verschil tussen dag- en nachtcrème.

Leef ik te simpel voor een mevrouw Borch van Heeckeren? Kan ik Eduard niet genoeg boeien en heeft hij daarom zo weinig tijd voor me?

Zinspeelde mevrouw de Vangeard, een van onze nieuwe kennissen, daarop, toen ze me spottend een landelijke schone noemde? Ze gaf me het adres van haar kapper: Maison Cherot.

Ik zou de lange dag kunnen vullen met een bezoek aan die schoonheidssalon, om daar een metamorfose te ondergaan.

Alleen vraag ik me af, of enige kapper eer zou kunnen behalen aan mijn weerbarstige krulharen, die altijd goed zitten zonder ooit goed te zitten.

Ik krijg schik in mijn plan. Ik ga vrouw van de wereld worden.

Om tien uur zit ik onwennig in de wachtkamer van Maison Cherot. Naast me wacht nog een dame. Haar jas van bisam doet het beter dan mijn eenvoudige tweed en mijn stoffige sportschoenen rusten maar schuchter op de beige velours vloerbedekking.

Mijn buurvrouw wordt met een diepe buiging uitgenodigd te volgen. De bediende kijkt me en passant aan met een koel taxerende blik.

„Heeft u een afspraak?”

Ik heb geen afspraak. Ik noem mijn naam: Mevrouw Borch van Heeckeren.

„Ach... ha... een ogenblik.”

Een zwartgekield heer komt me begroeten. Och neen, een afspraak was niet nodig. Voor mij stellig niet. Ik wenste natuurlijk een volledige behandeling.

„Ik wilde graag gekapt worden.”

„Daar zullen we dan mee beginnen.”

Ik word overgeleverd aan een Frans klappende garçon, die mijn tweedjas aanneemt of het een kostbare Persianer is. Hij brengt me in een cabine, draait me zo, dat ik het gezicht heb op mijn buurvrouw uit de wachtkamer.

Die gedraagt zich mondainer dan ik. Ze rookt een sigaret en heeft haar bisam over haar knieën gespreid.

Ik verzamel al mijn kennis van de Franse taal om het Franse jongetje aan het verstand te brengen, dat ik gekapt wil worden, doodgewoon gekapt.

De mijnheer in het zwarte Chinezen gewaad, die chef genoemd wordt, komt er aan te pas.

„Oliebad,” gebiedt hij kortaf. „Mevrouw heeft kurkdroog haar. Uw haren hebben de laatste tijd stellig geen oliebad gehad.”

Ik zou de ontzetting in zijn ogen willen zien, als ik bekende dat ze nog nooit een oliebad gehad hebben. Een shampooetje op de badkamer. Drogen met de föhn.

Witte schuim-olie en teerlucht, mijn haren worden in een badhanddoek gedraaid en dan behandeld met hete lucht. De patroon wil zelf het kapsel leggen. Hij geeft me een album met modellen.

„Gewoon achterover maar....,” stamel ik schuchter.

„Ik zal u een kapseltje geven, waar u op terugkomt, mevrouw. Eenvoudig maar gedistingeerd.”

Ben ik dat? Mijn krullen zijn verdwenen. Glad achterover gestreken worden mijn haren bijeen gehouden in een wrong, waardoor een gitten spang is gestoken.

„U staat me toe?.... Ik wilde u een make-up geven, die in overeenstemming is met uw kapsel.”

Hete doeken, gloeiende pijn aan mijn wenkbrauwen, gezichts-massage, mijn lippen worden oranje-achtig rood gekleurd. Ik laat met me sollen, maar de fel rode lak weet ik van mijn nagels te weren.

„Mag ik deze oorbellen even er bij passen? Neen, ik verkoop anders geen byouterieën. Een gelegenheidskoopje. Ze horen bij de gitten sierspeld.

Ik kijk naar de bungelende bellen, die mijn gezicht nog vreemder doen schijnen. Ik word in mijn tweed jas geholpen. De rekening? Och, ze zouden mevrouw wel even de nota sturen.

En dan tref ik bij de uitgang mevrouw Vangeard, die verrukt is. „O mevrouwetje, één moment. Ik zal even mijn afspraak annuleren. Mijn auto staat voor. O, wat ben je beeldig. Ik mag zo'n kleintje wel tutoyeren, hè? Alleen lieve, je neemt me niet kwalijk, je moest hierbij de japon dragen, die in de vitrine bij De Vos-

Schuilung ligt. Een droom gewoon."

„De Vos-Schuilung....?" stotter ik.

Ik ril bij de gedachte, dat ik die modezaak zal moeten betreden. Ik verdwaalde er eens in mijn verpleegsterstijd. Nog voel ik de blikken van de chique verkoopsters. En nu er heen te gaan met dit vreemde kapsel, waar mijn eenvoudige vilthoed niet meer overheen wil....

„Och neen, ik vraag wel eens wat op zicht."

Mevrouw Vangeard is vol ijver.

„Ik vraag een zichtzending voor je, ik zal ze zelf uitzoeken. We zullen er mee naar mijn huis gaan. Och toe, gun me het genoeg om mee uit te zoeken."

Mevrouw Vangeard zet haar wil door. Een verkoopster van Maison De Vos gaat belast en beladen mee in de auto.

Duizelend bekijk ik mezelf in de spiegels van mevrouw Vangeard. Ben ik dat daar? Wolken van tule over tafzijde. Grote vlinderachtige strikken van felgestreept zijde op stemmig zwart satijn.

Ik kies een eenvoudig zwart velours japon, de schittering van een vlinder in de niet al te lage halsuitsnijding, een nauwe taille, een ruime rok die wijd uitgolft.

„O mevrouw, beeldig gewoon. Nee, verkleed je nu niet. Ik breng je zo weg in mijn auto. Doe dit korte bontcapeje van mij om. Ik wilde dat ik je hele garderobe mocht moderniseren." In haar enthousiasme kust ze me goede dag en vraagt of ik de volgende dag op haar jour wil komen. O, ze is zo benieuwd wat de dokter zeggen zal. En haar vriendinnen. Ze is benieuwd hun gezichten te zien na deze gedaanteverwisseling.

Ik heb een triomfantelijk gevoel, wanneer ik Eleoka binnenstap. Juffrouw Muller staart me met wijd open ogen aan en ik wreek me over al de keren, dat ze me wat laatdunkend behandelde.

„Is er iets, juffrouw Muller? U kijkt zo verschrikt."

„N... nee mevrouw.... ik dacht.... ik dacht...."

Ik wacht niet af tot ze me meedeelt, wat ze gedacht heeft. Ik ga naar binnen. Voor het open haardvuur kijk ik geamuseerd naar de sportschoenen, die lomp en breed onder mijn ruim golvende rok uitwippen.

Ik heb op mijn kamer nog een paar zwart fluwelen pantoffeltjes met hoge hakken. Die zullen beter bij mijn toilet passen.

Op mijn slaapkamer zie ik me nog eens ten voeten uit weerkaatst in de spiegels. Ben ik dat werkelijk? vraag ik me nog eens af. Aan de rijkvoorziene koffietafel eet ik haastig een paar knappende broodjes. De lunch gebruikt Eduard in ieder geval in het ziekenhuis.

Hoe laat zou hij vanavond thuis zijn? Ik brand van verlangen zijn verwonderd gezicht te zien. In de loop van de middag zal hij me wel bellen.

Ik maak het me gemakkelijk in een hoekje van de diepe bank. Een vreemde dame op visite in een vreemde kamer, denk ik en de gedachte doet me pijn.

Ik zou het Engelse gezegde: My home is my castle kunnen veranderen in My house is a castle en dan castle vertalen door kasteel.

Ik probeer wat te soezen, maar mijn nieuwe japon en mijn vreemd strak getrokken kapsel weerhouden me. Ik neus wat in tijdschriften, die op een tafeltje liggen: maandbladen over Geneeskunde. Een verhandeling over kanker en zijn bestrijding.

Rillend schuif ik de bladen weg.

Heel vroeg in de middag hoor ik de bekende claxon. Een portier klappt dicht. Nerveus zet ik me op het puntje van de coach. Ik drapeer mijn rok om me heen. Ik voel aan mijn kapsel waar al een weerbarstige krul uitgesprongen is. Ik hoor stemmen.... hij is niet alleen.... O hij is niet alleen.

De deur gaat open.

„Harry, ik breng een verrassing voor je mee. Professor Van den Heuvel.”

In de deuropening staat de vriend, die ik ontmoette bij Eduard's ziekbed. Ik vergeet mijn verkleedpartij. Met uitgestoken hand loop ik, struikelend over mijn rok, op de professor toe. Ik heb zo'n rijke herinnering aan zijn hulp en steun in die moeilijke tijd.

Dan zie ik Eduard's verwonderde ogen op mij gevestigd.

„Harry, wat ben jij poesmooi en....”

Ik probeer hem achter de rug van zijn vriend wenken te geven. Hij trekt me mee.

„John, vergeef me.... even een apartje.”

„Je bent nog kort genoeg getrouwd om je dat apartje te gunnen.”
lacht de ander.

Op onze kamer leg ik vlug de situatie uit.

„Ik heb een nieuwe japon gekocht en...”

„De japon is beeldig, maar je hebt lippen, of je iemands bloed gedronken hebt. En je wenkbrauwen zitten een paar centimeter te hoog. En dat vind ik afschuwelijk.”

„Maar mijn haren?”

„Doe ze vlug weer gewoon, Harry.”

Hij trekt plagend de gitten kam uit mijn haren. Eén van mijn bellen haakt in zijn manchet en sneuvelt. Ik grijp verschrikt naar mijn oor.

„Morgen koop ik andere voor je. Ik wist niet, dat je hart naar zulke versierselen uitging. Je krijgt een paar diamanten knopjes.”

„Ga jij vast naar beneden, Eduard. Je vriend zal zo'n vreemde indruk krijgen.”

Voor de spiegel poets ik mijn gezicht schoon. Heerlijk fris na al die kleverige poeder en kleursel.

Mijn haren kam ik achterover op de gewone manier. Nu zijn bijna alle sporen van mijn bezoek aan de kapsalon verdwenen.

Met mijn japon ben ik blij en in de ogen van Eduard lees ik, dat hij het heerlijk vindt me goed gekleed te zien.

„U blijft toch dineren, professor?”

„Als je me John wilt noemen en als ik niet te veel drukte aanbreng, blijf ik dineren en logeren.”

„De drukte is voor de keuken.”

„Ik heb een heel ander plan,” zegt Eduard. „We maken er een gezellige avond van. We gaan in de stad dineren en daarna gaan we gedrieën uit.”

„We gaan uit?” herhaal ik.

„Wees maar niet ongerust, kleintje,” zegt Eduard. „We gaan maar naar een liefdadigheidsconcert. Dat is toch geoorloofd hè?”

De lichte spot in zijn toon doet me wat pijn. Ik buig kleurend het hoofd.

Het wordt een heerlijke avond. We dineren in Metropole, een der grootste hotels van de stad. Eduard heeft gezorgd voor een gereserveerd tafeltje in een intiem hoekje.

De heren zijn in rok. Hoofden wenden zich om, wanneer we

binnenkomen. Er wordt gefluisterd.

„Hoofd op, kleintje,” plaagt Eduard. „Je komt binnen als een veroordeelde. Je kunt je best laten zien, hoor.”

Hoofd op, mevrouw Borch van Heeckeren! Het kristal... de uitgezochte spijzen... de fonkelende wijn, die licht duizelig maakt... Eduard, die vol attenties is. De vriend, die me vleit en plaagt... O, vanavond voel ik me niet eenzaam.

Later, in de concertzaal, luister ik naar de zachte weemoedige muziek van Grieg en Haydn.

„Gaan we hier heel vaak heen?” vraag ik en Eduard fluistert: „Ik wilde dat ik je hele leven kon vullen met deze dagen.”

In de pauze zoekt mevrouw Vangeard ons op. Ze trekt Eduard opzij en heeft een apartje met hem. Ze fluistert en steekt dreigend haar vinger op en fluistert weer. Ze tikt mij daarna op de wang en zegt: „Je bent snoezig, kleintje. Ik heb carte-blanche van je man. Morgen kom ik je halen.”

Carte blanche. Ik herhaal dromerig het woord. Het dringt niet tot me door. Wat is realiteit op deze sprookjesachtige avond? Voor 't eerst dringt het volledig tot me door wie en wat ik ben. Mevrouw Borch van Heeckeren. Ik wil het zijn. Ik wil gevierd en benijd worden.

Professor Van den Heuvel gaat met ons naar huis, maar zoekt direct zijn kamer op.

„De tortelduiven zullen me wel kunnen missen,” zegt hij lachend. Hij heeft gelijk. Ik heb er behoefte aan alleen te zijn vanavond met mijn man.

Eduard schuift een stoel bij de haard. Ik trek een pouffe aan zijn voeten en vlij me er op neer. Het verse hout knettert en vlamt op in de haard.

„Liefste,” zegt Eduard en hij neemt me in zijn armen. „Je was vanavond zo mooi. Ben je gelukkig met me? Af en toe denk ik...”

Ik leg mijn hand op zijn mond.

„Vanavond denken we niet en praten we niet. Vanavond zijn we alleen maar gelukkig.”

HOOFDSTUK V

Je was vanavond zo mooi.... Kleren maken de man zowel als de vrouw. Ik wil zo goed gekleed gaan als het de vrouw van Dokter Borch van Heeckeren past. Straks ga ik er op uit.

„Mevrouw Vangeard gaat met je mee. Daarom nam ze me gisteravond apart,” glimlacht Eduard.

Hij is al verdwenen voor mijn logé beneden komt. Ik heb met Eduard ontbeten, maar voor de gezelligheid knabbel ik wat beskuitjes, terwijl mijn gast ontbijt.

„Ik ben blij, dat ik u nog even alleen tref,” zegt hij. „Eigenlijk ben ik niet zo erg tevreden over de gezondheidstoestand van je man.”

Ik voel het bloed tot uit mijn lippen wegtrekken. Hij kijkt me hoofdschuddend aan.

„O, die jonge mensen, niets kunnen ze hebben. Ik bedoelde alleen maar, dat je man veel te veel van zichzelf vergt na de zware ziekte van vorig jaar. Hij klaagde over moeheid. Neen, wees maar gerust. Ik houd wel een oogje in 't zeil. Maar jij moet me helpen. Je moet zeuren om veel van die avonden zoals gisteren. Hij geeft zich veel te veel aan zijn werk over. Zeg tegen hem, dat je hem nodig hebt. Zeg wat je wilt, maar verhinder dat hij werkt zonder ontspanning.”

Ik voel me weer wat gerustgesteld na zijn laatste woorden.

Eduard ziet er zo gezond uit. Een enkele hoofdpijndag niet meegerekend, heeft hij toch eigenlijk geen klachten.

John wil een taxi bestellen, maar de auto van mevrouw Vangeard staat voor. We brengen hem samen naar het station. Mevrouw chauffeert.

„Volgende keer neemt Harry dat baantje van me over, hoor,” lacht mevrouw Vangeard. „Het wordt tijd, dat ze van alle markten thuis is.”

Het is heerlijk om te winkelen en carte blanche te hebben.

„We beginnen bij het begin,” zegt mijn begeleidster, die ik Tilly mag noemen. „We gaan eerst op lingerie uit.”

„Ondergoed heb ik heus genoeg.”

„Och lieve, neem me niet kwalijk, ik heb achter de schermen

gekeken, toen je je japon gisteren paste.”

„Moeder hield er van die dingen zelf te breien.”

„Je moet de soepelheid van het zachtzijden ondergoed kennen om te kunnen kiezen,” lacht Tilly. „Wacht maar eens.”

Bestaat er zulk kostbaar ondergoed? Charmeuse met valenciënne kant in tere pastelkleuren en gebloemde zijde. Dan gaan we naar het modemagazijn van de vorige dag. We komen in een zaal van een toonkamer, kostbaar gemeubileerd. Perzen liggen rijkelijk gestrooid over tapijten, waar de voet in wegzakt.

„Mevrouw Borch van Heeckeren wilde graag haar garderobe wat aanvullen.”

Verschillende dames helpen me. Een dame, die Madame genoemd wordt, adviseert keurend. Jeannette moest eens even het mantelcostuum halen met de basque en de kraag van breitschwanz.

„Het staat u beeldig. Och, mevrouwtje, wat staat u niet met uw jeugd en uw charme? Past u er deze blouse eens bij van toile de soie. Let u eens op de entre deux. En de Russische mouw.”

Modeshow.... Harry wordt aangekleed, denk ik spottend. Maar toch verhindert die spijt niet, dat ik het heerlijk vind me te tooien met deze kostbare kleren.

„....Je was vanavond zo mooi....”

„Het silhouet van deze mode is bijna kinderlijk van lijn,” zegt Madame. „Om mevrouw wat waardiger te doen lijken, zullen we haar ook eens wat modellen aanpassen van wat zwaarder allure. Hoe vindt u deze zijden robe met het keursje van kant? En dit gedistingeerde jumpertje van Angora-wol?”

Ik beduid Tilly, dat ik nu heus genoeg heb.

„Genoeg heeft een vrouw nooit,” lacht mijn vriendin.

„We nemen nu nog een kijkje bij de bontmantels.”

„O, maar zoiets kostbaars koop ik niet zonder Eduard.”

„Carte blanche,” spot Tilly.

Maar ze kan me toch niet bewegen het korte ruime jasje van marter te nemen, waar ik overigens weg van ben.

„Hè toe, Harry, neem het dan ten minste op zicht.”

Ik weiger beslist.

Van het modemagazijn gaan we naar een schoenwinkel. Mijnheer neemt me de maat en spreekt af me een zichtzending te sturen.

„Schoenen in alle kleuren peau de suède,” dringt Tilly aan. „En

doet u er die wit zeemleren moccassins met dat bontrandje ook bij.”

In een lunchroom, waar we uitrusten van onze inkopen, buigt Tilly zich vertrouwelijk naar me toe.

„Zie je, Harry, 't was me al lang een doorn in het oog, dat je zo weinig werk maakte van je kleren. Je bent maar eens jong. En dan.... — ze legt haar hand op mijn mouw — je moet je laten gelden. Begrijp je, dat is nodig, omdat je vroeger verpleegster was. Neen zeg, kleur niet.... ik kan het weten, omdat ik, voor ik trouwde, de secretaresse was van mijn man. Bovendien heeft hij om mij zijn verloving met een freule verbroken. Wist je 't niet? Wist je 't heus niet? Och, de vriendinnen zijn er anders wel vlug bij om dat te vertellen.”

Ze haalt de schouders op.

„Wat wil je? Laten ze roddelen. Per slot van rekening babbelen wij op onze beurt ook wel eens.”

„Ik heb maar weinig kennissen,” zeg ik.

„Ja, je moet er nog wat ingewerkt worden,” knikt Tilly. „Weet je wat? Je vertelde me, dat je geen haast had, omdat je man donderdags niet thuis komt lunchen. Goed, dan ga je met mij mee. Ik krijg vanmiddag visite. Vier dames, die jij niet kent. Vind je 't gezellig? We zullen je huis opbellen. Je doet dat wollen namiddagtoiletje aan met dat kraagje en de manchetten van Valenciennes kant. Wat zullen ze opkijken van mijn elegante aanwinst. Kom mee, nu gaan we een tas kopen en handschoenen.” Het wordt een verbijsterende dag. Tilly's man is stug en in zichzelfgekeerd en Petertje, haar tweejarig zoontje, is een schat. Nu de lunch zou ik 't liefst met hem spelen, maar hij wordt naar de kinderkamer verbannen, waar een kinderjuffrouw voor hem zorgt. 's Middags wachten we de visite. Ik heb een opgeprikt gevoel met mijn nieuwe spullen.

Tilly heeft er slag van het gezellig te maken voor haar visite. Schaaltjes pralines staan klaar naast het tere porcelein van de thee-kopjes. Een schaal goudgele cake lokt er naast.

„Zeg, ik heb petits-fours met kaart-figuren laten maken. Enig hè? Zie je wel? Azen-harten-klavers en ruiten van marsepein. En de sandwiches zijn hart-vormig. We hebben een bridge-club, zie je. Bridge jij?”

„Bij ons thuis werd niet gekaart.”

„Kind, het is zo verrukkelijk.”

„Ik kijk wel toe,” zeg ik.

Wanneer het klaverblad aan 't bridgen is, vergeten ze me in 't vuur van hun spel. Eerst hebben ze een poging gedaan om me uit te leggen, wat de waarde is van de verschillende kaarten.

„Maar ze kent niet eens de figuren,” roept één van Tilly's vriendinnen.

„En ik zal ze niet leren kennen ook,” zeg ik vastberaden. „Heus, ik kan mijn gedachten niet zo concentreren. Ik zou blunder op blunder maken.”

Wanneer ik Petertje in de loop van de middag hoor huilen, vraag ik of ik even naar hem toe mag gaan.

„Tuurlijk, kind,” zegt Tilly. „Maar breng hem niet hier, hij is zo gauw verwend, weet je.”

In de kinderkamer zit Petertje in zijn box. Hij lacht tegen me en steekt zijn armpjes naar me uit.

„Lievaling, kleine lieveling.”

Ik neem hem op en hij graait naar de witte kant van mijn manchetten. Ik stoei met hem tot hij kraait van pret. Dan legt hij zijn gouden bolletje tegen me aan en zuigt op zijn duimpje. Ik houd hem vast in mijn armen. En op dat moment weet ik, dat er maar één levensvervulling voor mij zal kunnen zijn.

„Here, geef ons kinderen,” bid ik zacht.

Heel vroeg ga ik naar huis.

„Binnenkort geef je je op voor autolessen hoor,” roept Tilly me na. „Niets zeggen tegen je man. Op een goede dag haal je je rijbewijs en laat hem in de two-seater stappen en laveer met hem dwars door het drukke verkeer.”

Thuis vind ik op mijn kamer de dozen met mijn nieuwe garderobe.

„Mevrouw roept me wel als er wat op te bergen is?” zegt de huishoudster.

Er is ook een zending van de juwelier gekomen. Ik open de etuis. Kleine diamanten oorknoppen schieten vonken. Lieverd om daar aan te denken.

Ik maak me poesmooi voor het diner, maar er komt weer een telefoontje van Eduard, dat hij niet thuis zal eten.

„Een paar consulten, lieveling. Je vindt het toch niet erg?”
„Ik zal me dolletjes amuseren alleen,” spot ik.
„Denk maar aan gisteravond, Harry. We nemen nog eens zo'n verpozing.”
„Ik heb je heel wat te laten zien.”
„Dat weet ik. Mevrouw Vangeard belde me op.”
„Belde ze je op?”
„Ja, voor zaken,” lacht Eduard.

Wanneer het schattige marterjasje thuis bezorgd wordt, begrijp ik pas wat voor zaken Tilly met Eduard te behandelen had. „Ze behandelt me als een kind,” denk ik lichtelijk geërgerd. Het wordt heel laat voor Eduard thuis komt. In een hoekje van de coach ben ik in slaap gevallen. Ik probeer wakker te worden en wat met hem te babbelen. Ik wil met hem lachen over de bridge-middag met de gebakjes en toastjes, versierd met kaart-emblemen.

Maar Eduard is afwezig. Hij grijpt boeken om na te slaan en bladert in jaargangen van tijdschriften.

„Een ziektegeval waar hij geen weg mee weet,” denk ik.

„Ga maar vast naar bed, liefste,”

„Zal ik het marterjasje eens passen?”

„Liever morgen.... of neen, haal het maar.”

Hij heeft zich natuurlijk bedacht, omdat hij de teleurstelling in mijn ogen zag. Als ik binnenkom, vergeet hij voor een ogenblik zijn zieken. Ik voel een lichte triomf als hij me naar zich toetrekt en in zijn armen sluit.

„Zeg hoe je me vindt.”

Hij klemt mijn gezicht tussen zijn handen.

„Dat weet je wel, hè?”

Ik leg mijn handen om zijn polsen. Nu wil ik hem vertellen van mijn vreugde om Petertje. Iets weerhoudt me.

„Ga nu vlug naar bed, liefste.”

„Kom je ook, Eduard? Ik....”

De telefoon rinkelt. Eduard wordt geroepen voor een ernstige zieke.

Hoe lang zal hij wegblijven?

Ik kleeft me uit temidden van dozen. Een kil, vreemd en onvoldaan gevoel kruipt naar mijn keel.

Je bent nu eenmaal een doktersvrouw, Harry.
Wanneer ik midden in de nacht wakker word, is het bed naast
het mijne nog leeg.

HOOFDSTUK VI

„Zou ik dokter Borch van Heeckeren even mogen spreken?”

„Wilt u even wachten?”

Het ogenblik lijkt mij eindeloos. Ik beaai nerveus het parmantige
veertje van een Tiroler, die op een kleurige reclameplaat een
schuimend glas bier opheft. Drink Bok-Bier, het geeft kracht en
gezondheid.

„Dokter Borch van Heeckeren kan niet gestoord worden. Wilt
u mij uw boodschap doorgeven of wilt u liever nog eens bellen?”

Ik herken de stem van de directrice, die me in de plaats van
Eduard koel en afwerend te woord staat.

Ik wil berustend afbellen, maar een blik op de rode two-seater,
die onwrikbaar vast op de wegberm geplaat is, doet me door-
zetten.

„Het is voor een heel noodzakelijk geval.”

„Dokter is alleen te consulteren langs de gebruikelijke weg.”

„Maar ik ben zijn vrouw en... en het is nodig.”

Ik krijg een gevoel of ik weer in haar kamer sta waar ze me
ieder ogenblik onder handen kan nemen.

„Wilt u voortaan even zeggen wie u bent, als u zich meldt?”

Zij kan niet laten me te kapittelen.

„Hallo Harry, er is toch niets bijzonders?”

Eduard's stem klinkt ongerust. Hij is niet gewend, dat ik hem
stoor zonder dringende reden.

„Auto-panne,” zeg ik.

„Wat zeg je?”

„Ik zit met onze two-seater in Ravenhorst. Ik was me aan 't
oefenen en nu wil dat vehikel niet meer.”

„Ik betrap je toch niet op een of ander avontuurtje? Wie heeft
er gechauffeerd?”

„Ik ben alleen.”

„Wilde je zeggen, dat je zelf gereden hebt?”

„Precies, dat wilde ik zeggen.”

„Maar je hebt toch geen rijbewijs?”

„Dat zou ik over enkele dagen gehaald hebben. Ik had zo graag je verwonderde gezicht gezien, als ik je vandaag of morgen ergens oppikte in de two-seater.”

„Nu, je zult mijn gezicht zien. Ik zal zo nijdig zijn als een spin. Weet je wel, dat het heel strafbaar en heel gevaarlijk is te rijden zonder papieren?”

„Ik weet alles wel, liefste, maar het is nu eenmaal een feit, dat ik gevangen zit in het eerste en enige café'tje, dat Ravenhorst rijk is. Het was zulk mooi weer. Ik wilde naar buiten....”

„Harry, zweer me, dat je niet zult proberen te starten. Blijf uit de wagen. Ik kom naar je toe.”

„Maar je was met zulke gewichtige dingen bezig,” zeg ik timide.

„Daarom zal het ook wel een uur duren voor ik bij je ben. Toe, belooft me nu eerst, dat je die rode duivel met geen vinger meer aan zult raken. Hij zit vol kuren.”

Ik kan de belofte niet meer doen, want we spreken negen minuten en het gesprek wordt automatisch verbroken.

Een uur moet ik dus wachten. De herbergier drentelt op klompen binnen en deponceert genoegelijk een pruim in een klaar staand bakje.

„Is 't voor mekaar, juffer?”

„Ik moet een uur wachten, dan komt er hulp.”

„En de auto?”

„Daar zal mijn man voor zorgen,” zucht ik blij, dat ik van de verantwoording af ben.

„De juffer zou het dorp eens kunnen bekijken.”

„Geef me eerst wat te drinken.”

„We hebben limonade en we hebben rietjes ook,” zegt de Ravenhorster waard.

Ik zuig mijn lauwige limonade op en drentel het dorp in.

Een brokkelig glooiend straatje brengt me in de winkelbuurt. Een stuk of wat rommelige etalages naast elkaar. Een kapsalon annex kruidenierswinkel, een slagerijtje met een waarschuwend: bij geen gehoor is het volk hiernaast.

Er is ook een galanteriewinkel met souvenir-verkoop. Ravenhorst

wordt 's zomers wel door toeristen bezocht. Ik bekijk de smakeloze prulletjes, beschilderde vaasjes en stenen klompjes: groeten uit Ravenhorst.

Er is ook voor het Christelijke publiek te kust en te keur. Beschilderde teksten en grove beeldjes. Scheefgezakt in de stoffige etalage hangt een helgekleurd plaatje achter glas. De Heiland aan het kruis. Een fel-rode lendedoek, een kanariegele aureool. Er onder in zilveren letters: Dat deed ik voor u. Wat deed gij voor Mij?

De woorden waarvan vader eens zei, dat ze misleidend waren. Ze kunnen iemand alleen maar in verwarring brengen. Een mens zou denken, dat hij zelf een steentje voor zijn zaligheid bij moest dragen.

„Dus geen goede werken,” concludeerde Lodewijk spottend.

„Goede werken als vrucht der dankbaarheid. Wie Christus in 't hart draagt, zal branden van begeerte Hem te dienen.”

Dat deed ik voor u... wat deed gij voor Mij?....

De woorden hebben zich vastgehaakt in me.

Wat deed gij voor Mij....

Dwalend door het stille dorp, dat me achter zijn gordijntjes nagluurt en taxeert, maak ik een rekening op.

Ik ging trouw naar de kerk en was trots alle keren, dat Eduard naast me zat op zijn gereserveerde plaats. Dikwijls gebeurde dat niet. Ook 's zondags kan een dokter zijn patiënten niet loslaten. Ik ging aan het Avondmaal zo dikwijls als de tafel noodde. Behalve die ene keer, toen ik de kerk binnenkwam en de gedekte tafel zag staan, zonder dat ik wist, dat het Avondmaal gevierd zou worden. De zondag van voorbereiding was ik niet al te wel geweest en de kerkbode had ik niet ingekeken.

Wat deed gij voor Mij....

Ik span me in om meer posten op mijn creditzijde te krijgen. Ik offerde veel en willig. De naam Borch van Heeckeren staat gewoonlijk als eerste op elke lijst.

Wat deed gij voor Mij....

De woorden staan geschreven in de stralende voorjaarsluchten. De jagende wolken kunnen ze niet wegvagen.

Diep in gedachten dwaal ik het dorp uit. Ik denk aan het gesprek, dat Elly en ik hadden, toen ze een paar weken geleden bij me

gelogeerd was. We hadden in „De Ark” haar verloving gevierd en ze reisde met óns mee om op haar gemak het cadeau uit te zoeken, dat we haar toegedacht hadden.

Zij weifelde lang bij het beeldige Saksische porcelein en koos uiteindelijk toch een paar dure boekwerken voor Roelof.

„Hij heeft gezegd, dat hij ze nodig heeft en ik zou niet weten, hoe hij ze anders moest kopen.”

In overleg met Eduard kocht ik toen toch nog het elegante danseresje voor haar, dat ze zo mooi gevonden had. Ze draaide het frêle figuurtje met het rokje van doorschijnende kanten strookjes om en om in haar hand.

„Dat had je niet moeten doen, Harry. Het zal niet passen in mijn toekomstige home.”

„A thing of beauty is a joy for ever,” zei ik wat teleurgesteld en toen plotseling meende ik de traan te begrijpen, die over het uitgesneden keursje gleed. Ik sloeg mijn arm om haar hals.

„Elly, vind je je taak te zwaar? Roelof zou gemakkelijk een beroep in Holland kunnen krijgen. Je leven zou misschien niet zo luxueus zijn als het mijne en je huis geen Eleoka, maar we zouden heerlijk bij elkaar blijven.”

Elly had door haar tranen heen geglimlacht.

„O Harry, nu begrijp je me helemaal verkeerd. Ik mag de gek eens steken met mijn toekomstig home en afgeven op mijn paalwoning, maar geen verzekerde rustige toekomst zou ik willen ruilen voor de onmetelijke rijkdom, die ons wacht: ons leven te mogen besteden in dienst van Christus. Ik kan even verdrietig zijn, als ik denk aan al jullie zorgende liefde, die ik zal moeten missen. Maar mijn reis naar Indië met Roelof is mijn willige keuze.”

„Dacht je dan, dat ik in Holland mijn leven niet kon besteden in dienst van de Heiland?”

Op haar beurt sloeg Elly haar arm om mijn hals en troostte: „Maar natuurlijk, Harry. Wat heb jij je niet moedig gedragen in het ziekenhuis en wat kan je niet blijven doen voor de patiënten van Eduard.”

Ik heb mijn nieuwe garderobe voor Elly verborgen gehouden en ik ben na haar vertrek met bloemen en vruchten naar het

ziekenhuis gegaan. Ik dwaalde er rond in mijn snoezige bontjasje en ik voelde me, of ik een rol speelde: het kokette liefdadige doktersvrouwkje. Geen van de oude patiënten kende me meer en mijn naam werd met ontzag gefluisterd: De vrouw van Grote Eduard.

Wat deed jij voor Mij....

Niets, Here Jezus. Ik deed niets. Ik zong in de kerk: Want d' ijver van Uw huis heeft mij verteerd, maar ik voelde geen ijver. Mijn hart lag kil en koud in me en was vervuld van wereldse verlangens. Er was een Farizeese schijnverhouding met Uw gemeente.

„Stap onmiddellijk in, ondeugende meid.”

Geschrokken kijk ik naar de grote Dodge, die geruisloos remmend naast me gestopt is. Ik stap in en probeer mijn ontroering weg te lachen, maar als mijn man wil starten, leg ik mijn handen op zijn mouw en verberg mijn hoofd op zijn schouder.

„Eduard.”

„Kleine dwaas, wat is er?” vraagt hij verschrikt. „Heeft het zo'n indruk op je gemaakt, dat mijn kleine rode duivel zich niet liet temmen? Of ben je bang voor mijn reprimande? Nu, ik ben ook woest op je. Of dacht je, dat je je leven wel rustig kon wagen, als je man toch dokter is? Welja, er zijn protheses genoeg te krijgen in de wereld.”

Als ik krampachtig blijf snikken, begrijpt hij, dat mijn ontredde-ring meer betekent dan wat nerveusheid om het klein-avontuur. Hij stapte uit en tilt me in de wagen.

„Toe kleine meid, probeer te kalmeren. We wandelen samen terug en leggen eerst het lot van de two-seater in bekwame handen. We drinken in jouw stamkroeg nog wat en dan gaan we er vandoor. Een hele middag nemen we vakantie. We gaan naar 't eind van de wereld. We vergeten verband en geneesmiddelen en dineren ergens bij muziek en songs en we vergeten je rijbewijs, dat ik je verbied te halen en alle verdere narigheid.”

„Hè nee, Eduard, laten we samen blijven.”

„Een idylle van Doornroosje of Sneeuwwitje? Ik ben overal voor te vinden, als je niet meer verdrietig bent, kabouter.”

We rijden een uur later het dorp uit en zoeken een dorpsshotelletje op. We bergen de Dodge op en bestellen bij de buigende hotelier

thee met flensjes en een diner voor 's avonds. We dwalen door de kale bossen, waar het kil geworden is, nu het prille zonnetje is verdwenen.

En teruggekomen doen we ons te goed aan malse kippebout en malse voorjaarsgroenten en we drinken er bokbier bij.

En dan wordt Eduard overmoedig van baldadigheid.

„We laten deze middag eindelijk duren,” zegt hij.

„Dan kan niemand je van me weghalen,” zeg ik.

Eduard fronst even het voorhoofd, maar dan gaat hij telefoneren met de stad.

Daarna krijgen we een kamer met een twee-persoonsbed, waarvan de zware gehaakte bedsprei weggeslagen is.

„Dit is de enige kamer waarin gestookt kan worden,” zegt de waard en hij gooit wat houtblokken in het knusse kacheltje. „Als u in het seizoen komt...”

De man ziet er uit, of hij hele verhalen wil gaan doen over de triomfen, die hij in het seizoen viert, maar Eduard werkt hem ongeduldig weg.

„Je gedraagt je niet als een blasé echtgenoot, jongen. Ik ben bang, dat we geen al te serieuze indruk maken, niettegenstaande de „Dodge”,” zucht ik.

„Vanavond hebben we lak aan de hele wereld,” zegt Eduard en hij knielt bij me neer. „En nu wil ik weten, wat de reden is van je grote verdriet.”

Ik antwoord niet, maar neem zijn gezicht tussen mijn handen en leg mijn gezicht tegen het zijne.

„Harry, ben je niet gelukkig?”

De stilte, die iets te lang duurt, doet zijn onrust toenemen.

„Heb je er dan spijt van, dat je met me getrouwd bent?”

„Daar heb ik geen spijt van en daar zal ik nooit spijt van krijgen, liefste.”

„Maar wat is er dan, meisje?”

„Ik zou willen, dat je mij wat meer nodig had, Eduard.”

„Maar ik heb je nodig. Als je wist hoe ik zelf geniet van deze middag. Maar ik ben dokter, Harry....”

„Ik doe misschien te weinig nuttig werk,” zeg ik. „Ik zou mijn leven willen vullen....”

„Maar lieveling, studeer wat.... Volg de een of andere cursus.

Ik zou ook wel willen, dat je dagen wat meer gevuld waren, maar.... misschien komt dat nog wel."

We raken niet met woorden aan, waar onze hunkerende gedachten naar uitgaan. Een levensvulling.... een levensdoel. Ik weet dat Eduard wacht, zoals ik wacht.

„We zijn nog maar een jaar getrouwd,” zegt Eduard. „Te kort om nu al in balorigheid je leven te willen wagen achter het stuur.”

In het grote ouderwetse bed kruip ik in zijn arm en als hij slaapt, denk ik aan al de dingen, die ik ongezegd liet.

Wat deed jij voor Mij....

Niets Here, ik durfde niet eens uit te komen voor het grote tekort, dat mij ontredde.

In de verte kraait een haan. Het geluid, dat gelovigen herinnert aan de verloochening van Petrus.

Het is al laat in de nacht wanneer ik eindelijk in slaap val.

HOOFDSTUK VII

Niettegenstaande mijn pech bij Ravenhorst heeft Eduard mij toch toestemming gegeven mijn rijbewijs te halen.

Het was een afschuwelijke handicap, dat hij achter in de wagen zat en veearts van Doorn, die het examen afnam, aanspoorde tot extra gestrengheid.

„Ik sta er op, dat u het haar niet gemakkelijk maakt,” zei Eduard.

„We zijn geen kinderen meer. Het kan gaan om leven en dood.”

Zijn waarschuwing maakte zo'n indruk op de examiner, dat hij me kunsten liet maken midden in het stadsgewoel, of ik me aan had gemeld voor taxi-chauffeur.

Uiteindelijk kreeg ik de bul en we vierden mijn succes met een pick-nick.

Ik heb Eduard moeten beloven, dat ik de two-seater op stal zou laten, als hij niet mee kon gaan. Op die manier kan ik me alleen trainen op kleine toertjes om de buitensingels van de stad. Tilly vindt het dwaas van me, dat ik me aan deze uitspraak houd.

„Bezorgde mannen zijn er om bedrogen te worden,” zegt ze. „Dat je je man zijn rust geeft met die belofte is nog daaraantoe, maar niemand kan van je vergen, dat je je thuis zit te verknien. Als je met een matig gangetje langs velden en wegen kunt tuffen.”

„Ik heb een andere opvatting van een belofte,” zei ik zacht.

„Amen,” spotte ze. Maar ik heb toch gemerkt, dat mijn antwoord haar geërgerd heeft, want ze bezoekt me de laatste tijd maar sporadisch en kort.

De geschiedenis van het rijbewijs heeft in „De Ark” schrik en ontsteltenis gebracht. Moeder schreef me een brief van vier kantjes om mij te bezweren mijn leven toch niet zo te wagen.

De schatten! Modern zijn ze niet. Vader voegde er een post scriptum aan toe, dat mij pijn deed. Hij schreef: Een jonge vrouw moet niet autorijden, Harry. Moeder was bezig met heel andere dingen, toen we pas getrouwd waren.

Och, ik weet wel, waar hij op zinspeelde. Moeder heeft Lodewijk wel eens lachend verweten, dat hij zijn ouders nog geen jaar van recreatie gegund heeft om zich voor te bereiden op de zware taak hem groot te brengen.

Mijn tijd van recreatie heb ik gekregen. Ik ben nu al meer dan een jaar getrouwd. Het is misschien te kort om ongerust te zijn. Het is te lang om niet te verlangen naar twee handjes, die zich naar je uitstrekken.

Vaders post scriptum maakte me onrustig en ongeduldig.

„Dat had je niet gedacht, Harry.”

„O Agnes, wat maak jij me blij.”

„Dan zou ik die tranen drogen,” spot Agnes hoofdschuddend.

„Je bent nog precies hetzelfde uitbundig opgewonden standje van vroeger, toen je liep te juichen en te schreien in je verpleegsters-japon.”

„Hoe lang blijf je, Agnes?”

„Dat is een ontoelaatbare vraag, Harry. Wil je me zo gauw weer kwijt?”

„O Agnes, hoe kun je dat denken.”

„Ik heb een week verlof en de helft is voor jou,” belooft Agnes.

„Maar dan moet je niet iedere avond naar huis toe slippen.”

„Ma weet niet eens, dat ik in de stad ben,” lacht Agnes. „Het is voorjaar, dus zij zal wel een paar mode-shows hebben. Dat maakt haar geluk uit. Ze begrijpt nog altijd niet, hoe die degelijke dochter in haar nest is gekomen.”

„Agnes dan toch.”

„Jij maakt trouwens ook vorderingen wat je kleding betreft. Je ziet er uit, of je van een van die mode-shows weggewandeld bent.” We beleven verrukkelijke dagen. Eduard moet de laatste nacht, die Agnes in ons huis logeert, buitenshuis doorbrengen en wij delen samen het litsjumeau van de logeerkamer.

„Ziezo,” zegt Agnes, „dat gaat weer op het ziekenhuis lijken, Harry. Weet je wel, hoe je die eerste dag op mijn kamer arriveerde? Och, wat was je een groentje.”

„Ik vond jou zo anders dan de andere verpleegsters, Agnes. Ik rook aan jou de aristocratie. Och, wat voelde ik me een provinciaaltje.”

„Je hebt me anders aardig ingehaald.”

Ik kijk naar haar, zoals ze in haar kanten negligé op de rand van haar bed zit. De slanke vingers strijken telkens achteloos door haar koperrood haar. Ze rookt nerveus de ene sigaret na de andere en dooft ze half-opgerookt weer in de asbak. Ze is gebleven wat ze vroeger was: een vrouw met een dubbelleven. In niets is nu de serieuze directrice van het Kindertehuis weer te vinden, zoals vroeger de verpleegster Agnes in niets geleek op de mondaine jonge dame, die haar vrije dagen doorbracht in het statige herenhuis van haar ouders.

„Ben je gelukkig in je werkring, Agnes?”

„Volmaakt,” knikt Agnes. „Alleen is het voortdurend af moeten staan van de kinderen, die je onder toezicht hebt gehad, een weerkerend verdriet. Je hebt je zo aan de kleintjes gehecht en ze gaan dikwijls terug naar een milieu, waar ze niet gewent worden. We hebben vooral kinderen van a-socialen. Er zijn stakkertjes bij, die nog in de wieg liggen en toch al injecties moeten hebben, omdat hun bloed vergiftigd is.”

Deze laatste avond vertel ik haar ook het nieuws, dat haar wel wonden moet: Lodewijk's verloving zal gevierd worden, zodra hij zijn doctoraal gehaald heeft.

„Ik hoop, dat hij gelukkig wordt,” zegt ze zacht.

Haar gezicht, dat onbewogen blijft, geeft me de moed te zeggen: „Lodewijk heeft heel veel van je gehouden, Agnes. Hij kon deze teleurstelling maar moeilijk nemen.”

Mijn vriendin buigt het hoofd.

„De idylle was voor mij te kort om mijn leven lang te verdonkeren.”

„Als je gewild had....,” zeg ik zacht verwijtend.

„Harry, hoe kan jij dat zeggen? Jij die toch zelf de consequenties van het samengaan van verschillende levensopvattingen niet kon aanvaarden.”

„Maar uiteindelijk hebben we de weg gevonden.”

„Door een weg van bloed en tranen.”

„Bij Eduard was het haat, die hem terughield. Bij jou is het lauwheid, Agnes. Jij had tenminste moeite kunnen doen de weg te vinden.”

Agnes lacht kort en hard.

„De weg te vinden. Ik had naar catechisatie kunnen gaan. Ik had nog wel zoveel hersens, dat ik het een of andere vragenboekje in mijn hoofd had kunnen proppen en dan was de weg geëffend, dan hadden we de ringen kunnen wisselen.”

Ik zwijg bezeerd en zij vervolgt: „Dan waren we getrouwd, een keurige kerkelijke huwelijksbevestiging met een bijbel cadeau en dan.... Ik was meegesukkeld naar de kerk. De meeste keren echter had ik een smoes verzonnen om thuis te kunnen blijven.”

„Ja maar, Agnes, dat is geen samengaan.”

Met een bruuske beweging drukt ze haar sigaret uit en zegt: „Omdat ik niet geloofde in zulk samengaan als jij bedoelt, ben ik alleen mijn weg gegaan. Ik zou je broer alleen maar meegelokt hebben op de brede weg.”

„En ik dan?”

Zij haalt de schouders op en slaat de dekens weg.

„En nu gaan we slapen, meisje. Het is twee uur en de tijd voor argumenteren is voorbij.”

Maar ik wil antwoord hebben op mijn vraag.

„Agnes, je kent onze geschiedenis toch? Je weet, dat ook ik de moed niet had een geluk te aanvaarden en later.... later.... God opende Eduard de ogen.”

Agnes grijpt opnieuw naar haar sigarettenkoker.

„Gebruik niet zulke grote woorden, Harry. Dacht je, dat God zich werkelijk met zulke kleinigheden bemoeide? Een ziekte hierheen sturen en wat onheil daarheen. Och, kom, jullie hebt je leven gekneed in de vorm, waarin je 't wilde hebben. Je kent toch het sprookje van dat prinsesje, dat de grootste parel wilde bezitten, die op aarde te vinden zou zijn? Ze meende geen ogenblik geluk te kunnen vinden voor ze die bezat.

Een goede fee bracht het prinsesje een donkerrode rozeknop en zei, dat het hart van die roos de parel bevatte die het prinsesje zich wenste: de allergrootste parel. De rozeknop zou niet opengaan, noch verdorren, maar de schat vasthouden zo lang het prinsesje leefde.”

„Het prinsesje had er niet veel aan een parel te bezitten, die ze niet zien kon,” zeg ik schamper van ongeduld, omdat Agnes met onnozele sprookjes aankomt, wanneer ik een regelrecht antwoord op mijn vraag wil hebben.

„Luister,” zegt ze. „Het prinsesje dacht er anders over. Ze behoefde de parel niet te zien om gelukkig te zijn. Ze wilde het kleinood alleen bezitten en dat was maar goed ook, want toen ze na een lang en gelukkig leven stierf, verdorde de roos en kwam de parel te voorschijn, die lange jaren in het hart van de rozekop gerust had.... Het was een steen, een gewone glad geslepen kiezelsteen. Het prinsesje was gelukkig geweest in een waan.”

„Wilde je daarmee zeggen, dat ik tevreden ben met een schijn-geluk?”

Agnes schudt het hoofd.

„Nee hoor, jouw sprookje is werkelijkheid: een sprookjesprins, een mooi huis, prachtige kleren.”

„Agnes, je kunt me niet afschepen met een grapje, nadat je zo ver gegaan bent. Wat is er, dat je niet bevalt in mijn huwelijk?”

„Och lieveke!”

„Toe nou Agnes, geen omwegen.”

Alle scherts is nu uit haar ogen geweken.

„Nu dan, Harry, ogenschijnlijk mankeert er niets aan, maar zie je, 't geheel is mij een beetje te cliché-achtig. Ik herinner me nog de dag, dat je in 't ziekenhuis kwam. Och, je was zo'n aardige krullebol. Een echt leuk groentje om de gek mee te

steken, dacht ik. Toen zag ik je geknield liggen in je nachtpon. Je had je hoofd zo devoot gebogen en je bad zo lang en zo overgegeven. Later merkte ik je strijd tegen de directrice. Veel weet ik van jezelf, veel raadde ik. Ik leed met jou onder Michelle's radeloze stervensangst. Later hoorde ik, hoe ze de dood en het graf aanvaardde.

Je ging naar huis, Harry. Je werd smadelijk weggestuurd. Je deed vrijwillig afstand van een grote liefde, omdat je wilde dat je toekomstige man zou zeggen: jouw God is mijn God. O, wat heb ik je bewonderd in die dagen. Wat had ik een eerbied voor je geloofsmoed.

En toen kwam de ontknoping. De ziekte van Grote Eduard, die je uiteindelijk samen deed gaan."

„Agnes, waar heb ik dan gefaald?"

„Toen ik naar je toekwam, Harry, dacht ik te zullen vinden twee mensen, brandend van ijver voor hun zaak, bezielend de koude wereld met de gloed van hun overtuiging."

„En je hebt gevonden?" vraag ik smartelijk.

„Een doodgewoon gelukkig paartje, dat van plan is zijn wittebroodsweken eindeloos te laten voortduren in een wereld van narigheid. Kijk Harry, je was zo'n klein dapper ding en nu.... vertel eens eerlijk, waar bestond Eduard's vroomheid in, nadat hij lid werd van je kerk?"

„Eduard deed nog geen belijdenis," zeg ik. „Nadat we terugkwamen van de reis, was er zoveel dat beslag legde op zijn tijd. Maar het is wel zijn plan lid van de kerk te worden."

„Goed," zegt Agnes, „dat komt dan wel. Maar wat is er dan veranderd in zijn leven?"

„Hij gaat naar de kerk, als hij kan," zeg ik, „en ik lees uit de bijbel na iedere maaltijd, die we gemeenschappelijk kunnen nuttigen en.... O Agnes, hij haat God niet meer.... Dat is het verschil."

„Dat doe ik ook niet," zegt Agnes, „maar ik vond die grond niet voldoende om een verbintenis voor het leven aan te gaan met je broer. Je bent als de prinses uit het sprookje, Harry. Je denkt een parel te bezitten en een doodgewone kiezelsteen maakt

je geluk uit."

Agnes' woorden ontredderen me geheel. Langzaam wellen tranen in mijn ogen, die neerdruppelen op mijn gevouwen handen.

„Je dwingt me oprecht te zijn en waarom huil je dan?" zegt Agnes en zij stopt me onder de deken of ik een klein meisje ben.

„Er is een verschil tussen de prinses en mij, Agnes. De prinses bewaarde de illusie van de parel tot het eind van haar leven, maar jij hebt de rozeknop uit elkaar gerukt om mij de waardeloze inhoud te laten zien."

„Dat spijt me dan, Harry. Het voornaamste is, dat iemand zich gelukkig gevoelt. Ik heb je niet willen wonden."

„Je hebt me alleen maar de waarheid gezegd, Agnes en dat deed je in opdracht van mijn Meester."

„Ik denk, dat jouw Meester geen ongelovige schepsels voor Zijn hoodschappen gebruikt," zegt ze ruw en ze trekt het licht uit.

Even later snurkt ze demonstratief. Ik doe geen moeite meer het gesprek weer te beginnen. Maar de slaap kan ik niet vatten. Ten tweede male ben ik wakker geschud.

Here, wijs mij de weg, die ik te gaan heb.

HOOFDSTUK VIII

„Vadertje, wat heerlijk, dat je er bent."

„Kindje dan toch."

Als ik mijn gezicht tegen zijn zwarte jas blijf verbergen, streeft hij me sussend over mijn haar.

„Dus moeder had toch gelijk, toen ze vermoedde, dat je een klein beetje heimwee had. Die laatste brief van je vertrouwden we niet."

Ik ga hem voor naar de zitkamer.

„Kolossaal Harry, wat een deftigheid. Ik zal proberen me hier thuis te voelen in al mijn eenvoud."

„Dat moet ik ook proberen, vadertje."

Zijn snelle onderzoekende blik ontgaat me niet.

„We gaan eerst eens kijken wat moeder me meegegeven heeft

voor je. Kijk eens, een potje echte honing. Die gaf de koster me mee. Hij is erg druk op 't ogenblik, want hij maakt een lang bruiloftsgedicht voor Elly en Roelof."

„Wanneer trouwen ze, vader?"

„Gauwer dan we gedacht hadden, Harry. Dat is ook de reden, dat ik hier ben. Moeder vermoedde, dat je zou schrikken, als we je de datum schreven. Ze gaan over veertien dagen in ondertrouw en een week of drie later gaat de boot."

„Maar dat is afschuwelijk, vader."

„Dat is het ook," zegt vader zacht. „Het is al hard voor de ouders, wanneer het oude nest verlaten wordt, maar als de vogels zo ver vliegen, dat ze niet af en toe neer kunnen strijken in de verlatenheid van de oude vogels, dan voelen we de scheiding nog erger."

„We zijn altijd klitten geweest, vader. Het is niet alleen een slag voor 't oude nest."

„Voor jullie is 't heel wat anders, mijn kind. Jij hebt je eigen nestje gebouwd en Lodewijk zal wel gauw volgen."

„En Edith en Remmy."

Vader lacht warm en breeduit.

„Wat klaag ik eigenlijk over verlatenheid, Harry. Op een leeftijd, dat andere mensen hun kinderen volwassen hebben, draag ik nog de verfrissende zorg voor dat stel veulens. God heeft ons rijk gezegend met jullie. Zie je, Harry, de mens neemt tegenwoordig zijn eigen lot in handen. In de eerste huwelijksjaren nog wat van het leven genieten en dan.... twee kinderen en niet meer. Een rijkeluiswens noemen ze dat. Het is een rijkeluiswens die de straf in zich bergt. Veel mensen, jonger dan ik, heb ik horen klagen over hun verlatenheid, wanneer ze al te vroeg door hun kinderen heen waren."

„Maar een mens neemt niet altijd zijn eigen lot in handen. Misschien lijkt het vaak zo."

Hij trekt me naar zich toe.

„God beware me er voor, kind, dat ik je mijn wijze lessen zou toedienen, verborgen in wat levenswijsheid in 't algemeen. Wat ik je ooit te zeggen heb, zal ik je openhartig zeggen. Ik houd trouwens niet van zulke vaderlijke controle. Moeder en ik hebben getracht jullie tot Jezus te brengen. Nu blijft ons gebed: leer

hen nu en al hun leven.... aan Uw Vaderhand te gaan.”

De huishoudster stoort ons gesprek. Ze vraagt of ze de koffie kan serveren en dat herinnert me er aan, dat ik mijn lieve gast toch in de eerste plaats moet verzorgen.

Ik breng hem naar de logeerkamer, waar hij zich wat kan verfrissen.

„Staat er niet ergens een veldbed, waar ik op kan gaan liggen, Harry? Het is zonde, dit lustoord voor één nacht te ontluisteren.”

„Ik heb op zolder nog een dienstbodenkamertje,” scherts ik. „Maar ik laat u na één nacht niet gaan.”

Vader is echter niet te vermurwen. Hij staat er op de volgende dag terug te reizen. Eduard beleeft de weelde een hele avond ongestoord thuis te kunnen zijn en we genieten van ons onverwacht bezoek tot diep in de nacht.

Maar de volgende morgen wordt ons samenzijn verstoord. Tijdens het koffieuurtje meldt de huishoudster ons het bezoek van een heer, die mij spreken wil.

„Vraag even de reden van zijn bezoek, wilt u? En zeg hem, dat ik hem liever op een andere dag zou ontvangen.”

Maar mijn gediensdige komt terug met de boodschap, dat Eduard een afspraak met hem maakte en dan ontvang ik hem toch.

Zo'n verstrooide domoor om mij niets van die afspraak te zeggen. De bezoeker, die mij onbekend is, gaat met uitgestoken hand op vader toe.

„Maar dominee, wat een verrassing u hier aan te treffen.”

Vader moet even nadenken voor hij een zijner jongere studiegenoten herkent. Pas na een uur herinnert dominee De Koning zich, dat hij eigenlijk bij mij belet vroeg.

„'t Gaat om uw gunsten en gaven, mevrouwetje. Ik ben dominee op een dorpje in de omtrek, maar de stad had een bedelmonnik nodig en ik had tijd.... te veel vrije tijd met mijn honderd leden. Het gaat om een gift voor de evangelisatie. Geld of natura. Alles kunnen we gebruiken.”

„Natura?”

„Met natura bedoelen we materiaal voor de jongeren om te kunnen handwerken, stramienlappen — heten ze zo niet? — of wat breikatoen. We hebben z.g. vervolklassen en daarvoor hebben we werk nodig. De vervolklasse bestaat uit de meisjes, die vroeger

op zondagsscholen zijn geweest en niet tot een kerkelijk genootschap behoren. Al heel wat kinderen hebben zich aangemeld. Het ontbreekt ons nu nog aan materiaal en.... natuurlijk aan leidsters. U hebt de dringende oproep in de kerkbode toch wel gelezen? Tot nog toe heeft zich nog niemand aangemeld. Ook hier geldt: de oogst is groot, maar de arbeiders zijn weinige."

Met een bedrag in geld verlaat hij mijn huis.

„Als u weg is,” zeg ik tegen vader, „ga ik er op uit om wat handwerkjes te bemachtigen en strengetjes borduurzij. Ik heb echt zin om me er voor te spannen.”

„Ik dacht, dat je nog ergens anders zin in had, Harry.”

Vragend kijk ik vader aan.

„Heb je er nooit aan gedacht de leiding van zo'n vervolklasse op je te nemen? Het is heerlijk je te kunnen geven aan evangelisatiewerk en..... het komt me voor, dat je een beetje tijd-vulling wel zou kunnen gebruiken. Wie zou je je tijd beter kunnen geven dan Hem?”

Wat deed gij voor Mij....

„Ik zal me opgeven, vader.”

„Kindlief, je moet het niet om mij doen.”

„In Zijn dienst,” zeg ik zacht.

„Goddank, dat je het nog zo aanvoelt, Harry.”

Er is herademing in zijn stem. Vader heeft een fijne intuïtie. Hij verstaat onuitgesproken gedachten.

Eduard luistert met belangstelling naar mijn plannen. Samen zoeken we de kerkbode op, waarin de oproep voor leidsters staat. Ik moet me melden bij een jonge hulpprediker Roest, die tijdelijk in de stad werkzaam is.

Eduard brengt me, wanneer hij naar 't ziekenhuis gaat, even weg naar het opgegeven adres. De hulpprediker, een nog jonge man, begroet me met enthousiasme.

„Kom boven, jongedame, kom boven, dan zullen we de zaak eens bespreken. Eigenlijk lijkt u me nog wel een beetje jong voor 't werk. Hoe is uw naam?”

„Mevrouw Borch van Heeckeren.”

Hij lacht zo hartelijk en zo uitbundig om de gemaakte blunder, dat ik niet anders kan doen dan meelachen.

„Mevrouw, mijn toon was er naast. We beginnen overnieuw.”
Glimlachend om zijn vergissing luister ik naar zijn uiteenzettingen.

„U krijgt mijn groep. Deze bestaat uit een twintigtal meisjes van veertien tot achttien. Ik moet u waarschuwen, dat het vergaderlokaal niet veel bijzonders is. Een afgedankt schoollokaal op de Buitenweg.”

„Wat zal mijn taak zijn?”

„Nu, u begint een eenvoudig verhaal te vertellen. U zingt wat met ze uit de bundels, die u in één der muurkasten zult vinden en dan laat u ze wat handwerken. U kunt ze verder wat voorlezen, liefst een verhaal met een morele strekking. En verder laten we alles aan uw ondernemingsgeest over. U mag a.s. donderdag wel meteen beginnen.”

„Zal ik helemaal alleen zijn?”

Hij knikt en antwoordt: „ik neem dan de leiding van een groep jongens op me, die al weken lang niet heeft kunnen vergaderen, omdat de leiding ontbrak.”

„Maar dominee...”

„Nog geen dominee, mevrouw. Ik wilde dat die titel mij rechtens toekwam. Ik hunker naar een klein pastoretje, maar tot nog toe kijkt er nog geen gemeente met verlangen naar ons uit.”

Hij geeft me een geweldige sleutel mee en als hij me uitlaat, zegt hij: „Als voorzitter van de evangelisatie-commissie kom ik over een week of vier wel eens een kerkelijke visitatie houden.”

„Moet u dan luisteren naar mijn vertelling?”

„Uw bijbels verhaal wordt getoetst op de zuiverheid van leer. Ik zal heel erg streng zijn. Ik ben uw kerkelijke toezienende voogd.”

„En ik zal stotteren wanneer ik weet, dat u luistert.”

Ik hunker er naar Eduard verslag uit te brengen van het onderhoud, dat ik had met mijn toezienende voogd. Maar een plotselinge aanval van hoofdpijn neemt alle gezelligheid van zijn thuiskomst weg. Bezorgd kijk ik naar zijn gezicht, dat zo moe en wit terugleunt in de divankussens. Ik denk aan de waarschuwing van professor Van den Heuvel. Zou ik hem zonder Eduard's medeweten een brief schrijven?

In gedachten verzonken zit ik op een laag stoeltje aan zijn voeten.

Tot de onuitstaanbare telefoonbel zijn kostbare rust weer kapot rinkelt.

„Je gaat niet weg hoor,” zeg ik stampvoetend van angst.

„Een verkeerde aansluiting,” glimlacht Eduard. „Je was even te vroeg boos.”

„Ik maak me ook zo ongerust over die hoofdpijn, Eduard.”

„Babbel liever wat over je onderzoekingsstocht van vanmiddag, Harry. Dan kan ik niet langer aan mezelf denken.”

„Dacht je maar wat meer aan jezelf.”

„Vertel maar Harry.”

Dan haal ik de geweldige sleutel te voorschijn en breng Eduard verslag uit van mijn eerste contact met de jonge kandidaat-dominee.

„Ik verlang nu al naar de grappige verhalen over je evangelisatie-objecten, Harry,” zegt Eduard, me naar zich toetrekend.

Een kil gevoel van teleurstelling bekruipt me. Ik had me het einde van deze avond zo heel anders gedacht. Ik had de moed willen hebben samen met Eduard een zegen te vragen over deze arbeid in Gods wijngaard.

„Ik hoop, dat ik iets zal bereiken, Eduard. Daar gaat het toch om.”

„Natuurlijk dat ook.”

Agnes heeft gelijk gehad. Verenigd in een uitzonderlijk groot geluk, gaan we onze wegen eenzaam en alleen.

Foei, wat een tocht. Glibberend over dikke brijige modder, zoek ik mijn weg in de afgelegen achterbuurt, waarin de oude afgedankte school moet staan, waar ik mijn eerste Evangelisatie-bijeenkomst zal houden.

Een kille motregen druift neer. Mijn regenkleding is perfect, maar het pak dat ik tors en dat handwerkmateriaal bevat, is doorweekt.

Waarom deed ik mijn overschoenen ook niet aan. Met zorg denk ik aan de hooggehakte peau de suède schoentjes, die ik vergat te verwisselen voor een paar stevige stappers. Ik zal Eduard dwingen mij verlof te geven de two-seater te gebruiken voor deze vreselijke escapades in modderland.

Ai... na een stap in een diepe plas, voel ik het ijskoude water opspatten tegen mijn benen.

„Weet u ook een school hier in de buurt?”

Een aanslenterend individu houdt de stap in. Zich niet bekommerend om de klamme regen begint hij zijn beschouwingen.

Een school zei ik?... Dat moest dan de school van de ouwe Haantjes zijn. Wat zijn schoonzuster was, die had nog bij die ouwe knar gediend. Laat eens kijken, waar zou die school nou staan? Zelf was hij niet in de buurt bekend, hij liep hier zogezegd op zijn meisje te wachten. Nou ja, zijn meisje....

Ik knel mijn nerveus-zweterige vingers om de grote sleutel in mijn mantelzak.

Een derde wordt in de raad gehaald.

„Zeg zussie, weet jij ook de school van Haantjes?”

„Daar mot ik naartoe,” is het verlossende antwoord van het jonge ding.

„Assieblief, dat noem ik nou cassueel. Juffer, nou heb-ie warempel niks anders te doen dan in 't zog van dat schepie te vare. Goejenavond same, nee niks te danke.”

Moe en verkleumd als ik ben, ontgaat toch de humor van de situatie me niet. De houding van het kind naast me is verlegen en stijf. Ze gaat me voor over een grote open ruimte, die vroeger vermoedelijk voor speelplaats gediend heeft en die nu gebruikt wordt voor opslagplaats.

Langs een donker gebouw tasten we onder een lekkende goot door onze weg naar de achterzijde, waar ergens een deur moet zijn.

„Hier moeten we in, geloof ik.”

„Nee hiero.”

Een stuk of wat donkere gedaanten maken zich los uit een overdekking, waar ze bijéén gekleumd stonden.

Wrevel komt in me op tegen de kerk in wier dienst ik geroepen werd tot evangelisatie. Ze hadden me tenminste wegwijs kunnen maken.

Ik forceer mijn stem tot een luchtig vlot toontje.

„Aha, dus jullie komen nu bij mij op het gezellige avondje. Jullie weet hier de weg al. Dan moet je mij nu maar eens even helpen.”

Een nors en vijandig stilzwijgen laat mij met al mijn vlotte vriendelijkheid in de kou staan. Het gelukt me met de grote sleutel de getraliede schooldeur te ontsluiten.

„Waar kunnen we nu licht maken?”

Het kind, dat me geleid heeft, draait het licht aan. Ik oogknipper huiverend tegen het schelle peerlichtje, dat een kil ongezellige gang belicht, waarin links en rechts banken staan opgestapeld.

„In dit lokaal moeten we zijn.”

Er gaat een deur open, er wordt weer een knopje omgedraaid. Het onttakelde schoollokaal kan nu al zijn naakte ongezelligheid tonen.

De grote roodverroeste kachel probeert met een paar rokende turven de ruimte te verwarmen. Een gordijnroe, die van zijn plaats is gegleden, draagt een gescheurd linnen gordijn, dat over wat omgevallen lege jampotten in de vensterbank ligt. Een eenzame schoolplaat aan de muur toont ons Admiraal de Ruyter op zijn sterfbed.

In de hoek een vervelozige kast. Het huisorgeltje er naast is het enige meubel, dat er op wijst, dat dit lokaal gebruikt wordt voor evangelisatie-doeleinden.

De kinderen hebben hun natte mantels op de gang gehangen. Ze zien er sjofel en goedkoop opgedirkt uit, met hun wijduitstaande gepermanente haren zonder watergolf en hun swing-rokjes naar eender maaksel en hun blouses en jumpertjes in harde pastelkleuren en drukke patronen.

Ze strekken hun ruwe werkhanden uit naar de kachel en proberen een vleugje warmte te vangen en bekijken me onverschillig zonder enige tegemoetkoming.

„Komaan, meisjes, nu moeten jullie me eens een handje helpen,” begin ik schooljufferachtig. „Waar hebben jullie de vorige keer op gezeten?”

„Op ons achterwerk.” giechelt één van de brutaalsten.

Ik krijg een kleur en wil van me afsnauwen. Per slot van rekening kom ik hier niet voor mijn eigen plezier, maar voor het hunne. Gelukkig verschijnt er in de deuropening een klein gebocheld mannetje, dat me uit de nood helpt.

Zo, was ik nou de nieuwe juffrouw? Ja, hij had het licht al zien branden. Hoe deed de kachel het? Nou, daar kon nog wel een schepje kolen bij.

En nou zou hij de juffrouw eerst eens wegwijs maken, dan wist ze de volgende keer de spulletjes te vinden.

„Volgende keer komme we toch niet terug.”

Plagend onaangenaam snauwt één van de meisjes me het dreigement toe.

Het manneke behoudt zijn lachje. De vijandige stemming komt hem blijkbaar niet vreemd voor.

„Ze hadden liever de meneer gehouwe, hè meisies? Maar dat kon nu niet. Deze juffrouw is ook aardig. Kijk juffrouw, in deze kast liggen de versiesboekies en hier staan de kommen voor de thee, die ik straks breng. En hier is de sleutel van 't orgeltje, als u tenminste spelen kan.”

Ik heradem tijdens zijn toespraak. Wanneer de tegenzin der meisjes betekent dat ze de vicaris missen, dan kan ik tenminste proberen die tegenzin te overwinnen.

Samen met het manneke, dat de zonderlinge naam draagt van Geuzenbloed, haal ik stoelen uit het aangrenzende lokaal en schik ze om de schragentafel.

Er komt uit de kast een verkleurd katoenen tafelkleedje, dat over de tafel gespreid wat armetierige gezelligheid probeert te brengen.

„Behandel ze maar als een troep matrozen, juf,” raadt Geuzenbloed me. „Het zijn geen katjes om zonder handschoenen aan te pakken. Straks stuurt u er maar één om een pot thee. Mijn tuin grenst aan de speelplaats van de school.”

Ik besluit zijn raad op te volgen. Deze vliegen schijnen gesteld te zijn op wat azijn door de honing.

Er staan er nu twaalf bij de kachel. Ze fluisteren, ze giechelen en werpen me hun vijandige onverschillige blikken toe.

„We zullen beginnen, meisjes. Kom aan tafel zitten,” maan ik flink en zonder een zweem van vriendelijkheid in mijn stem.

Ze weifelen even, maar komen dan schoorvoetend nader.

„Ik zal beginnen jullie namen en adressen te noteren.”

„Die staan al opgeschreven.”

Ik vind werkelijk een schrift met hun namen. Ik blader er in. Er staan ook nog catechisatie-vragen in genoteerd. Wie heeft alles geschapen? Wie was de Zoon van God?

Primitieve vragen voor kinderen, die niets of weinig weten.

In het schrift staan vijftien namen genoteerd. Met al wat toenadering in hun stem lichten ze me in welke meisjes er niet zijn. Leentje IJsselstein had t.b.c. Die moest naar een sanatorium.

En Fietje Vermeer, die mocht niet meer van d'r vader.
„Hij slaat 'er de pote stuk as ze nog een keer hierheen gaat,”
vertelt er één onder gegrinnik van de anderen.

„En Riekie Dolstra?”

Ze kijken elkaar grinnikend aan. Ik begin bang te worden voor hun onthullingen.

„Die is dus ook verhinderd,” zeg ik.

Maar wanneer ik denk hun mededeelzaamheid de pas af te snijden, heb ik het mis.

„Die zit te leven met d'r buurman,” zegt één van hen.

„Ze mot ook een kind krijgen,” vult een ander aan.

Ze stoten elkaar aan, lachend om mijn gegeneerdheid bij zoiets gewoons.

Wonderlijk, zo gauw als ze hun vijandige houding weer laten varen. Oppervlakkige kinderen zonder opvoeding, concludeer ik.

„Zullen we dan eerst bidden?”

„Eerst zingen toch zeker?”

„Wat zullen we dan zingen?”

„Die boekies ligge in de kast.”

Ik deel ze uit. Ze kiezen een vers. Later blijkt het hun lievelingsvers te zijn....

Neem de wereld, geef mij Jezus
's Werelds vreugd gaat ras voorbij
Maar de liefde van mijn Heiland
Maakt voor eeuwig rijk en vrij.

Ze zingen het overgegeven, met draaiende stemmen. Ik kan het lied niet op het orgel begeleiden. Ik ken de melodie oppervlakkig en ik heb geen muziek. Maar het is niet moeilijk mee te neuriën. Bij het refrein zet er één vals en luid de tweede stem in.

O, de hoogte en lengte en diepte
Van Zijn goedheid zonder peil
O de volheid van verlossing
Onderpand van eeuwig heil.

Er zijn veel coupletten. Ze zingen ze achter elkaar en zuchten wanneer het uit is.

Neem de wereld, geef mij Jezus
'k Weet: Hij stierf voor mij aan 't kruis.

Een warm gevoel verdringt de kille teleurstelling van heel deze avond.

Het ongezellige, vervelozes lokaal, de gescheurde gordijnen, dit alles speelt geen rol meer. Voor me zitten de twaalf kinderen, die ik Jezus wil brengen, van Wie ze zo overtuigd zingen.

Wat zal de oogst zijn?

„Tot kerkbezoek brengen ze het maar zelden,” heeft de hulp-prediker gezegd.

Ach, als er maar één in haar leven zich later de Naam van Jezus herinnert, dan is dit werk niet vergeefs geweest.

Het gebed valt me niet moeilijk. In eenvoudige onopgesmukte woorden vraag ik, of de Heiland in ons midden wil zijn.

„Laten we de bijbelse geschiedenis vanavond maar overslaan. Laten we maar ineens gaan voorlezen.”

Ook daarvoor ben ik gewaarschuwd. Ze beschouwen het bijbelse onderwijs als de vetvlek op het program. Ze komen voor het handwerkje, voor het voorlezen en voor het kopje thee.

Ik werk echter mijn programma af, zoals het gebruikelijk is. Ik vertel hen een bijbelverhaal. Ik heb de gelijkenis van de wijze en dwaze maagden gekozen en ik heb me grondig voorbereid. Ik vertel hen van de Oosterse bruiloft, ik schilder hen zo goed mogelijk de jonge vrouwen, die uitgingen en hun olie vergaten of meebrachten.

De meisjes luisteren aandachtig. In dwaze zelfoverschatting vraag ik me af, of ik wellicht beter dan de anderen hun aandacht vermag te boeien voor de aloude geschiedenis.

En dan volgt de toepassing. De wederkomst van Christus en de bereidheid Hem te ontvangen.

Leentje Sluiter, het meisje dat het dichtst bij me zit, kijkt me aan met aandachtige ogen. Ze heeft een kleur van het ingespannen luisteren. Ik eindig. Ik kijk rond. Ik zou willen weten, of de meisjes ontroerd zijn door deze gelijkenis.

Ik hoef niet lang in onzekerheid te verkeren. Ze knikken me ontdooid toe en delen ongevraagd pluimpjes uit.

„U heb het mooi gedaan. Wel net zo mooi als de dominee. Willen we nu de thee maar gaan halen?”

„En jij Leentje, vond jij 't ook mooi?”

Leentje knikt beschermend. „Ik vond het een prachtig verhaal en als ik thuis kom, ga ik proberen mijn haar net eender op te maken als u.”

De eerste ontgoocheling. De meisjes luisteren naar het bijbelverhaal als een onderdeel van de gezelligheid. Als het spannend verteld wordt, nemen ze het nog wel. Met de thee en het handwerken.

Ach, die ups en downs van die eerste avond. Ik schenk slappe thee in gebarsten kopjes en ik deel het stramien uit, waar ze op beginnen te werken. Zonder aanwijzing zoeken ze kleuren bijeen, die met elkaar vloeken.

Naar het voorlezen van een jeugdverhaal luisteren ze graag en aan 't eind van de avond zingen ze weer even draaiend en vals: Er ruist langs de wolken.... Dan slenteren ze weg, me alleen latend in de rommelige klas. Op de tafel staan de gebruikte koppen.

Maar het bultige mannetje snelt me te hulp.

„Gaat u maar naar huis, juffie. U zult wel moe zijn,” zegt hij amicaal.

„Bent u de concierge van de school?”

„Welnee, zo rijk is die afgetakelde boel niet. Ik ben diaken van de kerk en ik help de evangelisatie een handje. Als 't mijn te doen stond, hielden we op met de hele komedie. Ziet de kerk ooit enige winst? Hoeveel doen er belijdenis van al die blagen? Ze zijn nog maar brutaal op de koop toe. Dat is dan de dank.”
Neem de wereld, geef mij Jezus....

O, als er maar één bij was, die de werkelijkheid ging beleven.

Ik zoek mijn weg naar huis. De regen is opgehouden, maar de grote plassen zijn er nog. Ik stap er telkens midden in en bekommer me uiteindelijk niet meer om mijn bemodderde schoenen. Als een grote verrassing vind ik Eduard's two-seater op mijn weg.

„O wat heerlijk, dat je bent gekomen.”

„Ik was anders net van plan om naar huis te gaan. Ik was maar op goed geluk af hier gaan parkeren. Ik was bang, dat je een andere weg genomen had.”

Stil en moe leun ik naast hem. Eduard vraagt niets. Maar als we later bij de haard zitten, plaagt hij: „Het was zeker de eerste en laatste keer, dat je geëvangéliseerd hebt.”

Ik geef geen rechtstreeks antwoord.

„Wanneer ik de kerkeraad was,” zeg ik, „dan zou ik plaatsen bouwen waar geëvangéliseerd kan worden. Ik zou het er warm en gezellig maken en...”

„Waar zou je het benodigde geld vandaan halen?”

„Ik zou misschien de kerken wat minder mooi maken,” peins ik, „en wat minder kostbaar.”

„Het gaat om de eigen schapen,” plaagt Eduard.

„Misschien denken de kerkmensen wat al te weinig om de verdoelden,” zeg ik. „De gedachte, dat er zoveel mensen zijn, die rustig ter kerke gaan, zonder een ogenblik aan de anderen te denken.”

„De ijver van een avond is eigenlijk te kort om je te distanciëren van de laksen, Harry.”

Mijn gevoel voor humor vecht even met mijn geraaktheid.

„Je hebt gelijk,” zeg ik royaal. „Het is dwaas en voorbarig van me na een avond te redeneren als een Leger des Heils-soldaat met jarenlange ervaring.”

Maar ik neem me voor mij geheel te geven aan de evangelisatie en de volgende dag probeer ik me al in verbinding te stellen met de verdwenen objecten.

„Je mag wel een agent meenemen,” raadt Eduard me, als hij hoort in wat voor buurt Fietje Vermeer woont.

„Ik ga op klaarlichte dag en dan.... je kunt nooit weten, wat voor een onverwachte beschermheer er te voorschijn komt.”

We lachen en denken aan de keer, toen we er allebei op uitgingen ten behoeve van dezelfde patiënt. Eduard als geneesheer en ik als verpleegster. En hoe we elkaar in een slobje ontmoetten.

In het steegje, waar Fietje woont, ontmoet ik de zwijgende vijandigheid die gewoonlijk aangenomen wordt tegen vreemde

eenden in de bijt.

Ik bereik Fietje en haar moeder via een achterommetje, waar ik me langs konijnenhokken en kisten afval heen moet wringen. Gelukkig is er bij deze familie van vijandigheid niets te bespeuren.

Fietje's moeder, een armelijk sloofje, veegt in een zielige poging haar armoetje wat te maskeren, met een morsige vaatdoek over het rafelige tafelzeiltje. Ik krijg een zitplaats op een wankele stoel met een versplinterde zitting.

Kwam ik voor Fietje?... Ja, ze zou het schaaap effe roepe. Ze was bij de bureu. Daar redderde ze het boeltje bij mensen, die geen kindere hadde en waar zo nog wel 's wat afviel. 't Was hier geen vetpot.

Fietje wordt geklopt met wat pookslagen tegen de muur en ze arriveert via een wankele ladder, die het plaatsje met het balkon verbindt.

Ik zie eerst de afgetrapte sloffen met de gezakte kousen, dan haar werktenu: een gescheurde jurk, waarboven een paar brutaal zwarte ogen onder gitten ponnie.

Ik reik haar de hand en leg uit: „Ik ben de juffrouw van het avondje in de school. Ik miste je gisteravond.”

„Wat zeit ze?” informeert de moeder, die lichtelijk hardhorend is. „Van de efangeliesasie, je weet wel, waar vader zo de pes an heb gezien.”

„Dat mot hij wete,” knikt de moeder. „Je ben mans genog om d'r stiekum tusse uit te knijpe. Per slot heb-ie d'r met Kerstmis nog een lekker stukkie vlees van gehad.”

„En een wollen muts,” vult Fietje aan.

„Die kerels zijn tege d'r eige, juffrouw,” valt de moeder uit. „Rood tot op de graat wil-ie zijn. Brengt dat wat in 't laatje? Een Sinterklaas-feesie voor de kindere, waar ze nog geld voor kenne schooie ook. Wat mijn aangaat ken Fietje gaan en 't zal me nog lol doen as ze aangenome wordt ook.

Daar heb-ie nou wat me zwager was. Die zat na zijn trouwe nog vragies en antwoorde te lere an tafel. De kindere moste d'r vroeg voor naar bed. Mijn ouwe man natuurlijk schelde en schampere op de vromigheid. Maar me zwager werd aangenome in de kerk. Me zus gaf hem nog een net blauw sjeviotpakkie met een roje das

om. Het kostte d'r nog geld ook. Toen was-ie dus lid van de kerk. Mijn ouwe wou d'r nie eens naartoe om te filicitere. Ik heb d'r stiekum een bloemetje heen gestuurd.

Goed, wat me zwager was komt te verongelukke. Hij raakte onder een auto toen-ie een straatje omliep, omdat-ie ziek was geweest. As me zus geloge had, dat-ie op weg was naar z'n werk om zich te melde, had ze een paar cente van de ongevalle wet gehad. Maar omdat ze dat niet wist, kletste ze d'r eige d'r in en kreeg geen cent.

Goed, om nou op dat vragies lere terug te komme, omdat me zwager lid geworde was van dat kerkie, kreeg me zus iedere week een gulde of zes in de balle van d'r hand. As ik d'r wat an ken doen, ken je Fietje krijge. Ik zal wel een smoesie verzinne, dat ze de deur uitkomt 's avonds."

„Zou je zelf graag willen komen, Fietje?"

„Mmm," zegt Fietje eerlijk. „We hadde soms wel is keet, maar altijd nie. As die dominee begon met zijn slijmerige vragies, was 't er saai. De meisies hebbe me verteld, dat d'r nou een juf was. Ben u dat soms?"

Ik knik en sta op om afscheid te nemen.

„Als je zou kunnen komen?"

„Wat zeit ze, Fietje?"

„Of ik nog op de avonde zou wille komme," vertolkt Fietje.

„Tuurlijk," knikt de moeder beschermend en ze trekt een kist met afval opzij om mijn vertrek wat te vergemakkelijken. „De ouwe ken nog zo'n grote bek opzette, maar ik ben de baas over me kindere, ik as moeder zijnde.... U ken d'r op rekene, dat ze komt."

Nog in de zijgang naast het huis hoor ik haar ontboezeming met het commentaar van haar dochter.... „Om zo'n kostelijk stukkie vlees met de Kersemis te late lope.... Mens, schreeuw niet zo.... ik ben nie doof."

Voor het bezoek aan Riekie Dolstra huiver ik even terug. Wanneer het waar is wat de meisjes gezegd hebben, hoef ik er niet heen te gaan. Een meisje, dat buitenechtelijk met een man leeft en een kind verwacht, zal stellig niet mijn avondjes meer bezoeken. Maar het gaat niet om het bezoek van mijn min of meer knusse

avondjes. Het gaat om het behoud van een ziel.

Het huisje, waar Riekies ouders wonen, geeft me weer moed. Smalle, keurig gezeemde raampjes met heldere gordijnen. Een koperen pot met een bloeiende clivia op een hoogpotig bloemen-tafeltje in 't midden.

Ik val letterlijk met de deur in huis. 't Interieur is ouderwets. Een ovale tafel, gedekt met een gehaakt lopertje, dat doorregen is met lintjes. Een gestreept koeharen karpetje op een houten vloer. Zelfs de twee felgekleurde platen: Scheiden doet lijden en Liefde heelt alles, ontbreken niet. Een kamer van dertig jaar geleden, keurig geconserveerd achter poppegordijntjes.

Een net burgervrouwje met strak achterover getrokken haar doet me open.

Moest ik Riekie hebben?... Ze friemelt onrustig aan haar blauwe werkschort... Riekie was ziek.

„Zou ik niet even bij haar mogen?”

Schuwt kijkt het vrouwje me aan.

„'t Kind heeft zo'n slimme hoofdpijn.”

„Ik zal niet druk praten. Ik wilde haar alleen wat vragen.”

In een alkoof achter het kamertje vind ik het kreunende kind. Diepe schaduwen liggen onder de ogen. Zweetdruppels van pijn parelen op het wasbleke voorhoofd en de witte handen tasten over het dek, alsof ze houvast willen zoeken tegen alle narigheid. Een portret, dat in kleurendruk trots op de schoorsteen pronkt, toont me het beeld van Riekie, zoals ze in het dagelijkse leven rondwandelde. Een vroegrijp, wulps kind met een uitdagende blik. Veel strikken en linten en een jurk, die schaamteloos laag uitgesneden is.

„Wat zegt de dokter?” vraag ik geschrokken.

„We hebben er maar geen dokter bijgehaald,” huilt het vrouwje, „we vonden het niet zo erg.” Maar haar tranen zijn in tegenpraak met haar woorden.

„Het kan wel blindedarm-ontsteking zijn,” zeg ik bezorgd. „Ik ben verpleegster geweest. Ik weet er wel iets van.”

Zonder dat ik de gelegenheid heb gehad nog een woord te zeggen, word ik weer weggeduwd naar het keurige kamertje met de gewreven mahonietafel, waarvan vrouw Dolstra nerveus een denkbeeldig pluisje wegveegt met een punt van haar schort.

Een snik wringt uit haar keel. Ik herinner me het verhaal van de meisjes. Wanneer het waar is, wat ik vermoed, kan Riekie's leven in gevaar zijn. Ik overwin mijn tegenzin me verder met deze zaak te bemoeien. Ik zal laten merken, dat ik begrijp wat er gaande is. Er is immers een mogelijkheid, dat Riekie's moeder zelf niet weet, wat de oorzaak is van Riekie's plotselinge ziekte. Maar zij weet het wel en als ze begrijpt, dat ze mij niet misleiden kan, geeft ze zich graag en willig over aan haar verdriet.

De juffrouw most maar is weten, wat een narigheid ze met dat kind overbracht had. D'r enige kind. De grond waar Riekie over liep was te koud geweest voor 't kind en nou.... In plaats van ordentelijke verkering te zoeken, had ze zich afgegeven met die slampamper van een buurman, die zijn vrouw in een sanatorium lag. Zes kinderen had-ie en hij had gevraagd, of Riekie niet een oogje in 't zeil kon houden.

Wat doe je dan as goeie buur? Je stuurt je kind d'r heen als hulp. Nee 's nachts niet. Ze had gewild dat Riek de nachte in huis zou slapen. Maar de schoft had de nacht niet nodig gehad. O, waar ze toch d'r ogen gehad had. Hij was komme vertelle, wat d'r an de hand was. Riekie zelf had niet gedurfd. Gisteravond pas. Ze had hem de ogen wel uit z'n hoofd kenne krabbelen. Stank voor dank had ze gekregen.

Hij had daar gezeten, of d'r geen vuiltje an de lucht was. Hij had d'r een flessie late zien, dat-ie was wezen halen in Amsterdam. Tien gulde had-ie betaald en d'r zou niks ergs met Riekie gebeure, als ze 't innam. Niks ergs bedoel ik, alles zou weer gewoon zijn. 't Kind had het drankie ingenomen en heel de nacht had ze nou al legge kreune. En ze durfde geen dokter te halen, omdat ze d'r als moeder debet an was, dat 't kind daar lei."

Een snerpende gil uit de alkoof roept haar weg.

„Luister,” zeg ik gejaagd. „Ik ken een dokter, die we vertrouwen kunnen. Ik zal hem naar Riekie toesturen. Ik kom later terug. Is er een telefoon in de buurt?"

In een water- en vuurstokerij in de buurt blijken ze over een telefoon te beschikken. Niet al te gewillig word ik bij het toestel gelaten.

„Ziet u, de telefoon is alleen voor de klanten. De juffrouw d'r gezicht was niet eens bekend hier."

„Maar het is voor een zieke.”

„Ja, dat is natuurlijk wat anders.”

Ik duw de vette telefoongids, die ze me geven willen, weg met een ongeduldig: „Laat u maar.”

Dan wacht mij de moeilijke taak mijn man op te bellen en hem over te halen naar Dolstra te komen, zonder dat de water- en vuurmensen begrijpen wat er aan de hand is.

Het kost me al heel veel moeite Eduard aan het toestel te krijgen zonder mijn naam te noemen.

Ik jok iets van een afspraak en van een noodzakelijk consult. Ik heradem, wanneer ik Eduard's vertrouwde rustige stem hoor. „Zeg luister eens. Hoor je met wie je spreekt?”

„Ja natuurlijk, Harry, je stem zou ik uit duizenden herkennen,” plaagt hij. „What is the matter?”

„Ik kan je niet precies alles uitleggen, maar je hulp is ergens dringend nodig.”

Eduard lacht: „Je bent toch niet het slachtoffer geworden van een kidnap? Wat is het losgeld? Al moest het de helft van mijn koninkrijk zijn, ik geef het voor je.”

„Eduard, toe nou, het is ernst. Ik zal je het adres geven.”

Dan zie ik het aandachtig luisterend gezicht van het blauwgekielde mannetje in de winkel en het adres komt me niet over de lippen.

„Als ik je nu eens wachtte op de hoek van het Nachtegaalplein. Hoe laat kun je daar zijn?”

„Maar lieve meid, ik ben hier bezig in een ziekenhuis, als je 't niet wist.”

„Toe nou, Eduard. Ik zou je toch nooit zonder reden uit je werk halen.”

„Ik begrijp er niet veel van en daarom zal ik zo gauw mogelijk naar het Nachtegaalplein komen. Waar ben je en in hoeveel tijd kan jij er zijn?”

„In een kwartier,” zeg ik, zonder zijn eerste vraag te beantwoorden.

De heet-water-leverancier is niet tevreden over de gang van zaken. Op zijn gezicht ligt het ongenoegen duimendik te lezen. Wanneer er een fiks ziektegeval gemeld was, dat het weerpraatje vandaag had kunnen vervangen, dan had hij me het telefoongesprek wel

gegund.

Ik leg royaal een kwartje op de toonbank, maar dit verzoent hem niet. Nog voor het winkelbelletje is uitgeklingeld, hoor ik hem vragen aan de juffrouw met een bungelende emmer aan de hand, wat van zijn tijd terecht moest komen, as iedere kakmedam z'n telefoon wou gaan gebruiken voor het maken van een afspraakje. Ik slenter naar het Nachtegaalplein. Ik maak mij geen illusie, dat Eduard er vlug zal zijn en daarom kruipt er een warm gevoel in me op, als ik zijn grote blauwe wagen op het plein geparkeerd zie staan. Dwars over het plein hol ik naar hem toe. Hij wacht me hoofdschuddend op.

„Ze is mevrouw Borch van Heeckeren en ze lijkt een schoolmeisje.”

„O Eduard, luister eens vlug.”

Hij fronst het voorhoofd, terwijl ik mijn relaas doe.

„Maar kindje, denk je dat ik me met dergelijke gore zaakjes in kan laten?”

„Maar dat meisje zal sterven, Eduard.”

„Ik ga er heen, Harry, maar wee het gebeente van die vent, als er iets meer te verbergen valt dan jij me verteld hebt. Ik spaar niets en niemand.”

„Eduard, ik heb voor je stilzwijgen ingestaan. Denk aan haar moeder.”

„Ik ga nu maar direct.”

„We kunnen niet met de auto tot voor de deur gaan, Eduard. De buurt zou zijn conclusies trekken.”

„Lieve kind, ik ben geen middernacht-zending. Ik ga om geneeskundige hulp te bieden.”

Ik geef hem het adres en als hij uitgestapt is, wacht ik voor de ingang van het straatje met ongeduld op zijn terugkomst.

Hij kijkt somber wanneer hij weer instapt.

„Is er gevaar?” vraag ik ongerust.

„We zullen het wel redden, maar ze moet naar het ziekenhuis. Ik zal er de Rode-Kruisauto heen sturen. Een geval van abortus provocatus. Altijd een stuivertje op zijn kant.”

In het drukke verkeer zit ik stil naast Eduard. Maar als hij me voor ons huis afzet, vraag ik timide: „Eduard, heb je opgespeeld tegen hen? Ben je van plan het aan te geven?”

Hij lacht breeduit.

„Aangeven is een groot woord, mijn kind. Laten we eerst zorgen, dat ze levend en wel weer in haar bed ligt. Maar die man is nog niet van mij af. Dat beloof ik hem. In de eerste plaats zal hij me de naam noemen van de ploert, die hem het vergif gaf en in de tweede plaats zal hij me beloven, dat hij met zijn tengels van dat ooilam van die mensen afblijft.”

„Nou ja, dat mag je wel.”

Mijn antwoord doet Eduard weer schaterlachen.

„Dank je voor je toestemming, hummel,” zegt hij, het coupé sluitend, „en apropos..... houd je, wat die evangelisatie betreft, bij je schoollokaaltje. Het lijkt me wel zo verstandig.”

Dan start zijn auto en mijn huisdeur gaat zo machinaal open, dat je zou denken, dat de kanjer vanaf het ogenblik van mijn vertrek daar gewacht heeft op mijn terugkomst.

HOOFDSTUK IX

Er is de laatste maanden heel wat leven in de brouwerij geweest. Daar was in de eerste plaats het huwelijk van Elly en Roelof. Over hun jong geluk lag de schaduw van het vertrek, dat zo heel kort op de trouwdag volgde.

Het hele gezin heeft het paar uitgeleide gedaan. Ik heb weer kunnen constateren, dat we onverbeterlijke klitten zijn. Eduard was de enige die niet wegsmolt in tranen.

Hij loodste de hele familie veilig naar ons huis, waar we meteen de volgende dag mijn verjaardag konden vieren, voor zover er na al de emoties van vieren sprake kon zijn.

Eduard heeft me het heerlijkste cadeau gegeven, wat je je maar denken kunt. Hij heeft me een wit dwergkeesje gekocht, dat volgens zijn stamboom de naam moet dragen van Prinses van IJsland, maar dat van Remmy de naam kreeg van IJsje.

IJsje brengt leven in de brouwerij, vooral in combinatie met Edith en Remmy, die stoeien en ravotten met hem, tot zijn haren als witte wol rondstuiven tot grote ontzetting van de kanjer.

Wanneer mijn huisgenoten vertrokken zijn, blijft er de troost van IJsje's aanhankelijke trouw, die me mijn eenzaamheid in het grote huis minder doet gevoelen. Alleen weigert hij zich te laten verwennen in donzige kussens. Met grote hardnekkigheid kiest hij steevast zijn plaats op de hardste en koudste plek die te vinden is. „Je kunt zien, dat de wieg van zijn grootouders tussen sneeuw en ijs heeft gestaan,” spot Eduard, wanneer hij zo ver mogelijk van de haard afkruipt.

En dan komt er een dag, dat de Prinses van IJsland ziek is. Ze weigert lekkere beetjes en is hangerig en lusteloos.

Ik leg een oude thermometer onder zijn pootje en wanneer het kwik onrustbarend stijgt, besluit ik met hem naar een veearts te gaan. Mevrouw Vangeard, die juist op visite komt, brengt me weg in haar two-seater.

„Ha-la, zijn we aan de hondjes-periode toe?” spot ze hard en onaangenaam. „Jullie zijn toch een tikje moderner dan ik dacht.” Ik zwijg bezeerd en vraag haar niet bij de veearts te wachten. Het zal IJsje wellicht geen kwaad doen een wandeling te maken door de prettige vrieskou.

„Zoals je wilt en 't beste met je baby,” lacht ze.

Ik had de veearts telefonisch verwittigd van mijn komst en ik word direct in de spreekkamer gelaten. Ik vraag me af, waar ik de man meer ontmoette, maar hij helpt me onmiddellijk uit de droom.

„Hoe gaat het met het rijbewijs, dat ik u verschaftte, mevrouw? Zijn er nog geen ongelukken te betreuren?”

„Mijn man laat me geen gelegenheid om brokken te maken,” lach ik. „Maar dit keer heb ik zorgen over mijn kleine IJslandse Prinses. Ze heeft een koorts, die volgens mijn thermometer schandalig hoog is.”

Hij onderzoekt het hondje en zegt: „Gelukkig, dat we hier een honden-thermometer hebben, die maar een paar streepjes verhoging aanwijst.”

„Dus is het niet zo erg met hem?”

„Het kan erger worden. Hondenziekte is verraderlijk. Ik stel u voor Hare Majesteit hier een paar dagen te laten, dan kunnen we haar de nodige injecties toedienen. Heeft u geen kinderen?” Altijd weer dezelfde vraag, die langzaam aan pijn begint te doen. Ik schud wat strak het hoofd.

„Ik vroeg dit voor 't geval de kleinen hem zouden missen,” zegt hij verontschuldigd. „Kinderen zijn zo dol op dieren. Ze kunnen ze maar moeilijk missen.”

Als een illustratie van zijn woorden, dribbelt er plotseling een donker krullebolletje door de gang. Ze steekt haar handjes verrukt uit naar het levende wit-wollen beertje.

„Ach, wat een schat.”

Ik kniel bij het kleine meisje neer.

„O foei, Marijke.”

Een jong, beeldschoon vrouwtje vangt het kindje op, dat pruilend tegenstribbelt. Ik kijk van de al grijzende veearts naar het jonge moedertje. Het verschil in leeftijd is wel erg groot. De veearts helpt me uit de droom.

„Mag ik u voorstellen, mijn vrouw,” zegt hij.

We geven elkaar de hand en ik kijk naar het schuchter blozende gezichtje.

„Ik vind, dat mevrouw Borch van Heeckeren hier maar eens een kopje thee moest blijven drinken, Ingrid.”

„Je vraagt helemaal niet, of mevrouw daar lust in zou hebben.”

„Heel graag,” knik ik. „Dan kan ik straks ook de verblijfplaats van mijn hondje in ogenschouw nemen.”

„Dat moet mijn oppasser u dan maar laten zien, want ik moet straks naar mijn praktijk,” zegt de veearts.

Ik voel me onmiddellijk thuis in de gezellig ingerichte kamer met zijn zware, antieke meubels. We drinken thee en knabbelen bonbons. Ik vraag mijn gastvrouw, hoe lang ze getrouwd is.

„Nog niet zo lang,” zegt ze ontwijkend.

Zij vertelt me, dat ze uit het Noorden komt en dat ze zich nog wat vreemd en onwennig voelt hier in de stad. Ze heeft weinig kennissen.

„Dan komt u maar eens gauw een retour-visite bij mij maken,” nodig ik hartelijk.

„Laten we het er op houden, dat u eerst nog eens bij mij komt, als de hond beter is,” zegt ze verlegen. „Marijke is nog te klein om meegenomen te worden en ik laat haar liever niet alleen.”

Ik denk aan mevrouw Vangeard, die zich zo goed als nooit met haar zontje bemoeit en een warm gevoel doorstroomt me.

„Ik kom heel gauw terug,” beloof ik. En zo vol ben ik over de

onverwachte gezellige visite, dat de tijdelijke afwezigheid van mijn witwollen kameraadje me minder hindert dan ik gedacht had.

Eduard luistert geamuseerd naar het verhaal van de opname in het hondenhospitaal. Tot ik hem vertel van de onverwachte prettige kennismaking met Ingrid, die ik na het korte contact al bij de naam noem. Dan kijkt hij peinzend voor zich.

„Er is iets met dat huwelijk niet in orde,” zegt hij dan.

„Is het dan een tweede huwelijk?”

Eduard haalt de schouders op.

„Daar zou niet veel op tegen zijn. Neen, er is indertijd over dokter Van Doorn gebabbeld, maar het rechte weet ik er toch niet van.”

Twee dagen later weet Eduard er wèl het rechte van. Hij stapt binnen met het hondje in zijn arm en zegt wat al te luidruchtig: „Ziezo, hier zijn we weer. Ik heb de kleine sneeuw- en ijsman maar even voor je gehaald.”

„Hè Eduard,” roep ik teleurgesteld. „De afspraak was toch, dat ik hem zelf zou gaan halen.”

„Neen Harry,” zegt hij, „een escapade naar een gevallen meisje in een achterbuurt kunnen we beschouwen uit het oogpunt van je evangelisatie, maar je gaat niet zonder reden op visite bij een jongedame, die ongetrouwd samen woont met de vader van zes kinderen.”

„O Eduard.”

„Geen wonder dat ze verguld waren je binnen te hebben geloodst. Niemand, die zichzelf respecteert, gaat er op visite. Ze hebben misbruik gemaakt van je onbekendheid met de situatie.”

„Hebben ze begrepen, waarom jij de hond haalde?”

„Ik denk het wel,” zegt Eduard, de schouders ophalend.

„Maar dat zal niet de eerste striem zijn, die ze over de neus krijgen. Een mens hoort zich te houden aan de wetten der samenleving. Als hij dat niet doet, moet hij er genoeg mee nemen te leven „achter de wereld”.”

„Ik vind het zo wreed, Eduard.”

„Is de vader misschien minder wreed tegenover zijn half dozijntje? Het zou trouwens weer een andere zaak zijn, als hij behoorlijk gescheiden was van zijn eerste vrouw, al houd ik persoonlijk nòg

niet van zo'n mentaliteit. Nu hebben deze mensen zichzelf tot out casts gemaakt."

Een hinderlijk gevoel van onbehagen bekruipt me de eerste dagen als ik aan Ingrid denk. Zou ze naar me uitzien? Of zou ze wel begrepen hebben, waarom ik niet terugkeerde? Wat voor tragedie zou haar leven zo verminkt hebben?

Het lijkt me onwaarschijnlijk dat losbandigheid van zijn kant zonder meer haar tot dit avontuur zou verlokten hebben.

Wanneer het tegen Kerstmis gaat en ik in de drukte van het evangelisatie-kerstfeest Ingrid en haar kindje vergeten ben, komt haar brief. Een eenvoudige witte envelop zonder pretentie, zonder monogram of naam.

„Vergeef me, dat ik je nog een keer lastig val," schrijft ze. „Het is de eerste keer en de enige keer, dat ik vrijwillig de nis van mijn „zwijgen onder alle omstandigheden" verlaat. Ik had zo gehoopt, dat je nog een keer terug was gekomen. Een enkele keer. Dat ik nog één keer met je had kunnen praten. — Ik had een gevoel of je mij begrepen zou hebben. In ieder geval zou je er moeite voor hebben gedaan. Je hoort niet bij die categorie van mensen, die iemand een etiket opplakt en wegtrapt.

Toen ik hoorde, dat je man onze wollige logé zelf had weggehaald, begreep ik wel, dat ik je niet meer zou zien. Wanneer je voor de tweede maal terug was gekomen, zou ik je vrijwillig alles verteld hebben. O, het één keer te mogen belichten van mijn kant. Weet je, ik ben een Jodinetje. Ook dat nog, hoor ik je zeggen, als je 't al niet zelf gezien had. Mijn vader en moeder waren gelovigen van de oude stempel. Ze hebben me geïsoleerd en ingesponnen in hun oude tradities. O, feesten hadden we genoeg. Iedere vrijdagavond bad vader zijn gebeden en was de tafel beladen met al de lekkernijen, waarop mijn christen-vriendinnetjes zo jaloers waren.

De Chanoekalichtjes en de verhalen, die ik vertelde.... och, wat werd ik benijd. Maar hunkerend stond ik omstreeks Kerstmis voor hun ramen en ik keek naar hun rode lichtjes, die brandden voor een Moeder-Godsbeeld. Ik zag hun stalletjes en ik stond op mijn beurt hunkerend voor de ramen van mijn Rooms Katholieke vriendinnetjes. En ik stond aan de deur van de zaal, waarin andere kinderen hun feest vierden bij een grote verlichte kerst-

boom.

Eén keer gebeurde het wonder. Er kwam een juffrouw naar me toe en die vroeg, of ik graag naar binnen wilde. Ik ging mee en zat tussen de andere kinderen. Ik luisterde naar hun verhaal over het Christuskind en toen ik naar huis ging, kreeg ik een boekje. Het was getiteld: „Een beker koud water.” En het ging over een Joods meisje, dat bekeerd werd.

Het was niet verstandig van die juffrouw me die bekerings-geschiedenis mee te geven. Argeloos gaf ik het thuis af met het wollen mutsje, dat ik gekregen had. Nog ril ik, als ik aan de woede-uitbarsting denk, die mijn bekentenis ontketende. Het boek werd aan flarden gescheurd en de muts werd verbrand. Zelfs de sinaasappel mocht ik niet opeten.

Het was de eerste en enige keer, dat mijn ouders mij sloegen. Eén ding konden ze me echter niet ontnemen. De herinnering aan de avond, dat ik als een gewoon kind onder de andere kinderen had doorgebracht.

Naarmate vader en moeder ouder werden, nam hun eenzaamheid toe. Zij isoleerden zichzelf en ik voelde het als een herademing, toen ik weg kon gaan naar een andere omgeving.

Ik werd assistente bij dokter Van Doorn. Assistente is een groot woord. Ik hielp hem wat bij de behandeling van de kleine huisdieren en voor de rest hielp ik zijn vrouw in het huishouden.

Nu kan ik moeilijk verder gaan zonder haar aan te klagen. Ik doe het toch niet. Geloof me alleen als ik je zeg, dat ik nooit in deze verhouding had toegestemd, wanneer ik een andere oplossing had gezien.

Eens, na een razende scène tussen dokter Van Doorn en zijn vrouw, waarin de kinderen schreiend op mijn kamer vluchtten, stortte hij zijn hart uit. Ik had gedacht, dat geen kind zo eenzaam was geweest als ik. Hij was als wees opgevoed bij liefdeloze pleegouders.

O, er waren verzachtende omstandigheden voor het gedrag van zijn vrouw. Hij voerde ze zelf aan. Ze was psychopate en erfelijk belast.

Toch gebeurde langzaam maar zeker het onvermijdelijke. We kregen elkaar lief. We zochten troost bij elkaar.

Harry, ik had weg moeten gaan. Ik weet dit. Ik heb de weg

van de minste weerstand gekozen. Ik heb alles getrotseerd en omdat zijn vrouw niet scheiden wilde, heb ik vrijwillig de onwettige plaats ingenomen. Nu weet ik dat niemand ongestraft deze weg kan gaan. In boeken leven de mensen dan lang en gelukkig en bekommeren zich alleen om elkaar. In werkelijkheid tors je een ondragelijke last mee, omdat het leed en de gevolgen van het mislukte huwelijk zich niet weg laten cijferen.

En dan — als je kindje geboren wordt — zie je het als een paria. Je wordt geschuwd als de pest en je weet, dat je kind hetzelfde lot zal ondergaan.

Vandaag ben ik eenzamer dan ooit en mijn man is eenzamer, omdat ik hem nooit zijn kinderen kan vergoeden, die van hem afgehouden worden door de moeder, die uiteindelijk nog gelijk heeft ook.

Waarom vertel ik je dit alles? O, ik wil je niet vragen mij te bezoeken. Ik wilde je alleen vragen, of je niet al te hard wilt oordelen over mij. Jij, die zo rijk bent, zo schatrijk in je geoorloofde geluk. Als je je mooie kerstfeest viert, denk dan aan mij en mijn kindje.

Je Ingrid.

Ontroerd laat ik Eduard de brief lezen. Hij schudt gekweld het hoofd.

„Mijn hart zegt, dat je haar moet helpen, Harry. Maar in geen geval kun je dat doen door haar te bezoeken. We wonen in een glazen huis en het is verstandiger jezelf niet in moeilijkheden te brengen.”

„Mag ik er met vader over spreken?” vraag ik weinig overtuigd. „Natuurlijk, kindlief. Maar ik denk, dat je vader dezelfde raad zal geven.”

Dan doen het kerstfeest en alle dingen, die daarna als een lawine over mijn leven komen, mij Ingrid en haar kindje vergeten.

HOOFDSTUK X

Het evangelisatie-kerstfeest.

De hulpprediker en ik — ik blijf hem niettegenstaande zijn protest

toch dominee noemen — hebben onze evangelisatiekleintjes een kerstfeest bereid, dat klonk als een klok.

Met behulp van Geuzenbloed heb ik het lokaal feestelijk versierd. Over de lange tafel lag een warme Pers, die Eduard in de two-seater van mijn huis naar hier getransporteerd had en die wel erg weelderig afstak bij de verwassen kleedjes waarover we beschikten.

Er stonden vaasjes met hulst en in de roodroestige kachel brandde een kolenvuurtje. Voor deze gelegenheid waren ook de ouders uitgenodigd.

Ik heb dominee Roest gebid en gesmeekt voor die ene keer de leiding van me over te willen nemen, maar hij bleef pertinent weigeren.

„Het is een prachtgelegenheid voor me om nu eens te controleren hoe u zo'n vertelling inkleedt,” plaagde hij.

Mijn objecten, verzoend als ze zijn met mijn leiding, schatten hardop onder elkaar in wat voor verhouding dominee Roest en ik stonden.

„Het is zijn meissie,” zegt Kootje Klaver.

„Dat is niet waar, want ik heb 'em al eens met zijn meissie gezien. Deze is knapper.”

Ik kleur tot achter mijn oren en dominee Roest toont me het portret van zijn verloofde.

„Het is niet eerlijk van die blagen. Ik heb heus een knap meisje.” Langzaam loopt het lokaaltje vol. Achter de meisjes komen nu de moeders. Breeduit zitten ze op de stoelen, die achter in het lokaaltje gereed staan. Hun wangen glimmen van de groene zeep, de haren zitten strak achterover gekamd. Ze hebben zorgengezichten met ingevallen monden of afgebrokkelde tanden.

Zij lezen het blaadje met de gestencilde woorden, maar het „Stille nacht, heilige nacht,” waarmee we openen, zingen ze mee uit het hoofd. Natuurlijk kennen ze het lied. Ze hebben het in hun jeugd geleerd en de straatorgels en café-tingel-tangels hebben de melodie voor hen levendig gehouden.

„Hulploos Kind.... Heilig Kind....”

Ze sollen in gedachten met het Kribbekind, zoals er op kerstmis op zoveel plaatsen mee gesold zal worden in de kerken en daar buiten.

Maar hoe kan ik deze mensen brengen tot de Christus der Schriften? Hoe kan ik ze laten weten, dat Zijn vreugde hun trieste levens kan overstralen? Hoe kan ik die vreugde doorgeven? Ik heb toch zelf ondervonden, hoe moeilijk het is ze vast te houden van dag tot dag.

Terwijl mijn lippen haperend de woorden vinden om een zegen te vragen, bidt mijn hart zonder woorden. Een dringend, hartstochtelijk gebed om vrucht op mijn werk. Het is een machtig accompagnement bij een onbeduidend vers.

Het prachtige rijke kerstverhaal heb ik in korte tijd uitverteld. Ik ben ontevreden op mezelf. Waarom denk ik toch veel meer aan de kritiek van dominee Roest, dan aan het doel waarvoor ik hier sta?

Wanneer het verhaal uitverteld is, hervind ik mezelf. Ik doe een dringend beroep op hen in naam van mijn Meester. Ik schilder ze de rijkdom van het evangelie en ik probeer hen over te halen het „Leer mij U danken daarvoor” met hart en ziel te zingen.

Het is of ze aandachtiger luisteren naarmate ik mezelf vergeet en het blijft na afloop van de vertelling stiller dan ik gewend ben. Natuurlijk vragen ze weer om hun lijflied. „Neem de wereld — Geef mij Jezus....”

O Here Jezus, maak het werkelijk tot hun lijflied, bid ik. Laat ze voelen de hoogte, lengte en diepte van Uw goedheid zonder peil.

Ik kijk naar het opgeheven gezichtje van Riekie Dolstra, dat nog zo teer en zwak lijkt en waarin de ogen nu minder uitdagend de wereld in kijken.

Eduard heeft haar weer op de been geholpen. Zal ze staande blijven, of zal ze vandaag of morgen wegtollen in een avontuur, dat haar leven voorgoed zal knauwen?

Alleen in Christus' kracht kan ze winnen.

En Fietje Vermeer? Ze is te laat gekomen met haar moeder en ze zitten wat geïsoleerd van de anderen. Onder de vertelling staarden de ogen van Fietje's moeder me groot en oplettend aan. Wat leefde er achter die blik? Probeerde ze te begrijpen wat ik zei, of berekende ze haar kansen op een flink stuk vlees met de kerstdagen?

Met de kerstvertelling heb ik niet veel moeite. Het is een wat

sentimenteel verhaal over een arm jongetje, dat op kerstavond verdwaald raakt in de sneeuw en dan natuurlijk door een rijk, weldoorvoed heer gevonden wordt en meegenomen en het kerstverhaal hoort, waardoor hij tot bekering komt.

Och, het gegeven is zo afgezaagd, maar ze slikken het hier zo grif en zo graag. Ze plengen er een traan bij. Wat gaat het gemakkelijk in die verhalen, denk ik en wat is het leven heel anders.

Al met al hebben we een goede en rijke avond. We schenken chocolademelk en we geven biscuitjes. We drukken handen als het tijd is om weg te gaan en juffrouw Dolstra ziet kans me toe te fluisteren: „Zal u die dokter nog is bedanken? Ze mot niks meer van kerels hebbe.”

„Na de slag...” glimlacht dominee Roest en hij laat, op tafel zittend, zijn lange benen heen en weer slingeren.

„Er is nog een restje chocolademelk. Wilt u het hebben?”

„Graag,” zegt hij en hij houdt zijn kroesje bij.

„Hoe vind u, dat ik het er afgebracht heb?” vraag ik, de haren van mijn verhitte voorhoofd strijkend.

„Bedoelt u de vertelling? Net als bij sommige dominee's. Aan de preek zelf mankeerde nog al wat, maar de toepassing was goed. Toen vergat u, geloof ik, dat ik er bij zat.”

Gelukkig mogen we vertrekken zonder de boel weg te ruimen. Het manneke heeft zijn vrouw meegebracht. We verlaten samen het lokaaltje. Dominee Roest draagt de Pers voor me.

„Waarheen is de reis, kleine pelgrim? Ik ben hier onbekend en weet de straat niet te vinden.”

„Ik ben er al,” zeg ik, wijzend naar Eduard's gestroomlijnde wagen, die aan 't eind van de straat te wachten staat.

„Wat een moordslee,” zucht hij. „Zo'n geval moet je aards geluk wel een eind op weg helpen.”

„Er zijn ook dominee's die een auto hebben.”

„Ja maar die hobbelen in ouwe aftandse Fordjes over de modderige dorpswegen. Benzineverbruik en afschrijving geregeld door de commissie van beheer.”

„Gaat u mee een kopje koffie drinken?”

„Erg graag.”

Ik hoef geen spijt te hebben van mijn uitnodiging. Mijn evangelisatie-opperhoofd, zoals Eduard hem lachend noemt, is een vlot causeur. Jongensachtig en onbeheerst toont hij zijn verwondering over mijn kostbare huis.

„Als ik geweten had, dat u in zo'n kasteel woonde, was ik heel wat eerbiediger opgetreden,” lacht hij. „Kolossaal wat een huis. Het is nog groter dan mijn toekomstige home en dat wil wat zeggen.”

„Hebt u een beroep gekregen?”

„Eigenlijk is het nog een geheim. De kerkeraad is daar een klein beetje lek. Mag ik de naam van de plaats nog even verzwijgen?”

„Wat heerlijk voor u en uw meisje. Hebt u er op beroep geprekeet?”

„Een paar maanden geleden,” knikt hij. „De logeergelegenheid was niet erg bemoedigend. Ik werd in een bedstede gestopt met de oudste van tien kinderen.”

„En is de pastorie zo groot?”

„Ijselijk gewoon. Kamers als zalen. En voor het hele gebouw hebben we één meublementje: een bankstel, dat gewoonweg niet meer terug te vinden zal zijn.”

Ik zet ongetwijfeld een erg bezorgd gezicht, want de toekomstige dominee lacht: „Maakt u over mij geen zorgen, mevrouwetje. We komen er door. We komen er altijd.”

Ik vertel hem over „De Ark,” waar ook in de eerste tijd enige kamers afgesloten moesten worden, omdat ze ongemeubileerd stonden. Hij kent vader ook. We praten over hem. Hij spreekt met eerbied en waardering over vaders werk.

De wijzer kruipt langzaam verder. Twaalf uur — half één.... O, ik hoop niet dat iemand over opbreken zal beginnen. We zitten zo behaaglijk. Ik merk nu, hoe ik vrienden van mijn eigen levensrichting gemist heb.

Vreemd dat in de meest lichte ogenblikken de gesprekken toch weer heendwalen naar de dood.

„Dus u bent van mening, dat wij de patiënten moeten waarschuwen in alle gevallen, dat de ziekte een ernstig karakter aanneemt?” vraagt Eduard.

Mijn gedachten moeten afgedwaald zijn. Ik weet niet hoe ze op dit onderwerp gekomen zijn. Dominee Roest weifelt.

„Natuurlijk moeten we ze niet ronduit zeggen, dat er geen hoop

meer is, maar er is een tussenweg: het is toch ook niet nodig de stervende mens voor te spiegelen dat er niet het minste gevaar dreigt."

„Maar u weet niet, hoe dikwijls wij, medici, ons vergissen. Of neen, laat ik het geen vergissen noemen, maar dat de natuur spot met onze berekening."

Dominee Roest is heel ernstig geworden. Er is niets van het jongensachtige meer in hem te vinden.

„Ik heb dat al geleerd in mijn korte loopbaan, dokter," zegt hij zacht. „Ruim een half jaar geleden werd ik bij een patiënt geroepen, die ernstig ziek was. Neen, het was niet hier in de stad. Zonder operatie was er geen hoop meer, zeide de dokter. We hebben het hem op zijn verzoek eerlijk gezegd.

Hij was zo'n levensblijde man, in de middaghoogte van zijn leven. Hij was Christen en toch kon hij het bijna niet dragen. Hij en ik worstelden samen zijn doodsangst weg.

Hij was uiteindelijk bereid om te gaan. De operatie gelukte volkomen. De behandelende geneesheer was voorzichtig. Hij nam geen risico. Het duurde wel tien dagen eer hij mij toevertrouwde, dat het gevaar nu volkomen geweken was.

Ik vroeg, of ik het de patiënt zeggen mocht. Ik had hem ook de onheilstijding gebracht. Het was mijn goed recht nu zijn vreugde te zien.

Nooit zal ik zijn blijdschap vergeten. Hij richtte zich op en pakte mijn handen. „Dominee," zei hij, „zeg me, dat je de waarheid spreekt. Je hebt gezien hoe moeilijk ik mijn heengaan aanvaarden kon, maar ik zou het niet kunnen dragen, als je me zou vleien met een valse hoop."

Ik boog me over hem heen en keek hem vlak in de hunkerende ogen. „Ik lieg niet," zei ik. En zo blij was ik, dat ik hem de goede boodschap kon brengen, dat ik hem verzekerde: „Je zult leven." Ik voegde er zelfs niet bij: zo God het wil.

Drie uur later werd ik gewaarschuwd. De patiënt, die ik het leven had aangekondigd, was stervende.

Wat ik toen doorstaan heb.... het is met geen pen is beschrijven. Spreken kon hij niet meer. Maar zijn ogen.... zijn verwijtende ogen....

„Aartsbedrieger, dat je daar bent," zeiden ze. „O, jij aartsbedrieger."

Ik nam weer zijn handen. Kil en zwaar lagen ze in de mijne als stervende vogels. Ik ben er van overtuigd, dat hij ze zou weggetrokken hebben, als hij er de macht toe had gehad.

„Ik heb het niet geweten,” fluisterde ik. „Ik heb het niet geweten.”

Heeft hij het gehoord? Heeft hij me begrepen?

Ik weet het niet. Een paar uur later stierf hij, maar dagen lang vervolgde mij die verwijtende blik.”

Eduard is opgestaan.

„Daarom....,” zegt hij. „Daarom. Wie kan beschikken over leven en dood? En dus zelfs een rustig Christen zou de moed tot verder leven ontnomen worden, als hij weet dat hij op een vulkaan leeft.”

„Dus u zoudt in alle gevallen willen zwijgen?” vraagt dominee Roest.

Eduard wacht even, dan zegt hij: „Ik heb uit de aard der zaak bij heel wat sterfbedden gestaan. Ik ben zo bang, dat er heel wat hysterie schuilt in de verhalen over die prachtige moedige geloofsbelijdenissen in de laatste ogenblikken. Ik heb zelf de dood in 't aangezicht gezien. Het is niet gemakkelijk om te sterven. Het is het nooit.”

Dominee Roest is ook opgestaan.

„Neen, luister,” zegt hij en in de warmte van zijn betoog tutoyeert hij Eduard. „Het is van het grootste belang, dat jij de dingen recht ziet. Je hebt gelijk, de prikkel van de dood blijft, maar ik geloof, dat Christus in 't aangezicht van het graf de angst wegneemt.

Ik hoorde eens een vergelijking, die ik zo buitengewoon mooi vond. Het is er mee als met een arendsjong, dat uit het nest gestoten, alle houvast verliest. Hij moet vliegen, maar onzeker fladdert hij en dreigt boven de diepe ravijnen te vallen.

Maar dan komt de moedervogel en die draagt het jong op haar machtige vlerken naar de veiligheid. Zo zal het zijn. Terughuiverend voor de raadselachtige eeuwigheid, ineenkrimpend voor het graf, zullen we naar huis gedragen worden in Jezus' armen en juichen: Dood, waar is uw prikkel — Hel, waar is uw overwinning?”

De schrille telefoonbel roept ons tot de werkelijkheid terug.

Eduard wordt weggeroepen.

„Gelukkig, dat ik nog niet in bed lag,” zegt hij. „Zal ik dominee Roest zover meenemen? Het is twee uur en langzamerhand bedtijd.”

„Vreselijk, wat heb ik de wetten van mevrouw Etiquette overtreden,” schrikt dominee Roest. „En dat voor de eerste keer. Ik ben bang, dat ik te veel inbreuk gemaakt heb op uw gastvrijheid om op een tweede uitnodiging te mogen rekenen.”

„We hadden een goede avond,” zegt ik zacht. „Kom spoedig terug.”

Wanneer de voordeur dicht slaat zoek ik mijn kamer op.

Eigenlijk is dit de eerste keer, dat Eduard en ik over deze dingen spraken. Er was een derde bij en ik merkte, hoe moeilijk het voor mijn man was deze dingen te bezien in het Licht van Gods beloften.

„Ik ben het zussie van Daatje. Ik moet u de complemente doen.” Terwijl ik het verbroddelde patroontje op het goedkope pap-stijve kledje wat probeer bij te werken, heb ik me al afgevraagd, waar ik de naam van dit kind meer gehoord kan hebben. Nu begrijp ik ook haar lachje van: Ik ben geen vreemde voor de juffrouw.

„Wat voert Daatje tegenwoordig uit?”

„Op de pettefabriek, juf. Ze heb verkering en gaat gauw trouwen.”

„Ik kom eens kijken bij jullie,” beloof ik. „Woon je nog altijd op hetzelfde adres?”

„Een trappie hoger. Daatje komt op onze etage te wonen.”

Ik laat niet te lang gras groeien over mijn voornemen.

Daatje, het spichtige kind, dat in het ziekenhuis diende toen ik er leerling-verpleegster was. Ze wees mij voor 't eerst Eduard, toen hij stond te praten op de gang. Ik begluurde hem door een klein gaatje, dat Daatje me wees.

„Dat is Grote Eduard,” zei ze toen.

Ik glimlach bij de herinnering. Het laatste levensteken dat ik van haar kreeg, was een felicitatiekaart, dik beplakt met zijden rozeknoppen. Ik beantwoordde haar hartelijkheid met een paar beschreven kaarten uit het zonnige Zuiden.

Toen Eduard terugkeerde, was Daatje uit het ziekenhuis verdwenen. Ik ben haar toen uit 't oog verloren.

De eerste de beste zaterdagmiddag ga ik nu een bezoek brengen aan Daatje's huis.

„Neem gelijk een bad, als je terugkomt,” plaagt Eduard.

Ik vind de weg gemakkelijk. De straat lijkt me nog armelijker dan vroeger. Ik vind Daatje's moeder alleen thuis. Het is er netjes. Netter dan toen ik er voor de eerste keer kwam. Er zit een net behang op de muur en het alkoofgordijntje is niet meer van papier. Het tafelzeiltje is bedekt met een katoenen kleedje en er staat een grote radio in een glimmend mahonie kast.

„Wat hebt u 't hier keurig.”

De moeder lacht breeduit en veegt haar hand af aan haar helder gesteven blauwe schort.

„Dat heb-ie als de kinderen groter worden, zuster. Dan komme d'r wat meer verdienste in en dan beginne de blage op je te lette. Moeder mot is dit nieuw kope en dat nieuw aanschaffe. De radio is op zegeltjes.”

„Gewonnen?” vraag ik naïef.

„Nee, op afbetalingsbonnetjes zagezeid. 't Was een hele onderneming, maar de ouwe heb nou goed werk. Pertier op een febriek. O, hij is zo trots op z'n ape-pakkie. Wacht, 'k zal gauw een bakkie koffie make.”

Dwars door het gekraak van de versplinterende koffiebonen vertelt ze verder.

Ja, Daatje ging trouwen. Een keurige jongen. Electrizzijn. Niet dat er zoveel bijzat, hij sliep as-ie 's avonds een stoel voelde en dat voor zo'n jonge kerel. Maar affijn, hij verstond z'n vak en ieder diertje had zijn pleziertje.

Hoe ging het anders met de zuster? Had ze al kinderen? Niet? Nou ja, dat had de tijd nog. Per slot van rekening hoefde iedereen d'r ook maar niet direct bij te zijn.

Ik begin over Daatje's zusje, dat bij mij in het evangelisatieclubje is. Was de dominee nog wel eens op bezoek geweest?

Daatje's moeder schudt het hoofd. Je kon het die mense ook nie kwalijk neme. D'r was zoveel vraag naar een dominee. Met ziekte en trouwe en dood. Maar Daatje hoopte in de kerk te trouwen. Wat zijn familie was, was Christelijk. „Ik mag het wel,” knikt

ze voldaan. „Ik ga zo nog wel is een keertje naar 't Leger. Een hoop bombarie is d'r bij, daar niet van, maar eerlijk as goud zijn die mense en ik zeg maar zo, het zijn de enigen die d'r op uittrekken as 't buiten koud en nat is.”

Op weg naar huis kan ik haar laatste woorden niet vergeten. Wat hebben wij als kerkmensen graag en willig onze spottende glimlach klaar voor het Leger des Heils. Vals sentiment, geen sacramenten.... Ik denk aan de winteravonden, dat de soldaten in een druilerige regen staan op de hoeken van de straten. Wat voelen wij ons voor de kerk al gewichtig, als we een evangelisatieclubje leiden.

Ga uit en dwing ze om in te gaan. De kerk past alleen maar schaamte om het eigen tekort.

Ik heb Daatje niet thuis getroffen en ik heb afgesproken, dat ze mij een bezoek zal brengen met haar verloofde.

Dat bezoek wordt echter een teleurstelling. Ik herken in het verlegen opgedirkte meisje mijn Daatje niet meer. Beduusd over de weelde in het grote huis, doen ze niets anders dan excuses maken over het feit, dat ze het gewaagd hebben dit heilige der heiligen binnen te dringen.

„Arie, veeg je voeten. Nee nog een keer. En ga hier op deze stoel zitten. Hier ken het plus niet van pletten. Houd je pet maar op je knie.”

En Arie slaapt nu niet. O neen, hij zit kaarsrecht op zijn stoel met een kleur als vuur en draait zijn petje om en om in zijn rode handen en drinkt de gepresenteerde thee met kleine slokjes. Veel beter voelen ze zich op hun gemak, wanneer ik veertien dagen later Daatje ga feliciteren met haar ondertrouw.

„As mevrouw nou is effe mee wil gaan kijke.”

Trots toont ze me de etagewoning, die eerst aan haar moeder behoord heeft.

„We hebbe alles ketant kenne betale,” zegt ze trots. „Niks op afbetaling.”

In de achterkamer had ze maar leer genomen. De gewone gang van zaken was toch, dat d'r kinderen kwamen. Dan hoefde je ook niet zo bang te zijn, dat ze met d'r vingertjes aan de zittingen kwamen.

Hier was de alkoof met een bed, dat aan de muur vastzat en een wastafeltje en in de voorkamer had ze alleen nog maar een dressoir.

Trots wijst ze me het nikkelen serviesje, dat er op pronkt. Toegekregen op de boodschappen in een grote „Koperasie”-winkel. Het was het trouwkado van d'r moeder.

„Daar heb ik al een jaar de bonnetjes voor opzij gelegd,” zegt Daatje's moeder, die ook om 't hoekje komt kijken.

„Ons soort mense heb geen geld om een groot trouwkado te kope. En wie niet sterk is, mot slim weze.”

De moeder is nog trotser dan Daatje. Ze neemt me mee naar de waranda, waar de gloednieuwe teif al aan de muur hangt. Daatje's glorie. Haar spiksplinternieuwe huisje, waar ze straks haar leven gaat beginnen met Arie.

For better and worse....

Ik vraag om haar verlanglijstje. Na het gebruikelijke tegenstribbelen — dat moest mevrouw nou niet doen, 't was toch even goed zo — stottert ze haar wensen er uit: een lepelevasie, een lekbakkie en as 't wat groter mocht zijn: een vogelekootje. Arie was gek op beeste. As 't kon an een standaard, dan kon-ie zo mooi voor 't raam hangen. Het draait op een vogelstandaard van bamboe uit. In een bazar vind ik er nog een en ik koop er meteen een kanarie in ook. Een die als voorzanger gefungeerd heeft en volgens de koopman een kapitaal in zijn gorgeltje heeft.

En thuiskomend, wegzinkend in mijn beige velours, hoop ik dat Daatje meer intense vreugde zal beleven van haar bazarspulletjes dan ik van mijn kant en klaar gekochte huis.

Einde van het eerste deel.

DEEL II

HOOFDSTUK I

Dus dit is mogelijk. Je leventje van onbezorgd geluk kan zo maar ondergedompeld worden in een wereld van zorg.

Hoe was de morgen? Ik strijk over mijn pijnlijk kloppend hoofd en probeer deze hele ontzettende dag te reconstrueren.

Ik was uitgegaan om te winkelen in een stralend overmoedige bui kocht ik het klokkend rood zijden morgenkleed, dat ik zelf naar huis droeg. En met een kleur als vuur stond ik later in een andere winkel en kocht er een babyschortje. Het valenciennekant plooidde zo zacht om het glanzend witte batist.

„Het is voor een cadeautje,” jokte ik.

Thuis sloot ik mij op in de slaapkamer en hulde mij in mijn vorstelijke kleed. Lachend knikte ik tegen mijn spiegelbeeld. In mijn handen blankte het wit tegen het donkerrood. En onderwijl wiekte ik in mijn hoogmoed zo hoog.

Ik zag mezelf zoals Eduard me zou zien. Ik voelde zijn trots, wanneer hij me in zijn armen zou sluiten.

„Jij moedertje,” zou hij zeggen. „Jij moeder van mijn kind.”

Ik kon niet loskomen van mijn eigen spiegelbeeld. Nu zou mijn leven pas recht gevuld worden.

In de spiegel zag ik toen de tekst, de oude bekende tekst, die ik kreeg uit de inboedel van één van moeders liefste vriendinnen. Het is eigenlijk een wanstaltig ding. Witte lettertjes geschilderd op zwart fluweel, maar om de herinnering, die ik aan de oude Liesbeth had, kreeg het een ereplaats.

Roep Mij aan in de dag der benauwdheid en Ik zal u uithelpen. De dag der benauwdheid. Het ziet er in mijn leven niet naar uit, of de dagen van benauwdheid vele zullen zijn.

In een bijgelovige angst duwde ik die gedachte terug.

„Here, maak mijn verwachting niet beschaamd,” stamelden mijn lippen.

Maar de bede was geen realiteit. Het was geen verzuchting van een kind tot zijn Vader. Realiteit was het jonge knappe moedertje, dat straks met een overmoedige trots haar geheim zou onthullen

aan haar held.... Een romanscène.

En mijn bedde was een soort amulet tegen Gods toorn, als de armzalige snuisterijen, die de heidenen leggen aan de voeten van hun starre goden.

En ook deze vrees week nog, toen ik mijn rijke kleed schikte over mijn nog slanke lichaam.

En toen het wachten. Het lange wachten, dat ik gewend was en dat me nu toch heen en weer deed lopen in een ongeduldig verbeiden.

Ik zocht naar woorden om mijn blijde boodschap aan Eduard in te kleden. Ik zou hem zeggen.... O, dat ogenblik, dat hij zou begrijpen, dat ons geluk eindelijk zijn vervulling zou krijgen.

En toen de telefoon.... de schelle bel, die dwars door mijn dromen rinkelde. Het was niet de stem van Eduard. Het was de koele stem van de directrice.

Nee, ik moest niet schrikken, maar mijn man was plotseling ongesteld geworden. Niet ernstig! Och, misschien had ik de laatste tijd wel gemerkt, dat hij oververmoeid was.

Op verzoek van mijn man was zijn vriend gewaarschuwd, professor Van den Heuvel. Hij was nu geweest en de toestand was heel geruststellend.

„Ik kom....,” zei ik toonloos.... „ik kom naar u toe.”

Hoe was ik naar het ziekenhuis gegaan? Struikelend en tastend als een mens, die stuurloos is. De „Feldwibel” ontving me met zijn neerbuigende portiersvriendelijkheid.

O juist, mevrouw Van Heeckeren. Ja, ik was zeker geschrokken? Nu dat waren zij allemaal in het ziekenhuis. Zo opeens neervallen midden in je werk. 't Was geen kleinigheid. Dokter was toch geen oude man.

„Waar is mijn man?” vroeg ik gekweld.

Ik volgde hem naar de bekende kamer. Ik klopte en opende de deur.

„Hier stond ik vroeger ook,” dacht ik. „Vroeger, toen ik....”

Mijn gedachten probeerden te verwerken, wat de directrice tegen me zeide.

„Gaat u zitten. Kom, kom, wat ziet u er uit. Hier, drinkt u even.”

„Laat me eerst bij mijn man,” zei ik toonloos. De directrice knikte.

„Ja zeker, mevrouw. Maar het is toch in het belang van de patiënt, dat u zich eerst enigszins op de hoogte stelt van zijn toestand.

Uw man heeft een lichte hartaanval gehad. Professor heeft onderzocht in hoeverre dit van ernstige aard is."

Star keek ik haar aan. Zij had geen vriendelijk of bemoedigend woord voor me.

„Ze houdt niet van me," dacht ik. „Ze houdt niet van me om de nederlaag die ze vroeger leed."

Zij kwam op me toe en terwijl ze me dwong om op te staan, zei ze — en haar stem was hard als metaal — „Kom, kom, mevrouw, dapper zijn. U heeft uw geloof toch, dat u over de tegenheden van het leven heen helpt? U wist het vroeger zo precies voor anderen. Uw vader heeft u toch de weg wel gewezen? Heerlijk om zo sterk in het leven te staan."

O, ze was grof en ze moest me wel meedogenloos haten om de dingen, die vroeger gebeurd waren.

„Wilt u maar meegaan?"

Voor Eduards kamer keerde ik me om.

„Ik wil alleen zijn met mijn man," zei ik, mezelf overwinnend.

„De professor is binnen. Ik zal hem waarschuwen."

„De professor kan blijven," striemde ik.

Toen ik binnen kwam, dacht ik even aan een lugubere grap. Eduard lag op de divan en professor Van den Heuvel zat bij hem in zijn geliefkoosde houding: voorover, zijn gevouwen handen steunend op zijn gespreide knieën. Maar er was geen spoor van ziekte te bespeuren. Eduard zag wat bleker dan gewoonlijk en zijn ogen waren wat omkringd.

De professor stond op en kwam me tegemoet.

„Ha, daar is de eigenlijke dokter, die onze patiënt cureren zal."

„Ik ben erg geschrokken," zei ik toonloos.

„Ik laat de tortelduiven maar even alleen, hè. Ik zal mevrouw straks wel thuis brengen."

Toen de professor weg was, knielde ik bij mijn man en legde mijn handen om zijn gezicht.

„Eduard, wat scheelt je? Je gaat toch mee naar huis? Je lijkt toch niet erg ziek."

„Ik ben ook niet erg ziek."

„Maar je hart.... Is er gevaar?"

„Als je met die vraag bedoelt, of er direct levensgevaar is.... Nee, dat geloof ik niet. Dat gelooft de professor ook niet. Ik moet

er alleen een poosje uit. De professor wilde me vannacht rustig hier laten en morgen een volledig hartonderzoek instellen. Dat is de enige reden, waarom ik hier moet blijven."

„Zal ik dan ook blijven?"

Maar Eduard schudde het hoofd. „Ga maar naar je eigen vertrouwde omgeving, liefste. Morgen kom ik weer bij je."

De professor kwam weer binnen. Hij stak me de hand toe en legde zijn arm om mijn schouders en dwong me naar de deur. Ik wuifde naar Eduard.

„Morgen kom ik je halen en dan chauffeer ik zelf."

„Ik heb mijn leven nog te lief," grapte Eduard, me een plagende kushand toewerpend.

Er was zoiets tegenstrijdigs in deze rust en kalmte na de heftige schrik, die ik kreeg. Wanneer ze mijn geheim kenden, zouden ze me de boodschap voorzichtiger gebracht hebben, dacht ik.

„Geen reden tot bijzondere angst, hè John?"

Eduards vriend antwoordde me niet direct. Hij bracht me naar zijn auto en liet me instappen.

„We zullen straks even rustig praten," beloofde hij.

Gepijnigd wachtte ik op zijn boodschap, waarvan ik de ernst nu wel begreep. We gingen naar de huiskamer en hij trok zijn stoel dicht bij de mijne.

„Kijk," begon hij zonder verdere inleiding, „nu zou ik je om de tuin kunnen leiden met wat algemeenheden, maar ik wil je de waarheid zeggen. Je moet de waarheid kennen om te weten, welke moeilijke taak je wacht. De inzinking, die ik enige tijd geleden al vreesde, is gekomen. Je man moet rust nemen. Morgen zal ik een volledig hartonderzoek instellen, maar dan zal ik vermoedelijk geen andere diagnose stellen dan ik nu deed. Die hartaanval is een gevolg van een nerveuse overspanning en is geen afwijking van het hart zelf."

Ik herademde in een lange bevrijdende zucht.

„Hè gelukkig."

De professor glimlachte.

„U doet me denken aan een vrouwtje, dat ik mee moest delen, dat haar man met een zware schedelbasisfractuur lag. As het z'n hart maar nie is, riep ze. Och ja, de motor hè, als die maar

draait, denkt de leek."

„Vertelt u me precies wat u bedoelt met uw verkapte waarschuwingen."

„Dat was ik ook van plan. De werkkring aan het ziekenhuis is te druk voor uw man. De ingrijpende crisis, die hij enige jaren geleden doorleefde, heeft hem ongeschikt gemaakt voor een werkkring als deze. Ik heb hem van te voren gewaarschuwd voor deze gang van zaken, maar hij zei me, dat hij er niet aan dacht het directeurschap van het ziekenhuis neer te leggen.

Na deze inzinking zal hij zelf wel inzien, dat het onverantwoordelijk zou zijn op deze plaats te blijven."

„En wat dan, John?"

„Voor de toekomst," en hij legde zijn hand op de mijne, „is al mijn hoop op jou gevestigd. Jij hebt hem door de vorige crisis heengeholpen. Wees nu ook zijn dappere kameraad."

„Zijn leven staat nu niet op het spel?"

„Nee, zijn leven niet, maar wel alles wat zijn leven uitmaakt. Hij is met hart en ziel aan deze werkkring verbonden. Er zal veel van je gevegd worden."

„Praat jij er met hem over, John."

„Als hij morgen naar huis komt, zal hij op de hoogte zijn. We moeten trouwens nog even het hartonderzoek afwachten."

De professor vertrok. In een behoefte iemand te hebben, tegen wie ik kon praten, vertelde ik de huishoudster dat mijn man ziek was. Maar haar verhalen van mensen, die ze gekend heeft en die 't zelfde ook gehad hebben met meer of minder gunstig verloop, deden me ijlings vluchten naar mijn slaapkamer.

Is dit mogelijk? Kan je onbezorgd geluk zo maar weggevaagd worden?

Op mijn witte bed vlamt wijd-uitgespreid het warme rood van mijn feestelijk kleed.

Ik neem de peignoir op en berg hem in mijn kast. Hij glijdt van de hanger en ik laat hem liggen. Als een verfromfaaid kleed na een verstoorde toneelopvoering.

Uit de lade van mijn toilettafel neem ik het wit batisten schortje. Langzaam druppen tranen en vlekken het wit en roze van het miniatuurschortje. Mijn geheim dat ik nu niet prijs kan geven. Omdat het niet in ontredde aangehoord mag worden.

HOOFDSTUK II

Warm-paars kleurt de heide onder de julizon. Een laaiend zomerfeest, dat zich uitviert in een ongekend lange reeks van zonnedagen.

Eduard en ik genieten onze rust in een landelijk hotelletje, waar de zomerdrukke nog beginnen moet. De eigenaar is bezig het gebouw gereed te maken voor de zomergasten. Wij bivakkeren in een bijgebouwtje, een houten bungalow in het groen van de tuin verscholen en merken niets van af- en aanlopende werklieden.

Wij zijn het zig-zagpaadje afgewandeld en houden elkaar omstrengeld als twee jonge verliefden, die nog voor het leven staan. Staan we eigenlijk niet voor het leven? Het is nauwelijks begonnen nu het dreigt te eindigen in een catastrofe.

Eduard vleit zich in de hei en ik kniel bij hem neer, wat hei afritsend en weggooiend in een achteloos spel.

Er is hier niets dat wijst op die catastrofe. Ik kijk naar Eduard, die met gesloten ogen in de zon ligt. Zijn gezicht is zo gebruind. Hij ziet er zo gezond uit. Het is zo moeilijk je in te denken, dat hij niet meer in staat zal zijn z'n werk te hervatten.

Wat heb ik vaak gehunkerd naar een tijd als deze. Als hij was gekomen als een normale onderbreking van zijn werk, zou ik de gelukkigste vrouw ter wereld geweest zijn.

Tranen wellen naar mijn ogen en dan kijkt hij me onverhoeds aan. Ik schrik en trek de rand van mijn zonnehoed diep over mijn ogen. Hij steekt zijn hand uit.

„Wat doe je, Harry? Huil je om je wrak van een man?”

„O Eduard...”

Ik snik nu hoorbaar. Zo verbitterd heeft zijn stem geklonken. Ik wil me naast hem neervlijen, met hem praten. Nu wil ik hem mijn geheim vertellen. Maar hij ontwijkt als altijd een intiem gesprek en springt op.

„Kom mee naar het hotel, Harry. We gaan thee drinken en genieten van onze eenzaamheid. De nieuwe gasten zullen langzamerhand wel aan komen zwerven. Je zult eens zien wat een drukke verkeersweg dit paadje over een paar weken is.”

„Dan nemen we de two-seater en gaan er op uit,” zeg ik.

„Dat is mij te gevaarlijk met jou aan 't stuur,” plaagt hij. Maar zijn luchtige scherts kan mij niet meer misleiden. Ik weet, dat hij lijdt onder de gedachte, dat hij niet meer zal kunnen werken zoals hij wil.

„Moet u vanavond niet naar de film?” vraagt de hotelhouder.

„Is uw dorp een bioscoop rijk?”

„Nee, maar af en toe wordt er een filmpje gedraaid in een zaaltje in 't dorp. Dit keer is 't in café Sanders. Een doktersgeschiedenis.”

„Ai,” zegt Eduard en hij knipoogt tegen me. Wij hebben hier niet verteld dat hij dokter is. We zijn hier incognito, zoals Eduard het noemt. Mijnheer en mevrouw Van Heeckeren.

Leraar heeft Eduard ondeugend achter zijn naam gezet en de hotelhouder had goedig commentaar gegeven. Dan was mijnheer zeker overspannen. Die apen van jongens ook.

Wij gaan 's avonds de film zien. Het valt niet mee, tussen de dringende zwetende dorpsjeugd te staan om een plaatsbewijs te veroveren. En die plaats is zo, dat je geen vijf minuten stil kunt zitten zonder te verschuiven.

De film is niet ouderwets. Een griezelige detective-story met geheimzinnige moorden. Operatie-patiënten, die één voor één sterven onder narcose. Telkens griezelig groot de lugubere close-up van de chirurg met de dreigende ogen boven de bedekte mond.

„Je kunt de dader op een uur afstand ruiken,” grinnikt Eduard.

„Dan is hij het juist niet,” zeg ik. „Daarom kun je de misdadigheid zo dik van zijn gezicht scheppen. Dat is misleiding.”

„Wedden?” fluistert Eduard.

Maar wij zien de ontknoping niet. Het licht gaat plotseling op en in de deuropening staat de caféhouder-bioscoopexploitant.

„Is dokter Sluiter hier aanwezig?” vraagt hij. „Er is een auto-ongeluk gebeurd in de kom van het dorp.”

Het onrustig geworden publiek overweegt even wat meer sensatie zal geven, de zeldzame gebeurtenis van een ongeluk of de ontknoping van de griezeligheid op het doek. Dan besluiten de meesten te blijven. Hier is entree betaald, het ongeval zal straks nog wel te bezichtigen zijn.

Maar Eduard is opgestaan en dringt in de richting van de deur. Ik loop achter hem aan.

„Wat wil je?” vraag ik bij de uitgang. „Niemand weet dat je

dokter bent.”

„Dat is geen reden hun mijn hulp te onthouden, wel?”

Midden in het dorp vinden we de beschadigde auto. Bij een draai van de dorpsstraat op een onbegrijpelijke manier tegen de muur van de oude kerk gereden. Op straat liggen de gewonden tussen scherven glas. Een heer en een dame, beide bewusteloos.

De dorpsdokter is al aanwezig en heeft ze onderzocht.

„De toestand van mijnheer lijkt me niet ernstig, maar die dame moet vervoerd worden naar het ziekenhuis in de stad.”

Eduard legt de hand op de schouder van zijn collega en fluistert hem iets in het oor. Het kleine dikke mannetje gaat opzij. Eduard knielt en onderzoekt op zijn beurt de slachtoffers.

„Wat die mijnheer betreft, ben ik het eens met uw diagnose. Maar de dame.... Er is geen sprake van, dat ze vervoerd mag worden. Er moet zo spoedig mogelijk ingegrepen worden.”

Hoorbaar fluistert de dokter: „Dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Ik ben geen chirurg. We hebben geen operatiekamer.”

„Waar woont u?”

De dokter wijst zijn huis, dat om de hoek ligt en Eduard neemt de tengere vrouw in zijn armen. Bleek en slap ligt het hoofd tegen hem aan.

„Blijf jij bij die heer tot hij ergens in huis gedragen is, Harry. Een eenvoudige hersenschudding. Platliggen en rust.”

De veldwachter zorgt er voor, dat er een draagbaar komt. De gewonde vindt onderdak op een eenvoudige boerenhofstede. De boerin zet de deuren van haar bedstede in de pronkkamer wagenwijd open. Als op een praalbed ligt hij daar.

Ik ga naast hem zitten tot hij bij zal komen. Maar wanneer ik met hem heb gepraat en hem wat ontwijkend gerustgesteld heb, laat ik hem over aan de zorgen van de boerin. Langzaam loop ik daarna naar het huis van de dokter.

Achter alle ramen brandt licht. Zou Eduard hier nog zijn? Ik wil wachten, maar een erge duizeling overvalt me. Dan besluit ik naar het hotel terug te keren.

Langs het verlichte hotel sluip ik door de donkere tuin naar ons verblijf. Eduard is nog niet thuis. Er brandt nog geen licht.

Het lichamelijk onbehagen wijkt weer, wanneer ik wat gerust heb. Ik vlij me languit op een van de twee sobere veldbedden, die met

een tafeltje en wat stoelen het gehele meubilair uitmaken. Ik moet geslapen hebben, want ik merkte niet dat de deur geopend werd.

Eduard wekt me met een grapje.

„Zo, schone slaapster. Dat hebben we gered. Als er niets bij komt, zal 't wel loslopen.”

„Was ze ernstig gewond?”

„Een gecompliceerd geval,” knikt Eduard. „Ik mag er niet aan denken, wat er had kunnen gebeuren, wanneer zij had moeten wachten tot hulp uit de stad was gearriveerd. De dorpsdokter beschouwt me vanaf vandaag als een wonder op medisch gebied.”

„Dat ben je ook,” zeg ik overtuigd.

Ik sta met mijn rug naar hem toe en meng de cacao aan, waarvan ik hem een glas fosco wil bereiden.

„Bestel liever cognac,” zegt hij.

Iets in zijn stem verontrust me.

„Geen sterke drank, jongen. Je weet het.”

„Ja,” zegt hij en zijn stem is hartstochtelijk en opgewonden. „Ja, ik weet het. Ik weet precies wat ik doen en laten moet. Maar vanaf vanavond weet ik ook, dat ik niet zal kunnen leven zonder mijn werk, dat ik even hard weg zal kwijnen in niets doen als in een te druk leven. Ik voel me goed.

Laten we teruggaan, Harry. O, als je wist, wat het voor me was vanavond.... dit te mogen doen. Het heeft me gelukkig gemaakt.... en doodongelukkig.... omdat de weg versperd is.”

„Laten we nu eerst gaan rusten, Eduard.”

„Ik wil liever nog een wandeling maken, Harry.”

„Goed, ik zal me aankleden.”

Maar dan ziet hij plotseling van de wandeling af.

„Het is me toch te laat,” zegt hij zacht.

Maar hij kan me niet misleiden. Ik heb het gebaar gezien, waarmee hij naar zijn borst greep.

„Voel je je wel goed?”

„Beter dan de laatste tijd,” zegt hij, maar de vermoeide zucht, waarmee hij zich op zijn bed laat zakken, weerspreekt zijn woorden.

Angstig en gespannen luister ik. Wat moet ik beginnen als de hartaanval zich herhaalt? Pas wanneer het onrustig woelen minder

wordt en zijn ademhaling rustiger gaat, leg ook ik me neer. Maar het is warm in de primitieve slaapkamer en de angst om Eduard heeft me nerveus gemaakt. Ik sta op en open het raam, dat uitzicht geeft over de heide. Groot en vol schijnt de maan. Sterren twinkelen aan de donkerblauwe hemel. Het heidepaadje tekent zich af naar de donkere dennebossen op de achtergrond. In de verte loeit een koe. Een baldadige haan kraait foppend zijn morgengroet in de late avond.

Tussen de bossen zie ik licht branden. Ik zie dat voor de eerste keer. Een zomerhuisje, dat betrokken werd. Ook mensen die hun vakantie genieten zoals wij.

Zoals wij. Misschien ook mensen, die met zorg in 't hart zich terug hebben moeten trekken uit hun werkkring.

Vrede — vrede ademt de natuur.

Sprak de hotelhouder vandaag niet over spanningen in Europa, die groter worden?

Vrede en rust stolpen zich over een wereld van moeite en zorg. Een liedje uit mijn kinderjaren neuriet in me....

Daar boven 't prachtig sterrendak
Daar is een heerlijk oord,
Waar zaal'gen in hun blank gewaad
God prijzen ongestoord....

Zaal'gen in hun blank gewaad. Ik herinner me, hoe ik me dat als kind voorstelde. Ik zag vader en moeder en Elly en mezelf in een optocht lopen met lange witte kleren en saamgevouwen vleugels.

Hoe eenvoudig en ongecompliceerd leek me het leven. Een dag in, dag uit met God leven en aan 't einde de hemelvreugd.

Ach, het leven is anders. Het woelt en bruist en kolkt en sleurt je mee. Oorlogen en geruchten van oorlogen.

„Christus' voetstappen die nader komen,” zei vader.

Nog eenmaal zal Hij komen.... Als een dief in de nacht.

Wanneer nu de nachtelijke hemel zich scheurde en Hij nederdaalde met het bazuingeschal van Zijn engelen?

„Ik zou niet bereid zijn,” denk ik.

Ik kijk naar Eduard's gezicht, dat zo rustig lijkt.

Ik niet en mijn man ook niet.

En toch begonnen we met Hem.

„Leer mij nu en al mijn leven aan Uw Vaderhand te gaan,” bid ik. „Leer mij dat, Vader en toef nog... o, toef nog terwille van ons... van duizend van Uw kinderen, die hun lampen niet brandende hebben gehouden.”

Het leven is zo moeilijk. De wereld wil ons achterna. De wereld met zijn zorgen en vreugde.

De morgen licht reeds, als ik eindelijk in slaap val.

HOOFDSTUK III

Ergens in Indië.... zomer — zomer — zomer. En een zomer met een hitte, die jij je niet in kunt denken, Harry.

Weet je nog wel, dat wij als kinderen eens verdwaald waren en niet meer thuis konden komen? 't Was een snikhete zomerdag en onze witte linnen hoedjes bungelden doorweekt op onze rug. Ik zie nog jouw zielig behuild gezicht en het bosje verdorde boterbloemen, dat in je hand hing. Je wou het niet los laten.

Kijk, Harry, zo voel ik me soms ook. Als een klein meisje, dat in de hitte gezet is en er uit wil.

O, op die bootreis.... Ik schreef het je al... had die warmte niet veel te betekenen. Je viste je nieuwe toiletjes uit je koffer en je glipte in je wit-leren pumps en de zeewind zorgde wel, dat je 't uit kon houden.

En in de Indische huizen, waar we logeerden, ging 't ook best, Harry. Een stel bedienden, die zorgden voor ijs. En je baadde geregeld. Nee, die logeertijd daar in Batavia ging best. Ik heb toen gedacht, dat het niet bepaald onverstandig was je Hollandse middenstandje te verwisselen voor een plaats in de upper-ten met een goed verzekerde ouderdom. Foei, wat materialistisch, zul je zeggen. Ja, Harry, dat is het, maar ik dacht nu van hun standpunt uit. Want niemand zal toch denken, dat wij uit een materialistisch oogpunt deze bestemming hebben gekozen.

Toen ik naar Batavia gleden in een moordslee, heb ik gedacht,

dat het nog wel eens mee kon vallen voor ons. Maar na onze reis van twee dagen door en langs de rimboe weet ik wel, dat het niet mee zal vallen. Nu begrijp ik ook beter de medelijdende blikken van de Europese vrouwen, die de bedienden de theewagen voor zich heen en weer lieten rollen — zou jij dat ooit doen, Harry? — en mij vroegen of ik niet opzag tegen mijn taak.

Stel je voor, Harry, het vreselijkste Fordje dat je je denken kunt, hoog en antiek, en dat je daarmee moet hobbelen over knoesten van boomwortels urenlang.

Achter het stuur een kleurling, die zijn opleiding schijnt gehad te hebben in een of ander circus en die daar geleerd heeft de mensen zoveel mogelijk sensatie te bezorgen. Hij reed zo roekeloos als een baldadige jongen en soms scheerde het Fordje op twee wielen door een bocht, die begrensd werd door een ontstellend ravijn.

Ik herademde toen we levend en wel aan boord gingen van een bootje, dat ons verder de rimboe in zou voeren.

Gelukkig geen levensgevaar meer, dacht ik. Neen, maar wel onafgebroken hitte en de ellendige muskieten die om je hoofd zoemen. Maar het is alles voorbij. We zijn op de plaats van bestemming aangekomen. En ons huis op palen gaat niet door, Harry. We hebben een huis — een houten huis. Zul je 't je ook niet weer te modern voorstellen? Maar ook niet te primitief. Blijf er maar zo'n beetje tussen in.

Blanken zien we hier niet. Dat is een van de ergste dingen. Het zou nog te overkomen zijn, wanneer Roelof altijd bij me was, maar zie je, hij moet er alleen op uit. O, hij is er niet een, die zijn taak gemakkelijk op zal nemen en ik ben er trots op.

Zo'n nacht alleen, brrr. En toch is die angst overdreven hoor. Stel je onze parochianen alsjeblieft niet voor als een kannibalenstam. Ze zijn de beste trouwste dienaren, die je je maar denken kunt. Maar je weet het, Harry: east is east and west is west. Misschien geeft mijn brief je de indruk, dat ik al een beetje spijt heb meegegaan te zijn.

Neen, Harry, dat heb ik niet. Soms, als ik aan het kindje denk, dat geboren gaat worden.... moeder vertelde het je toch zeker? — en waarvoor ik dagreizen ver verzorgd zal moeten worden en dat

ik later, o heel veel later weg zal moeten laten gaan.... o, dan hoop ik, dat er nooit een zendelingsvrouwje uit zal komen, dat niet gewikt en gewogen heeft.

Maar was het niet Betje Wolff die zei: De tegenspoeden krenken meer mijn onvast aandoenlijk lichaam dan dat ze de stille helderheid mijner ziel bewolken. Ik deug ter wereld niet voor huilebalk en ik houd er niet van een lelijk bakkes te zetten als men niet op vilten sloffen naar de hemel wandelt, maar langs harde moeilijke wegen.

O nee, Harry, denk nu niet, dat ik vind, dat ik langs harde moeilijke wegen ga. Mijn jong geluk — het kind dat komen gaat — ik zou het niet willen missen. Maar het is wèl zo, dat ik niet verder zou durven als Roelof en ik niet samen zouden kunnen knielen in de wetenschap: uw Vader weet wat gij van node hebt. Schrijf me veel brieven. Ik wil alles van jullie weten....

Deze brief van Elly komt als een antwoord op mijn gedachten van gisteravond. Ze laat mij wel duidelijk zien, waar mijn tekort ligt. Eduard gelooft en aanvaardt en ik ken de weg.

Maar we gaan niet samen. Eén in onze liefde, kennen we toch niet de weg om samen met onze zorgen en noden tot Hem te vluchten. En dat heeft tot gevolg, dat mijn liefde voor mijn Heiland verkoelt.

„Here, houd mij vast en leer mij die weg te gaan,” bid ik...., „zoals vader en moeder... zoals Elly.”

„Hallo Harry, kijk eens wie ik van de weg opgepikt heb en wie vandaag onze gast zal zijn.”

Eduard is uitgegaan om naar zijn patiënt te kijken en hij komt terug met professor Van den Heuvel. Verheugd begroet ik hem. „Ik zal de koffie buiten laten serveren,” zeg ik, „het is zulk mooi weer.”

„Maar ik breng eerst nog even een bezoek aan de vrouw van mijn patiënt. Dat heb ik hem beloofd,” zegt Eduard.

„Een prachtgelegenheid voor ons op onze beurt eens ongestoord over onze patiënt te kunnen praten, Harry. Hij schijnt weer helemaal de oude te zijn.”

En dan stort ik mijn hart uit voor de professor. Ik vertel hem hoe verrukt Eduard was, toen hij in kon grijpen en ik vertel van

zijn gedeeltelijke inzinking daarna. Ik twijfel er aan, of hij nog ooit iets zal kunnen doen.

„De dingen niet te somber zien, Harry. Er is een tussenweg. Hij mag zijn hele leven niet meer zo ingespannen werken, maar daarom hoeft hij niet als een invalide door het leven te gaan.”

Wanneer Eduard terugkomt, gaat hij met hem naar binnen en onderzoekt hij hem nauwkeurig.

„Nog niet geschikt om aan 't werk te gaan, maar een heel eind opgeknapt, ouwe jongen.”

„Wanneer acht je mij weer in staat te werken?”

„In je oude functie nooit meer.... wel in een rustiger werkkring zo tegen september.”

Het is alsof Eduard ineenkrimpt.

„Een andere werkkring?... Assistent op een laboratorium of zoiets... Neen, dank je, dan rentenier ik maar liever.”

„Ik weet een pracht van een dorpspraktijk voor je in 't Oosten van 't land. Een schattig huisje en er naast een soort klein sanatorium voor ouden van dagen. Ik ben hierheen gekomen om er met je over te praten.”

„Mij te tam.”

Professor Van den Heuvel klopt hem op de schouder.

„Ons werk is nooit te tam. De mensen moeten geholpen worden, waar ze zich ook bevinden en je zult er genoeg werk vinden.”

Eduard kijkt mij aan.

„Daar gaat je mooie huis, Harry.”

„Jullie hoeven niet direct te besluiten. Denk er eens rustig over na en laat Eduard de situatie eens in ogenschouw gaan nemen.”

Maar ik hoef er niet over te denken. Ik weet, dat ik die dorpsplaats voor mezelf verreweg zal verkiezen boven het eenzame leven in Eleoka, waar ik me nooit thuis heb gevoeld.

Ik heb moeite mijn enthousiasme te temperen. Eduard mag niet weten, dat ik deze verhuizing voor mijzelf als een verlossing zie. Een vraag van John voert ons voorlopig van het onderwerp af.

„Wat denken jullie anders van de toestand?”

„Van wat voor toestand?” vraag ik argeloos.

Van den Heuvel lacht luidkeels.

„Dat noem ik pas achter de wereld leven. Heel Europa zo ongeveer in vuur en vlam en hier twee tortelduiven, die niet vermoeden

dat er gevaar dreigt.”

„Dat zal wel weer loslopen,” zeg ik achteloos. „Blaffende honden bijten elkaar niet en een oorlog in deze beschaafde wereld zou absurd zijn.”

Maar de professor is weer ernstig geworden.

„Ik wilde, dat ik je zorgeloosheid kon delen, Harry. Maar het is zelfs de vraag of je je vakantie hier rustig ten einde kunt blijven.”

Wanneer John weg is, verdringen onze eigen belangen de dreiging weer. We besluiten de volgende dag naar het Oosten te gaan. Aanvankelijk voel ik me niet zo goed. Eduard kijkt me bezorgd aan.

„Eigenlijk had John jou ook eens moeten onderzoeken,” zegt hij.

„Wat zijn je klachten dan?”

Ik haal mijn schouders op.

„Zorgen om jou,” zeg ik zacht.

Maar wanneer ik mijn toekomstig home heb gezien, het zonnige huisje, dat aanleunt tegen het statige grijze oude herenhuis, waarin de oudjes huizen, kan ik mijn geheim niet langer bewaren.

Midden in de hei stop ik dan de two-seater.

„O, jij domoor,” zeg ik. „Begrijp je mijn grote geheim niet? Begrijp je niet, dat we straks met ons drietjes zullen wonen in dat kleine paradijs?”

„Harry.”

We stappen uit. Ik ontroer om de blijdschap op zijn geheven gezicht.

„Toen... na mijn inzinking,” zegt hij zacht, „toen dacht ik nooit meer echt gelukkig te kunnen zijn en nu.... dit.... het is, of het leven me vandaag weergegeven wordt.”

Ik wil mijn plaats achter het stuur hernemen, maar hij schudt lachend het hoofd.

„Vanaf vandaag zal ik je nog meer op de handen dragen. Ik moet nu voor twee zorgen.”

Wij spreken niet meer. Onze gedachten zijn zo vervuld van ons grote geluk.

„We gaan een nieuw leven beginnen,” zegt Eduard na een lange stilte. „Een heel nieuw leven.”

In een afgelegen uitspanning drinken we een kop koffie. Het is

een vriendelijk café. De boerin weet niet wat ze voor de drank vragen moet.

„Twee dubbeltjes, mijn kind, is dat te veel?” vraagt ze. „We schenken meestal ranja of andere limonade.”

Aan de muur van de gelagkamer hangt een tekst: Zoek eerst het koninkrijk Gods en Zijne gerechtigheid en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.

„Wij hebben niet in de eerste plaats die dingen gezocht en toch worden Zijn zegeningen ons gegeven,” denk ik, bezeerd. Want dat is de dissonant in ons geluk. Dat we ook dit nieuwe leven en dit geluk zullen aanvaarden zonder samen Gods aangezicht te hebben gezocht.

„Eduard,” zeg ik, wanneer we 's avonds nog wat samen wandelen, „zou je aan tafel niet voor willen gaan in gebed?”

„Maar lieverd — in die eetzaal?”

„Ik bedoel als we weer thuis zijn. Nu ons leven zo veel rustiger zal worden.”

„Ik houd niet van die gewoonte-gebeden met geijkte termen,” zegt Eduard. „Het wordt zo gauw een sleur.”

„Voor mijn vader werd het nooit een sleur.”

„Jouw vader....” zegt Eduard en de oude spot klinkt door in zijn stem, „jouw vader was een man van 't vak.”

Ik zwijg bezeerd.

„Ik wilde je niet kwetsen, lieverd. Ik bid ook wel.”

We zwijgen weer.

„Heb je Elly's brief gelezen?” vraag ik even later in aansluiting op het voorafgaande gesprek.

„Een kranige meid, maar ik zou het afschuwelijk vinden, als ik je van me weg moest laten gaan, wanneer ons kindje geboren wordt.”

Zijn armen sluiten zich stevig om me heen.

„Klein Begijntje,” zegt hij zacht. „Zet alle muizenissen nu eens uit je hoofd en denk alleen aan mooie lieve dingen. Dat is goed voor ons kindje.”

Ons gesprek is zoals gewoonlijk weer op een zijspoor gelopen.

„Ik ben de Allerhoogste heel dankbaar voor dit alles, hoor,” zegt hij 's avonds, voor we slapen gaan.

De Allerhoogste....

„Nu is het alleen maar de vraag of zijn Allerhoogste ook zijn Heiland en Zaligmaker is,” denk ik.

HOOFDSTUK IV

De zomergasten, die de hotelier verwachtte, zijn niet gekomen. De mobilisatie is afgekondigd en het hotel is gevorderd voor het leger.

Eduard en ik hadden onze koffers al gepakt toen het bericht kwam, dat wij desgewenst mochten blijven, omdat de bungalow in de tuin werd beschouwd als woonruimte voor de hotelhouder.

Wij zijn gebleven en hebben nu min of meer het idee, dat we in een kazerne wonen. Ons hoekje in de eetzaal hebben we gehouden. We eten er in gezelschap van de officieren, die overigens aan aparte tafeltjes zitten en buitengewoon beleefd zijn.

Achter het hotel ligt het tentenkamp, waar de soldaten gelegerd zijn.

We hebben onze gezelligheid aan hen.

In het dorp is plotseling bedrijvigheid gekomen. Bomen krijgen gordels van munitie, waarbij wacht wordt gehouden. De grimmige tooi misstaat hun ruige stammen. De wegen naar de grens worden voor 't grootste gedeelte versperd door Spaanse ruiters.

De nerveuze angst, die ik voelde toen ik voor 't eerst die maatregelen zag, is weer grotendeels verdwenen. De jongens zijn zelf zo vol vertrouwen, dat alles weer met een sisser af zal lopen.

We praten veel met hen. Ze hebben veel meer zorg over hun particuliere aangelegenheden, die in de war dreigen te lopen nu ze weggeroepen zijn, dan over een dreigende oorlog.

Vooral één van hen, een goedige lobbies, die erg geplaagd wordt om zijn buikje, kan maar moeilijk over zijn zorgen heen.

„Daar zit me moeder nou met ons zakie,” zucht hij. „Een pepier op de ruit, dat ik wegens mobelesasie afwezig ben. En natuurlijk geen verdienste.”

„Wat heb je voor een zaak, Jochem?” vraag ik.

Hij kleurt en schudt het hoofd.

„As de jonges 't hore, mevrouw. Nee dat hou ik liever onder me eige. Ze zouwe me zo treitere.”

„Tegen ons kun je 't wel vertellen.”

Eduard geeft me een wenk, dat ik niet verder moet vragen. Maar 's avonds, als hij op wacht staat en ik nog wat met hem habbel, zegt hij, voorzichtig om zich heen kijkend: „Mevrouw mag 't wel wete. 't Is... ik heb... nou ja, 't is een beetje kinderachtig... ik ben poppedokter.”

Gelukkig houd ik mijn lach in.

„Maar Jochem, dan heb je een erg nuttig beroep.”

„Dat beseffe die jonges niet zo, mevrouw. As u de gelukkige gezichies van die kleine poppemoedertjes ziet, as ik een paar oge op zijn plaats gebracht heb, of as ik een verformfaaid koppie weer fesoenlijk heb gemaakt met een mooie krulpruik.

Onlangs kwam d'r een moeder bij me met een houte Lijs, d'r zat geen heel meer an. Ik schoof het mormel terug en zei, dat ze maar een nieuwe pop most kope. En toen begon ze te huile en zei, dat d'r dochtertje zoveel as stervende was en dat ze nou net die pop wou hebbe.

En wat doe je dan, mevrouw? Me moeder en ik hebbe d'r tot diep in de nacht op zitte zwoege... Ja, me moeder is ook in de zaak, maar die is voor 't aankleedwerk. Alleen ken ze niks beginne.”

Hij springt in de houding, omdat er een auto de oprit indraait.

„Overste Muller met z'n nichie,” zegt hij met een sarcastische nadruk op de familierelatie. „Thuis een vrouw met vier kindere, maar hier vrij mendaat. Bah, wat een kerels. Een reserve-opschepper! In z'n gewone leve schoolfrik” — hij kleurt van schrik — „ik hoop niet, dat meneer een pesitie bij 't onderwijs heb?”

„Mijn man is een collega van jou,” glimlach ik.

„Och,” zucht hij. „Een poppefabriek heb ie dan zeker?”

„Ik bedoelde dat mijn man ook dokter is, maar dan voor zieke mensen.”

„En meneer ziet er zo doodgewoon uit,” zegt hij. „Dus as ik 't goed begrijp, ben u zoveel as doktersvrouw?”

Ik knik en hij gaat onwillekeurig wat meer rechtop staan.

„Och,” zegt hij dan nog eens.

„Dus twee dokters, Jochem,” grap ik en hij knikt.

Ik betrap me er op, dat ik overste Muller, een correct buigend

officier, voortaan met de ogen van Jochem bekijk. Zijn tip-top buitenmodelpak zie ik als een opschepperige verkleedpartij en als hij ons de foto van zijn vrouw laat zien, denk ik aan het frauduleuze nichtje.

Ik ga ook op zijn gesprekken met de vaandrighs letten. Ik heb daar tijd genoeg voor.

„De soep is perfect, zag.... het vlees kon wat royaler....”

„Schoolfrik,” scheld ik hem...., „schoolfrik.... thuis eet je uitgedroogde runderlappen.”

's Zondags heb ik een van de vaandrighs in de kerk gezien. Het heeft me goed gedaan. Woedend word ik, als overste Muller aan tafel die kerkgang belachelijk maakt.

„Zo kerel, heb je je plicht weer gedaan? En wat had de zwartrok voor nieuws?”

De vaandrig kleurt, kijkt op of hij iets zeggen wil, maar lepelt zijn soep weer verder.

„Geneer je niet, jongen,” treitert de namaak-overste verder. „Het is goed om de gewoonten van moeders pappot te bewaren. Ik ben er al aan ontgroeid.”

Ik breng het gesprek aan Eduard over.

„Vandaag of morgen valt hij me wel in handen,” gromt Eduard. En hij valt in zijn handen op de voorlaatste dag voor ons vertrek. Jochem staat als een zieke vogel aangetreden om bepaakt en gezakt mee uit te rukken met de troep.

„Wat scheelt jou, kerel?” vraagt Eduard.

Jochem wijst op zijn keel.

„Jij hoort in bed te liggen. Laat me die keel eens zien. Een fikse angina, dacht ik wel. Vlug naar de ziekenzaal.”

Jochem schudt van neen met stijfgehouden nek.

„Ik ben vanmorgen op 't ziekenrapport geweest. Ik heb aspirine gekregen.”

„Waar is die dokter?” snauwt Eduard.

De dokter is er niet. Overste Muller staat in zijn plaats Eduard te woord. Hij zoekt hem op in de tuin, waar hij in een gemakkelijke stoel zit te lezen.

„Overste — een ogenblik alstublieft.”

De officier staat op, wat verwonderd om de wrevelige toon van mijn man.

„Er staat daar een soldaat klaar om uit te rukken, die hard ziek is,” snauwt Eduard.

„Wie meent u, dokter?”

„Soldaat van Zanten.”

„O, die....” De overste lacht medelijdend. „Laat u niet bedotten, dokter. Een aansteller eerste klas. Hij is trouwens al op 't zieken-rapport geweest.”

„Dacht u,” zegt Eduard, „dat iemand een ontstoken keel kan fokken als hij dat wil?”

„Ze zijn anders slim, dokter. Slim en kleinzerig. Stel u voor, dat we allemaal in ons bed kropen, wanneer we een tikje verkouden waren.”

„Als deze man uit moet rukken,” zegt Eduard kortaf, „zal ik dit geval vanavond nog signaleren. Ik beloof u, dat ze naar mij luisteren zullen.”

Overste Muller weifelt even, haalt zijn schouders op en loopt in de richting waar Jochem staat. Hij buldert en gaat te keer. We horen hem vragen of hij niet weet, dat er niets te wauwelen valt achter de rug van een meerdere.

Maar.... Jochem blijft thuis. Overste Muller durft de civiel-dokter niet te trotseren.

Vanaf dit moment negeert hij ons en de vaandrags mogen geen woord meer met ons wisselen. Zij vertellen het ons schuw en om hen niet in moeilijkheden te brengen, vermijden wij het dagelijkse praatje.

Zo vertrekken wij, nagewuifd door de hotelhouder en door alle jongens van de barak. Overste Muller is afwezig.

„Als die ons land moet redden,” zegt Eduard.

Het laatste wat we zien is het gezicht van Jochem, de poppe-dokter. Met een doek om zijn goedge hoofd wuift hij ons na vanuit het raam van de barak. Hij heeft ons adres en wij hebben het adres van het poppewinkeltje.

„We kenne nooit wete waar 't goed voor is,” grinnikt hij.

„Desnoods voor een ansichtkaartje zo nu en dan.”

En het eerste kaartje arriveert al, wanneer we nauwelijks thuis zijn. Een sentimentele soldatenkaart, een hooggekapte Mina, die theatraal kijkt naar een soort generaal. „Tot weersziens” staat er onder.

Eduard mompelt het soldatendeuntje, dat we dagenlang hoorden.... Blonde Mina heeft een hart van prikkeldraad. Maar midden in het melodietje houdt hij op.

„Laten we hopen, dat het daar aan de grens een knusse soldatenpantomime blijft met wat gijntjes, imitatie-loopgraven en oefeningen. Want als het ernst wordt...”

God beware ons als het ernst wordt. En we denken aan de foto, die we zagen in een tijdschrift: Parade van de Wehrmacht in Berlijn, voortrollende tanks!.... Liever kanonnen dan boter!

„In ieder geval hebben wij er niets mee te maken,” zeg ik. „Wij zijn neutraal.”

„Wij zijn neutraal,” knikt Eduard, maar in zijn ogen broeit de angst om de dingen, die gebeuren kunnen.

HOOFDSTUK IV

Eleoka is met hebben en houden verkocht. Zonder een traan te laten heb ik op mijn beurt het huis met al zijn comfort getoond aan de nieuwe eigenaar.

Eduard wilde me de mooiste meubels mee laten nemen voor ons nieuwe tehuis. Maar dit keer heb ik me de weelde niet laten ontroven ons huisje te meubileren volgens onze eigen smaak.

Behang, vloerbedekking, gordijnen, we hebben zelf gekozen en ik heb een gevoel, of ik nu pas mijn eigen home ga betrekken.

Mijn afscheidsbezoeken maak ik in zo'n opgewekte stemming, dat de mensen me verwonderd polsen, of ik het niet erg vind de stad te moeten verwisselen voor een dorp.

In 't ziekenhuis onttrekken we ons aan het officiële afscheid nemen. Alleen een spijtige veeg uit de pan van de directrice.

„We verliezen aan uw man een eminent medicus, maar u voelt zich misschien beter op uw plaats in een landelijke omgeving.”

Kitty Vangeard zegt iets dergelijks, maar kleedt haar conclusie wat milder in.

„'t Is beter zo, kleintje. Al haal je alle modemagazijnen leeg, dan blijf je nog net iets te degelijk voor de stad.”

Ik knuffel haar jongetje en bewaar mijn geheim voor haar. Mijn kennissenkring is overigens niet groot. Dominee Roest, mijn evangelisatieclubje. Het doet pijn ze achter te moeten laten.

Zonder voorkennis van Eduard breng ik ook een afscheidsbezoek aan Ingrid, het vrouwtje dat met de veearts samen woont. Verrast kijkt ze me aan.

„Ik kom afscheid van je nemen, Ingrid.”

„Ik heb gelezen, dat je man zijn werkkring hier opgegeven heeft,” zegt ze.

„Ik heb je brief ontvangen, Ingrid. Ik heb veel aan je gedacht.” Maar ons gesprek raakt niet meer de inhoud van het schrijven. Ze is verontrust door de oorlogsberichten.

„Harry, wat denk je. Zal ons land in de oorlog betrokken worden? Ik ben een Jodin.”

„Och,” zeg ik ontwijkend. „Zo'n vaart zal het niet lopen.”

„O, deze angst kan ik er niet meer bij verwerken,” zegt ze en haar gezichtje ziet grauw-bleek van nerveuse spanning.

Spontaan omhels ik haar.

„Als je me ooit nodig mocht hebben....”

Maar mijn hartelijkheid moet voor haar weinig waarde hebben.

Die kwam nadat ik mezelf veilig buiten bereik wist.

Nadat ik Ingrid bezocht heb, vertel ik het aan Eduard. Hij keurt mijn bezoek aan haar niet af.

„Alleen kan je maar weinig voor haar doen,” zegt hij. „De toestand zoals die nu is, is het gevolg van haar vrije keus.”

Op de dag van ons vertrek komt het bericht, dat Lodewijk gemobiliseerd is. En op diezelfde dag trekt Duitsland Polen binnen. Maar dit alles kan niet verhinderen, dat een warm geluksgevoel me doorstroomt, als we ons dorpje binnenrijden.

Doch dat het een ander leven zal worden, begrijpen we als we de groene ereboog boven de deur van ons nieuwe huis zien met een vriendelijk „Welkom” er aan. En voor de deur van het aangrenzende sanatorium staan de bejaarden en zingen op de wijs van het Engelse volkslied ons een welkomstlied toe, dat een van de verpleegsters gedicht heeft.

Ik moet Eduard waarschuwend aanstoten, omdat hij in zijn verbouwereerdheid het „God save the King” meeneuriert.

„We schakelen om van geneesheer-directeur tot dorpsdokter,” fluistert hij in een poging zijn bewogenheid weg te lachen.

En dan dankt hij de zusters en de oudjes voor hun lieve welkom en ik neem de geweldige boeket witte chrysanten in ontvangst, die één van de oudjes me geeft.

„God zegene je, kind,” zegt ze.

En dan heb ik weer het gevoel, of ik eindelijk na een lange huwelijksreis thuis ben gekomen.

Licht — licht — leven.

Als een wondermooi sprookje is het leven in dit zonnige vrolijke huis de eerste maanden. Veel ruimte hebben we niet. Een niet al te grote suite met wijd openstaande ramen naar alle kanten. Aan de voorzijde een tuintje, waarin de warme herfstkleuren opbloeien tot onder mijn raam.

Een keukentje van hagelwitte tegels met een overdaad van groen emaille waarover Cato niet uitgepraat komt. Cato is de hulp, die we meegenomen hebben vanuit de stad. Zij meldde zich op een advertentie en zij bleek één van mijn evangelisatie-objecten te zijn.

Eduard oordeelde haar veel te jong, maar ik vond het heerlijk, omdat het me de illusie gaf zelf de teugels in handen te nemen. Na de staf van personeel met de kanjer aan het hoofd was dit een verademing.

Meer dan een illusie is het ondertussen niet geworden, want de verhouding tussen Cato en mij laat volgens kenners nog al wat te wensen over. We bedisselen in de kleine keuken samen de huishouding en het lukt wonderwel en dat is het voornaamste.

De spreekkamer, waarin Eduard zijn patiënten ontvangt, is in het grijze huis. Maar wij hebben vanuit het keukentje uitzicht op de ingang tot die kamer en Cato geeft commentaar op alle patiënten.

„Och, daar is die man van Dreeuwis ook weer met zijn dikke wang. Toe maar, nòg al meer patiënten. Dokter komt zo om elf uur nog niet weg. Het wordt vanmiddag weer een latertje met eten.”

Ze is wèg van het verschrikkelijk grote fornuis, dat ons gewoonweg in de watten legt. Een waterleiding, die door het fornuis loopt

en heel de dag warm water levert. Een oventje om te zoenen, zoals Cato zegt.

Boven hebben we alleen onze slaapkamer en de logeerkamer. De derde kamer wacht op ons kindje.

Dit huis, waarin we werkelijk leven, is een herademing na het griezelig-deftige Eleoka. Het is verbonden met het tehuis van oude dames en ik slijt heel wat uren in de grote tuin, die er achter ligt en die op een park lijkt.

Ik babbel met de oudjes, die in de tuin zitten of ik bezoek hen als ze hun kamers moeten houden. Ze zijn bezorgd voor me en beleven in mijn verwachting hun eigen verleden.

Hun leven is uitgeleefd en ze weten het. Het zijn zonder uitzondering vrouwtjes, voor wie geen plaats was in de huizen van hun kinderen, maar geen enkel oudje neemt het haar kinderen kwalijk. Zij hebben hun eigen kamers in het huis en ze hebben hun eigen meubels meegebracht. Ze zetten koffie en thee op hun kamer en ze schenken het me in gulle gastvrijheid.

Wanneer zij niet meer voor zichzelf kunnen zorgen, komen ze in een gemeenschappelijke conversatiekamer. Het zijn er niet veel. Het zijn de oudjes die Eduard iedere morgen bezoekt.

„Veel kan ik niet meer voor ze doen, Harry. Probeer jij wat zonn te brengen in hun leven,” zegt hij.

Er zijn er ook, die geen zonn meer nodig hebben. Daar is oude Anne, wier verstand weggenomen is. Ze dwaalt door de tuin en heeft haar drukke bezigheden. Ze frutselt veel met een naald en draad aan een lapje en is bezig haar uitzet te maken voor Clari, haar jongste.

„Het is een zwak kindje,” zegt ze met haar beverige stemmetje.

„Ze kan naar zee met een kolonie, maar o dat uitzet, dat uitzet. Wat dacht u, zouden zes hemdje voldoende zijn?”

Andere keren dwaalt ze in de tuin en verzamelt wat rode bessen in een kroesje.

„Mijn kelder moet vol zijn, als de winter begint,” zegt ze. „Het is een hele drukte die weckerij. Maar 's winters heb je er het profijt van.”

Soms komt er een deftige dame bij haar op bezoek. Zij zit een uurtje naast haar moeder en regelt haar belangen zonder verdere interesse.

Is dat Clari, wier uitzet het oudje zoveel hoofdbrekens kost?

Oude Anne kijkt haar van terzijde aan.

„Ik heb een dochttertje,” zegt ze zacht, „dat niet al te goed is. Dokter heeft u zeker naar me toegestuurd om me te zeggen, dat ze uitgezonden kan worden naar zee. Is er nu plaats voor haar? De uitzet zou ik zelf kunnen bekostigen, maar meer ook niet. Ik ben weduwe, ziet u en ik verdien zelf de kost.”

„Stil toch, moeder,” zegt de dame bits.

En dan gaat zij weer.

Maar o, er wordt goed voor oude Anne gezorgd.

Soms drinken de dametjes samen thee in de tuin. Een troep babbelende kleine meisjes, die telkens tot de orde moeten worden geroepen door zuster Veka.

„Nee, nee, omoe Betje. Nu niet almaar snoepen. Dat bederft uw hele eetlust.”

Het oudste dametje is vijf en tachtig jaar. Ze krijgt geen bezoek. Ze heeft één dochter en die woont hoog in Friesland. Ze is bij die dochter in huis geweest.

„Kon je er niet blijven, oma Teppema?”

Zij knikt weemoedig. „Ja, ik kon wel blijven, maar oude mensen en jonge mensen horen niet bij elkaar.”

Eenmaal gebeurde het, dat Eduard me kwam zoeken in de tuin. Onmiddellijk was hij omringd door de oudjes. Ze hadden hun klachten en ze vroegen om medicijnen en Eduard schreef lachend een rondje aspirine voor. Als kinderen zijn ze geworden de oudjes. Reeds voor in november beginnen ze te fluisteren over het Sinterklaasfeest. Ze prutsen aan kleine handwerkjes voor elkander. Prulletjes, die even onpraktisch als ondegelijk zijn. De cadeautjes mogen geen geld kosten. De zusters zijn onverbiddelijk.

Eens, op een middag, neemt één van de oudjes me mee naar haar kamer. Ze kijkt om zich heen en buigt zich over een lade. Dan neemt ze er twee lakschoentjes uit, babyschoentjes waaraan zwart vergaan veterband gebonden is.

„Daar,” zegt ze. „Op onze leeftijd is iedere dag er één en ik had ze u toegedacht voor uw kleine kindje, dat komen zal.”

„Och omaatje.”

„Ze waren van mijn kleine lieve jongen. Hij is weggegaan naar Indië. Ik hoor niets meer van hem.”

O, die wreedheid van kinderen.

Er is oorlog tussen Duitsland en andere landen. Het dringt niet tot mij door wat dat voor de toekomst betekenen kan. Mijn geluk in deze kleine wereld ompantsert me en verdoezelt de dreiging. Ergens op de grens tussen Frankrijk en Duitsland liggen de bulhonden tegenover elkaar. Eens zal dat om elkaar heendraaien hen gaan vervelen en zullen ze vrede sluiten.

„Die oorlog,” glimlacht Ootje Teppema, als ze met haar sterk vergrotende bril gelezen heeft dat er een Duitse vliegtuigmachine boven het front neergeschoten is, „je merkt er hier fijn niets van. Neen, dan de oorlog van zeventig. Mijn vader moest toen opkomen en duur dat alles werd! Vader was toen bij de schutterij...” Opoe Teppema bibbert er een verhaal uit, waar alleen oude Anne naar luistert.

„Duur?” zegt ze. „Duur? Mens, praat me er niet van... Zes stuks van ieder en je wilt het toch fatsoenlijk afzetten met een kantje en een tierelantijntje.”

„Omoe Teppema slaat de wereldoorlog van 14—18 maar over,” giechelt een van de anderen.

„Daar weet ik niet van,” schokschoudert omoe Teppema. „Toen deed ik mijn huishouden al niet meer zelf. Het was toen net zo’n oorlog als deze. Veel geschreeuw en weinig wol. Het kwam niet over de grenzen.”

Er is een avond, dat Eduard’s gezicht stil en strak staat. Ik denk, dat het heimwee naar het ziekenhuis hem weer te pakken heeft en om hem af te leiden vertel ik hem het verhaal van de eekhoorn, die telkens noten uit de boom steelt. Alle oudjes hadden op de loer gezeten en nu heeft de tuinman de voorraadschuur ontdekt.

Maar Eduard heeft niet geluisterd naar mijn verhaal. Hij staat op en zegt: „Harry, we moeten ernstig rekenen met een invasie van de Duitsers. De verloven zijn ingetrokken.”

„Dat is niet de eerste keer.”

„Kapitein Sluiter heeft me verzekerd, dat het dit keer droeve ernst kan worden. Er verzamelden zich legers aan de oostgrens.”

Dan horen we opgelucht, hoe onze Koningin samen met Koning Leopold pogingen doet om te bemiddelen.

Onze Koningin van de vrede. Welke mogendheid zal het wagen haar kleine land plat te lopen? We hebben ons zorgen gemaakt voor niets; natuurlijk zullen ze de hoge bemiddeling aangrijpen. In de ogen van de zusters, die aan het hoofd staan van de inrichting, is de angst gebleven.

„Wat zouden we moeten beginnen met deze grote kinderen, die geen gevaar zien?” vragen ze verontrust.

„En hoe zou het gaan met de voeding?”

„Net doen als 't eekhoortje: een voorraad aanleggen,” glimlach ik.

Zuster Veka knikt. „Daar maakt u een goede vergelijking: dan wordt onze voorraadschuur misschien ook leeggehaald. Je weet eigenlijk niet wat het beste is.”

Zuster Veka wijst op de woorden, die boven de ingang van het huis staan.

God zal uw uitgang en uw ingang bewaren....

Opoë Teppema, die juist langs komt, knikt.

„Zo is 't,” zegt ze. „En daar kunnen we ons hoofd rustig op neerleggen.”

HOOFDSTUK V

Met Kerstmis naar huis!

Ik zit in een hoekje van de volle trein en kijk naar de gezellige drukte, die al op de perrons heerst, hoewel het over een week pas Kerstmis is.

Kerstboom tot aan de overkapping van 't station! Vlug — veilig — voordelig weet sfeer te scheppen voor zijn reizigers.

Mijn komst is een verrassing voor „De Ark.” Oorspronkelijk was het ons plan thuis te blijven. Er was een vrouwtje onder Eduard's patiënten op 't dorp, dat haar baby omstreeks Kerstmis verwachtte. Nu de baby van acht pond al met Sint Nicolaas in zijn wieg ligt, kunnen wij heerlijk naar huis gaan.

De oudjes zetten een teleurgesteld gezicht.

„We hadden u zo goed kunnen gebruiken met de kerstwijding,” zucht zuster Veka.

Het plan om samen met de two-seater te reizen, is niet doorgegaan. Lodewijk stuurde een noodkreet en schreef: Ik weet niet of jullie „Arkwaarts” trekken, maar als dat wèl het geval is, kom me dan halen. Jullie moeten langs mijn kampement. Het ligt midden op de hei en de verbinding met de bewoonde wereld is allervreselijkst. Ik ben met een plaats in de dicky-sit tevreden, al zou het stenendik vriezen, waar het trouwens niet naar uitziet. Als jullie me op komt vissen, stuur dan een telegram, maar doe het bijtijds, want de rimboe is uitgestrekt en de bestelling is langzaam.

„Het is beter dat jij met de trein gaat,” heeft Eduard gezegd. „En als je dan toch alleen moet reizen, ga dan niet zo vlak voor Kerstmis. Het is beter voor je, dat het niet zo druk is op de lijnen.”

De oudjes van het huis stonden op de stoep om me na te wuiven. De chocolaatjes en zakjes drop, waar de kinderen thuis genoeg van zullen beleven, getuigen van hun aanhankelijkheid.

Het treintje weet zelfs omstreeks Kerstmis zijn reizigers niet vast te houden op het lokaaltraject, waar ons dorp aan ligt. Puffend en hijgend stopt het aan ons stationnetje en ik liefkoos de naam, die zo bar onduidelijk in tegels prijkt in de schemer van de late decemberdag.

De donkere dagen voor Kerstmis. Is het ooit lichter in mijn hart geweest, wanneer ik neuriënd over de dorpsweg ga?

Ik ga naar huis en ze weten niet dat ik kom.

En dan blijkt het, dat ze het toch wisten, want Eduard heeft op 't laatste ogenblik aan mijn veerlichte koffertje gedacht, dat ik gedurende tien minuten zelf zou moeten dragen.

Bovendien heeft hij visioenen gekregen van uitglijdende reizigers en heeft toen roet in 't eten gegooid door „De Ark” op te bellen en ze thuis van mijn komst te verwittigen.

Zijn gesprek door de telefoon is juist beëindigd, als ik voor de pastorie sta te genieten van het bekende interieur.

De schemerlampen, die hun warme licht verspreiden over al de knusse en vertrouwde hoekjes en moeder, die bij de haard zit en met stralende ogen en een blij gezicht luistert naar mijn druk gesticulerende vader.

En dan klop ik op het raam en al de bewoners van de pastorie stormen naar buiten om me binnen te halen en ik bal mijn vuist in de richting van de telefoon, als ik hoor dat Eduard hen mijn komst verklapte.

We omhelzen elkaar en omhelzen elkaar weer, als moeder vertelt dat Elly's dochtertje geboren is.

Alleen Edith en Remmy zijn onbewogen en bekijken de zaak van de materiële zijde. Ze zeggen, dat ze beschuiten met muisjes willen hebben en ze krijgen die prompt.

O, deze adventstijd thuis! De mensen van het dorp komen aan-dragen met hun kerstgaven. Ze weten wel, dat een dominee met studerende kinderen het financieel niet gemakkelijk heeft en ze verwennen hem met de feestdagen.

Moeder laat alle bezoek zo omstreeks Kerstmis maar in de huis-kamer. Vader is zo druk met zijn preken, dat hij moeilijk afgeleid kan worden.

Zo sloffen de dorpingen binnen op hun kousevoeten en leggen hun pakjes neer, slurpen hun koffie en maken hun babbeltje.

„Och kijk is an, was er een kleintje bij juffrouw Elly? Nou en bij juffrouw Harry zou het ook wel niet lang meer duren. Wees maar voorzichtig me kind.”

Een van de boerinnen klopt me op de schouder: „Och, ze zag wel hoe laat 't was. Ze had de ogen niet in haar zak zitten. Kleine kinderen werden toch groot. Voor ik terug ging naar huis, zou ze nog wat schapewol naar „De Ark” sturen.”

Natuurmensen als ze zijn, nemen ze geen blad voor de mond en hun bezorgdheid is hartelijk en welgemeend en ik kan hun vrijpostigheid niet hinderlijk vinden.

In de grote gezellige keuken zit ik bij de tafel en kijk naar moeders handen, die het deeg kneden voor het kerstgebak. Moeder snippert de sucade en wast de krenten en schuift, bezorgd als ze voor me is, me een stoof toe met haar voet.

„Een moeder komt altijd handen tekort,” glimlacht ze.

„Zal ik u helpen, moeder?”

„Je mag een kopje koffie inschenken en straks een kop aan vader brengen.”

We drinken samen koffie en ik krijg een voorproefje van de tulband, die al kant en klaar uit de oven komt.

„Vind u 't fijn, dat ik naar huis gekomen ben, moedertje?”

Moeder knikt.

„Als Elly en Roelof hier ook nog waren, zou mijn geluk volmaakt zijn. Te denken dat ik grootmoeder ben en mijn kleinkind niet kan zien.”

Zij glimlacht weemoedig.

„Ik wil te veel hè? Ik wil veel te veel. Je moest eens weten hoe ik kan verlangen naar die ene vogel, die uitgevlogen is en voorlopig niet terug zal keren naar het oude nest.”

„Hoe moeten we met u de oorlog toch in?” grap ik, een veelgebruikt gezegde van vader aanhalend.

„Ja,” zegt ze, „hoe zou ik? Hoe zouden de moeders van Holland de oorlog in moeten? Daar denk je tegenwoordig wel eens over.”

„Er komt geen oorlog,” zeg ik luchthartig.

Moeder haalt bezorgd de schouders op.

„In honderd jaar beleefde ons landje geen oorlog. Niet één moeder, die haar zoon door krijgsgeweld op eigen bodem moest missen. Daarom zijn wij zo langzamerhand een oorlog tot de onmogelijkheden gaan rekenen.

Soms, als je ziet hoe ons land zich meer en meer van God afwendt, als je let op je eigen tekort aan ijver in Zijn dienst, dan sidder je van angst dat er aan Zijn lankmoedigheid over ons landje een einde zal komen.”

„Niet piekeren, moedertje. Nu is het Kerstmis en we hebben geen oorlog en Lodewijk komt thuis en u zult eens zien, hoe u zit te gloriën naast het mooie officierspakje in de domineesbank.”

„Als 't maar geen ernst wordt,” zegt moeder nog eens zacht.

En dan ga ik naar boven om vader zijn koffie te brengen.

Maar boven aan de trap moet ik het blaadje neerzetten en hard terughollen, want Eduard wil voor de zoveelste maal weten, of ik me nog goed voel en of ik wel voorzichtig genoeg ben.

„Ik ben al tien maal van de trap gevallen,” plaag ik. „Daar ben ik gewoon dol op. En ik loop 's avonds naar buiten om kou te vatten.”

Zo spot ik met Eduard's bezorgdheid, maar ik geniet van zijn lieve stem en vlei mijn wang tegen het kille eboniet van de hoorn.

„We zullen een divan onder het toestel laten zetten, Harry,” grapt

vader, als ik eindelijk met de koffie op zijn kamer beland.

Ik zet me op mijn geliefkoosd plekje op de leuning van vaders stoel.

„Och, wat worden je krullen toch dun, domineetje. Ze vormen alleen nog maar een aureool om je hoofd.”

Vader schuift zijn schrijfmachine opzij.

„Heeft u 't moeilijk, vadertje? Waar zal u 't over hebben met Kerstmis? Over de herders? Over de engelen of over de Wijzen uit het Oosten?”

„Altijd over de kribbe, Harry,” zegt vader zacht.

Ik denk aan de keer, toen Lodewijk in zijn studentetijd spottend sprak over de tiendaagse veldtocht van de dominees met Kerstmis en Nieuwjaar.

„Niet spotten, jongen,” zei vader toen zacht. „Wie als dominee deze hoogtijdagen niet ziet als een feest, van zijn God gegeven en alleen maar mort tegen de bijzonder drukke periode in zijn werk, doet beter de preekstoel niet op te gaan.”

„Het lijkt me zo moeilijk om altijd fris te blijven, vader. Weet u wel dat Elly als kind met Kerstmis haar hand op de uwe legde aan tafel en vroeg of u heus nòg meer wist te bidden?”

„Die lieverd,” zegt vader en zijn ogen zoeken Elly's zonnige gezicht op het portret, dat voor hem staat.

Hij strijkt zich wat vermoeid over het voorhoofd en klaagt:

„'t Werk van een dominee is niet gemakkelijk in deze tijd.”

„Een, twee, drie keer met Kerstmis,” begin ik te tellen.

Maar vader schudt het hoofd.

„Ik bedoel in deze tijd van verkilling en afval, Harry. Als ik 's zondags op de preekstoel sta en ik kijk rond, dan vraag ik me af, hoeveel harten er open staan, hoeveel gedachten niet af dwalen naar de boerderijen, naar de stallen, naar de huiselijke beslommeringen.

Ik zie Laurens van 't Grutterserf prompt opstaan na de tussenzang. Hij is bang, dat hij in slaap zal vallen. En toen, hij is dan nog de eerlijkste in het tonen van die angst. De meesten knikkebollen rustig. Toepassing of geen toepassing.”

„Nee vadertje, nu doet u uw gemeente onrecht. U weet, hoe graag ze u horen, hoe ze u op de handen dragen.”

„Ja, het is niet zo'n grote kunst een gemeente wat sentimenteel

te bewegen. Ik denk aan de tekst, die ik voor zondag gekozen heb als adventspreek. — Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop. Indien iemand Mijn stem zal horen en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen.”

„Hè ja,” zeg ik, „een prachtige tekst.”

„Ja Harry, een prachtige tekst. Je denkt misschien aan het symbolische plaatje, dat ik eens zag. Een hutje, omwoekerd door onkruid en een geduldige Jezus, Die klopt. Ik geef je de verzekering, dat ik een beeld op kan hangen, dat menigeen een traan ontlokt. Maar dat is mijn taak niet. Zal ik je voorlezen wat er aan die tekst vooraf gaat?

Een dreigende waarschuwing aan de gemeente der Laodicensen, die ook een waarschuwing inhoudt voor onze Christelijke kerken.” Vader neemt zijn bijbel en leest: „Ik weet uwe werken, dat gij noch koud zijt, noch heet: och, of gij koud waart of heet.

Zo dan, omdat gij lauwwarm zijt en noch koud, noch heet, Ik zal u uit mijn mond spuwen.

En wat verder: Gij weet niet, dat gij zijt ellendig en jammerlijk en arm en blind en naakt. Zo wie Ik liefheb, die bestraf en kastijd Ik. Wees dan ijverig en bekeer u.”

„Maar dat is toch een boodschap aan onkerkelijke mensen!” begin ik.

Vader is opgestaan en heeft mij, bezorgd als hij nu voor me is, in zijn stoel geduwd. Hij gaat naar 't raam en zegt: „Dat is een grote vergissing, Harry. Buiten de kerk is er geen sprake van lauwheid, daar vinden we alleen onbewogen zielen.

Lauw kan iets niet zijn, of het moet in de nabijheid zijn geweest van de warmte. Het zijn de kerkelijken onder ons, er zijn er ook van mijn schapen, die geleefd hebben en nóg leven in de nabijheid van het vuur van de Heilige Geest en ze ontbranden niet. Ze zullen uitgespuwd worden, omdat ze niet koud of niet heet waren.

Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop. Iedere zondag weer klopt Christus, Harry, door de preken, door Zijn Woord.”

Ik ben naast vader gaan staan en kijk samen met hem over de akkers, die troosteloos verlaten liggen in het trieste licht van de donkere dag.

„Vader,” zeg ik en er trilt onrust in mijn stem, „kan het, dat

je het vuur in je hart hebt voelen branden en dat je toch weer lauw geworden bent?"

Vader keert zich naar me toe en neemt mijn hoofd tussen zijn handen. Begrijpt hij, dat dit gesprek mij persoonlijk is gaan raken.... dat ik met spanning zijn antwoord tegemoet zie?

„Als die angst er nog is, kleintje, die angst voor de lauwheid, dan is er nog geen verkilling ten dode toe. Er zijn in het leven van een Christen dagen van psalmen zingen en jubelen.... Maar 't is mij goed, mijn zaligst lot, nabij te wezen bij mijn God — Er zijn ook tijden, dat we Zijn tegenwoordigheid niet zo voelen, dat Zijn schapen wat wegdwalen.

Stel je gerust. God heeft Zijn middelen. God heeft veel middelen. Christus klopt lang.... maar niet altijd met de zachte klopp van dat plaatje. Soms rammeit Hij de deur van ons hart met Zijn waarschuwingen.”

Op de overloop sta ik voor de oude klok en denk aan vaders woorden.

Edith wipt de trap op en steekt haar arm door de mijne.

„Kom naar beneden, Harry. We mogen een hele schotel tulbandresten opeten. Er is er lekker één mislukt.”

Lachend laat ik me weer meenemen naar de keuken en ik knabbel met de kinderen aan het gebak en luister naar de schoolverhalen van Edith en Remmy, die al op het gymnasium in de stad gaan. Wat gaat het leven vlug.

En dan ontwaak ik uit mijn dromerige overpeinzingen, als ik het verhitte gezicht van moeder zie. Ik steek mijn handen uit de mouwen en help haar met het gezellig maken van het huis. Hulst en dennegroen in de kamers.

„Tini Verlaan bij ons op school zegt, dat het werelds is om aan al die dingen mee te doen,” zegt Edith, haar vingers aflikkend.

„Dat kàn werelds gedoe zijn, als het hart onbewogen blijft bij de gedachten aan Bethlehem,” zegt moeder.

„Ziezo,” vervolgt zij, als ze haar oog laat gaan over haar huis, „nu ga ik mijn beste zondagse kleed aantrekken en dan is alles klaar.”

„Zie, alle dingen zijn gereed,” zegt Edith.

Verschrikt kijk ik haar aan.

„Maar Edith,” waarschuw ik.

Dat is de zin, die vader zegt aan het avondmaal, wanneer hij het brood breekt en de drinkbeker heft.

Moeder knikt haar toe.

„Edith mag die zin gebruiken, Harry, als ze dan ook maar precies hetzelfde denkt als vader, wanneer hij ze gebruikt. Alle dingen zijn gereed. Nu is het de vraag, of ons h art z  is, dat Christus er een plaats in kan vinden.”

De telefoon.

„Natuurlijk weer voor Harry.”

Ik schud lachend het hoofd. Eduard moet al lang op weg zijn. Hij zou en passant Cato nog op de trein zetten en moet bijtijds bij Lodewijk zijn.

Hij zou vanmorgen alleen maar de oudjes van het huis bezoeken. De rest neemt zijn vervanger waar.

Och mijn oudjes. Ik bekijk de kerstkaart, die vanmorgen met de post is gekomen. Onder de fikse halen van de zuster-namen, staan de bevende lettertjes van de oudjes: Opoe Teppema, Opoe Kalkman en de anderen. Oude Anne's hand is kennelijk vastgehouden. Ze heeft het schrijven verleerd in haar zorg om de uitzet voor haar kind.

M.h.g. heeft Opoe Teppema onder haar naam gekrabbeld.

„Harry, wil je toch even luisteren?”

„Wedden, dat het toch Eduard is?” grinnikt Remmy.

Maar hij verliest zijn weddenschap. Het is een onbekende stem, die me tegenklinkt. Een mannestem, die blijkbaar niet gewend is te telefoneren, want hij hapert er uit: „Is u.... eh.... is u mevrouw zelf?”

„Het ligt er maar aan, welke mevrouw u bedoelt,” grap ik oogknippend tegen Remmy.

„U spreekt met overste Randwijk.”

Nog onbewust van een onheilstijding luister ik naar zijn stem, die gaandeweg wat rustiger wordt.

„We hebben een droeve tijding voor u.... Er is hier een ongeluk gebeurd.”

„Maar waar.... maar wie....?”

Mijn ontredderde gedachten proberen hem te volgen. Ik probeer te begrijpen wat hij zegt.

„In de nabijheid van het militaire kamp is een ongeluk gebeurd. Er zijn granaten van een vrachtauto gevallen en een andere auto in de nabijheid is verongelukt. Er zijn slachtoffers.... en uw zoon,” zegt de stem,.... „hij is zeer ernstig gewond.”

Moeder is naderbij gekomen, als ze mijn gezicht ziet verstarren in een ontzettende schrik. Zij neemt de telefoon uit mijn slap neerhangende hand.

De two-seater verongelukt. Lodewijk ernstig gewond en Eduard... Eduard....

„Moeder, vraag naar Eduard, vraag naar Eduard, vraag naar Eduard....”

Ik ren naar boven en haal vader en herhaal in mijn wanhoop steeds weer dezelfde woorden.

„Harry, wees kalm. Wat is er?”

„Lodewijk.... Lodewijk....”

Vader gaat langs me heen de trap af. Hij vindt moeder in de kamer. Ze doet niet als ik. Ze uit geen klacht.

„Eduard?” zegt ze en ze strijkt zich over het voorhoofd op de zo vertrouwde manier. „Eduard?.... Wat is er met hem?”

„De verbinding was weg, Harry,” zegt ze en haar stem, kleintjes en hoog als van een kind, doet me denken aan de klachten van de oude Anne.

„Maar Lodewijk.... hij is....” Ze glimlacht wezenloos. „Ernstig gewond.... een granaat, die vlak bij je ontploft.... eerst een waarschuwing.... ernstig gewond.... een granaat, die vlak bij je ontploft....”

Ze likt langs haar droge lippen en glimlacht zielig, alsof 't een onschuldige grap geldt en dan.... en dan.... als ze maar gauw opbellen.... als we maar gauw zeker weten.

„Ze zullen proberen hem te vervoeren....”

Ik pak vaders arm.

„Vader, belt u zelf weer op. Eduard.... Hij was samen met Lodewijk in de two-seater.... ik word gek van angst.”

„Denk om je kindje, Harry,” maant vader zacht.

Dan neemt hij maatregelen. Hij stuurt de schreiende kinderen samen naar de dokter en hij vraagt met beheerste stem verbinding met de plaats, waar het ongeluk gebeurd is. Hij maakt het gesprek dringend, maar het is kerstmis en de lijnen zijn juist door het

ongeluk druk bezet.

En als dan eindelijk de verbinding tot stand komt, blijkt die aangevraagd te zijn door Eduard.

Dan is voor mij alle spanning geweken, maar we hebben zekerheid omtrent Lodewijk. Hij is op slag gedood door die granaat. Lodewijk zat niet in de two-seater, toen het gebeurde. Eduard arriveerde juist na het ongeluk. Hij is nu bezig geneeskundige hulp te verlenen. Er zijn veel slachtoffers en er is weinig hulp.

Vader neemt zelf de boodschap aan, maar ik kan niet meer voldoen aan het dringend verzoek om zelf aan de telefoon te komen. Want door de schok is de geboorte van mijn kindje verhaast en in afschuwelijke pijnen komt mijn jongetje ter wereld. Levenloos.

En wanneer diep in de nacht Eduard's two-seater voor de pastorie stopt, drukt onze oude dorpsdokter hem de hand.

„Het was een dubbeltje op zijn kant, amice, maar als God 't wil, zullen we je vrouw er doorheen halen. U bent er nu zelf om over haar te waken, maar het kindje.... het kindje....”

Eduard knielt bij me neer.

„Mijn arme kleine vrouw,” zegt hij zacht, „mijn arme kleine vrouw.”

„Nu hebben we allebei onze eerstgeborene verloren,” zegt vader en de klank van zijn stem is smartelijk. In zijn eigen gruwelijke verdriet moet hij mij steunen en helpen.

In de hoge koortsen, waarin ik de eerstvolgende dagen lig, doorleef ik de gezelligheid van de eerste dag thuis en mijn schrik daarna steeds weer. Flarden werkelijkheid vermengen zich met jeugdherinneringen.

Ik ben bezig met Elly in de keuken en Lodewijk probeert telkens binnen te dringen om ons baksel te proberen.

„Pas op, Lodewijk,” waarschuw ik, „het is niet heet en niet koud. Maar God zal Zijn wegen wel vinden.”

De klank van mijn eigen stem roept me weer tot de werkelijkheid terug.

„Maar 't is mij goed, mijn zaligst lot.... Nabij te wezen bij mijn God.”

Eduard waakt bij me. Hij houdt mijn handen vast en probeert mij te kalmeren.

Wanneer de koorts wijkt, lig ik stil en wit in mijn bed. Dan ben ik zo moe.... zo moe.... Ik kan alleen nog maar slapen. „Zal ik bidden met je Harry?” vraagt vaders gekwelde stem. Ik schud het hoofd.

Mijn broer weg en mijn jongetje weg. God heeft de poort van mijn hart gerammeid en ik ben niet lauw meer.... ik ben koud en dor en dood geworden.

„Nu moet je een dag alleen blijven met moeder, Harry. Zul je flink zijn?”

Nu gaan ze Lodewijk begraven, denk ik, wanneer ik de two-seater hoor starten. En mijn kindje zal wel onder de grond liggen.

Ik krimp ineem, als ik denk aan het tere kleine lijfje, dat in de harde kleine kist weggedragen is.

Ze hebben alles zo zorgvuldig verborgen gehouden voor me. Ik heb mijn kleine jongetje niet mogen zien. Wanneer het was blijven leven, zou ik het Lodewijk genoemd hebben. Het zou donkere krulletjes gehad hebben en de grote sprekende ogen van Eduard. Tegenover mijn bed hangt het bekende baby-portret, de snoezige rozige slapende bazarbaby.

Schuw kijk ik er naar. Moeder bemerkt mijn blik en neemt de afbeelding weg.

En ze ruimt ook de babykleertjes weg, die ik uit voorzorg meegenomen had.

Wanneer vader en Eduard van Lodewijks begrafenis terugkomen, doen ze alsof ze weg zijn geweest voor een of ander zakelijk uitstapje. Ze wrijven zich de handen en zeggen, dat de kou erg mee is gevallen.

„Vertel me alles,” vraagt moeder schor en haar handen plukken nerveus aan het zakdoekje in haar hand. „Vertel me alles. Hoe zag hij er uit? Hij was toch mijn kind,” vervolgt ze klagelijk, wanneer de mannen weifelen.

„Wij hebben hem niet meer gezien,” zegt vader zacht. „En dat was niet het ergste. Het was de aardse tabernakel, die werd toevertrouwd aan de aarde.”

Eduard vertelt, dat Agnes bij de begrafenis aanwezig was. Ze stond naast de verloofde van Lodewijk en ze steunde haar.

„Oudejaarsdag komt ze hierheen. Ze heeft verlof en ze wil jou

zelf nog een paar dagen verplegen.”

Eduard probeert in zijn stem wat opgewektheid te leggen. Lodewijk is naast de andere slachtoffers met militaire eer begraven. Dat is ook de reden, waarom de begrafenis niet hier heeft plaats gevonden.

Maar er was geen enkele reden, waarom ik mijn kindje niet mee mocht nemen naar ons eigen dorp. Het kerkhof is daar zo dicht bij mijn huis.

Waarom hebben ze het hier begraven?

's Avonds, als het donker wordt, zie ik het dwalen over de naakte velden voor „De Ark.” Het heeft het lange witte nachtponnetje aan, dat ik zelf geborduurd heb in de lange middagen, dat ik over zijn komst droomde.

Ik voelde het toen bewegen en ieder steekje was een feest voor mij.

Ik heb gezien hoe schichtig moeder keek, toen ze het doodshemdje wegnam van het stapeltje kindergoed, voordat ze het allemaal opborg.

De aardse tabernakel, die toevertrouwd werd aan de aarde.

Het klinkt zo mooi en zo geruststellend wanneer het anderen betreft. Maar als je je eigen vlees en bloed moet bergen in het koude graf, dan krijgt het zo'n heel andere betekenis.

Ik wil mijn kindje meenemen naar huis. Hoe zal ik Eduard, hoe zal ik de anderen over kunnen halen het mee te nemen? Zulke dingen zijn toch mogelijk?

Agnes is gekomen. Het verdriet om Lodewijk heeft haar sterk verouderd. Ze omhelst me en we schreien samen om het verlies. Want ik ken haar geheim en ik weet, hoe groot de strijd is geweest voor zij afstand heeft gedaan van mijn broer.”

„Voor zijn bruid is de slag nog erger,” denk ik. „Die mist ook haar toekomstig leven met hem. Voor Agnes waren er geen verwachtingen.”

Maar als op een der eerstvolgende dagen de foto komt van zijn bruid, gehuld in zwarte rouwsluier, bloemen leggend op Lodewijks graf, weet ik dat dit tentoongesteld verdriet niet lang zal duren.

Agnes en ik kijken elkaar aan en ze knikt even tegen me met een weemoedig lachje. We verstaan elkaar zonder woorden.

Met Agnes praat ik ook over mijn kindje.

„Wil jij Eduard vragen, of ik het over mag laten brengen?”
vraag ik.

Ze komt op me toe en slaat haar arm om me heen.

„Zou jij willen sullen met wat daar ligt onder de aarde, Harry?”
Mijn handen liggen leeg en doelloos met de naar boven gekeerde
handpalmen op het kille laken. Mijn lichaam is koortsig en pijnlijk
van het voedsel dat weggewerkt moet worden en dat had moeten
dienen om mijn kindje te laven.

„Je bent nog zo jong, Harry. Je leven ligt nog voor je.”

Even later komt Agnes met de babyplaat en hangt die weer op
zijn plaats.

En de babykleertjes legt ze op de tafel.

„Denk er aan, dat je ze meeneemt in je koffer. Je zult ze in je
leven nog dikwijls nodig hebben.”

Ik richt me op en roep met een stem, schor van ingehouden
tranen: „Neem die kleertjes weg en neem die plaat weg.”

Maar Agnes sluit de deur en laat me alleen met mijn verdriet.
Later komt Eduard en neemt me in zijn armen.

„Harry,” zegt hij, „als je dit niet tegen gaat, dit ziekelijk koesteren
van je verdriet, zul je overspannen raken.”

Vader en moeder komen beurtelings bij mijn bed staan.

„Och mijn kind,” zeggen ze en ze gaan weer weg, als ze mijn
hand even gedrukt hebben.

Het doet me denken aan een voorval uit mijn jeugd. Ik groeide
zo hard en ik moest weken liggen met een hardnekkige bronchitis.
We hadden een dokter, die overmatig bang was voor zijn patiënten.
Hij liet alle kleden en vloerbedekking uit onze slaapkamer weg-
nemen, maar stelde vader en moeder tegelijkertijd gerust. Maat-
regelen nemen uit voorzorg betekende nog niet, dat ik zwakke
longen zou hebben.

En toen kwam Dorus. Dorus, een boerenarbeider, die „belezen”
kon. Hij was niet geroepen door vader of moeder. Hij was uit
zichzelf gekomen en keek alleen maar door het raam van de serre,
waarachter ik lag.

„Dat mèke heit de tering,” zei hij ruw. „Ik heb er me hele familie
an verlore. Vertel mijn maar niks.”

En moeder bracht me met roodbehulde ogen mijn melk en ze

vertelde me, dat ze een vuiltje in haar oog had gekregen. En vader had zeep in zijn ogen gekregen. Maar allebei waren ze ontredderd en drukten mijn hand op deze zelfde wanhopig stille manier en ze zeiden toen ook alleen: „Och mijn kind.” Maar vader en moeder hebben hun binnenkamer, waarin ze samen vluchten naar God. Ze leggen hun handen in die van Christus en ze ervaren Zijn gemeenschap en Zijn troost. Ik heb die gemeenschap ook gekend. Toen ben ik gezegend geworden op een uitzonderlijke manier en ik ben geworden als de rijke jongeling. Mijn rijkdom en mijn geluk had ik gekregen zonder dat ik eerst intens het Koninkrijk Gods had gezocht en het heeft me weggevoerd van Zijn dienst. Ik ben lauw geworden en uitgespuwd. Want ik vind de weg terug niet. Mijn handen vouwen zich tot een gebed en mijn lippen stamelen wat woorden... Ik ben gezonken in grondeloze modder, waar men niet kan staan. Ik ben gekomen in de diepten der wateren en de vloed overstroomt mij. Maar het ergste is, dat ik er zelfs geen behoefte aan heb te bidden: „Ruk mij uit dat slijk en laat mij niet verzinken. Laat mij gered worden uit de diepten der wateren.”

HOOFDSTUK VI

Ik ben weer thuis.

Maar dat huis is leeg en kil geworden als Eleoka.

De zusters hebben schreiend mijn hand gedrukt, de oudjes — voor zover ze mijn verlies konden begrijpen — hebben me beklagd.

Cato heeft nòg een onheilstijding voor me. Onze kleine hond, die ze naar huis had meegenomen, is aan de hondeziekte bezweken. Eduard trekt het zich meer aan dan ik. Al wat moois en liefs is in je leven, wordt immers gevorderd.

Bij het pluchen eendje, dat ik op Cato's kamer verstopt vind en dat vermoedelijk bedoeld was als toekomstig speelgoed voor mijn jongetje, kan ik mijn tranen niet bedwingen.

Ik ben meer in het tehuis bij de oudjes dan in mijn eigen huis. Ik voel me thuis bij hen. Zij immers ook zijn terzijde geschoven door het leven.

Ik geef het Omaatje, dat me de babyschoentjes gaf, haar bezit terug. Ze bergt ze weer in de la en haar tranen lekken op het gebarsten lak.

„Wat moet je een verdriet hebben, mijn kind. Mijn eerstgeborene stierf na een maand.”

Dan legt ze troostend haar bevende hand op mijn arm.

„Maar mijn verdriet is groter. Mijn tweede kind is me ontnomen door het leven. Ach neen, ik beschuldig hem niet. Er zullen wel omstandigheden zijn, die hem verhinderen te schrijven.”

Op een andere keer zit ik met twee oudjes op één van de kamers. Ze tasten voorzichtig naar de omstandigheden, waaronder mijn kindje geboren werd. Ik geef een ontwijkend antwoord, maar dat deert hen niet. Ze willen praten over de manier, waarop hun eigen kinderen ter wereld kwamen.

„Mijn Lotje woog elf pond,” vertelt oma Betje en ze legt een dungezogen pepermunt even terzijde, omdat ze met haar tandeloze mond zo moeilijk kan praten.

De anderen giechelen ongelovig en kijken naar haar verschrompelde lichaam. Maar zij houdt vol: „Het hele dorp liep uit. Je kan me geloven of je wil of niet, 'k heb altijd zulke gofferds van kinderen gehad.”

Ze zwijgt en vist de kleverige pepermunt weer uit haar zakdoek. Ik luister steeds naar haar verhalen en ik erger me niet aan haar eigenaardige gewoonten.

„Van je kleinkinderen houd je nog meer dan van je eigen kinderen,” knikt omoe Teppema. „Ik zou er niet een van kunnen missen.”

„Maar jou kunnen ze wèl missen,” zegt omoe Betje en daarvoor wordt zij door de anderen bestraft.

„Oude mensen en jonge mensen horen niet bij elkaar,” stamelt omoe Teppema haar triest refrein.

Het is goed, dat mijn leven met deze gedoofde levens verweven is. Ze leven als ik in herinnering en zijn zonder verwachting.

Het is goed tussen deze oudjes met hun gezichtjes van vergeeld perkament, die alleen nog maar wachten op het einde.

Altijd weer is daar oude Anne, die druk is met haar uitzet voor Clari. Over haar andere kinderen spreekt ze nooit.

„Je zit toch niet te veel bij de ‚totebelletjes?’”, plaagt Eduard. „Pas op, dat Cato zich niet zo eenzaam gaat voelen, dat ze naar de stad terugvlucht.”

Hij komt vroeg naar huis en haalt me dan weg bij de oudjes. Hij dwingt me tot wandelingen, tot er weer wat kleur op mijn wangen komt. Hij neemt me mee in de two-seater, wanneer hij zijn zieken gaat bezoeken.

Maar op de eerste tocht ontdekt de patiënt, dat ik meegekomen ben met de dokter. Zij dwingt me binnen te komen en haar tiende kindje in mijn armen te nemen. Ik voel het kleine kopje tegen me aan. Mijn handen omsluiten de kleine voetjes met de teentjes als garnaaltjes.

Ik moet ze allemaal zien. Trijntje en Neeltje en Thijs en de anderen. Heel haar rijkdom staat om me heen. Schuw kijken ze me aan en de moeder verschikt hier een dasje en trekt daar een muts recht. Ze snuit een neus en duwt ze dan de deur uit.

„Een hele last,” zegt ze en haar ogen stralen.

Ze smeert beschuiten en doet er muisjes op en wanneer Eduard de baby van me af wil nemen, schudt ze haar hoofd.

„Laat ze het toch even houden, dokter. Dacht u, dat ze geen keind vast kon houden? Ze heeft er een bijkans zelf gehad. Jammer dat dat misging. Maar de ene keer een misse, volgende keer een wisse. De juffer is jong, ik heb er zelf ook verliezertjes tussen.”

„Breng me naar huis,” zeg ik tegen Eduard, als ik weer in de auto zit.

„Neem het haar niet kwalijk, Harry. Ze kunnen het niet helpen, dat ze niet zo fijngevoelig zijn.”

Na die dag ga ik niet meer mee met Eduard.

Soms kook ik soep voor de kraamvrouwen en Eduard is teleurgesteld, als ik ze zelf niet ga brengen.

Zo glijdt de winter langzaam naar het stralendste voorjaar, dat we in jaren gekend hebben.

Ik zit bij mijn oudjes en merk — afgesloten van de wereld — niets van de donkere wolken, die zich zo dreigend samenvakken boven ons landje.

Verloven ingetrokken, lees ik in de courant.

„Voor de zoveelste keer,” spot ik.

Eduard kijkt me bezorgd aan.

„Ik sprak met de militairen, die buiten het dorp liggen. De toestand schijnt nu werkelijk gespannen te zijn.”

„Dan zorgen de diplomaten wel weer, dat een en ander in orde komt.”

Wie zou er aan denken ons kleine landje aan te vallen?

En dan komt de klare meinacht, waarin het gedreun van de vliegtuigen ons wakker maakt. Verre ontploffingen doen ons horen, dat ons land zich verweert in de dodelijke greep van de aanvaller. We zitten in onze nachtkleren bij de radio en luisteren naar de onheilspellende waarschuwingen: parachutisten landen....

We draaien nerveus aan de knoppen en luisteren naar de hysterische Duitse stem, die krijsend motieven aanvoert voor de verraderlijke overval op de lage landen aan de zee.

Eduard's vuisten ballen zich tot de nagels in de handpalmen dringen.

„De onverlaten,” zegt hij, „de onverlaten....”

De storm is over ons land losgebarsten.

HOOFDSTUK VII

Oorlog....

Terwijl Eduard naar het tehuis gaat om de ontwaakte patiënten wat te kalmeren, probeer ik me voor te stellen wat dit betekent voor ons.... oorlog.

De tachtigjarige oorlog, namen en jaartallen komen in je gedachten.

Uitgemeorde steden.... Mechelen.... Zutfen.... Naarden. Oorlog betekende tot nu toe voor je: jaartallen en roem. Vooral roem en eer voor je landje. Je zong er al van op school.

Doorboorden ze onze dijken — Bij 't stijgen van 't gevaar — Wij kistten ze met lijken — Als 't zijn moest tachtig jaar!....

Holland is veilig. Op de film zag je de onoverkomenlijke waterlinie. Holland paraat!

Maar 1914—1918! Hoe ging het met België? Hoe waren de verhalen die toen rondgingen en die je kent bij overlevering? Soldaten die moordden en roofden en plunderden en vrouwen verkrachtten. Je armen vallen verlamd neer.

Oorlog! Je man die tegen de muur gezet wordt als de horden brandschattend langs trekken.

Vlugge stappen over de weg schrikken me op. Een officier, een Hollandse officier, die de tuin inkomt.

„U moet evacuëren,” zegt hij. „Zo spoedig mogelijk. Zeg u ’t ook even in de buurt?”

„Ik zal mijn man halen,” zeg ik. „Er is hier naast ons een tehuis voor ouden van dagen.”

Maar de officier is weggegaan. Hij heeft geen tijd om te confereren.

In de hoek van de kamer snikt Cato luid en onafgebroken en roept om haar moeder.

„Wat kwam die officier hier doen, Harry?”

„Zeggen dat we weg moeten.”

„Waarheen? En de oudjes uit het huis dan?”

Ik haal mijn schouders op. „Hij wilde niet wachten. Hij had zo’n haast.”

Eduard pakt zijn fiets en rijdt in de richting, waarin de officier verdwenen is. Hij keert na een paar minuten weer terug.

„De dwaasheid,” zegt hij. „We moeten evacueren en er is geen vervoermiddel tot onze beschikking. Waar moeten we heen met de oudjes?”

„Laten we toch blijven,” zegt zuster Veka.

„Dat zou ons niet toegestaan worden, zuster. Er is een kans, dat deze huizen uit de weg geruimd moeten worden, omdat ze in de vuurlinie liggen.”

„Maar de overheid moet dan toch zorgen, dat er vervoermateriaal is.”

Eduard lacht medelijddend.

„Wij, in ons kleine landje,” zegt hij, „zijn zo gewend, dat we verzorgd en vertroeteld worden door vadertje Staat. Als we onder de voet gelopen worden, zal er niemand zijn, die zich om ons bekommert. We zullen alleen nog de belangstelling genieten, die het roofdier voor zijn prooi heeft.”

Dan klampt zuster Veka een soldaat op de weg aan. Ze wijst hem op de moeilijkheden van transport. Eduard en ik gaan ook naar buiten. Hij knikt begrijpend. Hij is een sappige Rotterdammer, die van oorlog voeren niet veel afweet.

„Maak maar dat het hele zakie dajijk klaar staat,” zegt hij. „Ik mot straks een zootje vuurwerk wegbrengen en as ik dat afgeleverd heb, breng ik jullie ampesant effe weg. Ze misse me toch niet. 't Hele zakie loopt in de war. As meneer effies een saffie voor me heb. 'k Ben over me zenuwe heen.”

Humor onder deze omstandigheden doet je goed, denk ik. En we gaan wat opgekikkerd naar binnen om de oudjes te helpen. Bevend zitten ze op de randen van hun bedden. We helpen ze in hun kleren, slaan ze hun vale ouderwetse capes om en vertellen hen, dat we hier weg zullen moeten. En dat een auto ons straks komt halen.

Stil en beduusd zitten ze te kijken. Het halfkindse Ootje Coenders huppelt als een dwaas kind in het rond. „We gaan uit rijden, we gaan uit rijden.”

Ouwe Anne trekt zich niets van de zaak aan, ze heeft het te druk met de uitzet.

„De auto?” vraagt ze, „de auto? Nou al? Ik zou toch een week van te voren bericht krijgen.”

„Ze zalle gek zijn. Ze zalle een week van te voren bericht sturen,” zegt het pientere omaatje Sanders. „Gisteren heb ik nog zelf in de courant gelezen, dat Hitler gezegd heb, dat hij ons niet aan zal vallen. Wacht, ik zal de krant halen.”

„Nee, nee, omaatje, kleed je aan en probeer liever nog wat te eten.” Ik deel kroezen melk uit en week er dunne boterhammetjes in om ze te voeren in de tandeloze monden.

„Wat moeten we met de patiënten van de ziekenzaal?” zucht zuster Veka. „Er liggen er drie. Opoe Reinders is half verlamd.”

„Naar buiten brengen op de lange ruststoelen,” adviseert Eduard en hij gaat mee naar boven om behulpzaam te zijn bij het verbedden.

Het is een wonderlijk troepje, dat een poosje later voor de deur van het tehuis bijeen zit.

Over de weg komen meer mensen, die uit hun huizen verdreven werden.

Daar zijn de drie zusters Ravenzwaay, oude vrijstertjes die bijna op geen spreekuur bij Eduard ontbreken. Zij hebben hun poes bij zich en dragen ieder een koffertje en een pan in de hand. Ze zijn zo'n wonderlijk stel, dat je zou moeten lachen als alles niet zo indroevig was.

„Als u de poes terugbrengt, mag u bij ons blijven,” zegt zuster Veka. „U doet er het beest ook nog een plezier mee. Hij haalt zijn kostje voor die paar dagen wel op.”

„Denkt u dan, dat we hier terugkomen?” vraagt één van de oudjes en ze brengt het poesebeest weer terug met haar blijde huppelpasjes.

„We hebben pannen bij ons voor de kogels,” zegt een van de dametjes.

„Voor de kogels?” vraag ik stom verwonderd.

„Ja, tegen de kogels. Kijk zo,” zegt Saartje Ravenzwaay en ze zet de pan omgekeerd op haar hoofd.

Er komen nog meer vluchtelingen. Een renteniertje met zijn vrouw, dat bekend staat om de zorg voor zijn huisje. Geen plaat versierde zijn huis, omdat er geen spijkers in de muur geslagen mochten worden. En nu komt hij jammerend de weg af.

„Als mijn huisje er aangaat,” klaagt hij, „dan heb ik mijn hele leven voor niets gewerkt.”

„We mogen vanavond misschien weer terug, vader,” sust zijn vrouw. „Ik heb mijn melkkokertje klaar staan. We drinken nog een lekker bakje koffie voor we naar bed gaan.”

Een arme ziel, die vlucht in haar verbeelding om te ontkomen aan dit gruwelijke, verdreven te worden van huis en haard en alles wat je lief is.

Daar komt de auto!

De soldaat heeft woord gehouden en slaat de zijkanten van de auto neer.

„k Heb me wage volgelade vol met ouwe wijfies,” zingt hij.

„Vooruit maar, wie zal 't eerste instappen?”

„Eerst de patiënten op de ligstoelen maar.”

De oudjes worden stuk voor stuk in de wagen getild.

Wanneer de vrachtauto half vol is, arriveert er een sergeant, die de soldaat gebiedt de vrouwen weer uit te laden.

„We hebben je wagen nodig, Jansen. Het is oorlog. We kunnen ons niet bekommeren om de burgerbevolking. Die moet zichzelf zien te helpen.”

„Die oorlog zal heus nog wel effe doorgaan zonder me wagen,” snauwt Jansen. „As me eige moeder d'r bij zat, zou 'k ze ook niet in de steek late.”

„Ik rapporteer dit,” zegt de sergeant. „Insubordinatie in oorlogstijd.”

Jansen verwaardigt zich niet hem te antwoorden.

„Laat-ie fijn zijn,” grapt hij, als de sergeant weg is. „Hij rapporteert mijn. Zal ik een dag of wat kwartierarrest krijgen en de bunkertjes an motte dweile. Wat is er meneer? Mot je ook mee? Geef je koffertje maar hier. En u, dames? Ook een enkel reisie? Stap maar in.”

Als er niemand meer op de weg staat, is de auto propvol en dan denk ik er pas aan, dat ik mijn regenmantel over mijn pyama heb aangetrokken en dat ik zelfs geen behoorlijke schoenen aan heb. Hulpeloos kijk ik naar Eduard.

„Ik moet toch wat meenemen. Stel je voor, dat we ons huis niet weervinden.”

„Wij volgen in de two-seater,” zegt Eduard.

„Goed, dan wacht ik hier, tot u d'r ben,” zegt Jansen. „Samen uit, samen thuis. U ben zoveel as de kwakzalver hier en as d'r één van dat zakie wat overkomt, heb ik liever dat er eentje bij is, die z'n vak knijst.”

We gooien hals over kop wat kleren in een koffer en stappen in de two-seater. Cato vouwt zich dubbel in de dicky-sit. Ik werp een laatste weemoedige blik op mijn huis. Zal ik het weerzien? Of zal ik afstand moeten doen van al dit lieve vertrouwde?

„Ziezo, daar gaat-ie dan met onze oude van dage,” grapt Jansen, die onder deze omstandigheden zijn gewicht in goud waard is.

Eer we een kilometer gereden hebben, zijn we al in de vrachtauto van Jansen gepropt. Want dan is er op de weg een Hollandse officier te voorschijn geschoten, die het rode two-seatertje van Eduard gevorderd heeft.

„Dokter of geen dokter, het is oorlog,” zegt hij, als Eduard nog een poging doet zijn bezit te behouden.

Boven onze hoofden horen we de vliegtuigen met hun angst-

aanjagend motorgezoem.

Wanneer er een vliegmaschine laag over ons komt, dreigt er een paniek te ontstaan, maar Jansen keert zich om en stelt zijn passagiers gerust.

„Niks om deining over te maken. Eén van onze eige mesjienes. Die Stuka's, die vliegen zo laag niet, hier.”

Na een kilometer of negen gereden te hebben, durft Jansen ons niet verder weg te brengen. Hij krabt zich achter het oor.

„Oorlog is oorlog,” zegt hij. „Je hebt zelf gehoord, wat dat kwaje jong allemaal tege me zei en 'k heb jullie een dienst wille bewijze. Maar 'k zou toch ook niet kenne verantwoorde, dat me maats helemaal zonder munitie kwamen te zitte. Jullie zitte hier nou in een stad. Nou kom je wel verder.”

Wij begrijpen de situatie en bedanken de soldaat hartelijk.

„Als je in moeilijkheden geraakt, beroep je je maar op dokter Borch van Heeckeren,” zegt Eduard.

Jansen knikt en wuift en rijdt weer terug.

Wij zijn nu op een marktplein en we krijgen van de meelijdende bevolking koffie en brood. Een voerman helpt ons aan een grote overkapte verhuiswagen, waarin we ruimte in overvloed hebben. Hij wil ons wel verder rijden, als we maar weten waarheen we gebracht willen worden. Eduard wendt zich tot de politie, maar die is blijkbaar ook haar hoofd kwijt. Ze heeft geen onderdak en ze wil ons onderbrengen in een school, waar geen kookgelegenheid is.

En dan, als een verlossing, komt het bericht, dat we door kunnen gaan naar een klooster, dat een paar kilometer verder ligt. En daar is gerekend op vluchtelingen.

Dan sjokken we weer verder. De oudjes leunen moe tegen elkaar, oude Anne heeft zelfs haar belangstelling in de uitzet van Clari verloren.

Van de oorlog merken we verder niets. Het renteniertje klaagt, dat ze hem best in zijn huisje hadden kunnen laten.

„Ik ben vergeten het zolderraam dicht te doen,” zegt hij, „en ik heb ook mijn scheerapparaat niet bij me.”

En dan komen we bij het klooster. Er zijn lieve nonnen, die ons helpen met de bagage. Ze verzorgen de oudjes en geven ons te

eten en te drinken.

In de lage sobere eetzaal zit ik en ik kijk op naar het crucifix, dat als enige versiering aan de wand hangt. Stil en zwijgend gaan de nonnetjes langs ons heen. In lange ruisende rokken en hun overhuifde gezichten doen ze hun werk der barmhartigheid. De mannen kunnen 's nachts niet in het klooster blijven. Ze vinden gemakkelijk onderdak nu Nederland zich één grote in nood verkerende familie voelt.

Ik krijg een slaapcel alleen, maar als ik woelend en wentelend op het bed niet in slaap kan komen, buigt zich een zuster over me heen. Zuster Theresia heb ik haar horen noemen. Zij heeft een snoezig jong gezicht. Zij houdt een rozenkrans in haar handen en ik wil me slapend houden om haar niet te storen in haar gebeden, maar ze laat zich niet misleiden. Ze trekt een krukje bij het bed en zet zich naast me neer.

„Hebt u 't moeilijk, mevrouwtje?”

Ze legt haar zachte koele hand troostend op mijn voorhoofd. Het doet mijn kloppende slapen goed.

„Zuster, wat moeten we toch beginnen?”

„Met onze zorgen naar ons Heer vluchten,” zegt ze. „Precies zoals altijd.”

„Soms heb je een gevoel of de weg versperd is,” zeg ik en ik pluk aan de bewerkte houten kralen van haar rozenkrans.

„De weg naar ons Heer is nooit versperd,” zegt ze en ik weet hoe nu haar ogen oplichten in het donker. De bruid, die spreekt over haar Bruidegom.

Ik richt me op en leun op mijn elleboog. Mijn onrust en de onzekerheid drijven me tot openhartigheid.

„Voor u zal die weg nooit versperd zijn. Een leven zonder verleiding buiten de wereld.”

„De wereld volgt een mens, waar hij ook gaat,” zegt ze. „Maar voor u moet de verleiding ook nog niet groot zijn. Pas getrouwd, straks krijgt u kindertjes. Ach, wat zal uw leven dan schoon zijn.” En dan in het nachtelijk uur antwoord ik deze religieuze, die mij vreemd is, met een biecht. Ik vertel haar van Michelle.

Zij knikt. „Een ziel gered voor onze Heer.”

Ik vertel haar van Eduard. Hoe we elkaar vonden na een vrijwillige scheiding en hoe ik nu zelf de weg niet weer kan vinden. Hoe ik me kil en verlaten voel en mijn gebeden opzeg, zonder het gevoel van innige gemeenschap, dat ik vroeger had.

Ik vertel haar van mijn kindje, dat ik niet eens in mijn armen mocht houden.

„Een engeltje voor God,” troost ze.

Wanneer ik uitgesproken ben, steekt ze haar vinger op.

„O, jullie piekeraars. Wat schep je toch een problemen. Bid tot ons Heer en laat dan de rest maar aan Hem over. Geef ieder het zijne en sta af, wat God vraagt.”

Zij legt haar handen om mijn gezicht.

„En zorg dat die ogen altijd zo helder en groot blijven kijken. Dan hebben ze niets te verbergen. En nu ga ik weer weg. Er is vannacht veel te bidden. Voor ons land en voor zovelen, die in nood verkeren. 'k Zal ook bidden voor u.”

Zij stopt me onder. Haar warme zorg heeft me goed gedaan.

Ik kijk op naar het crucifix, zichtbaar in het naar binnen vallende maanlicht. Ik denk over zuster Theresia. Ze verliet huis en haard en familie. Ze deed afstand van alle levensverwachting.

„God heeft mij gezegend met alles, waarvan zij vrijwillig afstand deed,” denk ik.

En toch dwaalde ik weg en ben wrevelig, omdat ik mijn kindje niet mocht houden.

Moe van het denken, slaap ik eindelijk in.

Vier dagen wachten we met elkaar in spanning wat het lot zal zijn van ons kleine landje.

„Here, neem me nou maar weg,” bidt omoe Teppema, als ze hoort dat ons leger gecapituleerd heeft. En we schamen ons onze tranen niet, als we horen dat de Koninklijke familie naar Engeland is uitgeweken en Rotterdam grotendeels in puin ligt.

En toch slaap ik aan de avond van diezelfde dag verkwikt in. Want Eduard is naar het dorp geweest. Onze huizen staan ongedeerd en we mogen er in terugkeren wanneer we dat willen.

De two-seater is weer in Eduard's bezit. Hij stond onbeheerd

zonder benzine achter een boerderij.

„Het is het beste, dat je vanavond met me meegaat, Harry. Dan kunnen we vast het een en ander regelen voor de terugkomst van de oudjes.”

Opgewekt rijden we terug en slapen voor 't eerst weer rustig. Mijn kleine belangen zijn zo veilig gesteld.

Het leger capituleert en de Koningin trekt weg. Goed, maar ons huis staat en we kunnen het weer in bezit nemen.

Van de Duitsers hebben we niet veel te duchten. Er is een Duits soldaat neergeschoten, omdat hij sigaretten eiste zonder betaling. We vertellen elkaar het verhaal triomfantelijk. Geen roof en geen ruwheid. We kunnen gerust wonen in ons dorp.

En dan zijn onze klein-burgerlijke harten weer gelukkig.

Langzamerhand herstellen zich de rust en orde in onze omgeving. Als ik weer bij de oudjes zit en meeleef met hun zorgen, lijken de evacuatie en het verblijf in het klooster een vreemde droom.

Wij merken op ons dorp weinig van de bezetting.

Wanneer zuster Veka en ik een hoffelijke buiging van een officier op de weg met een hoofdafwenden beantwoorden, voelen we ons heldinnen.

Twee brieven komen er, die me ontroeren. Eén is geschreven door de moeder van de poppedokter. Haar zoon is gesneuveld en in het notitieboekje dat op hem gevonden werd, heeft ze ons adres gevonden.

„Jochem had me zoveel van u verteld,” schrijft ze. „Hij was zo'n lieve jongen voor zijn oude moeder. Ik heb mijn winkeltje nu maar gesloten, maar het valt niet mee voor een oude vrouw om een nieuw bestaan te vinden.”

In overleg met zuster Veka halen we het oudje naar het tehuis. Zij zal in de keuken helpen zo lang ze kan en dan als verpleegde behandeld worden.

„Ik wilde dat alle problemen van eenzaamheid en geslagen worden zo gemakkelijk te verhelpen waren,” zucht Eduard.

De tweede brief is van Elly. Het is de laatste, die we vermoedelijk in lange tijd zullen krijgen nu de normale weg Indië - Holland versperd is.

Ze schrijft: „....Gelukkig ben ik weer thuis met mijn kleine meisje.

Het was geen hapje, hoor, zo helemaal alleen met haar te zijn tussen al die vreemden. Voor een oubollig gezellig Hollands praatje zijn ze niet in de wieg gelegd.

Mijn kleine meisje ziet er uit als een wolk en schommelt de hele dag in 't welige groen. Zij heeft een huid als een koffieboon. Ja, dat heb ik voor op jou, Harry. Jij moet straks op de loer liggen als je kroonprins buiten staat en ieder ogenblik je schat naar binnen halen als 't regent.

Overigens is 't maar goed, dat we met z'n drietjes een goede gezondheid genieten. Roelof en ik zijn net als alle jonge moeders en vaders erg benauwd voor onze zuigeling en als zij maar iets abnormaals heeft, bestuderen we urenlang ons geneeskundig handboek om uit te zoeken wat haar kan hinderen.

Maar 't gaat Roelof en mij net als vroeger bij 't determineren van bloemen. Mijn man komt uit op dauwworm en ik op roodvonk. Maar als we dan lezen, dat die hele kleine zuigelingen gewoonlijk geen last hebben van besmettelijke ziekten, sluiten we ons handboek maar en dan vertelt baboe ons, dat ons kindje gestoken is door een mug.

Die muggebeet geeft ons weer angsten voor malaria. Zo gedragen we ons bij een gezonde baby. Je hoeft niet te vragen wat we voor angsten uit zouden staan als 't een miezerig kindje was.

Harry krijgt natuurlijk een wolk van een jongen, die tegen alle wisselingen van 't Hollandse klimaat opgewassen is. O, o, een koninkrijk op 't ogenblik voor een paar ijsbloemen op de ruiten. Zou hij aan 't tobben slaan, dan wacht Eduard zeker achter de deur met zijn medicijnkastje. In dat opzicht kan ik jaloers zijn op jullie...."

In een P.S. onder aan de brief schrijft moeder: „Wat een lieve dappere meid is ze toch. Ze heeft deze brief geschreven, toen ze nog niet wist welke wrede slagen ons getroffen hebben. Vermoedelijk zijn er brieven van ons zoekgeraakt. We hebben met opzet geen telegram gestuurd om de kinderen niet te erg te laten schrikken. Ze zullen toch al veel te verwerken hebben. Gelukkig maar dat we onze Toevlucht kennen. Het zou anders ondraaglijk zijn voor Elly, dit zwijgen van huis.”

Ik wil de brief nog eens herlezen, maar tranen verduisteren mijn ogen. In mijn ontroering knijp ik Elly's brief als een bal in

elkaar.

„Gelukkig maar, dat we onze Toevlucht kennen,” schrijft moeder. Maar in dit ogenblik bedenk ik, dat ik die Toevlucht niet zo erg nodig zou hebben, als ik mijn jongetje had mogen houden. Dan zou het geen kunst geweest zijn om me dapper en moedig en dankbaar door 't leven te slaan.

In diepe ellende buig ik mijn hoofd en probeer ik die gedachten weg te dringen. Ik kan het niet. De woorden, die Elly mij schreef over mijn toekomstige baby, hebben me zo gewond.

Wanneer Eduard thuis komt, lig ik met zenuw hoofdpijn in bed. „Ik geloof, dat je je veel te nerveus maakt over de oorlog,” zegt hij.

Ik knik en houd de brief van moeder enkele dagen weg tot ik me hersteld heb. Tot mijn schande moet ik bekennen, dat er dagen zijn, dat ik niet aan de oorlog denk.

...Ons land zal nooit een Duitse provincie worden....

De stem uit Frankrijk is verstomd en de troepen bij Duinkerken zijn teruggenomen.

We luisteren naar de B.B.C. en klemmen ons vast aan de woorden van Churchill, die ons de uiteindelijke overwinning belooft langs een weg van bloed en tranen. Dat bloed en die tranen, daar merken we op ons dorp niet zo veel van. Het renteniertje en zijn vrouw, die onze vrienden gebleven zijn na de evacuatie, brengen wat eitjes van hun kippen.

„Wat we over hebben, kunt u tegen de winkelprijs meenemen,” zeggen ze en ze voelen zich goede vaderlanders.

„We dachten dat oorlog veel erger was,” zeggen de zusters Ravenzwaay. „We wonen hier trouwens in de nul-gevaren zône. Mijn zuster, die in Rotterdam woont, heeft het veel zwaarder. Iedere nacht wordt er daar gebombardeerd. Neen, hier merken we maar heel weinig van de oorlog.”

Er zijn nog geen gele sterren en geen razzia's. Onze mannen en jongens lopen rustig over straat.

Er zijn krijgsgevangenen die terug komen en bij ons op het dorp overnachten voor ze doorgaan naar het Westen. Ze worden onthaald en toegejuicht en de bezetters laten even — heel even maar — de nagels zien onder hun fluwelen pootjes. „Er is geen reden om een overwonnen leger zo toe te juichen,” zetten ze in de courant.

„Ze eisen de eer voor zichzelf op, de Edel-Germanen,” grappen we tegen elkaar en we weigeren hun plaats te aanvaarden, als ze voor ons opstaan in een openbaar vervoermiddel.

„Ze laten nog met zich sollen ook,” denken we.

En dan komt de ontstellende ontzuivering. De bezetter heeft het gewaagd Nederlanders te fusilleren. We laten elkaar ontroerd de krant zien. Oog om oog — tand om tand.

Er is vermoord in ons kleine landje. We worden wakker. Bloed en tranen over Holland.

De eerste gevaarlijke fase van inslapen tijdens de oorlog is voorbij.

HOOFDSTUK VIII

Maanden verstryken. De vijand gaat minder triomfantelijk zijn weg. Een ezel stoot zich geen twee maal aan dezelfde steen. Het Groot-Duitse Rijk wel. Het schept voor de tweede maal zijn noodlottige front.

Wij juichen en maken onze laatste thee op ter viering van dit feit. Zoals we bij de vlucht van Hess onze laatste koffie opgemaakt hebben. De oorlog zal nu vlug gedaan zijn. Teken van verval bij de gehate bezetter.

Als ik mijn eieren ga halen, bespreek ik met het renteniertje de kansen van de oorlog. Churchill kan de zaak nog zo donker bezien, hij gelooft dat zijn eigen kijk op de oorlog beter is. De oorlog duurt niet lang meer.

„Dan hadden we die onderduiker wel voor een paar maanden in huis kunnen nemen,” troeft zijn vrouw. „Hij zit daar op die boerderij van Derksen ook zo veilig niet.”

De dames Ravenzwaay trekken me op een dag naar binnen en laten me de Jodenjongen zien, die ze tot aan het eind van de oorlog vertroetelen willen. Ze tonen me de geheime bergplaats en de alarmbel en huilen tranen met tuiten als de jongen een week later uit hun huis wordt gesleept.

„De ezels, de roddelaars,” raast Eduard en hij weigert ieder verzoek om een onderduiker te herbergen.

„'t Is toch geen angst?” plaag ik.

„Angst?” hoont Eduard en in zijn ogen flikkert het onheilspellend.

Eigenlijk zou ik willen, dat hij wat meer daadwerkelijk aan het verzet deelnam.

En dan staat daar op een morgen de doofstomme hulp van de tuinman. Fris, groot en blozend harkt hij tuinen bij en bindt hij bloemen op.

De oudjes, blij met ieder nieuw object dat binnen hun horizon komt, bekijken hem aandachtig.

„Erg voorzichtig is hij niet,” verklappen ze aan zuster Veka. „Hij trapt zo maar op de rozen.”

„Laat hem maar, hij is toch doof.”

„Maar hij is niet blind,” zegt omoe Teppema, „en hij verkwist het water als hij spreekt.”

„Is hij niet op een doofstommenschool geweest?” pols ik Eduard.

„Ik heb andere doven gekend, die zich vrij goed verstaanbaar wisten te maken.”

En dan op een keer, als ik op de tuinbank zit te lezen, hoor ik hem duidelijk een Engelse verwensing uiten. Hij gooit met een woedend gebaar een stekelige roos weg en kijkt schichtig naar me om. Maar ik kijk aandachtig, hoewel met een rode kleur, in mijn boek.

Terwille van Cato, terwille van de oudjes mag ik niet verraden wat me als met een bliksemslag duidelijk is geworden. Een dodelijke angst benauwt me. De een of ander heeft deze vreemde bij ons onder laten duiken. Ik heb pas nog een proces gevolgd van een boer, die ter dood veroordeeld werd, omdat hij zijn hoofddekseel had geleend aan een Engelse piloot. Eduard is in direct gevaar, want hij is hier verantwoordelijk.

Wanneer Eduard van zijn tamme middagrit thuis komt, ziet hij onmiddellijk hoe nerveus ik ben.

„Is er wat gebroken of iets aangebrand?” plaagt hij.

„Eduard, die doofstomme tuinman, hij scheldt in 't Engels,” kreun ik.

En dan barst Eduard uit in zo'n bevrijdende schaterlach, dat ik pruilend glimlach. Hij gaat in een diepe fauteuil zitten en trekt me naar zich toe, of ik een klein meisje ben.

„Harry, kun je zwijgen als... als...”

„Als de dames Ravezwaaay,” zeg ik ondeugend.

Hij kijkt plotseling heel ernstig.

„Je hebt me begrepen,” zegt hij. „Niemand dan zuster Veka en jij en ik weten nu, dat er iets met die tuinman niet in de haak is.”

„Als hij weer zulke ruwe dingen in 't Engels roept, zullen al de oudjes er zich mee bemoeien,” waarschuw ik.

Eduard grijpt me bij de polsen.

„Harry, ik moet je overigens waarschuwen het gevaar niet te onderschatten. Als de zaak uitlekte, zou het funest zijn voor ons allemaal, om van de persoon in kwestie maar niet te spreken.”

„Is hij een verongelukte piloot?”

„Hij is een gedropte Engelse agent. Hij blijft hier niet lang. Ik ben blij, dat jij 't nu weet. We kunnen de arme hals nu wat gezelligheid bezorgen.”

„En Cato?”

„Cato lozen we voor een paar dagen naar haar moeder,” zegt Eduard.

Hij voelt haar ongevraagd de pols en laat haar de tong uitsteken.

„Je bent een beetje overwerkt, meisje. Mijn vrouw moet zich maar eens alleen zien te redden een paar dagen en jij gaat naar je moeder.”

„Maar ik voel me goed,” zegt Cato.

„De verschijnselen komen wel na mijn diagnose,” glimlacht Eduard en hij knipoogt tegen me.

Wanneer Cato verdwenen is, beleef ik heerlijke dagen. Onze pseudo-tuinman Douglas brengt nu zijn vrije tijd in onze huiskamer door. Hij heeft een weergaloos gevoel voor humor en we genieten van het avontuurlijke verhaal van zijn dropping.

Het lijkt meer op een gezellige logeerpartij dan op een spannend avontuur.

Tot Eduard thuis komt en aan alle gezelligheid een einde maakt door te zeggen, dat er gevaar dreigt. Douglas moet in zijn schuilplaats blijven en binnen een paar dagen vertrekken. Over enkele dagen is er een razzia gesignaleerd in het dorp.

„Maar hoe zal hij nu ons huis verlaten? Stel je voor, dat we in de gaten gehouden worden,” ril ik en mijn hart klopt van angst.

„Waar is zijn schuilplaats?”

„Die vinden ze niet,” sust Eduard. „We hebben trouwens nog enkele dagen de tijd. Ik wacht op instructies.”

En dan sterft omoe Teppema en haar begrafenis redt ons op een prachtige manier uit de verlegenheid. In het eerste volgrijtuig — we houden de oudjes weg van de ramen — stappen Eduard en Douglas. Douglas, keurig in 't zwart, houdt zijn hoge hoed in de hand, omdat we geen passend exemplaar voor hem hebben kunnen krijgen.

Zuster Veka en ik stappen in het tweede rijtuig. We zijn allebei stemmig in het zwart.

Een voorbijgaand Duits militair salueert eerbiedig, maar ik ben te veel in spanning om de humor van 't geval uit te buiten.

Stapvoets gaan we achter de lijkwagen aan. De begraafplaats hebben we ver af gekozen. We bewijzen omoe Teppema de laatste eer en dan bergt Douglas zijn gelegenheidshoed in een meegebrachte doos en zet in de doodgraverswoning een eigenwijs bolhoedje op.

Daarna gaan de anderen naar huis terug, terwijl Douglas en ik samen in een rijtuig, dat ons naar de bushalte brengt, stappen en daar wachten we stil en zwijgend, zoals het behoort voor een echtpaar, dat naar een begrafenis is geweest.

We hopen, dat de argwaan van een eventuele verspieder misleid zal worden door mijn zwarte kleren en Douglas' meegesleepte hoge hoed. We komen zo kennelijk van een begrafenis.

Er doen zich geen onaangename incidenten voor. Alleen moet ik in het lokaaltreintje, waarin we na de busrit belanden, luisteren naar de beschrijving van een eindeloze rij sterfgevallen, omdat Douglas' hoed de belangstelling van een zorgelijk burgervrouwetje heeft gaande gemaakt.

Hadden we er eentje ver in de familie weg moeten brengen? Of was het eigen vlees en bloed?

De vraag is slechts een voorwendsel om eigen verhalen te luchten. Er passeren heel wat neven en nichten de revue, die lange ziekbedden gehad hebben of gestorven zijn aan ongevallen. Het vrouwetje moet mijn echtgenoot wel bijzonder nors en zwijgend gevonden hebben.

Ik heradem, wanneer ik Douglas overgedragen heb aan mijn onbekende partner, die mijn vriend de hand drukt en mij omhelst om dan weer even teer afscheid van mij te nemen.

„Het was een avontuur pittig als champagne, als het eenmaal achter de rug is,” zeg ik als ik thuis kom.

Eduard sluit me in zijn armen en zegt: „O Harry, ik laat je nooit weer gaan voor zo'n karwei. Je begrijpt niet wat een vreselijke middag ik gehad heb. Ik heb heus liever, dat je je verder afzijdig houdt van illegaal werk.”

„Dat heb je liever niet,” zeg ik en we lachen zorgeloos als kinderen.

Het huis wordt werkelijk bezocht door de Gestapo, maar we krijgen niet de indruk, dat ze hier iemand denken te vinden. Ze controleren de persoonsbewijzen en vinden Eduard een „nette” kerel en denken er niet aan ons huis te doorzoeken.

„Die moeten we nog een poosje houden,” grinnikt Eduard.

„Ik geloof niet dat ik veel kwaad bij die lui kan doen.”

„We kunnen best een onderduiker bergen,” vind ik. „Het hoeft toch niet direct zo'n gevaarlijke te zijn.”

Eduard legt zijn vinger tegen de lippen.

„Onze tong is onze grootste vijand,” zegt hij. „Ik houd niet van onderduikers, met wie langs de deur wordt geleurd en van wie iedere dorping je kan vertellen, waar hij gebleven is.”

En dan, op een avond, komt een onderduikster opdagen, met wie niet „geleurd” wordt. Zij staat voor de deur op een stormachtige avond, als de regen tegen de ruiten striemt en je er geen hond op uit zou sturen.

Er wordt op de achterdeur geklopt en we kijken elkaar verschrikt aan. We denken aan een onverwachte inval, maar het kloppen herhaalt zich te zwak om gebiedend te kunnen zijn.

Eduard gaat naar de achterdeur en ik volg hem. We zijn zo beduusd dat we het licht onverduisterd naar buiten laten stralen. „Uit dat licht!.... Uit!....,” kermt de vrouw, die aan de deur staat. „Och, laat me binnen.”

Druipend en doorweekt als ze is, staat ze daar en we horen een klagelijk geschrei.

En dan pas herken ik in de vluchteling Ingrid.

„Ik mocht komen als ik u nodig had,” zegt ze toonloos. „Ik mocht komen.”

Ze wil verder praten, maar haar stem is schor en zwak. We brengen haar droge kleren en laten haar het kindje verzorgen. In taft gewikkeld heeft ze een verschoning bij zich.

We halen uit het tehuis een bord soep en een busje melk voor de baby. En dan bij de haard is ze in staat haar triest verhaal te beginnen.

Zoals wij reeds wisten is zij een Jodin. Ze was niet wettig gehuwd, dus de verzachtende bepalingen van het gemengde Jodenhuwelijk golden niet voor haar. Goed bezien had dat de positie van haar man nog meer bemoeilijkt en het was ook niet te verwonderen geweest, dat ze hem als gijzelaar gevangen genomen hadden, toen er een sabotage-geval aan het licht was gekomen.

Zij was onmiddellijk ondergedoken bij een cliënt van haar man. Marijke, hun dochttertje, was op een boerderij ondergebracht. Haar bevalling had voor de deur gestaan toen ze onderdook, maar de mensen hadden haar liefderijk verpleegd. Ze waren goed voor haar geweest en hadden zich erg gehecht aan het kindje.

En nu.... plotseling was er een waarschuwing gekomen, dat de Duitsers er de lucht van hadden gekregen, waar ze zich verborgen hield. Een schuilplaats was er niet in het huis.

Ze had haar beschermers niet in moeilijkheden willen brengen en was op weg gegaan om een beroep op ons te doen. Haar verzorgers hadden haar nog naar de trein gebracht. Het weer was gunstig geweest. Maar hier in 't dorp was ze aangekomen, toen de duisternis gevallen was. Ze was gaan dwalen en had de weg niet durven vragen.

Ten einde raad had ze iemand aangeklampt en gezegd, dat haar kindje ziek was en dat ze een dokter zocht.

„Zo ben ik hier gekomen en....”

„Luister eens,” zeg ik, mijn vinger opstekend.

Boven het gehuil van de storm klinkt het motorgeronk van de Tommy's.

„Ze deinzen zelfs voor dit weer niet terug,” zeg ik trots.

Ingrid buigt het hoofd en als ze me aankijkt, zijn er tranen in haar ogen.

„Wie rondgezworven heeft als ik, opgejaagd en zonder tehuis,

gunt zelfs dit vreselijke niet aan zijn vijanden. De ongelukkige bewoners van de vijandelijke gebieden worden beroofd van alles wat waarde geeft aan het leven. Veel vrouwen en kinderen zijn even angstig als wij," zegt ze zacht. „God geve, dat er aan deze gruwel spoedig een einde komt.”

Wij in ons dorp leven in de nul-gevarenozône. De dorpelingen zijn niet bang.

Wij luisteren rustig naar de overtrekkende zwermen machines. Wij pochen op onze overmoed tegen de stadsmensen, die bij ons logeren en die wit om de neus worden, als er een machine in de buurt is.

„Hier hoef je niet bang te zijn," zeggen we. „Hier is de nul-gevarenozône.”

En dan op een nacht gebeurt er iets in de lucht. Een kleinigheid maar. Een piloot, die zich vergist of een bommenwerper, die aangevallen wordt. Wie zal 't zeggen?

Een oorverdovende slag.... Eduard gaat er op uit en komt met een onheilstijding terug. Het huisje van de rentenier is getroffen. Hij en zijn vrouw zijn beide omgekomen.

In het heldere licht van een vriesmorgen staan we bij de bomkrater. Het huisje is niet alleen getrôffen. Het is weggevaagd van de aarde. Mèt zijn bewoners, die niet meer te vinden zijn.

„Dus dat kan in een seconde gebeuren?" denk ik en ik kijk naar een bruin peau de suède kussen, dat wiegt boven op een denneboom. Dat kussen herken ik. Het lag altijd op een stoel in de salon.

„Nee, nee, voorzichtig, Johan, niet met je rug tegen de kussens leunen. Ze moeten langer mee dan vandaag.”

Wollig kapok puilt uit een gapende wond. Wat modderwater in een bomkrater en wat verspreide rommel.

Ik raap een notitieboekje op, dat enkele tientallen meters verder op de weg ligt.

Huishoudboekje van J. Pietersen. Pro memorie: schoenen laten maken en het lek in het dak na laten kijken.

J. Pietersen; rentenier, die geen fout aan zijn huisje duldde.

Een verdwaalde bom, een achteloze grap van een jonge vliegenier?

Ach wie zal 't zeggen?

En wij op het dorp drentelen langs de gapende krater en steken luisterend het hoofd op, als er weer machines komen.

We beginnen te praten over schuilkelders en luchtalarm. Dood en verderf hebben ons aangegrijnsd in de nul-gevarenszone.

De zorg voor Ingrid's kindje neemt ons in beslag. Het is ernstig ziek geworden na de nacht, waarin Ingrid naar ons toe vluchtte. De oogjes staan zo oudemannetjes-achtig groot in het witte gezichtje.

Het huilt zelden en het is niet lastig, maar het ziet er kwijnend uit. „Als we maar voldoende middelen tot onze beschikking hadden,” zucht Eduard. „Als we het goede voedsel maar hadden.”

Ingrid's kindje heet Iwan. De naam roept visioenen op van berenmutsen en pelsen en rinkelende sabels.

Op een morgen krijgt Eduard een tip, dat er van het Rode Kruis uit Zweden een zending is aangekomen. Gecondenseerde melk en pappreparaten.

In de two-seater gaat Eduard er op uit. Ingrid en ik wachten en waken bij het zacht kreunende kindje.

We herademen wanneer Eduard thuis komt en zijn buit uitpakt. „Ik heb er hard voor moeten vechten,” zegt hij. „Maar er is voldoende om onze Iwan over alle narigheid heen te helpen.”

Eduard regelt zelf van dag tot dag de voeding. Langzaam bloeit Iwan op. Er komt kleur op zijn wangetjes en Ingrid straalt als ze zijn eerste glimlach opvangt.

Cato, die nu ingewijd is, raakt niet uitgepraat over onze baby. „Ik durf best met hem te gaan wandelen,” zegt ze uitdagend en ik zie aan haar ogen, dat ze visioenen heeft van roomblanke wagens met dikke vachten.

Ze zou echter nooit de kans krijgen Iwan uit de handen van Ingrid te krijgen, want nooit heb ik een moeder zo jaloers haar kind zien bewaken als Ingrid. Eduard is de enige, die de zorg voor het kind met haar mag delen.

Het deert me niet. Ik voel weinig behoefte het kind in mijn armen te nemen. Voor het kwijnende kindje deelde ik graag de zorg met de anderen. Ik warmde met toewijding zijn kruikjes en zorgde voor droge verwarmde luiers.

De bloeiende kraaiende baby brengt onrust in mijn leven. Ik ben bang voor hem. Hij herinnert me aan mijn eigen kindje, dat ik niet mocht houden. Hij wakkert de vrees aan in mijn hart, dat ik kinderloos zal blijven nu de tijden voorbij gaan en geen nieuw leven zich aanmeldt.

Met een bloedend hart heb ik op verlangen van Eduard de baby-uitzet van mijn kindje voor Iwan gegeven. Heel de doos, gevuld met witte zachte wol en fijne batisten kleertjes, die ik zelf geborduurd had en omsponnen met mijn fantasieën, heb ik voor Ingrid neergezet.

„O Harry,” zei ze, „wat lief dat je me dat geven wilt.”

Maar in mijn hart broeide een jaloerse afgunst.

Doch nooit heb ik het heimwee naar mijn eigen jongetje zo sterk gevoeld als op de dag, dat de kleine Iwan een jaar werd. Ik kwam 's morgens beneden en het tafreeltje in de serre deed me mijn gemis zo schrijnend gevoelen.

Eduard hief Iwan hoog boven zijn hoofd en het kind kraaide het uit van plezier. Zijn kleine handen graaiden naar zijn kuif. En Ingrid stond er naast en waarschuwde lachend, dat dokter toch voorzichtig moest zijn en ze strekte haar handen uit om haar schat terug te ontvangen.

Ik stampvoette van plotselinge drift en zei, dat ze onvoorzichtig waren om zo uitgelaten te doen vlak voor 't raam. Er konden oudjes in de tuin zijn.

„Maar Harry,” zei Eduard, „nu zie jij beren op de weg. De oudjes blijven met de kolenschaarste lang in bed en wie zou er zo onverwacht achter het huis verschijnen?”

„Harry heeft gelijk,” zei Ingrid zacht. „We mogen haar en onszelf niet nodeloos in gevaar brengen.”

Zwijgend gingen we aan tafel. Na het ontbijt feliciteerde ik Ingrid vluchtig en pas tegen de avond kwam ik er toe het wollen eendje naar Iwan te brengen. En ik voelde me diep ongelukkig, want ik weet nu, dat al het verlangen in me weer levend is geworden en mijn hart gevuld is met een knagende jaloezie.

„Al de zorg en liefde voor Iwan zijn ontstolen aan mijn eigen kindje,” denk ik onredelijk.

„Is ons jongetje nog wel eens in je gedachten?” vraag ik Eduard en er is bitterheid in mijn stem.

„Harry, wat een vraag.”

„Denk je er nooit eens aan hoe hard het is, dat je dit kindje in 't leven hebt kunnen houden en dat ons eigen jongetje...”

's Middags ga ik nu weer geregeld naar de oudjes.

„Als u hier toch is, ga ik nog even van Iwan genieten,” zegt zuster Veka. „Hij is zo vlug als water. We zullen op moeten passen als hij groter wordt.’

„We zullen op moeten passen,” zeg ik honend. „Wie past er nu op? Wie denkt er aan de veiligheid van mijn huis? Het kind zal ons allemaal nog in 't verderf storten.”

En dan, na een nacht van vertwijfeld eenzaam woelen, omdat Eduard weggeroepen is naar een patiënt, komt voor 't eerst de giftige gedachte in me op, dat ik de kleine Iwan niet langer om me heen hoef te dulden. Hij kan toch onder worden gebracht in een ander huis. Aan deze onrust zal ik ten onder gaan. Ik kan dit vreemde kind niet zien in Eduard's armen, naast de vrouw die uiteindelijk rijker is dan ik.

Wanneer ik die gedachte eenmaal toegelaten heb, wordt ze mij tot een obsessie. Dag en nacht denk ik er over, hoe ik het in zal kleden om Iwan naar een ander huis te sturen.

„Er zijn zoveel moeders die gescheiden leven van hun kinderen,” denk ik.

Eduard maakt zich ernstig bezorgd over me en als ik in de spiegel kijk, begrijp ik zijn bezorgdheid. Mijn wangen zijn ingevallen en bleek en mijn ogen staan somber.

„Ik herken je niet meer, Harry. Ga eens naar „De Ark”,” zegt Eduard.

En dan op een nacht snik ik tegen mijn man mijn leugenachtige biecht uit.

„Ik heb geen minuut meer rust in mijn eigen huis, omdat Ingrid er is met het kind. En we hebben niet eens een goede schuilplaats,” klaag ik. „Ze zullen jou meenemen als ze Joodse onderduikers vinden.”

Joodse onderduikers.... Hard en koud striemen de woorden Ingrid en haar kindje.

„Ssst,” zegt Eduard, „Ingrid zal ons horen. Als er gevaar dreigt, is er toch een schuilplaats in het Huis.”

„Làåt Ingrid ons horen. Ik wil niet langer als op een vulkaan leven. Iwan moet hier weg. Iedereen die aan de deur komt, kan hem horen. Er is niemand die daar op let. En jij, die eerst nog wel zo bang was voor het geroddel via de voordeur.”

„En jij die een Engelse piloot wegbracht en je leven riskeerde,” zegt Eduard. „Harry, ik weet maar één uitleg voor je angst. Je bent overspannen.”

„Ja,” zeg ik, „en ik zal nog gek worden van angst. Als ik dag in, dat uit moet vrezen voor een overval.”

„Maar wat wil je dan? Moeten we Ingrid op straat zetten met haar kind?”

„Ik wil dat er een veiliger tehuis wordt gezocht voor Iwan.”

„Dat zal Ingrid niet willen. Ze is ook al gescheiden van haar man en Marijke.”

„Ingrid zal toestemmen als ze ziet, dat het in 't belang van Iwan is.”

„Maar Harry, waar vinden we zo gauw een tehuis voor de kleine jongen?”

„De mensen waar ze vroeger in huis is geweest,” zeg ik iets te vlug. „Die huiszoeking waarvoor Ingrid vluchtte, is nooit gekomen. Die vrouw komt iedere maand naar het kind kijken. Ze wil hem graag terug hebben.”

„Je hebt de zaken goed overdacht,” zegt Eduard en er ligt een verwijt in zijn stem.

We zwijgen verder, maar geen van ons beiden kan de slaap meer vatten. O, ik weet dat een kleinzielige jaloezie me tot deze misdadige leugen gebracht heeft, maar ik kan me niet verzetten. Ik weet, dat ik zondig, bewust zondig, maar ik bid niet om van deze zware zonde verlost te worden.

Want bovenal heerst in mijn ziel de jaloezie, die mijn leven vergiftigd heeft. Heeft Ingrid iets gemerkt van het probleem dat gerezen is? Stil en schuw zit ze aan de ontbijttafel. Iwan legt onbevangen zijn handje op mijn arm.

„Zo,” zegt hij en hij wijst op me en fronst op een grappige manier zijn wenkbrauwen.

Wanneer ik het handje bedek met mijn bevende hand, voel ik me een Judas.

„Ik kæn niet anders, ik kan niet anders,” kreunt het in me.

Wanneer ik 's avonds terugkeer van mijn bezoek aan de oudjes, heeft Eduard blijkbaar met Ingrid gesproken. Ze verlaat de kamer met roodbehuilde ogen, als ik binnen kom en neemt Iwan mee.

„Ingrid billijkt je angst, Harry. Het is voor haar onmenselijk hard om Iwan te moeten missen, maar ze heeft geen keus.”

„Ik zal zelf gaan zien, waar Iwan komt. En we zullen zijn nieuwe pleegouders geld geven om hem te verzorgen. En we zullen een veilige schuilplaats voor hem laten maken.”

Druk, al te druk praat ik om de stem van mijn geweten tot zwijgen te brengen. De stem, die me toesist: leugenaarster, egoïste. Vlak voor kerstmis brengen we Iwan in onze two-seater weg. Dat is de veiligste manier. Eduard zal bij aanhouding kunnen zeggen, dat hij een patiëntje naar het ziekenhuis brengt.

Het afscheid tussen Ingrid en haar kind is hartverscheurend. Ik hoor dit later van Cato, want ik wilde er niet bij zijn.

Zijn nieuwe pleegmoeder is opgetogen.

„Och mijn kleine kereltje, wat zal ik goed voor jou zorgen,” zegt ze.

Iwan, die intuïtief begrijpt, wat hem bedreigt, laat zich geen ogenblik afleiden. Hij volgt ons met zijn grote zwarte kijkers en als we de trap afgaan, horen we zijn klagelijk geschrei.

Ik kijk van terzijde naar het sombere gezicht van Eduard. Zal deze trieste geschiedenis geen scheiding brengen tussen hem en mij?

Maar wanneer we terug zijn in het dorp, slaat hij — voor we uitstappen — zijn arm om me heen.

„Als jij nu maar weer de oude wordt, nu je je angst kwijt bent,” zegt hij zacht.

....De liefde die alle dingen gelooft....

HOOFDSTUK IX

Mea Culpa....

Stil en wit gaat Ingrid door mijn huis. Een herinnering aan mijn schuld.

Ze heeft voorgesteld in het Huis te gaan wonen om mij van alle vrees te bevrijden, maar ik heb me gehaast te zeggen, dat zij allèen mij geen angst bezorgde. Overigens doe ik alles om mijn geweten tot zwijgen te brengen. Ik ga iedere week naar de stad en breng de pleegouders van Iwan extra voeding. En thuis gekomen doe ik Ingrid verhalen over haar kind.

„Hij stapt al zo dapper en hij is al helemaal gewond. Hij kent mij ternauwernood meer.”

Eens, als ik na mijn terugkomst midden in een verhaal ben, onderbreekt Ingrid me en zegt met grote starende ogen: „Als ik hem mag houden.... hem en mijn man en mijn kleine meid, dan.... Jullie trachten mij nooit over te halen tot jullie geloof. Maar als ze gespaard worden alle drie, dan zal ik geloven, dat.... dan zal ik jullie geloof onderzoeken....”

Mijn waarschuwing heb ik al op de lippen. Onze God is geen God, die gepaaid wil worden met beloften....

Maar ik zwijg beschaamd. Wat voor recht heb ik, die zo zwaar gezondigd heb tegen mijn God, en tegen deze vrouw, haar te bestraffen om een verkeerde opvatting van mijn geloof?

Ik bid sedert lang alleen maar het Onze Vader. Het allervolmaakste gebed, maar waarbij je gedachten zo ver weg kunnen vluchten, dat het waardeloos wordt.

Het bericht, dat de volgende dag komt, is als een spotlach van God tegenover Ingrid's beloften.

Haar man gefusilleerd als repressaille voor sabotagehandelingen van anderen.

Ingrid leest het zelf in het avondblad. Zij huilt niet en kijkt ons aan met ogen als van een gewond dier.

Ik omhels haar, maar laat huiverend mijn armen slap neervallen. Ik heb immers geen recht haar te troosten.

Mijn zonden klagen me in de volgende dagen meer aan dan ooit. Rusteloos zoek ik afleiding, die ik echter nergens vind.

Ik neem me voor Eduard alles te vertellen. Hij zal een oplossing vinden. Maar wanneer ik bij hem ben, durf ik niet.

„Ik ben bang, dat Ingrid hieraan ten gronde gaat,” zegt Eduard. „Als ze zich maar wilde uiten. Ze is mij te stil. Ze wil alles maar alleen verwerken.”

Dan leg ik mijn hand op Eduard's arm.

„Denk je, dat het Ingrid zou helpen als ze haar kinderen bij zich heeft?”

„Dat zou haar kunnen redden, denk ik,” knikt Eduard. „Je bent een dappere vrouw om dat voor te stellen. Je zou even, heel even, moedig zijn, maar je angsten zouden terugkomen.”

„Laten we Iwan dan terug halen voor een week, voor twee weken.” Wanneer hij hier in huis is, zal ik kunnen zeggen, dat ik mijn angst overwonnen heb, bedenk ik listig en dan zal het geen argwaan wekken.

„Hoe zou het transport moeten gebeuren?”

„We doen weer, of het een ziek kindje is, dat vervoerd moet worden naar een ziekeninrichting. Heerlijk dat je dokter bent. Je maakt desnoods een tussenlanding in een ziekenhuis. Daar zijn ze allemaal „goed”.”

„We zullen het proberen.”

Die dag doe ik voor 't eerst in lange tijd zingende mijn werk. Ik neem me voor om later alles eerlijk aan Eduard te biechten. Later, wanneer alles weer normaal is.

„O jij kleine jaloerse dwaas,” zal hij zeggen. „Maar je hebt gelukkig alles ter elfder ure weer goed gemaakt door de moeder haar kind terug te geven.”

„Ik geloof heus, dat je zelf ook weer opleeft, nu het kind terug komt,” zegt Eduard.

„Ssst,” zeg ik en ik wijs op de kamerdeur, waarachter Ingrid is. „Ze mag niets weten van de verrassing. Zij heeft ook de roggetaart, versierd met stroop, niet gezien, die zuster Veka en ik hebben gemaakt ter ere van Iwans komst.”

En dan, wanneer ik klaar sta om met Eduard het huis te verlaten, wankelt een vrouwengestalte om ons huis heen.

„Eentje die kiespijn heeft,” lacht Cato. „Dan doen ze altijd zo gek. Ik zal haar wel wegsturen met een paar asperientjes.”

Maar de slepende voetstappen komen, geleid door Cato's vlugge voeten, naar de keukendeur.

„Het is moeke Mina,” kondigt Cato aan. „Ze wil niets tegen mij zeggen.”

Moeke Mina, Iwans pleegmoeder. Als we haar zo zien, begrijpen we dat er nieuw onheil over Ingrid's hoofd gekomen is. Ik trek

de gangdeur dicht.

Ingrid is in de voorkamer. Ze mag er niets van merken, als er iets is met Iwan. Als hij ziek is, zullen we er direct heen gaan. Dan strompelt moeke Mina de keuken binnen en valt neer op een stoel.

„...Iwan is weggehaald.... Hij riep nog om me.... O, de onverlaten....”

Haar stem wordt harder, krijst.... Eduard tracht haar te kalmeren.

„Denk om zijn moeder. Stil dan toch.”

Ik leun bleek en zwijgend tegen het aanrecht.

„Nu is er voor mij geen uitkomst meer....,” denk ik. „Nu heb ik het leven van Ingrid zo grondig en zo onherstelbaar vernietigd. Er is geen terugweg meer mogelijk.”

Moeke Mina vertelt, wanneer ze gekalmeerd is, wat er precies gebeurd is. De vorige avond was er gebeld omstreeks tien uur en toen was er een Hollandse politieagent de trap op gekomen.

„Jullie verbergt hier een Jodenkind,” had hij gezegd. „Ik kom het halen in opdracht van de Duitsers.”

Moeke Mina had heftig ontkend, dat ze iets te verbergen had, maar de kerel had brutaalweg het huis doorzocht en hij had Iwan gevonden. Zij had de agent bezworen het kind te laten waar het was.

„Je bent toch een Hollander,” had ze gezegd. „O, je zult reken-schap af moeten leggen van je daden.”

Hij had nauwkeurig toegezien dat alles wat het kind behoorde ingepakt werd. Zelfs de bonkaarten had hij meegenomen. Moeder Mina had die hele nacht niet kunnen slapen en tegen de morgen was er weer huiszoeking gedaan. Nu door een Hollander en een Duitser, allebei in uniform.

Moeke Mina was te ziek en te murw geweest om veel te zeggen. Ze hadden nog eens het gehele huis doorzocht.

„Ze dachten zeker, dat ik een heel weeshuis verborgen hield,” snikt ze.

Wie zal deze vreselijke tijding aan Ingrid brengen? Eduard kijkt mij aan.

„Ik zeg 't haar niet,” zeg ik vlug. „Ik kan het niet.”

Eduard verdwijnt en trekt zacht de deur achter zich dicht.

Zwijgend blijven wij bijeen en luisteren we met ingehouden adem naar de geluiden uit de kamer.

„Als bij een ter dood veroordeelde, die zijn vonnis aangezegd krijgt,” denk ik.

„Ga naar haar toe, Harry,” zegt Eduard, wanneer hij terugkomt.

Ik krimp ineen als ik Ingrid's gezicht zie. Het is strak en wit als een dodenmasker. Haar handen liggen tot vuisten gebald in haar schoot.

„Ingrid, vergeef het me. Als ik geen angst had gehad.... Als ik flinker was geweest en als ik Iwan hier had gehouden....”

Zij duwt me weg zonder een gebaar van boosheid. Ze heeft moeite om adem te halen in haar zielenood.

Ik sluip de kamer uit. Het is alsof Ingrids smart ook voor mij bestemd is en me van nu af aan zal achtervolgen.

HOOFDSTUK X

Altijd groter worden de zwermen vliegtuigen, die uitgaan om Duitsland te vernietigen. Het gebeurt nu ook vaker, dat er in de nabijheid een bom valt. Een boerderij brandt af, een brandende machine ploft neer.

In een nacht, kort volgend op de dag waarop moeke Mina het onheilsbericht kwam brengen, is het erg onrustig in de lucht. Eduard kijkt vanuit onze duistere slaapkamer, voor de ramen waarvan de gordijnen weggetrokken zijn, naar de brandende machines, die in de lucht hangen en die aan de horizon heldere verschietende sterren gelijken.

Huiverend trek ik de dekens hoger onder mijn kin.

„O Eduard, als je nu maar niet geroepen wordt.”

„Daar is wel kans op,” zegt Eduard. „Boerin Sanders is aan haar ure toe. Maar dan ben ik toch dicht bij je. De boerderij ligt aan 't eind van de weg.”

„Of je dichtbij bent of veraf, ik zal zo alleen zijn.”

„Wil je naar Ingrid gaan, als ik weg moet?”

„Nee, niet naar Ingrid,” huiver ik.

Zij slaapt door alles heen, net als Cato.

„Cato slaapt als een marmot, maar Ingrid ziet er uit of ze nooit slaapt,” zegt Eduard. „Ze slikt trouwens heel wat slaapmiddelen.” De nachtschel bezorgt me een hartklopping. Dus toch boerin Sanders.

„Ze roepen je vast te vroeg,” klaag ik koppig.

„Ik denk het niet,” zegt Eduard en hij begint zich, nadat hij de deur geopend heeft, vlug te kleden. „De boerin is voor zichzelf hard als staal. Ik voorspel je, dat ik terug ben voor er een paar uur verstreken zijn. Maar dan heeft een Sandertje het tiental volgemaakt.”

„Dag dappere vrouw. Probeer wat te slapen. Er zijn al minder machines in de lucht.”

Wanneer Eduard weg is, luister ik sidderend naar het geronk van zijn auto, dat langzaam wegsterft.

Jagers blijven cirkelen. Een angstaanjagend geluid. Een bommenwerper, die aangeschoten wordt, laat zijn bommen vallen. Een opengebarsten kussen in een denneboom, een notitieboekje, een verdwenen huis, verdwenen mensen....

Ik stap uit bed en sta huiverend voor het raam. Het geluid in de lucht zwelt weer aan. Zijn het terugkomende machines? Is het een nieuwe zwerm, die op Berlijn afgaat?

O, die wetenschap, die moordende wetenschap, dat er dodelijke gevaren in de lucht je bedreigen en je kunt niet vluchten.

Angstaanjagend motorgeronk is nu in de lucht en ik ben alleen in mijn doodsangst.

Ik zoek naar troost.... Tot u zal geen kwaad genaken.... Want als het ergste genaakt, dan ben je veilig in Jezus' armen....

Maar dat geldt niet meer voor mij. Het geldt niet meer, omdat ik uitgespuwd ben. Ik ben uitgespuwd, omdat ik lauw was en in mijn lautheid heb ik een gruwelijke zonde bedreven.

O, niet meer te kunnen vluchten in deze doodsangst naar Hem, Wiens eigendom ik ben geweest.

Mijn leven trekt aan mij voorbij. Rijke zegeningen van Gods kant en een verkoeling van mijn kant.

Gij en uw huis, dien de Here, schreef vader in de Bijbel die

hij me meegaf.

Ik heb de Here niet gediend. Ik lig nu gekneld in banden van de dood en de angst der hel — o God — en de angst der hel doet mij missen alle troost.

Ontzet van angst luister ik naar de onheilsgeluiden daar buiten. Er is een schittering van vuurwerk in de lucht.... Doffe knallen.... een klagend luchtalarm in een nabije stad huilt.... een brandende machine dwarrelt weer neer.

Ze wordt groter....

Een kussen met kapok.... een uiteengereten huis....

Zinneloos van angst kniel ik eindelijk en mijn ziel, gedreven door doodsangst, kreunt: „O Here, wees mij zondaar genadig.”

Teruggedreven naar de Herder. Hij laat niet los, wat Zijn hand begon.

„Wees mij genadig, o mijn God. Delg mijn overtredingen uit....”

Want ik ken mijn overtredingen en mijn zonde is steeds voor mij.

Verwerp mij niet van Uw aangezicht. Tegen U heb ik gezondigd.

Een kind van God, worstelend in doodsnood, worstelend om de weg terug te vinden....

De zon is al op en het gevaar in de lucht is voorbij, als Eduard terugkomt en mij vindt: ontredderd en versteend van kou.

„Mijn arme lieveling,” zegt hij. „Heb je het zo moeilijk gehad?”

Ik klem me aan hem vast en vlucht nu ook naar hem met mijn radeloze biecht.

Vergeeft de liefde....? Vergeeft ook de menselijke liefde alle dingen?

HOOFDSTUK XI

Waarom heeft Eduard me geen rechtstreeks antwoord gegeven? O, hij heeft zich niet van me afgewend met een gebaar van afschuw, maar zal ik ooit zijn liefde en zijn achting terug kunnen winnen?

Hij heeft gezwegen, terwijl zijn handen mij streelden en hij me verzorgde alsof ik een kind was. Hij heeft de kamer donker gemaakt en me in bed gestopt en gezegd, dat ik minstens tot tien uur moest blijven slapen.

Maar hij heeft het verlossende woord niet gesproken. Een lange dag van martelende onzekerheid ligt voor me. Een dag, overstelpend vol met onverwachte dingen.

Wanneer ik om negen uur opsta — ik kan het niet langer in bed uithouden — is daar Krelis van Bommel, die zich met het slachten van een haan heerlijk verwond heeft.

„k Zij slim bang veur bloedvergif, dokter. Als ge me daar wat veur kost geven?”

„Mijn vrouw zal je een sterke kop koffie-surrogaat geven voor de schrik, jong. En wat die bloedvergiftiging betreft, als je zeker wilt zijn van je zaak, kom dan bij mij als je je weer wilt jepen. Ik heb steriele messen genoeg voor je. Dan kan ik met zekerheid zeggen, dat de wond zuiver is.”

Eduard's toon is luchtig en opgewekt, maar als hij zwijgt, verstrakt zijn gezicht zich weer in somberheid.

„Ik herinner hem de hele dag aan het kwaad, dat ik gedaan heb,” denk ik. „Mijn egoïsme moet hem een gruwel zijn. Altijd staat hij klaar om anderen te helpen.”

Dan zijn het de zussen Ravenzwaay, die beslag op me komen leggen.

Mevrouw moest toch eens even meegaan om te kijken wat ze gekregen hadden. Neen, ze zeiden er verder niets van.

Ik ga mee en betrap me er op, dat ik maar al te graag mijn huis ontvlucht. Eduard is op ziekenbezoek en de zwijgende Ingrid ontnemt me alle rust.

De verrassing van de zusters Ravenzwaay bestaat uit een knus schuilkeldertje, dat ze achter in de tuin aan hebben laten leggen. Trots tonen ze me de ondergrondse gang met de rieten bedekking.

„Kijk eens, wat een zandzakken.”

Ze duwen er op met hun nerveuse handjes.

„En eerst dachten we dat we veilig waren met een pan op ons hoofd” giechelt de oudste der drie zusters.

Ik denk aan de 3000 en 4000 ponders, waarop de B.B.C. snoevend

pocht.

Wat zandzakken tegen dit rauw geweld.

„Als u soms 's avonds bij ons wilt komen schuilen?”

„Het is zo ver,” ontwijk ik.

Als ik terugkeer in huis, zit daar professor Van den Heuvel. John die zich op een heel onbeholpen manier vermomd heeft met een toneelachtige snor en baard.

„Ik moest de benen nemen,” zucht hij. „Ze hadden weer een rondje gijzelaars nodig en ik heb een duikadres hier in de buurt. Jullie wil ik niet in verlegenheid brengen.”

„Ik veronderstel, dat alle Duitsers blind zijn geweest, die jou onder de ogen hebben gehad,” spot Eduard. „Doe die toneelrommel van je gezicht, dan zullen we je een metamorfose laten ondergaan, die wat natuurlijker is.”

Eduard bleekt zijn haar en zet hem een donkere bril op. Hij trekt hem een rose gestreept huisjasje aan en hangt hem een hengselmand aan de arm.

„Ziezo, kruideniersbediende,” lacht hij, „nu kun je ons tenminste nog eens bezoeken.”

„Ja,” zegt John, „want het wordt tijd dat ik jou weer eens grondig onderzoek.”

„Ik ben net nog voldoende dokter om zeker te weten, dat ik me volkomen fit voel,” zegt Eduard. „Wel zul je me zeer verplichten als je de dames eens controleert. Harry, wil jij je even afzonderen met deze kruideniersbediende?”

De professor is de enige, die hartelijk lacht om de grap.

Eduard en ik kijken elkaar aan. Mijn mond beeft en de tranen stromen over mijn wangen.

Eduard komt naar me toe, maar zijn knikje en bemoedigend schouderklopje kunnen me niet helpen. De professor schudt het hoofd en voelt mijn pols.

„Ook zonder me af te zonderen, kan ik de diagnose wel stellen. Harry's zenuwen hebben geleden onder de ellende der laatste jaren. Angst, spanning, wat wil je? Doorsukkelen tot het einde. Wees blij, dat jullie hier op het platteland tenminste geen honger hebben.”

Tegenover Ingrid maakt hij geen grapjes. Eerbiedig gereserveerd ziet hij haar ontredde en hij haalt de schouders op, als Eduard

hem wil bewegen haar geneesmiddelen voor te schrijven.

„Ach kerel, we staan zo machteloos tegenover dit leed. Een slaapmiddeltje, een zenuwmiddeltje, je kent de methode even goed als ik, maar ik vraag je, wat helpt de hele santekraam van geneesmiddelen, als het hart geheel wondgeslagen is? Behoed haar voor piekeren. Het is de enige raad, die ik je geven kan.”

Als mokerslagen treffen zijn woorden me weer.

In de loop van de dag peddelt de nieuwbakken kruideniersbediende naar zijn duikadres.

„Nu ik er zo betrouwbaar uitzie, kan er wel het een en ander in mijn mandje mee,” zegt hij en hij stopt tussen de pakken TROUW een paar persoonsbewijzen, die vervalst moeten worden. Eindelijk alleen....

Onder voorwendsel van de voorbije onrustige nacht, ga ik vroeg naar mijn slaapkamer. Ik kleed me uit in het donker. Tranen stromen me nu ongehinderd over de wangen. Een dodelijke vermoeidheid naar lichaam en geest verlamt me. Toch weet ik zeker, dat ik de slaap niet zal kunnen vatten.

Zal dit voortaan de houding van Eduard zijn? Deze bezorgdheid, zoals hij die ook voor zijn patiënten heeft?

Ik herinner me uit mijn ziekenhuistijd zijn blik naar Michelle en de patiënten, die ten dode opgeschreven waren. Vol ontferming, vol meelij, maar met de dodelijke ernst in zijn ogen om het voorbij zijn van het lokkende leven.

Boven mijn hoofd hoor ik zijn stappen. Rusteloos heen en weer, heen en weer in een triest geijsbeer, dat ik alleen van hem ken, als hij in verwarring is gebracht door een plotseling sterfgeval.

Het is middernacht, wanneer hij op de kamer komt. Hij twijfelt er niet aan, of ik wakker lig. Hij komt naar me toe en knielt bij me neer.

„Harry,” zegt hij, „vergeef me, ik kon niet eerder komen. Ik moest dit uitvechten met mezelf. Ik ben zo blind en zo dom geweest, toen ik je alleen liet, helemaal alleen in dit ondraaglijke leed.

Je vroeg me: „Is ons jongetje nog wel eens in je gedachten? En later zei je: „Denk je er nooit eens aan, hoe hard het is, dat je dit kindje in 't leven hebt kunnen houden?”

Al deze gezegden wezen op een innerlijke strijd, die je te voeren

had en ik merkte het niet. Ik heb je alleen gelaten en toen moest het onvermijdelijke gebeuren.”

„Eduard, houd je nog van me?”

„Stil lieveling. Een mens kan zulke gruwelijke fouten maken. Wat gebeurde, is ook aan mijn schuld te wijten.”

En dan vind ik eindelijk de moed om te knielen en te fluisteren:

„Eduard, bid voor me.... bid met me.”

En daar, in de diepe duisternis van de nacht, vinden onze geslagen zielen de weg naar Christus.

Er volgt geen lang gebed. De woorden worden niet rap en gemakkelijk gevonden. Maar o die rijkdom van samen woorden gevonden te hebben tot Hem, Die liefderijk geneest.

Die nacht komen er weer machines over en weer brommen de nachtjagers in de lucht. Maar in onze nieuwe zielevrede horen we ze niet eens, omdat we genieten de vrede, die alle verstand te boven gaat.

HOOFDSTUK XII

Eduard heeft het beter gevonden, dat ik Ingrid niet vertel, hoe mijn jaloezheid haar kleine jongetje verdreef. „Het zou voor haar ondraaglijk zijn en het haar onmogelijk maken hier te blijven,” zei hij.

Na een korte aarzeling heeft Eduard zijn schroom overwonnen en hij bidt nu aan tafel het gebed met zijn eigen woorden. Hij legt al onze noden aan de voeten van Christus. Hij smeekt ook om de terugkeer van Iwan.

Het is ook de eerste keer, dat de bevrijdende tranen Ingrid over de wangen stromen.

„Waarom bidt je man voor mijn kind?” vraagt ze. „Wat in de klauwen valt van die onmensen, wordt niet meer losgelaten. Trouwens,” vervolgt ze, „als God hem had willen sparen, zou het heel wat eenvoudiger geweest zijn hem veilig bij moeke Mina of bij mij te laten.”

„Zijn wegen zijn niet onze wegen,” zeg ik en ik denk aan de

moeilijke weg, die ons van lauwe mensen weer moest maken tot Zijn begeesterde kinderen.

En dan — kort daarna — na een stralende zonnedag met duizenden machines in de lucht komt daar de septemberdag, dat Noord- en Zuid-Nederland nu gescheiden de laatste strijd aanbinden.

Na de eerste opwinding en de verwachting, dat de vrijheid na enkele dagen zal aanbreken komt de inzinking, de laatste ontgoocheling, als de stedelingen het platteland overstromen om voedsel te zoeken.

Onder die vreemden, die bij ons maar sporadisch komen, omdat ze het meer moeten hebben van de boerderijen, meldt zich daar op een dag iemand, die mij moet spreken. Hij vraagt niet naar mevrouw Borch van Heeckeren. Hij noemt me de dochter van dominee De Laat.

Of er bericht was van de pastorie, die in het bevrijde gebied ligt? Neen, dan vergis ik me. De grote boerse man, die zich ontpopt als gewoon agent van politie, weet niets van mijn ouderlijk huis. Hij brengt een ander bericht. Een bericht, dat mij doet stralen van blijdschap.

Hij was het die bij moeder Mina het jongetje had weggehaald. Dat zat zo: hij had dienst gehad en opgevangen, dat de schuilplaats van het kereltje ontdekt was. Hij had daar zo'n hartzeer van gehad. Hij had gedacht, dat hij mede schuldig voor God zou zijn, als hij de familie niet waarschuwde.

En toch durfde hij dat niet te doen. Hij kon dat niet doen zonder zijn collega's in de arm te nemen en wist hij, of er geen verraders tussen die dienstkloppers waren?

Toen had hij Iwan op zijn eigen houtje ontvoerd en och, dat ging gemakkelijk genoeg. Maar hij begreep wel, dat hij het kind niet onder zijn eigen dak kon houden. Het moest naar een ander huis gebracht worden, liefst buiten de stad. Hij had een officiële verzetsgroep in de arm genomen en die had een verder plan uitgewerkt.

Ze hadden geïnformeerd in welk gezin de moeder was ondergebracht en aan de hand van die gegevens hadden ze het kind ondergebracht op de pastorie, waar mijn vader en moeder woonden.

„Maar waarom hebben ze de moeder zo in onzekerheid gelaten omtrent het lot van haar kind?”

„De zaken zijn in 't honderd gelopen, omdat de bewuste verzetsgroep in zijn geheel moest onderduiken,” zegt de agent. „Drie van de leiders waren geliquideerd.”

Drie mannen geliquideerd! Ach ja, wat betekent de angst van een moeder om een Jodenkindje in deze tijd, waarin het om leven en dood gaat?

Ik wacht op Eduard om Ingrid de boodschap te brengen. Ik ben bang, dat de vreugde te groot zal zijn en haar zal schaden.

„O liefste, wat betekent dat ook veel voor ons,” zegt Eduard.

En wat het voor Ingrid betekent.... Hernieuwd leven, hernieuwde levensmoed.

„Als mijn jongetje nog leeft.... O Harry, als mijn jongetje nog leeft. Niettegenstaande de zware slag die me trof, zou ik dan de gelukkigste vrouw van de wereld zijn.”

Onze vreugde is zo groot, dat we de bringer van het goede nieuws vergeten. Maar die wordt in de keuken gevoed en gelaafd door Cato. En hij vertelt met volle mond aan Ingrid, hoe Iwan keek en wat Iwan zei en wie Iwan weggebracht heeft.

„We hebben zijn krulletjes gebleekt en in de pastorie waren ze wèg van hem. En gevaar lopen ze niet, want hij is ingeschreven in het bevolkingsregister als een kleinkind van de dominee. Wie niet sterk is, moet slim zijn. De dorpelingen weten wel beter, maar die zwijgen.”

Als Eduard 's middags aan tafel dankt voor de tijding en God smeekt verder voor hem te willen zorgen, heeft Ingrid voor de eerste keer haar handen gevouwen en de ogen gesloten.

Een moeder, die bidt voor haar kind tot een voor haar nog onbekende God.

Over haar gebogen hoofd ontmoeten onze ogen elkaar.

Toen hoorde God, Hij is mijn liefde waardig....

SLOT

De bevrijding.

Een offensief, dat ergens bij Arnhem ontketend moet zijn, maar waarop we niet zoveel acht meer slaan, omdat we niet meer geloven in een doorbraak naar het Noorden. We hebben allemaal zo onze eigen strategische meningen.

De Geallieerden zullen ons laten liggen en ombuigen naar 't Noorden.

De dametjes Ravenzwaay hebben een ander inzicht. Zij zien ons dorp strijdtoneel worden en maken dagen van te voren hun schuil-keldertje in orde voor een langer verblijf. De broodtrommel hebben zij er gebracht en er zitten drie hardgekookte eitjes in en een mals peperkoekje. Proviand voor de oorlogsdagen.

„God beware die begijntjes en ons voor werkelijk oorlogsgeweld,” zegt Eduard. „De dametjes spelen op 't ogenblik alleen nog maar oorlogje.”

's Avonds luisteren we met schrik en beven naar de berichten uit Engeland, die binnengekruid worden door Cato, verstopt onder hooi en stro in een kruiwagen.

„Haal ons de Nachrichten,” grappen we, maar onze oren luisteren bang naar elk geluid, dat van buiten komt. De Duitsers worden brutaler naarmate ze meer in gevaar zijn.

Een paar dronken Duitse soldaten hebben 's nachts, met een revolver dreigend, zich bij ons gemeld voor onderdak. Wij hebben het ze gegeven, maar Eduard heeft ronduit geweigerd het vlees te laten braden, dat ze meebrachten.

's Morgens hadden ze zich blijkbaar gevoegd in de lange file voertuigen, die naar het Oosten trekt. Ze namen ons brutaal gevorderde two-seatertje mee.

„O Heer, behoed ons voor verder oorlogsgevaar,” bidden we. En eindelijk na een dag van hevig maar ongevaarlijk over ons heen schietend granaatvuur, rukken de eerste Tommy's ons dorp binnen.

Tranen stromen ons over de wangen en straks, als het ganze Amerikaanse en Engelse arsenaal langs ons trekt, juichen we de gebruijnde jongens met de baretten toe.

Zij zitten boven op hun gevechtswagens en steken Churchill-achtig

lakoniek hun vingers in V-vorm op en gooien hun sigaretten naar de bevolking.

Dan nemen voor een dag de stafofficieren hun intrek bij ons. Het is grappig te zien en te horen, hoe de oudjes van het Huis reageren. Zij brengen hun onbeduidende prulletjes: potloodjes en aanzichtkaarten naar de stoere officieren, die mij vragend aankijken en tersluiks even op hun hoofd wijzen.

Maar ik maak hen duidelijk, dat ze alleen maar hun blijdschap willen uiten en geen aardse schatten meer bezitten en dan is het aandoenlijk te zien, hoe zo'n verwende rijke Canadees een doosje tandpasta wegbergt, dat een van de ouwetjes zelf met Sinterklaas gekregen had en dat ze best kan missen, omdat de anderhalve brokkelige tand die ze nog bezit geen verzorging meer vereist.

Hij kust haar op de gerimpelde wangetjes en we begrijpen, dat in die liefkozing al het verlangen ligt naar zijn eigen verre moedertje.

Ingrid heeft haar oudste kindje weer bij zich en wandelt met haar door het dorp.

„...alsof ik een gewoon mens ben,” zegt ze en ze huivert.

Wat duurt het dan nog lang eer we zekerheid hebben omtrent het Westen. En hoe hebben de bewoners van „De Ark” het er afgebracht? En Ingrid's jongetje?

Wij willen er naar toe gaan, maar er is een verbod om de plaats van inwoning te verlaten. De Geallieerden kunnen geen chaos op de wegen gebruiken.

We kunnen de onzekerheid echter niet langer dragen. Ingrid en ik vragen een reisvergunning aan en verkrijgen die. Op twee fietsen met massieve banden hobbelen we op een nacht in de richting van de stad. Eduard kan niet meegaan. Hij heeft behalve zijn gewone werk ook het toezicht op de verpleging van de transporten, die van over de grens komen.

We hebben een tip gekregen. 's Nachts om vier uur vertrekken we van de stadsgasfabriek naar het Zuiden. Een kolenwagen, die brandstof gaat halen en op zijn heenweg reizigers meeneemt. Over een paar jaar zullen we Vlug-Veilig-Voordelig weer ter verantwoording roepen, als er iets hapert aan het comfort. Nu laten we ons door elkaar schudden met dankbare harten en ontredde

wagenzieke magen en we beschutten elkaar tegen de morgenkou en laten elkaar proeven van de voortreffelijke proviand.

„Moet u eens proeven. Neen, breek er gerust maar een groter stuk af. Het is wittebrood, echt wittebrood. We hebben een Tommy in huis.”

En we glimlachen, want we hebben immers allemaal Tommy's in huis. Tommy's en later Canadezen.

Geradbraakt zijn we als de reis afgelegd is en als roetmoppen van de vrachtauto klimmen, maar dat hindert niet, ik ben op weg naar huis en Ingrid zal eindelijk zekerheid omtrent Iwan krijgen.

O, die blijdschap wanneer we „De Ark” binnenkomen. „De Ark,” die er nog helemaal staat, zonder enige letsel. We smoren elkaar haast in omhelzingen, laten elkaar los en grijpen elkaar weer vast.

En Ingrid's kleine jongen? Zij heeft hem al gevonden. We horen het, omdat Jaapje, zoals hij herdoopt is, huilt als een mager varkentje, omdat een vreemde dame hem omhelst.

Iwan, wat is hij groot geworden. En wat staan zijn gebleekte krulletjes hem grappig boven de koolzwarte ogen.

„Die konden we niet bleken, anders hadden we dat ook nog gedaan,” grapt vader.

Twee dagen nemen we er af om te babbelen. We beramen plannen om Iwan mee te nemen.

„Het is te riskant voor hem,” zegt mijn moeder en ze kijkt met hunkerende ogen naar zijn kleine lenige lijfje, dat zich nu nog zo vertrouwelijk tegen haar aan vlijt.

„Laat Ingrid hier nog een poosje blijven.”

„Graag, als ik mag,” zegt ze, en ik beloof haar ook haar meisje te zullen brengen.

Voor ik wegga, vertrouw ik vader toe, wat Ingrid mij beloofde als ze haar kindje weervond.

„Je wilde haar toch niet aan haar belofte herinneren, Harry? Zo op de manier van voor wat, hoort wat? God heeft Zelf Zijn wegen met haar. Wij kunnen zaaien en dat zal ik, maar Hij geeft de wasdom.”

Dan ga ik liftende weer naar huis. Eerst in een volgeladen Canadese auto, later hoog tronend op meelzakken. Van zwart op

wit, ach wat geeft het allemaal? We leven in de geluksperiode. Het Niemandslân, waarin we even, heel even leefden, toen alle oude problemen verdwenen leken en we nog aan geen nieuwe dachten.

Later, als de eerste treinen gaan lopen, breng ik Ingrid's meisje naar „De Ark”. Dan lees ik ook Elly's brief, die wonderlijk vlug doorgekomen is.

...We hebben het beestachtig moeilijk gehad, waarom dat te ont-kennen? Vroeger waren de Jappen een grappig volkje voor ons, dat je zo fijn uit kon tekenen met hun scheve oogjes. Ze zagen er allemaal eender uit voor ons. Nu weet ik, dat het geen grappig volkje is en dat ze ook niet op elkaar lijken. Er zijn kwelgeesten onder en mensen. Het ergste was nog, dat Roelof en ik gescheiden waren. Wat voelde ik me ongelukkig, toen mijn man weggevoerd werd en ik alleen achter moest blijven.

De Inlanders wilden ons toen verstoppen, maar ik durfde het niet riskeren. Zo zijn we in het kamp gekomen.

In het kamp.... o het is te vreselijk om er met woorden aan te raken. Het enige wat ik er over kan zeggen is, dat God mij zo bewaarde, dat ik mijn voet aan geen steen stootte.

Vader, wat is het een rijkdom je geborgen te weten in Christus. En ons weerzien in „De Ark,” wanneer zal dat zijn? Wij hopen op een vlugge boot, omdat Roelof zo verzwakt is, dat hij wel bij een der ziekentransporten zal komen. Als het over een jaar is, zal mijn meisje al zeven jaar zijn.

En Harry's kindje, hoe oud zal dat dan zijn? Of heeft ze al een heel gezin gekregen? Dat was altijd haar ideaal....

„Elly moest een beetje voorzichtiger zijn,” zegt Eduard wat verstoord, als ik hem de brief laat lezen. „Wat moet die brief je een pijn gedaan hebben.”

Ik antwoord niet, maar 's avonds, als we een wandeling maken langs de velden, die liggen te gloeien onder de avondzon, die ons vrije land beschijnt, verberg ik mijn wang in Eduard's mouw en zeg: „Als Elly werkelijk nog een jaar wegblijft, zal mijn kindje een half jaar kunnen zijn.”

Nieuwe hoop, nieuwe verwachting. Maar nu samen hopend en biddend en het ontvangend als uit de hand van de Vader.

HARRY'S DOCHTERS

HOOFDSTUK 1

„Ziezo vader, we kunnen starten. Uw Cadillac staat klaar.”

„Moet je echt nog weg, Ed? Je zei toch, dat je geen patiënt had, die...”

Dr. Borch van Heeckeren kijkt naar zijn vrouw, die druk bezig is met voorbereidselen voor het kerstmaal.

„’t Ziet er anders niet naar uit, dat je me erg zult missen, moeder.”

„Toe nu maar, dweepster, zeg nu maar dat je vader ieder ogenblik mist als hij niet hier is.”

„Hè Bea, is dat nu een toon aanslaan tegen je moeder,” knort de dokter. „En bovendien heb ik je niet uitgenodigd met me mee te gaan.”

„Ik heb mezelf uitgenodigd, vader. Kijkt u maar hoe overbodig ik hier ben. Mieke helpt moeder, ze staat te popelen om de kalkoen zijn papieren manchetten om te doen, die ze zelf geknipt heeft. Lodewijk is bezig de kerstboom te versieren en kleine Pim wacht op het uitlikken van de schalen. Ik begin alvast.”

Ondeugend likt Bea een paar keer langs de opgeheven kleverige handen van haar moeder, waardoor er een veeg deeg op de donkere trui komt, die slordig over haar nauwe broek hangt.

Hoofdschuddend wast moeder Harry haar handen.

„Wat beginnen we met zulke kinderen, Ed? Overigens heb ik nog geen antwoord op mijn vraag.”

„Ik wil even gaan kijken naar ’t jongetje van Van Heel.”

„Is hij weer erger?”

Dokter Van Heeckeren schudt het hoofd. „Hij heeft alleen maar een moeder, die geen rustige Kerstmis zal hebben, wanneer ik haar niet verzeker dat ze zich niet in ’t minst ongerust hoeft te maken over haar zielepietje.”

„Ga maar gauw en rijd voorzichtig.”

Als vader en dochter langs de serre gaan, wordt er op de ruiten gebonsd.

„Niet kijken, vader, dat zijn Lo en Pim, die protesteren omdat ik met je meega. 't Was Lo zijn beurt, maar de kerstboom moet klaar hè.”

„Wat een zorg voor die kerstboom.”

Op weg naar de garage drukt Bea even haar wang tegen haar vaders jekker.

„Ik ga zo graag mee, ouwetje. En ik mag toch rijden hè?”

„Van dat rijden komt niets op die gladde wegen. En verder heb ik nog wel een woordje met je te wisselen, ondeugd. Vind je 't nu aardig van jezelf, dat je je zus laat ploeteren en dat jij rondloopt als een halve zigeuner?”

„Mag ik roken, vader? Ik word zo zenuwachtig als ik een standje krijg en mijn handen hebben niets te doen.”

Ze wacht het antwoord niet af, steekt een sigaret op, die ze haar vader in de mond steekt en neemt er dan zelf een.

„Toe maar, vadertje, ik wacht op je preek. Als je dan maar doorrijdt tot het eind van de wereld.”

„En moeder thuis alleen Kerstmis laat vieren.”

„O neen, u mag me wel ergens afzetten. In Londen, Parijs, 't moet opwindend zijn op zulke dagen de grote steden te bekijken. Aanden uitflapperende reclames, dure restaurants, dames in avondtoilet....”

„En jij daartussen met je trui en broek. Nu 't duurt misschien niet lang of je kunt Londen bekijken, maar ik verzeker je, dat er nog een andere kant is aan zo'n smokerige miljoenenstad.”

Dokter Borch van Heeckeren heeft de auto gestopt op een landweg. Wat achteraf ligt het armoedige huisje, waar hij zijn patiëntje zal vinden. Hij wacht even voor hij uitstapt.

„Ik vraag me wel eens af, Bea, of er ergens op de wereld een tweelingpaar te vinden zou zijn, dat zo weinig op elkaar lijkt als jij en Mieke. Ik....”

Bea laat haar vader niet uitspreken.

„Och lieverd, begin dat liedje nu niet weer te zingen. Ik ken het refrein al uit mijn hoofd: Mieke is zo lief, zo zacht, zo gewillig, ze helpt moeder zo graag en ik.... nu ja, ik had een jongen moeten zijn. Eigenlijk hadden jullie dat toch verwacht, hè?”

De dokter trekt zijn overmoedige dochter aan het oor.

„Ja, eigenlijk had Lodewijk zich eerst moeten melden, maar jullie kwamen en mensenkinderen, wat waren we blij met jullie, zelfs toen jij Mieke na een paar maanden al op het arme babysnuitje timmerde.”

„Vader, ben je met mij toch ook wel een beetje blij?”

„Als je onzin gaat praten, ga ik eruit.”

„Mag ik mee?”

„Neen natuurlijk niet. 't Is trouwens buiten zo glad en glibberig. Ik heb schoenen aan, die er op berekend zijn door de modder te baggeren.”

Bea laat haar vader gaan, maar als ze door de beslagen ruit heeft gezien, dat hij in het huisje verdwenen is, opent ze het portier en loopt hem na.

„En ik heb ook schoenen, die erop berekend zijn,” grinnikt ze en probeert zonder uit te glijden door de bevroren sporen te lopen. Ze rilt toch even in de trui, die wel dik is, maar los gebreid en tracht door het raam naar binnen te kijken.

Daar zitten ze aan tafel, de man en de vrouw. Ze hebben zowaar een armetierig kerstboompje op tafel staan, zo'n namaakding van een halve meter hoog met een paar glinsterende ballen erin.

Tegen haar vaders knie geleund staat een kwijlend mongooltje, dat geen oog van het boompje afhoudt. Vader strijkt het kereltje over het hoofd en diept wat glinsterends op uit zijn zak. Hij praat tegen vader en moeder Van Heel.

Bea keert zich met een ruk om. Bah die ellende, die kleine mieze-rige ellende van armoe en ziekte.

Ze kijkt op naar de blauwe lucht, die helder is en bezaaid met sterren. Ze trekt haar rood wollen doek wat vaster om haar keel en drukt de dikke warrige bos haar warmend tegen de oren.

Zulke dingen moest je niet zien op kerstavond. 't Leven was zo veelbelovend, zo heerlijk. Ze was zo jong, zo gezond.

Moeite en verdriet in 't leven? Je had het zelf voor 't grootste gedeelte in je hand. Zij zou zorgen dat ze aan de zonzijde kwam. Zeker niet in de verpleging gaan en in de misère duiken, zoals Mieke, die verpleegster wilde worden.

Wat ze dan precies wilde, wist ze niet eens. Ze had haar H.B.S.-diploma. Nu eerst een half jaar naar Zwitserland. Bergen beklimmen en skiën en....

„Duizend maal dank, dokter...”

De Van Heels laten haar vader uit.

„Boeh...”

Baldadig komt Bea tevoorschijn en loopt naast haar sputterende vader naar de auto. Dat was nu toch smeken om een flinke verkoudheid. Uit een warme wagen komen en staan blauwbekken in de kou.

„Ik heb doktershulp bij de hand,” spot Bea en is achter het stuur gaan zitten. „Hè toe vadertje, laat me nu. Ik moet toch de wagen leren keren.”

Dokter Borch drukt haar van zijn plaats.

„Eén ingedeukte bumper en een geramde deur is genoeg, jongedame. Bovendien is het „Heiligenabend” en wacht moeder op ons.”

Bea weet wel, dat haar vaders wil wet is. Ze vouwt haar handen om het hoofd en verzucht: „Als u nòg eens weggeroepen wordt vanavond, ga ik wèèr mee.”

„Ik werd nu niet weggeroepen. Ik ging uit mezelf.”

Bea snuift wat misprijzend.

„Ja, u ging uit uzelf. En wat ging u doen? Even naar een kind kijken, dat niets waard is.”

„Ieder leven op aarde is belangrijk, Bea.”

„Als ik zo'n kind zou hebben, vader, zou ik wensen...”

„Zou je wensen, dat het mocht blijven leven, Bea. Je zou er even bezorgd voor zijn als deze moeder voor het hare. Vind je het heus zo erg, dat ik een half uurtje opofferde om deze mensen wat te troosten?”

Bea geeft geen rechtstreeks antwoord op de vraag.

„Vader, soms begrijp ik niet dat u zich hier gelukkig heeft gevoeld. U was chirurg en u moest uw mooie werk opgeven om hier wat te knoeien.”

Dokter Borch lacht hartelijk.

„Ho, ho, Bea, ik geef je de verzekering, dat ik mijn werk hier heel serieus heb genomen.”

„Nu ja, u steekt zelf wel eens de gek met de bejaarden uit het Huis, die elk pijntje voelen.”

„Och Bea, er is geen dokter die niet het een of ander beleeft en als je wat gevoel voor humor hebt...”

„Ja hè, zoals Leentje van Putten, die kaarsvet op uw hoofd liet druipen, toen u haar man in de donkere bedstede moest onderzoeken.”

„Ja bijvoorbeeld! Maar er is ook een andere kant aan de zaak, Bea. Ik moest mijn werk opgeven in het ziekenhuis en naast mijn dokterspraktijk kreeg ik het tehuis voor ouden van dagen te verzorgen. De jeugd is wreed. Ze ziet de oude mensen als een klik zeurderige wrakken, maar je moet eens aan je moeder vragen, hoeveel we leerden van deze bejaarden. Wat een schatten van levenswijsheid, wat een geloofsovertuiging.”

„Ja, dat zal wel,” zegt Bea, „maar ik had liever gehad dat ik had kunnen opscheppen met een vader, die chirurg was. O, we zijn er, Vader, gaat u nu naar binnen en laat mij de wagen binnen zetten. Ik mik hem er precies in.”

„Vooruit dan maar, schooier,” lacht de dokter en trekt haar aan het oor.

In huis is het ondertussen heel wat gezelliger geworden. Moeder Harry heeft met Mieke in korte tijd de rommelige huiskamer omgetoverd in een oord van gezelligheid. Lodewijk en Pim prutsen nog wat aan de kerstboom, maar moeder Harry zit al achter het theeblad.

„Hoe bestaat het,” zegt de dokter, zich in de handen wrijvend.

„Ik verlaat een meelvrouwje en vind een dame uit een modetijdschrift in een keurige omgeving terug.”

Hij kust haar op de grijzende haren en strijkt een krulletje glad.

„Vleier!”

„Je hoort het wàt graag.”

„Wat die keurige omgeving betreft, dat is maar schijn. In de keukenkastjes staat het ongewassen vaatwerk opgestapeld.”

Bea is binnen gekomen.

„Verstoort ik een idylle?” vraagt ze.

„Toe Bea, ga vlug een jurk aantrekken,” zegt Harry.

„Een jurk aantrekken? Ik voel me zo heerlijk in mijn trui.”

„Toe ga nu, Bea. Het spreekt toch vanzelf dat je niet zo rond kan blijven hangen hier.”

Bea trekt een grimas en gaat de kamer uit. Ze loopt naar boven en steekt haar hoofd om de hoek van de badkamer.

„Zijn jullie terug, Bea?” vraagt Mieke. „Ik ben hier zo klaar.”

„Haast je maar niets hoor. Ik heb geen badkamer nodig. Ik was mijn handen, kam mijn pruik en klaar is Kees.”

„Wat voor jurk doe je aan?”

„Och kind, dat is voor mij toch geen probleem vanavond.”

Ze houdt Miekies lichtblauw wollen jurkje op, dat klaar hangt en spot: „Offe.... ik ook in 't lichtblauw? Allemaal bij de kerstboom en Stille nacht — heilige nacht.”

„Hè toe, Bea, steek toch niet overal de gek mee.”

„Zoet maar baby, ik ben al weg. Ik zal me poesmooi maken.”

Even later komen ze getweeën de huiskamer binnen.

Harry kijkt naar hen. Wat zijn ze toch verschillend. Mieke blond en blank, is volgens Eduard het sprekend evenbeeld van haarzelf, toen ze jong was. En Bea met haar stugge zwarte haren is niet thuis te brengen, zoals de directrice van het tehuis het eens uitdrukte.

Mieke hulpvaardig, gemakkelijk in de omgang en Bea wat stug, vaak ongezeglijk..... Och, maar ze kon toch ook zo lief zijn.

„Moeder spint van tevredenheid over ons,” grinnikt Bea en loopt naar het televisie-toestel om dat aan te knippen.

Pim staat onmiddellijk naast haar.

„Om half negen komt Fury over de Duitse zender.”

„Vanavond blijft het kijkkastje gesloten,” beslist vader en zet het toestel weer af, nog voor het geluid door kan komen.

„Hè bah,” pruilt Pim.

Maar dokter Borch laat zich niet vermurwen. Hij heeft met zijn vrouw afgesproken, dat deze avond voor het gezin zal zijn. De uitgezochte kerstplaten liggen gereed bij de pick-up.

Hij loopt er heen om hem aan te zetten en als inleiding zingen de koren wat oud-Hollandse kerstliederen.

Moeder Harry leest het kerstevangelie en Pim zegt, als het uit is:

„Bij Brammetje Koens leest altijd zijn vader uit de bijbel.”

Dokter Borch kijkt zijn vrouw aan.

„Kinderen zeggen de waarheid,” denkt hij.

Vanaf het begin van zijn huwelijk is Harry in dat opzicht de leidende partij gebleven. Hij is aan tafel wel voorgegaan in gebed, maar 's avonds op de slaapkamer, als er ernstige ziekte was, bracht zijn vrouw de noden van het gezin tot God en zij las aan tafel.

„Vader is zo dikwijls niet thuis,” zegt ze nu verontschuldigend.

„Dát is de reden niet,” denkt dokter Borch. „De reden is dat mijn Harry rustiger, gelijkmatiger is in haar geloof. Ik heb zo vaak te kampen met twijfel.”

Hij zet nu een plaat met bekende kerstliederen op de pick-up en wanneer het Stille nacht — heilige nacht verklonken is, zegt Bea: „En nu de kerstgeschenken.”

Het is maar een grapje van haar. De tweeling heeft een balletje opgegooid om de cadeaux van het Sinterklaasfeest naar Kerstmis te verschuiven. Iedereen deed dat op de H.B.S., maar moeder Harry heeft gezegd, dat ze geen enkele behoefte gevoelde om het Amerikaanse kerstmannetje binnen te halen in haar gezin. 't Was al erg genoeg, dat het langzamerhand zo'n grote plaats kreeg in de Hollandse kerstviering.

„Maar ik heb wel een cadeautje voor mezelf,” zegt Pim en haalt een doos onder de divan uit.

Lodewijk wil toeschieten om hem open te maken, maar Pim zegt: „Die doos moet toeblijven. Hij is dichtgeplakt. Wat er in zit heb ik eerlijk geruild voor knikkers.”

„Laten we dan maar hopen, dat er geen plastic-bom in zit,” plaagt de dokter.

Bea, die haar nieuwsgierigheid ook niet kan bedwingen, merkt op: „Ik zou het in jouw plaats prettig vinden om mijn moois te laten zien.”

„Dan is de aardigheid er af,” zegt Pim. „Jullie moeten er van schrikken.”

„'t Zijn toch geen muizen?” rilt Mieke, die haar angst heeft voor die grijze griezeltjes.

Dokter Borch denkt aan het gevaarlijke vuurwerk, dat soms verkocht wordt en omdat hij Pim niet wil dwingen de doos te openen, vraagt hij: „Kan het niet ontploffen, Pimmetje?”

„Nee, 't kan niet ploffen en 't zijn geen muizen en — hij keert zich naar zijn zusjes — jullie mogen er 't eerst van schrikken.”

„'t Zal zo'n vaart wel niet lopen,” zegt Bea onverschillig, „en een gewaarschuwd mens telt trouwens voor twee, jongeling.”

„Harry geniet van haar kinderen,” denkt de dokter, als hij zijn vrouw bedrijvig ziet schenken en delen.

Ze vangt zijn blik en knikt hem toe.

„Heerlijk dat je vanavond niet weg hoeft.”

Lodewijk haast zich drie klopjes te geven tegen de deurpost.

„Even afkloppen, moeder daagt gewoonweg de gevaren uit.”

„'t Is geen ongeverfd hout geweest,” zucht Pim met een ernstig gezicht.

En dan komt even later de directrice van het tehuis via de achterdeur binnen.

„Heeft u misschien een kalmerend poedertje voor opa Geuzeveld? Hij is wat onrustig vanavond.”

De dokter staat op. „'k Loop wel even met u mee.”

Maar zuster Boelens schudt het hoofd. „U weet dat ik u zou laten roepen, als 't nodig zou zijn. U profiteert maar al te veel van mijn nachtelijke telefoontjes. Maar na de kerstfeestviering van gisteravond zijn sommige oudjes wat onrustig gebleven.”

„De herinnering aan vroeger, die ze kwelt,” zegt Harry, als haar man de benodigde medicijnen haalt.

„Hè wat is 't hier gezellig,” zegt zuster Boelens.

Moeder Harry schenkt haar vlug wat warme punch in en zet haar een stuk taart voor.

„Had je je niet een avond vrij kunnen maken, Nel?” zegt de dokter met de intimiteit, die het jaren lang samenwerken hen gaf.

„U weet zelf het antwoord wel,” zegt de directrice. „Er is zoveel te doen en de oudjes zouden me juist in deze tijd zo missen. Trouwens... waar zou ik heen moeten? Ik teer zelf al op herinneringen.”

„Als je maar een betere kamer had, Nel,” zucht Harry. „Enfin 't volgend jaar zitten jullie in het nieuwe huis.”

„O ja, daar verlang ik erg naar sedert dokter gezegd heeft, dat u niet mee wilt gaan,” spot Nel.

Dokter legt glimlachend de vinger tegen de lippen.

„Ambtsgeheimen directrice! Er staat trouwens nog niets vast.”

„Zo lang er leven is, is er dan nog hoop,” spot Bea. En wanneer de directrice vertrokken is, zegt ze: „Wat lijkt me dat vreselijk om je hele leven zo onder dat geklaag en gejammer te moeten zitten. Waarom is zo'n mens toch nooit getrouwd?”

„Zuster Boelens was verloofd toen we hier kwamen, Bea. Haar aanstaande man viel in 't verzet.”

„Der Krieg und kein Ende,” spot Bea. „Ik had me naarstig een andere man gezocht. Lelijk is ze toch niet.”

„Hè bah, Bea, wat kan jij de dingen toch ruw zeggen.”

„Stil maar, Mieke. Bea praat naardat ze jaren heeft,” zegt dokter Borch. „Maar we breken op, kinders. Je moeder is moe.”

„Ik denk dat we allemaal moe zijn,” zegt moeder Harry, „maar ik wilde toch nog even afwassen.”

In een dwingende greep duwt de dokter zijn vrouw naar de deur.

„Jij wil niets meer dan naar bed. Je hebt twee grote dochters.”

„O bah vader,” zucht Bea.

Maar Mieke is al opgestaan en opent het doorgeefluikje.

„Toe Lodewijk, Pim, zet de afwas even in de keuken, dan begin ik vast te spoelen.”

„Mag ik dan morgenochtend thee zetten?” bedelt Pim.

„Dat betekent karnemelk in je thee,” waarschuwt zijn vader.

„Ik vergeet nooit de keer dat Lodewijk thee zette.”

„Twee scheppen thee en dan gewoon water erop gieten.”

„Zet alles dan maar klaar,” zegt Harry. „Als hij dan zo graag zijn kunsten wil vertonen.”

„Ik houd wel een oogje in 't zeil,” zegt Mieke.

Maar Pim stampvoet van verontwaardiging.

„Jullie doen altijd net of ik een klein kind ben. Ik zal alles heel voorzichtig doen.”

Nadat de afwas gedaan is, zet Mieke vlug alles klaar, wat Pim nodig heeft. De koppen en de bus met beschuiten.

„Waar dat joch zin in heeft,” geeuwt Bea. „Ik ga alvast naar boven, hoor Mieke.”

Wanneer Mieke even later de slaapkamer binnenkomt, ligt Bea al in bed. Ze delen samen het ouderwetse lits-jumeau, dat nog uit de pastorie van dominee De Laat afkomstig is.

Met haar handen onder het hoofd kijkt Bea naar haar zusje, die niettegenstaande het late uur haar haren schuiert en haar handen verzorgt.

„Phoe kind, waar jij zin in hebt. Beneden de twintig is je huid nog als van een perzik. Geen crème en geen poeder. Ik heb 't pas nog gelezen.”

„Mijn handen zijn zo droog na de afwas. Ik moet ze wel insmeren.”

„Sorry,” zegt Bea, „ik laat jou altijd maar Assepoesteren, maar ik heb ook zo de mier aan die karweitjes en jij houdt ervan.”

„Ik houd ervan.... ik houd ervan,” smaalt Mieke. „Dacht je dat ik vanavond ook niet graag met vader meegereden was? Trouwens, je hebt vanavond nog beweerd, dat je er niets voor voelde om ongetrouwd te blijven. Je zult later wel moeten aanpakken.”

„Daar zijn de dienstboden voor.”

„Nou ben jij ouderwets,” vindt Mieke. „Als je geen baron trouwt....”

Terwijl ze haar pyjama toeknoopt, bekijkt ze de foto's die aan de muur hangen.

„'t Lijkt me een enige tijd vroeger. Hier hebben we de huishoudster, toen vader en moeder pas getrouwd waren. Ze woonden in een huis als een kasteel en hadden alles wat hun hart begeerde en toch was het lang niet de fijnste tijd uit moeders leven. Dat heeft ze zelf verteld. En hier de oude pastorie. Herinner jij je opa en oma nog? Moeder heeft die fijne krulletjes van hem.”

„Ik herinner me opa en oma best, ook zonder die portretten. Ik begrijp toch niet waarom we ze altijd aan de muur moeten hebben. 't Lijkt hier wel een museum. Tante Elly vroeger in Indonesië, de kinderen van tante Elly en wij allemaal op berevellen en dan nog een verzamellijst met kleine kiekjes.”

„Je overdrijft vreselijk, Bea en dacht je dan, dat wij uit huis zouden gaan zonder kiekjes van moeder en vader en Lo en Pim?”

„Kiekjes zijn geen portretten en je eigen vader en moeder is nog wat anders dan dit.”

„Nu heb ik je,” lacht Mieke, terwijl ze 't licht uittrekt. „Op die portretten staat toch de eigen familie van moeder.”

„Nu goed dan, dan behang ik later ook de kamers van mijn kinderen er maar mee,” grinnikt Bea. „Welterusten Cinderella.”

Mieke knipt nog even het lampje op haar nachtkastje aan en zet het wekkertje op zeven uur. 't Zou kunnen zijn, dat Pim zich versliep en de kerk begon al vroeg. Als zij niet bijtijds opstond, zou moeder weer zo hard moeten lopen.

En zo vlug was Bea in slaap, dat Mieke even later op haar „welterusten” geen antwoord meer kreeg.

HOOFDSTUK 2

Dokter Borch van Heeckeren is vroeg wakker. Hoe laat zou 't zijn? Niet kijken. Heerlijk soezend in bed liggen en wachten tot de klok beneden slaat. Die klok met zijn bewegende scheepjes is nog een erfstuk uit Harry's huis.

Tastend gaat zijn hand naar 't andere bed, stopt de deken wat dieper over zijn vrouw, die zich als gewoonlijk weer blootgewoeld heeft.

„Hè.... wat.... doe je? Is 't al morgen?”

„Sst.... 't kan nog wel pitje nacht zijn. Dat weet je nooit in deze tijd van 't jaar.”

„Wat 't zand in mijn ogen betreft, kan 't niet later dan twee uur zijn,” geewt Harry. „Ik zou denken.....”

De klok beneden slaat zeven maal en de dokter lacht: „Dat zandmannetje is bij jou te royaal geweest met strooien. Gezegend Kerstfeest, vrouw.”

Hij strekt zijn hand uit en zij legt de hare in de zijne.

„En toch ben ik blij dat de nacht om is. Je bent er lekker niet uitgeroepen vannacht.”

„Je doet net of ik iedere nacht weg ben.”

„Drie nachten in de week is ook al meer dan genoeg.”

„Ja, dat gebeurt ook wel eens één keer in de maand en dan is 't meestal niet meer dan een overstapje naar 't Huis. De veearts heeft 't drukker in 't dorp dan ik.”

„Wat zou 't voor weer zijn buiten?”

„'t Sneeuwt een beetje, maar 't kan ook regen zijn.”

„Hoe weet je dat nu?”

Dokter Borch schiet in de lach. 't Is de gewone vraag die Harry hem elke morgen stelt en waarop hij geen antwoord kan geven, zolang de gordijnen dicht zijn.

Harry rekt zich uit.

„'k Geloof dat ik er maar eens uitga,” zegt ze. „Ik wil de ontbijt-tafel wat gezellig dekken.”

„Je hebt twee grote dochters, die ons eerst thee komen brengen en dan....”

„Niet opstaan hoor moeder.... ik ga thee zetten,” roept Pim door de gesloten deur.

„En dan nog ijverige zonen,” beëindigt de dokter zijn zin. „k Ben wel benieuwd wat er beneden gebrouwen wordt.”

„Als hij maar geen ongelukken maakt.”

„Je kinderen worden nooit zelfstandig, als je zo bezorgd blijft, Harry. Je moet ze los kunnen laten. Ik ben blij dat Mieke en Bea 't volgend jaar onder je vleugels uitkruipen. 't Zal hen goed doen.”

„Omdat jij 't wil,” pruilt Harry. „Als 't nieuwe tehuis klaar is, kunnen wij naar de stad verhuizen en een huis zoeken, waar ze bij ons in kunnen blijven wonen.”

„Ze gaan minstens een half jaar naar 't buitenland, Harry. Ik heb mijn netten al uitstaan.”

„Als je ze dan maar samen naar één land stuurt. Dan hebben ze steun aan elkaar.”

„Ze moeten juist van die bezorgdheid en steun af.”

„Het zal Bea niet zwaar vallen zonder onze zorg te leven, maar onze Mieke kan helemaal niet van huis weg.”

„Je bent een schat van een vrouw, maar een dwaas moedertje,” plaagt de dokter. „Je bent nog zo ouderwets als.... als....”

„Als we in de stad wonen, zul je beleven hoe modern ik kan zijn. Dan ga ik bridgen en....”

„Eén en twintigen, bedoel je, liefje. Je kunt nog geen aas van een boer onderscheiden.”

De deur van de kamer gaat voorzichtig open en Pim schuifelt binnen met twee kopjes thee op een blaadje.

„Toen 't water zong, heb ik 't al opgegoten, 't duurde anders zo lang.”

Vader en moeder lachen om de thee met witte puntjes en verzekeren, dat ze nog nooit zulke lekkere thee hebben geproefd.

„Hebben de zussen al thee gehad?”

„Natuurlijk niet. U toch eerst!”

„Ook zo'n ouderwets jongetje,” grapt de dokter. „De ouders gaan voor.”

En hij roept zijn zoontje na: „De meisjes moeten opstaan, als ze hun thee binnen hebben.”

„Och, laat ze toch,” zegt Harry, „ze moeten al zo vroeg op als ze straks naar de Pontschool gaan.”

„Maar nu hebben ze vakantie en ze moeten leren, dat ze....”

Harry komt niet te weten wat ze moeten leren. Er klinkt een

doordringend gegil van de kamer van de meisjes. Harry is al uit bed gestapt, maar haar man blijft kalm.

„Houd je bedaard, lieverd, een kop hete thee over een blote arm of een muis; zo iets zal 't wel zijn. Ik ga wel even kijken.”

Harry blijft gespannen luisteren naar de oorzaak van het lawaai. Lang hoeft ze niet in onrust te blijven. Pim heeft voor spook gespeeld en hij is op heterdaad betrapt. De dokter draagt het spartelende kleine pyjamamantje binnen. Hij heeft een griezelig grotesk monsterhoofd.

„W.... w.... wat is dat?”

„Dat is een gasmasker,” zegt de dokter. „Hij bracht de meisjes eerst gewoon thee en toen kwam de verrassing. De meisjes van streek en de thee over hun bedden.”

Pim probeert zijn hoofd uit het angstwekkende mom te wurmen.

„Het was het cadeau voor mezelf in de doos. Ik wilde er schik mee hebben.”

„Hoe kom je aan dat onding?” snauwt zijn vader.

„Geruild met Dickie van Staveren voor zestig knikkers en een stuiter,” biecht de ondeugd.

„Die familie Van Staveren bezorgt ons nog al eens onheil met die ruilpartijen. Ik zal eens met dat jochie zijn vader spreken. Dit gasmasker gaat in ieder geval terug.”

„Ik had ze van te voren nog gewaarschuwd dat ze zouden schrikken,” snikt Pim, „die meiden ook...”

Dokter Borch is niet meer in bed gegaan en Harry is nu ook opgestaan. Nu Pim verdwenen is, lachen ze samen nog eens om de voorlaatste leverantie van Dickie van Staveren.

De kool in de groentetuin, waar ze zo trots op waren, bleek plotseling bezaaid met rupsen en na een ruzietje van de kinderen onderling en wederzijdse verwijten — „anders zal ik wel eens zeggen” — waren ze door de mand gevallen. Dickie van Staveren, het zoontje van de boer, had rupsen moeten zoeken voor zijn vader en Pim had in zijn grote dierenliefde het ter dood veroordeelde gespuis geruild voor een toverbal.

„Wij hebben genoeg kool,” had hij gezegd. „Ik houd trouwens ook niet van die groente. De beestjes zullen bij ons genoeg te eten hebben.”

„Tegen zo'n kind kan ik niet op,” had Harmsen, de tuinman,

gezegd. Hij had de grond omgespit en er was een gezellige rommel-tuin uit geworden met narcissen op onverwachte plaatsen en een afgepaald dierenkerkhof met de begraven kikkers en witte muizen en de kraai.

Harry denkt aan al die dingen en als ze het gordijn open trekt, kan ze het scheefgezakte houten kruisje zien op het kraaienkerkhof.

„De tijd gaat veel te vlug,” denkt ze, „en waarom wil Eduard de kinderen toch zo vroeg zelfstandig maken?”

In de meisjesslaapkamer zijn de gemoederen ook weer bedaard. Bea moppert op dat ellendige oorlogstuig, waar die kinderen mee willen spelen.

„’t Is de schuld van de grote mensen,” zegt ze. „Ze praten altijd maar over atoombommen en oorlog.”

„Juist fijn,” vindt Lodewijk, die de kamer van de zussen is binnengekomen met de tandenborstel in zijn hand. „Als moeder erover vertelt, zo avontuurlijk. Toen gebeurde er nog eens wat.”

„Jij praat naardat je verstand hebt,” moppert Bea. „Laat er nu ook maar eens wat gebeuren. Zorg dat je bijtijds aan ’t ontbijt bent.”

„Ja oma,” grinnikt Lodewijk en slentert tanden poetsend weer naar de badkamer.

Eigenlijk was het niets fijn, dat er maar eventjes drie zondagen achter elkaar kwamen. Kon hij helemaal niet in zijn lab werken. Met dat laboratorium van hem staken zijn huisgenoten nogal de gek. Het was een afgeschoten gedeelte van de zolder, waar hij allerlei flesjes en reageerbuisjes bewaarde en met natuurkundige proeven bezig was. Vorig jaar had hij echt gemeend een uitvinding te doen. Hij had zijn zakgeld opgestuurd om octrooi aan te vragen.

Hij had papieren zakdoekjes geparfumeerd in de handel willen brengen en wel vier weken had hij zijn kamertje op slot gehouden en geheimzinnig gedaan over zijn „uitvinding.” Ach wat was hij geplaagd al die weken, toen zijn lab op slot zat.

Bea had aangeboden als ouderwetse dienstbode verkleed de drogisterijen in de stad af te gaan en te vragen naar geparfumeerde zakdoeken, dan kon hij er achteraan komen met zijn aanbieding. Toen had Lo zijn grote gele enveloppe teruggekregen en zijn lab

was weer toegankelijk geworden voor de anderen. Tot hij zich op de volgende weg naar beroemdheid gewaand had.

Op school had hij een best cijfer voor scheikunde en later werd hij vast en zeker atoomgeleerde en zou uitvindingen doen, waar ze van zouden opkijken. Dan zou er misschien ook een kans zijn naar de maan te vliegen, droomt hij.

Hij wordt tot de werkelijkheid teruggebracht door moeder, die haar hoofd om 't hoekje van de deur steekt.

„Fijn dat je al op bent, Lo. Vader wil dat we rustig ontbijten en gaan wandelen naar de kerk.”

„Als ik aan de beurt ben, is 't altijd lopen,” zucht Lodewijk en overweegt of deze eerste Kerstdag, die op vrijdag valt, eigenlijk wel als zondag geldt. 's Zondags moesten ze hun eigen bedden goed leggen en in de week hoefde hij zich daar niet om te bekommeren.

Mieke geeft al antwoord op zijn onuitgesproken vraag. Ze zegt vriendelijk: „Doe je je bed nog even, broer? Er is nog wel even tijd voor.”

„Oké,” zegt Lodewijk en probeert de spreid gelijkmatig te laten lijken over een bultig onopgemaakt bed.

Harry, die juist langs komt, streeft Mieke even over de haren. Wat dit kind toch altijd een tact had om met de jongens om te gaan.

Bea scheen altijd op de zenuwen van de jongens te werken. Ze kon niet anders praten dan op een commandotoon.

„Dat gasmasker heeft in ieder geval gemaakt, dat we op een behoorlijke tijd aan het ontbijt zitten, jongens,” zegt dokter Borch waarderend. „Leuk die kaarsen, Harry, 'k zag ze in het Huis ook staan.”

„Gewoon aardappels die met rood papier omfronseld zijn,” verklapt Pim, die alweer over het verdriet om zijn gasmasker heen is.

„Hoeveel krenteboterhammen, moeder?”

„Zoveel als je lust, kinderen,” zegt Harry en kijkt innig tevreden het kringetje rond.

Heerlijk zo'n kerstmorgen. Ze reikt voor dit keer haar man de Bijbel.

Pim zegt: „Gewoon doorlezen over die plagen van Egypte, hoor vader.”

„Vanmorgen lezen we het Kerst-evangelie,” zegt vader en slaat Lucas 2 op.

„Straks in de kerk horen we dat voor de derde keer,” zegt Pim.

„We weten precies hoe dat gegaan is.”

„Ja en de plagen van Egypte hebben jullie op school ook uit je hoofd moeten leren,” spot Lo. „’t Is nou toch zeker Kerstmis.”

„Die geschiedenis van Bethlehem kun je nooit genoeg horen,” mijmert Mieke. „Maria en Jozef in de stal en dan de herders...”

Terwijl Harry het kringetje rondkijkt, ziet ze de gezichten van de kinderen: opletend, dromerig, afwezig.

„Wat betekent het evangelie voor hen?” denkt ze. „Och ze zijn kinderen van hun tijd. Niet meer zo rustig en volgzaam en gehecht aan huis als wij vroeger waren in de oude pastorie. Begrepen ze iets van het kerstgebeuren? Leerde je de ware betekenis hiervan niet in een lang leven? Ja, maar je kreeg niet altijd een lang leven.”

Ze denkt aan haar broer Lodewijk, die zo jong al stierf door een ongeluk.

„Here, kom in hun leven en maak dat ze U werkelijk dienen en liefhebben,” bidt ze.

„Zakdoeken, pepermunten en centen!” roept Lodewijk.

Het is een plagerijtje aan moeders adres, die wel eens verteld heeft dat die attributen vroeger ’s zondags in de pastorie hadden klaar gelegen.

„Ja en wij moeten zelf kerkgeld betalen van ons zakgeld,” zegt Bea.

„Nu ja, daar krijgen we zakgeld voor,” meent Pim. „Maar die pepermunten waren vroeger toch maar fijn. Nu vinden ze snoepen in de kerk kinderachtig.”

Babbelend en plagend maken ze zich gereed. De dokter vraagt nog even telefonisch of er niets te rapporteren valt in het Huis en zegt, dat hij het toestel om zal schakelen naar de directrice. Ze kan dan eventuele boodschappen uit het dorp aannemen.

„Ik heb zuster Boelens beloofd, dat we vanavond nog een uurtje met ons allen in het Huis komen,” zegt de dokter. „De meisjes kunnen misschien wat helpen met het schenken van de chocolademelk.”

„Mij niet gezien,” zegt Bea. „We hebben daar al Kerstfeest gevierd en de verdere avonden zijn voor onszelf.”

„We hebben nog twee hele zondagen voor onszelf, Bea,” zegt Harry zacht.

„Dat betekent toch zeker nog niet, dat we gedwongen moeten worden vandaag een paar uur te luisteren naar de reumaklachten van oma Spruit en de anderen?”

„Het was geen bevel, Bea,” zegt de dokter. „Je mag je gerust alleen in huis vermaken.”

„Ik ga wel mee,” zegt Mieke en geeft de arm van haar moeder een troostend drukje.

Harry kijkt naar haar man, die met de jongens voor hen uitloopt. Vlak erachter loopt Bea, de handen diep in de zakken van haar doordeweekse loden jas. Haar mooie blauw-wollen coat hangt in de kast.

„’t Is geen echte zondag vandaag en mijn sportschoenen staan hier beter bij,” heeft ze gezegd.

Ieder steentje dat haar voor de voet komt, schopt ze weg, maar Harry dwingt zichzelf er niet op te letten en er niets van te zeggen. Bea heeft toch ook zoveel goede dingen.

Ze heeft haar H.B.S.-B diploma gehaald in dezelfde tijd als Mieke haar H.B.S.-A. Ze heeft wel een helder hoofd en ze heeft bijlessen gehad, maar ze heeft er toch hard voor moeten werken.

Langzaam aan wordt het drukker op de weg. Andere kerkgangers voegen zich bij hen. Ze groeten de dokter en zijn gezin en sommigen wensen hen bij de ingang van het kerkje een gezegend Kerstfeest.

Een gezegend Kerstfeest! Ja, dat beleefde moeder Harry in haar nog gave gezin. Wat ergernissen, wat verdrietelijkheden, maar God zij dank, zij allemaal bij elkaar.

HOOFDSTUK 3

„Kan ik je niet overhalen om met ons mee te gaan, Bea? Er is niets bijzonders op de t.v. Je zult er vast en zeker spijt van hebben.”

Moeder Harry is nog even achtergebleven om haar dochter te

bewegen mee naar het Huis te gaan, maar Bea schudt het hoofd. „Als ik spijt krijg, kom ik nog wel.”

Wanneer ze ziet hoe teleurgesteld haar moeder kijkt, denkt ze: „Ik loop er straks nog even heen om me te laten zien, maar ik heb geen zin om mijn hele kostelijke avond daar door te brengen.” Als haar moeder weg is, pakt ze het boek waarin ze wilde lezen, maar ze legt het na een paar bladzijden weer neer. Gek, nu het stil is om haar heen, kan ze haar gedachten niet concentreren en vroeger, toen ze allemaal thuis waren, kon ze wel studeren in de huiselijke kring.

Ze snoept wat van het schaaltje lekkers dat moeder klaargezet heeft en kijkt naar buiten. Geen kip is er op de weg te zien.

De radio heeft gezegd, dat er vorst op komst is en het lijkt er wel op ook. Een hemel met sterren en buiten tintelend koud. Heerlijk zou het zijn, als ze nog op de schaatsen zouden komen in de kerstvakantie. Nu ja, op die Pontschool hoefde je ook niet zo hard te werken voor typen en steno, maar de uren overdag waren toch bezet.

Weet je wat ze zou doen? Ze ging een heerlijk wandelingetje maken en dan stapte ze toch maar naar 't Huis. Die schenkerij zou dan wel achter de rug zijn en ze zocht zich dan een oude dame uit, met wie ze pret kon hebben. Mevrouw Van den Heuvel b.v. die altijd vol grapjes zat.

Ze trekt een goudbruin zijden topper aan, die met wit bont gevoerd is en zet de kap op. Die had moeder voor zichzelf gekocht, toen ze met vader eens naar de wintersport was geweest. Of eigenlijk had vader hem gekocht. Moeder had het ding veel te lux gevonden en nu droegen Mieke en zij hem, als het zo eens te pas kwam.

Alleen 's avonds, want naar school vond vader het ding niet geschikt. Eigenlijk was die hele Pontschool onzin, maar vader had zo zijn eigen opvattingen over opvoeding. Een half jaar naar 't buitenland in een gezin, voor je besloot wat je ging doen en eerst je steno- en type-diploma halen, omdat die altijd te pas konden komen.

„Nou ja en die studie moest ook dienen om de tijd te vullen voor het vertrek naar 't buitenland,” grinnikt Bea in zichzelf. „Die goeie paps is zo doorzichtig als glas.”

Ha, daar had ze de huizen van 't dorp bereikt. Alle gordijntjes waren stevig gesloten. Natuurlijk, want er viel niets af te gluren in de avond.

Buiten het dorp stonden de grotere woningen. Daar leefde de „import,” de dominee en een ingenieur. Kijk, die hadden de gordijnen wijd open.

Bea blijft staan en kijkt in de pastorie. Daar krijpt de dominee over de vloer met zijn zoontje op de rug. Een kerstboom staat er in de hoek en mevrouw is met de baby bezig. Leuk dat deftige domineetje nu eens in zijn gewone doen te zien.

Bij de ingenieur was geen kerstboom. Och neen, er waren daar ook geen kinderen. Ze zaten te lezen ieder aan een kant van de haard. Toch ook wel gezellig. De grote boxer, die tussen hen in lag, spitste de oren en hief de kop op.

„Doorlopen kind,” maant Bea zichzelf. „Stel je voor, dat die hond blaft en ingenieur Van Cuyck naar buiten komt om te kijken wat er voor onraad is.”

Ja en hier zou ze maar omkeren. Er waren geen verlichte huizen meer. Wel als je nog een honderd meter doorliep. Daar begon een klein dennebos en voorbij dat bos lag nog een boerderij, die eigenlijk geen boerenbedoening was.

Er woonde een kunstschilder met zijn vrouw, waar de mensen nogal geheimzinnig over praatten. Vader was er een keer geweest, toen de man griep had. Maar toen ze gevraagd hadden hoe 't er daar uitzag, had vader gegrapt: „Ambtsgeheim!”

Soms zag ze de mevrouw lopen met een zwarte poedel. Ze had de hond wel eens aangehaald, maar toen had moeder gezegd, dat je niet iedereen aan moest klampen, die je ternauwernood kende. Ze had best zin om eens even door te lopen. 't Was wel griezelig donker langs dat bos, maar je was zo bij het huis.

Bea begint vlug te stappen. Als de gordijnen nu niet gesloten waren, kon ze fijn eens kijken hoe het er daar van binnen uitzag.

Wanneer ze bij het bos gekomen is, houdt ze haar adem in. Hoorde ze voetstappen achter zich? Haar hart klopt plotseling onrustig. Ze herinnert zich alle verhalen van meisjes, die aangerand zijn en een heldin was ze nu bepaald niet. Ze liep eigenlijk 's avonds nooit alleen buiten.

Zou ze teruggaan? Ja, maar als het dan een gewone wandelaar was, zou hij haar doorhebben.

Een wandelaar uit het dorp om deze tijd van de dag? Ze begint harder te lopen en de voetstappen achter haar haasten zich ook. Opeens neemt ze een besluit. Ze zou naar de rand van het bos lopen en dan de weg inslaan naar de boerderij. Maar als die nu eens niet verlicht was? Als de schilder en zijn vrouw afwezig waren?

Zonder verder na te denken, zet ze het op een draf. Die man achter haar moest maar denken wat hij wilde en als er geen licht brandde, dan zou ze het bos in vluchten.

Ze komt aan het eind van het bos en herademt, als ze ziet dat de ramen licht uitstralen. O, nu hoeft ze niet meer zo bang te zijn. Als ze nu gilt, zullen ze haar daar binnen kunnen horen. Maar ze blijft hollen, de weg over, het paadje op naar de boerderij. Er blaft een hond daar binnen. De deur gaat open en een vrouwestem roept: „Ben jij het, Charles?”

Bea staat aan de deur, waarvan alleen de bovenste helft geopend werd.

„Ik.... ik....”

Ze behoeft niet uit te leggen, waarom ze zo maar aan komt kloppen. De voetstappen zijn ook achter haar het pad afgekomen, ze voelt een arm door de hare en een jolige stem spot: „Als dat niet één van de teenagers van de dokter is, die een boze wolf achter zich waande. Kom maar binnen, jongedame. Ik kan mijn poot niet door het sleugelgat steken, maar je zult zien dat het geen wolfsklauw is.”

Bea drukt haar hand tegen het wild kloppend hart en is wat verlegen met haar houding. Doch ook tegelijkertijd uitgelaten blij, dat ze van haar angst verlost is.

„’t Was zo griezelig in ’t donker die voetstappen achter me te horen,” zucht ze.

„Rust hier maar even uit,” zegt het jonge vrouwtje en opent ook de onderste helft van de deur.

„Och, wat is ’t hier gezellig. Helemaal geen boerderij meer.”

Bea kijkt verrukt om zich heen. Er brandt een open haardvuur onder een schouw, waarboven een zeegezicht hangt. In de kamer staan rotan meubelen, belegd met veelkleurige kussens en overal

staan fleurige kas-lentebloemen.

Bij het vuur ligt de poedel en 't vrouwtje loopt rond in een beeldige blauwzijden kimono, waaronder zwart zijden pijpen uitkomen.

Bea knielt naast de poedel en legt haar hand op zijn krullenvacht. „Ons zwarte Pietje is lui,” zegt het vrouwtje. „Ze heeft kleine moriaantjes gekregen. Als je een keer overdag komt mag je ze zien.”

„Hoe heet ze eigenlijk?”

„Pietje,” zegt de schilder. „Nu ja, haar eigenlijke naam is Belinda Morris of zoiets, 't staat allemaal wel in haar stamboom en die moet ons geld opbrengen, als we straks de kleine zwarte moriaantjes gaan verkopen, maar voor òns is Belinda doodgewoon Pietje.”

Bea streelt zwijgend de hond. Ze is wat verlegen over de nonchalante manier, waarop ze hier de dingen zeggen, maar eigenlijk vindt ze dat wel leuk.

„Toe vrouwtje, schenk eens wat in. Bezoek is voor ons zo'n zeldzaamheid. Weet je wat Cora, brouw eens één van je lekkere cocktails.”

„Ik weet niet of eh...”

„Ik heet Bea.”

„Of Bea wel zulk sterk goedje drinkt.”

„Wel wijn en ook wel eens een groc met een scheutje rum.”

Cora knikt Bea toe.

„Je krijgt van mij een vruchtenbowl, heerlijk en onschuldig.”

De schilder heeft zijn pijp opgestoken en wijst op het zeegezicht.

„Daar ben je wèg van hè? 't Gaat jou als de meeste mensen hoor. Ik maak doeken waar wat in zit.”

Hij loopt naar een hoek van de kamer, waar wat omgekeerde oningelijste doeken staan en keert ze om.

„Alsjeblieft, dat is kleur en leven. Maar dat willen de mensen niet. Deze luxe van die bloemen met kerstmis en het lekkers hebben we te danken aan een warenhuis-bestelling: lente - zomer - herfst en winter. Maar wat hangt er nu bij jullie thuis? Jullie zijn jong. Jullie moeten toch oog hebben voor werkelijke kunst. Weet je, als je vader maar eens één van mijn doeken ophing in zijn huis.”

Bea vindt dat haar nieuwe kennissen wel erg openhartig op hun doel afgaan.

„Ik vind die doeken wel mooi,” zegt ze, „maar vader en moeder...”

„Dan vraag je er een voor je verjaardag of zo. Voor vijftig gulden zou ik al iets voor je hebben.”

„Maar ik krijg geen cadeaus van vijftig gulden. Misschien als Mieke er iets voor voelde? We zijn tweelingen.”

„Hè toe Charles, praat nu niet zo over geld.”

De schilder schiet in een hartelijke lach.

„Ik mag van Cora nooit over geld praten, maar o wat houdt ze van mooie dingen.”

De poedel is opgestaan en legt haar kop op de schoot van Bea. Zij streelt haar en zegt: „O wat zou ik graag zo'n hond hebben. We hebben er een gehad, een terrier. Hij is oud geworden en gestorven en nu denken we, dat we nooit meer kunnen wennen aan een andere hond.”

„Wedden van wel?” zegt Charles. „Als de poedeltjes een paar weken oud zijn, zal ik je waarschuwen en dan zul jij eens zien, of je niet kunt wennen aan zo'n lief zwart mormeltje.”

„Die zou ik voor mijn verjaardag kunnen vragen,” zegt Bea.

„Maar die zijn duurder dan vijftig gulden,” grinnikt de schilder.

„Ik reken minstens honderd en vijftig gulden voor de eerste keus.”

Bea heeft haar bowl opgelepeld en het stuk taart, dat ze erbij kreeg, opgegeten, maar nu vraagt ze zich verschrikt af hoe laat het zal zijn. Haar ogen zoeken een klok, maar Charles schiet in de lach.

„De klokken hier in huis zijn antiek, maar kunnen geen van alle lopen. 't Zal bij tien zijn.”

„Maar dan moet ik weg.”

„We zullen je wegbrengen,” zegt Cora en stroopt een dikke rok over haar dunne zijden broek, voor ze haar mantel aantrekt.

Charles pakt een korte duffelse jekker en trekt een pet over de oren. Hij duwt de poedel terug, als deze mee wil lopen en roept:

„Nee Pietje, voor jou is de kou niet goed en je moet op 't huis passen. Zo Cora, we nemen deze onschuld in ons midden en dan is ze goed bewaakt.”

Gezellig gearmd stappen ze langs het bos. Bea voelt zich heerlijk opgewonden door het bezoek aan de leuke boerderij en verheugt zich al op de verhalen, die ze straks zal doen. Alleen is ze bang, dat ze thuis ongerust geworden zijn.

Wanneer ze haar huis naderen, is ze daar wel zeker van. De dokter staat aan het hek en moeder kijkt uit in de deuropening. Charles en Cora houden hun pas in, als ze het huis in 't gezicht krijgen.

„Ze kijken al uit naar je. Dan vind je 't verder wel hè. Denk om 't schilderijtje en de poedels. Ben je gauw jarig?”

„Nog lang niet,” lacht Bea en neemt vlug afscheid om haar ouders niet langer in ongerustheid te laten.

„Hier ben ik al...”

„Al, al,” moppert de dokter. „Bea wat zijn dat voor manieren? Je moeder is helemaal overstuur.”

„Jullie doen altijd zo overdreven,” zucht Bea. „Ik mag toch zeker 's avonds wel een eindje omlopen?”

„Maar je gaat toch niet ergens op visite zonder ons een woord te zeggen.”

„Ga nu maar mee naar binnen, dan zal ik alles wel vertellen,” zegt Bea. „Ik ben niet op visite geweest, niet echt op visite. Ik ben... ik dacht, er kwam een man achter me aan... nu ja, het was geen man maar...”

„Hè kind, wat is er nu gebeurd?”

Door haar nervositeit stampvoet Bea van woede.

„Och jullie ook altijd met die bezorgdheid. Ik ben toch geen klein kind meer.”

De dokter windt zich op zijn beurt op en moppert: „Wil je nu alsjeblieft ophouden zo'n toon aan te slaan tegen je moeder? Verdwyn onmiddellijk naar boven.”

„Och Eduard!”

„Hè vader!”

Bea rent de trap al op en laat zich in haar kamer op haar bed vallen. Ze heeft moeite haar tranen in te houden. Afschuwelijk waren ze beneden. Afschuwelijk! Je kreeg niet eens tijd om uit te leggen wat er gebeurd was.

In de huiskamer wordt vader door de overige familieleden onder handen genomen. Hè neen, dat was nu verschrikkelijk om Bea

naar boven te sturen. Nu was de hele avond bedorven. Pim en Lo mopperen, maar Mieke steekt haar arm door die van haar vader en vleit: „Mag ik haar terug gaan halen, vader?” „We moeten toch weten wat er met het kind gebeurd is,” zegt Harry zacht en de dokter, alweer gekalmeerd, stemt toe: „Nu ja, als ze zich behoorlijk kan gedragen, mag ze terugkomen.” Mieke gaat naar boven en tracht haar zus tot kalmte te brengen. Beneden komen? Geen sprake van. Als vader haar wilde behandelen als een klein kind!

Mieke tracht haar zuster mee te trekken. „Toe nu Bea, je weet wel waar moeder altijd zo trots op is. Ze zegt dat we geen van allen koppig zijn.” „Dan begin ik er nu mee,” zegt Bea, maar ze is toch al opgestaan en gaat naar de wastafel.

„Je komt wel hè?” zegt Mieke. „Kind we zijn allemaal zo vreselijk nieuwsgierig naar wat je beleefd hebt.” De zucht om verslag te doen van haar belevenissen doet Bea helemaal over stag gaan. Ze talmt nog wat, maar een paar minuten later daalt ze de trap af en moeder Harry stelt alle pogingen in het werk om haar rentree gemakkelijk te maken.

Bea siert overigens haar verhaal nog wel wat op ook. Ze wilde alleen maar wat wandelen, liep in gedachten en toen opeens die stappen achter haar. O foei, wat was ze geschrokken.

„Was het een echte rover? Een kerel met een zwart gemaakt gezicht?” hunkert Pim.

„Ja, dan zou ze nu hier zitten,” spot Lodewijk. „Dan was ze toch zeker ontvoerd.”

„En toen ben ik naar die boerderij gevlucht. Je weet wel, naar dat leuke geval om de hoek van 't bos. En toen bleek het, dat de schilder, die daar woont — Charles heet hij — achter me aan was gekomen. Hij was op weg naar huis.”

„Hè bah,” zegt Pim, die dit maar een saai afloop vindt van zo'n opwindend avontuur.

„Had jij liever gehad, dat je zus ontvoerd was?” vraagt Lo, maar in zijn hart valt het verhaal hem ook wel wat tegen. Alleen Mieke ziet aan Bea's gezicht, dat er nog wel interessanter dingen te vertellen zullen zijn en ze vraagt: „Ben je daar binnen geweest? Hoe was het er?”

Bea schept diep adem en vertelt van Pietje de poedel en de schilderijen en de open haard.

„'t Lijkt me daar mieters,” vindt Lo.

„Als we willen, kunnen we een klein poedeltje kopen,” zegt Bea.

„Maar ze zijn wel erg duur.”

„Hè vader, mogen we er eentje bestellen?” bedelt Pim.

„Het zou een manier zijn om mijn rekening te vereffenen,” zegt de dokter. „Ik behandelde dat heerschap vorig jaar een keer of wat, maar kreeg taal noch teken, toen ik de rekening presenteerde.”

„Jullie denken ook altijd over geld,” zegt Bea.

„Dat is niet waar,” roept Pim. „Van boer Reinders wilde vader helemaal geen geld hebben.”

„Ik heb die schilder ook nog nooit gemaand. Maar je verwacht toch dat ze dan es even komen praten of om uitstel vragen. Als je hoort hoe royaal ze het hebben met lentebloemen en taart.....”

„Dat was maar voor één keer,” verdedigt Bea haar nieuwe relatie.

„Ze willen heus echt graag, dat we een schilderijtje kopen. Als u het dan in uw spreekkamer hangt....”

De dokter kijkt zijn vrouw veelbetekenend aan. Hij laat zijn dochter vertellen, maar als ze 's avonds samen op hun slaapkamer zijn, zegt Harry: „Ik ben bang dat die schildersfamilie nogal bohemienachtig is. Ik vind het niet bepaald een goede omgang voor onze kinderen.”

„Omgang, omgang....,” glimlacht de dokter. „Laten we de dingen niet overdrijven, Harry. Bea is er op een nogal dwaze manier terecht gekomen en op haar leeftijd zal ze juist daarom de eerste tijd dat huis niet meer opzoeken.”

„Dan zoeken ze hâar wel op. Ik heb uit Bea's verhaal begrepen, dat ze een afzetgebied zoeken voor hun schilderijen en poedels.”

„Je kunt je kinderen niet altijd onder je vleugels houden, moeder,” plaagt de dokter. „Wanneer ze eenmaal uit het oude nest gevlogen zijn, kun je ook niet meer controleren met wie ze wel en niet omgaan. Je hebt ze bij wijze van spreken links en rechts leren uitkijken en nu moeten ze alleen de wijde wereld in.”

„Maar nu zijn ze nog niet uitgevlogen,” sputtert Harry tegen, „en je weet wat er voor geruchten over dat gezin gaan.”

„En jij weet hoe vlug zo'n dorpsgemeenschap roddelt over een vreemde eend, die in de dorpsbijt komt. Maar ik zal informeren

en als de geruchten waar zijn, dan beloof ik je dat ik onze kinderen weg zal houden uit die boerderij. Er zijn grenzen, zelfs al proberen we met de moderne tijd mee te gaan."

Ze praten niet langer. Eduard, gewend op alle uren van de nacht te slapen en wakker te worden, slaapt vlug in.

Maar moeder Harry ligt nog lang wakker en maakt zich zorgen over haar dochters, die straks uit zullen vliegen.

„Here, bewaar ze maar," bidt ze zacht. „Wij willen ze misschien zelf te goed bewaren."

En rustig geworden door haar gebed, slaapt ze in.

HOOFDSTUK 4

„Sneeuw op slik, binnen drie dagen ijs dun of dik," jubelt Pim, als het de tweede kerstdag begint te sneeuwen.

De volgende dag hebben ze al zekerheid, dat het ijs dik zal worden. Het vriest dat het kraakt en na een paar dagen zal heel Nederland op de schaats zijn.

Dat beweert dokter Borch van Heeckeren, maar de kinderen sputteren: „Dan moet u ons eens vertellen waar dat ijs is."

„Op de Bergse beek, waar jullie schaatsen hebben geleerd," zegt moeder.

„De Bergse beek," schampert Bea. „Een slootje waar wat boerekindertjes op krabbelen."

„Ik ga daar wel heen," zegt Pim. „Ik heb mijn schaatsen, die ik met Sinterklaas kreeg, nog niet eens geprobeerd."

„Goed zo, mijn jongen, beter een kleine ruimte om te schaatsen dan helemaal geen ruimte. Ik breng je er wel heen in de auto. Ik moet daar in de buurt zijn."

„Wees voorzichtig Eduard," waarschuwt Harry. „De weg is spekglad."

„Juist leuk," gnuift Pim.

De dokter bekijkt zijn auto, die al ijs op de ruiten heeft, nadat hij even buiten heeft gestaan. Lo probeert met een doek het korrelige beslag weg te wissen.

Als 't kacheltje aan is en de auto op de weg staat, gaat het beter. De bejaarden wuiven van achter de ruiten naar de dokterskinderen, die hun vader nakijken. Ze leven mee met hun dokter en schudden bezorgd het hoofd. Als dat nu maar goed afloopt!

Op de boerderij waar ze moeten zijn, stopt de dokter. Pim stapt ook uit. Hij maakt van de gelegenheid gebruik om even in de stallen te gaan kijken. Zo enig, die knorrende varkens en de koeien die op een rijtje staan en de koppen naar je toewenden en de lekkere lucht van het hooi. Als hij groot was, zou hij vast en zeker boer worden.

Maar dit keer komt hij niet verder dan de deel, want daar ziet hij een arreslee staan, zo groot als een klein rijtuig. Een arreslee die er precies zo uitziet als vroeger wel eens in boeken beschreven werd.

Deze slee is helblauw geschilderd. Zou het leuk zijn om erin te zitten? Pim klimt erin en eruit en bekijkt hem van alle kanten en dan dringt het tot hem door, dat zijn vader hem aan het zoeken is.

„Waar zit die jongen nu weer? Natuurlijk weer in de stal. Ik heb hem nog zo gezegd dat ik haast heb.”

„Vader, hier ben ik. Kom u eens kijken. Een slee, een echte arreslee!”

De dokter en de boer vinden hem op de deel.

„Hé, een slee. Die zie je niet meer op de weg.”

„Wis en warentig wel,” zegt de boer. „k Had ons Hanneke een tochtje naar de stad beloofd, maar nu zal er niet veel van komme met die slimme kou, die ze gevat heeft.”

„Noem het maar gerust griep,” zegt de dokter, „en houd haar in bed tot ik terugkom.”

„'t Is voor mij ook een tegenvaller,” zucht de boer. „k Moet nodig naar de stad en nu zal ik de auto moeten nemen.”

„Waarom de slee niet?”

„Zo'n ding ligt niet zo vast op de weg met één man erin.”

De dokter denkt aan zijn kinderen thuis, die hunkeren om op de schaats te komen. Een sledetocht naar de ijsbaan in de stad, 't zou ideaal zijn.

„Ik weet wel een vrachtje voor je,” zegt hij. „Hoeveel personen gaan er in die ar?”

„Drie als ze niet te groot zijn.”

„Maar ik ga mee,” zegt Pim.

De dokter weifelt. „Mijn kinderen zoeken een gelegenheid om naar de ijsbaan te gaan,” zegt hij, „maar hoe laat zouden ze terug kunnen zijn?”

„Ik heb zeker drie uur werk in de stad. Als ze dat lang genoeg vinden?”

„Hoe laat zou je bij ons voor kunnen komen, Van Galen?”

„Twee uur bij u voor de deur,” zegt de boer, „en we komen voor die gelegenheid in groot tenue met bellen en al.”

In de auto kost het de dokter heel wat moeite om Pim over te halen zijn plaats in de ar aan Lodewijk af te staan. De dokter vindt het jammer voor het kereltje, maar hij vertrouwt het niet erg om hem tussen al die grote mensen op de ijsbaan te laten gaan.

„Lo en de zussen kunnen toch op me letten,” trilt zijn stem, maar de dokter schudt resoluut het hoofd.

„Mieke en de anderen willen vrij zijn en jij moet eerst goed schaatsen leren.”

't Kost heel wat schadeloosstellingen voor Pim toestemt. De hele vakantie moet hij de enige zijn, die mee mag in de auto en bij Van Staveren hebben ze kleine konijntjes. Als hij er dan maar twee van mag hebben.

„Vooruit dan maar,” knikt de dokter en wuift hem na als hij hem op de sloot gezet heeft, waar de dorpsjeugd rondkrabbelt op het ijs.

„Voor etenstijd kom ik je halen,” waarschuwt zijn vader nog.

De volgende visites verschuift hij naar een later tijdstip en rijdt terug om zijn andere kinderen de heugelijke tijding te brengen. Hij wil hen zo lang mogelijk laten genieten van de voorpret.

Wanneer de dokter binnenstapt, kijkt Harry haar man bezorgd aan.

„Er is toch niets met Pim?”

„Er is iets met de arreslee van boer Van Galen,” grapt de dokter.

„Hij moet naar de stad en hij wil graag wat meer ballast hebben voor zijn slee.”

De kinderen begrijpen onmiddellijk wat er aan de hand is. De meisjes beginnen meteen te overleggen wat ze aan zullen doen en Lo gaat de schaatsen nakijken.

„Ik zorg voor alle schaatsen,” zegt hij gewillig en zelfs Bea meldt zich voor allerlei huishoudelijke karweitjes. Ze zijn in de beste stemming, maar vader maant hen niet al te luidruchtig te doen wanneer Pim er bij is. 't Is zo hard voor 't kereltje, dat hij niet mee mocht. Hij was zo verrukt, toen hij de ar ontdekte op de deel. Maar het drietal kan zo uitgelaten doen als ze willen, want wanneer de dokter opnieuw uitgereden is en dan weer terugkomt, blijkt het dat hij Pim niet heeft meegebracht. Hij had zijn schaatsen afgebonden en was naar de boerderij van Van Staveren gegaan om zijn konijntjes uit te zoeken.

„Hij wilde zeker het ijzer smeden terwijl het heet was,” lacht de dokter. „De jongetjes op het ijs vertelden waar hij gebleven was en toen ik ging kijken op de boerderij, zat hij achter een stapeltje spekpannekoeken. Hij bleef maar eten ook en de boer zou hem wel thuisbrengen.”

„Gelukkig maar,” verzucht Harry. „'t Zou zo sneu zijn geweest, als hij de ar had zien vertrekken.”

Om half twee staan de dokterskinderen al te trappelen van ongeduld. Bea heeft van moeder Harry gedaan gekregen, dat zij het goudbruine pronkstuk aan mag hebben. Het blozend gezichtje met de ondeugende donkere kijkers wordt coquet omlijst door het witte bont van de kaper.

„Op de terugweg ruilen jullie maar eens hoor,” zegt moeder, maar Bea schudt het hoofd.

„Mieke heeft een heerlijk stuk zeep van me gekregen om haar rechten op te topper aan mij af te staan.”

Eduard slaat zijn arm om de schouder van zijn vrouw.

„En jij laat die mooie trui maar afdragen door je dochters. Ik was zo trots op je, toen je hem voor jezelf kocht.”

„Een trui, dat noemt vader een trui,” lacht Lodewijk.

En dan hebben ze nergens anders oog meer voor dan voor de arreslee, die daar aan komt glijden. De boer heeft woord gehouden. De bles draagt trots het hoofdstel met bellen en pluim.

„k Heb een flink stel paardedekens meegebracht,” roept de boer, die er met zijn jekker en bontmuts uitziet als de bestuurder van een troika. „De wichters zullen het niet koud hebben.”

Mieke en Bea stappen in. Lodewijk moet zich opvouwen aan hun voeten en de dokter stopt hen zelf in. Maar moeder Harry loopt

naar binnen en haalt een tijgervel uit de serre.

„Dat is om 't nog echter te maken,” zegt ze en bedekt de grijze dekens met de gestreepte vacht.

De boer neemt zijn plaats weer in achter op de slee.

„Kan er niets gebeuren?” vraagt de bezorgde moeder nog eens, maar de boer stelt haar gerust. Het paard staat immers op scherp.

„Als ze nu maar voorzichtig zijn op het ijs,” zegt Harry, wanneer ze weggereden zijn en de dokter plaagt, dat ze van haar kroost papkinderen zou maken als hij er niet voor waakte.

Ondertussen suist de ar over de weg. 't Wordt een prachtige tocht. Eerst gaat het langs de witte velden, maar dan komen de besneeuwde bossen, die schitteren en glinsteren in het licht van de winterzon.

De bewoners van de schaarse boerderijen komen naar buiten om hen na tewuiven. Een ar op de weg is geen alledaags verschijnsel en de dochters van de dokter rijden zo vaak met hun vader mee, dat iedereen in de omtrek hen kent.

Wanneer ze de stad binnenrijden, blijven de mensen glimlachend staan, maar hoe heerlijk de tocht ook geweest is, het drietal is blij dat zij bij de ijsbaan zijn, waar het al wemelt van zwierende schaatsenrijders.

De boer laadt zijn kostbare vrachtje uit en waarschuwt, dat ze precies om vijf uur op dezelfde plaats klaar moeten staan.

„'k Moet op tijd zijn voor mijn beesten, kinderen en om vijf uur is 't pikkedonker. Dan zal 't met het schaatsenrijden wel gedaan zijn.”

Bea wijst op de verlichting, die is aangebracht, maar de boer zegt: „Verlichting of geen verlichting, we rijden om vijf uur af.” Lodewijk heeft zijn schaatsen rap ondergebonden. Hij kan knielen op het ijs, maar Mieke en Bea bedelen hem, of hij wil helpen de schaatsebanden stevig aan te trekken.

„Voor een zakje petattes,” zegt Lo, die als de meeste broers zijn diensten graag betaald wil zien.

Doch twee vroegere klasgenoten van de meisjes horen de uitroep en bieden hun diensten maar al te graag voor niets aan.

„Daar is onze hele klas,” roepen de jongens.

Mieke protesteert zwakjes. Ze wil liever eerst alleen een baantje maken om wat ijsvast te worden, maar ze wordt al meegetrokken

door de slier jongens en meisjes, die aan een stok rijden en luidkeels hun vreugde uiten over de komst van hun vroegere klasvriendinnen.

„Enig dat jullie er zijn.”

„Wat een leuke ar. Was die van je vader?”

„Niet kletsen en gelijk uitslaan,” waarschuwen de jongens, „je gaat anders veel te hard hijgen. Zo links, rechts, links, rechts.”

„Heerlijk zo over het ijs te zwieren,” denkt Bea, maar kijkt toch telkens naar de paren op het ijs. 't Was toch ook wel erg leuk om getweën te rijden. Was vader maar op 't ijs. Die had in zijn jeugd wel eens een prijs gewonnen.

Lo was er wel, maar met hem ging je niet schaatsen. Lo zou er trouwens ook vast en zeker voor bedanken met zijn zussen te gaan rijden. Die reed hand in hand met een „paardestaartje,” dat niet ouder was dan hijzelf.

Je hoefde trouwens ook niet te rijden met iemand die je kende, maar je kon moeilijk een vreemde jongen vragen of hij een baantje met je wilde maken en als je in zo'n sliert reed, werd je niet gevraagd.

Phoe, wat kreeg ze het warm in die wollen kap. Die zou ze best wat terug kunnen schuiven en die dikke wanten gingen ook uit. Rijdend kon ze dat niet doen.

„Rijden jullie even een rondje alleen,” roept ze. „Ik wil even uitblazen.”

„Vaart inhouden,” waarschuwt de jongen, die achter haar rijdt, de groep en als ze losgelaten heeft, glijdt ze langzaam naar de kant.

Hè wat was 't leuk om eens even dat gewoel aan te zien. Ze gespt de kap los en slaat hem terug en schudt haar donkere haren. Maar op 't zelfde ogenblik wordt de kap weer op zijn plaats gebracht en een stem vraagt: „Ra, ra, wie ben ik?”

Bea kleurt, grijpt naar de handen en glijdt uit door de onverwachte beweging. Doch twee sterke armen behoeden haar voor vallen en nu ziet ze wie haar gevangen houdt. Het is de kunstschilder, die ze op kerstavond een bezoek heeft gebracht.

„Het was heel onverstandig wat je daar wilde doen, jongedame. Je zou de eerste niet zijn, die een flinke kou ging pakken op deze manier. Trouwens die kap flatteert je heel erg, hoor.”

Bea kleurt en vraagt of hij alleen op het ijs is en de kunstschilder zegt dat Cora op de moriaantjes moet passen.

„Ik rijd met mijn zus en met die anderen.”

„Ben je met de kinderkamer uit?” spot de schilder. „Dat is toch geen bezwaar om met mij een baantje te maken.”

„Nee.... eh.... meneer....”

„Ik heet Charles, zoals je weet, je kunt me dan meteen eens vertellen of jullie één van de poedeltjes wilt bespreken. Ze worden aardig lastig.”

Al pratend heeft zijn linkerhand Bea's rechterhand gepakt en met de andere hand ondersteunt hij haar kruiselings.

„Hè, dat gaat nog veel fijner,” roept Bea en ze voelt hoeveel groter de slagen nu zijn. Zo licht als een veertje zwiert ze over het ijs. In haar hart is ze ook trots op haar partner, die zoveel ouder is dan zij.

„De kinderkamer,” heeft hij haar groep genoemd en ze gedragen zich ook zo. Als ze langs haar komen, steken ze lachend de vuist op en een van de meisjes maakt een lange neus.

„Ze zijn jaloers,” zegt ze en Charles vraagt plagend of ze 't dan zo heerlijk vindt om met hem te rijden.

„Natuurlijk,” zegt Bea onbevangen. „U staat zoveel steviger op de schaats.”

„En ik geef een rondje,” lacht de schilder, laat haar handen los, slaat zijn arm om haar schouder en zet haar keurig en precies voor de ingang van een tent, waar de schaatsenrijders iets gebruiken kunnen.

Bea kijkt naar haar schaatsen en naar de houten vloer, maar de schilder heeft in een wip zijn schaatsen en de hare afgebonden en brengt haar naar een van de weinige tafeltjes die daar neergezet zijn.

„Charles heeft weer eens geluk,” zegt hij en vraagt wat Bea drinken wil.

„Chocolademelk natuurlijk, dat hoort erbij.”

Doch het is alleen koude chocomel, die te krijgen is en dan bestelt Charles maar koffie.

Wanneer ze genieten van het vocht, dat niet sterk is, maar wel gloeiend heet geserveerd wordt, staat er plotseling een derde bij het tafeltje.

„Hallo Charles, sedert wanneer drink jij koffie in openbare gelegenheden?”

„Sedert de ijstenten geen vergunning hebben. Maar wat doe jij hier?”

„Stoor ik soms?” vraagt de nieuwaangekomene met een knipoogje naar Bea. „Is Cora soms op de ijsbaan? Dan ga ik die gezelschap houden.”

„Laat me je nu eens fatsoenlijk aan mijn gezelschap voorstellen,” zegt Charles. „Dit is juffrouw Borch van Heeckeren, het dochtertje van onze dokter en dit is Goof Rozeboom, ook zo'n verflodderaar, al heeft hij geen baardje.”

„Mijn naam is Bea.”

„En ze is geen dochtertje, maar een dochter,” pareert Goof. „Mag ik even bij jullie komen zitten?”

„Er is geen stoel over en ik heb de verteringen al betaald,” grinnikt Charles. „Als je dacht je inwendige mens te versterken op mijn kosten.”

„Ik heb gisteren een schilderij verkocht en 'k zit dus royaal in mijn slappe was,” pocht Goof. „Mijn Dauphientje is ook weer gerepareerd, dus ik kan jullie nog thuis brengen ook.”

„Dan accepteren we voor de rest van de middag je gezelschap,” zegt Charles. „Als je tenminste niet vervelend wordt.”

„Ik ben met de ar gekomen,” zegt Bea spijtig en kijkt naar de leuke jongemannen, die haar behandelen of ze al een echte grote dame is.

„Dat is nog geen reden om met een ar terug te gaan,” vindt Goof.

„Jawel, om vijf uur moet ik bij de ingang van de ijsbaan zijn.”

„Dan hebben we nog meer dan een uur om te onderhandelen,” zegt Goof en hij neemt Charles de schaatsen van Bea af.

„Bind jij nu je eigen schaatsen maar onder. Ik zorg wel voor deze jongedame.”

Bea kijkt neer op de jongeman, die voor haar geknield ligt. Hij draagt een witte ijstrui en een bijpassende muts. Een stelletje dat nog gloednieuw lijkt.

„Wonderlijke mensen, die schilders,” denkt ze. „Ze bekennen zo maar dat ze zonder geld zitten en inplaats dat ze zuinig zijn, als ze wat verkopen, haasten ze zich om alles maar weer uit te geven aan dingen, die ze misschien een of twee keer voor wintersport

kunnen gebruiken.”

„Ziezo Bea, die zitten zo stevig als het maar kan. Een dubbeltje voor je gedachten. Kolossaal wat een rimpels. Die horen niet in zo'n lief blozend snuitje.”

„Vooruit Goof, 't is hier geen balzaal, maar een ijsbaan,” zegt Charles. „We nemen Bea in ons midden.”

Bea houdt de handen eerst kruiselings, maar Charles roept tegen Goof, dat het prettiger rijden is met z'n drieën als je elkaar gewoon bij de hand houdt.

Bea vindt het heerlijk zo te rijden, hoe ze haar ook vasthouden. Ze voelt zich echt volwassen en kijkt triomfantelijk naar Mieke en Lo, die nog altijd met de vroegere klasgenoten rijden.

Wanneer ze elkaar passeren, roept Mieke iets, maar Bea schudt het hoofd ten teken dat ze het niet verstaat.

Wat kan een uur vlug om zijn. 't Moet tegen vijven gaan, want 't wordt al kil en schemerig. Zie je wel, daar staan Mieke en Lodewijk al bij de uitgang. Ze steken de hand op, maar Bea doet of ze hen niet ziet.

„Nog één rondje,” denkt ze, „nog één rondje maar.”

Lodewijk en Mieke hebben hun schaatsen afgebonden en wachten boven aan de dijk op de arreslee.

Boer Van Galen is prompt op tijd. Als ze het bellengerinkel horen, zegt Mieke: „Vlug Lo, ga naar beneden en roep Bea, als ze langs komt. De boer heeft haast.”

Lodewijk heeft geluk. Beneden gekomen zwiert het drietal juist aan en nu krijgt Bea geen kans om ongezien voorbij te rijden. Lo glijdt en glibbert op haar af en roept dat Bea naar huis moet en dat de ar al wacht.

„Wij brengen je zus wel thuis met de auto,” roept Goof.

Bea protesteert lachend, maar het tweetal laat haar niet los.

„Ze wil niet meekomen,” zegt Lodewijk als hij weer bij de ar staat. „Die lui waar ze al de hele middag mee rijdt, zeggen dat ze haar thuis zullen brengen met de auto.”

Boer Van Galen denkt aan de tijd, toen hij met zijn Catrien baantjes reed. Dat jongvolk kòn niet weggkomen van 't ijs en als het twee jongelui waren, was er geen gevaar voor aanranding.

„Nou ja, dan moet je zus maar nakomen,” zegt hij. „Jullie hebben dan nog ruimer plaats ook.”

Onderweg informeert hij, of ze ook weten wie die jongelui zijn, waar Bea mee rijdt en als hij hoort, dat één van hen de schilder is, die op een boerderij woont, fronst hij het voorhoofd.

Sapperloot, daar had hij een aardige blunder gemaakt. Maar 't was te laat om terug te keren. Over die man gingen nogal wat geruchten. Enfin, hij zou maar doen of hij van de prins geen kwaad wist.

Harry hoort de rinkelende bellen al van ver en staat klaar om de boer nog eens te bedanken voor het plezier, dat hij haar drielat bezorgd heeft, maar de boer houdt slechts even stil om Lodewijk en Mieke af te zetten en glijdt met een luchtig handwuiwen weg, voor de doktersvrouw hem vragen heeft kunnen stellen.

„Die vervelende meid wou niet mee in de ar,” zegt Lodewijk nijdig. „Ze heeft ons de hele middag alleen laten rijden. Al die tijd heeft ze met een paar opscheppers gereden en daar heeft ze ook mee in de tent gezeten. Ik heb 't zelf gezien.”

„Je hoeft niet te klikken,” zegt Mieke. „'t Waren keurige heren. De ene was de schilder — u weet wel van de poedels — en de ander heeft blijkbaar een auto en die zou haar thuis brengen.”

Moeder Harry's gezicht betreft. Haar kind in een auto met een paar wildvreemde mannen, waarvan er één een slechte reputatie heeft. En het weerbericht heeft ook nog gesproken van spiegelgladde wegen.

Ze kijkt naar de telefoon. Ze moet haar man zien te waarschuwen, maar waar zou hij zich momenteel ophouden?

Harry bladert doelloos in het telefoonboek en Mieke, die begrijpt wat zij wil doen, zegt: „Och moeder, vader kan elk ogenblik thuishkomen en Bea heeft heel de middag gewoon geschaatst net als wij. Ze wilde alleen nog wat langer blijven. Ik zal u wel vertellen, dat ik echt jaloers op haar was. Ze reed zo fijn tussen die twee grote mannen. Die jongens van onze school waren zo wild. Ik ben wel drie keer gevallen”.

Moeder luistert ternauwernood. Als er geen patiënten zijn die hem ophouden, is haar man altijd punctueel op tijd voor het eten. Ze kijkt op de klok. Nog een kwartier kan het duren voor hij thuis is. „Daar is vader,” roept Pim. „Fijn vroeg. Ik rammel van de honger.”

„We moeten toch zeker op Bea wachten,” zegt Mieke, die niet vermoedt dat haar moeder mateloos ongerust is. „Ik ga me wat

opknappen boven.”

Harry loopt haar man in de garage tegemoet.

„Eduard.... Bea.... ze is....”

„Wat is er met Bea?”

Harry ziet de schrik in zijn ogen en zegt: „Nu ja, schrik maar niet zo, er is niets gebeurd, maar ze is achtergebleven op het ijs met twee jonge mannen.”

De dokter herademt. Zo'n blaag die nog geen zin had om naar huis te gaan. Dat was geen doodzonde.

„Ze heeft de ar gewoon weg laten gaan.”

„Ja, dat is waar ook. Ze waren met de ar, maar — de dokter staat alweer klaar om in zijn auto te stappen — hoe moet ze nu naar huis komen?”

„Ze zouden haar thuis brengen met een auto.”

De dokter bijt even op de onderlip. Misschien een paar jonge blagen, die de wagen van hun vader geleend hadden.

„Weet Mieke ook met wie ze reed?”

Al pratend is de dokter meegelopen naar de huiskamer en Mieke, die de laatste vraag gehoord heeft, zegt: „Eén van hen was de schilder, die op die boerderij woont.”

„Aha,” zegt de dokter en kijkt zijn vrouw veelbetekenend aan.

Hij volgt haar als ze in de keuken bezig is en dan zegt hij:

„Harry, ik geloof dat er heus geen reden is om in een paniekstemming te raken over Bea, maar ik zal dat jongmens heus wel aan zijn verstand brengen, dat hij met zijn vingers van mijn dochters af moet blijven.”

„Een schilder kan toch wel een net mens zijn,” zegt Harry, die heel wat geruster is, nu haar man de zaken niet zo aardedonker inziet.

„Ik heb informatie ingewonnen. De vent heeft een vrouw met een paar kinderen ergens in het noorden. Met deze vrouw, die hij zijn model noemt, is hij niet getrouwd.”

„Maar wat kunnen wij doen?”

„Laat dat maar aan mij over,” zegt Eduard grimmig. „Morgen ga ik er heen om met de rekening, die ik betaald wil hebben, ook het gebeurde van deze middag te vereffenen.”

HOOFDSTUK 5

Bea is niet zo zorgeloos als haar huisgenoten denken. Zodra de ar weggeleden is, komt ze tot bezinning en de pret is er voor haar af.

„Ik moet nu echt naar huis,” zegt ze. „Vader en moeder zullen misschien boos zijn. Ik moet op tijd thuis zijn.”

„Accoord, maar dan nemen we eerst nog iets om warm te worden.”

„’t Is zo vol in de tent,” weifelt Bea. „We kunnen er toch geen plaats krijgen.”

„Dacht je dat ik in een melksalon zou gaan zitten, als er andere mogelijkheden zijn?” lacht Goof. „We binden de schaatsen af en gebruiken nog wat in de stad.”

„Maar ik moet nu echt naar huis.”

„Ach lieverdje,” zegt Charles. „Dat oponthoud hoeft niet langer dan een kwartiertje te duren.”

Bea schrikt even van de intimiteit van het woord „lieverdje” en Goof spot: „Hij denkt dat hij Cora voor zich heeft. Vergeef het hem maar.”

Bea overweegt de mogelijkheid om weg te lopen en haar huis op te bellen, maar Charles, die haar onrust ziet, stelt haar gerust. „Bea, je lijkt wel een juffertje uit de crinoline-tijd. Dacht je nu heus, dat je vader en moeder het zo erg zullen vinden als je wat later thuis komt? Ik zal hen heus de situatie wel uitleggen. Ik ga met je mee.”

„Wij gaan met je mee. ’t Is mijn auto,” zegt Goof en opent de deur van een hel verlichte lokaliteit, waar krijsende muziek hen tegemoet slaat. Het is een soort snack-bar, die vol zit met jongelui, die van ’t ijs zijn gekomen.

„We zijn alweer in een kinderkamer beland,” zucht Goof. „Enfin, hier kan ik tenminste een lekker biertje krijgen. Wat wil jij drinken, Bea?”

„Chocomel,” zegt Bea en Charles neemt weer koffie.

Goof staat op en komt met warme croquetten terug. Bea kijkt de omgeving eens rond, die voor haar zo vreemd is. Ze bekijkt de jongelui, die heupwiegend naast de jukebox staan zonder te praten. Anderen zitten om tafeltjes en lachen en praten druk en luid.

Ze zijn na het schaatsen in een wat brooddronken stemming.

Ze eet de croquetjes uit de hand, zoals ze het de anderen ziet doen. Goof vraagt of ze nog wat wil drinken, maar ze schudt het hoofd. Charles merkt plagend op, dat de kleine meid naar huis wil, omdat ze bang is voor brommen, maar Goof slaat nog vlug een tweede glas bier naar binnen.

„Nu kom je niet achter het stuur,” waarschuwt Charles. „Ik zal wel rijden.”

„Dacht je dat ik dronken werd van zulk gootwater?” vraagt Goof. „Maar als jij rijden wilt, mij goed. Ik houd dan Bea achterin wel gezelschap.”

Ze stappen op en lopen naar de parkeerplaats, waar de Dauphine staat.

„Nou,” pocht Goof, „wat zeg je van mijn wagentje? Nog gloednieuw en heerlijk dat het een vierdeurs wagentje is, nu hoeft de jongedame niet over jouw zitplaats te kruipen.”

Bea denkt aan de Cadillac van haar vader en stapt in het werkelijk comfortabele autootje. Goof gaat naast haar zitten en Charles neemt het stuur.

„Vreselijk glad is het, joh,” roept Charles en Goof zegt, dat hij dan maar voorzichtig moet rijden.

Bea verkeert in een wonderlijke stemming. Ze voelt zich vereerd, dat ze zo helemaal als volwassen beschouwd wordt, maar ze is niet helemaal gerust op de ontvangst thuis.

„Wat ben je stil, poppetje,” grapt Goof en laat zijn arm op de bekleding achter haar rusten.

Wanneer Bea voelt, dat zijn arm haar beroert, gaat ze wat voorover zitten en Charles waarschuwt: „Haal geen onzin uit, Goof.”

De wat uitgelaten schilder lacht: „Als ik nu zò deed!”

Hij legt zijn arm nu werkelijk om haar heen en zijn mond komt zo dicht bij de hare, dat ze zijn bieradem ruikt.

„Niet doen,” zegt ze een beetje angstig en Charles rijdt naar de kant van de weg om te stoppen. Hij opent het portier aan Bea's kant en zegt: „Stap maar uit, jongedame en komt naast mij zitten.”

„Je bent geen baas meer in je eigen wagen,” grapt Goof, maar doet geen poging Bea tegen te houden.

„Hij.... hij.... deed eigenlijk niets,” zegt ze nog en dan schateren

de twee heren van de lach.

„Enfin, ik heb hier nu de ruimte,” zegt Goof, die zijn vriend niet in 't minst kwalijk neemt, dat hij het meisje bij zich genomen heeft.

Charles heeft alle aandacht bij het sturen nodig. Hij geeft geen verklaring van zijn houding.

Bea hoort Goof alleen nog plagen: „Ja, ja, alle spekkie is voor jouw bekkie.”

Maar ze denkt dat het slaat op het feit, dat Charles het Dauphientje van Goof wil besturen. Gelukkig verloopt de tocht zonder ongelukken en Bea ziet, dat er niemand op de uitkijk staat. Het buitenlicht is zelfs nog niet aan. Maar het knipt aan, als Bea uit de auto gestapt is en dat bewijst dat er iemand op de uitkijk gestaan moet hebben.

Op de uitkijk? Een half uur heeft Harry's hart getrild van angst. O ze wist nu wat het was je kinderen in een mogelijk gevaar te weten. Ze liet de meisjes niet naar 't buitenland gaan. Ze zou zich met hand en tand daartegen verzetten.

Hoeveel auto's zijn er genaderd en weer verdwenen? Harry heeft ze zien naderkomen en haar angst is toegenomen als ze voorbij gleden.

Ze staat nu in de open deur en Charles zet de auto zo dicht mogelijk voor de deur. Bea wipt er uit voor de bestuurder haar behulpzaam kan zijn en zegt: „Vriendelijk bedankt voor alles.”

„Dat moest ik vroeger ook zeggen van mijn moesje, als ik naar een kinderpartijtje was geweest,” spot Goof.

„Zal ik je vader en moeder even uitleggen...”

„Nee, gaat u maar. Het eten zal wel op tafel staan.”

Wanneer het tweetal weggereden is, begroet Bea met een ongewoon hoge stem haar moeder.

„Hallo moedertje, ik ben toch niet te laat voor 't eten? 't Was ook zo heerlijk op de ijsbaan.”

„O, Bea, hoe heb je je zo onuitstaanbaar kunnen gedragen,” zegt Harry en de doorgestane angst dringt bijna de tranen naar haar ogen.

„We gaan nu aan tafel. Praten kunnen we vanavond nog wel,” zegt de dokter.

Bea behoeft niet te denken, dat ze er zonder reprimande af zal

komen. De andere kinderen zijn zo onder de indruk van vaders stroeve houding aan tafel, dat ze van de weeromstuit zwijgen. Alleen Pim brengt telkens zijn nieuwe konijntjes te berde.

Er wordt even gelachen, als Lodewijk vraagt, of Pim er zeker van is, dat zijn konijntjes geen streptomycine hebben en vader uitlegt, dat streptomycine geen konijneziekte is maar een geneesmiddel.

Als het tafelen geëindigd is, heeft Pim geen geduld meer. Het kereltje wil zijn broer en zusters de konijntjes laten zien.

Bea, die plotseling uitermate behulpzaam is met het afruimen van de tafel, wil meelopen naar de garage, maar haar vader houdt haar tegen.

„Wil jij even met me meegaan, Bea?”

„Dat is niet de eerste keer, dat hij een van zijn kinderen meeneemt naar die kamer, zonder dat ze iets mankeren,” denkt Harry en heeft alweer een beetje meelij met haar dochtertje, dat misschien alleen maar een beetje ondoordacht handelde.

Bea heeft zich op de „patiëntenstoel” gezet. De dokter steekt het licht op en sluit de gordijnen.

Zij besluit de aanval niet af te wachten, maar spot: „Is u alleen maar zo boos, omdat ik die ar weg liet gaan?”

Dokter Borch is niet tegenover haar gaan zitten. Hij loopt heen en weer van de onderzoekbruits naar het raam en zegt: „Dat was alleen maar een onvriendelijkheid tegenover je zus en broer en een onbeleefdheid tegenover de boer, die een kwartier te laat thuiskwam, omdat hij op je bleef wachten.”

„Dan begrijp ik niet...”

De dokter leunt tegen zijn schrijftafel. Zijn hand rust op de leuning van Bea's stoel.

„Dan begrijp je alleen maar niet, waarom je moeder en ik het niet heel gewoon vinden, dat je met twee brooddronken mannen...”

„De schilder had alleen maar koffie gedronken en Goof bier.”

„Dus je tutoyeerde die heerschappen ook al. Die a-sociale schilder...”

„Als u Charles bedoelt,” zegt Bea. „Toen Goof maar even wat dichterbij me kwam zitten, nam hij me direct bij zich voorin.”

De dokter bijt zich op de lip — zijn gewoontegebaar als hij zich ergert — en dan gaat hij op zijn gewone plaats zitten tegenover

zijn dochter en zegt: „Bea, Mieke en jij zijn als kinderen van deze tijd heel wat vrijer opgevoed dan wij. Ik kan me nog herinneren, dat ik bijna van de H.B.S. gestuurd werd, omdat ik een eindje met een meisje uit mijn klas meegelopen was. Jullie hebt je boy-friends en je partijtjes en moeder en ik zijn niet kleinzielig geweest. Maar er zijn dingen, die je niet doet. Je gaat niet alleen in een auto met twee mannen, waarvan er zeker één geen goede naam heeft.”

„Als u dat kleinzielige geroddel van het dorp bedoelt...”

„Nee, dat bedoel ik niet,” zegt haar vader hard. „Ik heb informatie ingewonnen. Die schilder is met deze vrouw niet getrouwd. Dat moet hij uiteindelijk zelf weten, maar ik vind het geen milieu waar mijn dochter kan komen.”

Bea kijkt triomfantelijk. „En u heeft zelf gezegd, dat er omstandigheden kunnen zijn — zoals in de oorlog — u weet wel, toen u die vrouw in huis genomen heeft, en ze was ook niet getrouwd. Haar man was gestorven, maar dat veranderde niets aan het feit, dat ze... dat ze zo geweest was.”

„Ach kind, waar praat je toch over? Hoe kunnen jullie oordelen over dingen, die toen gebeurd zijn? Je kent de feiten niet.”

„U ook niet.”

„Die ken ik wel,” zegt dokter Borch. „Die Charles is een paar jaar getrouwd, heeft zijn vrouw verlaten en leeft nu al met zijn tweede schildersmodel. Jij gaat niet meer met deze mensen om.”

„Nu ja,” zegt Bea schouderchokkend, „nu ja...”

„Betekent dat „nu ja,” dat mijn dochter zulke toestanden wil goedpraten?”

„Nee natuurlijk niet, vader,” mort Bea, „maar wat kan ik eraan doen, als hij me aanspreekt?”

„Daar zal ik wel wat aan doen,” zegt de dokter. „Ik hoop dat deze geschiedenis voor jou een les is, dat je niet zo maar bij twee onbekende mannen in een auto stapt. En nu zwijgen we verder over deze zaak. Je moeder zal nog wel eens met je praten voor je naar 't buitenland gaat.”

De huisgenoten kijken schuw naar hun zusje, als ze binnenkomt, maar vader heeft zijn arm om haar heen geslagen en Harry —

blij als ze is — zegt, dat ze vanavond nu eens ouderwets anijsmelk gaat zetten. Dat werd vroeger in de pastorie ook altijd gedaan. Dat hoorde na een schaatspartij.

Maar als de dokter en zijn vrouw op de slaapkamer zijn, wordt er lang en breed over de zaak nagepraat.

„Morgen ga ik naar die schilder toe. Ik ga kwasi op één van de poedeltjes af, maar ik zal hem meteen uitleggen wat hoort en wat niet hoort.”

„Maar Eduard, dat kun je toch niet doen.”

„Ik wil mijn dochters veilig stellen voor hem en zijn trawanten. Voor zover ik uit Bea's opmerkingen wijs kon worden, probeerde al één van die kerels zijn handen naar haar uit te steken. Het is jouw taak ze te waarschuwen, Harry.”

Ze liggen nog lang samen wakker. Ze zwijgen tijden lang, maar ze merken elkaars onrust op. Dokter Borch legt zijn hand op die van zijn vrouw.

„Maak je niet al te ongerust, lieve. De kinderen zullen niet pardoes in zeven sloten tegelijk lopen. Ze vertrekken over een paar maanden naar 't buitenland.”

Harry slaakt een diepe zucht.

„En dan weten we niets meer van hun doen en laten.”

„Dat denk je maar,” lacht haar man. „Ik zorg heus wel voor een behoorlijk toezicht.”

„Maar je kunt ze dan toch niet dag voor dag bewaken.”

„Nee Harry, maar er komt een moment, dat je ze aan hunzelf en aan God moet overlaten.”

„En je zou voor toezicht zorgen.”

„Ik bedoel dat ik zal zorgen, dat ze in een behoorlijke omgeving belanden. Maar je zult me toe moeten stemmen, dat we ze niet bij iedere stap die ze doen, zullen kunnen beschermen. Ze zullen hun eigen leven moeten leven en door schade en schande wijs moeten worden, zoals elk mens.”

„Zoals wij,” denkt Harry en verdiept zich in herinneringen, die haar met al haar zorgen in haar slaap nog een glimlach op het gezicht toveren.

HOOFDSTUK 6

Veel patiënten, die op het middag-preekuur komen, heeft dokter Borch niet. De meeste boeren wonen ver af en voor een kleinigheid bezoekt geen boer de dokter. Ze hebben hun trekzalf en hun aspirine en als 't erg is, laten ze de dokter naar de hoeve komen. Eduard durft het met een lege wachtkamer wel te wagen tijdens dat middagspreekuur dan ook even wat bejaarden op te zoeken, die een controlebezoek nodig hebben. Zijn huisgenoten houden wel de wacht.

Ditmaal is die wacht toevertrouwd aan Lodewijk, die dat heel onplezierig vindt, omdat hij op zijn kamertje weer met een nieuwe uitvinding bezig is. Hij houdt de wacht bij de klok tot het twee uur is om dan — volgens consigne — de deur te sluiten.

Een beetje verontwaardigd kijkt hij naar de heer, die zo op het nippertje nog naar binnen wil. Nu zal hij toch nog in het Huis naar zijn vader moeten gaan zoeken. Dat kost allemaal maar tijd, om maar niet te denken aan de oude dames, die hem altijd over de haren strijken en doen alsof hij nog een klein jongetje is.

„Gaat u maar in de wachtkamer,” zegt hij en duwt de deur open. Dan slaat juist de klok twee maal en met een gerust hart gaat hij naar boven. Vader rijdt om deze tijd altijd uit en zal heus nog wel even in de wachtkamer kijken. Dat is zo zijn gewoonte. Lodewijk vindt dat hij met een gerust hart weg kan gaan.

De dokter is laat die middag en wijkt van zijn gewoonte af om nog even naar binnen te gaan. Harry rust en de meisjes zijn naar de stad, omdat de steno-lessen weer begonnen zijn, na een korte paasvakantie.

Hij vindt Pim in de auto met zijn konijntjes in zijn arm en het kereltje is erg verontwaardigd dat hij zijn lievelingsdieren terug moet brengen, voor hij met zijn vader uit mag rijden.

„Tempo, tempo,” jacht de dokter en brengt zijn auto al buiten het hek.

De heer in de wachtkamer vraagt zich af wat hem te doen staat. Moet hij kloppen op het raam en de auto tegenhouden? Eigenlijk kwam hij toch niet speciaal voor de dokter.

Het is zo stil in huis. Zou mevrouw er niet zijn?

Voorzichtig opent hij de deur van de wachtkamer en humt nadrukkelijk. Er komt geen antwoord. Maar dan gaat de telefoon. De bezoeker glundert. In een doktershuis moet de telefoon beluisterd worden. Er zal nu wel iemand tevoorschijn komen.

Boven op de overloop gaat een deur open en een stem roept: „Lodewijk, Lo, de telefoon gaat.”

„Dat is haar stem,” denkt de bezoeker. „Ze is dus thuis.”

Ondertussen komt er van Lodewijk geen antwoord. Hij is bezig met retorten en buisjes en hoort niets.

Harry slaat een peignoir om en rent naar beneden. De bezoeker hoort hoe ze verontschuldigen maakt. Haar dienstmeisje is ziek en haar zoon hoorde de telefoon niet. Ze zou hem nu omschakelen naar boven en het adres van de zieke doorgeven aan de dokter.

Maar de andere kant scheen te zeggen, dat er geen haast was bij het bezoek, want Harry reageert met een: „Goed, goed, dan komt dokter morgen wel bij u.”

Ze maakt aanstalten om weer naar boven te gaan, maar nu vindt de bezoeker het welletjes. Zijn onbescheiden blikken hebben door de kier van de deur gezien, dat de doktersvrouw in een behoorlijk gesloten peignoir is gestoken en besluit tevoorschijn te komen.

„Mevrouw, u moet niet schrikken, maar ik ben bang dat ik hier in huis zoveel als een blinde passagier ben.”

Met grote ogen kijkt Harry de vreemde heer aan.

„Mijn man is allang weg. Hoe lang wacht u al in de wachtkamer?”

„Vanaf twee uur.”

„Mijn man komt niet voor vanavond terug.”

„Eigenlijk kom ik niet voor uw man.”

„Komt u met een lijst?”

De bezoeker schiet in een hartelijke lach. „Mevrouw.... Harry.... ken je me echt niet meer?”

Harry schudt hulpeloos het hoofd. Het is een zwak van haar, dat ze wel namen, maar geen gezichten kan onthouden.

De bezoeker laat haar niet lang in onzekerheid.

„Ik ben dominee Milius,” zegt hij.

„Dominee Milius?” Met uitgestoken handen komt Harry op hem toe. „Ja, nu u 't zegt, herken ik u. Wat een onmogelijke vergissing om u in de wachtkamer te laten.”

„We schijnen elkaar op de vreemdste momenten te moeten ontmoeten. Weet je nog wel bij die verhuizing, toen jij verpleegster was?”

„Ja, straks gaan we herinneringen ophalen. Ik moet alles van jullie weten, maar eerst ga ik me behoorlijk kleden en mijn zoon een bestraffing geven voor zijn domme nalatigheid.”

„Dat zou ik maar niet doen,” zegt de dominee en nestelt zich behaaglijk in één der fauteuils bij de haard in de huiskamer, waar Harry hem heen heeft gebracht.

Het interieur getuigt van een gedistingeerde smaak. Zonder bepaald modern te zijn, hebben de kamers toch een eigen cachet. Ieder voorwerp is met zorg gekozen, denkt Ds. Milius en kijkt naar het gedegen koperen antiek, dat om de haard hangt.

Harry is genoeg vrouw om zich met zorg op te maken en te kleden, voor ze weer tevoorschijn komt, en Ds. Milius roemt:

„De jaren hebben meer aan mij geknaagd dan aan jou, Harry — hij kijkt met een verontschuldigend lachje op — wees maar niet boos, dat ik je tutoyeer, ik kan in jou niet de deftige mevrouw Borch van Heeckeren zien.”

„Defstig ben ik nooit geworden,” zegt Harry, „en ik vind het prettig, als je me bij mijn meisjesnaam noemt. Die hoor je maar weinig meer gebruiken, als je ouder wordt.”

„En als je dominee bent en een kaal hoofd krijgt zeker niet,” zegt Ds. Milius.

Nog voor Harry thee geschonken heeft, weet ze al dat Ds. Milius en zijn vrouw niet meer dan twee kinderen hebben. De een, Roelof, is dokter en werkt als assistent in een ziekenhuis. De andere, Nora, is verloofd met een kandidaat en hoopt binnenkort te trouwen.

„We worden oud,” glimlacht Harry en neemt een portret van de piano, waarop haar viertal prijkt.

„Die dochter lijkt op jou, Harry,” zegt Ds. Milius en wijst Mieke aan.

„Ja, van binnen en van buiten. De ander is zo uitbundig, dat ze ons wel eens zorg baart. Ze hebben beiden hun H.B.S.-diploma, maken nu een tussenlanding op de Pontschool, maar het is wel de bedoeling, dat ze een poosje naar het buitenland gaan.”

Ze babbelen weer verder. De tijd verstrijkt zonder dat ze er erg in hebben. Tot de deur opengaat en de meisjes binnenkomen.

„En daar hebben we de Harry van vroeger in levende lijve.”

De meisjes, verwaaid als ze zijn van de fietstocht van 't stationnetje naar huis, willen zich terugtrekken voor die wildvreemde mijnheer, die blijkbaar een kennis is van vroeger, maar moeder zegt, dat ze gerust eerst een kopje thee kunnen drinken in broek en trui.

Harry duidt met een paar woorden aan wie Ds. Milius is.

„Je weet wel, de dominee die in 't ziekenhuis kwam, toen Michelle....”

Michelle.... de geschiedenis van het tragische leven, dat vader en moeder eigenlijk bij elkaar bracht. De meisjes hebben ze meer dan eens gehoord, maar in deze dominee vinden ze niets terug van de kwajongensachtige dominee, zoals moeder hem geschilderd heeft.

Het gesprek begint wat stroever te lopen tot de dokter thuiskomt. Hij is al even enthousiast over de onverwachte gast als zijn vrouw.

„Ds. Milius blijft natuurlijk eten.”

„En logeren ook,” zegt Harry. „We vinden een logee een delicatessen. Maar tot mijn schande heb ik nog helemaal niet naar de bedoelingen van onze gast gevraagd.”

„'t Is allerverschrikkelijkst verleidelijk om te blijven,” glimlacht Ds. Milius, „maar ik kon de verleiding niet weerstaan even uit te stappen. Ik ben op zoek naar een jonge dame, die genegen is naar Zwitserland te gaan. 't Is jammer dat jullie dochters nog een cursus volgen, anders zou ik niet verder hoeven te zoeken.”

„Nee, u iedere opdracht van die aard zo serieus, dat u het land doorkruist om een geschikt persoontje te vinden?” vraagt Dr. Borch ietwat spottend.

„Nee, dat zeker niet,” glimlacht de bezoeker, „maar ditmaal zit er wel wat eigenbelang bij die ijver. De jonge dame zal n.l. onder geleide van mijn vrouw en mij reizen en wij zijn nogal kieskeurig. We hebben, moet je weten, niet zo heel veel kans gehad samen een buitenlandse reis te maken. Ja, ik zie aan uw gezicht dat ik in raadsele spreek. De kwestie is deze: er is een

voorjaarscongres in Zwitserland, waar een honderdtal predikanten uit alle landen voor een week bij elkaar komen. De bijeenkomst zal plaats vinden in een studiecentrum in een klein plaatsje aan het meer van Zürich. De heren zwartrokken mogen voor dit keer hun dames meebrengen.

Een Deens professor, die de leiding heeft van dat instituut, heeft me geschreven en gevraagd of ik een Hollands meisje ken, dat de week wil meemaken tegen dezelfde voorwaarde als wij, n.l. vrij reizen en een week gratis logies. Ze zal met wat jonge studenten uit verschillende landen corveediensten moeten verrichten en de professor wilde haar dan een half jaar houden, omdat zijn vrouw wat rust behoeft. Er is voldoende hulp aanwezig, maar de hulp van een paar jonge handen zou welkom zijn."

De dokter kijkt zijn vrouw aan. Was dit niet een unieke gelegenheid voor Bea om in veiligheid gebracht te worden voor die bohemienachtige schilder, die haar telkens aanspreekt.

Dr. Borch neemt als altijd vlug een besluit.

„Heeft u al een jong meisje aangeklampt?"

„Nee, dat niet. Ik was op weg naar de directrice van een huishoudschool, een zuster van mijn vrouw om daar het neusje van de een of andere zalm te halen."

„Blijft u hier logeren. Morgen kan ik u misschien aan een reisgezellin helpen."

De dominee neemt maar al te graag het voorstel aan. Hij telefoneert naar huis en terwijl hij zich in zijn kamer verfrist, overleggen Eduard en zijn vrouw, of ze één van hun dochters naar Zwitserland zullen laten gaan.

Ze zijn genoodzaakt in de keuken te beraadslagen, want het meisje is ziek en Harry wil een extra lekkere schotel op tafel brengen. Lodewijk, die er de lucht van heeft gekregen, wil de keuken binnenkomen, maar de dokter leunt tegen de keukendeur en roept, dat er geen pottekijkers nodig zijn.

Pim trommelt een roffel op de deur aan de tuinkant, maar ook daar wordt de deur op slot gedraaid.

Bea steekt haar hoofd door het doorgeefluikje en vraagt of er niets te helpen valt, maar haar vader zegt ongeduldig: „Nee-neen-neen" en klapt het luikje dicht. Bea mompelt iets van „nooit goed" en Harry glimlacht: „'t Is ook zo'n rare situatie."

„Ik begrijp wel, dat je deze gelegenheid voor Mieke aan wil grijpen, maar het is al zo gauw.”

„Mieke? Ik wil Bea meesturen, begrijp je dat niet? Ze krijgt geen kans meer om door die schilder aangeklampt te worden.”

„Maar Bea is zo onhandig in de huishouding.”

„Dan is 't een pracht gelegenheid om aan te leren pakken. Vreemde ogen dwingen.”

„Maar die cursus!”

„Als 't moet, haalt Bea die in een ommezien in en als er niets meer van komt, zijn we 't lesgeld kwijt. 't Was alleen maar een tijdsvulling.”

„Maar Eduard, ze zal toch zelf ook moeten willen en de dominee....”

„Goed, we polsen eerst Bea.”

De opstandigste van de twee dochters is onmiddellijk enthousiast.

„Naar Zwitserland.... nù.... o moeder dol, mag ik ook skilessen nemen?”

Dokter Borch legt zijn handen op de schouders van zijn dochter.

„Bea, onthoud nu goed, dat je niet in de eerste plaats uitgaat voor je plezier. Dit is de eerste keer dat het leven je plichten gaat opleggen.”

„O en mijn H.B.S.-cum laude was zeker niets,” grinnikt Bea en neemt een lik uit het deeg, dat klaar staat voor de zalmcroquetten.

„Mag ik 't nu tegen Mieke zeggen?”

„Vooruit maar en trekken jullie voor 't diner wat fatsoenlijks aan en dek vast de tafel.”

Nog voor ze beneden zijn, krijgt dokter Borch van Heeckeren gelegenheid om de dominee zijn voorstel te doen. De gast is enthousiast over de reisgenote. In een allervrolijkste stemming gaat het gezelschap aan tafel. Er is een geplaag over en weer, dat verstomt als de huisbel gaat.

Een bel om deze tijd betekent misschien dat vader weggeroepen wordt.

„'k Zal zelf wel even gaan kijken,” zegt dokter Borch.

Wanneer Mieke de dekschalen gaat vullen in de keuken, komt ze binnen met hoogopgetrokken wenkbrauwen.

„Er wordt in vaders spreekkamer hard gepraat en gejangt,” zegt ze.

„Dan is er zeker iemand verdwaald,” grinnikt Lodewijk. „Zedenken, dat hier een veearts woont. Dat komt door die konijnenfokkerij van Pim.”

't Duurt nog wel een kwartier eer de voordeur dichtslaat en vader binnenkomt met een doddige zwarte poedel. Bea rijst half op van haar stoel.

„Dat is mijn poedeltje, hè vader?”

„Dat is onze nieuwe huishond,” zegt de dokter.

Hij vertelt geen nadere bijzonderheden. Bea wil haar vader wel polsen, maar zijn blik is afwijzend.

Terwijl de jongens zich met de hond bezig houden en de meisjes afwassen, praten Eduard en zijn vrouw nog wat met de gast.

De dominee vertelt dat zijn zoon in een ziekenhuis werkt. Hij zou zich graag vestigen op een kleine plaats, maar zo'n praktijk moet overgenomen worden en hij heeft gedeeltelijk voor een beurs gestudeerd. Die gelden zullen ook terugbetaald moeten worden.

Wanneer ze 's avonds op hun slaapkamer zijn, zegt Harry: „Hoe kwam die Charles hier met die hond? Had Bea weer met hem gepraat?”

„Neen,” zegt de dokter, „hij wilde vermoedelijk het ijzer smeden, nu het heet is. De hond heb ik verrekend met mijn nota, die nog steeds niet betaald was. 'k Moest vijf en twintig gulden toegeven. Hij had ook nog een schilderij bij zich, maar dat is mee teruggegaan.”

„Heb je hem ook nog de les gelezen?”

„Ambtsgeheimen vrouwtje,” plaagt de dokter. „En ga nu slapen.” Slapen! In gedachten begint Harry de uitzet van haar dochter aan te vullen. Ze zal ook een nieuwe peignoir moeten hebben en iets heel warm, voor als ze misschien toch eens ging schaatsen. Ze moest haar goudbruine topper nu maar voorgoed weggeven aan Bea.

't Is al laat als Harry inslaapt, maar dit keer wordt er nog later in de kamer van de meisjes gewaakt. Ze zitten met hoogopgetrokken knieën in bed en praten over Bea's reis.

En Pim slaapt ook niet vast. Die heeft tegen het nadrukkelijk bevel de jonge zwarte poedel naar boven gehaald en bij zich in bed genomen. Het kruikje dat in de mand lag, heeft hij naast de krulbond gevlijd en hij vertelt hem onder de dekens, dat hij

degene is die in dit huis om dieren geeft en dat er ook een dierenkerkhof is, waar een hond ligt, maar — voegt hij er troostend aan toe — die is oud geworden hoor, heel oud!

HOOFDSTUK 7

Dokter Borch van Heeckeren is met zijn dochter op weg naar Arnhem, waar de Rheingold-expres haar mee zal nemen naar Zwitserland. Hij brengt haar in zijn auto weg, want Harry heeft gezegd dat ze zeker moet weten, dat Bea haar reisgezelschap ontmoet heeft, voor ze in de trein stapt.

Och, die Bea! Ze is haar bravoure kwijt. Stil en witjes leunt ze in haar hoekje en laat haar vader voor de eerste keer van haar leven rustig sturen. Het afscheid van moeder en de anderen heeft haar meer aangegrepen dan ze verwacht heeft.

„Een paar maanden zijn gauw voorbij, kleintje en als je heimwee te groot zou worden, mag je terugkomen.”

„Om dan door jullie tot aan 't eind van mijn leven geplaagd te worden hè?”

Dokter Borch denkt erover na, hoe onberekenbaar kinderen kunnen zijn. Bea die zoveel zelfbewuster door 't leven ging dan Mieke, was altijd degene geweest die heimwee kreeg naar huis, als ze uit logeren was en Mieke schikte zich wonderwel in alle omstandigheden.

„Dit kind zal het moeilijker krijgen dan de andere helft van de tweeling,” denkt dokter Borch. „Ze is zoveel emotioneler, maar haar hart is maar kleintjes. Dat merk je nu weer.”

„Ziezo meisje, stap uit en loop maar vast naar de wachtkamer. Als de trein op tijd was, moet je daar je „pleegouders” vinden.”

„En mijn koffer, vader?”

„Die breng ik mee. Wacht, neem zelf je weekend-tas maar.”

Bea kijkt even later rond in de wachtkamer, waar nog een echte morgensfeer heerst. De stoelen en tafels staan nog wat dooreen en de kelners zijn bezig de vloer met de stofzuiger te bewerken.

Tot haar schrik bemerkt ze, dat haar reisgenoten nog nergens te bekennen zijn, doch als ze de wachtkamer weer wil verlaten om

haar vader tegemoet te lopen, komt er een jonge man op haar af. „Bea Borch van Heeckeren zeker hè? Ik ben Roelof Milius en 'k ben hier om u op te vangen. Mijn vader en moeder zijn n.l. bij de douane en ik moet u erheen brengen. Maar waar is uw koffer?”

Bea kijkt bevrijd in de lachende ogen van de jonge Milius. Een aardige vlotte student — ach neen, hij is al assistent-dokter. Ze is blij, dat ze haar contact gevonden heeft. Bah, zoiets heb je nu wanneer je bijna nooit van zo'n dorp afkomt. Je voelt je zo links bij al die bereisde lui.

't Blijkt al gauw dat de jonge dokter ook niet bepaald een globe-trotter is.

„Heerlijk lijkt het me in zo'n interland-trein te rijden,” zegt hij, wanneer Bea haar vader aan hem voorgesteld heeft. „Mijn enige buitenlandse trip was een voetreis langs de Rijn.”

In de douane-ruimte vinden ze de dominee en zijn vrouw en als Bea's vader zich bij het gezelschap gevoegd heeft, is het wachten op de Rheingold-expres. De zorgzame moeder Milius doet, wat alle moeders in haar plaats zouden doen: ze overlaadt haar zoon met „laatste” wenken.

„Roel, laat je je warme goed niet uit bij de eerste lentedag? En heb je je sokken gevonden?”

„Ja moeder en zult u niet te ver uit het raampje leunen? En niet aan de noodrem trekken, als deze jonge dame onpasselijk wordt van de lange treinrit. En zult u niet tegen het portier leunen?”

„Ha, het zijn schuifdeuren,” lacht Bea.

Pratend en lachend lopen ze over het perron, maar als er omgeroepen wordt dat de expres minstens een half uur vertraging zal hebben, nodigt dokter Borch hen uit met hem een kop koffie te gaan drinken in de restauratie.

„Owee,” zucht Roelof, „nu begint moeder vast en zeker weer haar waarschuwingsprogram af te draaien.”

Maar nu heeft hij zich vergist. Bea's vader legt beslag op de jonge dokter en vraagt hem naar zijn plannen voor de toekomst. „'t Liefst zou ik een praktijk overnemen, als ik daar het geld maar voor had,” zegt hij. „Ik zit echter al vast aan mijn studie-beurs.”

„Een dominees-salaris is geen goudmijn,” zegt Ds. Milius wat

spijtig, maar Roel haast zich te zeggen, dat hij het zo niet bedoeld heeft.

Een praktijk op een dorp.... Dr. Borch kijkt nadenkend en zegt dan: „Weet wat je doet, jongeman? Een leven in de stad, b.v. het werken als specialist in een ziekenhuis is heel wat aantrekkelijker.”

„Maar u koos die werkkring toch ook niet.”

„Roel....!”

De jonge dokter kijkt zijn ouders verschrikt aan. Nu herinnert hij zich dat Dr. Borch van Heeckeren naar een dorp is gegaan, omdat hij een infectie kreeg door zijn beroep en na die tijd niet sterk genoeg meer was om zijn zware taak als chirurg en geneesheer-directeur van een ziekenhuis vol te houden.

„Sorry,” zegt hij zacht, maar dokter Borch geeft hem een geruststellend klopje op de schouder.

„Ik kan nu rustig over die jaren spreken. Het was een heerlijke tijd en als ik weer op de wereld kwam en God gaf me een wat sterkere constitutie, dan zou ik onmiddellijk weer chirurg worden.”

„Maar Roel is ook niet een van de sterksten,” zegt moeder Milius. Die opmerking redt de hele situatie, want Roelof, die er uitziet als Hollands welvaren, plaagt: „Nee, ik ben nooit een van de sterksten geweest. Ik heb kinkhoest gehad en mazelen en mijn maag was van streek, toen ik eens een paar grepen in moeders gedroogde appeltjes gedaan had.”

„De exprestrein rijdt over enkele minuten het station binnen,” waarschuwt met een nasaal geluid de stem van de stationsomroeper.

Moeder en vader Milius staan nerveus op. Dokter Borch, wat bereisder en beheerster, volgt en Roel en Bea lopen in de achterhoede.

„Die oudjes ook hè?” lacht Roel, „nog zo'n ouderwetse bezorgdheid.”

Bea's vader hoort de opmerking en steekt waarschuwend zijn vinger op.

„Mijn dochter heeft een mateloos respect voor haar vader, hoor. Je maakt geen denegerende opmerkingen!”

Dokter Borch vindt vlug de coupé die voor hen besproken is. De enige passagier, die het compartiment met hen deelt, is een forse Duitse dame, die belast en beladen binnenkomt.

Dan volgt het afscheid. Dokter Borch omhelst zijn dochter en kijkt haar nog eens diep in de ogen. Wat is hij op dit ogenblik blij, dat zijn kind een goed en veilig geleide heeft!

„Moeder, nou ben ik heus genoeg geknuffeld,” zucht Roelof.

„Dadelijk vertrekt de trein zonder dat ik Bea gedag heb gezegd.”

„En dat zou onoverkomenlijk zijn,” lacht deze en hoort nog, hoe haar vader Roel aanbiedt hem even weg te brengen naar zijn huis.

Dan rijdt de expres weg. Bea legt beslag op het open raam om te blijven wuiven en ze beseft pas hoe onbescheiden ze is, als ze de coupé binnenkomt. Haar overmoed is ten enen male weg. In haar ogen staan tranen, die ze niet terug kan dringen.

„Ik ga voor 't eerst alleen van huis,” zegt ze hulpeloos en mevrouw Milius doet of ze haar bewogenheid niet ziet.

Doch de Duitse dame let er zoveel te meer op en probeert onmiddellijk met medelijdende vragen in gebroken Hollands het naadje van de kous te weten te komen.

„Dis Fraülein war noch so junk, sie sol von haar Verlobte fort moessen,” brabbelt ze.

Bea krijgt een kleur over de schromelijke vergissing, die de vreemde tante begaat en dominee Milius toont zich een man van tact, als het erom gaat iemand vriendelijk maar bescheiden af te weren.

De dame probeert nog een paar maal een gesprek te beginnen en als dat niet lukt, blijft ze honingzoet en vraagt, of de Herrschaften dan toch wel zo vriendelijk willen zijn een weekend-tas bij zich onder de bank te schuiven. Ze heeft zoveel bagage bij zich, ziet u.

Inderdaad zijn de bagage-rekken en zelfs de lege plaatsen in de coupé gevuld met koffers en tassen en mevrouw Milius zet de tas onder haar plaats.

De controleur, die de kaartjes komt knippen, waarschuwt dat de trein de grens nadert en dat de passen en de bagage voor controle gereed gehouden moeten worden.

„Wij hebben nog niets te smokkelen, conducteur. Dat komt pas

als we belast en beladen terugkomen naar Holland," grapt dominee Milius.

En dan stopt de trein en komt er een douane-beambte de coupé binnen en vraagt of er nog iets aan te geven is. Dominee Milius vertelt, dat het doel van de reis een congres in Zwitserland is en dat ze dus op doorreis in Duitsland zijn en de douane verklaart, dat ze hun bagage in dit geval wel dicht kunnen laten.

Tegenover de Duitse dame is de man minder goedgelovig. Hij vraagt niet of ze wat aan te geven heeft, maar stelt de directe vraag of ze ook koffie bij zich heeft.

De dame schijnt dood-eerlijk. Ze opent haar handtas en toont de beambte een paar pakjes koffie.

„Darf ich schon mitnemen," zegt ze totaal overbodig.

De man knikt en wanneer hij de coupé verlaten heeft en de trein zich weer in beweging zet, straalt de dame aan alle kanten. Ze kan niet ophouden te glimlachen tot de trein weer vaart mindert. Dan vraagt ze, of ze haar weekend-tas terug mag hebben, die mevrouw Milius onder haar zitplaats heeft als een kloek haar kuiken, want dat ze niet verder moet.

Dominee Milius en Bea beijveren zich om haar met haar bagage de gang door te helpen, maar de zware weekend-tas wil ze zelf dragen. Voor ze de trein verlaat, beurt ze hem met moeite van de grond en zegt triomfantelijk: „Und zehn Pfund Kaffee noch in diese Tasche. Iek danke die liebe Fraülein recht freundlich."

Mevrouw Milius kijkt ontzet naar de tas.

„Maar als die douane de tas bij mij gevonden had?" vraagt ze verontwaardigd.

„Das macht er nie," zegt ze zeer beslist. „Nur die Deutscher nimmten diese herliche billige Kaffé mit."

Dominee Milius en Bea komen schuddend van het lachen de coupé weer binnen.

„Dat is voor onze moeite," zegt Bea en houdt een rolletje drups op.

„Dat is dan voor de eerste keer, dat ik echt gesmokkeld heb," zegt Ds. Milius. „Het moet een spannend bedrijf zijn."

„Ik verdien trouwens de eervolle vermelding," zegt mevrouw Milius. „Ik zou nooit van mijn leven de brutaliteit kunnen opbrengen, iets op deze manier te verbergen. Stel je voor dat die douane mijn rok opgetild had."

De dominee zegt dat zo'n man niet uitgestuurd wordt voor petticoat-controle en die opmerking doet Bea weer schateren van de lach.

Naarmate de reis vordert, worden de reisgenoten stiller. Het vlakke landschap gaat na Keulen langzaam over in een heuvelachtig landschap en als de expres voortsnelst en ze de romantische Rijn langs ijlen, zucht Bea: „'t Gaat allemaal veel te vlug. Nauwelijks krijg je zo'n kasteelruïne in zicht of hij is alweer verdwenen.”

„Je bent nog jong, Bea,” zegt dominee. „Wie weet hoe dikwijls je de Rijn nog kunt nemen per schip of de Rijn oevers per auto. Je gaat er maar heen op je huwelijksreis,” plaagt hij, maar mevrouw vindt, dat haar man ouderwets is en dat de jonge paartjes tegenwoordig per vliegtuig of helicopter naar Italië reizen.

De Lorelei-rots valt Bea een beetje tegen. Zo lomp, zo helemaal niet romantisch.

„Je had zeker de jonkvrouw met het gouden haar op de top willen zien zitten,” plaagt haar reisgenoot en verzoekt zijn vrouw nu eindelijk eens met de belegde broodjes voor de dag te komen. De belegde broodjes! Bea bedenkt dat vader heeft gezegd, dat ze vooral haar eigen diner zou moeten betalen, wanneer er gegeten zou worden in de trein.

„Ik heb.... ik dacht....”

„Ik heb een tas vol proviand bij me,” stelt mevrouw Milius haar gerust. „Alles wat je bestelt, is zo duur in zo'n interland-expres.”

„Maar ik wil koffie,” zegt haar man en dan krijgt mevrouw Milius gelijk. Voor de kop koffie moet de dominee twee mark betalen.

„Maar het is een kop koffie waar je een voetbad in kunt nemen,” zegt mevrouw. „Bea, als jij voor de deur gaat staan, doen we samen met die lampetkom.”

Bea bestelt een flesje limonade en dat scheelt niet veel van de normale prijs.

„'t Is de koffie, die zo duur is,” zegt mevrouw. „Nu begrijp ik die smokkelpartij van dat mens ook wel.”

„Alles begrijpen is alles vergeven,” knikt de dominee en belooft dat hij zijn beide dames in Bazel zal onthalen op een tablet echte Zwitserse chocolade.

„Maar je gaat de trein niet uit,” waarschuwt zijn vrouw, die reisangst heeft.

Wanneer de trein Bazel nadert, zegt de conducteur, dat er hier gerangeerd zal worden en dat het wel een half uur zal duren, eer de trein verder gaat. Dan beslist mevrouw Milius met angstige blik op haar bagage, dat ze dan toch de verleiding niet kan weerstaan om even uit te stappen.

„Even maar hoor,” waarschuwt ze nog eens.

Na tien minuten stapt ze alweer in en neemt Bea mee. De dominee is ondertussen in gesprek geraakt met een pastoor, die met een clubje jongens uit is en mevrouw houdt vanuit het raampje haar man angstvallig in de gaten.

„Heus mevrouw, we hebben nog een kwartier voor.....”

Bea kan de zin niet afmaken, want de trein zet zich in beweging.

„Daar heb je 't al,” roept mevrouw Milius. „O Bea, nu is het te laat.”

Bea is ook ongerust geworden, maar toch zegt ze: „Er staan nog meer reizigers op het perron, heus mevrouw.”

„Waar is de noodrem? Ik trek eraan,” roept mevrouw Milius.

Gelukkig kan ze hem niet zo gauw vinden en een aandrentelende conducteur stelt de dames gerust en zegt, dat de trein gerangeerd wordt.

„Rangeren? Maar de trein rijdt in volle vaart.”

„Ja jongedame, maar de verkeerde kant uit.”

Mevrouw Milius is niet gerust voor de trein stopt en weer in de goede richting gaat. Ds. Milius stapt lachend in.

„Ik dacht heus, dat je me kwijt wilde raken en de machinist gevraagd had terug te gaan naar Holland. Van vrouwen kun je ook van alles verwachten.”

Zijn vrouw is nog niet over de schrik heen.

„Als je niet op het perron was blijven staan praten, was ik niet zo geschrokken,” pruilt ze.

De vrede wordt weer gesloten, als Ds. Milius met de chocolade voor de dag komt.

„Nu ben ik in Zwitserland,” denkt Bea, „en nu zal ik mijn ogen wijd open zetten.”

Na Bazel stappen er twee heren in hun coupé.

„De Zwitsers schijnen een lui volkje te zijn,” fluistert Bea, wanneer de reizigers onmiddellijk in slaap vallen.

Doch het voorbeeld van de heren schijnt aanstekelijk te werken.

Als Bea constateert, dat er van het landschap niet veel meer te zien valt, nestelt ze zich behaaglijk in een hoekje en is in een minimum van tijd ingeslapen.

Mevrouw Milius maakt haar pas wakker, als ze Zürich naderen. Het is dan bijna tien uur en Bea weet aanvankelijk niet eens waar ze is. Maar de heren reizigers zijn al naar de uitgang gelopen, dus Bea krijgt de gelegenheid haar haren wat te ordenen en het frisse ongebruikte vochtige washandje komt nu goed van pas.

„Pak je goed in, mijn kind, we zullen het koud hebben na die broeierige warmte van de trein.”

De drie tochtgenoten genieten nog even van het prachtige panorama voor ze het station Zürich binnenglijden.

„Net of er duizenden kerstbomen branden aan de overkant van het meer,” zegt Bea.

Het station in Zürich biedt zelfs in dit late uur nog een levendige aanblik, maar de vermoeide reizigers hebben er geen oog voor. Ze vragen zich af, hoe ze in tien minuten het treintje naar Arlichon moeten vinden.

Ze hebben zich echter voor niets ongerust gemaakt. Wanneer Ds. Milius de naam Arlichon maar noemt, brengt een vriendelijke witkiel hen naar een gereedstaand treintje, dat lijkt op de lokaaltjes, die in Holland omstreeks de eeuwwisseling reden. Smalle raampjes, coupédeuren, die nog sluiten met een klink en banken, waar je overheen kunt kijken.

Bea kijkt teleurgesteld naar de mannen en vrouwen, die helemaal niet in klederdracht zijn. Mevrouw Milius begrijpt de blik, waarmee zij de reizigers monstert en grapt: „Geen kanten blouses en fluwelen rokken, maar bij ons zie je ook niet direct klompen en kanten mutsen.”

't Duurt niet lang of 't lokaaltje stopt in Arlichon en de reizigers stappen uit. Bea is aangekomen op de plaats, waar ze minstens een half jaar zal moeten verblijven.

HOOFDSTUK 8

Lui en loom rekt Bea zich uit in haar smalle opklapbed en kijkt om zich heen. Oef, wat een rommelige bende. Ze grinnikt zachtjes: „Dat kan je doen als je niet thuis bent.”

Ze geeuwt en bukt zich om haar nylons op te rapen, die slordig onder het bed liggen. Mieke waste ze keurig iedere avond. Bea kijkt op het reisklokje: negen uur, een onmogelijk laat uur om op te staan, maar ze heeft met haar reisgenoten afgesproken uit te slapen.

Geamuseerd denkt ze aan de onmogelijke ontvangst van de vorige avond. Mevrouw Milius had zich al zorgen gemaakt over de slordige indruk, die ze zouden maken op de congresgasten.

„Natuurlijk worden we met een auto gehaald,” had Ds. Milius gezegd, „en ze zullen niet al te nauw kijken. Ze weten dat we een dag gereisd hebben.”

„Als ze maar geen ellenlange toespraken houden,” had mevrouw Milius gezegd, „want ik val bijna in slaap.”

En toen de onaangename verrassing, dat er geen kip op het stationspleintje te bekennen was. Ds. Milius had na veel moeite aansluiting gekregen met het seminarium en de korte brommerige stem van een portier had in onverstaanbaar Zwitsers-Duits iets gebrabbeld, waaruit de dominee alleen had kunnen opmaken, dat ze gehaald zouden worden.

En ze werden gehaald, maar niet met een luxe auto. Een stationcar kwam aanrijden en de portier-tuinman keek verwonderd naar het drietal, dat daar temidden van hun bagage stond. Het congres zou pas overmorgen beginnen. De gasten druppelden wel binnen maar er was geen bericht van aankomst ontvangen van deze Hollanders. Ze mochten van geluk spreken, dat hij nog niet naar bed was geweest.

Zo hotsten ze ontgoocheld in de wagen naar het seminarie. Bea had niet de moed gehad gutig te zinspelen op het comité van ontvangst, waarover mevrouw Milius zich zoveel zorgen had gemaakt. Door doodstille lange gangen, waar overal het woord „silence” je toegrijnsde, waren ze naar hun kamers gebracht. Kale nuchtere

kamers met een simpel interieur, waar je precies alles vond wat je nodig had, maar ook niets meer.

Bea had trouwens geen kracht gehad iets te bekijken. Ze had de kammetjes en spangen uit haar haren getrokken, had nog een blik geworpen op het witte doodvermoede masker, waar ze zich zelf ternauwernood van herkende. Ze had zich uit haar kleren gewurmd, een gestippeld gevalletje uit de reistas getrokken, waarin ze gelukkig een pyama herkende en zo was ze in bed gestapt en als een blok in slaap gevallen.

„En nòg voel ik me geradbraakt,” denkt ze, hoewel mevrouw Milius haar in 't oor had gefluisterd dat ze maar eens heerlijk moest uitslapen.

Ondertussen is Bea opgestaan. Hè, wat heeft ze nu zin in een frisse douche, maar ze durft zich niet op de gang te wagen om naar een badgelegenheid te zoeken.

Ze laat de bak van de vaste wastafel vollopen en dompelt er haar gezicht in. Heerlijk fris laat ze dan het water over haar armen lopen en als ze een kam door haar haren gehaald heeft, begint ze op haar gemak de kamer wat te ordenen. Ze bergt haar gedragen kleren op en zoekt in de koffer naar een eenvoudige rok en kiest daarbij een witte jumper met een eenvoudige rolkraag.

't Zal warm genoeg zijn in dit centraal verwarmde gebouw, maar ze weet dat die jumper haar erg goed staat. Ze kiest bij haar sportieve kleren eenvoudige wandelschoenen en dan gaat ze naar het raam en bewondert het prachtige uitzicht.

Haar kamer kijkt uit op de paleisachtige tuin van het seminarie. Van het Züricher meer is niets te zien, maar majestueus liggen in de verte de witbesneeuwde bergtoppen. Aanvankelijk denkt Bea, dat het witte wolkengevaarten zijn, maar de hemel spant zich strak en blauw boven haar hoofd.

Ze opent het raam en haalt diep adem. Prikkelend en fris dringt de heerlijke lentelucht in haar longen.

Maar dan wordt er op haar deur geklopt. Niet één maal doch een nerveus roffeltje en ze hoort de stem van mevrouw Milius, die roept: „Bea, Bea, ben je wakker? Doe eens open.”

Bea draait de sleutel van haar kamerdeur om en mevrouw Milius, die zich vlug een peignoir omgeslagen heeft, komt binnen en zegt: „O kind, gelukkig dat je al aangekleed bent. Stel je voor, wij heb-

ben telefoon op onze kamer en krijgen zo juist een reprimande van de huishoudster, die ons vertelt dat we ons aan de reglementen van het huis moeten houden en dat het ontbijt 's morgens om acht uur is."

„Ze lijken niet goed wijs," zegt Bea. „Hoe kunnen wij nu weten hoe de reglementen van 't huis zijn? En houden ze geen rekening met onze reis? Laten ze ons liever fatsoenlijk verwelkomen."

„Dat reglement moet ergens in de kamer hangen. In ieder geval ben ik blij, dat je klaar bent. 'k Zou maar even op ons wachten." Als mevrouw verdwenen is, raapt Bea wat van haar kleren bijeen en ordent haar kamer een beetje. Ze heeft binnenpret. Stel je voor, dat ze zich in haar eentje naar de eetzaal zou spoeden. Zou die verbolgen huishoudster hen opwachten?

Nog geen vijf minuten later komt het dominees-echtpaar haar halen. Ds. Milius is lang niet zo geïntimideerd als zijn vrouw. Hij wenst Bea hartelijk goede morgen en mevrouw Milius herinnert zich, dat zij dat maar helemaal vergeten heeft en omarmt Bea.

Van het strenge huishoofd is intussen niets te bekennen. De weg naar de eetzaal wordt hen duidelijk gewezen door bordjes en pijlen en Ds. Milius wordt door zijn dames naar voren geduwd, als de deur gevonden is, waarachter gedempt stemmenrumoer en gerinkel van kopjes en messen te horen is.

Na een lichte klopp treedt Ds. Milius met zijn gevolg de eetzaal binnen. Een paar tafels zijn in hoefijzervorm gezet en daar zitten een twintigtal dames en heren. Overal in de zaal staan verder wat kleine tafels, die door jongeren bezet zijn.

Een deftig heer, die blijkbaar tafelpraeses is, verheft zich even van zijn stoel en zegt in 't Engels: „Wilt u plaats nemen aan deze tafel? Straks zal de kennismaking plaats hebben."

Bea, die de hele entree heel eng vindt, wil naast mevrouw Milius gaan zitten, maar een van de bedienende meisjes neemt haar mee naar een tafel, waaraan vier jonge mannen zitten van haar leeftijd of iets ouder.

„Er is bij de dames geen plaats meer," zegt de jonge man naast haar in 't Engels en drukt haar de hand. „Wilt u met ons gezelschap genoeg nemen?"

Hij noemt een naam, die ze niet verstaat. Bea fluistert haar eigen naam en mompelt vier maal een „how do you do?" Dan gaat ze

zitten en staart naar haar bordje, waar alleen maar een mes bij ligt.

De jongeman tegenover haar haast zich een kop thee in te schenken. Een ander reikt haar de toast toe. Moet ze om een bestek vragen? Neen, ze eten allemaal zonder vork.

Ze neemt een toastje en bebotert het. Dan bedenkt ze, dat ze wil beginnen zonder bidden, maar durft toch haar brood niet neer te leggen. Haar tafelenoten zijn in gesprek gewikkeld. Rad Engels waar ze met haar einddiploma H.B.S. toch maar weinig van verstaat. Vermoedelijk zien ze Bea's verlegenheid en laten haar met rust om haar gelegenheid te geven zich te herstellen.

Wanneer ze een paar toastjes gegeten heeft, herademt Bea. Wat een provinciaaltje was ze toch om zo links en verlegen te zijn! Plotse-ling valt het haar op, dat haar linker buurman erg zwijgzaam is. Ze schraapt al haar moed bijeen en vraagt schuchter in 't Engels: „Is u ook gisteren aangekomen?”

De jongeman kijkt haar geschrokken aan en haar rechterbuurman, die blijkbaar zijn aandacht niet onverdeeld bij zijn gesprekspartner gehad heeft, legt haar in vlot Engels uit, dat de aangesprokene een Spaans student is, die maar een enkel woord Engels spreekt.

„Only yes and no,” grapt hij en de tafelenoten, die meegeluisterd hebben, knikken instemmend.

„Hij vindt 't wel heerlijk een paar woorden te wisselen met u. Als u langzaam spreekt, begrijpt hij u misschien wel,” voegt hij er in 't Engels aan toe.

Bea herademt en vindt, dat zij 't goed getroffen heeft met haar tafelenoot. Ze kan eenvoudige zinnnetjes vormen en de Engelsen of Zwitsers of wat het dan ook wezen mogen, zullen niet ontdekken dat ze haar Engels maar matig in praktijk kan brengen.

Ze buigt zich naar haar Spaanse buurman, die haar met zijn koolzwarte ogen verwachtend aankijkt.

Spanje... wat was er ook weer in Spanje? Sinaasappelen, zuidvruchten, ja daar kon je moeilijk over beginnen. Stierengevechten, ja stierengevechten, dat was een onderwerp, dat iedere Spanjaard interesseerde. Angstvallig zet ze haar vraagje in elkaar.

„Do you like fighting with cows?”

Weifelend kijkt hij haar even aan, maar dan komt er een begrijpende lach in zijn ogen.

„Oh si-si-si-yes-yes,” knikt hij en Bea's sympathie voor hem zakt tot op nul graden.

„Do you like that?” vraagt ze ongelovig. Zijn aanwezigheid in dit seminarie getuigt toch, dat hij Christen is en dan zo opgetogen te doen over dat wrede gedoe!

De Spanjaard merkt haar verwondering en kleurt en zegt: „No-no.” De jongeman aan Bea's rechterhand vraagt of ze elkaar niet begrijpen en of hij mogelijk voor tolk wil spelen.

Bea herhaalt haar vraag en haar tafelenoten hebben moeite het niet uit te schateren van de lach.

„Stierengevechten is niet *fighting with cows*, maar *bull-fight*. Gelooft u maar niet, dat hij deze uitdrukking kende. Wacht u maar eens.”

Hij buigt zich voor Bea langs naar de Spanjaard, zwaait een rood zakdoekje voor zijn ogen en zet daarna twee wijsvingers als horentjes tegen zijn hoofd.

„Do you like that?”

„O no, no,” zegt de Spanjaard en Bea krijgt een kleur als vuur. Over de dierenliefde van de jongeman is ze gerustgesteld, maar ze heeft zich hopeloos belachelijk gemaakt. Ze overweegt nog even of ze zal vragen of de Spanjaard van Franco houdt, maar nu bemoeit haar rechter tafelenoot zich met haar.

„Ik merk dat u niet uit Engeland komt, maar welke nationaliteit heeft u dan?”

„I am a Dutch,” zegt Bea. „From the Netherlands,” voegt ze er ter verduidelijking aan toe.

En dan begint de jongen opnieuw te lachen en zegt in haar eigen taal: „Dat is de leukste mop, die ik ooit beleefd heb. Ik ben ook een rasechte Hollander.”

Bea's lach is zo luid en bevrijdend, dat het gesprek aan de lange tafel even stopt.

„O wat heerlijk,” zucht ze. „Ik voelde me zo opgelaten en nu ineens u te hebben.”

Dan kijkt ze weer verschrikt voor zich. Wat had ze daar weer een figuur geslagen. Welk meisje zei nu zoiets tegen een jongen. Hij geeft haar echter een licht bemoedigend klopje op de hand.

„Ik begrijp het allemaal wel hoor. Zei mijn naam je dan niets, Ton van der Wal? Hollandser kan het toch niet.”

„Zitten er hier soms nog meer Hollanders aan tafel?”

Ton schudt het hoofd. „Allemaal Engelse en Duitse studenten. De Spanjaard is, geloof ik, al dominee. Ben je hier ook als congresshulp? Waar studeer je in?”

„Nog nergens in,” zegt Bea. „Ik ben hier voor corvee en moet een half jaar blijven in het gezin van een professor.”

„Ik studeer rechten, ben al klaar,” vertelt Ton, „maar ik probeer nog wat op te steken hier en daar in Zwitserland.”

„Dus geen corveeër?” grapt Bea.

„Alles wat hier aan tafel zit, moet een handje helpen,” vertelt Ton, „maar dat corveeën valt heus wel mee. We moeten thee rond dienen en 's avonds koffie schenken en natuurlijk je eigen kamer ordenen.”

„Dat loopt dus nogal los,” vindt Bea. „De griezels liepen me al over de rug, als ik eraan dacht, hoe ik met al die schalen zou moeten balanceren. Een kopje thee inschenken zal wel meevallen.”

„Vergis je niet,” lacht Ton. „Die theeschenkerij is hier iedere middag een soort feestmaaltijd en de koffieschenkerij is ook niet mis met al die hartige hapjes en zo. Vorige week was er een congres van uitgevers. Nu zijn de dominees aan de beurt. 't Betekent voor ons allemaal vrije kost en inwoning en geen loon natuurlijk, want je mag gratis naar de lezingen luisteren.”

„De vetvlekken op 't program. Allemaal in 't Engels.”

„Dat zal je meevallen,” zegt Ton. „De onderwerpen zijn stuk voor stuk razend interessant en als je 't niet kunt volgen, geen nood, je krijgt de tekst in 't Duits en Engels mee.”

Bea trekt haar neus op.

„Jij bent natuurlijk een kei in talen.”

„Jij zult toch ook je U.L.O. wel hebben?”

„H.B.S. alsjeblieft en prima. Na het half jaar ploeteren in het huishouden van die strenge professor ga ik verder studeren.”

„Die strenge professor? Hij is een fijne vent en altijd bereid te helpen. Maar verder punctueel. 't Ontbijt is nu eenmaal precies om acht uur.”

„Ook als je een treinreis van een half etmaal achter de rug hebt en hondsmoe bent? Ze vonden 't niet eens de moeite waard ons te verwelkomen.”

„Die begroeting volgt vanavond, als alle congressisten gekomen zijn. Overigens krijg je de gelegenheid je nu aan je toekomstige

werkgever te presenteren. De „hooggeleerde” heer vraagt stilte.”

Inderdaad is de professor opgestaan en eindigt met een kort tafelgebed de maaltijd. Daarna vertelt hij hoe laat de lunch zal zijn en begroet de nieuw aangekomen congressisten.

Behalve het dominees-echtpaar zijn er nog wat pastoriebewoners uit Zweden gearriveerd.

„Ook laat aangekomen,” fluistert Ton, „maar zij waren wèl op tijd aan ’t ontbijt.”

Bea heeft geen gelegenheid het pflagertje te beantwoorden. Mevrouw Milius komt haar halen om haar aan de gasten te presenteren. De professorenvrouw begroet haar met uitgestoken handen.

„En dat is mijn hulp voor de eerstvolgende maanden,” zegt ze in gebroken Duits.

„O yes,” zegt Bea, die zich helemaal op Engels heeft ingesteld.

Mevrouw Anderson vertelt dat zij uit Denemarken afkomstig is. Haar man is ook van Deense afkomst, maar woonde in Amerika en hij is hier maar voor een paar jaar.

Bea vertelt maar onmiddellijk en heel eerlijk, dat ze niet veel van de huishouding kent.

Mevrouw Andersson stelt haar gerust. Ze heeft hulp voor ’t ruwe werk en voor ’t koken. Hier, in dit gebouw, gebruiken ze alleen de maaltijden als er een congres is. Ze heeft zo graag meisjes van goeden huize uit ’t buitenland voor Charlotte en Ulla. Ze leren zo hun manieren en de logeetjes leren de taal.

’t Woord logeetje klinkt Bea vriendelijk in de oren. Ze raakt steeds meer verzoend met de vreemde omgeving na de eerste nare ontzuivering. Ze begrijpt al spoedig dat de professor in ’t dagelijkse leven heus geen man is om bang voor te zijn.

Lotta en Ulla worden gehaald en ’t zijn twee schatjes. Ze zijn zes en acht jaar, maar lijken in hun grappige dirnl-kleren tweelingen. Ze willen onmiddellijk beslag leggen op Bea, die ze „Frolly” noemen. Een verbastering van Fraülein, vertelt mevrouw.

„Maar ze mogen gerust Bea zeggen.”

„Als u ’t goed vindt, blijven we Frolly zeggen. ’t Klinkt niet zo officieel en ’t is toch niet te amicaal. De kinderen voelen er een beetje een titel in.”

„En nu doet u deze dagen nog maar precies wat u wilt,” vervolgt de professorenvrouw. „Ik geloof dat de studentjes al met smart op u

wachten.”

Inderdaad kijkt Ton telkens in haar richting en ze haast zich naar het groepje jongelui, dat zich al klaar maakt om uit te gaan. Haar tafelenoot stelt haar voor aan al de studenten, waar ze niet mee aan tafel gezeten heeft. 't Is een vrolijke groep, die haar animeert om nu maar onmiddellijk mee te gaan naar het meer.

Bea bijt op haar lip. Het dominees-echtpaar zal misschien naar haar uitzien. Door de grote tuinramen ziet ze hen in de tuin wandelen. „En mijn kamer dan?” roept ze. „Ik moet mijn bed nog opmaken.” „Goed dat je die bekentenis in 't Hollands doet, meisje,” plaagt Ton. „Ze konden je hier wel eens een kleine lulak vinden.”

„Gaan jullie maar, dan ga ik eerst mijn kamer doen,” zegt Bea. De anderen kijken niet begrijpend naar het tweetal en Ton zegt in rap Engels: „Dalen jullie vast af naar het meer. We vinden jullie wel. Bea heeft eerst nog wat te regelen. Ik zal wel op haar wachten en dan komen wij je wel na.”

De Spanjaard heeft niet begrepen wat Ton ratelde, maar het is duidelijk, dat hij verkiest op Ton en Bea te wachten. Ton steekt zijn arm vriendelijk door die van de jonge Spanjaard en zegt: „Laat hem maar. Hij moet zich hier erg eenzaam voelen. Morgen komen er congressisten uit zijn land, dan krijgt hij gezelschap.”

Bea spoedt zich naar haar appartement en vindt daar tot haar grote verwondering haar kamer keurig opgeruimd.

„Dus toch kamermeisjes, die het werk doen,” denkt ze. „Mijn koffers pak ik vanavond uit. Alleen wil ik nu moeders jack met de leuke kap aantrekken.”

Voor de spiegel doet ze moeders goudbruine jekker aan. Het witte bont van de kaper omlijst de donkere haarbos en ze knikt tegen zichzelf.

„Je hebt het best getroffen, juffertje,” zegt ze jolig en overmoedig. „Dat vind ik ook.”

De deur is opengegaan en mevrouw Milius staat op de drempel.

„O mevrouw, nu heeft u me hardop horen praten, maar ik bedoelde niet dat ik het goed getroffen had met mezelf.”

„Neen, met mij,” lacht de dominese. „Ik ben straks als een hazewind naar onze kamer gegaan en heb de jouwe en passant meegenomen. Hoe vind je 't hier anders, nu we de eerste schrik te boven zijn?” „Reuze,” zegt Bea, „maar eh . . . mevrouw, u zou 't zeker leuk vin-

den als ik met u ging wandelen?"

„En dan die twee paladijnen teleurstellen, die al zo smachtend naar je uitzien?"

„Die ene paladijn . . ." Bea giechelt en vertelt nog vlug het verhaal van het stierengevecht.

„O dus dat was de oorzaak van jullie grote hilariteit."

Bea's gezicht betreft.

„Dat harde lachen was onbehoorlijk hè?"

„Niets hoor. Jullie zijn heerlijk jong en spontaan. Geniet van je wandeling."

Ze kust Bea op beide wangen en Bea zegt: „'k Zal het toch heel naar vinden als u weggaat. Zo helemaal alleen achterblijven, brrr."

„Nu heb ik nog niet veel mededogen met je eenzaamheid," lacht mevrouw Milius. „Voorwaarts mars, naar je nieuwe vrienden."

Bea stormt de trappen af en mevrouw Milius ziet haar het terras afdalen tussen de jongelui.

„Laat 't kind genieten van haar jeugd," denkt ze.

HOOFDSTUK 8

Tussen haar twee paladijnen — zoals mevrouw Milius haar gezelschap noemde — daalt Bea naar het meer af. Ze kijkt naar de loden jas van de Spanjaard en zegt: „Dat kon een Hollandse jas zijn." „En dat is het ook," zegt Ton. „De stakkerd had niets anders bij zich dan een flodderig demi-tje en dat zal wel genoeg zijn in het land met de vechtende koeien."

„Plaaggeest," lacht Bea en de Spanjaard lacht mee, gul en hartelijk. Hij hoeft niet te begrijpen waar zijn makkers over lachen en als Ton op een brokkelige trap Bea bij de arm houdt, haakt hij ook in.

Op een plateau blijven ze staan en Ton wijst naar het meer met de verre achtergrond van witte bergen.

„Is het niet prachtig? Ik benijd je, dat je dit voor de allereerste keer geniet. Fijn dat je hier van de zomer ook nog bent. Dan is alles zo veel mooier. Die warme kleuren, het diepblauw van het meer tegen

het groen.”

Dan begint de Spanjaard opeens te wijzen en te orenen en Ton roept: „Wel heb ik ooit. Daar staat ons hele gezelschap te wenken bij de aanlegsteiger. Ze willen zeker naar Zürich, maar dat hadden ze dan ook maar eerst moeten zeggen. We halen het nooit meer.” Doch ze halen het wèl. Achter elkaar hollen ze de trappen af en als ze buiten adem op de kade belanden, gaat juist dringend en waarschuwend de laatste bel. De anderen beduiden hen, dat ze al kaartjes voor hen genomen hebben. Ze kunnen zo aan boord gaan. De kap van Bea's jekker is naar achteren gegleden als ze op de boot belandt. Ton trekt hem bezorgd weer over haar hoofd. „Je bent zo bezweet, vat maar geen kou.”

Alleen de Spanjaard daalt naar de kajuit af. De rest van het gezelschap blijft aan dek om te genieten van de heerlijke boottocht op de stralende lentedag, die al een vleugje zomer meebrengt.

Ton kapittelt in 't Engels de collega-studenten. „Jullie hadden n.b. wel kunnen vertrekken zonder ons en dan hadden wij het nakijken gehad.”

Eén van de Engelsen kijkt naar Bea en zegt: „Je had saaier gezelschap kunnen hebben.”

„Met een facheur troisième uit Spanje,” grinnikt een Fransman.

Ton lijkt werkelijk geïrriteerd, als hij zich tot de Engelsman wendt en zegt: „Jij komt uit het land van de boy-friends hè? Zeg dan niet zulke vervelende dingen.”

Bea leunt over de reling en doet, alsof ze niets hoort. Maar ze is blij dat de gloeiende kleur die ze heeft, geschoven kan worden op de tintelende koude.

Ze zijn niet de enigen aan boord. Er zijn wat jongelui, die klaarblijkelijk uit skiën zijn geweest en evenals zij genieten van het wisselende landschap.

De Spanjaard zorgt voor een grappig incident. Hij komt met een verschrikt gezicht aan dek met de controleur op de hielen. Hij laat zijn kaartje zien en knikt ja en nee en is kennelijk ontredderd.

De Zwitser is blijkbaar geen Zwitser, die veel op heeft met het toerisme in zijn land. Hij foetert in zijn Zwitsers-Duits op al die vreemde sinjeurs, die hem ook nog willen bedotten met het kaartje, maar dan springt Ton voor de Spanjaard in de bres. Hij heeft voor de kaartjes gezorgd en brengt de controleur aan zijn verstand, dat

hijzelf betaald heeft. Hij tikt op het bewijsje: „Hier Arlichon-Zürich.”

„Ja, met de trein,” raast de controleur en dan begrijpt Ton de situatie en begint onbedaarlijk te lachen. Hij steekt zijn hand in de zak van de loden jas, die de Spanjaard draagt en haalt het goede kaartje tevoorschijn.

„Ik ben gisteren per lokaal naar Zürich geweest en ze hebben toen mijn kaartje niet ingenomen,” lacht hij.

De controleur is de enige, die de humor van 't geval niet inziet. Als het gezelschap van boord gaat, moppert hij nog en Ton roept: „Dag ouwe zuurpruim” en knipogend naar Bea zegt hij, dat dat het voordeel is van ruzie in 't buitenland. Je kunt schelden zonder dat je verstaan wordt.

Maar nu heeft hij toch buiten de waard gerekend, want één van de wintersportbezoekers, die met zijn ski's over de schouder de boot verlaat, roept: „Goed zo, geef 'em van katoen. As-ie bij ons in Mokum een rondvaartje komt maken, zullen we zijn fieselemie ont-houwen.”

„Alsjeblieft, een rasechte Amsterdammer,” zucht Ton.

„Bewaar je manieren ook in een vreemd land,” waarschuwt Bea en Ton zegt met een pruillip: „Ja moe.”

Dan voegen ze zich bij de anderen en babbelen weer in 't Engels. Het is de afspraak bij elkaar te blijven, want 't zou niet gezellig zijn, als 't gezelschap in groepjes uiteen zou vallen. De Spanjaard verstaat zo goed als niets, maar wordt door iedereen verwend. Ze lopen naast hem, proberen hem korte Engelse zinnnetjes te laten verstaan, maar hij begrijpt er niets van en reageert al maar met een zonnig „si-si”.

„De schat,” roept Bea en Ton plaagt haar om haar spontane liefdesverklaring, waar de jonge dominee lekker niet op ingaat.

Zürich is een prachtige stad. Ze bewonderen etalages, ze bezichtigen één van de prachtige kerken en hoe devoot het interieur hen ook stemt, ze kunnen hun lach maar moeilijk bedwingen, als ze zien hoe een dreumes van nog geen zes jaar haar broertje van vier een draai om de oren geeft, omdat hij bij het verlaten van de kerk zijn vingertjes niet in het wijwaterbakje wil steken.

Met z'n allen strijken ze neer in een lunchroom en schrikken van de hoge prijzen. Ze lenen elkaar geld om een stuk vruchtentaart met slagroom te kunnen genieten en ze zijn zover weggedwaald van de

aanlegsteiger, dat ze een trammetje terug moeten nemen.

„Alle mensen zijn hier rijk,” zegt Bea en Ton verbetert: „schijnen rijk” en wijst naar twee haveloze jongetjes, die voorover bij 't water liggen. Languit liggen ze met hun hoofden gebogen naar het water en ze vissen op een wonderlijke manier. Ze bevestigen een stukje brood aan een omgebogen speld en ze halen uit het doorschijnende water kleine visjes, die ze doodknippen met een even drukken achter de kieuwen.

Bea denkt aan een baldadig tijdverdrijf en wil te weten komen, waarom ze dit spel spelen. Ze begrijpt hun antwoord niet. Gewend aan de nieuwsgierigheid van vreemdelingen kijken ze nauwelijks op en mompelen iets wat lijkt op „Kotze”.

Bea confronteert dat woord met al zijn betekenissen, tot één van de Duitse studenten het overzet in behoorlijk Duits. De visjes zijn bestemd voor . . . die Katze.

„Ongelukkige visjes en gelukkige poes. Nooit is een zaak hopeloos slecht. Er is altijd een goede kant aan,” zegt de Duitser. Hij geeft de jongetjes wat geldstukjes en zegt, dat het veel te fris is om hier zo te liggen.

De jongetjes pakken het papieren zakje met de buit op en verdwijnen ogenschijnlijk, maar als de boot nog maar net los is van de steiger, keren ze terug en vlijen zich met een zakje patattes tussen zich in weer op de harde planken.

„De clochards van Zürich,” lacht Ton.

Bea antwoordt niet. Ze heeft gelachen om de jongetjes, maar nu zit ze wat stil temidden van het luidruchtige gezelschap.

„Al wat heimwee naar Holland of te veel van de taart gesnoept?” plaagt Ton.

„Ik had beloofd direct naar huis te schrijven vanmorgen en ik heb het niet gedaan.”

Ton haalt een anzichtkaart uit zijn zak met een postzegel erop.

„Alsjeblieft, je zet erop: alles wel aan boord, brief komt later.”

Bea volgt zijn raad op en zegt: „Zet er ook je handtekening onder. Of is dat gek? Ik vertel ze later wel wie je bent.”

Ton kijkt haar glimlachend aan. Wat was het nog een heel klein meisje in haar manieren.

„We zetten er allemaal onze handtekening op,” zegt hij en het gehele gezelschap is daar voor te vinden. Op hun beurt laten zij prent-

briefkaarten circuleren, die ze voor verzending gekocht hebben.

„En nu de klim naar boven,” zegt Ton. „Dat zal voor de beginnelingen niet meevallen.”

„’k Ben anders nog geen tachtig,” lacht Bea en rent de eerste trappen op. Maar als ze halfweg zijn, moet ze telkens blijven staan om lucht te happen.

„’t Went wel,” troost Ton. „Je bent veel te vlug van wal gestoken.” De anderen zijn vooruit gegaan en Ton en zij volgen op een weg, die naar een volgende trap leidt, maar die nog aardig steil naar boven loopt.

„Moet je die twee oude mannen daar zien lopen. Ze waren ook op de boot en je kunt niet merken, dat het hun de minste moeite kost om boven te komen.”

„Bergbeklimmers van professie,” zegt Ton. „Moet je zien hoe lang ze hun passen nemen.”

Ze zijn met hun beiden de laatsten, die arriveren en mevrouw Milius die ook van een wandeling terug is gekomen, begroet Bea bij het hek.

„’k Hoef niet te vragen of je je geamuseerd hebt,” zegt ze, „en toch heb je heel wat gemist.”

Bea kijkt haar met vragende ogen aan.

„Ze hebben opgebeld van je huis.”

Bea’s ogen sperren zich van schrik.

„Er is toch niets gebeurd?”

„Och kindje, dan zou ik je die tijding toch niet met zo’n blij gezicht komen brengen. Ze wilden thuis alleen maar weten of je goed overgekomen was.”

„Alsjeblieft, onze anzichtkaart is verspild,” plaagt Ton. „We hoeven niet te vragen of we hier met een verwend nest te doen hebben.”

„’t Is alleen maar dat we als klitten aan elkaar hangen,” vertelt Bea. „Ik ben er één van een tweeling!”

„Dus twee van die eendere exemplaar-tjes,” plaagt Ton.

„We lijken geen draad op elkaar,” zegt Bea. „Mieke is blond en lief en ijverig.”

„Fishing for . . .”

„Flauwerd, wat weet je trouwens van mij af om me complimentjes te kunnen maken?”

„Je bent anders nogal doorzichtig.”

Bea raakt in verwarring door zijn antwoord. Was dat nu alleen maar plagerij of had ze zich heel de morgen gedragen als een baby? Met een vluchtige groet verdwijnt ze in 't huis en vindt na enig zoeken haar kamer. Veel tijd om over het gesprek na te denken heeft ze niet, want als ze nog maar juist haar koffer uitgepakt en zich verfrist heeft, gaat er in de verte een bel. Ze vermoedt dat het de bel voor de lunch is en vouwt om de hals van haar jumper een hagelwit gesteven kraagje.

Ton wacht haar beneden aan de trap al op en zegt: „Ha, ha, daarom duurde het zo lang voor je beneden kwam. Die dames ook met haar verkleedpartijen.”

„Als je advocaat wilt worden, mag je je wel wat meer visueel ontwikkelen,” troeft Bea. „Ik heb alleen maar een schoon kraagje omgedaan.”

Ze zijn twee van de laatsten die binnenkomen en kunnen daarom niet voldoen aan het mondeling overgebrachte verzoek van de tafelpraeses om voor iedere maaltijd een partner uit een ander land te kiezen. Dit met het oog op taalmoeilijkheden enz.

De Spanjaard, die — what is in a name — Don Juan wordt genoemd, houdt angstvallig twee plaatsen naast zich vrij.

„Nu zitten we helemaal in dezelfde volgorde als vanmorgen,” zegt Bea met een angstige blik naar de tafelpraeses, maar Ton fluistert nog vlug, dat Don Juan taalmoeilijkheden zou hebben, al zat hij naast de professor zelf en dat zij het in ieder geval heeft geprobeerd met stierengevechten.

Ondertussen wordt juist de Spanjaard gekozen om het tafelgebed uit te spreken. Hij mag het in zijn eigen taal doen. Weinig woorden worden verstaan en Bea voelt haar ontroering met verwondering. Vanwaar die bewogenheid? Door de grote eerbied, waarmee de Spanjaard telkens het Jesu Christo in zijn gebed uitspreekt? Eén Heiland in de hele wereld.

De Protestanten zijn in Spanje maar schaars, hebben het heel wat moeilijker dan in de noordelijke landen. Jesu Christo, het Middelpunt van de wereld, ook van alle kerken en kerkjes in het eigen kleine land.

Na het gebed is de stemming rustiger, ook aan de tafels van de jonge mensen. Ernstige gesprekken worden gevoerd. Over de acties die de jongeren kunnen ondernemen om de vrede te bevorderen.

Een jonge Duitser spreekt over het antisemitisme, dat in zijn land telkens weer de kop wil opsteken.

Bea verwondert er zich over, dat er hier met één tafelgebed volstaan wordt en Ton zegt, dat die opvatting niet zo vreemd is, omdat er in de Bijbel staat, dat Jezus het brood zegende en dankte, maar nooit dat Hij het gebed herhaalde.

„Misschien konden we beter minder bidden en intenser,” geeft Bea toe en bedenkt hoe vaak haar moeder of vader het tafelgebed uitspreken, terwijl zij met haar gedachten heel ver weg is.

En wat komt er van haar avondgebed vaak terecht? Dikwijls wordt het vergeten en stamelt ze slaperig nog wat lege woorden.

Na het tafelen laait de vrolijkheid weer op, als Bea denkt dat ze na het borden stapelen en wegbrengen van het serviesgoed ook af moeten wassen. De studenten nemen haar mee naar de keuken en laten haar de geweldige afwasmachines zien en de drooginstallatie.

„Hè heerlijk dat ze hier van dat gedoe met sopjes en theedoeken af zijn,” roept Bea in 't Hollands en Ton plaagt, dat het maar goed is, dat ze niet verstaan wordt, want dat ze dan wel eens zouden kunnen twijfelen aan haar eigenschappen als huisvrouw.

„Mijn zusje is een kei in 't huishouden. Twee van dat soort zijn echt te veel.”

„k Zou dan maar oppassen als er huwelijkskandidaten in zicht komen,” plaagt Ton. „De vergelijking met je zuster zou dan wel eens slecht voor je kunnen uitvallen.”

„Mieke en ik trouwen niet, we blijven altijd bij elkaar,” lacht Bea en Ton zegt, dat je met de meisjes, die dat beweren, wel erg voorzichtig moet zijn, omdat die meestal heel erg op de uitkijk staan. De theepauze, waarin de studentencorvee pas echt begint, is een heerlijke verrassing. De thee wordt in de conversatiezaal over de tafeltjes verdeeld in porceleinen potten van een strakke moderne lijn. Op ieder tafeltje staan vazen met narcissen en hyacinten en Bea hoort, dat de professor zelf een kas heeft, waarin hij die lenteboden kweekt.

Op elk tafeltje komt ook een schaal met uitgezochte lekkernijen te staan voor elck wat wils. Moscovisch gebak, slagroomsjes, pralines, maar ook zoute stengels, amandelen en wat 't voornaamste is: als het serviesgoed rondgedeeld is en de tafeltjes voorzien zijn van de luilekkerland-schalen, mogen de jongelui zelf naar hartelust toe-

tasten.

„Denk om het diner,” waarschuwt dominee Milius, maar de jonge magen kunnen veel verwerken.

De conversatiezaal is modern gemeubileerd, doch ieder meubel getuigt van een fijne, artistieke smaak. Steeds meer congresgasten zijn nu gearriveerd. Ze worden door de huishoudster en haar staf naar hun kamers gebracht en de meesten van hen blijven een poos op hun kamer om uit te rusten.

„Vanavond op de begroetings-samenkomst moeten alle gasten zich presenteren,” vertelt Ton.

„In 't Hollands toch?” schrikt Bea.

„Neen in 't Engels,” zegt Ton. „We moeten verstaanbaar zijn, maar als je me 't relaas in 't Hollands geeft, zal ik je voorzeggen.”

„Wat moet ik dan vertellen?”

„Alles van jezelf. Waar je woont, wat je vader doet, hoeveel broertjes en zusjes je hebt, waar je je opleiding genoten hebt.”

„Moeten ze ook nog weten wat ik op mijn spaarbankboekje heb?” spot Bea, maar ze begint toch te schrijven.

Ton neemt de blocnote van haar over en zegt: „Je hebt vanmorgen een deel van je naam achtergehouden. Borch van Heeckeren, hm-hm, een adellijke naam.”

„Zonder wapen overigens. Moet ik dat er ook bij vertellen?”

„Je hoeft vanavond helemaal niets te vertellen. Ik wilde alleen maar eens precies weten waar je woonde.”

Bea's gezicht betreft. Hij behandelt haar toch wel heel erg als een onmondige teen-ager. Ze ritst hem het papier uit de hand, maar dan wint haar sportiviteit het toch weer van haar geïrriteerdheid. Rustig zitten ze 's avonds in de aula, waar de begroetingssamenkomst plaats heeft en waar de congresbezoekers werkelijk ieder op zijn beurt vertellen wie ze zijn en waar ze vandaan komen.

Bea's gedachten dwalen spoedig af. Ze kijkt naar de prachtige gebrandschilderde ramen met voorstellingen van gelijkenissen en ze leest de teksten, die met gotische letters op de muren zijn aangebracht: Ik ben het brood des levens — Niemand komt tot de Vader dan door Mij.

De jonge Hollandse jurist zit dit keer niet naast maar voor haar en ze heeft alle gelegenheid hem op haar gemak te bekijken. Af en toe wendt hij zijn gezicht om tegen zijn buurman een opmerking te

maken en dan kijkt Bea naar het donkere profiel.

„Mooi is hij niet,” denkt ze, „maar hij heeft prachtige ogen en mooi haar.”

Op het moment dat ze hem zo aandachtig bekijkt, wendt hij zich plotseling om en knikt haar toe. Bea voelt zich wat betrappt en in de koffiepauze fluistert hij haar plagend in 't oor: „Morgen zal ik je eens overhoren, want ik heb zo'n idee dat je helemaal niet weet, waar al die grootheden vandaan komen.”

„Net zo min als ik iets van jouw familie weet,” plaagt Bea.

„Dat is vlug verteld,” zegt hij eenvoudig, „ik ben een wees. Vader en moeder kwamen om bij het bombardement van Rotterdam. Ik werd opgevoed door een bejaarde oom en tante, die inmiddels ook overleden zijn.”

„Sorry,” zegt Bea en haast zich weg met de hartige lekkernijen, die bij de koffie gepresenteerd worden.

Heel vroeg wordt de avondsluiting gehouden en om tien uur is Bea al op haar kamer.

„Ga maar vroeg naar bed, kleintje,” maant mevrouw Milius, maar als ze haar deur op slot heeft gedraaid en de geluiden op de verschillende kamers allang verstomd zijn, staat Bea nog peinzend en dromerig voor de spiegel.

Ze is door en door moe, maar komt er toch niet toe zich uit te kleden. Telkens weer beleeft ze de fascinerende dag en — ze betrappt er zich op — het zijn altijd weer de gesprekken en ontmoetingen met Ton, die ze oproept. Ze probeert zich te herinneren wat zij gezegd heeft en wat hij geantwoord heeft. Ze vraagt zich af, hoe hij het gezegd heeft.

„Hij heeft me niet au serieux genomen,” denkt ze.

En dan rukt ze zich weg uit haar gepeins en de humor fonkelt weer in haar ogen, als ze zegt: „Bea Borch van Heeckeren, luister goed, je bent verliefd op een jonge advocaat. Ja, ja, geef het maar toe. Je ziet hem al pleiten in een pracht van een toga. Nog een stap verder en je denkt dat je van hem houdt. Herinner je nu wat de leraar Duits tegen ons zei, als we Schillers Lied von der Glocke uit ons hoofd moesten leren. 't Ging over de regels: O zarte Sehnsucht, süßes Hoffen — Der erste Liebe goldne Zeit... Herinner je je zijn woorden nog? Dat slaat niet op de tijd beneden de twintig, als je verliefd wordt op alles wat in je vaarwater komt.”

„Bea, kleeid je uit en ga slapen en weet met jongelui om te gaan, zonder dat je onmiddellijk aan liefde denkt.”

Ze is jong en gezond genoeg om in een heerlijk diepe slaap te vallen, waaruit ze pas wakker wordt, als mevrouw Milius op haar deur klopt.

Ze springt vlug haar bed uit en mevrouw Milius zegt: „’t Is op slag van zeven, maar de tweede morgen moeten we op tijd zijn. Kijk eens wat ik voor je heb: een bekertje thee. Zelf gezet op mijn kamer. Ik heb wat theebuiltjes meegenomen uit Holland en warm water is er ook. Kijk, een lang beschuitje heb ik er ook bij. Zo zijn wij, Hollanders. Pas als we thee met beschuit op de slaapkamer kunnen krijgen, voelen we ons thuis.”

„Bent u al kant en klaar, mevrouw? Hè toe, blijft u bij me.”

„Goed, dan zet ik me bij het raam en geniet van het uitzicht.”

Dat genieten duurt niet erg lang, want Bea herinnert zich, dat ze vorige dag de zoom van haar rok losgetrokken heeft.

„Heeft u een veiligheidsspeld voor me, mevrouw? Ik kan die rok niet missen.”

Mevrouw Milius schudt het hoofd en neemt een klein reis-etui uit haar tasje.

„Ik heb ook een dochter, dus ik ben wel gewend het een en ander op te knappen. Ongelukkig genoeg behoor ik tot de „doe het zelfmoeders” en dat geeft onhandige dochters.”

„Mijn zusje Mieke is heel anders dan ik,” bekent Bea. „Ik moet altijd oppassen, dat ik me niet vergaloppeer en gekke dingen zeg.” Mevrouw Milius kijkt vertederd naar het jonge figuurtje tegenover haar.

„Jullie kinderen van deze tijd hoeven niet zo bang te zijn, dat je je vergaloppeert, zoals jij het noemt. Jullie kennen zoveel vrijheid die wij niet kenden. Als je vroeger met een jongen van school naar huis liep, kreeg je al een reprimande van de directeur. Tegenwoordig gaan de jongeren met elkaar om in kampen en op jeugdritten en niemand denkt eraan onmiddellijk te koppelen, als een paar jonge mensen in elkaars gezelschap worden gezien. En zelf denkt een meisje ook niet direct aan verloven en trouwen, als een jongen haar graag ziet. Zo, hier is je rok. Maak vlug je kamer aan kant. Over tien minuten kom ik je halen.”

Bea denkt aan de laatste woorden van mevrouw Milius. Was het

helemaal toevallig, dat die precies klopten met de waarschuwing die ze zichzelf gegeven had de vorige avond?

„Heb ik me zo aangesteld dat het in de gaten liep?” vraagt ze zich af.

Ze neemt zich voor die morgen niet naast Ton te gaan zitten en dat kost haar niet de minste moeite, want bij de ingang staan twee jonge Engelse meisjes, die pas gearriveerd zijn en de eetzaal zoeken. Ze neemt hen mee, wuift uit de verte naar de tafel, waar Ton en zijn makkers zitten en bezet een klein tafeltje, waar slechts voor drie personen gedekt is.

Een Engelse dominee spreekt het gebed uit. Ze kan het goed volgen en kan nu ook erg vlot een gesprek voeren met de twee jonge Engelse studentjes. Wonderlijk zo vlug het went in een vreemde taal te spreken, als je maar niet al te veel op jezelf let. Goed, je gebruikt wel eens een woord verkeerd en je moet soms naar een uitdrukking zoeken, maar Bea voelt zich tegenover de onwennigheid van de pas gearriveerden wonder wel op haar gemak.

„Je Spanjaard is ontroostbaar,” plaagt Ton na het ontbijt. „Hij had je volledig willen inlichten over stierengevechten.”

„Ik heb de rol gespeeld, die jij gisteren tegenover mij gespeeld hebt,” troeft Bea. „Ik heb me ontfermd over een paar nieuwelingen.”

„Wanneer ze wegwijs zijn, houd ik me weer aanbevolen,” zegt Ton. „Ik ga met Don Juan vanmorgen naar de diertuin. Als je lust hebt om mee te gaan?”

Bea schudt het hoofd. „k Houd mijn twee Engelse studentjes gezelschap,” zegt ze. „k Heb zin om vandaag mijn gemak eens te houden na de vermoeiende dag van gisteren.”

„Ja tante, goed tante,” plaagt Ton. „Tot we bij het hek zijn, kun je nog terugkeren op je besluit. We willen graag de Engelsen ook op sleeptouw nemen.”

Bea komt niet terug op haar besluit, maar ze kijkt met een verlangende blik het tweetal na.

„Ik zal laten zien, dat ik niet tot het type behoor, dat onmiddellijk weg is van een jongen als hij wat aardig tegen me is,” denkt ze. Maar als ze ervaart, dat de twee Engelse studentjes ondertussen meegetroond zijn door een paar Noorse jongelingen, voelt ze zich als een muurbloempje.

Dan besluit ze wat in de tuin te gaan wandelen, doch ver komt ze niet. Twee kleine meisjes stormen op haar af. 't Zijn Ulla en Lotta, die op twee kleine ijsbeertjes lijken in hun parmantige witte bontjasjes. Ze trekken hun Frolly mee en vragen mama, of ze haar het huis mogen laten zien.

Bea is verrukt over de villa, die ingericht is, zoals de kamers op de kleurige Deense schilderijtjes. Prachtig porselein aan de wanden, dikbuikige kabinetten, fleurige tapijten. De meubilering is nergens strak gehouden, maar ook nergens van een opdringerige overladenheid.

Zij is opgetogen over het huis en de professorsvrouw is erg geveleid, maar wil niet dat ze een hand uitsteekt. Ze vindt Ulla en Lotta maar ondeugende meisjes en ze mogen haar alleen nog haar toekomstige kamer laten zien, voor ze haar laten gaan.

De fleurige logeerkamer is helemaal in stijl met het huis. Genopte witte gordijnen, overgordijnen van gebloemde stof, een ameublement van wit hout, afgezet met gouden biesjes, leuke sierpoppen op een brede bank.

„En dat is je bed.”

„Uw bed, Lotta,” verbetert Ulla. „En met die poppen mogen we niet spelen.”

„Maar met onze poppen wèl. Wilt u ze eens zien?”

Bea laat zich meetronen naar de speelkamer en knielt verrukt bij het poppenhuis. Het is een droomhuis met een keukentje, waarin de teiltjes in de gootsteenkastjes niet vergeten zijn. Er is licht in, dat aangedraaid kon worden met minutieus kleine knopjes en er is een kelder met biervaten en flesjes wijn.

O ja ze zou best willen blijven spelen, maar de professorsvrouw zegt dat de kinderen kleine tirannen zijn en dat Frolly nu moet kunnen doen wat ze graag doen wil. En het helpt niet of ze zegt, dat ze het liefst maar bij de kleine meisjes gebleven zou zijn. Ze wordt uit het huis gezet en als ze meegetroond wordt door een groep studenten, die juist vertrekken willen voor een wandeling, laat ze zich meetronen.

„Dus dat noem je uitrusten,” roept Ton, als ze doodvermoeid van het klimmen terugkomt.

„Ja, bij nader inzien ben ik toch maar uitgegaan,” zegt ze en holt zonder verdere uitleg naar haar kamer.

In haar is een lichte triumpf. Hij mag haar dan misschien onbegrijpelijk en grillig vinden, maar hij zal niet kunnen denken, dat zij klitterig is en dat is de hoofdzaak.

H O O F D S T U K 9

Och, wat gaan de dagen toch vlug, als je een prettige tijd beleeft. Bea maakt zich klaar om haar Hollandse reisgenoten naar het station Zürich te begeleiden. Ze zullen met de nachttrein vertrekken, maar het dominees-echtpaar is terwille van Bea al vroeg in de middag naar Zürich vertrokken. Mevrouw Milius wil ook nog wat souvenirs kopen voor de thuisgeblevenen en Bea helpt haar uitzoeken.

„'t Zal wel griezelig zijn om alleen op dat grote station straks achter te moeten blijven,” denkt Bea, maar er resten nog drie uur voor de Holland-expres vertrekt en ze verheugt zich nu al op de gezellige maaltijd in de restauratie van het grote station.

„Morgenochtend bent u al in Holland,” zegt ze.

Mevrouw Milius slaat even de arm om haar heen.

„Geen heimwee krijgen, meisje. Je moet het maar beschouwen als een heerlijke vakantie.”

„En deze tijd wàs het dat ook,” zegt Bea en denkt aan al de fijne wandelingen, die ze deze week gemaakt heeft, aan de gesprekken met de jonge mensen uit alle landen. Dat Ton's gezicht telkens in haar herinneringen opduikt, kan ze echt niet helpen. Hij was nu eenmaal de enige Hollander die ze hier ontmoette en ze vond hem erg sympathiek.

„Hè hè, ik ben blij dat ik zit,” zegt mevrouw Milius, „en ik verzet geen stap meer voor de trein gaat.”

„'t Lijkt hier meer op een conversatieroom van een duur hotel dan op een wachtkamer,” zegt de dominee en kijkt wat bezorgd naar de prijskaart.

„Zou er niet te pingelen zijn bij Martha Amstat?” grapt Bea.

„Bij Martha Amstat?” Niet begrijpend kijkt mevrouw Milius haar aan.

„'t Staat open en bloot op het kaartje, dat op het tafeltje ligt,” wijst Bea. „Haar portret staat erbij.”

Dominee Milius plaagt het dienstertje als ze komt en zegt, dat hij eens zal schrijven in een Hollands blad, hoe ze hier te koop lopen met naam en portret van de serveersters.

Het meisje pareert in onberispelijk Engels en geeft ons raad bij het samenstellen van de maaltijd.

Het domineesechtpaar bestelt een uitgebreid maal, maar Bea wil niet meer eten dan een zalmslaatje. Het is of het naderende afscheid haar eetlust wegneemt. Het gevoel dat ze straks alleen zal zijn in een vreemd land beklemmt haar toch wel wat.

Ondertussen loopt Martha langs de tafeltjes en helpt de dominee bij het berekenen van de fooi in Zwitserse franken en rappen.

Wanneer ze weg wil gaan, houdt Ds. Milius haar even terug en vraagt: „Martha, lees jij wel eens in de Bijbel?”

Bea schrikt even erg als het dienstertje. Neen, dat is nu gek van de dominee. Zo'n directe vrome vraag op zo'n luchtige middag.

Martha schudt verlegen het hoofd. „Vroeger wel toen ik klein was en nog naar de zondagsschool ging. Nu niet meer.”

„Herinner je je nog, dat er in de Bijbel iets over Martha staat?” houdt de dominee aan.

Zonder te weifelen zegt het dienstertje de tekst rap en precies op: „Martha, over veel dingen bekommert gij u.”

„Dat zou de Heiland nu ook tegen jou zeggen, Martha,” gaat de dominee verder met een lichte weemoed in zijn stem. „Je moet weer tijd vinden voor je Bijbel. Er staan zoveel mooie geschiedenissen in. Heb je nog wel een Bijbel?”

Ze knikt blozend en retireert verlegen. We spreken niet verder over deze wonderlijke vorm van evangeliseren. Martha dribbelt heen en weer als tevoren. Denkt ze na over de vraag? Zal ze haar schouders ophalen over die zonderlinge Hollandse dominee, of zal ze eens naar het vergeten Bijbeltje van de zondagsschool tasten?

Ds. Milius wuift met zijn hand voor Bea's starende ogen.

„En nu niet meer dromen over een bekering à la minute. Dat waren vroeger mooie verhalen voor een kalender. De werkelijkheid is zo anders. Die is alleen maar dat je een woord uit kunt zenden en het aan God moet overlaten, of Hij er iets mee doen wil. Wij hebben de opdracht, wij mogen geen kans voorbij laten gaan.”

Bea kan niet meer antwoorden. Opgetogen wijst ze op de jonge man, die langs de tafeltjes probeert te laveren om bij hen te komen. „Ja, ja, dat is nu onze verrassing. Je dacht toch niet, dat we je zonder geleide achter zouden laten? We hebben Ton gevraagd ook aan de trein te komen.”

„Dus je hebt weer corvee,” zegt Bea, die een licht gevoel van teleurstelling niet terug kan dringen. Ze heeft even gedacht, dat hij uit zichzelf zo bezorgd was geweest.

„Een lichte last,” zegt Ton met een buiging. „Bovendien zal de dominee best een witkiel nodig hebben.”

Lachend verdwijnen de mannen naar de perrons en de dames volgen.

„'k Zal heus nog wel eens alleen op stap moeten,” zegt Bea. „Ton zal zich niet een half jaar tot mijn beschikking stellen als chaperon.”

„Dat denk ik ook niet. We vroegen hem of hij zich nog eens over je wilde ontfermen, maar hij heeft ons toevertrouwd, dat zijn studie al zijn tijd opeist.”

Bea bijt even op haar lip. Voor 't eerst is ze wat verbolgen op mevrouw Milius. 't Is zo klaar als een klontje dat de jonge man niets moet hebben van gezelschap dat men hem op wil dringen.

Gelukkig merkt niemand iets van haar afgezakte stemming. Ton installeert de Hollanders in de goede coupee en bezorgt hen nog wat avondbladen. Bea babbelt nog wat door met hen door het neergelaten raampje en Ton springt op 't laatste ogenblik uit de coupee. Nog eens bedankt Bea hen en nòg eens geeft ze hun de groeten mee en dan glijdt de trein weg en Bea blijft achter.

Maar nu dringt zich al de teleurstelling weer in haar op. Ze wendt zich tot Ton en zegt: „Nu is je corvee afgelopen. Eigenlijk blijf ik veel liever nog wat in Zürich.”

„Oké,” zegt de niets vermoedende jonge man, „maar 't volgende treintje arriveert pas om tien uur in Arlichon en dan mocht de professor eens ongerust worden over zijn logeetje.”

„Dat zijn mijn zaken.”

„Nee, dat is nu nog mijn zaak,” zegt Ton kalm. „Ik heb mevrouw Milius beloofd over je te waken. Morgen ben je je eigen baas.”

„En dan ben jij van die ellendige plichten ontslagen.”

Ton pakt haar kalm bij de arm en duwt haar in de richting van het treintje naar Arlichon.

„Zeg niet zulke idiote dingen, ik heb beloofd je onder geleide terug te brengen en daar ontkom je niet aan.”

Zwijgend zitten ze tegenover elkaar in de coupee. Bea weigert een sigaret van Ton en steekt er later één van zichzelf op. Wanneer hij de zijne al opgerookt heeft en de hare nog brandt, komt de conducteur binnen en wijst vermanend op het bordje: Rauchen verboten.

„Dat heb je ervan, als je een ondeugend meisje bent,” plaagt Ton en draait het raampje naar beneden om haar gelegenheid te geven de sigaret weg te gooien.

Wanneer hij ziet, dat er tranen in haar ogen staan, laat hij haar verder met rust. Bea weet geen raad met zichzelf. Heimwee naar huis, teleurstelling over de dingen die Ton tegen mevrouw Milius heeft gezegd.

Als het treintje Arlichon binnenstroomt, heeft ze haar zelfbeheersing weer terug.

„Verder weet ik de weg wel,” zegt ze.

„Ik moet toevallig ook die kant uit,” grapt Ton. „Ik mag nog in het seminarie overnachten. Ik kan niet meer terug naar Zürich.”

Door de tuin van het gebouw lopen ze naar het huis van de professor. Bij de deur zegt Ton: „En nu good bye, jongedame. Ik zal je mijn adres in Zürich geven als je weer eens geleide nodig hebt.”

„Dat is niet nodig,” snauwt ze. „Ik zou niet weten waarom ik niet alleen naar Zürich zou kunnen gaan.”

„Ik woon voor een paar maanden trouwens in Luzern,” zegt Ton.

„Ik mag een kamer van een vriend bewonen en . . .”

„'k Wil nu liever naar binnen gaan, 'k ben moe.”

„Mijn telefoonnummer in Luzern is 12345,” houdt Ton koppig vol.

„Je kunt nooit weten.”

Als hij haar met een vriendelijk praatje afgeleverd heeft aan de professorenvrouw, loopt hij langzaam terug naar het studentengebouw.

„Wat een koudwaterbad,” denkt hij. „Nog nooit heb ik een grilliger wezentje meegemaakt. En daar ben je tot over je horen op verliefd, Ton van der Wal,” denkt hij. „Daarvoor wilde je je beste beentje voorzetten. 't Leek je het ideaal van het Hollandse meisje. Onbevangen, nog onbedorven, kinderlijk naïef. Nu ja, 't is zo klaar als een

klontje, dat ze niets van je moet hebben. Helemaal niets.”

Op haar kamer zit Bea en kijkt uit door het raam. Het is een heldere avond, heel in de verte ziet ze vaag de omtrekken van de hoge bergen. Ze heeft hoofdpijn voorgewend om vroeg naar haar kamer te kunnen gaan en de professorenvrouw heeft wel begrepen, dat ze zich wat verlaten moet voelen, nu haar Hollandse vrienden vertrokken zijn.

Ze heeft tulpen op Bea's kamer gezet en klompjes aan de muur gehangen in de naïeve verwachting, dat Bea zich dan wel helemaal thuis zou voelen.

Maar Bea ziet geen tulpen en geen klompjes. Ze staat voor de spiegel en spot: „Beken het maar, domoor. Je was toch verliefd op de eerste de beste jongeman, die zich een beetje met je bemoeide. Het heeft niets te betekenen, schaaap. Een gemakkelijk telefoonnummer om te onthouden, dat nummer 12345, maar ik zal er nooit, nooit gebruik van maken.”

Nog geen uur later ligt Bea in een diepe slaap. Ze droomt dat ze een steile rots beklimt en als ze valt, voelt ze zich gevangen door twee sterke armen.

Wanneer ze wakker wordt door het geblaf van een hond, denkt ze slaperig: „Niet ieder huwelijk komt zo romantisch tot stand als dat van mijn moeder en haar dokter. Mannen zijn niet de moeite waard.”

En met die levenswijze gedachten in haar achttienjarig hoofd valt ze opnieuw in slaap.

H O O F D S T U K 10

Arlichon, lente 196...

Lieve allemaal,

Om maar direct met de deur in huis te vallen, ik verlang allerver-
schrikkelijkst naar jullie. Al jullie fouten heb ik vergeten en verge-
ven en je hebt in mijn gedachten allemaal roze vleugeltjes gekre-
gen. Als ik terugkom, zal ik een volmaakte huisgenote zijn uit angst
dat vader me weer wegstuurt.

Neen nu overdrijf ik. Ik moet een en ander rechtzetten, anders komt vader me nog onmiddellijk weghalen hier. Hoe ik ook naar jullie verlang, ik beleef een heerlijke tijd. Lente in Zwitserland, o kinderen, het is zo iets verrukkelijks. De weelde van het lentegroen in het onbekende landschap, de autotochten, de vaarten op het meer, het is allemaal heerlijk.

O moeder, nu moet u niet denken, dat ik hier een leventje zonder plichten leid. Ik weet heus wel wat ik te doen heb. De was komt hier n.l. ongestreken thuis en ik bood aan de kleine stukken te strijken. Voor de grote voelde ik me niet competent. Stel je voor, dat ik een pyjama van de professor moest opmaken. Brr.

Goed, ik mocht de zakdoeken strijken en nu geef ik u te raden hoeveel er waren. Neen, raad maar niet. Het waren er vierhonderd en vijftig. Het kunnen er ook vierhonderd een en vijftig zijn geweest. Ik raakte de tel kwijt, maar het duizelde me op 't laatst van de kantjes en streepjes en lettertjes. Ik moet bij gelegenheid toch eens vragen hoe vaak hier de was weggaat en hoeveel zakdoeken ze in de kast hebben.

De kinderen zijn dotted. Zo gezeggelijk en zo lief. Ik moet voor hen zorgen en als ze naar school zijn, help ik mevrouw. Ze leert me kostelijke taarten maken en als ik thuis kom, krijgen jullie iedere dag zo'n heerlijk gebak op tafel. Perzikentaart met rum en notentaart met anisette.

Weet u wanneer ze die hier maken? Als er visite komt. O, wat is dat hier anders dan in Holland. Als bij ons de mensen komen buurten, schenken we een kop koffie en babbelen wat en dan zorgt moeder nog eens voor een kopje koffie met een zoutje. Maar hier!

Zondag was er b.v. visite. Een paar collega's van de professor met hun vrouwen. Er stond op de tafel een pièce de milieu van paarse viooltjes en gele narcissen en de tafel was overladen met de heerlijkste lekkernijen. Toast met hartige dingen en taart en er brandden overal kaarsen op zilveren kandelaars.

Ik rilde al bij de gedachte dat ik zou moeten bedienen, maar mijn angst was voorbarig. Weet u wie er koffie schonk? De professor met mevrouw zelf. Hij duwde een kleine tafel voor zich uit de kamer in en schonk mokka en room in verschrikkelijk mooie kopjes van Sèvres-porselein.

Iedere gast kreeg een bordje en servet en mocht om de tafel wan-

delen en zich bedienen van het zout en het zoet. Ze gingen daarna naar hun plaats en aten en dronken zwijgend. Het leek wel een ritueel. De professor zat als een spin in zijn web op de loer of er mokka of melk of room geschonken moest worden en telkens stond er een gast op om iets van de tafel te halen.

Toen ze zat en verzadigd waren zoals onze werkster thuis zou zeggen werd het serviesgoed weggenomen. De kaarsen werden gedoofd en de conversatie begon. En wat voor een conversatie! Mijn ontwikkeling is niet toegenomen want mijn gedachten dwaalden zo ver weg. Ze gebruikten allemaal zulke vreemde woorden. Mevrouw scheen het te merken want om tien uur sloeg ze de arm om mijn hals en zei dat ik wel naar bed mocht gaan als ik moe was.

Ik groette het gezelschap en vond het heerlijk dat ik nog een stuk notentaart meekreeg, want mijn bescheidenheid was eigenlijk groter geweest dan mijn eetlust.

En nu ga ik slapen en beantwoord morgen jullie brief punt voor punt. Bye-bye lievelingen.

Op het woord lievelingen viel een traan, die de letters vlekte en met haar nagelschaartje knipte ze er het woord af.

„Foei Bea,” zei ze, „je bent een moderne teenager en die grient niet, als ze een paar maanden van huis is, o zo!”

En nu is het morgen en ik ga verder. Het is plotseling in het professorale hoofd opgekomen een trip te gaan maken naar kennissen in de buurt. Ze bewonen een soort bungalow in de Alpen en er is geen plaats voor Frolly.

Ulla en Lotta betreuren dat erger dan ik, want nu heb ik een week lang de tijd om eens allerlei karweitjes op te knappen. Je begrijpt niet Mieke, hoe lang knopen bij mijn kledingstukken blijven bungelen, als jij er niet bent om ze vast te zetten.

Moeder hoeft niet in duizend vrezes te zitten, dat ik geroofd word, want er blijft personeel genoeg achter om over mij en het huis te waken. En het seminarie is ook nog in de buurt. Op één gil snellen er hopen studenten te hulp. Bij voorbaat knik ik ze nu al vriendelijk toe, als ze prevelend over hun dictaten gebogen in de tuin wandelen. Nu komt er ook niets van het beantwoorden van jullie brief, maar ik heb al het nieuws goed in me opgenomen. Mieke vertrekt niet naar Engeland voor ik terug ben en de boerderij van Charles is weer een éénpersoonswoning geworden. Cora is weg en er gaan

geruchten, dat hij weer naar zijn vrouw vertrokken is. Weet u wat ik eerder denk? Dat er binnenkort weer een nieuw model bij hem intrekt. Jullie hadden gelijk, het was schandelijk om me met zo'n sujet in het openbaar te vertonen.

En dan het laatste nieuws: Roelof en Noor Milius zijn een weekend in het doktershuis te logeren geweest. Kijk, dat vind ik nu onaardig. Daar is Mieke met hem uit wandelen geweest en ik las tussen de regels door, dat ze hem een moordvent vond. Wil mijn zus even bedenken, dat ik de oudste rechten heb? Ik ontmoette hem in Arnhem op het station en was al wèg van hem en Mieke heeft altijd gezegd, dat ze nooit een dokter zou trouwen.

En nu dan een omhelzing voor jullie allemaal, in 't bijzonder voor kleine Pim, die ervan walgt geknuffeld te worden, maar ik kan het vanuit de verte niet laten. Hoe gaat het met de kleine krulhond? Hij hoeft toch niet weg om het wangedrag van zijn baas?

Heel veel liefs van jullie Bea, die afschuwelijk erg naar jullie kan verlangen.

Als Bea de brief herleest, denkt ze over de regels na die ze over Roelof Milius schreef. Heeft ze werkelijk alleen maar een grapje gemaakt?

Ze kijkt in de spiegel en strijkt over haar haren. Ze weet heel goed, dat er weinig aandacht aan Mieke geschonken wordt, wanneer ze samen verschijnen. Dat was zo toen ze kleuters waren en later op de H.B.S. Zij was degene die de aandacht opeiste en onbewust op de voorgrond kwam.

„Zou hij ook met Mieke zijn gaan wandelen, als ik er was geweest,” vraagt ze zich af en ze realiseert zich tegelijkertijd, dat die alles opeisende geldingsdrang een afschuwelijke karaktertrek van haar is. Ze wil de regels schrappen, maar ze laat ze staan. „Mieke zal wel begrijpen, dat ik maar een grapje maakte,” denkt ze en loopt vlug het huis uit om de brief te posten. Ditmaal heeft ze geen oog voor de studenten, die groepsgewijze in de tuin van de lentezon genieten, maar de professorenvrouw ziet wel hoe de jongelui het ranke figuurtje bewonderend nakijken.

„Een allerliefst kind,” denkt ze. „Jammer dat ze maar tijdelijk bij ons kan blijven.”

Dan gaat ze druk aan het koffers pakken. Ze is er bezorgd over dat Bea zich vervelen zal en vraagt haar niet zonder geleide ver weg te

gaan. Ze is immers in een vreemd land, en de professorenvrouw voelt zich in zekere zin aansprakelijk voor haar. Stel je voor dat haar iets zou overkomen.

Bea is erg blij, dat mevrouw haar geen bepaalde beloften laat doen, want ze is juist van plan trips te gaan maken. Naar Zürich is ze al geweest. Ze wil naar Luzern, ze wil de Rigi zien en de Pilatus en ze wil een bedevaart maken naar de plaats waar koningin Astrid verongelukte.

Ze is er zich niet van bewust dat ze Luzern uitgezocht heeft, de plaats waar Ton momenteel verblijft. Denkt ze hem dan te ontmoeten? Heftig verontwaardigd zou ze dat ontkennen, maar er is geen dag geweest, dat ze niet aan hem gedacht heeft. Vooral de eerste weken heeft ze naar hem uitgekeken. Per slot van rekening zou hij toch wel niet altijd werken en een paar maal heeft ze op het punt gestaan het telefoonnummer in Luzern te draaien en een praatje met hem te maken. Haar trots heeft haar weerhouden en langzaam aan vervaagt zijn beeld. Ulla en Lotta leggen beslag op haar en het leven is druk bezet in het professorshuis.

Wanneer ze de vertrekkende auto nauwift, heeft ze een heerlijk vakantiegevoel. Een week lang mag ze doen en laten wat ze wil. De huishoudster is het niet met haar eens. Ze slaat de handen ineen, als ze hoort dat Bea een trip wil maken naar Luzern en ze staat erop haar te begeleiden.

Zuchtend kijkt Bea toe, hoe de hoed met het struisveertje geborsteld wordt, maar dan doet een vleugje keelpijn de lieve dame toch weer van gedachten veranderen. Ze is de vijftig gepasseerd en zeer voorzichtig.

Bea beklaagt haar met een bezorgd gezicht, maar vindt het heerlijk dat ze nu alleen op bezoek mag gaan bij de twee beroemde bergtoppen, die zo erg donkerbruin op de landkaart getekend waren. Leve de vrijheid. Leve de lichte angina van mamsel Henchel. Bea gaat alleen naar Luzern.

HOOFDSTUK 11

Een stralende lentemiddag. Bea staat met een reisgids in haar hand

en weet niet wat ze het eerst bewonderen zal. Het prachtige station, het Vierwoudstedenmeer en dan de twee bergreuzen, die als een onwezenlijk toneel-decor voor haar oprijzen.

Waar zal ze mee beginnen? Met een rondvaart op het meer? Met een heerlijke romige ijscoupe, die verschillende café-bezoekers al op een terrasje genieten? Zal ze eerst anzichtkaarten kopen om naar huis te sturen? De postzegels nemen een hap uit je zakgeld, maar ze moeten thuis weten, dat ze in Luzern was. Moederziel alleen. Heerlijk!

Van een rondzwerfend jongetje koopt ze de kaarten en zet zich op een bank bij het meer om ze te beschrijven. Ze grinnikt als ze bedenkt, hoe bezorgd haar vader en moeder zullen kijken, wanneer ze horen dat het „kind” op haar eentje op stap is geweest.

Bea zit niet lang alleen op het bankje. Eerst zet zich een forse dame naast haar, die indiscreet de adressen op de kaarten leest en zich als een Vlaamse ontpopt. Ewel zulle, komt 't madammeke helemaal uit Holland? Zij komt uit Brussel en ze is met 'n reisgezelschap, dat nu de Rigi bestijgt. Haar niet gezien. Als ze een pas rijdt van 10 meter breedte lopen haar de koude rillingen al over de rug, en dan steil de hoogte in met zo'n bungelend gevalleke! Als d'r man zijn leven wil wagen, zij zal wel wachten. Een zakske patattes erbij met wat mosterd. Als madammeke er eentje mee wil pikken? In den vreemde ben je niet zo eenkennig.

Bea bedankt met een vriendelijk lachje en ziet hoe een bejaard echtpaar op de bank toeschuifelt. Ze wil wat opschikken om de oudjes naast elkaar te kunnen laten zitten, maar de madam heeft alleen oog voor haar patattes en het blauwe meer en de heer en de dame zijn genoodzaakt ieder op een punt van de bank plaats te nemen.

Wanneer de madam juist haar zakje leeggegeten heeft en haar vette vingers aan haar nylons afveegt, ziet ze haar reisgezelschap naderen en springt op. Bea kijkt weifelend naar het gescheiden paartje. Ze wil aanbieden van plaats te verwisselen, maar in welke taal zal ze hen moeten aanspreken?

Ze hoeft niet lang in het ongewisse te blijven. Het dametje zegt: „Schönes Wetter nicht?”

Bea knikt en het dametje heeft alleen op haar antwoord gewacht om een gesprek te beginnen. Ze maakt Bea een compliment over haar

Duits en vraagt waar ze vandaan komt. Wanneer ze hoort, dat ze een Hollandse is, buigt ze zich naar haar man: „Ach Edmund, hörst du, aus Holland.”

„Heeft u kennissen in Holland?” vraagt Bea, die wat onrustig is geworden, omdat er juist een rondvaart-boot aan één van de steigers gemeerd wordt.

De dame volgt haar blik en schudt begrijpend 't hoofd. Deze boot moet ze niet nemen. Over een half uurtje zal er weer een gaan, die heel wat meer comfort biedt.

Bea overlegt even of ze met een vriendelijke verontschuldiging toch nog weg zal slenteren. Ze kan de raad van de dame toch wel volgen en de volgende boot nemen, maar ze heeft geen zin deze zonnige lentedag door te brengen in het gezelschap van twee oude mensjes, hoe lief ze dan ook mogen zijn.

Ze krijgt geen kans te ontglippen. Voor er een kwartier verlopen is, weet Bea alles van hen af. Dat ze vroeger in Duitsland gewoond hebben en met de laatste oorlog alles verloren hebben omdat ze tegen Hitler waren. Zo zijn ze dan verzeild geraakt in Zwitserland. Haar man heeft een pensioentje — ja ganz klein — en dat vullen ze nu aan met het houden van een pension. Als de jongedame hun adres wil noteren en het eens doorgeven aan kennissen en vrienden?

Bea knikt begrijpend en noteert het adres, maar haar kennissen behoeven geen kat in de zak te kopen. Het dametje staat erop, dat Bea even mee zal gaan om haar huis te zien. Het is nog geen kwartier van het station.

Een antwoord wacht ze niet af. Ze babbelt alweer verder. Ze hebben een kleine trip gemaakt en gaan nu weer naar huis. „Edmund, waar is de koffer?” Het heertje schrikt, wijst hulpeloos in de richting van het station en de dame schudt het hoofd.

„Heeft hij de koffer in de restauratie achtergelaten! O, o, als je toch oud wordt.”

Gespannen blijft ze naar de stationsingang kijken en herademt, als haar man weer tevoorschijn komt. De koffer schijnt zwaar te zijn, want hij heeft nog maar een paar passen gedaan, als hij weer blijft staan.

Maar nu toont Bea haar goede hart. Ze springt op en loopt op een drafje de man met de koffer tegemoet. De last is voor haar jonge

sterke armen niet zwaar en het heertje volgt met een schuldig gezicht.

Bea was straks muurvast besloten niet mee te gaan naar het opgegeven adres, maar nu gaat ze niet weer zitten. Ze blijft de koffer vasthouden en zegt dat ze mijnheer en mevrouw even thuis zal brengen.

De oudjes stralen en Bea voelt zich, niettegenstaande het hele oponthoud, toch niet wrevelig. Het is eigenlijk een grappig avontuur en ze bedenkt nu al in wat voor bewoordingen ze het hele intermezzo in geuren en kleuren naar huis zal schrijven.

Het huis ligt inderdaad dicht bij het station. Het heeft een onmogelijk smalle deur en de onbeloperde trap lijkt wel een kippeloop, maar de suite waar ze in gelaten wordt, is ruim en overladen met meubels.

Het dametje dringt haar naar een Biedermeyer-sofa en zegt, dat ze moet uitrusten. Inderdaad hijgt Bea en dat is geen wonder. Ze heeft de koffer moeten zeulen tegen de hoge trap op en ze is niet gewend zware lasten te dragen. Het heertje krijgt het commando thee te gaan zetten en het dametje vertelt hoe ze aan al die mooie meubels gekomen is. Ze heeft die op verkopeningen gekocht en van familie gekregen. De kleedjes heeft ze zelf gehaakt.

Bea kijkt rond in het Victoriaanse meubel-allegaartje en drinkt later slappe thee uit een glas en knabbelt er een verschrikkelijk hard koekje bij op. Ze luistert naar de woordenvloed van de oudjes en glimlacht bij de gedachte, dat ze b.v. haar ouders hier zou brengen. De vitrages zijn op Duitse manier ver over elkaar geslagen en de overgordijnen dragen nog embrasses.

De gastvrouw legt haar glimlach verkeerd uit.

„Dat was onze jongen, onze enige.” Een vriendelijk jong gezicht kijkt haar aan boven een krijgshaftig uniform. „In Rusland gevallen. Hij is ook nog in Holland geweest. Hij moest wel.”

„Hij had een erekruis,” zegt het heertje en Bea vraagt zich af, hoe hij trots kan zijn op een medaille, die door de zoon wel niet gewaardeerd moest zijn.

Ze heeft ook geen zin zich in de problemen van deze mensen te verdiepen. Ze is nu lang genoeg opgehouden, ze wil weg om te genieten van de lentedag.

De Schrödertjes — ja zo heten ze — hebben geen zin haar te laten

gaan. Ze moet blijven eten en slapen ook. Waar logeert ze? Ze kan toch zeker wel opbellen?

Bea verzet zich nu uit alle macht. Haar welwillendheid gaat niet zo ver, dat ze haar vrije middag opoffert.

„Dan moet u toch eerst nog het hele huis zien,” zucht het mevrouw-tje berustend. „De slaapkamers boven, alles eerste klas.”

Wat de slaapkamers betreft hebben ze gelijk. Weelderig en overdadig opgemaakt pronken de brede lits-jumeaux met sierkussens en dekbedden.

„Vaste wastafels hebben we niet,” zegt het vrouwtje spijtig, „en dat is jammer, want de mensen willen zich niet meer behelpen. Ze zijn de tijd van de oorlog vergeten.”

Voor de pensionhoudster zich opnieuw kan verdiepen in de oorlogstijd zegt Bea, dat die wasstellen op de marmeren wastafel juist zo mooi staan. Ze meent het nog ook. Ze doen haar denken aan de kamers van de pastorie van oma De Laat, waar ze als klein kind zo dikwijls gelogeed heeft.

„Dit zou uw kamer zijn geweest,” zegt mevrouw Schröder. „Als u zich nog bedenkt en er toch wilt logeren? Het mag heus helemaal voor niets.”

„Neen, nu niet,” zegt Bea, die aanstalten maakt de trap af te gaan.

„Deze kamer moet u ook nog zien. Die hebben we voor het hele seizoen verhuurd aan een jonge man, die nu niet thuis is.”

Ze gooit de deur van de kamer open en dan kijkt Bea in de lachende ogen van een jonge man, die achter een lessenaar vol paperassen zit.

„Ach Heinrich, Verheizing bitte.”

„Vergeving voor zo'n onverwachte verrassing?”

De jonge man staat op en maakt een wat te diepe buiging voor de „Holländerin”, die hij verder met een handkus begroet. Bea kijkt in de ogen, waarin spot sprankelt en luistert naar de uitleg van zijn onverwachte aanwezigheid. Hij is een dag eerder thuis gekomen dan hij verwacht heeft. Hondsmoe is hij geweest van een wat verlaat carnavalsfeest in München.

Al pratend volgt hij de dames naar beneden. De gastvrouw vertelt van de ontmoeting met Bea, die zo lief was behulpzaam te zijn en nu niet wil blijven.

„Logeert u hier in Luzern?”

Het valt Bea op, dat hij bijna onberispelijk Hollands spreekt.

„Waar komt de jonge dame vandaan?” Het mevrouw-tje schudt het hoofd. O ze was een echte babbelkous om zelf maar aan 't woord te blijven en helemaal niet te informeren of de jonge dame in Luzern of ergens anders verbleef.

„Maar nu ga ik echt weg,” zegt Bea zonder een direct antwoord te geven. „Ik wil zo erg graag die rondvaart maken.”

„Ik heb een veel leuker plan,” zegt de jonge man. „Ik laat u de omstreken van Luzern zien in mijn toerwagen. Een heerlijk karretje.”

Bea weifelt. Er is iets in de vrijmoedige houding van de jonge man, dat haar niet bevalt.

„Bang voor vreemde heren?”

Kleurend kijkt Bea hem aan. Het oude mevrouw-tje klapt in haar handen als een opgewonden schoolmeisje.

O, dat Heinrich dit voor haar „gast” doen wil. Eén keer heeft hij háár meegenomen.

„Maar ik heb liever wat anders aan boord,” zegt Heinrich in vlot Hollands en het oudje, dat het woord „anders” verkeerd begrijpt, jubelt: „O ja, iets heel anders, zo'n heerlijk autotochtje.”

Bea vraagt zich af waar haar eigen wil is gebleven.

Haar eigen wil? Heeft ze eigenlijk niet erg veel zin in dit dolle avontuur? Ze ziet heel goed met wat voor waarderende ogen Heinrich naar haar kijkt. Hij wil flirten? Goed daar is zij ook best voor te vinden. Zij denkt aan de nonchalante houding van Ton. Er zijn mannen die haar wèl de moeite waard vinden om haar te begeleiden.

„En als de jongelui terugkomen, zal ik maken dat er een heerlijke taart is. Edmund haalt alles in huis.”

Heinrich schudt het hoofd. „Nee,” zegt hij, „wij gaan buitenshuis eten. Per slot van rekening komt u samen net van de reis terug en u wist niet, dat ik thuis zou zijn.”

„Maar kan de lieve jonge dame hier niet overnachten.”

„Wie weet wat ze nog doet,” zegt Heinrich.

Maar Bea schudt het hoofd. Ze zal vermoedelijk toch al veel later thuis komen dan ze gedacht heeft. Ze neemt zich voor in het hotel, waar ze zullen eten, Arlichon op te bellen.

Doch Heinrich heeft met buitenshuis eten blijkbaar heel wat anders bedoeld dan Bea denkt. Voor ze de stad verlaten, heeft hij ge-

stopt voor een delicatessenwinkel en komt terug met zakken vol lekkers.

„Ziezo,” zegt hij, „belegde broodjes, koude kip, flesjes limonade. We kunnen ver de bossen intrekken en niet verhongeren.”

„Om deze tijd van 't jaar is het in 't bos veel te koud om te picknicken.”

„Je vergeet de plaids die ik meegenomen heb. We zullen ons instoppen of we in bed liggen.”

Bea bevalt deze manier van praten niet. Hij mag het dan pikant vinden, zij vindt het onbeschaafd om bij een eerste ontmoeting zulke dingen tegen een meisje te zeggen.

Heinrich bemerkt haar verwarring en heeft binnenpret.

„Ik bedoelde met het bed een lits-jumeau hoor.”

„Ik ben naar Luzern gekomen om de bezienswaardigheden te bezoeken,” zegt Bea en bladert in haar gids.

„Jawel, rijden naar de plaats waar het Koninginnetje verongelukte en in een heerlijke sentimentele stemming raken, te midden van toeristen die een traan wegpinken, hè? Neen, dank je wel.”

„Begint de Gothardbaan hier niet?”

„Wilde je soms via de Gothardbaan naar Italië? Prachtig, kind, ik rijd je er heen en stal mijn wagentje wel ergens. Maar je moet me beloven er een weekje met me te blijven. Een voorproefje van onze huwelijksreis.”

Bea voelt zich gegeneerd.

„Ik ben geen meisje, waartegen je zulke dingen kunt zeggen,” snauwt ze. „Mijn vader is dokter.”

Heinrich lacht luidkeels. „De dochters van dokters hebben geen sex, wil je zeggen. 't Is jammer dat je geen hoepelrok en een hoed met keelbanden draagt. 't Zou je snoezig staan en 't zou meer bij je passen.”

„Met sex heeft onze tocht hopenlijk niets te maken. We kennen elkaar ternauwernood.”

„Goed nonnetje, er is hier een Ursulinenklooster in de buurt. Daar zullen we je naartoe brengen.”

Als hij ziet dat Bea's gezicht betrokken blijft, zegt hij: „Komaan, je zult je zin hebben. We gaan de beroemde leeuwen bekijken.”

Hij keert zijn auto en rijdt naar de Gletschergarten, waar ze uitstappen bij de in de rotswand uitgehouwen leeuwen. Een klein ha-

veloos jongetje dat bij alle monumenten in den vreemde schijnt te horen, ratelt de bijzonderheden over het monument op. 't Is in 1820 opgericht naar een model van Thorwaldsen, ter nagedachtenis van de Zwitserse gardisten, die bij de verdediging van de Tuilerieën gevallen zijn.

„Mooi hoor,” zegt Heinrich, als ze weer in de wagen zitten. „Voor mijn part hakten ze alle oorlogsmonumenten in puin. Die heldenverering hangt me de keel uit. Krieg, Krieg und kein Ende.”

„Was je in de oorlog?”

„Kom nou,” lacht hij. „De oorlog eindigde in 1945, dat is een kleine twintig jaar geleden. Ik had wel een oudere broer die geofferd werd. Mijn moeder was een Hollandse en mijn vader een Oostenrijker.”

„Nu begrijp ik waardoor je zo goed Hollands spreekt.”

„Ja en nu begrijp je ook, waarom het zo erg was, dat mijn broer tegen het land moest vechten, waar onze moeder vandaan kwam. We gingen er logeren en later . . .”

„Is je broer in Holland gevallen?”

„Nee, later bij Stalingrad. Als je nu de films ziet over die veldtocht, begrijp je pas wat die jongens geleden moeten hebben.”

De overmoedige flirt is uit zijn ogen verdwenen. Zwijgend rijden ze over de drukke wegen. Met een hoofdbeweging wijst hij naar zijn sigaretten.

„Steek er eens één voor me op en neem er zelf ook een.”

Waarderend kijkt hij naar zijn sigaret. „Goed zo, er kleeft tenminste geen lippenstift aan het mondstuk.”

„Ben je dat gewend van je vriendinnetjes?”

„Natuurlijk, lippenstift, rouge, poeder . . . Ik heb ook al eens een valse vlecht in mijn handen gehouden, als het Gretchen-hoofdje wat al te vast tegen mijn borst gedrukt was.”

„Kunnen we hier niet even stoppen? Het uitzicht is hier zo mooi.” Hij parkeert de auto dicht bij een brug over de Reuss en loopt de brug op. Als ze middenop blijven staan, slaat hij een arm om haar heen.

„Hij moet niet denken, dat ik te vinden ben voor een vrijerijtje in 't openbaar,” denkt ze wrevelig en schudt zijn arm af.

„Ben je ouderwets of alleen maar groen?” spot hij.

„Niet zo groen als jij schijnt te denken.”

„Als je me de tijd laat, zal ik je ontdooien.”

„Het liefst heb ik dat je me naar Luzern terugbrengt.”

„Goed, als je me belooft bij ons te logeren. 't Zou een reuze gezellige avond worden, om van de nacht maar niet te spreken. De Schrödertjes zijn wat doof en ze vertrouwen me absoluut.”

„Maar ik vertrouw je voor geen cent.”

„Was het dan niet gevaarlijk je door een wildvreemd jongmens te laten ontvoeren?”

Bea kleurt en kijkt onwillekeurig naar de rijweg, waarlangs de auto's snorren. Zou ze proberen met een autobus terug te komen naar de stad? Ze heeft onderweg haltebordjes zien staan.

Hij blijkt haar gedachten geraden te hebben, want hij steekt zijn arm door de hare en trekt haar mee naar de auto.

„Ik bezweer je, dat ik geen handelaar in blanke slavinnen ben en ik zal je op tijd afleveren aan het station in Luzern. Maar je moet me niet met mijn proviand laten zitten.”

„Dan moet je mij beloven niet meer zulke . . . zulke . . . eh . . . nare dingen te zeggen.”

„Geen onvertogen woord zal meer over mijn lippen komen,” belooft hij. „Weet je wat, we gaan de Axenstrasse rijden.”

De Axenstrasse! Bea heeft de professorsvrouw horen zeggen, dat ze niet naar Holland terug mag, voor ze de Axenstrasse gezien heeft en ze knikt blij.

Ze geniet nu werkelijk mateloos van de tocht langs de Urnersee. Als ze door een tunnel komen, schuift ze wat van haar begeleider af, maar als ze weer in het licht komen, spot Heinrich, dat hij echt geen twee dingen tegelijk goed kan: sturen en vrijen.

Bea voelt zich weer gekwetst door de ruwe uitdrukking en bedenkt, dat ze blij zal zijn als ze in het treintje naar Arlichon zal zitten.

Vorbij Brunnen gaat de weg langzaam omhoog. De zon begint al lager te staan en Bea vraagt zich af, of het niet te koud zal worden om buiten te eten.

Haar begeleider schijnt dat ook te bedenken, want hij zegt: „We gaan naar Axenstein, een reuze deftig Kurort, waar mensen verblijven die het vette der aarde te veel genoten hebben. Jichtbaronnen en diabetes-dames. Daar vinden we wel ergens een plaatsje.”

„Ik ben niet gekleed voor een sjieke gelegenheid.”

Heinrich lacht geamuseerd. „Ach onnozele bloed, we maken het

ons onderweg zo gemütlich. Ik weet een reuze plaatsje, een eindje de diepte in naar Morschach en dan een zijweggetje in. Ik ben er al met heel wat vriendinnetjes heen geweest."

Vol onrust vraagt Bea zich af, of hij nòg niet begrepen heeft, dat ze niet van het slag is, dat hij zijn vriendinnetjes noemt. Ze neemt zich voor op haar qui vive te zijn. Hij zal haar met geen vinger aanraken.

In Axenstein moeten ze wachten voor stoplichten en daar wijst Heinrich naar een oud dametje, dat voortgereden wordt in een karretje.

„Kijk maar goed naar haar, meisje, jij wordt hopenlijk zo oud als dat dametje en ik ga lijken op dat strompelende heertje daar. Ik hoop dat niet te beleven, maar dat is vers twee. Ik waarschuw je echter nog eens: geniet van het leven, terwijl je nog jong bent. Als je tachtig bent, geeft niemand meer iets voor je bewaarde zedigheid."

„Wat een moraal!"

„De moraal van deze tijd. Laten we eten en drinken en vrolijk zijn, want morgen valt er een A-bom. Geniet van het leven met volle teugen, voor de koude oorlog warm wordt."

„Weet je, Heinrich, ik..."

Ze houdt op. Ze wil zeggen, dat ze er toch als een christelijk meisje anders over denkt, maar ze maakt haar zin niet af. Stel je voor, dat hij de gek stak met haar geloof.

Op dat moment kunnen ze doorrijden. Het is nu koud geworden en Bea trekt de kap van haar moeders jack hoog over haar kapsel. Hij kijkt waarderend opzij.

„Snoezig zo. Je weet wat je flatteert."

„Ik heb het alleen maar koud," zegt Bea.

„Koude en honger. Hier is het weggetje, dat ik bedoelde."

Al pratend heeft hij handig de wagen in het bospaadje gelaveerd en zet daar de wagen neer.

„Zo," zegt hij, „installeer je nu in je hoekje, neem de plaid over je heen, want je kunt niet van al die heerlijkheden genieten, als je kipevel hebt van de kou. Wacht, ik zal het kachtje ook nog aanzetten."

Bea voelt zich wat rustiger worden. 't Wordt heerlijk warm in het wagentje en hij schuift lekkere hapjes op het servet, dat hij over

de plaid heeft gespreid. Sandwiches met kip, een verrukkelijk klein slaatje, in een kartonnen beker schenkt hij de drank.

„Maar je eet zelf helemaal niet.”

„Nee, ik heb meer last van innerlijke kou bij jouw houding,” grinnikt hij. „Maar daar weet ik ook wel raad op.”

Hij neemt een platte flacon uit zijn zak en schenkt wat van het heldere vocht in het schroefbekertje.

„Gin,” leest Bea op het etiket en ze schrikt.

„Vader drinkt nooit als hij rijden moet.”

„Je vader is een man van de oudere generatie. Wij jongeren kunnen alles.”

Hij slaat de inhoud van het glaasje naar binnen en schenkt zich voor de tweede keer in.

„Wil jij er ook eentje? ’t Maakt je misschien wat warmbloediger.” Zonder haar antwoord af te wachten duwt hij zijn glaasje tegen de kartonnen beker, waaruit Bea drinkt.

„Proost lieverdje, op onze volgende ontmoeting.”

„Die er niet meer zal zijn,” denkt zij. Nooit had ze met deze wildvreemde jonge man mee moeten gaan.

Heinrich ziet de angst in haar ogen en zegt: „Wees maar niet bang voor de terugrit. Ik eet flink wat van de sandwiches en ik ben heel wat gewend. Bovendien ken ik de weg op mijn duimpje.”

Zwijgend knabbelen ze nu van de chips, die hij ook meegenomen heeft. Hij spot: „We zitten zo keurig naast elkaar of we al een jaar of tien getrouwd zijn en de bruidsnacht moet notabene nog komen.” Hij buigt zich naar haar toe en Bea wijkt wat terug voor zijn drankadem.

„Kijk me niet zò aan,” zegt hij en er is iets in zijn blik gekomen, waar Bea bang voor is. „Daar kan ik niet tegen.”

„We halen de trein naar Arlichon niet meer.”

Hij antwoordt niet, maar dringt dicht naar haar toe en slaat zijn arm om haar heen. Voor ze het kan verhinderen kust hij haar op de mond, zijn handen wrikken de kap terug, proberen de ritssluiting van haar jack los te trekken.

„Laat me je leren wat liefde is,” hijgt hij. „Je bent jong, je bent verrukkelijk.”

„Laat me los . . . ik ga gillen . . . laat me los.”

Hij doet plotseling wat zij vraagt en duwt haar ruw van zich af.

„Wat kan 't mij ook schelen. Jij gaat bijtijds naar Arlichon terug en de avond is nog lang. Voor jou een ander.”

Met een gevoel van opluchting, maar diep vernederd leunt Bea in haar hoekje. Ze rijden dezelfde weg terug. Wanneer ze weer door Axenstein rijden, komen ze langs een verlichte kerk en dan — voor 't eerst — verbreekt Heinrich het stilzwijgen.

„Willen we even uitstappen om te biechten? Je gemoed zal wel erg bezwaard zijn.”

„Ik ben Protestant,” zegt Bea ernstig. „Heb je nooit eerder een meisje ontmoet, dat niet... dat niet voor deze dingen te vinden was?”

Hij beantwoordt haar vraag niet, zegt spottend: „Aha, een Hollandse Calviniste. Ach, wat heb ik het slecht getroffen.”

Wanneer ze op de weg naar Luzern zijn, begrijpt Bea dat ze in tijdnood komen. Ze zullen hard moeten rijden om het treintje te halen, maar ze durft niets te zeggen. Ze ziet de wijzer van de snelheidsmeter naar tachtig klimmen. Ze moet niet denken aan Koningin Astrid, die hier ergens verongelukt is. Dat was overdag gebeurd en nu... Het is nog erg druk op de weg. Koplampen verschijnen na elkaar, flitsen weer voorbij.

Bea bedenkt hoe ongerust de huishoudster zal zijn. Ze heeft er niet meer aan gedacht haar te bellen. Ze heeft er trouwens ook de gelegenheid niet voor gehad.

„Donnerwetter...!”

Zo hard remt Heinrich, dat Bea dooreen geschud wordt. Foeterend en afgevend op chauffeurs, die niet kunnen rijden, jakkert hij verder.

„Dat was op 't kantje af,” zegt hij. „Die vent stopte veel te onverwacht. Ik raakte bijna zijn bumpers. Als ik hem ergens inhaal, zal ik hem de waarheid eens zeggen.”

Die kans schijnt hem te ontgaan. Vlak voor Luzern komen zij bij een overweg en daar springen de lichten van groen op rood.

„'t Kan nog net,” zegt Heinrich en drijft de snelheid, die hij iets gematigd had, weer op.

„O niet doen... niet...”

Een adembenemende angst... een geweld als een aanrollende donder en dan niets meer...

De auto heeft geen kans meer gekregen de overkant te bereiken.

De wagen krijgt alleen maar een klap, doch aan de kant van de spoorlijn ligt hij ineengedrukt als verwrongen speelgoed.

H O O F D S T U K 12

Bea ligt in een kleine witte kamer en ze is er alleen.

Ze doet deze ontdekking, wanneer ze traag haar ogen opslaat. Dan ziet ze een non, die bij haar bed in haar gebedenboek leest.

„Waar ben ik?”

De vraag die door duizenden gesteld wordt, die met geweld de bewusteloosheid werden ingeslingerd en niet onmiddellijk moesten betalen met de dood.

De zuster heeft haar boek terzijde gelegd en buigt zich over haar heen. Ze legt haar hand op die van Bea en zegt, dat ze stil moet zijn. Stil! Ze verdwijnt meteen en Bea tast naar haar hoofd. Ze heeft een gevoel in haar hoofd of ze zweeft en wanneer ze zich even beweegt, voelt ze een stekende pijn in haar borst.

Het nonnetje en de kamer roepen associaties op aan vroeger, toen ze voor een lichte keeloperatie in een R.K. ziekenhuis lag.

„Toen was moeder bij me,” denkt ze. „Moeder! En later bracht vader me met zijn auto naar huis.”

Haar ogen dwalen naar het crucifix dat tegenover haar bed hangt. „Dat is de Here Jezus,” denkt ze kinderlijk. „Als je pijn hebt, kun je bidden,” zei moeder.

Ze zoekt naar de woorden van het gebedje, dat Mieke en zij als kind opzegden: „Ik ben een kindje klein en teer, dat weinig kracht bezit.”

Haar lippen prevelen nog als de zuster terugkomt met de Moeder Overste. Maar dan is haar bewustzijn alweer geweken.

Bezorgd kijkt de zuster de abdis aan.

„Ze blijft zo lang buiten bewustzijn.”

De abdis schudt het hoofd. „De dokter denkt, dat ze behalve een paar gekneusde ribben een zware shock heeft, maar volgens hem is ze niet levensgevaarlijk gewond. De andere inzittende was op slag dood. De inspecteur van politie is al een paar maal hier ge-

weest om haar te verhoren.”

„Zijn het buitenlanders?”

„Daar kunnen we niet achter komen. In haar tasje was geen adres te vinden.”

„En de jonge man?”

„Wanneer hij in Luzern woont, zal het niet veel moeite kosten zijn adres uit te vinden en anders vinden ze bij hem wel papieren, waarop ze hem kunnen identificeren.”

De Moeder Overste heeft goed geraden. Het kost niet veel moeite uit te vinden waar Heinrich Steinman thuis hoort en de Schrödertjes staan klagend en jammerend in het dodenhuisje van het ziekenhuis.

„So ein gutes Mensch.”

Wanneer de politie-inspecteur hoort dat geen familiebanden de overdreven uitbarstingen wettigen, haast hij zich naam en adres van de familie te noteren en probeert er achter te komen, wie het meisje is, dat in de auto gezeten heeft.

Het meisje . . . Ze kijken elkaar aan. Dat moet het Hollandse meisje geweest zijn, dat 's middags met hem vertrokken is.

„Ach zo'n lief jong meisje. Is ze ook dood? We hadden nog zo gehoopt dat ze bij ons zou blijven logeren.”

Voor mevrouw Schröder nogmaals in een jammerbui los kan barsten, haast de inspecteur zich haar te verzekeren, dat het kind leeft en dat hij alleen haar naam en adres maar hoeft te weten.

Haar naam en adres! De Schröders halen de schouders op en doen het verhaal van de ontmoeting op de bank bij het station.

„Maar de ouders van het meisje dan?” jacht de inspecteur. „Waar zijn die? Ze moeten toch ongerust zijn, dat hun kind niet thuis gekomen is.”

De Schrödertjes gaan treurend heen en de inspecteur rijdt naar het klooster, dat aan het ziekenhuis grenst en neemt weer contact op met de dokter.

„'t Gaat toch eenvoudig niet om hem niet toe te laten. De ouders moeten toch in kennis gesteld worden.”

„De familie bedoelt u,” verbetert de dokter. „We weten helemaal niet of ze nog ouders heeft. We weten niets van haar af. U moet het nuchter bekijken. Er is geen levensgevaar en de familie meldt zich niet. Er zijn geen anderen bij het ongeluk betrokken geweest,

dus er is geen enkele reden om groot alarm te slaan."

„In ieder geval zal ik het huis van die Schröders in de gaten houden," broemt de inspecteur. „Een huis dat nachtlogies aanbiedt aan meisjes, die ze niet kennen!"

Na een grondige informatie kan hij de namen weer uit zijn boekje schrappen. De uitgeweken Duitsers zijn keurige pensionhouders en Heinrich Steinman is een jonge man van wie het politierapport niets vermeldt, wat ten nadele van hem zou kunnen zijn. Een keurig jongmens dat veel uitging.

Het onderzoek heeft wel uitgewezen, dat hij die avond drank gebruikt heeft, maar tja, de jeugd! Je kan nu eenmaal niet verwachten dat ze de bedachtzaamheid van een oudere hebben. Wijntje en Trijntje behoren bij een „lustige" Oostenrijker. Hij heeft zijn lichtzinnigheid overigens duur genoeg moeten betalen.

De gevallen komen te dikwijls voor in het politie-rapport om er lang bij te kunnen verwijlen. De inspecteur doet zijn plicht tegenover de familie Steinman en wacht verder maar af tot er nadere berichten zullen komen uit het klooster.

Zuster Cecilia zit naast het bed van Bea en bidt haar gebeden. Het moge haar vergeven worden dat haar gedachten telkens afdwalen naar het jonge meisje, bij wie ze de wacht moet houden.

Misschien roept het geval associaties op met haar eigen jeugd. Van zuster Cecilia wordt verteld, dat ze na een zeer vrijmoedig genoten jeugd zich gemeld heeft bij een klooster.

Wat is er waar van de geschiedenis? Wat zijn de geheimen, die haar hebben gedreven naar het stille kloosterleven? In ieder geval is het vaak zuster Cecilia, die praat met de jonge novices, die het moeilijk krijgen.

Ze zit daarom naast Bea's bed. De abdis heeft van de dokter gehoord, dat deze patiënte met buitengewoon veel tact behandeld zal moeten worden, wil ze geestelijk geen blijvende nadelige gevolgen ondervinden.

Zuster Cecilia zit en bidt. Tòt Bea haar ogen opslaat.

„Zuster . . ."

Dit keer wordt de Moeder Overste niet gehaald. Zuster Cecilia buigt zich over de zieke en stelt haar de vraag, die Bea steeds stelde zonder antwoord te krijgen: „Weet je waar je bent?"

Bea strijkt met de hand over het hoofd en knijpt nadenkend de

ogen dicht. De zuster spreekt Duits, dus moet ze in Duitsland zijn. „Je bent in Zwitserland, in Luzern,” zegt de non.

Op dat ogenblik komt een andere zuster binnen en dat vindt zuster Cecilia jammer. Bea heeft onmiddellijk de ogen gesloten, maar zuster Cecilia meent aan het trillen der wimpers te bemerken, dat de patiënte dit keer heel bewust een vermoeiend gesprek ontwijkt. Ze heeft goed gezien. Bea wil in de zware afmatting, die haar lichaam en geest gevangen houdt, liefst terugvallen in de donkere rust. De abdis staat bij haar bed en zegt: „Dus altijd nog hetzelfde beeld. Je bent nog niets wijzer geworden? De dokter meent dat het heel goed mogelijk is, dat het meisje zich niets herinnert. Een soort kortsluiting bij shock.”

Zuster Cecilia duwt de jongere zuster naar de deur. „Stil,” zegt ze, „ga naar je patiënt. Als ze weer bijkomt, moet ze me alleen vinden.”

Ondertussen heeft Bea woord voor woord het gesprek gehoord. Plotse-ling weet ze wat er gebeurd is. De schrik om die ontdekking veroorzaakt werkelijk de kortsluiting, die de dokter voorzien heeft. Ze kreunt en roept: „Nee, nee, niet verder. Help, help!”

Na de emotie volgt weer een korte bewusteloosheid en zuster Cecilia waakt en wacht. Maar langzaam aan komt de herinnering bij Bea terug en jaagt haar niet meer op in een mateloze schrik. Met de herinnering is het schuldgevoel wakker geworden en ze realiseert zich wat er gebeurd moet zijn.

Ze kreunt weer als ze eraan denkt, hoe de auto gegrepen moet zijn door de trein, maar ze vraagt zich geen ogenblik af wat er gebeurd zal zijn met die ander.

Ze denkt aan de huishoudster, aan de professor en zijn vrouw. Ze zullen nu allemaal weten, dat ze met een wildvreemde jonge man mee is gegaan. Haar vader en moeder mogen het nooit weten. Ze moet terug naar het huis van de professor en ze zal de huishoudster bidden en smeken te zwijgen over het ongeluk.

Zuster Cecilia heeft haar gebedendoek ter zijde gelegd en buigt zich over de zieke.

„Kom je uit Holland?” vraagt ze, „en zijn je ouders niet hier?” Bea haalt bijna onmerkbaar de schouders op. Ze wil geheugenverlies voorwenden, maar dan kan ze toch de naam van de professor ook niet noemen. En in de vermoënis die al dat denken veroor-

zaakt, volgt er werkelijk opnieuw kortsluiting, die haar weer even doet terugvallen in een donker zwart.

Maar zuster Cecilia waakt en wacht en Bea vecht in haar onwezenlijke toestand om een oplossing te vinden. En dan denkt ze aan Ton. Hij moet hier in de stad zijn. Hij moet helpen.

„Ton,” zegt ze klagend, „Ton van der Wal.”

Zuster Cecilia denkt, dat ze naar de jonge man vraagt, met wie ze in de auto zat en schudt het hoofd.

Doch dan meent ze zich te herinneren, dat de jonge man Heinrich Steinman heette en ze neemt Bea's hand in de hare.

„Is Ton je broer? Heet je Van der Wal?”

Na Bea's hoofdschudden houdt ze vol: „Hoe heet je dan?”

Slechts één gedachte houdt Bea nu vast, ze moet niet haar naam zeggen. Ze moet niets zeggen. Ton moet haar helpen alles in het reine te brengen.

En dan herinnert ze zich het gemakkelijk te onthouden telefoonnummer dat de jonge rechtsgeleerde haar opgaf: 12345. Ze zegt het voor zichzelf op en herhaalt het in 't Duits: eins-zwo-drei-vier-fünf . . .

Zuster Cecilia denkt vertederd dat ze de kluts weer kwijt is en aan het tellen slaat, maar Bea stamelt dat het een telefoonnummer is. Een nummer in Luzern. De heer die er woont heet Ton — Ton v. d. Wal.

De zuster haast zich met het goede nieuws naar de Moeder Overste. Eindelijk zal er dan toch licht komen in dit penibele geval.

De Moeder Overste voelt zich verplicht de inspecteur te bellen en deze haast zich weinig overtuigd het opgegeven nummer te draaien. Eén-twee-drie-vier-vijf! Het lijkt erg op een in koorts gefantaseerd nummer, maar je kunt nooit weten. Van de politie wordt gevraagd rekening te houden met alle mogelijkheden en het wordt tijd, dat de familie van het meisje ontdekt wordt.

H O O F D S T U K 13

Ton van der Wal is vroeg opgestaan die morgen. Hij is niet gewend zijn tijd te verdromen en weet, dat hij uit dit Zwitserse jaar

moet halen wat erin zit. Toch heeft hij na het congres in Arlichon zijn dagdromen. Op zijn schrijftafel staat een groepskiek, gemaakt van de studenten die bij het congres geholpen hebben en Bea's lachende gezicht staat er wel bijzonder duidelijk op.

Het kiekje vraagt soms midden in zijn studie zijn aandacht. Hij bekijkt het dan lang, maar slaat het met een klap neer, zodat de achterkant naar boven ligt.

Weg met dat grillige kind. Hij is jong en ijverzuchtig genoeg om zich een rozige toekomst te dromen. Een wit klein huisje aan de buitenkant van een niet al te drukke stad, maar hij schudt het hoofd als altijd weer in zijn gedachte Bea door de kamers trippelt.

Hij grinnikt als hij eraan denkt, dat ze altijd met haar goudbruine topper door zijn huis loopt met de witte capuchon op. Dwaasheid is er in die voorstelling, zoals die hele droom dwaasheid is. Bea past niet bij hem. Hij houdt niet van een meisje, dat lokt en afstoot. Er zit een ondergrond van flirt in. Zoals zij hem behandeld heeft die laatste dag! Wat hebben zijn vingers soms gearzeld boven het telefoontoestel.

Het professorshuis is gastvrij genoeg voor in het buitenland vertoevende jonge mensen en heeft de professorenvrouw niet zelf gezinspeeld op een hernieuwde kennismaking in haar huis?

Er is nog een reden, waarom Ton geen contact meer heeft gezocht met Bea. Haar naam Borch van Heeckeren, haar gebabbel over haar milieu, hij heeft zo het idee, dat de dokter niet zo erg gesteld zal zijn op een schoonzoon zonder praktijk en zonder geld. Hij zal toch moeten beginnen zich te associëren met een advocaat van naam en dan krijg je aanvankelijk veel pro deo-gevallen. Neen, de toga levert aanvankelijk niet genoeg op voor een verwend meisje als Bea. Wanneer hij fluitend voor de spiegel die morgen voor de zoveelste keer al deze dingen overweegt, wordt er op de deur geklopt. Het dienstmeisje dat in wezen niet zoveel verschilt van het ouderwetse daghitje van vroeger, steekt haar hoofd om 't hoekje. Ze pulkt aan haar dirnl-jurkje en stamelt, verlegen kijkend naar Ton's open pyjama-jasje, dat er telefoon voor mijnheer is, maar mijnheer is nog niet aangekleed.

„Ongekleed, maar niet naakt, Fräulein,” grapt Ton en trekt zijn badjas aan. „Owee als 't een verkeerde aansluiting is.”

Neen, 't blijkt geen verkeerde aansluiting. Er wordt door een

vreemde stem gevraagd of hij T. v. d. Wal is. Wanneer hij bevestigend antwoordt, wordt hij uitgenodigd zo spoedig mogelijk naar het politie-bureau te komen en daar schrikt hij dan toch wel even van.

Even maar! Zijn pas is in orde en familie, die hem na is, heeft hij niet. Een moment denkt hij aan de mogelijkheid, dat hij verdacht kan worden van spionage, maar die gedachte gooit hij weer ver van zich af.

„Houd je hoofd koel, jongen. Je bent niet in Rusland. Als je een verdacht persoon was, zou je wel afgehaald zijn door een paar keurige gendarmes.”

Toch gunt hij zich geen tijd om te ontbijten en haast zich naar het bureau, waar de inspecteur hem voorzichtig aan de tand begint te voelen.

Heeft hij ook familie, die in Zwitserland gelogeed is?

Ton herademt. Van der Wal is in Holland een veel voorkomende naam en hij is zich niet bewust, dat er iemand van zijn familie in dit land rondzwerft.

De inspecteur fronsst even zijn voorhoofd, als hij de opluchting op Ton's gezicht ziet. Per slot van rekening is hij er nu wel van overtuigd, dat er een relatie moet bestaan tussen het Hollandse meisje en deze jonge man. Haar broer is hij niet. Is hij haar verloofde? Uiteindelijk is het meisje verongelukt, toen ze in een auto reed, waarin een jonge man zat, die lichtelijk aangeschoten bleek. Staat hij op het punt het levensgeluk van twee jonge mensen te vernietigen? Hij haalt zijn schouders op, alsof hij zich al bij voorbaat wil verontschuldigen voor de slag, die hij eventueel toe gaat brengen en zegt: „Er ligt in de ziekenkamer van het Ursulinenklooster een Hollands meisje. Ze heeft een auto-ongeluk gehad. Ze heet van haar voornaam Bea en ze heeft uw telefoonnummer opgegeven.” Ha, de inspecteur moet goed gezien hebben. De ontsteltenis van de jonge man is zo heftig, dat de inspecteur opstaat om hem te kalmeren.

„Houd u maar rustig. Ze is niet levensgevaarlijk gewond. Alleen . . . haar metgezel . . . ja, ik weet niet in welke relatie u tot haar staat.”

„In geen enkele relatie,” zegt Ton. „Mijn telefoonnummer was het enige wat ze van me wist en dat heeft ze vermoedelijk onthouden, omdat de cijfers elkaar opvolgen. Was het de professor, met wie ze

in de auto zat?"

„Een professor? Neen, och weest u zo vriendelijk en vertelt u nu even wat u van haar weet.”

De jonge rechtsgeleerde vertelt wat hij weet. Het is niet zo heel veel, maar de inspecteur begrijpt nu wel, dat het geen dramatische ontknoping zal geven, wanneer hij met de feiten voor de dag komt.

„Zij is met een jonge man in een volkswagen wezen toeren. Een zekere Heinrich Steinman. De jongelui schijnen wat gedronken te hebben toen ze op weg naar huis waren. Hij had in ieder geval iets te veel gehad. Enfin u weet hoe dat gaat met die jeugd van tegenwoordig. Wat verliefd, wat geestrijke dranken, een tikje teveel aan overmoed en . . . nu ja . . . hij heeft duur genoeg moeten betalen.”

„Maar hoe en waar heeft zij die . . . die Heinrich Steinman leren kennen?"

„Er blijven veel raadsels,” zegt de inspecteur. „We vragen ons ook af, waarom die professor geen opgave heeft gedaan van vermissing. Enfin, we zijn nu, dank zij dat telefoonnummer, heel wat beter georiënteerd. Om te beginnen gaan we Arlichon opbellen.”

Hij doet dat nog in tegenwoordigheid van Ton en dan wordt het raadsel opgelost. Het dienstmeisje komt aan de telefoon en zegt, dat de professor-familie op reis is, dat de huishoudster met een ernstige angina te bed ligt en dat zij, het dienstmeisje, tegen de zieke gejokt heeft, dat Bea ook op haar kamer gebleven is, omdat ze keelpijn heeft.

„Maar waarom hebt u dat gezegd? U wist toch, dat het Hollandse meisje geen relaties heeft in Luzern? Waar had ze moeten overnachten?"

„Nah ja . . . so was . . .”

Het stilzwijgen aan de andere kant is veelbetekenend en de inspecteur vraagt dan naar het adres van de professor.

„Vermoedelijk ook zo een, die bij wildvreemde heren in de auto stapt,” schampert de inspecteur en die opmerking doet Ton onnoemelijk veel pijn.

„Bea Borch van Heeckeren is er niet zo een,” zegt hij.

„Laten we dan zeggen, dat ze de schijn tegen zich heeft,” zegt de politiemans. „Het lijkt mij het beste, dat u nu met haar gaat praten. 't Zal u wel enige moeite kosten door het cordon van nonnetjes heen te dringen. Mompelt u maar iets van een familie-relatie, an-

ders kunt u nog onverrichter zake teruggaan. De regels van het klooster zijn streng."

„Dit is een uitzonderlijk geval," vindt Ton, „en ze heeft naar me gevraagd."

„Ja, ja, dat maakt verschil. Gaat u er heen en probeer haar adres in Holland aan de weet te komen. Ik rijd naar Arlichon en zal proberen uit te vinden waar zich de professor momenteel bevindt. Als u niet was komen opdagen, dan hadden we de omroepdienst van de radio moeten inschakelen en dat bezorgt de mensen meestal een nare schrik."

Voor hij weer aan zijn werk gaat, kijkt hij zijn Hollandse bezoeker na. Hij krabt zich even over het al kaal wordende kruintje en verzucht: „Ach ja, de jeugd is een heerlijke tijd, maar een mens mag blij zijn, als zijn bloed wat minder snel gaat stromen. Minder gevaren, minder zorgen. 's Zondags je kopje koffie met slagroom en je appeltaart, al moet je daar bij 't ouder worden ook al weer voor oppassen."

Hij strijkt even met zijn wijsvinger over zijn beginnend embompoint. Als het zo doorging moest hij nog een corset onder zijn uniform gaan dragen.

Een binnenkomende politieman legt het gebaar verkeerd uit.

„Een vlek?" vraagt hij bezorgd.

„Nee," zegt zijn chef, zich losrukkend uit zijn dagdroom, „geen vlek maar wèl nieuws. Er komt licht in de zaak van dat jonge meisje, dat in die verpletterde auto zat."

De politieman kijkt de inspecteur aan met een gezicht, alsof hij een tweede Sherlock Holms voor zich heeft.

„Wie is ze?" vraagt hij.

„Dat hoor je later wel. Ga maar aan je werk. Ik moet naar Arlichon."

En zo is voor de politie dit incident afgesloten.

Voor Ton begint de moeilijkheid pas. De portierster aan de ingang van het klooster kijkt hem onderzoekend aan. Ze telefoneert en krijgt instructies de jonge man door te laten.

Maar reglementen zijn reglementen. In de ziekenkamer blijft zuster Cecilia op haar post, devoot biddend, maar met een lichte waakzaamheid. Haar patiënte moet alle opwinding vermijden, maar . . . nu ja, de jonge man is rechtstreekse familie.

Neen, hij is geen familie, maar Bea begroet hem of hij de enige is, die ze op de wereld heeft. Ze grijpt zijn mouw met zo'n heftige gebaar, dat ze om haar andere arm moet kreunen van pijn.

„O Ton, help me.”

De jonge man is met een gevoel van weerzin het klooster binnengegaan. Hij voelt nu alleen maar vertedering en hij zou het liefst zijn arm geslagen hebben om het witte figuurtje daar in bed, dat zo weinig overeenkomt met het van levenslust tintelende jonge meisje, dat hij op het seminarium ontmoette.

Het zedige nachtjaponntje is tot de keel gesloten en het witte handje komt zo vertederend blank uit de gesteven keperen mouw.

Hij legt zijn hand erop en sust: „Stil nu maar. Je bent niet erg gewond, maar je moeder en vader moeten bericht hebben.”

„Neen - neen!”

Bea wrijft haar wang met een hulpeloos gebaar tegen zijn mouw. „Neen,” herhaalt ze, „daarom moest jij komen. Ze mogen niets weten. Jij moet daarvoor zorgen.”

„Ach Bea, je begrijpt toch wel dat we dat niet stil kunnen houden.”

„Waarom dan niet? Vader en moeder zijn zo ver weg. Niemand weet hun adres.”

„En de professor?”

„Als ik beter ben, ga ik terug.”

„Als hij je maar terug wil hebben,” denkt Ton. Al zat hij nog zo veel begrip hebben voor verzachtende omstandigheden, hij zal zijn kinderen niet toevertrouwen aan een meisje, dat bij hun afwezigheid weggeglip is om een slippertje te maken op deze manier.

„Luister nu eens. Geef me het adres van je vader en moeder. Ik kan het me niet meer precies herinneren. Zou je 't niet heerlijk vinden, als ze nu bij je waren?”

„Neen, neen, ze mogen 't niet weten. O Ton, 't was zo erg allemaal. Eerst wilde hij . . . wilde hij . . . en toen . . . de overweg en . . .”

Onrustig beweegt ze haar hoofd heen en weer en zuster Cecilia staat op.

„Ruhig bleiben.”

„Ik wil niet, dat ze iets hoort,” snikt Bea.

„Ze verstaat je toch niet,” troost Ton. „Je hoeft ook niet te vertellen wat er gebeurd is. Zeg alleen maar waar je precies woont.”

Bea ligt met gesloten ogen en overweegt wat ze zal doen.

„God weet, dat ik ook niet wil weten wat er gebeurd is,” denkt Ton. Nu hij het lieve gezichtje ziet, weet hij dat hij tot aan het eind van zijn leven zal betreuren, dat dit onherroepelijke gebeurd is. Hij is zich vandaag bewust geworden, dat hij dit grillige wezentje zielslief heeft en dat hij haar uiteindelijk aanvaard zou hebben met al haar grillen en nukken. Maar de toekomstige moeder van zijn kinderen moet geen allemans vriendinnetje zijn, dat op avontuurtjes uit is met wie maar wil.

En Bea? Met een fijne intuïtie merkt ze de afkeer, die Ton gevoelt betrokken te worden in deze geschiedenis.

„Je bent de enige die ik ken hier. Ik dacht dat je me zou willen helpen. Ze zullen het thuis zo erg vinden.”

„Je kunt met hen praten en alles eerlijk vertellen,” sust Ton. „Dacht je heus, dat ze je niet meer terug willen hebben? Kom, zeg maar waar het bericht heen moet. We zullen hen heus niet harder laten schrikken dan nodig is.”

„Hij vraagt zelf geen uitleg,” denkt Bea. „Hij wil niet weten hoe alles gekomen is.

Apatisch geeft ze hem het adres op en het telefoonnummer van thuis. Ton staat op. Hij heeft gedaan wat ze van hem vroegen. Het is voor hem en voor haar een kwelling langer te blijven. Hij is niet degene die troosten kan. Hij kan immers niet zeggen, dat het allemaal niet erg is wat er gebeurde. Het leven van een jonge man is ten einde gekomen en in zijn leven is een deuk gekomen.

Waardoor? Wat baat het of hij weet, hoe ze precies kwam tot dit uitstapje? Kende ze de jonge man al wat langer? In ieder geval is ze niet ontvoerd. Ze is op klaarlichte dag met hem meegegaan.

Ton maakt haar hand los van zijn arm en knikt haar toe.

„Maak nu maar dat je gauw beter wordt. Je vader en moeder zullen gauw genoeg bij je zijn.”

Bea knikt. Nu ze zich neergelegd heeft bij het feit, dat haar ouders bericht zullen krijgen, begint ze hartstochtelijk naar hen te verlangen. Haar bravoure is verdwenen. Ze wil alleen nog maar haar moeders troostende armen om zich heen voelen en wegluchten uit deze vreemde wereld.

Ton gaat naar het politie-bureau en geeft naam en adres aan de inspecteur door, die tevreden knikt. De machine kan in werking gezet worden. De professor is verwittigd en de ouders van het meis-

je zullen bericht krijgen. Voor hem is het geval afgedaan.

Ton loopt een fruitwinkel binnen en laat een mandje vullen met abrikozen. Hij had graag een grote fruitmand gekocht voor het arme kleine ding, maar hij heeft daar geen geld voor.

Arm klein ding! Hij maakt zichzelf wijs, dat er alleen nog maar wat meelij over is in zijn hart, maar een schrijnend verlangen drijft hem terug naar de kloosterpoort, waar hij vraagt of hij het fruit zelf even mag afgeven.

Met een kort „nein” wordt het fruit uit zijn handen genomen.

„Der Mohr hat seine Schultigkeit getan,” denkt hij met een glimlach van milde humor. Verder kunnen ze me niet gebruiken in deze vrouwengemeenschap.

Het is goed zo. Hij heeft het gevoel dat hij zelf wel in een klooster zou willen gaan. Hij heeft voorlopig genoeg van al wat vrouw is.

Aan de avond van die dag acht zuster Cecilia de patiënte sterk genoeg om haar te vertellen dat haar metgezel omgekomen is. Bea krimpt even ineen, maar verder schijnt het vreselijke nieuws langs haar heen te gaan.

HOOFDSTUK 14

Harry zit in haar huiskamer en kijkt de stille dorpsweg af. Bea mag in haar brieven dan jubelen over de Zwitserse lentepracht in dit landje durft geen bloesem zich te ontvouwen. Noordenwind en regen nu al dagen lang.

Ze denkt aan de jaren, dat ze zo rustig en evenwichtig haar huishouden deed. Ze gaat naar de spiegel en kijkt naar de grijzende haren.

„De naderende ouderdom maakt me onrustig,” denkt ze, maar diep in haar hart weet ze, dat er een andere onrust is, die aan haar hart knaagt. Ze is uit haar evenwicht, doordat er één van haar klaverblad van vier weggewiekt is.

„Ik heb Mieke en Pim en Lodewijk nog over,” denkt ze. „Ik ben nog zo rijk.”

Ze kijkt op de klok. Hoe lang zo'n middag toch kan duren. Er zal

nog wel een uur verlopen, eer Pim uit school komt.

„En je bent van plan een uur lang rond te hangen. Niets ervan,” bestraft ze zichzelf. „Je gaat je nuttig maken. Je trekt je regenjas aan, schakelt de telefoon over naar het Huis en je gaat de een of andere eenzame zieke wat gezelschap houden.”

Ze loopt de tuin in en snijdt wat forsythia-takken af. Hè heerlijk ruiken de struiken. Jammer dat het gure weer je zo gauw naar binnen jaagt.

Harry zoekt eerst de directrice even op.

„Hier Nel,” zegt ze. „Een paar takken voor jou en zeg me eens, wie er volgens jou in de put zit en gezelschap nodig heeft.”

„Kamer 42,” glimlacht zuster Boelens, „de oude mevrouw Bongers. Ze zit allerminst in de put, maar ze moet haar geluk afreageren. Ze heeft kiekjes gekregen uit Canada.”

Terwijl ze met Harry langzaam naar de deur dreunt, denkt ze: „Mevrouw Bongers, die is het beschamende voorbeeld dat ik nodig heb. Een enige dochter die naar Canada is geëmigreerd en die ze nooit zal kunnen bezoeken, omdat de dokter haar niet in staat acht de reis te maken en nog nooit zag ik haar gebroken door zelfbeklag.”

Na een klopje gaat ze de kleine zitkamer binnen, die zoals de meeste vertrekken in dit huis volgepropt staat met meubelen van ouderwetse stijl.

„Ik kom u een bloemetje brengen, mevrouw Bongers en eens kijken hoe u 't maakt.”

Heel rechtop zit de schrale figuur in de grote leunstoel.

„Wat is ze nog charmant,” denkt Harry en kijkt naar de mooie zwarte japon, waarvan de fijne kant over de blauwgeaderde handen ligt. Haar heel lichtblauwe ogen, sprankelend van leven, in het met ontelbaar fijne rimpeltjes geëtste gezicht lachen de bezoeker toe.

„Dat is aardig van u. Wilt u misschien thee schenken voor u gaat zitten?”

Onder het theedrinken plukt ze wat aan het gehaakte doekje. „Ze popelt om over de brief te kunnen beginnen,” denkt Harry en kijkt rond in de kamer.

De pientere oude dame volgt haar blik en zegt: „Ik heb eens in een boek gelezen, dat je kamers als de mijne zoudt kunnen verge-

lijken met een hamsternest. Ik weet dat mijn kamer overladen is met dingen, die de tegenwoordige jeugd kitsch noemt, maar weet u, een mens komt op een leeftijd, dat het niet langer gaat om het mooi of lelijk van de dingen, maar om de herinnering. Noem het maar sentimenteel, maar het is een geluk, dat overblijft."

Harry neemt een groepsfoto op, waar mevrouw Bongers gekiekt is tussen familie en vrienden en zegt peinzend: „Kun je gelukkig zijn, als je alleen blijft? Ach, ik moest u zulke dingen niet vragen."

De oude dame legt haar hand op de schouder van de doktersvrouw. „Het is angst, die je deze vragen doet stellen. Angst, dat je in een situatie als de mijne niet meer gelukkig zal kunnen zijn."

„Nee, geen ogenblik meer," zegt Harry en verbergt even haar gezicht achter de handen. „Ik mis er nu nog maar één van de vier en ik loop door het huis als een moederpoes, die een van haar jongen mist."

Mevrouw Bongers knikt. „Die tijd heb ik ook gekend. U bekeek zo even die foto. Ze werd genomen, toen we ons gouden huwelijksfeest vierden. Ik weet nog wat ik die avond tegen mijn man zei. We stonden voor het raam van onze slaapkamer. Hij had zijn arm om me heen geslagen en ik zei: „John, bij zo'n mijlpaal vraag je je af, wie er 't eerst heen zal gaan. God moet mij 't eerst roepen, want ik kan niet zonder jou leven."

„Volgens menselijke berekening zal ik met mijn hoge bloeddruk 't eerst gaan," grapte John. „Jij wordt wel honderd jaar, maar hoe het ook zij, God neemt mij geen minuut eerder weg dan dat je 't zal kunnen dragen."

Hij ging heen en Tilde vertrok naar Canada en ik ben hier alleen achtergebleven en toch gelukkig."

„Maar ik begrijp niet . . ."

„Lieve mevrouw, dat kunt u ook niet begrijpen, omdat er nog niet van u gevraagd wordt iets af te staan, maar als 't zover is . . . wat er ook in uw leven komt, u zult kracht krijgen het te dragen. Och toe, schenkt u nog een kopje thee in en schakel de pick-up in. Er staat al een plaat op. Die heeft de directrice voor me opgezocht." Harry draait de knop om en een koor zingt na een kort voorspel: Blijf bij mij, Heer . . .

Harry is blij, dat ze bedrijvig kan zijn bij de theetafel, terwijl ze luistert, maar mevrouw Bongers merkt haar ontroering.

Ze zegt: „'t Hindert niet, mijn kind. Je hebt het gehoord: Als allen heengaan, Hij blijft. En Hij vraagt van zijn kinderen niet, dat ze naar het einde zeulen met een afgezakt gezicht. Je kent toch het gedicht van Guido Gezelle:

Dank om het leven,
Dank om het licht,
Dank om het licht en het leven,
Dank om de lucht en het licht,
En het zien en het horen en al.

„Sorry,” zegt Harry, „ik kwam om u wat gezelschap te houden en nu, kijk nu huilt u ook.”

„Dat is een traan van geluk, mijn kind. Kijk eens hier, wat een pak kiekjes. Tilde met haar kinderen. Zijn het geen schatten?”

Harry bekijkt de foto's en vraagt zich af, of ze dat later ook op zal kunnen brengen, gelukkig te zijn als je niemand bij je hebt en alleen moet leven op brieven en portretten en herinneringen.

„Ik ben toch niet uit het goede moederhout gesneden,” zucht ze. „Ik hoop dat mijn kinderen nooit emigreren.”

„Eén is er anders al op de vlucht, hoorde ik. Hoe gaat het met onze Beatrix?”

„Ik verwacht een brief van haar. De post kan ieder ogenblik komen en Pim is nu langzamerhand ook uit school.”

Ze vergeet de telefoon terug te schakelen naar haar huis en ze is nog maar net thuis, als de directrice haar achterna komt.

„Er was telefoon voor u uit Zwitserland.”

Harry's ogen sperren zich in zo'n mateloze schrik, dat de directrice zich haast te zeggen: „Het is nu alles oké met Bea.”

„Nù . . .” herhaalt Harry toonloos, „nù . . . Wat was er?”

„Over twee uur bellen ze weer op.”

„Waarom over twee uur? We moeten zelf opbellen. Mijn man . . . Ed, waar is hij? Hij moet gewaarschuwd worden. Wat kan er met Bea zijn? Waarom bellen ze op, als alles oké is?”

De directrice dwingt Harry te gaan zitten.

„Luister nu eens,” zegt ze. „Bea heeft een auto-ongeluk gehad en . . .”

„Een voorbereiding op het ergste en de tweede telefoon . . .”

„Dan zouden ze mij toch gezegd hebben, dat ze in ernstig levensgevaar verkeert. Ik zal u letterlijk zeggen, wat de verpleegster zei.”

„Dus 't is wel zo ernstig, dat ze in een ziekenhuis ligt.”

„Ja, ik meen dat het een nonnetje was, dat me belde. Ze noemde zich zuster Cecilia. Het gesprek was overduidelijk voor zo'n verre verbinding. Ik kon alles vragen wat ik wilde. Bea heeft een shock gehad na een auto-ongeluk en een rib gekneusd. Dat is heus alles.” Harry verbergt haar gezicht in de handen. Ze is zo ontredderd na de eerste schrik, dat haar tanden klapperen tegen het glas, dat de directrice haar reikt.

„En de professor en mevrouw en de kinderen?”

Juffrouw Boelens glimlacht.

„Daar heb ik niet naar geïnformeerd. De dokter zal alle bijzonderheden wel horen.”

Harry staat op en loopt heen en weer.

„Ik moet een koffer pakken,” zegt ze. „We moeten dadelijk naar haar toe.”

„Wacht u nu eens rustig het volgende telefoongesprek af. Mag ik het de dokter zeggen? U is veel te opgewonden. Hij zou schrikken. Ja, ik vang hem wel op.”

Pim en Lodewijk bemerken direct, dat er iets gaande is, als ze thuis komen. Moeder staat niet op de uitkijk en de thee staat niet gezellig in de serre klaar.

„Moeder is ook niet beneden.”

Met een verstoord gezicht pikt Pim een koekje uit de trommel.

„Waar is moeder nu weer?”

„Je doet net of moeder nooit thuis is.”

„Daarom juist,” moppert Pim. „Ze had behoren te waarschuwen.”

„Jawel generaal,” spot Lodewijk.

Maar dan horen ze boven in het huis een deur open en dicht gaan en Lodewijk loopt de trap op.

„We zijn thuis, moeder. Zal ik theewater . . .”

Hij houdt op en kijkt verschrikt naar de koffer, die zijn moeder bezig is te pakken.

„Gaat u op reis?”

„Bea heeft een ongeluk gehad. Neen, schrik maar niet, 't is niet zo erg. Je vader moet nog telefoneren met Zwitserland.”

„Weet u zeker, dat 't niet erg is?”

„De directrice nam het gesprek aan. Daar hoor ik vaders claxon. Zet jij zijn auto even in de garage.”

Lodewijk holt naar beneden. Zo'n buitenkansje laat hij zich niet ontgaan.

Pim heeft zich ondertussen al getroost over moeders afwezigheid. Hij voert zijn konijntjes en heeft zijn hoepel klaar gezet om Blackie kunstjes te leren.

„Een poedel is een circushond,” verkondigt hij overal.

Maar Blackie schijnt niet van 't goede ras te zijn. Hij negeert zijn hoepel en heeft meer belangstelling voor het melkgeweekte brood dat voor de konijntjes bestemd is.

Lodewijk duwt hem ongeduldig terzijde en loopt zijn vader tegemoet.

„Mag ik de auto binnen zetten, vader? Er is iets met Bea.”

Gelukkig is de directrice ook al ter plaatse en neemt de dokter mee.

„Schrikt u maar niet,” zegt ze. „Er was een telefoongesprek uit Zwitserland. Bea heeft een auto-ongeluk gehad, gelukkig zonder ernstige gevolgen.”

De dokter kijkt bedenkelijk.

„Waarom bellen ze ons dan onmiddellijk op?”

„Dat deden ze niet. 't Ongeluk gebeurde al enkele dagen geleden. Ik ben blij, dat ik u even alleen kon spreken, voor u zelf met Zwitserland telefoneert. Toen de zuster hoorde, dat ik geen familie van u was, heeft ze mij wat meer toevertrouwd. Ik vond het beter bepaalde bijzonderheden niet aan uw vrouw over te brengen. Bea zat met een jongmens in een auto, toen 't ongeluk gebeurde. De wagen werd door een trein gegrepen. De jongeman was op slag dood. Bea is niet ernstig gewond, maar de omstandigheden, waaronder het ongeluk gebeurde, schijnen Bea erg aangegrepen te hebben.”

„En de professor.”

„Uiteraard vertelde de zuster me alleen de hoofdzaken. U krijgt over een uur ongeveer het tweede gesprek met Zwitserland.”

Dokter Borch van Heeckeren gaat naar huis. Hij is minder uit het lood geslagen dan zijn vrouw. Hij zoekt haar op en zegt, dat er geen reden is voor haar ontreddering.

„Maar we gaan er wel heen hoor! Direct!”

„We wachten het telefoontje af en jij gaat onmiddellijk een kop sterke koffie zetten. Denk aan de andere kinderen. Ze kunnen niet hongeren, omdat hun zusje een gekneusde rib heeft.”

„Ed - Harry gaat voor hem staan en de dokter schrikt van haar ogen - we halen Bea naar huis en geen van mijn kinderen komt mijn huis meer uit. Mieke gaat ook niet naar Engeland.”

„Hier, jij overspannen dwaasje. Neem nu eerst dit kalmerende middelje eens in en houd je positieven bij elkaar.”

Wanneer het telefoongesprek doorkomt, staat Harry achter haar man en ze kan alleen het commentaar horen, dat de dokter geeft. Ze begrijpt uit de antwoorden, dat het nu de een of andere politieinstantie is, die opbelt. Maar ze hoort wel, dat er geen direct gevaar voor haar kind bestaat.

„Ha zo, ja zeker, ja natuurlijk komen mijn vrouw en ik naar Luzern. Dus geen haast? De professor heeft de verpleegkosten al geregeld? Ja, ja, we melden ons bij u. Wanneer? Dat zal toch niet voor overmorgen zijn.”

Harry trekt haar man aan zijn jasje.

„Morgenavond al. We kunnen vanavond nog vertrekken.”

Wanneer de dokter afgebeld heeft, neemt hij Harry's handen in de zijne.

„Luister nu eens, jij opgewonden standje. We regelen de zaak en slapen vannacht rustig hier. Nu er geen direct gevaar is, vertrek jij morgen met de trein naar Bea en ik kom een paar dagen later. Ik heb hier een paar ernstige zieken. Als Bea niet direct meekan, zal ik mijn vakantie wel opnemen, maar dan moet ik voor een vervanger zorgen.”

Mieke is ontroostbaar, als zij het nieuws over haar tweelingzuster hoort.

„Laat me met u meegaan, moeder,” vraagt ze.

Maar vader zegt, dat hij 't huis nog erg graag staande wil vinden, als hij terug komt.

„Slaat dat op mij?” vraagt Lodewijk verontwaardigd en de dokter pareert lachend dat hij die retortenkamer boven niet vertrouwt.

„Laten we dan alle drie meegaan,” stelt Pim voor en hij tovert zelfs een glimlach op moeders gezicht, als hij vervolgt: „De konijnen en de hond kunnen in de bagageruimte.”

„We blijven bij onze afspraak. Ik breng moeder morgen naar Arnhem op de trein en Mieke zorgt, dat er in moeders koffer alles gaat wat ze nodig kan hebben.”

's Avonds, als ze alleen zijn op de slaapkamer, begrijpt de dokter

dat hij zijn vrouw heeft voor te bereiden op de onaangename bijkomstigheden, die ze ongetwijfeld te horen zal krijgen, als ze in Luzern arriveert.

Harry vraagt zich af, hoe het ongeluk gebeurd kan zijn en of de professorenvrouw en de kinderen onverlet zullen zijn. Ze houdt niet op vragen te stellen en dan zegt de dokter: „Luister eens, Harry, het ziet er naar uit, dat onze Bea een slippertje heeft gemaakt met één van de studenten.”

„Een . . . een slippertje?”

„Nu ja, pak dat grote woord nu niet direct bij de horens,” glimlacht hij. „Per slot van rekening zal het wel met goedvinden van de professor zijn gegaan. Het rechte weet ik ook niet, maar Harry, wat je ook hoort, bedenk dat Bea vaak ondoordacht handelde.”

„Daarom hadden we haar niet weg moeten laten gaan.”

„Dat ben ik niet helemaal met je eens. Maar nu ga ik je een paar slaaptabletten geven en je denkt er alleen nog maar aan, dat je kind nog leeft en dat je morgenavond bij haar kunt zijn.”

Voor ze inslaapt, denkt Harry nog even aan de oude mevrouw Bongers. Hoe heeft ze 't ook weer gezegd? U kunt mijn overgave niet begrijpen, omdat er nog niet gevraagd werd iemand af te staan. Maar als 't zover is, wat er ook in uw leven komt, u zult kracht krijgen het te dragen.

En als Bea van haar genomen was? Ze kan zich niet realiseren, hoe dat geweest zou zijn. Ze durft zelfs niet raken aan de gedachte.

„Here help ons,” zijn de enige woorden die ze stamelt. Maar niet dikwijls is haar gebed zo hulpeloos en tegelijk zo dringend geweest. Dan doen de slaapmiddelen hun werk en ze zakt weg in een verdovende droomloze slaap.

HOOFDSTUK 15

„Wat moet moeder met zorg vervuld zijn om Bea,” denkt Mieke, als ze 's morgens als een bedrijvig klein huishoudstertje voor haar vader en moeder het ontbijt klaarmaakt.

Er worden geen consignes uitgedeeld. De jongens krijgen geen

waarschuwingen. Moeder wacht stil en in zichzelf gekeerd tot de auto zal vertrekken.

„Je zorgt wel voor alles, Mieke?” is 't enige wat ze zegt, voor ze instapt. „Blijf maar thuis van school.”

„Ik zal voorzichtig zijn met alles, moeder,” belooft Lodewijk, zonder dat hem iets gevraagd wordt en Pim besluit zuchtend niet het poesje mee te brengen naar huis voor moeder terug is. Hij heeft het geruild voor een zak knikkers, maar neemt zich voor zijn offer te brengen aan deze omstandigheden.

Moeder kijkt nog eens om. Zo zielig en verlaten staat haar drietael daar in de grauwe morgen.

„Ben ik nu een moeder?” vraagt ze zich af en leunt tegen haar man. Hij slaat zijn arm om haar heen en zegt: „'t Is maar goed, dat 't hier stil is op de weg, anders kon ons karretje ook wel eens van de zandweg raken.”

„Bah, wat ben ik een huilebalk.”

„Stil maar Harry, je hebt een dagreis voor je om jezelf te hervinden. Dan zul je je ongetwijfeld zorgen gaan maken over de sinaasappelsap voor mij en een schone bloese voor Pim en je ziet het huis in de lucht vliegen door Lodewijks proeven, maar we hebben een handige dochter en het dienstmeisje is er ook nog.”

„Kom je me met de auto na, Ed? Ons kind moet toch zo vlug mogelijk naar huis vervoerd worden.”

„Ik begin direct een vervanger te zoeken.”

„Waar zul je die zo gauw vandaan halen?”

„Ik heb al een plan klaar, maar bekommer jij je daar nu niet om.” Hij installeert zijn vrouw in het compartiment, dat hij nog laat in de avond gereserveerd heeft. Hij voorziet haar van tijdschriften en fruit en geeft haar nog wat tabletten mee, die haar rustig zullen maken.

„Fijn hè, als je een man hebt, die dokter is,” plaagt hij. „Je hoeft nooit naar een apotheek.”

„Och Ed, ik schaam me zo, dat ik niet moediger ben.”

„Laat eens kijken, hoe lang heb ik 't met je gedaan?” plaagt hij.

„We zullen zien, dat we 't nog een jaar of wat volhouden.”

De conducteur begint de deuren toe te schuiven. De dokter sluit zijn vrouw in een innige omhelzing en dan moet hij haar laten gaan.

„Dag dappere vrouw,” zegt hij en als hij het station verlaat, weet

hij dat ze die benaming waar zal maken, zodra ze alleen zal zijn.

Arnhem-Zürich. Wat kan een reis eindeloos lang duren.

„Ik had per vliegtuig kunnen gaan,” bedenkt Harry, als ze doodmoe en stijf met de andere reizigers in de gang van de Lorelei-express wacht tot ze uit kan stappen. Het is tien uur in de avond.

Zal ze nog door kunnen gaan naar Luzern of moet ze hier een hotel zoeken? Haar man heeft zich vermoedelijk niet gerealiseerd, hoe laat het wel zou zijn als de trein hier aankwam.

Dr. Borch van Heeckeren heeft het zich wél gerealiseerd. Hij heeft nadat zijn vrouw vertrokken was, zich onmiddellijk in verbinding gesteld met Zwitserland en de professor Andersson gevraagd zich over zijn vrouw te ontfermen, zodra ze haar voet op Zwitserse bodem heeft gezet.

De professor, die zijn reis onderbroken heeft na het ongeluk, waaraan hij zich ten onrechte mede schuldig voelt, wacht met zijn echtgenote aan het station te Zürich.

Wanneer Harry haar koffer neerzet en met een vermoeid gebaar in haar tas zoekt naar haar bril om de dienstregeling te bestuderen, wordt er een arm om haar hals geslagen.

„U is Bea's moeder,” zegt een lieve hartelijke stem. „Ik ben mevrouw Andersson. Mijn man wacht buiten met de auto. Heeft u een goede reis gehad?”

„Maar hoe wist u . . . Brengt u me met de auto naar Luzern?”

„We hebben een afspraakje met uw man gemaakt. U gaat met ons mee naar ons huis en rust daar heerlijk een nacht uit. Bea slaapt natuurlijk allang. 't Gaat allemaal erg goed met haar. We zijn er vandaag nog geweest.”

Hoezeer Harry er ook naar verlangt haar dochter te zien, ze kan zich niet ontveinzen, dat ze het heerlijk vindt, dat ze deze dag niet verder zal behoeven te reizen.

„U zult morgen de emoties ook beter aan kunnen,” verzekert de professor.

„De emoties? Is het erger dan ze gezegd hebben? Is ze verminkt?”

„Ik bedoel nu eigenlijk de emoties van Bea,” zegt de professor. „Ze heeft uiterlijk geen ander letsel dan een paar gekneusde ribben, maar ik geloof dat ze innerlijk verminkt is.”

„Daar praten we straks over,” moedert de professorenvrouw. Ze

nestelt haar gast in een gemakkelijke grootvaderachtige Chesterfield en geeft haar een kop sterke koffie.

En dan hoort Harry hoe dit onheil over haar kind kon komen door een samenloop van omstandigheden. Hebben de professor en zijn vrouw schuld? Is de huishoudster debet aan het ongeluk?

O die is uitgebroken in zelfbeschuldigingen en eerlijk is eerlijk, ook de professorenvrouw beweert, dat ze Bea niet alleen achter had moeten laten en . . .

Harry onderbreekt haar.

„Ik geloof, dat mijn dochter de verantwoordelijkheid moet dragen voor haar eigen daden. Dat ze alleen naar Luzern ging, was niet laakbaar, maar ze heeft zich toevertrouwd — Harry heeft het tot haar schrik gehoord — aan een wildvreemde jongeman.”

„Ze is erg ontredderd door deze geschiedenis,” zegt de professorenvrouw, „en dat pleit voor haar. Het dienstmeisje, dat niet verteld heeft, dat Bea 's nachts niet thuis was geweest, heb ik ontslagen.”

„Was dat niet een te erge straf?”

Mevrouw Andersson schudt het hoofd

„We hebben met haar gepraat voor we die strenge maatregel namen. Ze zei, dat we er ouderwetse opvattingen op nahielden en dat een meisje niet slecht behoefde te zijn, als ze eens een slippertje maakte. De tijden waren veranderd en ze had geen zin gehad Bea erbij te lappen, zoals ze het noemde. Ze heeft notabene gedacht, dat Bea 's nachts bij een student was gebleven, die nu in Luzern woont en hier tijdens het congres in het seminarie woonde. Ze heeft gezien, dat Bea en hij veel samen waren en heeft toen maar direct die verfoeilijke conclusie getrokken.”

Harry legt haar vinger peinzend tegen de lippen.

„Bea schreef in 't begin dikwijls over hem. Later kwam zijn naam niet meer in haar brieven voor.”

De professorenvrouw glimlacht.

„De jonge man, die nogal vaak het gezelschap van uw dochter zocht, is Ton van der Wal. Hij heeft rechten gestudeerd en is een serieus jongmens. Hij was trouwens niet de enige, die met Bea wandelde. Bea is een van die meisjes, die een zekere betovering op mannen uitoefenen, om het nare woord sex-appeal niet te gebruiken. Dat hij na het congres geen contact meer met haar heeft opgenomen, heeft ons ook wel verwonderd, maar dat pleit voor hem. Als

een jonge man een meisje aardig vindt, betekent dat nog niet dat hij haar als huwelijkspartner zou kiezen en dan is het heel correct, dat hij zich terugtrekt."

„Zo waren onze opvattingen vroeger," glimlacht de professor. „De tegenwoordige jonge mensen schijnen van elkaars lichamen te willen genieten, of ze voor elkaar bestemd zijn of niet."

Mevrouw Andersson schudt het hoofd.

„Generaliseer niet zo. Er is gelukkig nog een hele categorie jonge mensen, die weten en geloven dat het lichaam een tempel van de Heilige Geest is en die hun jeugd rein weten te bewaren. Maar," vervolgt ze met een glimlach, „nu gaan we filosoferen over de hedendaagse jeugd en we vergeten dat onze gast een treinreis van een dag achter de rug heeft. Ik breng mevrouw naar haar kamer."

Boven gekomen laat ze Harry nog even naar haar slapende meisjes kijken. Ulla wordt wakker en knippert tegen het vreemde gezicht, dat zich over haar heen buigt. Verlegen is ze niet. Ze trekt Bruintje Beer, die dicht bij haar ligt, tegen zich aan en lispelt in haar grappig Zwitsers-Duits. „Is het geen schatje?"

„Zo moesten je kinderen veel langer blijven," denkt Harry. „Je hebt ze om je heen en hunkert naar de tijd, dat ze volwassen zullen zijn, maar dan komt de onrust, de angst."

Ze kan niet lang mediteren over haar kinderen. Ze is dodelijk vermoeid en valt in slaap als ze even later het behaaglijk donzen dekbed over zich heeft getrokken.

H O O F D S T U K 1 6

„En wie denk je nu wel, dat buiten de kamer wacht?"

Zuster Cecilia buigt zich over de zieke.

„Is hij weer gekomen?" vraagt Bea.

Maar zuster Cecilia schudt het hoofd.

„Het is geen hij, het is een zij . . . Je moeder is gekomen."

„Moeder . . . moedertje . . . jij?"

Bea is vergeten dat ze deze hele geschiedenis buiten haar moeder uit heeft willen vechten. Ze is zielsgelukkig, dat haar moeder er is

en wil zich oprichten.

Haar gekneusde rib dwingt haar kalm aan te doen en Harry gaat op het bed zitten en neemt haar in haar armen, alsof ze een klein meisje is.

„Een vlinder die bij de eerste vlucht de vleugels gekneusd heeft,” denkt ze en voelt zich of ze zelf een zware ziekte heeft doorgemaakt.

„Moeder, weet u het? Weet u alles?” stamelt Bea, als de eerste ontroering voorbij is.

Harry neemt de vingers, die onrustig aan haar mouw plukken, in de hare.

„Ik weet de hoofdzaken en later zal mijn meisje me precies vertellen wat er gebeurd is.”

„'t Was zo erg, moeder, 't was allemaal zo erg. En nu is hij . . . zuster Cecilia zegt, dat hij . . .”

„Hield je van die jongen?”

„Helemaal niet,” snikt Bea. „Ik kende hem ternauwernood.”

Ze probeert zich wat op te richten en Harry schrikt van de ontzettende angst in haar ogen, als ze vraagt: „Moeder, hij praatte zo spottend over biechten en zo. Ik denk dat hij Rooms was. Is hij . . . hij werd zo plotseling uit het leven gerukt. Zal hij . . .”

Harry zwijgt even voor ze antwoord geeft. Ze legt de zieke rustig terug in de kussens en zegt: „Wie zal op die vraag antwoord geven, mijn kind? Het is God, die over leven en dood en zaligheid beschikt, maar . . .”

Ze zwijgt. Ze hunkert ernaar aan haar antwoord toe te voegen: maar jij . . . hoe stond het met jou, toen je bijna uit het leven werd weggerukt. Was jij bereid?

Ze weet, dat ze deze vraag niet stellen mag. Nu niet. Het kind moet zelf de dingen nog verwerken.

„Zo, nu is moeder bij je en nu ga jij rustig slapen,” sust ze.

„Nee, niet slapen. Ik ga luisteren en u moet vertellen. Vertellen van huis, van vader en Mieke en Lo en Pim. Zijn die erg geschrokken?”

„Ja Bea, vooral de jongens zijn erg geschrokken, maar ik ben bang dat ze niet zo erg lang onder de indruk blijven. Pim heeft zorgen over alle poesjes, waarvoor een huis gezocht wordt en Lo wil persé iets uitvinden. Vader zegt, dat het jammer is dat hij zo laat geboren is. Hij zou met hart en ziel alchimist zijn geweest. Maar nu gooit

hij alleen maar gevaarlijke dingen in retorten en kookt en smookt en we denken bij iedere knal, dat het gedaan is met ons huis."

Bea lacht en die lach werkt bevrijdend.

„O moeder, wat overdrijf je heerlijk. En Mieke? Wanneer gaat ze nu naar Engeland?"

„Ze gaat niet, nu niet meer. Voor de tweede keer wil ik niet, dat . . ."

Ze zwijgt abrupt en is bang, dat ze iets ondoordachts gezegd heeft.

Het antwoord van Bea bevestigt dat vermoeden.

„Mieke is anders dan ik, haar kunt u wel laten gaan."

Gelukkig zorgt zuster Cecilia voor afleiding. Ze komt binnen met koffie en de portierster draagt een prachtige bos rode rozen achter haar aan.

„Van de jonge man, die hier gisteren was. Hij had geen tijd meer om binnen te komen, maar zou nog schrijven. Zie je wel: met hartelijke wensen voor je beterschap. Brief volgt. T. v. d. Wal."

Harry let op haar dochter, die beurtelings kleurt en weer verbleekt.

Bea verbergt haar gezicht in de rozen. Rode rozen, waarom koos hij die? Waren ze niet altijd de boodschappers van liefde en verering?

Maar waar was hij heengegaan? Wat betekende de stijve ondertekening: T. v. d. Wal?

Wanneer ze door de zusters weer alleen gelaten zijn, vraagt ze het aan haar moeder en ze begrijpt niet hoe ze zich blootgeeft.

„Als hij alleen had gezet „Ton", dan had ik het ook wel begrepen," zegt ze.

„Vergeet niet dat je in een klooster ligt," grapt Harry.

„Het is zelfs in een klooster niet verboden rozen te sturen, ook geen rode," zegt Bea, „want of rozen nu rood zijn of wit, dat blijft allemaal gelijk, is 't niet?"

Harry ziet in haar onrust dat ze zelf niet helemaal zeker is, dat de kleur van de bloemen geen betekenis heeft.

„Weet je ook, waar hij van plan was heen te gaan?"

„Hij heeft helemaal niets gezegd van vertrek. U zou kunnen vragen aan mevrouw Andersson . . . We moeten hem toch bedanken," zegt ze als Harry haar onderzoekend aankijkt.

„Dat bedanken komt wel terecht."

„Zijn telefoonnummer is 12345."

„Belden jullie elkaar vaak op?"

„Ton had het zogenaamd te druk.”

Bea legt de nadruk op het woord zogenaamd. Harry voelt met haar fijne moeder-intuïtie, dat Bea zich verongelijkt heeft gevoeld, omdat de jonge man na het congres geen notitie van haar nam. Zou ze het uitstapje met de onbekende jonge man gedaan hebben uit een soort déprit tegenover de jonge rechtsgeleerde?

Ze neemt een haakwerkje uit haar tas om Bea de gelegenheid te geven zich weer volledig te hervinden. Dat dit haar lukt, blijkt uit Bea's opmerking: „Gunst moeder, heb je zelfs je handwerkje meegebracht?”

„Ja, dat haken van die randjes is een soort complex, dat ik meekreeg uit de pastorie. Ik heb geprobeerd mijn dochters aan het priegelen te krijgen.”

„Phoe, met al die prachtige plastic randen van tegenwoordig.”

Harry zwijgt en haakt, maar dat Bea zich nog altijd bezig houdt met de schenker van de bloemen blijkt uit haar vraag: „Moeder, wanneer zou hij schrijven?”

„Ik ben niet helderziende, lieverd.”

„Ik bedoel, zou de abdis de brief wel onmiddellijk doorgeven aan me?”

„Je bent toch zeker niet in een pensioonaat. Dan zou je vraag grond hebben, maar nu . . .”

Harry heeft het even moeilijk met zichzelf, maar dan besluit ze de koe bij de horens te vatten. Per slot is het beter, dat het kind zich tegen haar uitspreekt.

„Bea, hield je van hem?”

Bea blijft stil terugleunen in de kussens. Ze vertelt hoe het was geweest op het congres.

„Ik heb toen gedacht . . .” vervolgt ze. „Nu ja, dat geeft ook niet. Hij heeft zich nooit meer laten zien in Arlichon.”

„En is hij nu uit zichzelf gekomen?” vraagt haar moeder.

Die vraag is overbodig, want ze weet al van de professor, hoe het contact tot stand is gekomen tussen haar en de buitenwereld, maar ze wil hebben dat Bea zich uitspreekt.

De patiënte wendt het gezichtje, dat nu weer waswit is, van haar moeder weg.

„Ik wist zijn telefoonnummer. Ik heb hem laten opbellen. O moeder, ik schaam me nu zo.”

„Waarover lieverd? Het was toch heel begrijpelijk, dat je je herinnerde dat je een vriend had, die je kon roepen.”

„Ik had jullie adres op moeten geven, moeder. Maar ik wilde jullie er buiten houden.”

Na een ogenblik vervolgt ze zacht: „Misschien was het beter geweest, dat ik hem er buiten had gehouden. Hij had het dan misschien nooit gehoord.”

Harry geeft geen antwoord. „Het arme kleine ding kent nog niet de snelheid van het kwaad gerucht,” denkt ze, „en wat haar onrust over de jonge man betreft, er zijn momenten in het leven, dat je je kind niet meer kunt helpen, dat je haar over moet laten aan haar eigen problemen.”

Er waren twee mogelijkheden: Die Ton van der Wal hield van haar kind en dan zou het de vraag zijn of hij zich na haar gedrag niet terug zou trekken of er was bij hem geen sprake van liefde en dan zou haar dochter wel over de teleurstelling heen komen.

„En nu ga ik met de dokter praten en jij gaat slapen,” zegt ze.

„Wanneer het vermoeden van de abdis juist is en jij nog minstens veertien dagen zult moeten rusten, nadat je hier na een week ontslagen wordt, ga ik je vader opbellen. Hij was van plan me direct na te komen, maar hij kan dan beter nog een weekje wachten.”

Bea grijpt haar moeders hand. Er is angst in haar ogen.

„Waar gaan we dan heen, moeder? Ik wil liever niet meer naar mevrouw Andersson.”

„De vrouw van de professor is heel lief voor je en ze heeft me verzekerd, dat ze ons met liefde zou ontvangen, maar ik heb een erg leuk plan. Ik kan zelf ook wel wat „Erholung” gebruiken na de schrik, die mijn dochter me bezorgd heeft. En daarom wil ik plaats bespreken in een hotel in Axenstein.”

Bea knijpt even stijf haar ogen dicht. Axenstein was het Kurort, waar ze met Heinrich doorgereden was.

Harry begrijpt haar ontroering en denkt: „Arm kind, zo zullen er veel dingen uit deze geschiedenis zijn, die je pijn zullen doen als je ze herinnert. Het zijn de littekens, die we overhouden als gevolg van onze ondoordachte daden.”

Dan staat ze op en verlaat met een „tot straks” de kleine cel.

HOOFDSTUK 17

Er is veel gebeurd op de morgen van de dag, waarop Ton zijn bloeiende rozen stuurde naar het huis der Begijntjes, die voor zichzelf alle aardse ijdelheid hebben verworpen, maar vertederd en met een lichte nostalgie kijken naar deze boden van liefde en verering.

Liefde! Ja, maar zo heeft Ton het niet bedoeld. Wat doet een jonge man, als het Zwitserse bloemenmeisje hem verzekert, dat het de enige werkelijk frisse bloemen zijn, die ze heeft. Pas aangekomen. Als der Herrschaft 's middags langs wilde komen, dan dan . . . dan had ze bloemen in alle kleuren. Ze noemt ze rap op, paarse viooltjes en blauwe gentianen en . . .

Maar Ton heeft geen tijd de opsomming van al die kleuren af te wachten. Hij knikt vriendelijk naar het lieve deertje met haar helderwitte batisten pofmouwen, het keursje dichtgeregen met rood band en holt weg.

Het bloemenmeisje kijkt hem wat pruilend na. Ze was niet gewend dat de ogen van jonge mannen zo achteloos voorbij gleden aan dat keursje en haar blond golvende haardos. O, ze was onberispelijk van levenswandel, geen vinger hoefden ze uit te steken, maar zo'n klein tikkeltje verering, al ging je dan ook op weg om rozen te brengen naar je aangededene . . .

Gretl of Rosl of hoe ze dan ook heten mag, heeft geen tijd lang te mijmeren. Ze moet haar bloemen verkopen en wat heeft het voor zin je tijd te verspillen aan heren, die verliefd zijn op andere vrouwen.

Is Ton verliefd? Hij is die morgen opgestaan na een slapeloze nacht waarin hij het zich duizend keren heeft afgevraagd. Woelend in zijn bed heeft hij telkens weer het beeld van Bea in zijn gedachten opgeroepen.

De grote donkere ogen, die hem zo smekend aan hadden gekeken en zo'n duidelijke taal spraken. Ogen van een diertje in doodsnood. Zo had hij eens een gevangen hermelijntje zien kijken voor het verlost werd.

„Ik was degene, naar wie ze riep en niet haar moeder, haar familie. En daar weet je de reden van, domoor,” schampert hij. „Ze was

bang voor haar naam na wat er gebeurd was.”

Als de uren verstrijken en de slaap op zich laat wachten, neemt hij een tijdschrift, dat naast zijn bed ligt en bladert het door. Hij begint op een willekeurige bladzijde te lezen. Een artikel van Ernest Havemann. Misschien is echte liefde het beste te herkennen aan het feit, dat ze gedijt onder omstandigheden, die elk ander gevoel onherroepelijk zouden vernietigen, leest hij.

Boos gooit hij het blad neer en knipt het licht uit. Deze regels zijn de bevestiging van het feit, dat hij allang weet: hij hield zielsveel van dat grillige vlindertje met haar geschroeiende vleugels en hij wist zeker dat ze ook van hem hield.

Of zag ze hem als reddingsboei! En dan krijgt hij een idee. Morgen zal hij naar het pension toegaan, waar die jonge man heeft gewoond. Hij zal er achter proberen te komen, hoe de verhouding was tussen hem en Bea.

Na dat voornemen valt hij in een onrustige slaap en als hij moe en slaperig geïrriteerd luistert naar het luidruchtige reveille van de jongelui, die met hem het pension delen, wordt hij aan de telefoon geroepen.

Natuurlijk denkt hij aan de andere kant de inspecteur van politie te horen of één van de nonnetjes. Ach, als het maar bericht over haar is.

Het is geen bericht over Bea. Het is de donkere stem van Ted Jackson die met zijn Amerikaanse naam een rasechte Hollander is.

Wanneer Ton zin heeft de toga aan de kapstok te hangen en een reuzebaan aan te nemen aan de top van een Hollandse uitgeverij, dan moet hij op de trein stappen en naar Bazel komen. Of het geen dag kan wachten? Neen, nog geen uur, want hij zal per auto naar Holland terugkeren en wil zijn vriend meenemen.

„Maar Ted, het is een besluit met verstrekkende veranderingen in mijn loopbaan.”

„Onzin, Ton,” zegt Ted, „we hebben vroeger genoeg gepraat over die toekomstplannen van jou. Ik weet dat je hart veel meer uitgaat naar een culturele werkkring, dan naar het pleidooi voeren Pro Deo.”

„Ach, dat is onzin. Ook in het tweede geval zijn er toekomstmogelijkheden.”

„Ton, voer mijn telefoonrekening niet zo op en kom naar Bazel.”

Bea is plotseling uit Ton's gedachtengang weggevaagd. Hij scheert zich, overweegt of hij zijn koffer maar niet meteen zal pakken met al zijn bezittingen, maar besluit dan toch maar zijn kamer aan te houden. Hij loopt heen en weer, schakelt het scheerapparaat voor de tweede keer in om zich te scheren, strijkt verstrooid over zijn al gladde kaken, drinkt zijn sterke koffie en kijkt in het spoorboekje en op zijn horloge en dan krijgt hij haast.

Ja hij liep hier heen en weer als een scholier, die plotseling voor een repetitie komt te staan. Was hij nu een rechtsgeleerde, die onder alle omstandigheden zijn positieven bij elkaar diende te houden? 't Was maar goed, dat er zich andere perspectieven openden. Perspectieven die een kleine villa aan de rand van een stad al nader brachten.

En die villa brengt dan weer de associaties met Bea.

Bea, wat moet hij nu doen tegenover haar?

Hij zal bloemen voor haar kopen en vragen, of hij ze even af mag geven. Maar hij kent de nonnetjes en hun strakke reglementen. Hij zal een correspondentiekaart meenemen.

Hij blijkt geen goed voorgevoel gehad te hebben. De portierster verspert hem nu niet de deuropening, maar treedt opzij.

„Gaat u door, jonge man. 't Gaat goed met de zieke. Haar moeder is al bij haar. Ze is uit Holland overgekomen.”

Ton schudt verschrikt het hoofd. Neen, hij wil liever niet storen. Hij zal wel schrijven. Wacht, hij zal het er op een kaartje bij schrijven: met hartelijke wensen voor je beterschap. Brief volgt. T. v. d. Wal.

Hij legt de bloemen neer en haast zich weg. O neen, geen explicaties nu, hij moet eerst met zichzelf in 't reine komen, voor hij haar moeder ontmoet. Hij mag geen verwachtingen wekken en Bea niet ontredderen.

Haar ontredderen? Door wat? Nu haar moeder gekomen is, heeft zij iemand om zich aan vast te klampen, maar ze moet wel even bericht hebben. Hij heeft nog juist de tijd om in de wachtkamer een paar woorden neer te krabbelen.

Terwijl hij zijn vulpen grijpt, ziet hij de ogen van de onbekende moeder meezen. Hij moet dus vooral neutraal blijven en hij schrijft:

Beste Bea,

Van de portierster hoorde ik, dat je al heel wat beter bent. Ik moet onmiddellijk afreizen en heb geen tijd meer je te bezoeken. Hopenlijk kun je het klooster weer binnen afzienbare tijd verlaten, want voor nonnetje ben je niet in de wieg gelegd. Heel veel groeten,

je Ton van der Wal.

Och arme, het grapje is zo schalks neergeschreven. Neen, het levensluchtige Hollandse meisje is niet geschikt voor nonnetje, maar Bea krimpt ineen en ziet, als ze de brief krijgt, de zin als een bijtend sarcasme tegenover haar lichtzinnig gedrag.

„Hij maakt zich uit de voeten en geeft me nog een duw na en stuurt rode rozen.”

Ze frommelt de brief ineen.

„Finis,” denkt ze, „ik heb mijn verdiende loon.”

HOOFDSTUK 18

Harry en haar dochter zijn niet naar Axenstein gegaan, waar Bea op die ongeluksdag met haar partner is geweest. Alle herinneringen aan die middag moeten vermeden worden.

Professor Andersson heeft een klein bergdorpje uitgezocht voor Harry en haar dochter. Het is geen gezochte plaats voor toeristen. Het ligt aan een meertje en het comfort is niet groot. Op het meer is geen verkeer. Er liggen slechts twee roeibootjes gemeerd en de eigenaar waarschuwt, dat er één bootje een klein lekje heeft en dat is juist het bootje, dat het meest in de verf zit. Als de jongedame alleen ging, zou het niet gevaarlijk zijn. 't Meertje is ook niet diep. „Mijn dochter kan zwemmen en roeien,” zegt Harry en vlijt zich neer in het gras.

Bea verkeert niet in gevaar, maar overtuigt daar de grote St. Bernardshond maar eens van, die in het pension thuishoort, waar zij logeren en die iedere gast begeleidt, waar hij „Anschluss” bij heeft. Oberon — wat een naam voor zo'n dier — staat doodsangsten uit voor het meisje, dat hij voor dit moment als zijn meesteres be-

schouwt. Rusteloos loopt hij heen en weer langs de waterkant en — kan een hond zwemmen of niet — begeeft zich te water.

Bea heeft schik in de Sint Bernard. Ze roept hem, laat de riemen zakken en klapt in haar handen.

„O Oberon, ik verdrink.”

Maar dan keren de rollen om. Midden in het meertje, wanneer de trouwe mensenredder Bea bijna genaderd is, zuigt de dikke vacht zich vol water en de hond verkeert letterlijk in nood.

Bea roeit naar hem toe en probeert de zinkende hond boven water te houden. Als het mis dreigt te gaan, springt ze uit het bootje. Harry schrikt niet, Bea kan zwemmen als een waterrat, maar Oberon raakt niettegenstaande zijn eigen lijfsnood weer in wanhoop. Hij zwemt als een wanhopige en dat is zijn redding, want samen bereiken ze proestend de oever en 't is maar gelukkig, dat moeder Harry zich dan pas herinnert, dat de juist genezen rib Bea wel eens parten had kunnen spelen.

„'k Heb niets gevoeld,” roept Bea. „Die rib is beter.”

Voor alle zekerheid heeft Harry de boteneigenaar toch ook maar buiten gehaald en die kijkt hoofdschuddend naar Bea, die in haar natte zonnepakje klappertandt van kou.

„Dat droogt wel,” lacht ze. „'t Voornaamste is, dat Oberon het er levend heeft afgebracht.”

Maar de gemoedelijke Zwitserse vrouw, die met haar man woont in haar houten met geraniums versierde huis, haalt de toeristen naar binnen en steekt een knappend houtvuur aan.

„'t Is nog veel te vroeg in 't jaar voor zulke uitspattingen,” zegt ze in haar grappig Zwitsers-Duits. „Kijk, de mevrouw is van achteren ook doorweekt, omdat het gras wat moerassig is.”

De vrouw maakt niet veel pour-parlers met de gasten. Ze trekt Bea haar jurk en onderkleden uit en hult haar in een ouderwets flanellen nachthemd, dat volgens Harry zò uit de linnenkast van de pastorie gekomen kan zijn. De man wordt vóór de verkleedpartij aan zijn arm naar buiten gezet. Er zijn uiteindelijk grenzen, ook als 't om zo'n grasgroen deerntje en een oud tanig manspersoon gaat. Harry wordt met haar rug naar het vuur gezet.

De vrouwen amuseren zich kostelijk, maar Bea denkt, dat het armoedige interieur niet beantwoordt aan het chaletje met het idyllisch felrood van de geraniums aan de ramen. Tot de taankleurige

botenman ongeduldig wordt en met Oberon op zijn hielen het huisje binnenkomt. Dan zijn de kleren van Bea droog en mag ze zich verkleden in de aangrenzende slaapkamer.

Is dat de slaapkamer van een armoedzaaierig paartje aan de voet van de bergen? Pak het vertrek op en zet het in een van de luxe hotels. Geen rijke toerist, hoe protserig hij mag zijn, zal zich niet behaaglijk voelen tussen het hagelwitte linnen en de geborduurde kussens. Het dikke borduursel zal wat mogen prikken in zijn wang, hij zal het passend vinden bij zijn staat, hoe hoog die ook is.

Bea kan een uitroep van verrassing niet weerhouden. Ze bewondert de kanten weelde in het armoehuisje en de huisvrouw groeit in haar trots. Ze is geen vrouw van veel woorden, maar ze loopt naar een linnenkast en opent die. Planken vol van het rijkgeborduurde linnen ziet Bea en wacht, het vrouwtje heeft nog meer te laten zien. Een kist met drie stellen bedlinnen, slopen met kant omzoomd en lakens met hetzelfde motief.

„Voor mijn kleindochter. Ze is acht jaar.” knikt ze trots. „Grootvader en ik sparen voor haar.”

„Moeder, u is nalatig,” zegt Bea later, als ze samen gearmd, met Oberon op de hielen, een wandeling maken om het bloed weer wat sneller te laten stromen. „Mieke en ik hebben de huwbare leeftijd bereikt en er is in de hele kast nog geen sloopje voor ons te vinden.”

„En als jullie nu eens niet trouwen?”

Bea heeft geen enkele troef terug. Ze zwijgt en Harry durft ook niet meer op het onderwerp terug te komen. Ze beseft dat alles wat er gebeurd is, nog zo vers is dat het kind zich nog tijden lang bezeren zal aan ieder gezegde, dat associaties oproept met verloving en huwelijk.

Zwijgend beklimmen ze een breed bergpad, dat allerm minst gevaarlijk is. Maar wat weet Oberon van werkelijk gevaar? Als Bea zich bukt over de rand van de heuvel om wat bloemen te plukken, jankt hij zacht en dringt haar voorzichtig terug op het pad.

„Hij denkt alweer dat mijn leven gevaar loopt,” lacht Bea.

Ze omhelst zijn goedge kop en zegt: „Ach, elfenkoning, het bergje is niet hoger dan een duintje in Holland. Ik kom later terug als bergbeklimster. Dan mag je me onder een lawine uitvissen, maar als er werkelijk gevaar is, ben je natuurlijk niet te vinden.”

Harry volgt glimlachend het gesprek en neemt een snapshot van

het aardige tweetal.

„Oberon is net als moeder,” denkt ze. „Die wil haar kinderen ook altijd behoeden voor gevaren, die er niet zijn. En wanneer er werkelijk gevaren dreigen, dan is moeder ver weg.”

Ze slaat haar arm om Bea's schouder en als haar dochter toch nog even kreunt bij die aanraking, vraagt ze ongerust: „Heb je nog pijn?”

„Ach ja, moedertje. U weet toch wat de dokter gezegd heeft, dat dit nog wel even na kan zeuren. Ik heb zo even bij al dat geploeter in 't water helemaal niets meer gemerkt, maar als u me zo knijpt.”

„Ik ben niet gerust voor vader je onderzocht heeft,” zegt Harry. „Vader is uiteindelijk meer dan een gewone dokter.”

„Jij trots nest,” zegt Bea. „Ik heb honger gekregen en ik wil naar huis.”

Zo komen ze terug in het pension, dat nog zo rustig is in dit voorseizoen. De gemoedelijke gastheer zegt, dat ze thuis moeten blijven, want dat er telefoon voor hen geweest is. De heer zou binnen een paar uur meer van zich laten horen.

Harry en Bea gaan geen van beiden rusten. Ze zitten als twee postpaardjes naast de telefoon en daar worden ze dan verrast door dokter Borch van Heeckeren, die een week vroeger naar hen toekomt dan hij beloofd heeft.

Het tweetal is buiten zichzelf van vreugde. Bea verbergt haar gezicht aan de schouder van haar moeder, die haar kalmerend op de rug klopt.

„Stil maar Bea, het is allemaal voorbij.”

Wanneer de dokter de volgende dag zijn dochter tegen zich aandrukt en zij ook dan kreunt, ontwaakt de medicus in hem. Moe als hij is van de reis, wil hij toch onmiddellijk een onderzoek instellen, maar zo'n ijver is zelfs moeder Harry te bar.

„Je bent juist op tijd voor 't diner,” zegt ze. „Forellen uit de bergbeek straks en laat je patiënte maar met rust tot ze naar bed gaat.”

„Wat een tiran,” mompelt vader, maar hij doet wat hem bevolen is. Bea gaat op voorschrift van de Zwitserse dokter tijdig naar bed en dokter Borch volgt haar. Niettegenstaande haar bravoure zit moeder Harry toch op hete kolen, als haar man vrij lang wegblijft.

Zij zou geen vrouw zijn, als ze niet een voorwendsel wist de twee te volgen, hoewel ze weet, dat haar man niet graag afgeleid wil

worden bij een onderzoek, juist niet waar het zijn eigen kinderen betreft.

„Ze kunnen niet oprecht zijn, als jij erbij bent,” zei hij vroeger. „Ze klagen extra om een snoepje van jou los te krijgen.”

Moeder Harry wilde met een zucht, dat het bij haar grote dochter nog om een snoepje extra ging. Met een bezwaard hart gaat ze naar boven en luistert aan de deur. Haar hart begint razend snel te kloppen, als ze Bea zacht hoort snikken.

Juist als ze binnen wil gaan, komt haar man naar buiten.

„Is er . . . heb je iets ernstigs gevonden?”

Dokter Borch van Heeckeren slaat de arm om Harry's schouder en duwt haar zacht in de richting van de trap.

„Lichamelijk is ze zo fit als wat. Het was wat onvoorzichtig van haar te water te gaan vanmorgen, maar zelfs dat heeft haar geen kwaad gedaan.”

„Maar waarom huilt ze dan?”

„Omdat ze nog geen zenuwen heeft als kabeltouwen,” glimlacht haar man. „Tijdens het onderzoek begon ze haar biecht en ze haalt zich nu in 't hoofd dat Mieke en iedereen die 't hoort haar zal verachten.”

Harry heeft geen antwoord. Zij weet dat Bea zich speciaal bezorgd maakt om één persoon, die de hele geschiedenis verkeerd zal kunnen begrijpen en voor zo ver zij 't kan bekijken, heeft die angst ook grond.

„Zeg nu eens wat. Jij denkt toch ook niet, dat iemand ons kind voor die ellendige geschiedenis aansprakelijk zal stellen. Trouwens Bea doet net, of het in de courant heeft gestaan.”

„Kom,” zegt Harry, „dan gaan we een klein wandelingetje maken.” Als vanzelf lopen ze naar het meer. Oberon, die zich paraat houdt voor drenkelingen — je kunt nooit weten — loopt weer achter hen aan.

Op een gegeven moment staan ze stil. De klok van het dorpskerkje met de spitsranke toren, klept zacht. Een schaap blaast in de verte. „Heerlijk is het hier,” zegt Harry en kijkt naar het spiegelgladde water.

„Bea is lichamelijk gezond, maar ze heeft een knauw gehad. Er is zo'n onrust in haar gebleven.”

Dan vertelt Harry van haar vermoedens. Samen combineren ze,

maar de vader is het met Harry eens, dat er veel raadsels blijven. „Als die Ton van Bea gehouden had, zou hij zich niet zo abrupt hebben teruggetrokken en wat de rode rozen betreft . . .”

„En het betrekkelijk koele briefje er achteraan,” zegt Harry.

„En haar houding . . . meegaan met een wildvreemd jongmens in een vreemd land. Het is voor haar nog goed afgelopen.”

„Voor hèn niet.”

„De jonge mensen van tegenwoordig zijn misschien wat al te overmoedig,” vindt Eduard.

„Ja en dan kunnen er bohemienachtige echtgenoten uit groeien, zoals die Charles,” zegt Harry.

„Onze dochter zal dit alles alleen uit moeten vechten,” vindt Eduard.

„Er zijn zaken, waar je niet in bemiddelen kunt, al zou je je kind nog zo graag willen helpen. Maar je noemde de naam Charles. Weet je dat hij voorgoed verdwenen is?”

„En zijn huis?”

„Dat heb ik gehoord met meubels en al.”

Harry blijft met opengesperde ogen staan.

„Eduard!”

„Harry!”

„Oberon denkt alweer, dat er wat te redden valt. Hij kijkt mij zo dreigend aan. Kom mee, dan zal ik je alles vertellen.”

En dan doet de dokter verslag van alle dingen, die er gebeurd zijn in de korte afwezigheid van de vrouw des huizes. Hij heeft Roelof Milius ontboden en gevraagd, of hij genegen was hem nu te vervangen en later de praktijk over te nemen. Die is gekomen en ze hebben samen gepraat. De uitbreidingsplannen van het Tehuis voor ouden van dagen zijn ter sprake gekomen.

„Weet je, Harry, ik word ouder. Als ik mijn praktijk neerleg, kan ik me heus nog wel nuttig maken in de een of andere stad, waar de kinderen verder studeren kunnen.”

Harry is sprakeloos. Zoveel tegenstrijdige gevoelens vechten in haar bij de gedachte, dat ze uit het vriendelijke dorp weg zullen gaan.

„De kinderen zullen thuis kunnen blijven terwijl ze studeren.”

„Het zal moeilijk zijn een ideale flat te vinden met zoveel slaapkamers, maar bovendien vind ik het beter voor de meisjes, dat ze eens een poosje op eigen benen staan.”

„In ieder geval zouden we dan een oogje in 't zeil kunnen houden,”

zegt Harry.

„Nu ja, dat zijn allemaal toekomstplannen. Voorlopig is 't dan zo, dat Roelof Milius accoord gaat met mij samen de praktijk te doen. Hij kan zich dan inwerken.”

„En gaat hij in het tehuis wonen?”

„Dat heb ik hem niet aan willen doen, Harry. Hij zou geen avond rust hebben.”

„En bij ons . . .”

„Bij ons is het huis niet groot genoeg om met twee huwbare dochters een jonge arts te herbergen.”

„Maar, maar . . .”

„Hij krijgt het huis van Charles. We moeten een hulp zoeken om voor hem te koken en zijn huis te kuisen. Dat zou voor halve dagen kunnen. Hij beweert, dat hij het heerlijk vindt voor zijn eigen boterham te zorgen. Hij wil allerlei bewerkelijke dingen gaan maken, die moeders niet dag in, dag uit willen klaarmaken. Ondertussen is onze Mieke al begonnen om samen met zijn zuster het huis wat gezelliger te maken. Wij hadden genoeg op zolder staan.”

„Net iets voor haar,” glimlacht Harry 'vertederd. „Eduard, sta je erop hier nog veel langer te blijven? Ik verlang zo om naar huis te gaan.”

„Neen, juffertje ongeduld. Je verlangt naar huis om bij al die veranderingen de teugels in handen te nemen.”

„Ja, maar Lo en Pim?”

„Die halen hun hart op aan allerlei verboden praktijken. Ze genieten en ik wil ook wat rust hebben, Harry.”

Natuurlijk maken die woorden moeder Harry murw. Al hunkert ze naar haar huis terug om de leiding ter hernemen en als een kloek al haar kinderen weer onder haar veren te hebben, ze vindt dat Eduard er vermoeid uitziet.

De dokter moet die bezorgdheid weer temperen.

„Per slot van rekening heb ik uren achtereen de auto gereden, nadat ik vannacht in Ulm een kamer had vlak bij het station. Zij zijn de hele nacht daar aan 't rangeren geweest. Foei, wat een nacht!”

„Ik ben een allernaarste egoïste,” klaagt Harry zichzelf aan. „Bovendien hebben we onze dochter maar aan haar lot overgelaten.”

Wat het laatste betreft, is haar bezorgdheid overbodig. Bea ligt in een diepe vaste slaap.

„Wij gaan ook naar onze kamer,” beslist Harry. „Om negen uur 's avonds is hier 't hele dorp in diepe rust.”

„Ja, ja, en 's morgens om zes uur roept de kerkklok de gelovigen alweer op. Ik heb meer in Zwitserland gelegeerd.”

„Geen kwaad woord over dit heerlijke land,” zegt Harry.

Ze gaan naar hun kamer en de dokter is spoedig in een diepe slaap. Maar zijn vrouw kan de slaap niet vatten.

Zulke veranderingen! Van het dorp naar de stad. Ze zullen weg-trekken uit het oude huis en een flat meubileren. In gedachten zoekt ze scholen voor de jongens en huurt ze een kamer voor de twee zusjes.

Ja, ja en terwijl zij trap op, trap af rent, flats bekijkt en kasten helpt optakelen, ligt de dokter op één oor te snurken.

Dat kunnen die mannen.

HOOFDSTUK 19

Roelof en Nora Milius zitten in de boerenhoeve, die Charles en zijn onwettige vrouw verlaten hebben. Noor heeft de tafel gezellig gedeckt voor de lunch, met boerenbont en een bijpassend servies. Een groen aarden kan met veldbloemen versiert de dis.

„Noor, je bent een juweel van een huisvrouw. Dit aspergesoepje is verrukkelijk en je vindt nog tijd om bloemen te plukken.”

Zijn zuster zwaait lachend de loftuigen weg.

„Jij bent gewoon proefkonijn, jongen. Alleen zullen er in de pastorie in de eerste jaren wel geen asperges af kunnen en de bloemen heeft Mieke geplukt.”

„Was Mieke hier? Wanneer dan?”

„Al vroeg in de morgen. Ze kwam zeggen dat er op het Huis geen nieuwe zieken waren. Ze is, geloof ik, bang dat je je overwerkt.” Het ontgaat Noor niet, dat de jonge dokter kleurt tot in zijn nek. Hij speelt met een stukje brood en zegt: „Daar hoeft Mieke zich heus niet bezorgd over te maken. De oudjes vragen niet naar een dokter vóór en aleer Dr. Borch van Heeckeren zelf terug is. Ze vertrouwen me maar half, zo'n jong broekje.”

„En denken ze dat ten onrechte?” plaagt Noor.

Roelof haalt de schouders op.

„Natuurlijk kom je als jonge dokter niet onbeslagen ten ijs. Zo'n ziekenhuis-werkkring doet wonderen, maar het is een eigenaardige gewaarwording de verantwoording alleen te moeten dragen. In een ziekenhuis heb je alle apparaten onmiddellijk tot je beschikking en hier zit ik in angst en vrezende, dat er in de afwezigheid van de dokter een acuut geval komt, dat vervoerd moet worden naar de stad. Vergeet niet dat dr. Borch zelf chirurg was. Hij is zoveel knapper dan ik.”

„Gelukkig komt de dokter over een paar dagen terug en dan krijg je een heerlijke tijd. Je hebt bepaald een lot uit de loterij getrokken met deze connectie. Waar had je ooit het geld vandaan moeten halen om een praktijk over te nemen?”

„Het heeft ook zijn nadelen.”

„Noem ze op.”

Hij drementelt heen en weer van het raam naar de open haard.

„Noor, jij bent zo'n spotvogel, dus ik vraag je er van te voren niet de gek mee te steken. Maar stel je voor dat ik verliefd werd op of ging houden van één van de dochters van het doktershuis.”

Noor zet een ernstig gezicht, maar kan een glimlach nauwelijks bedwingen. „De jongen is tot over zijn oren verliefd op Mieke,” denkt ze en omdat ze het plagen toch niet kan laten, zegt ze: „Die Bea moet een beauty zijn. 't Zou best kunnen zijn, dat je je hart aan haar verloor.”

Roelof vliegt er met volle zeilen in, als hij antwoordt: „Nou ja, knap, ze zijn allebei aardig, maar Mieke is zo zacht, zo lief, zo . . .”

Noor is opgestaan en steekt haar arm door die van haar broer.

„Jongetje, je bent zo doorzichtig als glas. Verliefd tot en met. Vraag haar, dan weet je waar je aan toe bent.”

„Ze is nog zo jong en ik weet niet . . .”

Zijn zuster is voor honderd procent vrouw. Ze heeft de twee met vrouwelijke nieuwsgierigheid bespied en ze heeft allang ontdekt, dat Mieke even verlegen wordt in Roels gezelschap als hij in het hare.

„Jong-jong, jullie hoeven toch niet direct aan trouwen te denken. Joh, je verlovingstijd is zo mooi. Ik moest jaren wachten en . . .”

„Geef mij maar wat vlugger een lief jong vrouwtje in een aardig

huis," plaagt Roel op zijn beurt. „Maar wat dat vragen betreft, het zou niet fair zijn haar te benaderen, nu ze alleen thuis is."

En toch wacht hij niet. Als hij 's avonds nog even een ronde gemaakt heeft door het bejaardentehuis, kan hij het niet laten even aan te gaan in het doktershuis.

Hij vindt er Mieke alleen in de keuken. Ze staat er met een rood verhit gezichtje vol zwarte vegen en in haar armen tracht ze twee jonge poesjes veilig te stellen voor Blackie, de zwarte poedel, die tegen haar opspringt.

„O Roelof, help me toch. Pim heeft weer twee nieuwe poesjes meegebracht en ze verstopt in het kolenhok. Hij wilde ze eerst meesmokkelen naar boven en zit nu te huilen, omdat ik ze ontdekt heb."

Roelof lacht en pakt Blackie in zijn nekvel.

„Zeg maar tegen Pim, dat hij de poezen naar mijn boerderij brengt. Nora is doodsbang voor muizen en ik heb er eentje gezien. Ik maak van die ene muis er drie en ze zal zich niet meer veilig voelen zonder een dozijntje poezen om zich heen."

„O heerlijk, Roel. Ik was mijn handen en schenk thee."

Pim vertrekt met zijn poezen en zegt, dat zijn zus zo beneden komt. Ze wil eerst haar gezicht ook wassen.

Wanneer Mieke beneden komt, heeft ze haar handen gewassen en haar haar gekamd en haar glimmend neusje gepoederd, een hagelwit kraagje gevouwen om de hals van haar genopte zomerjurkje en ze ziet er zo aantrekkelijk uit, dat Roelof al zijn voornemens om geduld te hebben vergeet en zijn handen om haar schouders legt.

„Mieke, kleine Mieke, wil je . . ."

En dan gebeurt er iets ongelofelijks. Mieke's ogen zeggen ja en toch is haar antwoord negatief. Ze wijst de jonge dokter niet direct af, maar onttrekt zich aan zijn handen en mompelt iets van „niet zeker weten" en „moeder niet kunnen vragen."

„Zulke dingen beslist je moeder niet voor je," zegt Roel teleurgesteld. „Je weet toch wel, of je wel of niet van me houdt."

Mieke schudt het hoofd. „We kennen elkaar nog zo kort."

Dokter Milius wendt zich teleurgesteld af. Hij laat zijn thee staan en gaat naar huis. Hij vindt er een Noor, die niets gelooft van het muizenverhaal en hem verzekert, dat ze zich door één poes meer dan genoeg beveiligd weet.

Roel gaat niet in op het grapje. Hij is erg stil aan tafel en zegt zon-

der enige aanleiding, dat alle vrouwen grillen hebben en onberekenbaar zijn.

„Aha,” denkt Noor, „’t schijnt dat het kleine ding mijn broer een lichtelijke blauwe scheen bezorgd heeft. Ik zal mij met het geval moeten bemoeien.”

Voorshands zwijgt ze over Mieke en geeft hem tijd zich wat te herstellen.

En Mieke? Ze is na het vertrek van Roel naar haar kamer gevluht en de brief van Bea haalt ze tevoorschijn, die haar geluk in de weg staat. Ze herleest de woorden: Wil mijn zus bedenken, dat ik de oudste rechten heb. Ik was weg van hem, toen ik hem ontmoette en Mieke heeft gezegd, dat ze nooit een dokter zou trouwen.

„Ik had hem genomen al was hij een bedelaar,” denkt Mieke in haar geëxalteerde stemming, „maar over een paar dagen komt Bea terug. Ze houdt ook van Roel. Natuurlijk, hoe kun je Roelof ontmoeten en niet van hem houden,” denkt ze in haar naïeve verliefdheid.

Maar Roelof? Hij zou toch niet op commando van Bea kunnen houden.

„Wèl, als hij haar ziet,” denkt Mieke, die haar hele leven gewend is de tweede plaats in te nemen wat populariteit betreft, „als hij Bea ziet, zal hij spijt krijgen mij gevraagd te hebben.”

Ze weet niets van de perikelen, waarin haar tweelingzusje is geraakt. Haar ouders vinden het beter, dat het Bea’s geheim blijft. Wel heeft Mieke begrepen, dat haar zusje in de put zit, want moeder schreef: „Jullie moeten maar gauw zorgen, dat ze weer onze oude vrolijke Bea wordt.”

„Ik wil me wel opofferen, als ze van elkaar houden,” denkt ze, „maar aanzien kan ik dat niet. Ik hoop dat ik naar Engeland mag gaan.”

„En als Bea’s affectie voor Roel niet beantwoord wordt door hem? Dan kan ik hem nog niet trouwen, want dan zou ik Bea ook ongelukkig maken.”

Mieke komt met behuilde ogen aan tafel en Pim, die haar verdriet verkeerd uitlegt, zegt: „Nu moet je niet meer bedroefd zijn, Mieke. Ik breng geen dieren meer mee. Tenminste niet zolang vader en moeder niet thuis zijn,” voegt hij er voorzichtig aan toe.

„Je bent mijn lieverd,” zegt Mieke en buigt zich over haar broertje

heen om hem te knuffelen.

Maar in haar opgewonden stemming komen de waterlanders terug en Pim roept: „Toe zeg, je hoeft niet op mijn hoofd te huilen. Mijn haren worden helemaal nat en dan om een paar poesjes.”

En dan barst het drietal in een bevrijdende lach los. Ze zijn heerlijk jong en geen hindernis kan hun gevoel voor humor aanranden.

Een telefoontje uit Zwitserland doet de rest. Moeder en vader zullen nog eerder thuishkomen dan ze gezegd hebben. En dat is een tijding, waar je al je leed door kunt vergeten.

HOOFDSTUK 20

Ach, wat heeft het trio dat in Holland achterbleef, zich veel voorgesteld van de terugkomst van vader, moeder en Bea. Mieke heeft zich beijverd om alles tip-top in orde te hebben en er staan grote boeketten welkomstbloemen van het Huis en van de jonge dokter en zijn zuster. Blackie loopt rond met een rode strik in zijn pikzwarte krullen.

En dan komt eerst dat telefoontje ergens uit Duitsland. Een nasale stem die Mieke helemaal niet als die van haar vader herkent, zegt dat ze pas laat in de avond zullen arriveren. Wat pech gehad met de auto. Niet wachten met eten.

En toen was moeder nog even gekomen en had gezegd, dat Pims kamer in orde gemaakt moest worden voor Bea en dat Pim bij Mieke in het lits-jumeau zou moeten slapen.

Het laatste bevel veroorzaakte een soort aardbeving. De jongste van het gezin bezwoer dat hij niet zo maar kon verhuizen met de goudvissen. En dan Gerrit, de kraai, die iedere morgen even op de vensterbank komt zitten.

„Bevel is bevel,” grapt Mieke en haast zich met een vermoeid gezichtje naar boven om de lakens van de bedden te verwisselen.

Wanneer ze weer beneden komt, is Pim bezig Blackie uit te leggen waarom hij die nacht in zijn hondemand zal moeten blijven en niet meer de slaapkamer binnengesmokkeld zal worden.

Mieke wil de abrikozenpudding in de koelkast bewaren tot de vol-

gende dag, maar dat is de druppel die de beker voor Lo en Pim doet overlopen. Ze bezweren Mieke het feestelijke eten op te dissen en de oudste zus bezwijkt voor de pressie en ziet de heerlijkheden, die ze na een studie in het kookboek met een gloeiend gezichtje bereid heeft, verdwijnen in de monden van de twee Holle-bolle-Gijzen. Tot 's avonds laat moeten ze wachten eer ze in de gloeiende lichten in de verte werkelijk vaders autolampen herkennen. Pim ligt dan tegen Miekies arm te slapen, maar Lo staat op de uitkijk.

Zijn Indianengehuil en het volgende geblaf van Blackie zetten het huis in rep en roer en ze vliegen naar de deur. Pim tollend op zijn benen van de slaap.

En dan het welkom. De zusjes omhelzen elkaar 't eerst en na het welkom merken de jongens dat het met de vrijbuitery gedaan is. Lag Pimmetje nog niet op bed? En voor Lo was 't morgen ook weer vroeg dag. Het was niet de bedoeling, dat ze op zouden blijven tot de auto er was!

„We horen er toch zeker ook bij,” zegt Lo en vergeet voor een keer zijn waardigheid en verbroedert zich met Pim.

Doch de roomtaart, waar het vooral bij die verbroedering om ging, blijft in de koelkast. Moe en slaperig als ze zijn, vindt vader, dat ze maar naar bed moeten gaan en morgen het welkom moeten vieren. Ja, als de taart dan toch niet meer aan de orde komt! Pim wordt zuchtend naar de helft van het lits-jumeau gebracht. Mieke, in de andere helft, ligt lang wakker. Uiterlijk is er aan Bea niet veel te zien. Ze zag er zelfs gebruid uit, maar ze was zo stil geweest.

Moeder heeft al geschreven, dat de kinderen niet naar het autoongeluk mochten vragen. Het zou Bea teveel aangrijpen. In gedachten had Mieke zich voorgesteld, hoe ze samen op hun slaapkamer toch tot vertrouwelijkheid zouden komen. Hadden ze elkaar van hun jeugd af aan niet alles verteld?

Mieke begrijpt nu wel, dat Bea na de lange autotocht rust moet hebben, maar ze hoopte op de volgende dag.

De volgende morgen merkt ze, dat de vertrouwelijkheid niet terugkomt. Bea heeft zoveel van haar spontaneïteit ingeboet. Moeder schakelt haar direct wat in de huishouding in en Bea helpt tafel dekken en afdrogen en Mieke is niet blij met de metamorfose. Ze verlangt naar een Bea, die haar vlug opzij trekt en de verhalen aanvult over Lotte en Ulla en ... en ... die student, wiens naam zo

opeens uit Bea's brieven verdween.

Mieke heeft nog gehoopt . . . gehoopt . . . Ze heeft geprobeerd steedswijze bij moeder te informeren, maar deze heeft gezegd, dat Bea verdrietige dingen heeft beleefd en dat Mieke maar moet wachten tot Bea zelf haar wil vertellen, hoe het ongeluk zich toegedragen heeft. Diezelfde morgen is de jonge dokter al verslag komen doen over zijn patiënten. Bea was toen nog niet present geweest. Een hernieuwde ontmoeting heeft plaats, als hij van zijn dagelijkse patiëntenbezoek terugkomt en even aanwipt om het nu voltallige doktersgezin te begroeten.

Voltallig? Mieke heeft een ladder ontdekt in haar kous en vlucht naar boven om een paar andere nylons aan te trekken.

„Ik wil er niet bij zijn, als ze elkaar weer ontmoeten,” denkt ze.

Ze komt echter tot de conclusie, dat ze onmogelijk boven kan blijven tot Roelof verdwenen is. Bovendien ziet ze Noor ook haar fiets het hek binnenrijden. Ze gaat naar beneden en reikt Roel en zijn zus de hand.

Moeder Harry en Noor zien de schuwe blik, waarmee ze de jonge dokter aankijkt en denken allebei hetzelfde: hoe moeilijk verbergt dit ongecompliceerde meisje haar gevoelens.

Harry vermoedt een beginnende idylle en Noor weet zeker, dat de zaak niet zo vlot zal verlopen, als ze haar broer voorspeld heeft. Ze worden allebei in verwarring gebracht, als de dokter een brief uit Engeland tevoorschijn haalt. Dat hij dit nu toch vergeten kon. Een brief uit Engeland. Er is plaats voor Mieke. De brief heeft tussen zijn post gezeten. Een collega uit Londen wilde Mieke graag opnemen als paying-guest. Hij wil haar van de boot afhalen.

„Paying-guest en duizend zakdoeken strijken,” zegt Lodewijk met volle mond.

Moeder Harry's rug heeft zich gerecht. Ze maakt zich gereed om zich met hand en tand te verzetten, maar haar man werpt haar een bezwerende blik toe.

„Mieke zal thuis willen blijven nu haar zus weer bij haar is,” zegt hij en de jonge dokter ziet eruit, of hij ook een duitje in het zakje wil doen, maar Mieke roept: „Ach toe, vader, laat u me gaan. Schrijft u direct terug, dat ik graag wil komen.”

„Ik begrijp niets meer van mijn eigen kinderen,” zucht Harry 's avonds tegen haar man. „Om je de waarheid te zeggen, dacht ik

dat Mieke en Roelof het zo'n beetje met elkaar eens waren.”
„Jij oude koppelaarster,” lacht de dokter. „Laat het kind gaan. Ze komt daar uiteindelijk onder toezicht.”
„Ja, dat stond Bea ook daar in Zwitserland.”
„Mieke is zoveel beheerster, zoveel evenwichtiger. En wat Roelof betreft, hecht er geen waarde aan, als de jongelui wat vrij met elkaar omgaan. De jonge mensen van tegenwoordig zijn anders dan vroeger mijn begijntje.”
„Maar branden even goed hun vleugels,” zucht Harry en denkt aan Bea, die door één ogenblik van onbedachtzaamheid bijna haar leven en klaarblijkelijk ook haar geluk verspeeld heeft.

HOOFDSTUK 21

Lieve, lieve vader, moeder, Bea en alle anderen (Blackie ook),
Nu raadt u nooit, waar ik zit te schrijven. In Londen? Niets hoor.
In een snoes van een dorp op het eiland Wight, dat zo maar van een puzzleplaat schijnt afgeplukt te zijn.
Bea en ik hebben er vaak ruzie over gehad. Zij hield dan vol dat er zulke versierde daken van riet met veelkleurige randen bestonden en ik geloofde dat niet. Bea, ik had ongelijk.
Ze nemen het paying guest hier wel koninklijk op. Ik behoef geen zakdoeken te strijken en Mrs. Jones wil me zo vlug mogelijk alles van good old England laten zien. 't Lijkt wel alsof ze bang is, dat vader me heel vlug terug zal halen. Niet doen, vadertje, want het bevalt me hier zo best.
Gisteren zijn we naar Carisbrooke-castle geweest, waar koning Karel I gevangen zat. De nachtmuts die hij droeg voor hij onthoofd werd, lag er nog, maar ik heb geen geschiedenis-knobbel en had niet veel oog voor het vergeelde ding.
Ik had wel meelij met het ezeltje, dat ten pleziere van de bezoekers in een wentelende schoep loopt en de waterremmer naar boven haalt uit een afgrijselijk diepe put.
O en ik ben al in de Tower geweest en ik heb gezien waar Anna Boleyn onthoofd werd. Maar die Engelsen kunnen jokken ook hoor.

Zetten ze in de St. Pauls Cathedraal een steen voor de officier, die bij Kamperduin de vijand versloeg. En wij hebben die zeeslag toch eerlijk gewonnen, hè Bea?

Bij de familie eten ze een beetje Hollands, omdat Mrs. Jones een Hollandse stiefmoeder heeft gehad, maar in de hotels . . . ! Dag in, dag uit groene erwten en als tweede groente een lepeltje ongesuikerde appelmoes. En de gladdige gele knolletjes die we erbij krijgen, zou ik echt geen aardappel willen noemen. Heerlijk is het ontbijt van gebakken eieren, spek, havermost en vruchtensap.

't Is maar goed dat ik niet bang ben voor de lijn. Maar de thee drinken ze hier — ook in huis — met hele slompen melk.

Ik verlang nog niet zo erg naar Londen. Eén keer zijn we naar de lichtreclames wezen kijken. Phoe, alles bewoog. Een pierrette die haar benen in de lucht zwaaide en een glas bier dat almaar overschimde.

We waren ook in het wassenbeeldenhuis van madame Tussaud. Wel mooi maar ook een beetje griezelig. In de gruwelkelder ben ik niet geweest. Gelukkig maar, want ik voelde me toch al een beetje raar, toen ik tussen al die starende wassen mensen liep. En onze Koningin leek geen sikkepit.

De aflossing van de wacht bij het paleis is prachtig. Net of al die soldaten toneel spelen en leuke dingen dat je hier ziet. Een heel oud brievenbestellertje op een eenzaam fietsje midden in het verkeer en een ouderwets rijtuigje, dat nog in dienst van het hof is en een winkeltje met drie hoge hoeden. O, wel honderd jaar oud.

De Londenars lezen overal hun krant, zelfs op de roltrappen naar de ondergrondse. Die Engelsen zijn overigens lang niet zo netjes als er gezegd wordt, want na een weekend worden er treinen vol weggeworpen papier uit Hyde park gevist. En ik heb ze zien dringen bij een bushalte ook.

Ach en nu heb ik nog helemaal niet gevraagd, hoe het jullie allemaal gaat. Ik vind het ook zo heerlijk, dat ik nu ook een beetje een bereisde Roel wordt, maar 's avonds in bed kan ik zo naar jullie verlangen. Dan zou ik wel zo naar huis willen vliegen.

Bea kan de brief van haar zusje niet tot het einde toe uitlezen. Ze laat hem op haar schoot zinken en kijkt zoekend rond. Ze zit in de tuin van de oude boerderij, waar Roelof en Noor huizen en moet oppassen, dat de spelende poezen niet meer vernielen dan ze al deden.

„Eén stel gordijnen,” had Noor gemopperd, „dat is meer dan genoeg” en ze was vandaag naar de stad om nieuwe te kopen. Ha, daar waren de kleine deugnieten. Als je rust wilde hebben, moest je ze op je schoot nemen. Dan stoeiden ze even maar vielen in slaap.

Bea staat op en vlijt zich met de poezen in de ouderwetse linnen ligstoel. Ouderwets maar heerlijk. Ze houdt van deze tuin, die een beetje verwilderd is. Je kunt er zo heerlijk in denken, vooral als je er alleen bent zoals nu. Trouwens, Roelof en Noor zijn ook niet van de druksten. Wat die Roelof anders heeft geleken, toen ze hem voor de eerste keer in Arnhem ontmoette. Toen was hij vrolijk en plagerig geweest en nu loopt hij rond met zo'n ernstig gezicht. Hij vindt zeker, dat het hoort bij zijn beroep. Nu dan moet hij maar eens naar vader kijken.

't Is ook prettig om eens even van moeder weg te zijn. Moeder kan zo ongerust naar haar kijken. Ongerust en vragend. Gelukkig praat niemand meer over al dat nare dat gebeurd is. Ze is nu al vier weken thuis. Soms heeft ze een gevoel of alles een ander is overkomen.

Eerst heeft ze nog uitgezien naar een brief van Ton. Hij weet haar adres niet meer, maar hij zou het natuurlijk te weten hebben kunnen komen, als hij dat gewild had. Nu zal hij wel weer in Luzern terug zijn. Zou hij nog terug gegaan zijn naar het klooster om naar haar te vragen?

Ach wat, Ton! Ze moet die geschiedenis uit haar hoofd zetten. Als Mieke terug is, gaan ze weer aan de studie. Misschien zal ze aan Mieke ook alles vertellen. Nog eens lezen wat ze verder schrijft. Ze heeft de brief in het gras laten vallen, maar voor ze de vellen op heeft kunnen rapen, kijkt ze naar de ingang van de tuin. Ze meent voetstappen gehoord te hebben op de weg, maar ze kan van hieruit de ingang niet zien. Zou ze opstaan of blijven zitten?

Leveranciers kunnen het niet zijn. Wel een beetje eng zo ver van de bewoonde wereld af.

Gespannen kijkt ze naar het huis. De voetstappen zijn opgehouden. Dat betekent dat er iemand over het gras loopt. Gewoon blijft ze zitten, geen angst tonen. Hè nu kon je toch merken, dat ze niet de oude was. Wie zou haar kwaad willen doen in dit stille dorp?

En dan ... Ze springt zo vlug op, dat de poesjes op de grond tui-

melen. Ze hebben zelfs geen tijd hun scherpe nageltjes in haar jurk te haken.

De jonge man die daar staat is Ton. Ton die ze bijna niet herkent in zijn keurig tweed kostuum en een donkere bril op.

„Als Mohammed van de berg verdwijnt . . .” begint hij, maar hij kan de zin niet afmaken. Bea is naar hem toegelopen en kijkt hem aan, of hij een wezen uit een andere wereld is.

„Ton, ben je tòch gekomen?”

Ach ze geeft zich zo bloot in haar verwarring.

„Natuurlijk ben ik gekomen,” zegt de jonge man en grijpt haar bij de polsen. „Ik moest toch weten hoe het je ging!”

Hij voelt haar verstarren. Zij legt zijn woorden verkeerd uit. Ze denkt dat hij uit beleefde belangstelling komt, maar hij laat haar niet lang in onzekerheid. Hij legt zijn armen om haar heen en spreekt de taal, die weinig woorden nodig heeft.

„Liefste, lieveling, je houdt van me hè? Je moeder heeft het me gezegd.”

Bea maakt zich verschrikt los uit zijn omarming.

„Moeder . . . hoe wist ze . . .”

„Dat was niet moeilijk te raden. Je was een open boek, voor mij ook, maar er waren dingen . . .”

„Ton, geloof je niet, dat ik het zelf vreselijk vond?”

Hij lacht. „Ik had het nu niet over dat ongeluk. Daar praten we later nog wel eens over. Je mag me wel in vertrouwen nemen, als je dat wil. Maar ik had het nu over zaken, die ik te regelen had. Weet je, ik heb een pracht van een baan aangenomen bij een uitgeverij. Ze willen een huis voor me laten bouwen, als ik trouwplannen mocht hebben en die hèb ik.”

„Dus je zoekt een vrouw bij je huis.”

Ton constateert dat ze de jolige plagende lach van vroeger hervonden heeft, maar haar gezicht wordt weer ernstig, wanneer ze vervolgt: „O Ton, ik ben nog zo jong. Vader en moeder zullen nooit . . .”

„Ze vinden het goed. Het trof toevallig zo, dat ik hen alleen kon spreken voor ik jou ontmoette.”

Wat wordt het leven nu heerlijk. Ton zegt dat hij heeft beloofd, dat ze direct naar huis zullen komen als Noor terug is.

„k Hoop dat ze nog lang wegblijft,” zegt Ton. Hij wil genieten van

deze ogenblikken. Ze hebben zoveel te bepraten. Bea moet weten wanneer hij precies van haar is gaan houden en waarom hij haar zo alleen liet in Arlichon.

„Omdat je je toen aanstelde als een grillige teenager.”

„Ja, omdat mevrouw Milius zei, dat jij tegen je zin naar de trein was gekomen.”

„Tegen mijn zin? Maar . . .”

„Je krijgt nu in ieder geval een volmaakte huisvrouw,” grapt Bea.

„Ik heb al veel geleerd.”

„Sedert wanneer gebruik je mijn huis als rendez-vous-plaats?”

De jonge dokter is thuis gekomen en kijkt vermaakt naar het tweetal dat zich met de verlegenheid van jonge geliefden wat betrupt voelt.

„Mag ik u voorstellen mijn a.s. verloofde?”

Het blijkt nu dat Roel het nieuws al van Bea's vader gehoord heeft.

Na het bezoek van Ton hebben ze elkaar ontmoet.

„We verlopen ons niet voor Mieke terug is.”

Roelof spitst de oren, maar mengt zich niet in 't gesprek.

„Hoe lang blijft Mieke dan nog weg?” vraagt de ongeduldige Ton.

„Nog wel twee maanden.”

„Dan halen we haar vroeger naar huis.”

„Ze heeft het in Engeland best naar haar zin en het zou jammer zijn haar verblijf daar te bekorten.”

„Ze kan voor jullie verloving wel een paar dagen overkomen,” zegt Roelof. „Desnoods per vliegtuig.”

„Dat is wel duur,” zegt Bea, „maar wie weet. Vader hoeft nu ook mijn studie niet te betalen.”

„En als 't aan mij ligt Miekies studie ook niet,” denkt Roelof en omdat hij in deze stemming echt de zon niet in het water kan zien schijnen, neemt hij zijn brommer en gaat naar het bejaardentehuis.

Als je dokter bent, hoef je je tijd niet te verkniezen en een facheur troisième hebben ze hier niet nodig. Ze merken niet eens dat hij wegrijdt.

HOOFDSTUK 22

„Ik begrijp niets meer van mijn kinderen,” pruilt een stralende moeder Harry een paar dagen na Bea's wondere dag. „Eerst krijgen we brieven uit Engeland, waarin Mieke ons bezweert dat ze geen heimwee heeft en bidt en smeekt ze nog een maandje te mogen blijven en nu wil ze hebben, dat Bea zich zo vlug mogelijk verlooft, zodat ze even over kan wippen voor het familiefeestje.”

„Even overwippen, noemt ze dat,” grinnikt Eduard. „'t Ligt er duimen dik bovenop, dat ze toch een tikje naar Holland verlangt.”

„Als dat zo is,” weifelt Harry, „moet ze maar zo vlug mogelijk terugkomen. We zullen haar in de komende weken nodig hebben. Bea draaft na de terugkomst van Ton als een blind paard in de huishouding om. De helft van mijn theeservies is er al aangegaan.” „Dat verandert wel als Ton zijn werk begint en weer uit Bea's gezichtsveld verdwijnt.”

Het vertrouwelijk gesprek is zoals gewoonlijk op de slaapkamer gevoerd. Sedert Roelof het ochtend-spreekuur waarneemt, kan dokter Borch het wat kalmer aandoen.

„Zou je toekomstige vervanger het werk wel aankunnen,” mijmert Harry, terwijl ze voor de spiegel de laatste hand legt aan haar toilet.

„Ik verbeeld me dat hij de laatste tijd heel wat van zijn vrolijkheid heeft ingeboet. Hij zal toch niet . . .”

Ze maakt de zin niet af en Eduard zegt: „Toe detective, ga door. Maar kom niet op mijn terrein. Mogelijke fouten moet ik ontdekken en niet jij. Ofte . . . is er een complot tussen jou en de bejaarden? Die denken ook dat ik de enige ben, die hen bij hun klachten kan helpen. Gisteren heb ik met een stalen gezicht staan beweren, dat die jonge dokters veel en veel meer weten dan 'n oude knar, die al jaren meetippelt, alleen om Roelof maar populair te maken.”

„Ik zoek de somberheid van Roelof op een ander vlak,” zegt Harry en knijpt na die opmerking haar lippen vast opeen.

„Toe vrouw, doe niet zo geheimzinnig. Wat meen je ontdekt te hebben?”

„Dat Rudolf vues gehad heeft op Bea en dat hij verschrikkelijk teleurgesteld is.”

Dokter Borch schiet in een hartelijke lach.

„Kun je het Koppelen niet laten. Een maand geleden stond je op diezelfde plaats en meende je ontdekt te hebben, dat Roelof vues op Mieke had. Je maakt de fout van veel liefhebbende moeders. Je denkt dat je dochters onweerstaanbaar zijn voor iedere jonge man, die op hun pad komt.”

„Met mij was dat in elk geval niet zo,” glimlacht Harry. „Als jij je niet over me ontfermd had.”

„Ik kwam, zag en overwon,” plaagt Eduard. „Maar wat beleefden we een ups en downs voor we elkaar werkelijk kregen.”

„Ach ja, je moest het allemaal zelf uitvechten, maar voor je kinderen zou je zelf de weg willen banen.”

„Laat ze maar vrijelijk draven,” zegt Eduard. „Mieke zeker. Die is zo rustig en evenwichtig.”

Maar van de rustige en evenwichtige Mieke schijnt in den vreemde niet veel meer overgebleven te zijn. Die is plotseling bezeten van verlangen om Bea's verloofde ook te leren kennen.

„Ze heeft heimwee en ze wil het niet weten. Toe, laat haar een weekend overkomen, als Ton ook komt. We vragen dan Noor en Roelof er ook bij die dag. We kunnen dan rustig plannen maken en de verloving wat verschuiven. Mieke schijnt geen rust te hebben voor ze haar toekomstige zwager heeft leren kennen.”

Dokter Borch, die inwendig zielsblij is, dat Harry zo aanhoudt, laat er geen gras over groeien. Hij belt Mr. Jones op en bewerkt, dat Mieke de volgende zaterdag al per vliegtuig naar Holland zal vertrekken. Ze zullen haar per auto naar het vliegveld brengen en de dokter zal Mieke op Schiphol gaan afhalen.

„Als jullie maar weten, dat ik dit keer niet van mijn kamer ga,” zegt Pim en denkt aan het kleine muisje, dat iedere avond even tevoorschijn komt, omdat hij wat stukjes kaas strooit.

Ach neen, Pim hoeft niet van zijn kamer. Bea gaat mee naar Amsterdam en dokter Borch van Heeckeren zegt, dat het hem is meegevallen, dat Mieke hem nog zàg bij de begroeting. De zusjes vloegen elkaar in de armen, kropen samen achterin en hadden alleen nog oog voor elkaar.

Maar de echte vertrouwelijkheid komt pas 's avonds in bed. Wanneer ze in het oude mahonie lits-jumeau zitten in hun geliefkoosde houding, knipt Mieke het licht uit en bekent aan Bea, dat ze van

Roelof houdt en dat ze hem — nu ja — hoe moet ze het zeggen, zo'n beetje de bons heeft gegeven omdat ze dacht . . . begrijpt Bea het niet?

Bea trekt het licht aan. „Wat moet ik begrijpen?”

„Ik dacht dat jij van Roelof hield. Je schreef toch zoiets?”

„Ik?” schrikt Bea. „Schreef ik dat?”

En nu herhaalt Mieke de woorden, die Bea een beetje baldadig neergeschreven heeft.

„Maar kind, ik hield toch toen al van Ton. Dat was maar een grapje.”

„Maar dat wist ik toch niet. Jullie deden zo geheimzinnig.”

Nu moet het licht weer uit, omdat Bea het donker wil hebben en ze vertelt Mieke wat er gebeurd is in Luzern.

„En dat kwam allemaal omdat jullie niet openhartig waren tegenover elkaar,” zegt Mieke wijs. „Had het maar samen uitgepraat.”

„Zoals jij dat morgen gaat doen tegenover Roel.”

„Bea, hoe kom je erbij. Ik kan toch niet gaan zeggen, dat ik bij nader inzien tot andere gedachten gekomen ben.”

„Nu gaan we slapen,” zegt Bea, maar ook met dichte ogen in je bed kun je plannen smeden.

En de volgende morgen voert ze die uit. Ze sluipt vroeg het huis uit en is al op de oude boerderij, als Roelof en Noor nog aan het ontbijt zitten. Roelof denkt aan een patiënt en springt op, maar Bea trekt hem mee naar buiten en praat allerlei dingen door elkaar. Ze heeft het over een verkeerd begrepen brief en over een gewaande liefde tussen hem en haarzelf.

Ze sleept Mieke erbij. Neen, erg duidelijk is die Bea vandaag niet, maar één ding begrijpt Roelof heel goed. Mieke houdt wèl van hem en is teruggekomen om hem dat te laten merken.

Het wordt een stralend weekend. Een weekend van uitbundig geluk.

„Dan vieren we deze week de verlovingsen maar vast in intieme kring,” zegt Harry en ze heeft nog tijd om voor gebak en bloemen te zorgen.

En als de jongens 's avonds op bed liggen en de paartjes nog wat wandelen, omdat ze willen genieten van elkaar en hun grote geluk, zucht Harry: „Geen studerende dochters. Geen zorgen meer over hun veiligheid.”

„Wèl studerende dochters. Mieke gaat, als ze terugkomt uit Enge-

land, de apotheek in en leert voor assistente en Bea gaat naar een huishoudschool. En wat de zorg voor hun wel en wee betreft, och moedertje Harry, ik ken je. Die zul je houden zolang je leeft.”

„Ja,” zegt Harry, „als moeder maak je plannen.”

„En je dochters halen een streep door de rekening,” zegt de dokter.

„Maar we hebben in ieder geleerd, dat onze bezorgdheid er niet zo heel veel toe doet.”

„Nee, een mens heeft een lang leven nodig om te leren, dat er tegen bezorgdheid maar één ding helpt.”

En wachtend op haar kinderen vouwt ze in een woordenloos gebed de handen.